

R. l. K.

HISTORIA ECCLESIASTICA ISLANDIÆ.

Ab anno 1740, ad annum 1840.

Auctore

P. Pètursson,

Licent. theol. toparchiæ Snæfellnesensis et Hnappadalensis Præposito, pastore Stadastadensi.

HAVNIÆ 1841.

Typis excudebat Bianco Luno.

Allernaadigste Konge!

D e r e s M a j e s t æ t s Kiærlighed til og Beskyttelse af Videnskaberne maa besiæle enhver Videnskabsdyrker med den tillidsfulde og stræbsomme Villie, der er en Betingelse for Aandens frie og selvstændige Udvikling. D e r e s M a j e s t æ t s allernaadigste Tilsagn om den skiönneste Gave, Island nogensinde har modtaget af en Konges Haand, maa besiæle enhver Islænder med Taknemmelighedens og Kiærlighedens helligste Fölelser, der ere det skiönneste og tillige et uoplöseligt Baand imellem Thronen og Folket.

Disse Betragtninger A l l e r n a a d i g s t e K o n g e! i Forening med D e r e s M a i e s t æ t s allernaadigste Understöttelse af mine litteraire Bestræbelser, give mig Dristighed til i dybeste Underdanighed at nedlægge nærværende Arbeide for D e r e s M a j e s t æ t s T h r o n e, med den allerunderdanigste Bön, at det, uagtet dets Mangler,

maatte blive den samme Kongelige Naade tildeel, hvormed Deres Majestæt omfatter alle Deres Majestæts Undersaatters redelige Bestræbelser i Videnskabens Rige for at danne sig og andre til værdige Statsborgere.

Allerunderdanigst

Pètur Pètursson.

L. S.

Cum nemo hujus et superioris ævi Historiam Islandiæ Ecclesiasticam tractandam sibi sumserit, nec usqvam Edicta Rescriptaqve Regia, qvæ Ecclesiam spectant, hoc temporis intervallo Islandis data, in unum collecta reperiantur, qvorum tamen ut et Epistolarum, qvæ a Collegiis Regiis proficiscuntur, notitia hominibus ecclesiastici ordinis gravissima et omnino necessaria esse videatur, aliqvid nihilo præstare putavi, si qvasdam hac in re lacunas supplere mihi contingeret. Tabulariis itaqve Collegiorum Regiorum lustrandis et iis, qvæ ibi ad institutum meum spectantia, reperi, colligendis et exscribendis otium mihi concessum dedi, e qvibus Lector Benevole! in ordinem qvalemcunqve redactis, qvod manu tenes, opusculum coalnit. Reliqvi vero fontes, e qvibus rerum narrationes diduxi, suis plerumqve locis citati sunt, præter Episcoporum qvorundam et literatorum vitas, necnon libellum qvendam manu scriptum sed nondum editum, auctore Einaro Biarnæo, catalogum nonnullorum virorum doctorum exhibentem, qvem Vir amplissimus F. Magnæus benigne mihi commodavit, qvi tamen sine usu critico adhiberi neqvivit. Nonnulla qvoqve ad vitas Episcoporum scholarumqve Rectorum illustrandas spectantia summe Venerando Episcopo Islandiæ Steingrimo Jonæo ejusqve Amanuensi deberi gratus agnosco. Attamen forte in Chartario Islandiæ episcopali et nominatim in Synodorum Actis multa Satraparum et Episcoporum monita continentur, qvæ majorem gestis eorum lucem affunderent, qvæ vero, cum publici juris nunqvam facta sint, ad notitiam meam opusculum Havniæ condentis pervenire non potuerunt; hæc autem, si ansam et vires Deus concesserit, vitis illorum retractandis inserenda curabo; hac vice præcipua tantummodo capita per-

currere suffecerit, quæ ut jam publicæ sistantur luci, prævaluit ea ratio, qvod eorum pleraqve in libris adhuc editis frustra qværes, nec sine labore et circumspecto studio in Islandia colliges. His de fontibus libelli monitis, de ordine illius atqve dispositione pauca dicenda sunt. Cum in votis maxime esset, Episcopi Dr. Finni Johannæi Historiam Islandiæ Ecclesiasticam pro tenui virium mearum modulo continuare, in argumento disponendo oeconomiam illius operis plerumqve adumbravi, ita ut hic libellus unam Periodum complectatur, qvam in Sectiones distinxi, easqve iterum in sua Capita et paragraphos, ut e Conspectu apparebit. Veruntamen ab opere laudato aliqvantum recessi; Vitas enim Regum, quæ potius ad Generalem Daniæ Historiam pertinere viderentur, leviter modo tetigi, et Satrapas Islandiæ a Regibus ita sejunxi, ut suum illis caput assignarem, eo potissimum adductus, qvod regimen horum et munus illorum in idem tempus non semper inciderunt. Qvamvis ex anno 1740, in qvo Hist. Isl. Ecclesiastica finitur, plerumqve exierim, sæpius tamen in superiora tempora oculos converti, scholarumqve in Islandia latinarum et artis typographicæ inde ab earum incunabulis fata breviter descripsi, qva occasione Rescripta qvædam, qvorum in opere laudato mentio non facta est, commemoravi. Mihi proinde glaciem rei hujus frangenti proprioqve ut plurimum Marte pugnanti ab æqvis rerum æstimatoribus veniam opto atqve spero, si qvædam fortasse diligentius, multa copiosius tractari potuissent, et ut varia, quæ me invito in hoc opusculum irrepserunt, Typothetarum menda amice condonent.

Havniæ die 4to Maii 1841.

Auctor.

Conspectus argumenti.

Historiæ ecclesiasticæ Islandiæ

Periodus VII.

Ab anno 1740 ad annum 1840.

Sextio 1.

De Regibus.

Cap. 1.

De Christiano Sexto.

§ 1.

Anno 1699 die 30 Novembris natus est Christianus Daniæ olim Rex eo nomine Sextus. Anno 1721 die 7 Augusti in matrimonium duxit Sophiam Magdalenam principem Culmbach-Bayreuthensem, ex qva Fridericum Qvintum in regno successorem suscepit. Anno 1730 die 12 Octobris patri ut Monarcha absoluti dominii et rex hæreditarius successit. Continuam, qvam cum finitimis gentibus coluit, pacem scientiis artibusqve liberalibus promovendis adhibuit; ut enim navigationis, commerciorum, operarum manuariarum res atqve negotia multum illi debent, sic etiam eo regnante novæ societates scientiarum conditæ, et res academicæ atqve scholasticæ instauratæ sunt. Nihil tamen Rex pius antiqvius habuit, qvam mores populi corrigere pietatemqve provocare, unde generale ecclesiarum inspectionis Collegium anno 1737 die 1 Octobris condidit, cujus curæ scholarum rerumqve sacrarum regimen demandavit, pluresqve leges eodem spectantes dedit. Hæc vero pia Regis conamina ob nimiam disciplinæ severitatem non tam veræ pietati, qvam externæ pietatis speciei provocandæ plerumqve inservierunt. Obiit anno 1746 die 6 Augusti.

§ 2.

Electa et rescripta, qvæ inde ab anno 1740 Islandis dedit et ad rem ecclesiasticam literariamqve publicam pertinent, sunt: 1. Rescriptum de codicillis

officii sacri et impensis in eorum confirmationem faciendis et qvinam confirmari opus non habeant; 29 Ianuarii 1740[1]. 2. De jure episcoporum vocandi officiales sive ministros cathedræ episcopalis deqve horum vocatione a rege deinceps confirmanda; 1 Aprilis 1740[2]. 3. De rationario ad qvodvis templum in Islandia instituendo, in qvod ratio omnium datorum et acceptorum inscribatur; 6 Mai 1740. 4. Ut edictum datum 5 Martii 1734 de compressu & jure matrimonium postulandi inde nato, in Islandia servetur; 14 Junii 1740. 5. Ut pastor L. Harboe, generalis ecclesiarum Visitator in Islandiam mittatur; 1 Aprilis 1741. 6. De vocatione ad munera sacra, et qvando Studiosi ad præbendas, qvæ mediocres, et qvæ mediocres meliores vocantur, adspirare possint; 19 Januarii 1742[3]. 7. Constitutio de scholis latinis; 3 Maji 1743[4]. 8. De annua examinatione Studiosorum; 3 Mai 1743[5]. 9. Constitutio de Sabbato rite celebrando; 29 Maji 1744[6]. 10. Constitutio de institutione juventutis catechetica; 29 Maji 1744[7]. 11. Rescriptum de confirmatione catechumenorum; 29 Maji 1744[8]. 12. De diacono ad qvodvis monasterium Islandiæ constituendo; 29 Maji 1744[9]. 13. Manifestatio edictorum proxime commemoratorum; 29 Maji 1744. 14. Constitutio de nosocomiis; 27 Maji 1746[10]. 15. Constitutio de visitatione ostiatim instituenda; 27 Maji 1746[11]. 16. Constitutio de peccatorum confessione usuqve sacræ coenæ; 27 Maji 1746[12]. 17. Rescriptum de vertendis in lingvam islandicam et excudendis tribus ad Islandiam pertinentibus ejusdem diei edictis; 27 Maji 1746. 18. De eorum publicatione; 27 Maji 1746. 19. De annotationibus ad ea; 27 Maji 1746. 20. De academica Islandicorum Studiosorum in rebus ad munera sacra pertinentibus institutione; 27 Maji 1746. 21. Constitutio de disciplina domestica; 3 Junii 1746[13]. 22. Constitutio de conjugiis et impudicitia; 3 Junii 1746[14]. 23. De duobus ejusdem diei edictis islandice vertendis ac typis excudendis; 3 Junii 1746. 24. De illorum publicatione; 3 Juni 1746.

---

1) vide ad finem Capitis Litr. A.
2) ibidem Litr. B.
3) — Litr. C.
4) — Litr. D.
5) — Litr. E.
6) — Litr. F.
7) — Litr. G.
8) ibidem Litr. H.
9) — Litr. I.
10) — Litr. K.
11) — Litr. L.
12) — Litr. M.
13) — Litr. N.
14) — Litr O.

25. De ebrietate cleri et aliorum, et officiis, qvæ hoc nomine ecclesiasticis incumbant; 3 Junii 1746[15]). 26. Non licere in Islandia herbam nicotianam vinumqve adustum iniqvo foenore nundinari; 3 Junii 1746[16]). 27. De observationibus ad qvatuor rescripta proxime commemorata; 3 Junii 1746. 28. De nova editione sacri codicis in lingvam islandicam translati, cujus unum exemplar cuivis templo adjiciatur; 3 Juni 1746. 29. De norma, ad qvam utraqve Schola Islandiæ latina dirigenda sit; 10 Junii 1746[17]). 30. De munere Officialis dum episcopi vice fungatur; 10 Iunii 1746[18]). 31. De hoc utroqve nuper commemorato edicto vertendo et edendo; 10 Junii 1746. 32. De illorum publicatione; 10 Junii 1746.

Litr. A.

Til Stiftamtmanden over Island, angaaende Præstekaldsbreves og Confirmationers Bekostning, og hvilke Kaldsbreve maa forblive uden Confirmation (29 Januar 1740).

Christian den Siette etc.

V. G. T. Saasom Du udi Anledning af Vores til Dig under 10 Mai 1737 ergangne allernaadigste Rescript, hvorved Vi have allernaadigst tilladt, at der om Præstekaldsbrevene paa vort Land Island, hvorvidt de skulle betales eller ei, maatte skee allerunderdanigst Forestilling, naar Biskopperne paa Landet efter Vores allernaadigste Befalinger til dem derom havde indsendt Fortegnelser over Præstekaldenes Indkomster, efter deres nuværende Tilstand og Beskaffenhed, er nu til Os indkommen, med allerunderdanigst Memorial den 2 Januarii sidstafvigt dateret, hvorved tillige fremsendes saadanne fra Biskopperne Dig tilstillede Specificationer, saavel over Præstekaldene, som deres Indkomster, inddelte udi 3 Klasser, saaledes at i den förste Klasse ere antegnede de saakaldte Hovedkald, hvis Indkomme overgaaer 100 Rdlr. og hvortil Vi ved berörte Rescript have forbeholdet Os Selv at kalde; i den anden Klasse de middelmaadige Kald fra 50 til 100 Rdlr. og derunder. Og det derhos af Dig allerunderdanigst indstilles, om Vi allernaadigst vilde forunde Præsterne paa Island deres Kaldsbreve og Confirmationer saaledes, at Præsterne, som blive kaldede til de udi den förste Klasse anförte Kald, skulde betale deres Bestallingsbreve lige med andre Sognepræster i Vores Riger og Lande, og at Omkostningerne for de övrige

15) ibidem Litr. P.
16) — Litr. Q.
17) ibidem Litr. R.
18) — Litr. S.

maatte modereres derhen, at for Vores Confirmation paa Præstekaldene i den anden Klasse ikkun skulde betales Halvdelen imod de udi den förste Klasse; og at de, som de ringeste og udi tredje Klasse specificerede Kald bleve confererede, maatte derpaa nyde Vores Confirmation gratis; Saa give Vi Dig herpaa tilkiende, at Vi allernaadigst ville tillade, at det hermed efter forberörte din allerunderdanigste Forestilling maae forholdes, saavidt baade de i den förste og anden Klasse anförte Præstekald angaaer, og at for Vores Confirmation paa Præstekaldene i den anden Klasse ikke skal betales mere end hvad for Capellanernes Confirmationer er anordnet at betales. Men anlangende de i den tredie Klasse antegnede og saakaldte ringeste Præstekald, da er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at de Præster, som blive confererede Kald, hvis Indkomster i forskrevne Fortegnelser ere anförte at bedrage 40 Rdlr. og derover, skal for Vores Confirmationer paa saadanne Præstekald betale ligesom de, der nyde de middelmaadige Kald i den anden Klasse, hvorimod Vi bevilge, at Kaldsbrevene paa de övrige og af den tredie Klasses Præstekald under 40 Rdlr., maae herefter som tilforn forblive uden Confirmation, med mindre vedkommende selv ved allerunderdanigst giörende Ansögning det skulde forlange, og Confirmationen i saa maade ligesom de andre ville bekoste; hvilken Vores allernaadigste Anordning Du haver at bekiendtgiöre saavel Biskopperne, som Vores Amtmænd paa meerbemeldte Vort Land Island, saa og derhos at föye den Anstalt, at vedkommende indsender deres allerunderdanigste Ansögninger om Vores allernaadigste Confirmation paa de dem collationerede Præstekald af anden og tredie Klasse, naar Kaldets Indkomst er, som meldt er, 40 Rdlr. og derover. Hvorefter o. s. v.

Litr. B.

Til Stiftbefalingsmand Henrich Ochsen, angaaende at Biskopperne paa Island maa paa Kongelig Confirmation vocere Præster til Domkirkerne (1 April 1740).

Christian den Siette etc.

V. G. T. Eftersom Os Elskelig Joachim Lafrentz, Vores Justitsraad og Amtmand paa Vort Land Island, ved Skrivelse til Vores Conferentsraad Geheimeraad i Vores Conseil og Obersecretair i Vores Danske Cancellie, Os elskelig Johan Ludvig von Holstein Ridder etc. haver andraget, hvorledes Biskopperne der i bemeldte Island have ikke alleeneste vocceret og ordineret, men endog selv collationeret Præster til Domkirkerne paa Landet, uden at de enten tage Vores allernaadigste Kaldsbreve eller Collationsbreve af Vores Amtmand der paa Landet, som han formeener baade at være imod Vores Kongelige Höihed og havende Jura, som og at være stridig imod et Kongl. Rescript af Dato 27 Martii 1563, hvormed han formeener sligt at være for-

budet; Og Vi af den herover indhentede Erklæring have fornummet at berörte Kongl. Befaling skal hensigte til de Præstekald, hvor Præsterne med Kirkernes overskydende Indkomster ere beneficerede, som paa Island, ligesom i forskrevne Kongel. Befaling, kaldes Beneficia, til hvilke Beneficia Du ikke veed at Biskopperne i de seenere Tider har paastaaet nogenslags Rettighed at kalde; men Lehns- eller Amtmændene derpaa, saavelsom andre Præstekald have udstædet Collationer. Da som Præsterne ved Hole og Skalholt Domkirker bliver anseete som Biskoppernes Capellaner; Saa give Vi Dig hermed tilkiende, at det maae herefter som tilforn være Biskopperne paa bemeldte Island tilladt, dog paa Vores allernaadigste Confirmation, selv at voccre de Præster, som til Domkirkerne skal beskikkes; Derefter o. s. v.

Litr. C.

Til Stiftbefalingsmand H. Ochsen ang. Collationer paa Præstekald og i hvilke Tilfælde Studiosi kunne nyde middelmaadige og bedre Kald paa Island (19 Januarii 1742).

— Maa inden 6 Ugers Exspiration ingen Collation af Amtmanden gives paa noget af de Præstekald, hvortil ham er tilladt at voccre; ligesom Kongen og vil, paa det at de fattige og ringeste Kald med Præster desbedre kan vorde forsynede, at ingen af de fra Domkirkens Skoler demitterede Studiosi, som ikke ved Universitetet i Kiöbenhavn have sustineret Examen Theologicum, eller nogen Tid have tient som Rector eller Hörer ved enten af Skolerne, maa nyde noget af de middelmaadige eller bedre Kald, saalænge der ere Præster, som have tient i de mindre og ringeste Kald, og Biskoppen paa deres Ansögning attesterer, til Vacancerne at være skikkede.

Litr. D.

Forordning om de latinske Skoler paa Island (5 Maji 1743).

§ 1.

Paa Island skal være 2 latinske Skoler, een i hvert Stift ved hver Domkirke, nemlig den ene paa Skalholt for de 3 Landfierdinger Öster- Sönder- og Vester Dele og den anden paa Hole i Hialtedal for Nordfierding, hvilke Skoler skal agtes som et Seminarium Ecclesiæ der paa Landet, hvor stedse skal underholdes saadanne Docentes og Discentes, at derfra altid kan haves saa duelige Personer, at dem geistlige Embeder kan betroes, og samme efter den Islandske Kirkes Fornödenhed, og ligesom Omstændighederne det udfordrer til den christelige evangeliske Religions Övelse, og til desto bedre Haandhævelse der i Landet, næst Guds Bistand vel og tilbörligen kunde forsynes.

§ 2.

Over disse tvende Skoler skal Stiftbefalingsmanden tilligemed Biskopperne have, saavidt Institutionen og Disciplinen angaaer, Direction; hvorved dog Provsten i det Herred, hvor hver Skole holdes, og Sognepræsten ved hver Kirke skal have Tilsyn og nöie Indseende, at dermed gaaer vel og ordentligen; men hvad Skolernes Oeconomie angaaer, da skal Biskoppen og Laugmanden, hver i sit Stift og Laugdomme, saavel som Landfogden, have Opsyn saavel med Lærernes som Disciplenes Kost, Lön og den Bekostning, som dertil behöves; de skal aarligen fordre, igiennemsee og paategne de Regnskaber, som denne Anordning udfordrer, og naar Regnskaberne af dem ere reviderede, skal de samme med de giorte Mangelposter indsende til Stiftbefalingsmandens nærmere Revision og Approbation, hvor efter hver Skoles Oeconomus sig haver at rette. Og skal hver Skoles Oeconomus til en bestemt Tid om Aaret, som i Landet beqvemmest eragtes, giöre forbemeldte Övrighedspersoner fuldkommen Rede og Rigtighed for alt hvis han i saa Maader har under Hænder.

§ 3.

Lærerne ved hver Skole skal være en Rector og Conrector eller Collega. Rector skal antages og beskikkes af Stiftets Biskop alene, men derpaa anholde om Kongelig Confirmation, hvilken fra det Danske Cancellie udfærdiges for det, som anordnet er for Sognepræsters Kaldsbreve til de middelmaadige Kald paa Island at skal betales. Conrector eller Collega antages af Biskoppen og Rector tillige uden videre Confirmation. Dog maae hverken Rector eller Conrector admitteres til Skole-Embede at forrette eller tiltræde, forinden de have fremlagt gode Beviser om deres ustraffelige Forhold i Liv og Levnet; dernæst ere examinerede, og have aflagt Pröve paa deres Duelighed til Embedet; og endelig aflagt Rectors-Eed; og skal Rector altid derforuden paa Universitetet i Kiöbenhavn have udstaaet Examen Theologicum.

§ 4.

Til Lærere skal ved forefaldende Vacance udvælges de, som af studerede Personer paa Landet ere de beqvemmeste, ei alene i Henseende til Lærdom, men derhos og besidde Naturens Gaver til at kunne lære og undervise i en skikkelig og anstændig Opförsel i Sæder og Omgang, der har sin Oprindelse af, og grunder sig paa en sand Gudsfrygt og Ustraffelighed i Lærdom og Levnet.

§ 5.

Rectores maae være givte; og, naar En agter at givte sig, skal baade Biskoppen og Oeconomus være ham behielpelig til at faae en Bopæl for sig og Hustru, saa nær ved Skolen som mueligt; dog skal disse givte Skoletienere ikke have Ret til at besvære Bispestolen med deres Familie, saasom deres Hustrues og Families Forblivende paa Bispestolen beroer alene paa Biskoppens og Oeconomi Godvillighed og

Föielighed imod dem, hvilken Kongen dog haaber dem hellere i Nödfald betees, end at Skole-Embedet derover skulde blive forsömt, eller Skolen skilt ved en brav Mand, naar hans Omstændigheder ikke tillade ham at være ugivt.

§ 6.

Skulde der befindes saadan Mangel paa duelige Skolebetiente, at en Præstemand, der har faaet Kald, maae forlanges dertil for sin bekiendte Dueligheds Skyld, da bör han paa Bispens Forlangende paatage sig det vacante Lærer-Embede i Skolen og det i det mindste for saa lang Tid, indtil en anden dygtig Lærer kan anskaffes, da hans Menighed imidlertid ved Nabopræster eller Huuscapellan, efter Biskoppens Foranstaltning, skal forsynes; men, antager han det vacante Lærer-Embede i Skolen aldeles, da skal ham tilstaaes Gang og Sæde næstefter Provsterne, eller Forhaabning til bedre Promotion efter beviiste Pröve om sin Duelighed.

§ 7.

Rector og Collega skal, som det retsindige Læreres Pligt er, baade inden og uden Skolen, baade hemmelig og aabenbare, i al deres Opförsel, Vandel og Foretagende foregaae den studerende Ungdom, saavel som alle og enhver saaledes, at Ungdommen af dem kunde tage gode Exempler, og deres Liv og Lærdom kan være til Opbyggelse og uden Forargelse, saa at de ikke med deres Lærdom, Liv og Levnet deres Embede vanære, men före deres Underhavende paa den sande Christendoms Vei og sig derpaa grundende anstændig Levnet og Opförsel. Domkirkens Præst skal som Skolens Siælesörger, baade selv ved sin Nærværelse i Skolen, saa og ved private Forespörgsel hos Lærerne og de Lærende, erkyndige sig om hvers Forhold, og om noget herimod begaaes, eller nogens Forseelse befindes, da efter forefundne Beskaffenhed i al Sagtmodighed, dog alvorligen, at erindre enhver om sin Pligt. Og, paa det at dette tilforladeligen kunde skee, saa skal Stiftbefalingsmanden og Biskoppen drage Omsorg for, at saadanne Personer til Præster for Domkirkernes Menigheder beskikkes, som ere af den Alder, og saavel bekiendte for Lærdom, Retsindighed og anden Duelighed, at der af dem kan ventes, at de saavel i dette som andre deres Embede vedkommende Ting, iagttage deres Pligt; hvorfore der og stedse skal sees paa, at Rector Scholæ, Pastor cathedralis og Conrector Scholæ, alle ere af den Dygtighed, og der imellem dem er saadan en Liighed, at en af de to Sidste altid, naar Fornödenhed det udkræver, kan, og er istand til at forvalte Rectors Vices i Skolen. Og maa Domkirkens Præst, naar han dertil har Leilighed, i Skolen overvære hvad som der giöres og foretages, holde Catechisation med Disciplene i Kirken eller Skolen, og give dem Anviisning til Theologisk Övelse, særdeles dem af den överste Klasse, som snart fra Skolen skal dimitteres; de Lærende skal herudinden for ham og hans Underviisning bære og have samme Respect og Ærbödighed, som for deres

sædvanlige Lærere, ligesom og han, naar han paa foreskrevne Maade ugentlig anvender nogle Timer til Disciplenes Nytte, derfor af Oeconomo skal betales 10 Rbdlr.

§ 8.

Begge Lærere i de latinske Skoler skal före et ædrneligt, indgetogent, ærbart, gudfrygtigt og opbyggeligt Levnet, uden vidtlöftig Selskab at holde med nogen; indbyrdes leve samdrægtig og enig; flittig conferere med hver andre om Disciplenes profectibus, og hvorledes de forefaldende Forhindringer i Skolevæsenet paa giörligste Maade kan forebygges; Rector skal elske og veilede sin Collega; Conrector bör ære og fölge Rectors velgrundede consilia; findes hos een af dem nogen Slags Bröst, som kunde give Anstöd hos andre og især hos Disciplene, da bör den ene derom paaminde den anden i al Kiærlighed, men ikke forkleine ham hos andre, langt mindre hos nogen af Disciplene, de skulle skye al Grovhed og Ureenlighed i deres Væsen, at de ikke skulde ansees for Pedantere i Sæder, Gebærder, Klæder, eller andet som falder Folk i Öinene; og derimod beflitte sig saavel paa udvortes, som indvortes Reenhed og Skikkelighed, og viise sig at være et godt Exempel for alle, især for deres Underhavende og dem selv indbyrdes. Saa skal og samme Lærere hermed strængeligen være forbudet, at drive nogen Handel med Brændeviin, Tobak og andre tilhandlede Kiöbmands-Vare, paa Bispegaarden eller andensteds. Derimod skal de flittig correspondere med skikkelige Folk om deres Disciples Opförsel, medens de ere fra Skolen, for at faae god Underretning om dem, og desto bedre at kunne holde dem i Ave, baade uden og inden Skolen; ligeledes have de og, naar det kan være giörligt, at correspondere med lærde Folk i Danmark om lærde Sager, som henhöre til deres Forum, og derved söge at giöre sig mere og mere habile i deres Embedes Forretninger, saafremt de vil vente sig nogen videre Befordring i Fremtiden; ligesom der og ved deres giörende Ansögning, om de ellers vil vente, at derpaa skal vorde reflecteret, altid bör fölge udförlig Erklæring og Attester om deres Nidkiærhed som Skolebetiente, og Duelighed til det Embede de anholde om.

§ 9.

En Rector Scholæ i Island skal ikke være forbundet til at tage Magistergraden, men, om han den forlanger, skal det være ham tilladt, til Decanum Facultatis Philosophicæ ved Universitetet i Kiöbenhavn at indsende nogle Specimina, hvoraf hans Grad kan kiendes, hvorefter, naar han dertil findes dygtig, hans Navn skal optegnes som ved förste Promotion til Magister blive creerede, og skal han for samme Grad ei betale mere end den som mindst giver.

§ 10.

Rector saavel som Conrector, skal af alle agtes og æres som hæderlige og vellærde Mænd, saalænge de ikke ere overbeviiste, sig anderledes at have beteet, end

saadanne Mænd vel sömmer; og skal Rector desforuden i alle Samqvemme agtes af lige Værdighed med Domkirkens Præst, og for ham, saavel som andre Præster, naar han er ældre i Embedet, have Gang og Sæde.

§ 11.

Skulde nogen af Skolebetientene findes enten udygtig, eller efter Paamindelse efter Loven, forsömmelig eller forargelig, uden eller inden Skolen, da skal Bispen have Magt at removere ham og söge et andet dueligere Subjectum i hans Sted.

§ 12.

Rector Scholæ skal, foruden beqvem Værelse, Sæng, Lys, Tvet og Spise, nyde 60 Rdlr. aarlig Lön i rede Penge, hver Rdlr. til 48 Fiske beregnet, hvad enten han faaer samme Lön i Speciedaler, Kroner eller andet, som han behöver, og Oeconomus kan bedst med ham derom forenes, men med Jordegods, Land-Öre og Qvæg at tage i hans Salarium, skal han ikke besværes videre, end han selv vil, besynderlig saalænge han ikke er givt, og har nogen vis Bopæl, hvor han kan bedre holde og bruge Qvæg, end som naar han var ledig Person. Conrector skal, foruden ligesaa beqvem Værelse, Sæng, Lys, Tvet og Spise, have i det ringeste 30 Rdlr. Specie, beregnet paa samme Maade, som om Rectors Lön er meldt.

§ 13.

Saalænge Skolens Tienere ere i deres Function, og ikke suspenderede endskiönt der ere Ferier i Skolen, skal de nyde deres Kost og anden tillagt skikkelig Underholdning; opholde de sig uden for Bispegaarden, endskiönt det maatte være paa nogen Tid med Biskoppens Tilladelse, da gives dem ingen Kostpenge af Oeconomo, med mindre de ere reiste i Skolens Ærinde, og dem ved samme Reise foraarsages nogen anseelig Bekostning; men, reise de i eget Ærinde, og ei indfinde sig inden den dem af Biskoppen forelagte Tid, skal de, uden saa er, at de bevise lovlig Forfald, betale vilkaarlig Pengestraf til Skolen efter Biskoppens Sigelse, og uden hvis givne Tilladelse de ikke nogensinde maa reise fra Skolen.

§ 14.

Fri Skole skal gives dem alene, som ere saa fattige, at de ikke kan betale derfor, men derhos af kiendelig Stemme og Sindsböielighed, at der kan være godt Haab strax i Begyndelsen, at de baade kan og vil lære noget godt under den offentlige Institution til deres og andres Velfærd i sin Tid; og skal Biskopperne tilligemed Docentes i Skolerne holde herudinden en upartisk Delectum ingeniorum, i Henseende til Stemme og Fromhed, saaat der ingen bliver indtagen i Fleng, af Vild eller Venskab, ikke heller bliver udelukt fra denne Velgierning af Had og Fiendskab, dog at Fattigdom alene ikke bliver en Aarsag, at nogen nyder fri Skole, naar de andre forberörte Reqvisita ei ere derhos.

§ 15.

I den Skole for Skalholt Stift skal af saadanne Disciple være 24 i Tallet og i den for Hole Stift 16 i Tallet, og det saavel af Almuens som Præsternes Börn, hvilke der skal nyde fri Underholdning og fri Underviisning; skulde det befindes, at en Discipel ikke var ganske fattig, men dog ei kunne betale for sin hele Skolegang, da skal saadan En være forundt Halvdelen af det Kongl. Beneficio; men den anden halve Deel for Kost, som kan fastsættes ved Accord efter Aarenes Beskaffenhed, skal han betale til Oeconomum, som for saadan Opbörsel skal aflægge aarlig Regnskab, ligesom og Halvdelen af Klæder, Papiir, med videre, af Disciplen selv besörges. Paa saadan Maade er der 2 at sætte paa een Kost, saa at, naar 20 Disciple i Skalholt Skole have aldeles fri Underholdning, da 8 kan betale Halvdelen af deres Kost, men ellers beholde den halve Underholdning fri; og, naar 12 Disciple i Hole-Skole have Alting frit, da 8 kan betale Halvdelen af deres Skolegangs-Omkostninger.

§ 16.

Lærerne maa ikke fordre noget Honorarium eller a parte Didactrum af dem, der paa Kongl. Beneficium ere indskrevne, eller betale Halvdelen for deres Underholdning; ei heller maa Rector tage noget af dem for Testimonium Dimissionis; men, vil en Dimitteret have et andet Testimonium til Universitetet, kan han vel betænke Rector med noget derfor efter sin Leilighed.

§ 17.

Af saadanne Disciple, som ere bemidlede, og fölgelig bör betale deres Kost efter Accord, som i § 15 er meldt, saavel som og forskaffe sig selv Klæder, Papiir, m. v., skal i hver Skole ikke over 8 indtages paa det de ei skulde blive Lærerne og de Lærende til Byrde, Forhindring eller Præjudice i nogen Maade; og skal det Kongl. Beneficium ingenlunde saadanne tilstædes. Enhver saadan bemidled Discipel, skal til den Lærer, i hvis Lectie han befinder sig, betale aarlig 4 Rdlr. i Kroner, hvorover Læreren ei maa fordre. Ellers skal ingen Persons Anseelse være iblandt Disciplene for Læreren, men enhver skal tracteres, rangeres og dimitteres efter den anbefalede Orden. Saa skal og de, der betale deres Skolegang, aldeles have lige Tractement i Spiisning og al anden Opvartning med de övrige Disciple til samme Tid og paa samme Sted, saalænge de ikke derfra ved Sygdom maatte forhindres.

§ 18.

Alle Disciple i hver Skole skal antages til Skolen af det Stift, hvor Skole holdes og ikke af det andet Stift, saalænge ingen Bröst findes hos Lærerne, men skulde en Plads blive ledig i enten af Skolerne, og ingen melde sig dertil af samme Stift, saa maa een af et andet Stift nyde Plads i Friskolen, eller mod Betaling, dog skal ingen antages derfra, uden paa lovlig Maade, og efter foregaaende Pröve, samt

foreviist gode Attester, men ingenlunde maa nogen, om han end havde Testimonium Vitæ, fra en anden Skole antages, naar han derfra er fordreven, casseret, eller den selv har forlöbet. Bliver nogen til Skolegang i en af Skolerne antagen, endskiönt han ikke er fra det Stift, hvor samme Skole henhörer, da skal han sammesteds holde sin Skolegang ud, med mindre han bliver kiendt udygtig, og til anden Profession henviist. Dog maa og skal aldeles ingen i de latinske Skoler til Lære antages, med mindre han kan færdig læse og nogenledes skrive; ei heller maa nogen der antages, som först efter at han er 15 Aar gammel, har begyndt at lære Latin, med mindre han befindes at have et besynderlig færdigt Nemme og viser sig derhos baade ferm og lærvillig.

§ 19.

Alle Disciple, som enten selv, eller ved andre, saasom ved Forældre, Formyndere, og de, der tage sig dem an, söge i de 2 latinske Skoler Information og Kost paa Kongl. Beneficium, skal (hvad heller de forlange den fri, eller med nogen Kiendelse derfor, eller med fuld Betaling), förend de melde sig, være forsynede med upartiske og oprigtige Vidnesbyrd fra alle dem, hos hvilke de, uden for deres Forældres eller Formynderes Huse, have havt nogen private Information, helst om deslige private Informatores have været Præster, eller saadanne Folk, der ere af den Anseelse, at deres Attest kan tages i nogen Consideration. Have de ei havt privat Underviisning uden hos dem, som paa deres Vegne derom giöre Ansögning, da skal de, som sig i saa Maade et Barn antage, i det mindste for Biskoppen og Rector fremlægge Sognepræstens Attest om Barnets Lydighed, Nemme og Lærvillighed; men giör en Sognepræst derom Ansögning for sin Sön eller Paarörende, da skal han derom iligemaade fremlægge Attest fra Herredsprovsten eller anden nærmeste Præst, som derom har bedste Kundskab. Og skal det uden saadant Skudsmaal være aldeles forbudet at indtage nogen i de latinske Skoler, for der at nyde det allerringeste til deres Forfremmelse. I samme Skudsmaal skal der og meldes, om Disciplen har været til Confirmation og Gudsbord, helst, naar Attesten gives af Sognepræsten, hvilken det og alene tilkommer at give Attest om Confirmation og Communionens Brug.

§ 20.

Naar en Discipel bliver indtagen i Skolen, skal han indskrives i en vis Bog, som til den Ende skal indrettes af Rector, og forvares ved Skolen, da Rector antegner hans Navn, Alder, Forældres og dem, som have været ham behielpelige til at komme ind i Skolen, saa vel som og hvis Attester, han har havt med sig.

§ 21.

Paa det at Rector i sit til en fra Skolen gaaende Discipel givende Dimis-Te-

stimonio kan give nöiagtig Skudsmaal om den demitterede Persons Forhold og Opförsel i sin Skolegang, baade for den Tid ham Rectors-Embede har været betroet, saavelsom i hans Formands Tid; saa skal af den som har været Lærer i Skolen, naar han træder fra Embedet, gives enhver hans underhavende Discipel et Testimonium om hans Opförsel, Flid og Nemme; hvilket Testimonium Successor i Embedet ved sin Tiltrædelse af forrige Lærer skal kræve, og enhver Discipel til egen Forvaring levere, at Disciplen derefter kan legitimere sig, fremdeles til Skolen at være berettiget, og ham ved hans Dimission fra Skolen, for hans ganske Skolegangs Tid, af Rector kan gives et sandfærdigt og saadant et Testimonium, som han kan have fortient.

§ 22.

Skolens Alumni skulle alle være samlede i Skolen til den rette Tid, nemlig Mikkelsdags-Aften; Dagen derefter skal Skolens Agenda tage deres Begyndelse ved Bön og Paakaldelse til Gud om Lykke og Velsignelse til det hele forestaaende Verk; hvorhos Biskoppen, eller nogen af Lærerne, skal holde en latinsk Tale til Opbyggelse i Alles Paahör, som der skal være tilstede, saavelsom Andres, som til denne solenne Act kan være indbudne, hvor og Domkirkens Præst sig skal indfinde, saavelsom Provsten i det Herred, hvor Bispegaarden ligger, om han ellers er saa nær derved, at han uden synderlig Möie og Bekostning kan være tilstede; siden begynde Skolens Exercitia strax. Er da nogen af Forsömmelse bleven borte, da skal han derfor med Straf, og især de Formuende med Pengestraf til Skolens Kasse ansees. Har den udeblivende havt Forfald, da skal samme giöres beviislig, forinden han under vilkaarlig Straf, som Biskoppen dicterer, i Skolen igien antages.

§ 23.

Det skal ganske være forbuden, at de, som til Skolegang ere antagne, og sig der förste Gang indfinde, give det allerringeste, under Navn af Addition, eller Honorarium lil Disciple, som for dem have været i Skolen. Tager nogen af Skolens Lemmer Penge eller Penges Værdie af saadan en fremmed Discipel, det maa være, hvor det end være vil, truer eller lokker ham til at give noget, for at samtlige Disciple skal have noget at giöre dem lystige og yppige med for dem selv, da skal han betale dobbelt saa meget til Skolens Kasse, som af den nylig til Skolen indkomne Discipel oppebaaret er; og, saafremt han det ei kan betale, da skal han forvises Skolen; men den Fremmede, der godvillig har givet saadanne Penge, eller ladet sig dertil forlede, skal angive det for sin Rector, at derom kan giöres Undersögning; giör han det ei i Tide, og det bliver siden aabenbaret, da skal han straffes derfor efter Sagens Beskaffenhed. Og advares enhver til Skolen antagen Discipel, saasnart han der er kommen, at han sig ei herimod forseer.

§ 24.

Skolernes Disciple skal holde sig fra alt det, som ondt, ugudeligt og forargeligt er, og ved Guds Bistand, efter som dem i Skolerne læres, flye og skye alt det, som dertil kunde give Anledning; de bör stedse i Ord og Gierninger, Idræt og Omgængelse for alle Folk, og paa alle Steder, give saadanne Kiendetegn fra sig om deres egen Tiltagelse i alle christelige Dyder, at det kan skiönnes og haabes, at de i Tiden vil blive Redskaber til, derudi ved Levnet og Lærdom at kunne ligeledes befordre og forfremme andre. Mod deres foresatte Skole-Övrighed og Lærere skal de betee al den Respect, Ærbödighed, Lydighed, Kiærlighed, Taalmodighed som mod deres kiödelige Forældre, og hverken med Ord eller Gierninger foretage dem noget, som strider imod denne Pligt og Fortrolighed. De, som tvertimod handle, bör med Skolens Forviisning, og desforuden efter Omstændighederne med anden haard Straf, som ulydige og Rebeller ansees, og i saafald ikke regnes iblandt værdige Skolelemmer og Membra Seminarii Ecclesiastici, men for viiste Gienstridighed og Uregierlighed være den verdslige Övrigheds Dom og Foranstaltning til Strafs Lidelse underkastede.

§ 25.

Skeer det, at Forældre eller de, som ere i Forældres Sted, tilskynde og formaae Disciplene til at sætte det til Side, som Rector og hans Collega har foreskrevet og befalet Börnene at holde sig efterrettelig, og Börnene giör der tvertimod, da skal saadan ulydig Discipel udsættes af Skolen til Forældrene, som skal erstatte Kongen, hvis Barnet har kostet at holde i Skolen, den Tid det har været der, om det enten aldeles, eller for Halvdelen har været indskrevet paa Kongelig Skole-Beneficium; men, har Barnet betalt for sin Kost og Information, da skal Biskoppen tilkiende samme en Mulet efter Sagens Beskaffenhed. Saadan en Discipel skal ikke heller indtages i en anden latinsk Skole, med mindre Forældrene kan skiönnes at have meer Föie og Ret paa sin Side end Rector, som vel skal tage sig vare herudinden, og grunde sine Befalinger paa Billighed og Ret, saa at han om nogen vilde före den Sag videre ud paa Disciplenes Vegne, ikke selv maatte komme til at lide for ilde grundede Raad; ikke heller skal nogen Lærer tvinges til at holde den Discipel i Skolen, som beteer sig uregierlig og opsætsig imod ham, endskiöndt det ikke skeer med Forældrenes Villie.

§ 26.

Disciplene bör forskaanes for al Arbeide og Reiser, den Stund de skal være samlede i Skolen; dog skal dem ikke være forbudet at lade sig bruge i Nödsfald til nogen ærlig og reenlig Gierning ½ Times Tid eller derover, naar Rector det vil tilstæde; men det skal aldeles være forbudet, at en Discipel skal, saalænge Skolens Læretimer vare, gaae hen og skrive noget for en anden verdslig eller geistlig Mand, i hvem han endogsaa er, om det ei kan giöres i et Par Timers Tid, med mindre det er

for ham selv og hans fattige Medbroder i Skolen, og noget, som angaaer fælles Studeringer; dog skal hermed ikke være forbuden, at en Discipel maa tale med nogen, som forlanger det, eller imellemstunder, ligesom hans Omstændigheder udkræve det, gaae til den paa Gaarden, som han kan nyde noget Godt af, eller har noget i Forvaring hos, naar det ikkun skeer uden deres Mistanke, som have Opsigt med Skolen, og de ikke gaae til andre end til ærlige Folk, i et lovligt Ærinde, og Disciplen ikke bliver borte, ham selv til Hinder, og andre af hans Orden til ondt Exempel.

§ 27.

Lærerne samtlig skal bære Omsorg for, at hverken andre giör Disciplene, eller den ene Discipel giör den anden nogen Overlast, Skade, Fortræd eller Afbræk i nogen Maade; ikke heller skal Disciplene tilstedes at handle med noget for Penge, som Vare, Klæder, Böger eller andet; saa skal og enhver beholde og selv bruge, det han har faaet af hans Forældre, og bragt hiemme fra, og ingenlunde forhandle og forbuske det, som er hans eget; hvorfore enhver Discipel skal vise sin Lærer hvad han eier af Klæder og andet, naar han kommer til Skolen, da derover skal giöres en Fortegnelse, hvorefter samme Sager skal eftersees, naar Disciplene tage bort, og Sommer-Ferierne begynde, da det, som er bleven borte, skal indkaldes igien, og hver tage det med sig, som han havde enten af Kongelig Naade, eller fra Forældrenes eller Formyndernes Haand ejer; men, vil en Discipel, der har noget at miste, godvillig give den, fattig er, noget, da maa den, som det tilbydes, tage derimod; vil og den ene give den anden noget of oprigtig Kiærlighed, da kan saadant tillades, dog at Lærerne derom ere vidende, og paa Forældrenes Vegne give deres Samtykke dertil.

§ 28.

Skolernes Lærere, og især Rector, kan iblandt sine Disciple, naar han finder det for godt, undersöge hvis Sager de have med at fare, og ifald han finder noget Skadeligt hos dem, og især letfærdige og forargelige Böger, Skrivter og Papire, da sig samme at bemægtige, og dermed efter Ret, Billighed og Forstand at omgaaes. Bliver ellers noget borte fra en Discipel, da skal derom inqvireres af Rector med al Ombyggelighed iblandt hans Underhavende.

§ 29.

Disciplenes Obligationer, Forskrivelser og Forpligtelser i Pengesager skulle uden Rectors Videnskab og Samtykke intet gielde, med mindre Forældre eller rette Formyndere ville selv være fornöiede dermed, efterat de ere blevne dem ret vitterliggiorte, og de ved deres Paategning have vedtaget, derfor til Vedkommende at være ansvarlig; saa maa ei heller nogen Discipel selv og paa egen Haand indlade sig i Proces, men holde sig til Rector og Forældrene, ifald han finder sig fornærmet.

§ 30.

Skulde nogen af disse Disciple hiemme i Forældrenes Huse saa grovelig have forseet sig, at det ei kan eragtes at være nok, at de derfor revses med Forældrenes Haand, da skal de være Skolens Disciplin nndergiven, saafremt de ellers af egen Forstands og Lydigheds Drivt sig dertil vil beqvemme; men de maa ikke imod deres Villie med Magt dertil trækkes eller tvinges; og skal slige Disciple med et aabent Brev forvises Skolen, hvorudi skal giöres bekiendt, hvorfor, og hvorledes de ere komne derfra. Men lader en Disciple sig befinde i en Misgierning, som enten maa afbödes ved Kirkens offentlige Disciplin, eller bödes for til Tinge, da skal han ikke mere være en Skolelem, uden han faaer Restitution af Kongen selv; dog kan han forlange Testimonium Vitæ af sine Lærere, hvilke og skal give ham det saaledes, som han det kan have fortient, hvorhos da Forseelsen skal meldes.

§ 31.

Befindes en Disciple i grove Forseelser, saasom 1) Ulydighed og Ladhed, som ikke staaer til at rette; 2) Guds Ords Foragt og uchristelig Tale imod Gud, Kongen, Övrigheden og sin Jævnchristen; 3) Slagsmaal og Uforligelighed, efterat de eengang ere advarede, og eengang straffede; 4) Hengivenhed til Drukkenskab og vedvarende Uteerlighed; 5) Horerie og Lösagtighed; 6) Lögn og Bagtale, samt Skand-Skrivter og Breve, hvorved nogens gode Navn og Rygte kunde lide; 7) Tyverie og formastelig Skiödeslöshed med at omgaaes de Ting, som letteligen kunde forvolde stor Skade; og andre grove Laster, som ikke maa eller hör gaae hen, uden at blive offentlig afstraffet; da skal han udstödes af Skolen, og erstatte til Skolen det tilbage, som hans Skolegang har kostet. Er han over sine 18 Aar, da skal han uden Testimonio af Skolen bortjages, og desforuden efter § 24 efter Sagens Baskaffenhed være den verdslige Övrigheds Dom til videre Straf-Lidelse underkastet.

§ 32.

Anfalder en Skolediscipel nogen med Hug eller Slag i Mörke, eller paa sit Leie; brekker Dörre op for at udförme en Mand med Pryglen, Pidsken, eller giör anden Overlast i nogen Maade, hvad heller det er imod hans Meddisciple eller andre paa Bispegaarden Værende, eller Fremmede og Reisende, endskiönt han kan mene sig at være opirret dertil ved nogen Uret; da skal han have forbrudt Skolen, og staae siden under Tiltale af den verdslige Övrighed. Finder nogen af Bispens eller Oeconomi Folk en eller anden Disciple i slige Ugudeligheder, da skal han det strax for Biskoppen eller Rector angive, hvis han ikke selv, naar det bliver aabenbaret, vil være haard Straf underkastet.

§ 33.

Forseelser og Seenfærdighed i Studeringer skal Lærerne langt hellere sög

at faae med Raad, Ord, Formaninger og bevægelige Forestillinger, end med Hug og Slag, rettede, med mindre en Discipel i sin Ladhed fremturer, besynderlig om han endda ikke er 18 Aar gâmmel; hvorhos dog alle Slag i Hovedet, og med Ferler, skal aldeles være forbudet; ligesom og Dumhed i Forstanden, som kommer af Mangel paa Naturens Gaver, aldeles ikke maa straffes med Hug, men, er der intet med saadan En at udrette ved Lærernes Flid og Gaver i at lære fra sig, da skal den Discipel sendes bort fra Skolen, efterat det er saaledes bleven forsögt med hans Studeringer, og han ingen merkelig Fremgang har gjort i 3 Aar, at regne fra den Tid, han först kom ind iblandt Disciplenes Tal, blandt hvilke ikke nogen leltelig maa findes, der ikke kan absolvere sine Skolestadier paa 7 Aars Tid, eller inden hans 23de Aar; hvorefter saadan en Unem, der bör gribe til noget lettere, for dermed i sin Tid at tiene Publico, af Rector skal gives Testimonium om hans Forhold i hans Skoletid, og derudi meldes, at han hverken har forlöbet Skolen eller er kommen derfra for nogen hans Udyds Skyld.

§ 34.

Skeer der noget Strafværdigt, saa at ingen veed, hvem egentlig af Skolen deri har Skyld, men der kunde haves rimelig Formodning, eller og Beviislighed, især ved hele Skoleforsamlingens egen Tilstaaelse eller Stiltiende, da skal Rector bruge den Forstand at faae de Groveste i Gierningen, og dem, der have været Hovedmænd derfor, udsögte, og enten dem alene, eller alle, som deri have havt Deel, afstraffe.

§ 35.

Forlader nogen Skolen modvillig, fordi han kjedes ved Skolegangstiden, og tragter ei efter det Maal, som Skolediseiple i deres Studeringer er foresat, da skal han giöre Skolens Oeconomo Fyldest for hvis hans Skolegang har kostet, baade ved Underholdning og Underviisning, og skal Övrigheden i det Syssel, hvor saadan Person haver, eller siden kommer til Midler, forskaffe Kongen hans Penge igien af samme Midler, hvori Ingen af samme skal dispensere, uden Kongen selv; men Biskoppen skal give Attest efter Skolebögerne, hvor længe saadan En har gaaet i Skole, at Betalingen derefter kan indkræves.

§ 36.

Den bidindtil ved de latinske Skoler paa Island indförte Skik, at Biskoppen og Rector, naar nogen Discipel paa en grov Maade, ved Tyverie, Leiermaal, eller deslige har forseet sig, og dermed forbrudt Skolens Beneficia, have paalagt saadan en Discipel at udstaae nogle Slag af Riis paa Kroppen, som ham af Rector, Collega, og een eller flere Disciple af hver Klasse skulde gives, samt at vedblive Skolen et Aar længere, end han ellers skulde, hvorved han, efter at han har udstaaet den Straf, er

bleven restitueret til sin forrige Ret til Skolegang og Beneficia at nyde, hvilken Skik er indført under Navn af Skoleret, skal efterdags være aldeles afskaffet, saa at ingen maa restituere nogen Skoleperson til geistlig Orden, Stand og Frihed igien; men den, som vil restitueres, skal söge det ved Kongen selv, og lade hans Attester og Beviis, at han siden, efter at saadan hans Forseelse er begaaet og bleven aabenbar, har forbedret sig, fölge dermed, da han kan vente at blive restitueret imod saadan Mulcts Erlæggelse, som Kongen dicterer.

§ 37.

De boglige Övelser, Studeringer og Lærdom skal for Lærerne og de Lærende være fölgende; 1, Notitia utriusqve lingvæ Latinæ & Græcæ, hvilke begge Sprog skulle traderes Ungdommen i begge Skoler, at de kunne betiene sig af de i det latinske Sprog skrevne Böger til Fornödenhed, saa at de skal kunne forstaae og oversætte ordinair Latin i historiske, moralske og andre theologiske Böger, saa og skrive og tale det sine vitiis; og skal Disciplene i Rectors og de Överste i Conrectors Lectie betimelig tilholdes og anföres til Övelse i at tale Latin; Novum Testamentum Græcum skal de kunne analysere förend de erholde Dimission; til hvilken Ende dem med Flid skal traderes de Præcepta, som til den Ende blive befalede at indföres og bruges i Skolerne. 2) I Theologien skal der traderes det Compendium, som til den Ende bliver introduceret i alle andre Skoler i Danmark og Norge, saavel in Theologia thetica som i catechetica og morali; hvorhos ikke alene skal agtes derpaa, at en Discipel ex Memoria kunde recitere verbotenus noget deraf, men det skal ved Udtydning erfares, om Disciplene have fattet Meningen deraf. Hertil skal og henföres Studium Biblicum, som det fornemste og mest fornödne, hvilken Övelse hver Morgen og Aften skal holdes, saa Rector hver Gang i alle Disciples Paahör kortelig igiennemgaaer et Capitel, giör derover en fyndig Forklaring og Anviisning til Analogiam, Usum og Praxin Fidei et Pietatis, hvorpaa nu en, nu en anden Discipel kunde adspörges, hvad han deraf havde fattet og hvorledes det kunde föres til Nytte; derhos skal Disciplene og tilholdes, at de skrive det Nödvendigste af det, som bliver lært, hvilket i Skoleferier flittig af dem bör repeteres. Biskoppens Pligt skal fornemmelig være, at have Indseende med Lærernes Methode i denne Institution saavelsom og overalt med det, som Ungdommen haade publice og privatim læres i de latinske Skoler. Næst Bibelen og Theologien ad Formam Systematis, kan Joh. Arnds sande Christendom læses og tracteres hver Aften i disse Skoler paa Islandsk, Dansk eller Latin, eftersom Exemplarer deraf kan haves, med de nödvendige Erindringer imod alle Præjudicier og falske Opinioner om Bogen og dens Indhold. 3) Af philosophiske Videnskaber skal dem læres saa meget, at de ikke ere aldeles uvidende i Logica morali og philosophiæ naturalis principiis communissimis, og at de ei uden nogenledes Kundskab derom komme ud

fra Skolen, dog overlades til Lærerens Skiönsomhed, hvorvidt han kan bringe det i saadanne Disciplincr med enhver, eftersom han fornemmer, at enhver er beqvem det at fatte. Det samme skal og være sagt om Rudimentis Lingvæ Hebrææ, poëtiske Exercitier i det latinske Sprog, i Oratorien, med Brevskriven, ordine et Stylo concinno i Modersmaal, eller andet, som behöves, og lader sig bedst giöre. Til hvilken Ende Lærerne skulle være vel grundede i deres eget Sprog, saa at de kan anföre Disciplene til at skrive deres eget Maal uden Beblandelse af andre Sprog eller gemene Ord og Talemaader, men i en reen, tydelig og forstaaelig Stiil, som let falder i dens Begreb, som den hörer og læser, uden mörke eller opskruede Talemaader, eller anden unyttig Prydelse, saa skal og Lærerne beflitte sig paa, at de selv vel forstaaer det Danske Sprog, og til den Ende flittig læse de i samme Sprog skrevne gode, rene theologiske og historiske Böger, saa at de kan give Disciplene god Anviisning, hvorledes de i Talen og Skriven, hvor de det behöve, i det Danske Sprog, efter dets Egenskab, bedst og rettest kunde forklare sig, og give deres Mening tilkiende. Til den Ende skal Disciplene undertiden gives Themata i det Danske Sprog, for samme paa Latin at oversætte, ligeledes latinske Themata paa Islandsk, og Islandsk paa Latin igien at oversætte. Hvilket Alt Rector især bör vide og forstaae, for enhver, som sig heri skal öve, at kunne rette og forbedre. 4) Af Mathematiqven skal i det ringeste læres noget i Regnekunsten, i det mindste de 4 Species i hele og brudne Tal; og i Vocal-Musiqven saameget, at de kan öve og forfremme sig selv deri ved forefaldende Leilighed. 5) Hvad som af Lærerne dicteres til Oversættelse og Stiil at componere, skal indeholde en nyttig Materie, og derpaa med Flid studeres; men ikke tages af en latinsk Autor, som Disciplene kan komme til at udskrive, dem selv til Skade. Medens Disciplene componere maa Lærerne ei uden höi nödvendig Ærinde gaae ud af Skolen; i det mindste skal altid een af Lærerne være tilstede. Hvad iövrigt hver Tid og Time om Dagen i Skolen af foranförte skal læres og tracteres, samt hvorudi enhver Lærer skal undervise efter sin Classes Maal og Capparitet især, sligt haver Biskoppen at overlægge med Lærerne. Overalt skal Disciplene læres en ret Pronunciation i al Læsning og Tale, baade i Henseende til Bogstaver, Stavelser og Qvantiteter, som Prosodien med sig förer, paa det at en Discipel ikke i denne Post, som bidindtil er skeet, skulde giöre sig latterlig.

§ 38.

De Böger og Materier, som bruges og anvendes i alle Skoleforretninger, skal være de samme Præcepta, som allerede ere, eller herefter blive anordnede i andre Skoler i Danmark og Norge.

§ 39.

Disciplene skal og gives en nogenlunde god Forsmag af Historia universali

og Patriæ, hvorved ikke alene forstaaes den Islandske og Norske, men og den Danske Historie, tilligemed et ret Begreb af Politiqven og Jure publico universali, hvor Jura Majestatis blive afhandlede.

§ 40.

Saasnart de Skolepræcepta, som udi de andre Skoler i Danmark og Norge skal være almindelige, til Island blive oversendte, maa ingen anden eller flere Præcepta der i de latinske Skoler bruges; og haver Biskoppen at besörge, at disse Præcepta til sin Tid med andre nyttige Skoleböger blive af Oeconomo foreskrevne, og til de fattigste Disciple for slet intet, til dem, som have Formue at kiöbe dem, for det samme, som de have kostet, uden Prisens Forhöielse, uddeelte; dog at de, som betale halv Skolebekostning, ikkun betale den halve Deel af Bögernes Værdie. Bögerne skal være planerede, at der kan skrives Islandsk, eller andre Ord og Talemaader hos; og skal Lærerne ikke plages og forhindres fra Studeringerne, med at skrive Lectie og Phraseböger, som dog siden kunde findes at være urigtige. Forbemeldte Præcepta skal ligeledes af alle dem, som have andre under privat Information, bruges, og saavel derefter som i foreskrevne Videnskaber, deres Underviisning indrettes.

§ 41.

Saadanne trykte Böger kan Disciplene selv lade igjennemskyde med rene Blade, for at skrive Versioner og Forklaringer derpaa, som dem skal dicteres, at de kunde komme overeens; og skal det Papiir, som Skolen efter gammel Skik er forundt, dertil bruges, da Skolens Oeconomus skal give saameget Papiir til Skolen, som behöves, paa det at Skolen ikke, for Mangel deraf, skal lide nogen Ophold i sine Agendis.

§ 42.

Det giöres ikke fornöden, at Disciplene just skal lære alting og hvert Ord udenad, som en Skole- eller Lectiebog indeholder, men det er nok, at de lære det deraf, som er Grunden, hvoraf det övrige forstaaes, da det övrige kan bruges, som en Commentarius og Eorklaring over det, som udenad maa læres.

§ 43.

Alle Böger, som gives Disciplene til Skolens Brug under Hænder, skal holdes rene og ubeskadigede, og intet unödvendigt, letfærdigt eller unyttigt deri skrives, tegnes eller lægges; skulde Rector eller Collega komme over, at sligt er skeet, da skal den, som det har giort, derfor alvorligen og med Eftertryk straffes. En Discipel maa ikke sælge sine Lectie- og Skoleböger, som ham ere givne for intet paa Skolens Bskostning, til nogen Anden, men beholde dem selv, til videre at öve sig i det, som han af samme er bleven underviist om.

§ 44.

Med Bön og Lovsang i Domkirken og Skolen skal samme Orden og Skik gielde efterdags, som hidtil, dog saa at Disciplene af den överste Classe, efter deres Sæde, skal læse et Capitel af Bibelen, og derhos synge efter Sædvane, hver sin Uge, Lærerne skal altid være derhos tilstede, og hverken blive nogensinde aldeles derfra, eller forsömme at komme der i Tide uden lovlig Forfald. Der skal og ingen Morgen eller Aften gaae forbi uden Bön i Skolen, saalænge Disciplene ere samlede, som skulde begynde og slutte deres Arbeide og Studeringer med Bön, der bör skee med sand og alvorlig Andagt og Eftertanke, dog alletider paa Islandsk, og ikke paa Latin; men Bönnens Form skal være den samme; og skal der tillige bedes for Kongen og det Kongelige Huus, Kirken og Politien, samt fælleds Fred og Bedste, hvortil udvælges de fyndigste Psalmer at synge. Bönnen kan altid sluttes med Fadervor og Velsignelsen, som skal læses af enhver Discipel efter enhvers Orden og Sæde midt paa Skolegulvet imellem begge Klasser, saa at hver har sin Dag at læse Bönnen i Skolen.

§ 45.

De som have den bedste Stemme af Disciplene og have lært noget i Musiken, skal forestaae Sangen i den offentlige Gudstjeneste, naar og saa ofte den forrettes; ligeledes og ved Börnedaab, Bryllupsfærd og Liigbegængelse, under Domkirke-Præstens samt Rectors Opsyn og Direction. Med Kirkens Ornamenter og andre Ting, saavelsom de almindelige Böger, som bruges i Lovsang og Gudstjeneste, skal ingen Discipel have at bestille, Lysene undtagen, som der maa brænde om Vinter-Aftener. Det övrige, Kirken angaaende, skal forrettes og iagttages af en anden Person, som dertil af Kirkeværgen beskikkes.

§ 46.

Hvad Skolebetientes og Skolebörns ved begge Domkirker nödvendige Værelser og Underholdnings-Maade med Föde, Klæder, Lys, Reenlighed og Varme med videre, samt Oeconomum angaaer, da skal derom nærmere confereres og foranstaltes, men imidlertid skal med alt dette forsvarlig forholdes. Til alt dette at bekoste, skal, ligesom fra Reformationens Tid og hver Skoles Stiftelse hidindtil skeet er, indtil nærmere Foranstaltning og speciel Anordning, Bispestolenes Indkomster, Formue, samt Afgivter af deres Eiendomme, forsaavidt behöves, anvendes og bruges.

§ 47.

Skolens ordinaire Spisetimer skal herefter være de samme, nemlig paa de hellige Dage om Eftermiddagen efter Prædiken, men paa de andre Dage efter Lovsang i Kirken Morgen og Aften. Alle Disciple af Skolen skal tage deres Föde paa eet Sted, og deres Lærere nyde den samme Kost, som de, og spise tilligemed dem, for

at have Opsigt med deres Underhavende, og med det samme tage Anledning til at lære dem Skikkelighed over Borde, före nyttige og fornuftige Samtaler, om hvis der maatte læses eller fortælles af nyttige Materier og nogen Værdie, nu paa Islandsk, nu paa Latin og Dansk; og kan til den Ende et Compendium Historiæ Ecclesiasticæ aut Universalis af en Discipel forelæses, hvoraf Anledning til en nyttig Samtale bör tages. Derhos skal alletider enhver Discipel tillades, at bede Læreren om videre Forklaring over den forebragte Materie, for at bekomme des klarere Begreb om Tingen. Herhos skal al Bagtalelse og Letfærdighed i Ord ög Tale, saavelsom i al anden Omgang, Fagter, Lader og Gebærder, ganske være udelukt. Saa skal der og læses til og fra Bords hver Dag af en Discipel i den Orden de fölge paa hinanden, og det hver anden Dag paa Latin og Islandsk, og gaaes saa fra Borde, efterat denne Sang "Vi takke Dig, o Gud vor Fader kjære etc.," oversat paa Islandsk, er tilsidst afsjungen, og de Ord "Conserva Domine Religionem, Regnum, Regem &c, Ecclesiam, Politiam et Scholam, ut piam &c. ere aflæste, hvorpaa Skolen gaaer i sin Orden, med Lærerne til andet, som da staaer dem for at betænke og giöre.

§ 48.

Hver Klasse skal have sit Bord at spise ved, med Bænke at sidde paa; saa skal dem og gives Borddug, med Trætallerkener og Skeer, som alletider maa giöres rene; desligeste Drikkekar af Træ eller Tin; og maa det være alle skikkelige Folk, især alle Fremmede, tilladt at gaae ind i Spisestuen, medens Skolen spiser.

§ 49.

Saalænge de paa Friskolen indtagne Disciple ere friske, skal de alle spise i deres sædvanlige Spisestue, og ingen enten af Occonomo eller hans Folk gives eller tilbæres nogen Mad uden for Skolen; saa maa de og ikke sove hos nogen anden paa Bispegaarden, end hos deres Skolebrödre, og i deres Sovestue, saalænge Sygdom det ikke forbyder; da i saa Fald ingen Discipel skal paalægges, at opvarte de Syge, eller vaage over dem, med mindre En, uden at blive hindret fra sine Studeringer og ordinaire Skolegang, selv vil og kan gjöre det; men Occonomus for Skolen skal besörge, at saadanne syge Disciple blive opvartede af hans Tyende, eller de Piger, som egentlig skal holdes, til at holde Skolen reen, tvette, rede Senge, og at sye paa et eller andet Stykke Klæde, som der behöves.

§ 50.

Lærerne, især Rectores, skulle, uden al Partiskhed referere til Biskoppen hver 4de Uge, hvorledes det staaer til i Skolen med Studeringer, Levemaade og Tractement, som enhver nyder; samt tillige overlevere Disciplenes Compositioner til Revision; og Biskoppen skal hver 14 Dage selv besöge Skolen, og examinere, hvad Profectus der giöres, især i Theologien. Skulde han ved andre Embeds-Forfald være

forhindret, da skal Domkirkens Præst forrette det i hans Sted, og give ham Efterretning derom efter sin Samvittighed.

§ 51.

Ingen, uden Skolens rette Inspectores, Betiente og Lemmer, skal tilstædes at gaae ind i Skolen, uden Biskoppens eller Rectors og (i hans Fraværelse) Collega Lov og Minde, hvad Tid det være vil, saalænge Lectionerne vare og der ikke ferieres; giör nogen trodselig herimod, skal han betale som for Husfred; men, skulde nogen være kommen derind uden given Lov, og vil ikke strax, naar det bliver ham sagt, gaae ud igien, da maa Disciplene samle sig, for at faae ham bort, dog uden at giöre ham nogen Skade.

§ 52.

Alt hvis forefindes af publiqve Documenter og Ordonancer Skolevæsenet angaaende, skal Rector samle, og oversætte i det Islandske Sprog, saa vidt det giöres fornöden, saa og lade det, som da har Vim legis scholasticæ, 2 gange om Aaret, nemlig naar Skolen sættes, og ophæves, offentlig for den hele Skoleforsamling tydelig oplæse, at enhver kan vide, hvad derefter er at tage i Agt, og skal saadanne Ordonancer forvares ved andre Skoleböger, og forevises Vedkommende efter Begiering; men Originaler og Gienparter deraf, saavel som denne Anordning, skal henlægges i Amtskisten, saavel som i begge Stiftskister.

§ 53.

Den ordinaire Skolegangs Tid i Island skal være herefter fra Mikkelsdag til Mariæ Besögelsesdag, da Disciplene kan gives Lov af Skolen, for at være Forældre og Paarörende behielpelige i deres Avling og anden fornöden, dog reenlig og ærlig, Gierning, siden de nödvendig, efter Landets Beskaffenhed, maa vænne sig dertil nogen Tid af Aaret, for i Fremtiden at kunne skikke sig deri, efter Landets Leilighed. Men al den Tid, som de kan faae tilovers, og være forskaaanede for Arbeide, skal de eftertænke og igientage det, de have lært i Skolen, og af yderste Formue stræbe efter, at de heller lægge noget til deres Skolestuderinger, end at de noget deraf skulde glemme; til hvilken Ende Forældre og Formyndere skulle, saavidt deres Næringer og Husets Omstændigheder kan taale, skaane dem, det bedste de kan, for lange Reiser og andet, som dem kan være til Hinder i deres private Övelse. Saa skal og Disciplene, naar Feriæ ere til Ende, ved deres Tilbagekomst til Skolen, vise deres Lærere Pröver, især in Biblicis, Theologia Dogmatica, Catechismo, at deraf kan sees, at de, efterdi de dog ikke med saa haardt eller jevnligt Arbeide bebyrdes, have anvendt Endeel af den Tid, i hvilken ferieret er, paa deres Studeringer, hvorom de, förend de gaae fra Skolen, skal consulere deres Lærere; komme de tilbage, og, endskiönt de have havt nogen Tid til overs, ikke have nogen slig Pröve paa deres hiemme hos

sig selv, og uden for Skolen, brugte nödvendige Flid og Omhyggelighed for deres Studeringer med sig at forevise, da skal de, som for Ulydighed, af deres Lærere, straffes og ansees.

§ 54.

Foruden saadan Specimen industriæ privatæ in studiis, skal de medbringe til Inspector og Rector Scholæ tilforladelig Vidnesbyrd fra deres Sognepræst om deres christelige og gode Opförsel, imedens de have været hiemme, saa og at de imidlertid have flittig sögt Prædiken og Naadensmidler; hvilken Attest skal gives for intet. Hvis de ellers have begaaet saadanne Laster eller Forseelser, som Skolens Disciplin kunde afsone, og sligt er skeet paa deres Reiser, skal de lide derfor i Skolen efter Rectors vel overlagte Godtbefindende. Skulde derimod dem nogen Uret eller Overlast, uden deres Skyld og givne Aarsag, nogensteds vederfares paa deres Reiser, da skal det af Övrigheden ansees som Vold og Kirkefreds-Bröde; da skal den, der bör haandhæve Lov og Ret i det Herred, hvor sligt sig har tildraget, fortkaffe den forurettede Discipel nöiagtig Satisfaction og Forsikring, for hvis ham er af onde Mennesker tilföiet, at han kan fortsætte sin Reise uden videre Hinder og Overlast.

§ 55.

Efter at Skolens Ferier ere begyndte, skal Lærerne ikke tage sig noget for, som er uanstændigt for deres Embede og Person, hverken söge Compagnier med Fremmede eller Bispegaardens Folk med nogen Tids Spilde, men de skulle da berede sig selv, det bedste de kan, til Skolens forestaaende Exercitia, saa og imidlertid prædike 2 eller 3 Gange; og ikke letteligen blive borte, naar den daglige Gudstieneste i Kirken holdes, hvad heller der ferieres i Skolen eller ei. Under Prædiken, saavel som naar catechiseres, maa Disciplene ei tillades at gaae ud af Kirken, med mindre de have höy Aarsag til at udbede sig saadan Lov. Især skal Conrector eller Collega assistere Præsten med Sang og at læse i Bibelen. Ved aarlig Landemode skulle begge Lærere ved de latinske Skoler, saafremt Skolen ikke paa den Tid er sat, gaae Biskoppen tilhaande, og vise sig tienstagtige i hans Jurisdictione Ecclesiastica; men er Skolen paa den Tid sat, da skal de forblive ved det dem som Lærere i Skolen anfortroede Embede.

§ 56.

Medens Skoleferierne vare, skal ingen Discipel nyde noget, i hvor lidet det end er, af de Kongelige Beneficier ved Skolen; han maa i samme Tid ei indlade sig i noget, som henhörer til verdslige Sager, som at være Dreng og Skriver hos en Sysselmand; og skal om saadanne Disciple forstaaes alt hvis Loven og Forordninger ikke tilstæde en Mand at forrette, der har et geistligt Embede. Men, skulde der være Leilighed for saadan en Discipel, at han i den Tid, han er uden for Skolen, og

Ferierne vedvare, kunde fortiene noget med Skriven eller andet oekonomisk Arbeide, hiemme hos en verdslig Betient, som var bekiendt for en gudfrygtig, ædruelig, ærbar og fornuftig Mand, da tillades det, dog at det skeer med deres Minde og Videnskab, som over ham haver at sige.

§ 57.

Foruden ovennævnte Ferier kan og de latinske Skoler feriere fra 23 Decbr. til Hellig tre Kongers Dag saa og fra Onsdagen for Paaske-Helligdage til næste Onsdag derefter; men i saadanne Ferier skal de foretage sig noget godt at tænke paa, hvortil Lærerne skal give dem et Pensum, efter som Skolens Studeringers Orden og Omstændigheder kan udfordre; og skal det ikke tilstædes Disciplene i saadanne Ferier, besynderlig i Juul, at reise langt bort, især naar Vinteren er streng og Veiene ikke desbedre.

§ 58.

End maa Skolen have en heel Dag eller 2 halve Dages Forlov om Ugen paa en Sögnedag. Om Sön- og Helligdage skal de være fri for al Læsning og Memoreren udanad, saa og Exercitiis Stili, og derimod alene omgaaes med gudelige Sager, som Recitationer og Repetitioner af Prædiken, hvilken enten skeer ved Præsten, eller i hans Overværelse, saa og med bibelske samt catechetiske Övelser, som skal drives hver Söndag, saalænge Skolegang holdes.

§ 59.

Andre Ferier, Lov og Vacanceer i de latinske Skoler, skal hermed ganske være forbudne; og ei nogen Discipel, enten for sig, flere eller alle, uden höit trængende Aarsag Rector derom anmode. Saa bör ei heller Rector, enten selv, eller for nogen Fremmeds Skyld, at forunde Disciplene Frihed og Forlov af Skolen; og skulde nogen, enten han er fremmed eller ikke, enten ubedet eller dertil ved Disciplenes Tryglen og Beden formaaet, söge at udvirke dem slig Frihed, da skal Rector og Biskoppen tiltale ham, som den der vil forstyrre god Orden og Skik, og han være pligtig, for slig Overhæng, uden at nyde sin Begiæring fyldestgiort, at betale til Skolen 4 Rdlr. Men, skulde der indtræffe Liighegængelse, eller fornemme Mands Bryllup paa Bispegaarden, medens Skolen holdes, da kan Rector med Biskoppen og Oeconomo overlægge, hvorledes Skolen kan være der uden for, og lide den mindste Ophold giörligt er, og skee kan.

§ 60.

Naar en Discipel i de udfordrende Sprog og Videnskaber, eller i de fleste deraf, efter § 37 er bleven nogenlunde færdig, men især i Theologicis og Biblicis haver god Grund, da kan han fra den latinske Skole dimitteres; og haver Biskoppen

nöie ved et Examen at udforske, om den, der skal dimitteres, dette Maal i sine Studeringer har opnaaet.

§ 61.

Saadan en Dimittendus skal og aflægge en Pröveprædiken i Biskoppens Overværelse over en ham af Rector given Bibelsk Text. Samme Prædiken hör holdes paa Prædikestolen, ikke i halv Mörke ved tændte, men ved Dagens Lys. Den, som holder saadan Prædiken, kan have en Kappe paa, medens han prædiker. Det skal og i hans Dimis-Testimonio, som altid skal gives paa Latin, meldes, at han for den offentlige Forsamling, i Biskoppens Overværelse, saadan Dimisprædiken har holdet.

§ 62.

Alle saadanne Testimonia, som gives, for at erklære nogen Discipel for ret dimitteret fra en af de 2 paa Island værende latinske Skoler, skal tydelig melde om den Dimitteredes Forhold, Flid, Nemme og Fremgang, som han i Levnet, Opförsel og Studeringer har viist, og ladet see; og bör enhvers Dimis-Testimonium skrives efter enhvers Fortieneste, saaat ei alle gives den samme Berömmelse i lige Grad. Saa skal og derudi anföres, hvorlænge han har været i Skolen, hvor gammel han er, da han dimitteres, og til hvilke Slags Studia han, efter de ham meddeelte Naturens Gave synes bedst at kunne tiene, om han ellers kunde nyde og naae de, til samme at fortsætte, behörige Subsidia. For hvilke saaledes meddeelte Testimonia ei skal tages noget, men gives gratis, allerhelst til de Fattige, og det paa Latin, med mindre Forældre, som ei forstaae det Sprog, ville have det i Moders Maal. Men Rector skal ikke være forbunden at give samme Person andet latinsk Testimonium eller Dimis til Universitetet, uden han derudi især vil föie Disciplen, hvorfor ham bör gives en Kiendelse. Saadant Testimonium udstedes af Rector eller den, som i hans Forfald Rectors-Embede forretter. Er ingen Rector, da gives det af Conrector eller Domkirkens Præst. Og, som Rectors Testimonium bör være det eneste tilstrækkelige Beviis, som en Dimissus om sin ganske Opförsel, fra den Tid, han i Skolen blev indlemmet, og til den Tid, han derfra er dimitteret, kan have; saa forbydes herved Disciplene, at give hinanden Testimonia, da de skal agtes uefterrettelige, unyttige og af ganske ingen Kraft.

§ 63.

Paa det Rector ikke ved Dimis-Testimonia m. v. ofte skal hindres fra hans andre Forretninger, saa skal Disciples Dimission fra Skolerne ei skee uden eengang om Aaret, nemlig imod den Tid, naar Skolens Sommerferier nærme sig.

§ 64.

Rector skal formane dem, som fra Skolen dimitteres, til alt det, som for dem godt og gavnligt være kan; give dem de bedste Raad, hvorledes de kunne forfremme

deres Studeringer, og til den Ende sige dem, hvad Böger de sig bör anskaffe, og hvorledes de kunde före sig samme til Nytte. Derimod bör de fra Skolen Dimitterede, til hvad Stand og Embede de end i Tiden maatte blive befordrede, stedse vise al tilhörlig Ærbödighed imod deres forben i Skolen havte Lærere, uden at bære noget lönligt Had til dem, i den Tanke, at dem i en eller anden Maade, da de i Skolen vare under deres Tugt og Opsyn, maatte være skeet for nær, hvorved dem dog ei formenes, om de til dem nogen retmæssig Fordring eller Tiltale maatte have, da samme paa lovlig Maade imod dem at udföre, dog at det skeer uden Had og Hevngierrighed.

§ 65.

De, som have havt privat Underviisning, skulle alle, saafremt de ellers som studerende Personer paa nogen Maade vil söge deres Lykke og Forfremmelse, naar de formene at have opnaaet det Maal, som i de offentlige Skoler af dem, som deraf dimitteres, udfordres, af Rector Scholæ i det Stift, hvor de henhöre og have hiemme, overhöres, og giöre en Pröveprædiken; naar dette er skeet, og de af Rector ere befundne dygtige, skal med dem paa samme Maade, som forhen om dem, der fra Skolen dimitteres, forholdes, og dem, efter befundne Dygtighed, af Rector medd 1 Dimis-Testimonium, da til Rector for hans havte Umage kan gives 1 Rdlr. i Kroner.

§ 66.

Alle Dimis-Testimonia skal Ord til andet indföres i en Bog, hvilken, ligesom andre Skolens Böger og Papire, skal henlægges til Forvaring, paa det at Vedkommende, om Original-Testimonium ved Hændelse maatte bortkomme, altid deraf uden Vederlag og Skriverpenge kan faae rigtig Gjenpart under Biskoppens Haand, hvilken skal være for Vedkommende af samme Kraft og Gyldighed som Originalen selv. Saa skal og Biskoppen holde en anden Bog, hvori af ham alle deres Navne, som i hans Tid fra Skolen ere dimitterede, skal være optegnede, og ved hvers Navn anföres, under hvad Dato Testimonium er udstædet, samt at det ham under Rectors Haand og Signet er foreviist.

§ 67.

Den som har faaet Dimis-Testimonium, skal strax forevise det hans Biskop, med Begiering, at maa under nogen retsindig, erfaren og skikkelig Præstemands Opsyn og Anförsel begynde, at öve sig med Prædiken, Catechisering og andre Embeds-Forretninger, og strax, som en Studiosus Theologiæ et Bonarum Artium, præparere sig der til det Embede, hvortil han ved sin Skolegang er giort beqvem; men, saalænge en Dimissus ikke foreviser en Præst skrivtlig veniam concionandi fra Biskoppen, skal ham ikke tillades at prædike for en offentlig Forsamling. Ei heller skal nogen, endskiönt han fra eet Stifts latinske Skole har faaet Dimis-Testimonium og

Tilladelse at prædike i samme Stift, have Frihed offentlig at prædike nogensteds i de andet Stift, med mindre han först og forud for Provst og Præst i det andet Stift, under hvis Inspection han sig i Prædiken vil öve, har foreviist sit Dimis-Testimonium, og af det andet Stifts Biskop, efter at han af ham paa ny er overhört og examineret, har faaet Tilladelse der at prædike. Vil den dimitterede ei underkaste sig saadan Examen, da skal saadan hans Forhold ansees som Trodsighed og Tegn til Uduelighed i hans Studering, og siden indberettes til Stiftbefalingsmanden, at han ei skal forhielpe saadan En til noget Embede, förend han har viist sig villig til, naar det ham bliver forelagt, at overhöres af Biskoppen, eller hvem denne dertil paa sine Vegne beskikker; og derhos beviser, at han ved slig Examen har aflagt tilstrækkelige Pröver om sin Duelighed.

§ 63.

Biskopperne skal hver for sit Stift, efter Rescr. af 10de Maii 1737 aarlig til Amtmanden paa Island indsende sin Underretning om hver Discipels, som i det Aar fra Skolen bliver dimitteret, hans Sinds Tilböielighed, saavidt mærkes kan, hans Opförsel, og hvad Maal han i sine Studeringer har opnaaet. Paa det og til Skolerne efterhaanden kunde samles Böger, der kunde være baade Lærere og Disciplene til Nytte, saa skal dertil Fölgende være en liden Hielp: 1) Naar nogen af Kongen bliver kaldet til Biskop, saa og, naar enten Rector, Conrector eller Pastor Cathedralis, blive befordrede til et bedre Kald, skal de forære flere nyttige og vel brugelige Böger til Skolen og dens Betientes Brug; og skal over samme Böger forfattes Catalogus i en til den Ende indrettet Bog, som skal forvares ved Skolen, hvilken hver Rector, i Biskoppens Overværelse, haver til sin Eftermand i Embedet at overlevere, og for Bögerne at giöre Rigtighed. Bliver en Præst ordineret til et middelmaadigt Kald i Island, da skal han erlægge 1 Rdlr. i Croner til Skolen i det Stift, hvor han ordineres; og skal de, som komme til et bedre, indtil et af de bedste Kald, ligeledes betale 2 Rdlr. i Croner. Haver og nogen Bemidlet nydt Underviisning og Opdragelse ved de offentlige latinske Skoler, da skal en for saavidt formaaende Discipel, at han enten for den hele eller halve Deel har betalt sin Underviisning, Kost og Pleie, desuagtet, naar han bliver dimitteret, til samme Brug erlægge en Crondaler. Det samme kan og forlanges af hver, som har havt privat Undervisning, naar han indfinder sig hos Rector, af ham at overhöres. Skulde nogen, som heelt udbetaler sin Skolegang og Kost, vorde sindet, at ville, förend han bliver dimitteret, forlade Skolen, da skal det staae ham frit for, naar han til Skolen, og til sammes Brug, erlægger 2 Rdlr i Croner, uden hvis Erlæggelse Rector ikke skal give ham noget Testimonium vitæ, som skal være ham et Beviis, at han ikke formedelst nogen Udyd eller grov Last har været nödt til at forlade Skolen, eller den er bleven forviist. 2) Giör en

anseelig og formuende Mand Bryllup paa Bispegaarden, og nogle af Skolen har Opvartning aparte derved, da skal Rector derfor til Skolens Bedste af Brudeparret oppebære 2 Rdlr.; ligeledes skal og til Skolen erlægges 2 Rdlr., naar en fornemme Mands Liig der bliver begravet, og nogen af Skolen derved har Opvartning. 3) Begaaes hiemme paa Bispestolen nogen saa grov Forseelse, og samme er saa bekiendt, at Disciplene deraf lettelig kunde tage Forargelse, især naar slig Forseelse af Skoletienere begaaes, da kan Biskoppen, naar han dertil har skiellig Aarsag, tilkiende dem, som saaledes have været Disciplene til ondt Exempel, til Skolen at erlægge en vis Pengestraf; hvilket og ved Provstemodet og Consistorii-Retten skal iagttages, om Sagen der kunde indkomme. 4) Af hver Bog, som bliver trykt i Hole Domkirkes Bogtrykkerie, skal 4 indbundne Exemplarer uden Betaling leveres til hver Skole i Island, eller saa meget i Penge, som hvert Exemplar sælges for indbundet. Vil ellers nogen give Penge eller Penges Værd til Skolen, uden Rectors Vidende, da skal den Skole-Discipel eller anden, som saadan Gave har imodtaget, strax for Rector giöre det bekiendt, og, naar det erfares, hvortil og hvorledes Giveren vil have samme Gave anvendt, da skal Giverens Villie derudinden efterleves, og Gaven derefter anvendes. Dölger nogen saadan Gave, da er det Tyverie.

§ 70.

Alt det, som saaledes tilfalder Skolen, enten ved Böder eller Foræringer, skal uden ringeste Erlæggelse deraf til dem, som samme oppebære, saaledes anvendes, at Rector, efter Biskoppens Raad, for de oppebaarne Penge eller Penges Værd, anskaffer de for Skolen meest nödvendige, og især Theologiske Böger, over hvilke, tilligemed andre Böger, som til Skolen foræres, Rector skal have Inspection, og derover holde rigtig Catalogus, Vedkommende til Efterretning.

Litr. E.

Anordning om Dimissis fra de Latinske Skoler, eller Candidati Ministerii paa Island, deres Examina. (5 Maii 1745).

§ 1.

Biskopperne paa Island skal befale Provsterne, at enhver af dem, med tiltagne 2 af de lærdeste og redeligste Præster i hvert Syssel, eengang om Aaret paa den beleiligste Tid skal indkalde alle i samme Syssel befindende Dimissos eller Candidatos Ministerii, for at examinere dem, og erfare, om de ikke glemme det, de i Skolen have lært, og om de ved flittig Studering, Övelse i Prædikestolen og Biblens Læsning forfremmes, da de og tillige bör giöre Rede for, hvad Böger de have læst, især pröves i Bibelen, og giöre andre Specimina, som dem kan blive forelagt, og hver gang

forsyne sig med Beviis, at det er skeet. Til hvilken Ende Biskopperne selv skal skikke enhver af Provsterne Qvæstiones solvendas paa saa mange Ark, som Studenterne ere til i det Herred, hvorpaa Dimissi skal give deres Svar i alles, saavel Examinatorum, som Examinandorum, Nærværelse; og skal det Examinatoribus hermed strengeligen være forbudet, ikke i nogen Maade at hielpe Examinandos i at elaborere, det dem er forelagt. Hvorefter Provsterne, naar Examen saaledes er holdt, skal skikke alle disse Pröver uforandrede under Forsegling til Biskoppen, som ved Leilighed skal erindre det Fornödne derhos.

§ 2.

De, som ere i det samme Herred, hvor Bispestolen er, og Synodus holdes, eller have ikke længere derhen, end andre af det Syssel, hvor Bispen boer, og Consistorium forsamles, skal indfinde sig til Examen paa det Sted, hvor Synodus eller Consistorium holdes. Men, naar en Studiosus enten reiser for sig selv, eller med andre kommer til Bispegaarden, eller og nær til det Sted, hvor hans Examinator boer, skal Biskoppen selv examinere ham.

§ 3.

De, som ikke ville indstille sig til Examen, eller paa nogen Maade bevise sig opsætsige derimod, skal straffes efter Bispens Godtbefindende, og, saafremt de blive fremturende i deres Opsætsighed, skal de derfor ved geistlig Ret tiltales. Ligeledes skal de efter Rillighed ansees, naar det erfares, at de ere dovne, og ikke vil bruge de givne Raad, hvortil dog baade Biskoppen og de övrige Examinatores skal alletider være dem behielpelige til nogen Forfremmelse i det Gode.

§ 4.

Ingen Dimissus eller Student skal have Lov til, at söge endogsaa det allerringeste publiqve Embede, mindre befordres dertil, med mindre han har sögt saadanne Examina og Hielpemidler til sine Studeringers Forfremmelse. Ikke heller skal der reflekteres paa nogen Ansögning om Præstekald, uden saa er, at Biskoppen og övrige Examinatorer derpaa om hans Flid og Nidkiærhed have attesteret, eller han til en anden offentlig Tieneste allerede er befordret, eller og kan forevise Testimonium fra Universitetet, at han der har udstaaet nogen anden Examen, end som Depositsen.

§ 5.

Den Examen, som saaledes af Biskoppen, eller Provsten og tiltagne Præster, skal holdes, skal fornemmelig anstilles in Theologia catechetica, thetica og morali, men især in Biblicis, hvortil og kan lægges, om Leilighed er, andre Studia, som ere drevne i Skolen, saasom Græca og Historia Ecclesiastica.

§ 6.

En Studiosus af et fremmed Stift, som har opholdt sig $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ Aar og

derover i et af Stifterne, skal ligeledes være underkastet saadanne Examinibus; og skal det af Examinatoribus ikke antages som tilstrækkelig Grund, at han har opholdt sig i et andet Stift; hvilket vel skal iagttages baade af dem, der skal fordre Pröve og give den.

§ 7.

De Specimina, som aarlig aflægges af fraværende Dimissis, skal forvares ved Stifternes Brevskaber; og skal det ingen Examinator være tilladt, at forevise disse Pröver for nogen Fremmed, til Ens eller Andens Prostitution, men de skal heller veilede og hielpe Enhver paa bedste og giörligste Maader, uden Bebreidelse, og det hemmelig, saa vidt det kan lade sig giöre, enten per Epistolam, eller i privat og mundtlig Underviisning.

§ 8.

Paa det og ingen Forsömmelse skal skee med denne höifornödne Examen, saa skal Biskopperne paa Island aarlig indsende deres udförlige Relation til General Kirke-Inspectionen, om hvor mange Studiosi Theologiæ i Stiftet befindes, af hvem de ere examinerede, og hvorledes de have forholdt sig efter de dem givne Forskrivter og Admonitioner.

Litr. F.

Om Sabbathens og andre Hellige-Dages tilbörlige Helligholdelse paa Island (29 Maii 1744).

Vi Christian den Siette, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge etc. etc. giöre alle vitterligt; at Vi om Sabbathen og andre Fest- og Bededages Helligholdelse paa vort Land Island, til Guds Æres Befordring have fundet for got, at anordne og befale, saasom Vi og hermed ydermere allernaadigst anordne og befale:

§ 1.

Skal alle Söndage og de Hellig-Dage, som Loven befaler, ligesom og Skiærtorsdag og Langfredag, i Henseende til det store Forlösningsverk, baade For- og Eftermiddag af alle og enhver i al Stilhed og Andagt vedbörligen helligholdes.

§ 2.

Paa det at den efter Prædiken af Os allernaadigst anordnede Catechisation ikke maa enten blive for kort eller aldeles forsömt, ei heller Menigheden, især om haarde Vinterdage, for længe fra deres Hiem maa blive opholdet og derved blive fortrydelig; saa skal Gudstieneste overalt i Kirkerne saa tidligt, muligt være kan, og, om end Communicanternes Mængde eller andre uforbigiængelige Forfald derudi maatte foraarsage nogen Ophold, dog ikke sildigere end Klokken Tolv, begyndes.

Til den Ende skal og Sognefolket saa tidlig og naar det ringer anden Gang, være i Kirken hver paa sit Sted tilstede, men ingenlunde sig ude paa Kirkegaarden eller i de nærmeste Huse, indtil Prædiken begyndes, opholde; Forseer sig nogen herimod og efter tredje derom given Advarsel ikke retter sig, da angives den for Verdslig Övrighed og straffes, som Sabbathens Overtrædere.

§ 3.

Guds-Tienesten skal strax, förend den förste Psalme eller Introitus synges, med den allerede i de vedtagne Messe-Sang-Böger indförte Bön og Fader-Vor begyndes, og efter Catechisationen ligeledes med Bön og Fader-Vor sluttes; og skal samme Bönner af en iblandt dem, som i Choret synge og best kunne læse i Bogen, men i Skalholt og Hole Domkirker af en Domkirkens Skoles Discipel med Andagt læses.

§ 4.

Ingen Præst maae uden höjeste Nödsfald Guds-Tieneste i Kirken een, langt mindre to eller tre Söndage i Rad udsætte; og skulde nogen formedelst unödvendige Reiser eller uden forhen efter Loven tagen Forlov, saaledes forsömme den ham anbetroede Menighed, da skal han derfor af Provsten tiltales; og skulde saadan Forsömmelse af Provsten, uden forhen derom at have givet sin Biskop vedhörlig Efterretning, blive begaaet, da skal han for Consistorio tiltales; men skeer det oftere, have de deres Kald forbrudt.

§ 5.

Paa de Aarets som St. Hans og Mikkels Dags Tider, da Bönderne maae enten ved at sanke Græs eller Mad-Urter paa Fieldene, eller for at fiske ved Söekanten, eller paa lange Reiser efter Fisk maae söge deres Nærings og Livs Ophold, skal Præsterne dog prædike, og endskiönt ikke saa mange haves som kunde synge i Choret, saa skal dog Sang med Koner, Börn og Tieneste-Folk, som have at indfinde sig og maae i Kirken være tilstæde, holdes; især have og Præsterne paa saadan Tid, naar ingen voxen Folk forefindes, med Ungdommen at catechisere.

§ 6.

Advares Præsterne og hermed alvorligen befales, at de, naar de for at söge Livs-Ophold indfinde sig ved Handelstæderne, sig da saaledes, som deres Embeds Værdighed og Vigtighed anstaaer, opföre, og derhos ikke forhale Tiden, at de jo om Söndagen kan være hos deres Menigheder og selv forrette deres Kald og Gudstieneste, saa at intet derved forsömmes, hvorfor og Præsterne, saavelsom og deres Medhielpere, naar de sig ved Handelstæderne indfinde, af det islandske Compagnies Kiöbmænd, fremfor alle andre skal og bör klar giöres og befordres; men skulde Præsterne ei saa hastig kunne befordres, at de jo nödes til at blive længere, end een

Söndag horte fra deres Menighed, da have de at besörge Gudstienesten og Ministerialia ved Naboe-Præsten forrettet.

§ 7.

Præsterne have flittig at tilholde Sogne-Folket uden Persons Anseelse, at de tilligemed deres Börn, Tyende, Huusfolk og Underhavende komme i Guds Huus. Dersom nogen findes modtvillig, skal de to gange af Præsten advares; og, saafremt de ikke ville lyde Præstens Formaninger, men uden skiellig Aarsag endda udeblive, haver Præsten det for den verdslige Övrighed at angive, som, uden Forhaling, skal söge derpaa efter Loven og Sagens Beskaffenhed at raade Bod; Tier Præsten dertil stille, eller Övrigheds Personer selv befindes efterladen i at besöge Guds Huus, eller og i at straffe andre slige gienstridige og forsætlige Sabbaths-Overtrædere, da skal Præsterne, som slig Forsömmelse er overbeviist, erlægge dobbelt Helligdags-Bröde, som til fattige Præste Enker bör henfalde, men Övrigheds Personerne for Forsömmelse i at efterleve Vores allernaadigste Befalinger tiltales. Og bör Reppstjorerne saavelsom Sysselmændenes Politie-Betiente være aarvaagne, og, saafremt de ikke selv vil straffes, ifald de findes efterladne eller partiske, for Præsten angive de vide i Guds Huuses Besögelse at være forsömmelige.

§ 8.

Enhver skal söge Kirken hver Söndag, naar derudi prædikes, og maae ikke uden lovlig Aarsag, nemlig Svaghed, Syges Opvartning, höy Vand og Sneefald, Veienes alt for store Længde eller Besværlighed, eller anden höyfornöden Forfald udeblive. Forsömmer nogen om Sommeren tvende og om Vinteren treude Söndage i Rad uden lovlige Aarsager at komme til Kirken, da skal den til fattige Enker i det Sogn, hvor de sig opholde, give 4 Mark Danske. De islandske Kiöbmænd og deres Arbeidsfolk skal og, naar de nogenledes forstaae det Islandske Sprog, ligeledes være pligtige, andre til got Exempel at söge den nærmeste Kirke hver Söndag, ligesom og de, som om Vinteren ved Söe-Kanten for at fiske og de saakaldte Kiöbemænd, der om Sommeren i fremmede Sogner for at slaae Græs sig opholde, bör flittig den nærmeste Kirke besöge, og derom, naar det af deres Skriftefader forlanges, Beviis fremlægge.

§ 9.

Huusfædre og Huusmödre skal for deres Börns og Tyendes Udeblivelse af Kirken, naar de ellers ere saa gamle, at de med Eftertanke kunne höre Prædiken, være ansvarlige, og have de, saafremt de ikke paa een eller andens Ulydighed og Haardnakkenhed selv kunde raade Bod, da at give det Præsten tilkiende, som haver de Gienstridige derfor uden Ophold alvorlig at tiltale.

§ 10.

Ingen i hvo det end er, maa imedens Guds-Tieneste varer, sig uden lovlig

Aarsag og höyfornöden Forfald af Kirken begive; og skal de Voxne, som viise herudi efter giorte Paamindelse opsætsige, detale Helligbröde, men de Unge derfor af deres Forældre straffes, og kan Kirkedören, naar den Psalme: Alleneste Gud i Himmerig, begynder, for al Udlöben og Uorden at forekomme, tillukkes; dog skal Klokkeren, om nogen efter den Tid i al Skikkelighed skulde banke paa Kirkedören, være villig og til reede at lukke dennem ind, men de, som ere tilstæde, skulle der forblive, indtil Guds Tienesten med Catechisationen er endet.

§ 11.

Det tredje Ringen med alle Klokker, som paa nogle Stæder der i Landet er sædvanlig, naar den förste Psalme er sjungen, skal, efterdi Menigheden ikkun derved udi sin Sang og Andagt forstyrres, være afskaffet.

§ 12.

Præsterne skal i al Kiærlighed tilholde deres Tilhörere, at de alle, ei allene Mands- men og Qvindes-Personer, som kunne læse, have hver sin Psalmebog med sig for deraf at synge; og skal Qvindes-Personer baade under Sang og Prædiken (paa det at Lærerne destobedre kan erfare, om de uden Sövnagtighed agte paa det, som i Prædiken fremföres) sidde med blottede Ansigter, uden at skjule dem med deres Törklæder.

§ 13.

De, som komme til Kirken, skal, naar de ikke vil gaae ind i Kirken, og ingen Svaghed dem derfra forhindrer, der ei heller er nogen beviislig Fornödenhed, som tilskynder dem at ile hiem, Kirken og er saa stor, at de derudi med de andre vel kunne rummes, agtes, som de der ikke paa den Dag i Kirken har været.

§ 14.

Det maa ikke være Lærerne tilladt, naar Prædiken i Faste-Tiden skal holdes, da efter eget Behag og hans Beqvemmelighed, Dagen, paa hvilken han Faste-Prædiken vil holde, at udvælge eller omskifte, men dertil skal være en Menigheden bekiendt, bestandig og vis fastsat Dag; nemligen Onsdagen udi de Hovedkirker eller Annexer, hvor Præsten og Menigheden til rette Tid kan være tilstede; men paa de Steder, hvor Kirkerne ere fra Menighederne alt for langt bortliggende og de besværlig kan være tilstede, skal Faste-Prædiken, ligesom hidindtil paa sine Steder skeet er, holdes om Löverdagen for eller Mandagen efter den Söndag, som udi Kirken paa samme Tid er prædiket, dog at samme Dage eller Tider Menigheden til Efterretning, naar de engang ere fastsatte, blive uforandrede. Ligesaalidet maa de beramme Bededage til Communion i noget Sogn, hvor Kaldet er ledigt, og ingen Præst i lang Tid maatte have været.

§ 15.

Paa det at Prædikenerne til Opbyggelse maa være indrettede, saa have Præsterne ei allene flittig under Bön og Guds Paakaldelse til deres offentlige Taler at studere, men og samme, i det mindste den fornemste Indhold deraf, (saafremt de ikke ved Arbeide og anden höystnödvendig Afhold derfra forhindres) skriftlig at forfatte, paa det at Superintendenten samme, naar han det ved de aarlige Visitatser maatte forlange, kunde igiennemsee, eller tage dem med sig, for derhos det fornödne at erindre.

§ 16.

Kirkerne skal om Söndagen holdes rene og röddelige, og maae derudi ligesaalidet andre, som den Dag, findes Gang- og Senge-Klæder, Gods eller Vahre, forargerlige og mod den Evangeliske Religion stridende Billeder, da sligt er uanstændigt og mod de der foretagende hellige Forretninger uovereensstemmende. Dog maa der, hvor ei Stole eller Bænke at sidde paa ere, staae Kister med hvad deri kunde være giemt. Hvor og tillukte Lofter i Kirkerne ere, maa der reenlige Sager, som ikke give ond Lugt, eller paa anden Maade for samme Sted ere usömmelige, giemmes; men udi Kirken maa ingen fremmed Handel drives, da den, som herimod handler, skal for hver Gang betale Eet Lod Sölv.

§ 17.

Præsterne skulle formane Sognefolket, at de, naar Guds-Tienesten er endt og de ere komne tilbage til deres Hjem, anvende den övrige Tid af Sön- og Helligdagene til Opbyggelse, og at eftertænke, hvad Lærerne af Guds Ord have fremfört, samt ved Bön, Guds Paakaldelse og aanderige Bögers Læsning at udöse deres Hierter for Gud, og at Forældre og Huusbonder især med Flid holde deres Börn, Paarörende og Tyende til det samme, af dem forfare, hvad de af Prædikenen til deres Opvækkelse have beholdet, og at de samtidig med forenede Hierter og Andagt Hviledagene med Bön og Forbön for Guds Kirke og hans Ords Fremgang, Os og det Kongelige Arvehuus med videre hvad en retsindig Christen udi sin Bön haver at iagttage, slutte.

§ 18.

Ingen maa uden höieste Nödvendighed paa nogen Sön- og Helligdag arbeide, ei heller enten befale eller tillade nogen af sine Tyende det at giöre, saafremt de ei vil straffes som for Helligbr de. Ei heller maa nogen paa Skiærtorsdag eller Langfredag ligesaa lidet som Sön- og Helligdage, gaae med Baader til Söes for at fiske, förend Sön- og Helligdagen ganske er til Ende, med mindre stor Hungersnöd dem dertil maatte tvinge.

§ 19.

Al Dobbel, Leeg, Renden, Spil, giekkelig Snak og Skjemt, Reiser, som ikke

sigte til Næstens Opbyggelse eller Christen-Kiærligheds Övelse, og de Reiser, som til egen Fordeel, eller for at spare, paa Sögnedagene til eller fra Handelspladserne, foretages, forbydes herved alvorligen alle og enhver uden Forskiel, under Straf af Helligbröde. Skulde nogen af det Islandske Compagnies Kiöbmænd understaae sig paa Sön- og Helligdage eller Helligaften enten selv eller ved deres Folk Vahre at sælge, Qvæg at slagte, eller paa nogen anden Maade at arbeide og drive Handel; ligeledes om nogen sig paa bemeldte Tider hos dem i Handelspladsen, for at kiöbe eller sælge, undtagen det maatte være for at hielpe og redde en Syg, skulde indfinde, da skal de, som sig derimod forbryde, betale dobbelt imod det, som de agtede at forhandle eller sig at tilhandle, deraf Halvdeelen henfalder til Angiveren, i hvo han er, og den anden halve Deel til fattige Præste-Enker. Saa skal og den Kiöbmand, som under Prædiken paa en Helligdag befindes at reise til varme Bade, Skove og saa videre, for sin Person og hver især han med sig tager, betale Helligdags-Bröde.

§ 20.

De, som have nogen Föring at flytte, skal paa det Sted, hvor de om Löverdag-Aften tage deres Nattelogie, med deres Flytteheste, indtil Helligdagen er til Ende, forblive, og imidlertid selv, saavelsom de, der med dem ere i Fölge, saa mange muligt, besöge den nærmeste Kirke, men, skulde Kirken være saa langt fra dem, saasom höit paa Bierge eller Fieldene beliggende, at de ikke did kunne komme, skulle de der, hvor de ere, i al Andagt helligholde Hvile- og Helligdagen; dog er dem, som ikke have Flyttegods med sig at före, ei formeent om Söndags Morgenen at komme ned af Fieldene, naar de ikkun Gudstienesten i den nærmeste Kirke besöge. I höieste Nödsfald tillades og dem, som ville til eller fra Vestmannöe eller nödvendig over Vandet maa giöre Reise, samme, naar de for Veirets Skyld maa opholde sig en lang Tid, paa en Helligdag at foretage.

§ 21.

Bliver en Præst til nogen ærlig Samqvem paa en Söndag indbuden, da haver han sig saaledes, som det hans Stand vel egner og anstaaer, og saaledes at han er de Nærværende til Opbyggelse, at opföre; og maa han ingenlunde hos nogen, i hvo det end være maatte, giöre nogen Opvartning for Borde.

§ 22.

Ingen, enten Geistlig eller Verdslig, ei heller nogen, som er betroet Vores Regnskaber at forestaae, maa paa Sön- og Helligdage, enten for eller efter Prædiken Bönder eller andre med nogen Slags Regnskabs-Sager bemöje; hvo som herimod handler, skal förste Gang betale Helligdags Bröde, og anden Gang være Tiltale og Straf, som vore Loves modtvillige Overtrædere underkastet.

§ 23.

De vedtagne Skikke, som fra gammel Tid ved Bispernes egen tiltagende Myndighed have været anordnet og hidindtil vedligeholdet, nemlig :] At der i hele Island Juule-Nat er holden Prædiken over det sædvanlige Höitids Evangelium Luc. II, v. 1—14; og derimod förste Juule-Dag er bleven prædiket over den Text Joh. I, v. 1—14; ligeledes at der paa adskillige Steder i Holum Bispedömme den förste Sommer og den förste Vinter-Dag holdes halv hellig, og forklares en Text, som Præsten selv vil udvælge, det og i 3de Sysseler udi Holum Bispedömme, nemlig i Skagefiord, Öefiord og Thingöe er brugeligt, at Bönderne paa en vis Dag om Aaret forsamle sig til de dem af forrige Biskopper anviiste Kirker for der at give en frivillig Gave til Fattiges Underholdning, hvor og ligeledes af nogle Præster vexelviis bliver prædiket, skal, som stridige med den Overeenstemmelse og Lighed, som i begge Vores Kongeriger udi Kirkesager bör være, efterdags ville og aldeles være afskaffede, og skal nu den Text Luc. I, v. 1—14, ligesom det i Vores Kongeriger Danmark og Norge skeer, paa förste Juledag til Höimesse herefter forklares, dog paa det at de Fattige ikke, ved den i de forhen benævnte Sysseler paa en vis Dag om Aaret holdte Samlings og Prædikens Afskaffelse, skal lide, saa tillade Vi allernaadigst, at samme paa den Dag ellers til Fattiges Underholdning givne Almisse og frivillige Gave paa en Söndag, da Menigheden möder, maa gives.

§ 24.

Og som det skal paa Island være blevet til en Sædvane, at Sysselmændene paa visse Steder holde Mandtaller og Herreds Tinge i Kirkerne under Pasakud, at ingen beqvemme Huse dertil findes; saa forbyde vi hermed allernaadigst nogen Mandtalls eller Herreds-Ting efterdags i Kirkerne at holdes, og derimod byde og befale, at Almuen under Vores Amtmands og Sysselmændenes Direction skal i hvert Ting-Sogn, hvor fornöden giöres, paa de beleiligste Steder, og paa saadan Maade, som efter Landets Beskaffenhed skee kan, opbygge beqvemme Tinghuse. I det övrige ville vi allernaadigst, at denne Vores Forordning tilligemed det, som Vores Norske Lov om dem, som sig fra Nadverens Sacramente skulde entholde, om Sværen og om Börnetugt indeholder, aarlig paa Palme-Söndag og fjerde Söndag i Advent for Menighederne af Prædikestolene til Alles Efterretning skal læses, og overalt paa Vort Land Island saavelsom paa det faste Land, som derved og underliggende Öer allerunderdanigst iagttages, og derover af de af Os allernaadigst beskikkede Övrigheds-Personer, Geistlige og Verdslige, saaledes som de selv derfor vil staae til Ansvar, holdes. Hvorfor Vi hermed byde og befale Vores Stiftsbefalingsmand, Biskopper, Amtmand Langmænd, Sysselmænd og andre, som denne Vores Forordning tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder, til alles Efterretning strax lader læse og forkynde etc.

Litr. G.

Forordning, anlangende Catechisationen for Ungdommen paa Island (29 Maii 1744).

Vi Christian den Siette, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge etc. etc. Giöre alle vitterligt: at, som Vi ugierne have maattet fornemme, at, omendskiöndt det ved adskillige Kongelige Befalninger, den Islandske Lov og Höisalig og Höilovlig Ihukommelse Kong Christian den Fierdes Ordinants alvorligen er befalet, at Præsterne paa Vort Land Island flittig og uden nogen Forsömmelse skulle hver Söndag overhöre og underviise Ungdommen i Börne-Lærdommen med Lutheri Udlæggelse; saa skal dog derved baade hos de Geistlige og Almuen der i Landet skee saa stor Mangel og Efterladenhed, at, da Vores General-Kirke-Visitator, efter den af Os til ham medgivne Instructions Tilhold, ved sin Ankomst i Hole, haver befalet Præsterne i samme Bispedömme, med mere Flid end didindtil skeet var, og uden Forsömmelse at drive Catechisationen, saa skal dog endeel af Almuen have agtet det for noget Nyt og Usædvanligt, og enten ikke have mödt i Kirken, eller og, naar Præsten har begyndt at catechisere, löbet ud af Kirken, saa at det med denne vigtige Sag, som dog der paa Landet er saa meget mere, som der ingen offentlige Börne-Skoler findes, magtpaaliggende, endnu ikke, formedelst endeel Præsters utidige Frygtagtighed eller formedelst Almuens Fortrædeligheds og Skiödeslösheds Skyld, skal være kommen til nogen retskaffen Skik og Orden; Thi er hermed Vores allernaadigste Villie og Befaling, ligesom Vi hermed Allernaadigst anordne og befale:

§ 1.

At Præsterne paa Vort Land Island efter den Höisalige og Höilovlige Kong Christiani Qvarti den 22 April 1635 givne udi det Islandske Sprog oversatte og paa Hole den 20 Maii 1636 trykte allernaadigste Befaling, skal, naar de ikke ved lovlig Forfald ere forhindrede, hver Söndag underviise og overhöre Ungdommen i Börne-Lærdommen og Guds sande Kundskab, saafremt de ikke efter samme Befaling vil ansees og straffes.

§ 2.

Paa det at de kunne have desto bedre Tid til at catechisere, og Menigheden særdeles de korte og kolde Vinterdage, ei maa blive forlænge opholden fra at komme til deres Hjem igien; saa skal Præsterne prædike deskortere, og det ikke over en halv til en Time.

§ 3.

De skal for alle Ting see derhen, at Ungdommen vel og ret lærer Salig Doctor Morten Luthers liden Catechismus uden noget at tilsætte, forandre eller udelade,

saa og at de fremsige den med Eftertanke, saa at Præsten ikke maa lade sig det være nok, at de fremsige den Ord til andet, men de skal og ved Spörgsmaal eftersöge, om de Unge ret til Grund forstaae Meningen af det, som de have fremfört.

§ 4.

Præsterne skal i deres Catechisation bruge den til almindelig Brug overalt udi Kirker og Skoler udi begge Vore Kongeriger af Os anbefalede Catechismi Forklaring, og ei lade det blive derved, at de deraf paa Prædikeskolen læse et Stykke, men de skal efter Prædiken eller Gudstienesten paa Kirkegulvet for Ungdommen randsage hvad de deraf have beholdet.

§ 5.

Udi Maaden at catechisere, maa Præsterne ingenlunde lade det derved beroe, at de Unge opregne Svaret saaledes som det staaer i Bogen, men de skulle baade forandre Spörgsmaalene, og lade dem derpaa med deres egne, endskiöndt enfoldige Ord svare og derefter forklare, og til Opbyggelse det, som er spurgt og svaret applicere, og endelig igien forfare, hvorledes det af Ungdommen er bleven fattet.

§ 6.

Af Skriftens Sprog, som forekomme i Catechismi Forklaring, skal vises og randsages efter de Ord hvorudi Grunden til det, som deraf skal beviises, ligger, paa det at Ungdommen destobedre kan vide, hvorfor de samme Skriftens Sprog have lært; og paa det at Præsterne, næst Almuen, desto bedre sig derudi kunde finde, skal bemeldte Ord af samme Sprog, naar den af Os anbefalede Catechismi Forklaring igien bliver oplagt, med större Stiil end de övrige trykkes. Og paa det at baade Börn og Tilhörere kan til Agtsomhed under Prædikens og Guds Ords Hörelse opvækkes, saa maa og Præsten af hvert Barn eller af andre af sine Tilhörere forlange, at giöre Rede for hvad de af Prædiken til deres Opbyggelse have beholden.

§ 7.

Lærerne bör ved deres Catechisationer, imod Börnene viise al Kiærlighed og Lemfældighed, samlet med en retsindig Alvor, og ikke lade sig af Vrede indtage, langt mindre med Skiænden udbryde, om de ikke enten svare ret, eller strax sig i de forelagte Spörgsmaal kunne finde, paa det at de ikke fra Catechisationen skulle afskrækkes.

§ 8.

Skal det ikke være en Præst formeent hos sine Tilhörere, naar de sig i Skriftestolen indfinde, især naar nogen Fremmed er kommen i hans Menighed, enten den der vil være boesiddende eller tiene, da at randsage om deres Guds Kundskab og Fremgang derudi.

§ 9.

Forældre og Husbonder skal være pligtige at befale og tilholde deres Börn og Tyende, uden Forsömmelse at indfinde sig ved denne höyfornödne Catechisation, naar ingen lovlig Forfald og beviislig Aarsag dem derfra forhindrer, saafremt de ikke efter givne Paamindelse vil straffes som for Helligbröde.

§ 10.

Baade Drenge og Piger skal ved Catechisationen paa Kirkegulvet fremtræde, og ellers vænnes til udi deres Lader og Gebærder at være sædelige og andægtige; de skulle derhos tale höit og forstaaelig, hvilket og Præsten bör iagttage, paa det at den hele Menighed deraf kan have Nytte; og at alting maa gaae ordentlig til, saa maa det ene Barn ei i Svaret hindre det andet eller tale hinanden i Munden.

§ 11.

Det bör hverken være Unge eller Gamle, Gifte eller Ugifte, Börn eller Voxne tilladt, enten förend Catechisationen begynder, eller under Catechisationen at gaae ud af Kirken, men de skulle alle, saafremt ingen Svaghed eller beviislig Aarsag det forhindrer, derved blive tilstæde, saafremt de ikke efter foregaaende Niende Articul vil ansees. Og kan Kirke-Dörrene, for al Udlöben af Kirkerne at hindre, tilsluttes.

§ 12.

Paa det Ungdommen kan vænnes til hiemme at lære noget Got til desmere Befordring i deres Kundskab, saa skulle Præsterne forelægge Börnene, som enten kunne læse, eller lade sig det af deres Forældre, Husbonder eller Paarörende indprente, visse Stykker af Catechismo eller dens Forklaring, som de Unge Ugen over hiemme have at lære udenad, derom hver Söndag af dem skal fordres Regnskab, og dem gives Anviisning paa hvad Maade Börn med Forstand og til deres sande Nytte have at lære udenad, efter det som udi 5te Articul meldet er.

§ 13.

At alt dette desto bedre kan istandsættes, saa skal Præsten i de mindre Kirke-Sogne have Tvende og i de störste Fire Medhielpere, hvilke bör agte paa Ungdommen og tilsee at de ikke ved Catechisationens Övelse ere forsömmelige. Disse Medhielpere maa Præsten selv med Provstens Forevidende, af de beste og mest grundede Bönder i Menigheden udvælge, da samme ellers derved have at iagttage det, som Loven paabyder; og maa ingen unddrage sig fra Medhielper Embede at paatage.

§ 14.

Præsterne skulle for desbedre at komme i Kundskab om og hvorledes Forældre og Husbonder antage sig deres Börns og Tienestefolkes Underviisning, saa ofte som mueligt og To gange i det mindste om Aaret (efter de Höisalige Kongers Christiani Qvarti og Christiani Qvinti Befalinger af 22de Aprilis 1635 og 28 Februarii

1691 Art. 1) indfinde sig udi hvert Huus i deres Menigheder, hvor de da iblandt andre ved Huus Besögelse tilkommende Forretninger, have at erfare den Underviisnings Maade, som i Husene bruges, og i Kiærlighed at give de fornödne Erindringer til Forbedring.

§ 15.

For herom at faae nærmere Efterretning, saa skal hver Provst aarlig udi sit Provstie visitere, og haver han nöie at erkyndige sig om Præsternes og Menighedens, og især Ungdommens Tilstand, og derefter at give sin Biskop Efterretning om alt dette, hvorledes begge Dele i forberörte Stykker af ham ere befundne; og skal Provsten som af de Kirker, der kan betale, derfor nyder det ham Loven tillader, derimod visitere de fattigste Kirker, som intet have at give, for intet. Provstens egen anfortroede Kirke bör, naar den ellers er i tvivlagtig Tilstand, af en anden skikkelig og duelig Præstemand visiteres, hvilken Præst, Superintendenten dertil, indtil han selv der i sin sædvanlige Visitation kan komme, beskikker; og bör Provsten for samme Visitation betale til Præsten saameget, som ellers en Kirke af lige Formue betaler. Superintendenten skal være pligtig hvert Aar endeel af Stiftet at visitere, og ved samme sin Visitats ei allene opskrive Kirken eller holde Kirke-Regnskab, men især at overhöre Ungdommen, som flittig bör indfinde sig, erfare Præsternes Duelighed og Fremgang i Maaden at catechisere, saavel som andre, hans Embede vedkommende Ting, derom han og aarlig til Vores General Kirke-Inspections Collegium haver at indsende Efterretning med allerunderdanigst Erindring om hvad som af ham til Christendommens Hinder at være, eller til dens Fremvæxt at kunne tiene, er bleven iagttaget. Udi det övrige ville Vi allernaadigst, at denne Vores Forordning, tillige med det, som Vores Norske Lov, om dem, som sig fra Nadverens Sacramente skulde entholde, om Sværgen og om Börnetugt indeholder, aarlig paa Palme Söndag og Fierde Söndag i Advent for Menighederne af Prædikestolene, til alles Efterretning, skal læses, og overalt paa vort Land Island saavelsom paa det faste Land, som derved og underliggende Öer, allerunderdanigst iagttages, og derover af de af Os allernaadigst beskikkede Övrigheds Personer, Geistlige og Verdslige, saaledes, som de selv derfor, ville staae til Ansvar, holdes; hvorfor Vi hermed byde og befale Vores Stiftsbefalingsmand, Biskopper, Amtmænd, Langmænd, Sysselmænd og andre, som denne Vores Forordning tilskikket vorder, at de den paa behörige Stæder, til alles Efterretning, strax lader læse og forkynde etc.

Litr. H.

Til Biskopperne paa Island angaaende Ungdommens Confirmation sammesteds. (29 Maii 1749).

§ 1.

Confirmationen skal i Island holdes og forrettes Söndagen for Urbanus-Messe; men hvor Meenighederne ere store, skal den ogsaa foretages og holdes Söndagen for Michaelis.

§ 2.

Naar det maatte hænde sig, at stor Uveir, Sneefald, höie Vande og deslige forhindrede, at Menigheden ikke kunde komme til Kirken paa den bestemte Dag, da skal Confirmationen holdes paa den efterfölgende Söndag.

§ 3.

Saasom det befindes, at Börnene ofte, formedelst Vandfald eller andre lovlige Forhindringer, ikke kan söge en anden Kirke, det og eragtes bedst at være, at Confirmationen skeer i den Menighed, hvor Börnene sig opholde, paa det at Menigheden ogsaa kan have Nytte deraf; saa maa det være de Præster, som have een eller flere Annexkirker, tilladt, i Annexkirken at confirmere den til samme Annexkirke henhörende og til Confirmation præparerede Ungdom paa den næst efter de i 1ste Post fastsatte Dage indfaldende Söndag, og, hvor der knnde være flere end eet Annex, da paa den tredie Söndag derefter.

§ 4.

Samtlige Præsteskabet haver, enhver i sit Kald og Embede, ifölge Confirmationsforordningen 4de Art. nöie med al Nidkiærhed at paaagte, at det, som Börnene, der skal confirmeres, vide at svare til Christendoms-Kundskab, ikke bestaaer i et blot Ihukommelsesverk, uden Forstand og Eftertanke, men de skal, efter samme Artikels Formelding, undervise dem saaledes, at de derved kunde naae en levende Kundskab, og sætte det, som de have lært til Nytte og Christendoms Övelse, i Verk, saa at Ungdommen kan, ved det Guds Sandheder blive dem alvorlig indprentede, opvækkes til at give Sandheden Rum, og efterfölge den i deres Liv og Levnet, samt bringes til en sand Hiertens og Sinds Forandring. Og, som det er erfaret, at den Uskik har været næsten almindelig, at tage Börn saa ganske unge af 9, 10 11 til 12 Aar gamle til Confirmation, ligesom de hidindtil ere blevne tagne til Alterens Sacramente; saa vil Kongen, at et Barn skal i det mindste have opnaaet den Alder, förend det angiver sig til Confirmation, at det kan skiönnes, at det er kommen til god Eftertanke over saa hellig og höivigtig en Sag.

§ 5.

Paa det at Ungdommen kunde opvækkes til, med Flid at lægge sig efter at læse i Böger, skal i det mindste et Barn, hvor der i Huset hos deres Forældre, Husbonder eller Paarörende er En, som kan læse i Böger, lære at læse i Bogen förend det indfinder sig til Confirmation.

§ 6.

Præsterne, som have anskaffet sig hver en Bog, for derudi at indföre de til Confirmation Antagne, skal, baade de som nu ere, eller herefter blive beskikkede, fremdeles dermed altid continuere.

§ 7.

Præsterne skal aarligen indberette til Biskoppen, hvormange der er bleven confirmerede i enhvers Menighed, saa og om og hvorlænge enhver af dem har ladet sig undervise af Præsten, paa det Biskoppen, ved Leilighed, kunde forfare, hvad for Grund Barnet i den Tid havde lagt; til hvilken Ende Börnene, som ere blevne confirmerede, uvegerlig skal indfinde sig i Kirken til den Tid, naar Biskoppen visiterer hvert Sted, paa det des nöiere kunde erfares, om den Kongelige Befaling i alle Poster var bleven efterlevet. Forskrevne Befaling skal henlægges til Bevaring i ethvert Bispedömmes Stiftskiste, til Efterretning for den efterkommende Tid.

Litr. I.

Til Biskoppen over Trondhiems Stift og General-Kirke-Visitator paa Island Ludvig Harboe, ang. Degne eller Catecheter ved Klosterne. (29 Maii 1744).

Christianus Sextus etc.

Vor Bevaagenhed tilforn. Da Vi udi Anledning af en af Os Elskelige Vores General-Kirke-Inspectoribus Os allerunderdanigst giorte Forestilling, Allernaadigst have funden for got, at der udi begge Bispedömmer paa Vort Land Island ved ethvert Kloster altid skal være en Degn, saavel i Henseende til Ungdommens Underviisning, som og at unge Studerende Personer, kunde ved saadant et Embede have Tid og Leilighed, at öve sig udi theologiske Videnskaber, Saa give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi, angaaende saadanne Degne udi Hole Bispedömme, samt deres Embede og Underholdning, allernaadigst ville have anordnet og befalet ligesom Vi og hermed allernaadigst anordne og befale saaledes som fölger: 1) Udi Hole Bispedömme skal hos ethvert Kloster, ligesom det efter den höisalige Konges Friderici Secundi allernaadigste Befaling dateret Friderichsborg den 21de Martii 1575 i Hole været haver, fremdeles stedse være en Degn. 2) Ingen maa antages til Degn, uden den, som af Skolen med et got Testimonio er bleven dimitteret, og kan fremvise tilstrækkelige Vidnesbyrd fra

andre Steder, især fra Præsterne, hvor han siden den Tid haver opholdet sig. 3) Biskoppen i Hole Bispedömme, skal Selv udvælge dygtige og beqvemme Personer, som til Degneembedet findes duelige in examine og tage dem i Eed til at forrette Degneembedet, ved det Kloster, hvor en Vacance er, eller herefter kan blive, til hvilken Ende han saadanne Personer, ved et Degne-Brev til Embedet haver at beskikke. 4) Ingen af de Personer, der har nydt noget frit i sin Skolegang, maa vægre sig ved at blive Degn, hvor Bispen ham dertil vil beskikke, saafremt han ikke vil straffes efter Godtbefindende, som ulydig mod Vores allernaadigste Befaling, og ellers undgiælde det i andre sine Ansögninger. 5) De, som blive beskikkede til at være Degne paa Skride-Kloster i Mule Syssel, saa og paa Kirkebais og Tykkebais Klostere i Skaptefells Syssel, kunne Provsterne i disse Sysseler examinere, efterdi Biskoppen er altfor langt derfra boende, og kunne ligeledes udgive Degnebrevet til dem, men, naar Biskoppen indfinder sig i benævnte Herreder for at visitere, skal de, som saaledes ere blevne antagne, anmelde sig hos ham, til videre Confirmation, dog, dersom Studenterne vare Selv nær ved Biskoppen, som til bemeldte Klostere kunde beskikkes, skal de indfinde sig hos ham, for at blive examinerede, og efter befundne Dygtighed antages. 6) Den Student eller Dimissus, som bliver bestillet til at være Diaconus, skal efter sin aflagde Eed, flittig og hver Söndag catechisere med Ungdommen, og skal det ikke heller være ham formeent, naar han ellers godvillig kunde formaae Forældre og Börn dertil, at catechisere med de sidste nogle Timer om Ugen. 7) Han skal efter Loven, forestaae Sangen i Kirken, naar Gudstieneste forrettes, iklæde Præsten, tænde Lys paa Alteret, tage vare paa Messeklæder, lade Kirken holde reen, og forestaae andre deslige Opvartninger i Kirken. 8) Desforuden haver han at assistere Præsten med Ungdommens Underviisning som skal confirmeres. 9) Ellers haver han at opföre sig, som en retsindig Studioso Theologiæ vel sömmer og anstaaer, saavel i Lærdom som i Levnet, öve sig i Prædiken og andre Embedsforretninger, som Præsten kunde bruge ham udi, dog saa, at Præsten ikke misbruger det til sin egen Dovenhed, paa det han ved Flid udi Degne-embedet, saaledes kunde forberede sig til det Embede, han engang ved Guds Naade agter at före. 10) Efterdi han haver god Leilighed at öve sig udi Theologien og dens Dele, skal han og dertil anvende den ham givne Tid, og paa det han desmere kan anholdes til Flid, skal han aarlig aflægge Pröver derom hos Biskoppen, ligesom andre Studentere, efter Vores derom allernaadigst givne Befalings Indhold. 11) Det skal ingenlunde være nogen Degn tilladt, at afgive sig med Færden og Reiser, at fölge nogen som Tiener, at befatte sig med andre ham i hans Embede forhinderlige Sager, eller uden höieste Nödsfald at reise langt bort, eller udi et andet Bispedömme, da han i saa fald derom tilforne haver at give Biskoppen, eller naar han var langt derfra boende, da Provsten Efterretning derom og söge hans

Tilladelse. 12) For sit Arbeide skal han aarlig af Stedets Klosterholder nyde og oppebære fri Kost og Kammer med Sæng, Lys og al skikkelig og fornöden Opvartning til Reenlighed saa og 12 Alen Vadmel, saa skal han og have bedre Spiise og Vilkaar, end andre ordinaire Tyende, som holdes paa Gaarden; Klosterholderen maa ikke heller anviise ham andensteds Boepæl, end paa Klosteret, uden saa var, at det kunde skee med begge Parters gode Villie, naar derudi en Forandring blev giort, dog saa, at Biskoppen var derudi medvidende. 3) Dersom nogen Degn maatte være foraarsaget at gifte sig, skal han derfor ikke stödes fra Brödet, men skal nyde Kostpenge af Klosterholderen efter Accort, ligeledes dersom hans Forældre, Södskende eller andre Nærpaarörende ville give ham fri Kost og Kammer, naar de ellers boe i Klostersognet, og saa nær hos Kirken, at Börnene blive ikke mere forsömte ved hans Ophold hos andre, end naar han sig paa Klosteret selv opholdt. 14) Klosterholderen skal hermed strængeligen være forbuden at bruge Degnen til nogen sin Forretning eller Huusgierning, paa det han desbedre og mere uhindret kan afvarte sine Studeringer; men, saafremt han, uden at hindres i sine Studeringer, kan faae Tid at arbeide noget om Sommeren i et ærligt, reenligt Arbeide, eller han vil paatage sig nogen, som enten Klosterholderens Börn, Paarörende eller andre i boglige Kunster at undervise, da skal han derfor nyde aparte Betaling, og ham dog derfor, udi den Underholdning med anden Opvartning, der ham, som Degn tilkommer, ei noget afgaae, beskiæres eller i nogen Maade formindskes. 15) Som Klosterpræsten og Klosterholderen ikke maa give Degnen Anstöd i nogen Maade, men langt mere bör begegne ham, som en hæderlig Student, med al Kiærligheds Udviisning, saa skal Degnen derimod ære og adlyde Klosterpræsten i det, som sömmeligt og christeligt er, flittig conferere med ham, om Menighedens og især Ungdommens Tilstand, saa og antage velgrundede Raad, som ham derudi maatte gives, saavel som og tilbörlig omgaaes med sin Husbonde, saa at ingen Aarsag til Klage paa nogen Side maatte gives. 16) Naar en Degn, efter 3de Aars Forlöb, havde viist kiendelige Pröver om sin Flid udi sit Embede og Fremgang udi theologiske Videnskaber, skal han fremfor andre, der ikke have studeret ved Universitetet i Vores Kongelige Residentsstad Kiöbenhavn, have Forhaabning, naar et got Præstekald bliver ledigt, da dertil at blive befordret; men, saafremt han maatte findes forsömmelig eller efterladen derudi, skal en anden udvælges i hans Sted, der med mere Skiönsomhed vil tage imod denne Vores Kongelige Naade. Derefter Du Dig allerunderdanigst haver at rette, og Samtlige Vedkommende udi Hole Bispedömme denne Vores allernaadigste Befaling til allerunderdanigst Efterlevelse at bekiendtgiöre; og, endskiönt Bispedömmet udi Skalholt, formedelst Biskop Joen Arnesens dödelig Afgang, for den nærværende Tid er vacant, saa have Vi dog, om dette Foranförte, ladet expedere ligesaadan en Befaling, forsaavidt Skalholt

Bispedömme angaaer, hvilken Du haver at aabne, og derhos at foranstalte, at dens Indhold alle vedkommende der i Bispedömmet kan blive communiceret, paa det at den i alle Poster med allerunderdanigst Hörsommelighed af de Vedkommende kan vorde efterlevet; Sluttelig ville Vi allernaadigst, at enhver af forskrevne Vores allernaadigste Befalinger, skal henlægges til Bevaring udi hvert Bispedömmes Stiftskiste, til Efterretning for den efterkommende Tid, og udi det övrige indberettes Os af Dig, at Du disse 2de Vores allernaadigste Befalinger haver bekommet. Befalendes etc.

Litr. K.

Anordning om Hospitalerne paa Island (27 Maii 1746).

Vi Christian den Siette, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge etc. giöre alle vitterligt; at Vi angaaende Hospitalernes Administration paa Vort Land Island, Forstandernes Function, Lemmernes Indtagelse og Forpleining samt den Tilsyn, som Övrigheden og andre Vedkommende ere pligtige dermed at have, allernaadigst have eragtet fornöden, herom eferfölgende Anordning at giöre.

§ 1.

Hospitals-Gaardene paa Vort Land Island, nemlig Hörgsland udi Öster-Fierdingen, Kloster-Hole udi Synder-Fierdingen, Hallbjarnar-Eyre udi Vester-Fierdingen og Mödrufell udi Landets Nordre-Fierding, skal af Hospitals-Forstanderne sammesteds holdes udi forsvarlig Stand, saavel i Bygning, som Gierder, Tun og Enge; og at saadant tilbörligen skeer, skal Sysselmændene, ved Opsiddernes Omskiftelse, giöre Besigtelse og Aabod ved 6 uvillige Dannemænd. Befindes nogen saakaldet Hiauleye ved Hospitals Gaardene, skal samme ligeledes med behörige Huuse, Gierder og alt andet Tilhörende, holdes i forsvarlig Stand.

§ 2.

Hospitals-Forstanderne skal ikke tilstede, at noget af det, som Gaarderne tilhörer, deraf mod Lov og Ret frakommer, og skal bemeldte Hospitals-Gaarde med tilliggende Hiauleyer være frie for Tiender og al anden Afgift, som ellers af Grunden burde svares.

§ 3.

Ved Hospitals-Gaardene skal være beqvemme Huuse til de Syge og Spedalske Mennesker, som der kan blive indtagne, hvilke Huuse skal holdes draabelöse, og saaledes efter Landets Skik indrettes, at de Syge kan være frie for Frost og Kulde. Der skal og i saadanne Huuse överst i Ryggen sættes Træ-Tuder igiennem Taget, viid neden til, men smal överst, hvorigiennem kan opstige og udgaae den stærke Rög

og Damp, som saadan Sygdom giver fra sig, paa det at de, som skal opvarte de Syge, kan desbedre forrette deres Gierning og komme dem til Hielp. Repstiorerne i det District, hvor Hospitals-Gaardene ligge, skal have Opsigt med bemeldte Hospitals-Gaarders og tilliggende Hianleyers Bygning og Vedligeholdelse. Befindes Hospitals-Forstanderne herudi forsömmelige, da skal Repstiorerne give Sysselmanden det tilkiende, som skal lade besigtige Bröstfældighederne og sætte billig Aabod derpaa, samt forelægge Hospitals-Forstanderen vis Tid til Reparation, under Execution.

§ 4.

Hospitals-Gaardene skal ikke fæstes uden til vederhæftige Mænd, som tilbörlig og uden Ödselhed kan forestaae Hospitalets Huusholdning, og som ere bekiendte for gudsfrygtige, ærlige, ædrue, flittige og troe Folk. Med dem skal Hospitals-Inspectores slutte tydelig Contract, saavel om Gaardenes Afgift og Vedligeholdelse, som de Syges Underholdning og Opvartning, og saalænge den Contract ikke brydes af de förste, maa Inspectores ikke udvise dem af Hospitals-Gaardene.

§ 5.

Hospitals-Forstanderne skal imodtage saa mange spedalske Mennesker, som Inspectores med dem eragte, at kan underholdes paa Hospitalet, efter Gaardens Beskaffenhed og Hospitals-Cassens Tilstand. Til den Ende skal Hospitalets Inspectores söge, at fæste Hospitals Gaardene til saadanne, som ikke har mange smaa Börn; at de Syge kan desto bedre med Melk-Mad vorde bespiisede. For hver Spedalsk Mands-Persons Underholdning nyder Hospitals-Forstanderne 5 Hundrede paa Landsviis, og for hver Qvindes-Person 4 Hundrede i gode og tienlige Öre, og maa Inspectores ikke tvinge Hospitals-Forstanderne, at tage i Betaling for Hospitals-Lemmernes Underholdning andet, end det, Hospitalerne egentlig tilhörer; og skal dem gives den halve Betaling forud, paa det de i Tide kunne indkiöbe, hvis de behöver til Huusholdningen, og, naar det förste halve Aar er til Ende, skal dem betales den anden halve Deel; dog skal de före Hospitalet til Regning, om nogen af Hospitals-Lemmerne döer, för Aaret er til Ende.

§ 6.

Hospitals-Forstanderne skal være pligtige at forsyne Hospitals-Lemmerne med nödtörftig og forsvarlig Underholdning, Lys, Klæder og alt, hvis deslige Mennesker til Livs Ophold og fornöden Rögte, behöver. Og skal Hospitalets Sognepræst undertiden besöge de Syge og bespörge sig, om de nyde, hvis dem tilkommer; befinder han nogen Bröst derpaa, skal han paaminde Forstanderen, og dersom han ikke vil raade Bod derpaa, skal han anmelde det for Inspectores, til ufortövet Forandring at giöre.

§ 7.

Hospitals-Forstanderne skal antage og holde saa mange Tienestefolk, at de Fattige uden billig Klage kan blive tilbörligen betiente.

§ 8.

Saa skal det og være Hospitals-Forstandernes Pligt, enten selv at læse Guds Ord for Hospitals-Lemmerne eengang hver Dag, eller lade det af en anden forrette, hvortil Superintendenten skal udnævne de fornödne opbyggelige Böger, som for Hospitalets Penge skal indkiöbes. De skal og om Sön- og Helligdagene læse for dem Forklaringen over Dagens Evangelium, naar de ikke kan komme i Kirken; og, naar de blive sygere end sædvanlig, og enten begiære Præsten til sig, eller af gudelige Böger at undervises i deres Saligheds-Sag, skal Forstanderen ufortövet opfylde deres Begiering.

§ 9.

Hospitals-Forstanderne og deres Folk skal omgaaes Hospitals-Lemmerne med Sagtmodighed og Lemfældighed og give dem i al Kiærlighed i rette Tid hvad dem tilkommer; og endskjöndt de syge Menneskers Sind ikke altid kunde være dem til Behag, da bör de dog söge med det Gode, at faae dem stillede tilfreds, og tröste dem af Guds Ord, det bedste de kan.

§ 10.

Naar nogen af Hospitals-Lemmerne ved Döden afgaaer, da skal Hospitals-Forstanderne forskaffe dem ærlig Christen-Begravelse, paa Hospitalets Bekostning, hvorimod alt, hvis den afdöde efterlader sig, skal komme Hospitalet til Gode, og Forstanderen före det til Regnskab. Hverken Præsten eller Kirken skal begiere eller nyde noget for de Spedalske Hospitals-Lemmers Begravelse.

§ 11.

Hospitals-Forstanderne skal aarligen og til rette Tid efter den med dem oprettede Contract, giöre Inspectoribus rigtig Regnskab for alle Hospitalets Indtægter og Udgifter, som dem ere betroede, forsömme de det, og ikke indfinder sig til rette Tid, uden lovlig Forfald, böde de derfor til Hospitalet Een Rigsdaler, som i næstfölgende Aars Regnskab til Indtægt skal beregnes.

§ 12.

Naar Hospitals-Forstandere ere sindede, at qvittere Hospitalsgaarden, skal de være pligtige, derom skriftligen at advare Hospitalets Inspectores, ved Mikkelsdags-Tider, og maa de ikke flytte deres Gods fra Hospitalsgaarden, förend de have giort Inspectoribus fornöielig Reede og Rigtighed for hvis, dem har været betroet; hvormed Sysselmanden, i hvis Syssel Gaarden er beliggende, skal have Indseende.

§ 13.

Ingen skal indtages i Hospitalerne paa dets Bekostning, som ei er spedalsk, fattig og vennelös og kan forevise sin Sognepræstes og Repstiorernes Attest om deres christelige Liv og Levnet, hvilken Attest de, som giör Ansögning paa de Syges Vegne at indtages i Hospitalet, skal tilsende Inspectoribus.

§ 14.

Hospitals-Lemmerne, som paa Hospitalet bliver indtagne, skal fra den Repp, hvor de henhörer, fölge et Aars Forlag udi gode og tienlig döde Land-Örer, nemlig: Mands-Person $3\frac{1}{2}$ Hundrede og Qvindes-Person $2\frac{1}{2}$ Hundrede, og maa ingen i Hospitalet indtages förend dette er betalt.

§ 15.

Hospitals-Lemmerne, som kan forrette noget Haandarbeide, skal tilholdes, at arbeide og fortiene noget for dem selv, og ingenlunde tilstædes dem, at flakke omkring og betle, eller slaae sig til Drik, eller andet, som ikke sömmer rette Hospitals-Lemmer.

§ 16.

Befindes det at nogen af dem viser sig utaknemmelig, knurvorn, hengiven til Drukkenkab, umaadelig Tobaksbrug, eller anden Uskikkelighed, da skal saadan en först nogle Gange af Præsten paamindes, og dersom saadant intet hielper, skal den udvises af Hospitalet og en anden i hans Sted indtages.

§ 17.

Falder nogen Hospitals-Lem Arv til efter den Tid de ere indtagne i Hospitalet, da skal Hospitalet arve den.

§ 18.

Vil nogen, som efter Lovene bör underholde noget Spedalsk Menneske, indlægge det udi Hospitalet, og der betale aarlig fuld Forlag for den, maa det ham ikke nægtes, dog med saa Skiæl, at det ikke staaer de Fattige til Fortrængsel, men med Inspectorum Villie og Videnskab.

§ 19.

Alle og enhver, som holder til Söes med Fiske-Baader, skal eengang om Aaret skifte med Hospitalet een Deel, eller saakaldet Lod af al den Fiskefangst, hvad Navn have kan, som Gud giver dem, Dagene, paa hvilke Hospitalet, efter Vedtægt tilkommer en Fiske-Lod, ere fölgende: fra Langenes til Österhorn, den förste Sögnedag efter St. Hansdag; fra Österhorn til Bulandshöfde saavel paa Fastelandet som paa Vestmannöe, den förste Sögnedag efter Paaske, fra Bulandshöfde rundt omkring Vesterlandet til Rutefjords-Aae den næste Sögnedag efter Kaarsmesse om Foraaret; fra Rutefjords-Aae til Langenes omkring hele Norder-Stiftet næste Sögnedag efter Vitus-

Messe; men forhindres Folkene, at söge Söen bemeldte Dage, eller og, at da saalidet fiskes, at ikke kommer i hver Lod 5 Fiske, da skal Hospitalet gives en Fiskelod den næste Dag derefter, naar der fiskes 5 Fiske og derover til Deeling. Af Fugle skal Hospitalet tillægges de, som paa en bestemt Dag, paa Vestmannöe, Drangöe eller andre Steder, hvor slig Fangst skeer, blive fangede. Og paa det des rigtigere maatte hermed omgaaes og al Svig og Underslæb forekommes, da skal Sysselmændene, enhver i sit anbetroede Syssel, beskikke oprigtige Dannemænd allevegne over hele Landet, hvor nogen Fiske Baader findes, som skal imodtage Hospitalets Lod af forbemeldte Fisk, törke og virke den og siden giöre Sysselmændene god Rigtighed derfor; for hvilken deres Umage de nyde Fiske-Hovederne, Nakkerne og det saakaldede Rask af Fisken, men ingen Tran. Befindes disse beskikkede Mænd efterladen og skiödeslöse i at virke Fisken, saa got som Veirliget det tillader, bör de beholde den, og betale Hospitalet den fulde Værdie. Saa skal og Repstiorerne udi hver Repp give Sysselmændene skriftlig Underretning, hvormange Baade aarlig i hver Fiske-Vær holdes til Söes, paa det Sysselmændene kunne deraf fornemme, om alle Baader have givet Hospitalet Fiskelod. Befindes nogen at skifte urigtig, eller forsætlig at forkorte Hospitalets Lod, straffes som Tyve.

§ 20.

Sysselmændene skal anvende Hospitals-Fisken, naar den er tör, Hospitalet til Gode, og afsætte den, enten i Kiöbstæderne eller hos Indbyggerne for Penge, eller andre döde Öre, om de derfor ere at bekomme, kan det ei skee, som tit skal hænde sig i gode Fiske-Aaringer, eller og naar Fisken bedærves af vaadt Veirligt, da maa de sælge den, efter Vurdering, for de Land-Öre, som de bedst kan igien anvende Hospitalet til Nytte. For den Omkostning de maa lade giöre, at flötte Fisken til Handelstæderne, gotgiöres dem, efter Billighed, men for deres egen Umage nyde de intet.

§ 21.

Hvor Hospitals-Forstanderne boe saa nær Fiske-Værene, at de letteligen kan afhente Hospitals-Fisken, skal de, saalænge de behöver Fisk til deres Huusholdning, hellere tage imod Hospitals-Fisken, end kiöbe den af andre, naar Fisken ellers befindes at være forsvarlig. I saa fald bör de betids give Sysselmændene, i hvis Syssel de agter at hente Fisken, tilkiende, hvormegen Hospitals-Fisk de behöve.

§ 22.

Sysselmændene skal aarlig under 2 Rdlr. Mulct til Hospitalerne indsende rigtig Regnskab, forsynet med behörige Attester og Betaling til Hospitalets-Inspectores, for al den Fisk, Hospitalerne for det Aar tilkommer i enhvers Syssel; Findes de herudi forsömmelige, skal Amtmanden, efter at ham er given Underretning, af

Inspectoribus, om Sysselmændenes Udeblivelse, see det hos dem, uden Ophold, inddrevet.

§ 23.

Naar nogen udi Rettergang paa Vort Land Island bliver tilfunden, at betale nogen Mulct til Hospitaler, da skal det Hospital, som ligger i den Landets Fierding, hvor Sagen har tildraget sig, og den brödige Person opholder sig, oppebære de Böder, og maa samme ikke til de andre Hospitaler hendömmes, og bör Amtmanden drage Omsorg for, at de til rette Tid blive betalte.

§ 24.

Ingen, som efter Vores allernaadigste Befaling, skal udgive noget til Hospitalet, for at indgaae Egteskab, maa af Præsten vies, förend han haver foreviist Vedkommende Biskops Qvitering, at den paasatte Kiendelse til Hospitalet er bleven betalt; Forseer Præsten sig herimod, böde til fattige Præste-Enker ligesaa meget, som den anden skulde give til Hospitalet; Og den som saaledes har tilsneget sig Trolovelse, eller Brude Vielse, give dobbelt imod det, han förste Gang skulde betale. Paa samme Maade skal det og holdes med andre Vores allernaadigste Bevillinger, som, naar en Student eller Præst restitueres til sin Geistlighed, at de hverken tages under Examen, eller andre geistlige Friheder dem tillades, förend de med Hospitalet have giort Rigtighed, og derom foreviser Biskoppens Qvitering.

§ 25.

Præsten bör flittig, især om Söndagen, besöge de Spedalske Lemmer, catechisere med dem, undervise dem af Guds Ord, og ellers ved Formaning gaae dem til Haande i deres ynkelige Tilstand, for hvilken sin Umag han aarligt af Hospitals Cassen skal nyde Tre Rigsdaler Species.

§ 26.

Hospitals-Pengene skal være i Forvaring hos den af Inspectoribus, som er saa vederhæftig, at han til samme altid kan svare, naar de i Nödsfald maatte forlanges, og naar en anseelig Sum er i Cassen, skal samtlige Inspectores med foreenet Raad være betænkt paa, at den mod nöiagtig Pant og Forsikring kan sættes paa Rente, og saaledes til Hospitalets Gavn foröges. Thi byde Vi hermed og befale Vores Stiftbefalingsmand, Biskopper, Amtmand, Laugmænd, Sysselmænd og andre, som denne Vores Anordning tilskikket vorder, at de den paa behörige Stæder, til Alles Efterretning, strax lader læse og forkynde- etc.

Litr. L.

Forordning om Huus-Besögelser paa Island. (27 Maii 1746).

Vi Christian den Siette, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, etc. giöre alle vitterligt: at omendskiöndt det ved Vores allernaadigste Forordning om Catechisationen for Ungdommen paa Vort Land Island, dateret 29 Maii Anno 1744, i dens 14 Articul., er befalet, at Huus-Besögelse af Geistligheden der paa Landet skal holdes, saa have Vi dog nu funden Os foraarsaget, om saadanne Huusbesögelser nærmere at anordne og befale, ligesom Vi og hermed allernaadigst anordner og befaler:

§ 1.

Præsterne i Island skal enhver især være pligtige, i det mindste tre Gange om Aaret, at besöge deres Menighed i deres Huuse og Boeliger, og det hvert Huus og Boe udi samme; men, hvor Sognet er lidet, eller ingen Annex findes, skal han oftere foretage denne fornödne Handling, hvormed Provsten i hvert Herred skal have flittig Indseende og Biskoppen ligeledes ved alle Leiligheder alvorlig tilholde vedkommende Provster og Præster, herudi ingen Forsömmelse at tage. Findes nogen Præst efterladen deri, advares han förste gang af Provsten, men skeer det anden gang, mulcteres han efter sit Kalds Indkomme og sin Formue, hvilken Pengemulct til fattige Börns Underviisning skal anvendes.

§ 2.

Tiden, naar denne Huus-Besögelse skal anstilles, tillades det Præsten selv at udvælge, dog at dertil udsees de Tider om Aaret, som for Sogne-Folkene ere beqvemmest, og de i största Mængde ere Hiemme, paa det Nytten, hvortil alting sigter, kan være des större.

§ 3.

Förend denne Huusbesögelse begynder, skal Præsten conferere med sine Medhielpere og af dem erfare enhver Families og Persons Beskaffenhed, paa det han i Forveien kan have saa meget desto vissere Efterretning om enhvers Opförsel; og skal Medhielperne være pligtige, efter Lovens Tilhold og deres Samvittighed, at tilkiendegive, hvad dem herudinden kan være vitterligt, hvorimod deres Navne, naar det findes fornöden, skal forties.

§ 4.

Til Medhielpere skal, efter Loven og Vores allernaadigste Forordning om Catechisationen, Articul 13, udsöges de redeligste, beste og aarvaagneste Mænd i hver Sogn, og bör ingen, enten de ere Repstiorer, eller Besigtelsesmænd, fra dette Embede undtages, naar de dertil af Præsterne ere udseete, ikke heller bör de derfor paastaae, for andre verdslige Forretninger at befries, saasom Repstiorernes og Medhielpernes

Forretning staae i nöie Forbindelse med hverandre, hvorudi hverken paa Præstens eller Sysselmandens Side nogen Hinder bör lægges.

§ 5.

Præsten skal nogen Tid, og i det mindste Söndagen tilforn, kundgjöre det for Menigheden af Prædike-Stoelen, hvad for Huuse han i den Uge agter at besöge, og paaminde dem, til den bestemte Tid at være hiemme og i deres Boeliger tilstede; Beviser sig nogen opsætsig derimod, og reiser, den i Forveien gjorte Advarsel uagtet, uden höistfornödne Aarsager, bort fra sit Huus, eller lader sig paa andre Maader finde trodsig mod Præsten i denne ham anbefalede Forretning, skal Præsten angive det for vedkommende verdslige Övrighed, hvilken uvægerligen skal assistere ham, og muletere den Opsætsige, förste gang med to Mark Danske, eller mere, efter Sagens Beskaffenhed, til fattige Börns Underviisning; Saa skal og Mulcten ved continuerende Gienstridighed forhöies, hvilket ikke allene bör forstaaes om Huus-Fædre og Huus-Mödre, men og om Tieneste-Folk; Ligeledes skal Forældrene være pligtige, at giöre Regnskab for deres Börn, naar de ei findes tilstæde; findes en Övrigheds Person skyldig herudinden, skal Amtmanden, efter Omstændighederne, til forhemeldte Brug ansee ham med tilbörlig Straf; men overfalder nogen Præsten paa Reisen i sin Huus-Besögelse, saavel som i andre Embedsforretninger, straffes han som den, der overfalder Præsten efter Guds-Tienesten, og staae aabenbare Skrifte, og straffes desuden paa Kroppen, hvormed og alle de bör ansees, som paa nogen Maade opirre nogen til Ulydighed imod Præsten.

§ 6.

Alle de, som ere hos Söe-Kanten at fiske, eller paa Vestmannöe, eller de saakaldede Lösemænd, skulle i den Tid, de sig der opholde, i Henseende til denne Huus-Besögelse, ansees som Præstens egne Sogne-Folk, beviise ham al Lydighed og Ærbödighed, og være tilstæde, naar det ikke plat er umueligt. Viise de sig i nogen Maade gienstridige imod Præstens christelige Formaninger, straffes af Stædets verdslige Övrighed, som i 5te Articul ommeldt er.

§ 7.

Naar nu Præsten indfinder sig paa noget Sted til Huus-Besögelse, skal han beviise sig alvorlig, gudfrygtig, ædrue og kiærlig, som det anstaaer en Guds-Ords Tiener og saa hellig en Handling, han forehaver. Derimod skal han vogte sig for Stolthed, Egensindighed, fremfusende Vrede, Hastighed og Skiends-Ord, paa det de ikke skal agtes, som de, der ville herske over Siælene, og hvormed de ikkun giöre sig foragtelige hos andre; Til den Ende skal det være ham paa det alvorligste forbuden, ikke at spilde Tiden med unyttig Snak og Skiemt, eller andre uanstændige Forretuinger, mindre at söge Brændeviin og anden stærk Drik, hvilken ham, undtagen i Nödsfald, aldeles skal være forbuden. Skulde nogen Præst paa et eeneste Sted

lade sig befinde beskienket og drukken, eller giver paa andre Maade Forargelse, skal han uden Forsömmelse, angives for Provsten, og, efter ham overbeviiste utilbörlige Opförsel, alvorlig straffes. For Resten skal det herved strængeligen være forbudet, at nogen Præst fordrer noget enten i Penge, Vahre eller i anden Maade for denne Forretning, hvorved Öiemærket vilde bortfalde.

§ 8.

Ingen, den maa være saa ringe og fattig, som den være vil, bör ved denne Huus-Besögelse forbigaaes, men enhvers sande Bedste og Velfærd med Alvor og Kiærlighed söges, saavel Tieneste-Folkes og Börnenes, som Forældres og andre Foresattes; Ligeledes bör fattige Betlere og omkringstrygende Börn derfra ikke udsluttes, men paa hvad Sted og i hvilket Huus de blive fundne, deres Saligheds Gavn iagttages.

§ 9.

Som enhver af Tilhörerne, af hvad Stand og Vilkaar de ere, bör möde Præsten i sin Huus-Besögelse med al Kiærligheds, Velvilligheds og Lydigheds Udviisning, saa skal og ingen undsee sig for, at raadföre sig med ham om sin Siæls Tilstand, og at aabenbare for ham det, som han, i Henseende til Huusets, Börns eller Tyendes Omstændigheder, finder fornöden til Forbedring, hvilket alt Præsten paa en fornuftig Maade bör vide at betiene sig af, og fortie den Persons Navn, som ham i saa Maade noget i Fortroelighed kunde aabenbare, men meget mere lægge al Flid paa, ved en redelig og fornuftig Opförsel, at opvække mere og mere Fortroelighed imod sig hos dem, som ham ere anbetroede.

§ 10.

I Almindelighed bör Præsten ved denne Forretning have det gudelige Öiemærke, hvorledes den, efter foregaaende Forberedelse og Bön til Gud, kan indrettes paa det Opbyggeligste, paa det de, med hvilke han har at tale, kunde have den forventede Nytte deraf; Men især har han ved denne Huusbesögelse at erkyndige sig, hvorledes det tilstaaer i Huuset, i Henseende til Guds Kundskab hos Forældre og Foresatte, om de selv ere i Stand til, at give deres Börn og underhavende den fornödne Underviisning, hvorledes Underviisningens Maade daglig bliver anstillet, hvorledes det, som i Prædiken og Catechisationen er afhandlet, hiemme bliver igientagen, og om de vide, at anvise deres Underhavende, at före sig det i deres Levnet til Nytte; hvor nogen Mangel herudi skulde findes, haver Præsten efter sit beste Vidende, i al Kiærlighed at give de fornödne Raad til Forbedring, hvilket enhver af Vedkommende bör love, til næste Huusbesögelse at forbedre og iagttage.

§ 11.

Ungdommen, saavel Börn som Tyende, skal med al Flid overhöres, hvorledes de i deres Christendom ere grundede; Til den Ende bör de at læse den lille Cate-

chismum Lutheri, paa det Præsterne, kunde rette det, som ikke ret er bleven fattet, saa og Forklaring over Catechismum, hvem der har lært den; hvorhos Præsterne bör iagttage det, som udi Vores allernaadigste Forordning om Catechisation, dens 5te og 6te Articul, allernaadigst anbefalet er, saa at de med största Agtsomhed lade sig være angelegen at randsage, om Tilhörerne have Forstand derpaa, med tilbörlig Eftergrandskning, hvorledes dette til en sand Hiertens Forandring hos dem er rodfæstet. Desuden bör de og, i det mindste de, som kan læse i Bog, overhöres i de Bönner og Psalmer, de have lært udenad, om de og forstaae dem.

§ 12.

Diaconi eller Degnene paa Klosterne skal og ugentlig besöge nogle Bayer eller Huuse i deres Menigheder, for at undervise Börnene i deres Christendom, og især at lære dem, at læse i Bog og andre gode Bönner og Psalmer, hvortil de desuden have at anvende de Timer for eller efter Prædiken, om Söndagen, og paa andre hellige Dage, da Börn ere tilstæde ved Kirken. Til denne Reise i Menigheden skal Klosterholderen være pligtig, at forskaffe dem en Hest, naar forlanges, og har en Diaconus, især efter Præstens Raad og Befaling, at udvælge de Huuse hvor hans Nærværelse meest behöves.

§ 13.

Videre bör en Lærer bekymre sig om Ægte-Folkes, Huusfædres og Huus-Mödres samfælles Omgang og Opförsel, om de leve med hverandre i christelig Enighed, Morgen og Aften holde Bön i deres Huuse, beflitte sig paa Ædruelighed og Tugt, flittig besöge den offentlige Guds-Tieneste, og i Almindelighed hos deres daglige Arbeide lade sig en sand Gudsfrygt være angelegen; hvorhos Præsten haver at paaminde dem, at vogte sig for alt det, som kan give Forargelse, saasom Ueenighed, Banden, Drukkenskab, Slagsmaal, Aager, etc. Skulde han have noget Huus mistænkt for slige eller andre Synder, haver han at lægge mere Vind paa, ved gudelige og alvorlige Forestillinger, slig Forargelse og Uvæsen at see hævet og afskaffet; Men, er ingen Forbedring, efter skeete Advarsel i Medhielpernes Nærværelse, at spore, skal de udstaae Kirkens Disciplin, og straffes desuden, efter Vilkaar af den verdslige Övrighed, med en Penge-Mulet til fattige Börns Underholdning, eller og, naar de ere saa fattige, at de ei kan betale, med Gabestokken.

§ 14.

Præsterne skal og ved denne Huus-Besögelse paa det Eftertrykkeligste foreholde Forældre og Foresatte den Pligt, som de ere deres Börn og Underhavende skyldige, som for alting, i Henseende til det Aandelige, at optugte og anföre dem til Herrens Frygt, og hver Dag at læse, eller lade læse, og bede for og med dem, saa og i det Legemlige, at möde dem, som christeligt og anstændigt er, derhos flittig

holde dem til Arbeide, og ei at tilstæde dem nogen ledig Gang, eller at leve efter deres egen Villie i Selvraadighed; Ligeledes skulle hans Formaninger være indtrængende til Börn og Tieneste-Folk, at bevise deres Forældre og Foresatte al Kiærlighed, Lydighed og Ærbödighed, og med al Villighed uden Knurr og Modsigelse, at udrette det dem bliver anbefalet; Men, skulde Præsten bemærke nogenslags Ulydighed imod Forældre og Foresatte, og at de ikke med det gode ville lade sig sige, skal han tillade Forældrene, at straffe deres Börn derfor; Forsömmer Forældrene det, skal det skee i Medhielpernes, ja vel og i Præstens egen Nærværelse; Men saafremt de fornemme, at Tieneste-Folk uagtet givne Paamindelser, fremture i deres Gienstridighed, angive de dem hos Sysselmanden og Repstiorerne, til at straffes efter deres Forhold.

§ 15.

Præsterne skal med Flid eftersee de Böger, som til daglig Gudsfrygtigheds Övelse i Huusene bruges, og give Anviisning, hvorledes de som haves, skulle bruges med Nytte; Til den Ende skal han lade en af Folkene i Huuset læse, eller, om ingen skulde kunne læse, da selv at læse et Stykke af en aandelig Bog, og derpaa randsage, hvad enhver sig til Opbyggelse har fattet, paa det han deraf kan erfare, med hvad Eftertanke og Tilegnelse Guds Ord bliver hört, og faae Leilighed, at underrette enhver, især Forældre og Foresatte, paa hvad Maade gudelige Bögers Læsning hver Dag skulle tracteres, og deraf siden tilbörlig examineres.

§ 16.

Skulde ingen Böger findes i Huuse, hvor Folk dog kan læse, har Præsten at bære Omsorg for, at denne Mangel bliver hævet, og skal enhver Huus-Fader være forpligtet, at kiöbe den Bog, som ham af Præsten bliver recommenderet og foreslaget, hvilket Præsten strax for sig skal optegne, og siden paa en beleilig Söndag i Medhielpernes Nærværelse foreholde det enhver, paa det de ikke siden skulde nægte det; dog undtages herfra gandske fattige Folk, som ved andres Gavmildhed og Medhielp bör forsynes med de fornödneste Böger. Naar Huus-Besögelsen er til Ende, tilsender Præsten Provsten en Fortegnelse paa alle de Böger, som han for sin Menighed behöver, hvorpaa Provsten igien tilstiller Biskoppen en General-Liste derover af sit hele Provstie, og denne igien föier den Anstalt, at de forlangende Böger blive anskaffede, og paa det hele Herreds Bekostning til Provsterne forsendte; Og dersom nogen ikke i Mindelighed vilde betale de annammede Böger, skal Sysselmanden i hvert Syssel, efter Provsternes og Præsternes Anmeldelse uvægerlig inddrive Pengene for dem, saa de inden Aar og Dag kan være hos Provsten tilstede, som ufortövet besörger dem til Biskoppen i Stiftet. Vægrer nogen sig ved at kiöbe de ham fornödne og af Præsten foreslagne Böger, böder derfor to Mark Danske, og dog alligevel være pligtig, at kiöbe og betale dem, saa og at betale höiere Mulct, hvis han videre

skulde være gienstridig; Hvilken Mulct, til Böger for de fattigste i samme Sogn at indkiöbe, af Præsten og hans Medhielpere skal anvendes; Men paa det ingen ulovlig Salg med slige Böger skal drives, skal paa Titul-Bladet for enhver Bog trykkes, hvormeget samme koster indbunden.

§ 17.

Skulde der findes de Huuse, hvor ingen kan læse i Bog, har Præsten at tilholde Forældre eller andre, at de dagligen igiennemgaae med deres Börn og Underhavende det lidet, de selv vide, og sörger han ellers for, at slige Börn kan indbringes hos andre övede Mænd i Sognet, hvor de i Læsen og deres Christendom kan faae Underviisning, hvilket Forældre, under Paaskud at de selv bruge deres Börn til Arbeide, paa ingen Maade bör sætte sig imod, idet derved deres Börns sande Bedste forhindres; Dog, som dette alene forstaaes om de Folk, der leve i Fattigdom, og omkring löbende Börn, hvilke desuden af Sysselmanden og Repstiorerne paa mueligste Maader, bör hielpes, at de kan af andres Gavmildhed og ved Fattiges Tiender erlange noget til Underviisning i Læsning og den saliggiörende Kundskab, saa skal derimod de Forældre, som selv have noget i Formue, men ei kan læse i Bog, af Præsten tilholdes at være pligtig; enten selv at anskaffe sig en Tieneste-Karl eller Pige, der kan læse og undervise deres Börn, eller og udsætte Börnene paa et andet Sted, hvor de for Betaling kan blive underviste. Findes de dertil uvillige, böde for hvert Barn 4 Mark Danske, eller mere efter deres Formue, og alligevel være pligtige, at lade deres Börn, som meldt er, undervise, hvilket alt Præsten og hans Medhielpere tilligemed Sysselmanden og Repstiorerne, uden Persons Anseelse, have at paaagte. Skulde nogen af Tyende, der kan læse i Bog, være saa vrangvillig, ikke at ville forrette enten den daglige Huus-Læsning, eller for Börnene, naar det dem bliver befalet, skal Præsten först i Medhielpernes Paahör advare og paaminde dem derom, og, naar saadant intet frugter, lade dem ved Repstiorerne 2 Timer eller længere, sætte i Gabestokken. Vægrer sig et Barn at lære, og vil ikke agte Forældrenes Formaninger og Tugt, eller Forældre forsömme samme, bör de derfor af Præsten i Medhielpernes Nærværelse tilbörligen irettesættes.

§ 18.

Præsten skal paa det Alvorligste formane Huus-Folkene, at vogte sig for unyttige Historier og urimelige Fabler og Digt, som i Landet have været brugelige, og ingenlunde tilstæde, at de blive læste eller siungne i deres Huuse, paa det ikke unge Börn og de opvoxende derved skulle blive forvildede; Saa skal han og tilholde Folkene, at de saavel selv, som og deres Underhavende, entholde sig fra al skadelig og syndig Spil og Leeg, hvad Navn de have maae, efterdi deraf ikkun födes Trætte, Strid, Slagsmaal og andet Ondt, som er en Christen uanstændig, til med Gud derved

fortörnes, og den ædle Tid, som til gudelig Betragtning og nyttig Arbeide bör anvendes, spildes; Han bör og paaminde dem at entholde sig og sine fra Overtroe, som hos en og anden skal findes, at gaae i Svang, og derimod underviise dem, hvorledes de under den Höiestes Varetægt ret kan forestaae deres Huuse, paa det Guds Ære derudi daglig kan forfremmes, og ham levende Templer tilberedes, udi hvilke han kan have Lyst at boe med sin Naade og Velsignelse.

§ 19.

Præsterne bör og ved denne Leilighed have Indseende med, hvorledes de Fattiges Tiende bliver uddeelt iblandt Sveitets eller Sognets Fattige, og derbos paaminde de Formuende, at være de Nödtrængende i Sognet behielpelige med Laan eller Almisse, hvori endog Præsterne bör gaae dem for med et got Exempel, efter deres Evne og Formue.

§ 20.

Som Præsten bör at begynde Huus-Besögelsen med inderlig Bön og Paakaldelse i alles Nærværelse, at Herren ville lægge sin Velsignelse til saadant Forehavende, saa bör han og at slutte med Bönnen, og derhos lægge de Nærværende denne Sags Vigtighed og store Fornödenhed, saavel som og hvad enhvers Pligt derefter er, paa Hiertet, til en daglig Erindring og Opmuntring for dem, til det Gode.

§ 21.

Paa det og Præsten destobedre kan vide og ihukomme sin Menigheds befundne Tilstand, og giöre Rede derfor, naar saadant af Biskoppen eller Vores General-Kirke-Inspections-Collegium kunde forlanges; saa skal det hermed være alle Præster paa Island allernaadigst anbefalet, at enhver af dem for sin anbetroede Menighed forfatter et Mandtals Register over Gamle og Unge, Gifte og Ugifte, og i samme udi visse Rubriqver anförer enhvers Tilstand og Beskaffenhed, hvad Grund de have i deres Christendom, om de kan læse i Bog, eller ikke, hvor mange Börn og Tyender de haver, deres Kundskab og Opförsel, hvorledes de anföres, hvad for en Bog der til daglig Huus-Læsning og Gudfrygtigheds Övelse bruges, hvorledes de Gamle forestaae deres Huuse, om de alle ere flittige, eendrægtige, med videre.

§ 22.

De Penge-Muleter, som paa foranförte Maade forbrydes og inddrives, skal af Præsten med sine Medhielperes Raad anvendes til de fattige og mest trængende Börns Underviisning, hvorom han siden bör give Provsten Efterretning. Dersom nogen verdslig Övrigheds Person skulde giöre Udflugter, at inddrive saadanne Muleter, eller see igiennem Fingre med de Skyldige, at de ei blive straffede, skal han for hver Maaneds Forhal til samme Brug give 2 Rigsdaler. Skeer det et andet Aar igien dobbelt saameget, men tredie Gang suspenderes han fra Embedet, hvormed Vores

Amtmand skal have Indseende, saasom Vi til den Ende allernaadigst have beskikket Betientere og Övrigheds Personer i Landet, at de alvorligen skal holde over, at Vore allernaadigste Befalinger af alle og enhver stricte allerunderdanigst vorder efterlevet.

§ 23.

Foruden denne saaledes allernaadigst anbefalede Huus-Besögelse skal og Præsterne altid være tilreede og bereedvillige, at besöge de Syge i deres Menigheder, naar de blive fordrede, at undervise dem af Guds Ord, hvorledes de i deres Sygdom, efter deres Siæls Tilstand, sig haver at forholde, og at paaminde de övrige i Huuset, at være den Syge til Haande med Guds Ords daglige Læsning og bestandige gudelige Bönner og Opmuntringer, saa han alle Tider kan holdes i Andagt, at oplöfte sit Hierte til Gud; Saa bör og Præsten advare sin Menighed, at de ufortövet tilkiendegiver ham, naar nogen er bleven syg, paa det han endog ukaldet des oftere kan indfinde sig, hvor det mest behöves. Naar Præsten bliver hentet til en Syg, bör Hosbonden lade Præsten befordre frem og tilbage, naar han det skulde forlange.

§ 24.

Præsterne skulle under deres Embedes Fortabelse vogte sig for, at besvære de Syge med nogen slags forargelig og uanstændig Tale om Ting, som kunde hindre dem i en tilbörlig Forberedelse til et saligt Endeligt.

§ 25.

Som nu denne Vores allernaadigste Forordnings Indhold eene sigter til Guds Æres og hans Kundskabs Udbredelse og til Menighedernes i Vort Land Island, deres timelige og evige sande Velfærds Befordring; og Vi i saadan Betragtning, have den allernaadigste Tillid, at samme af den Islandske Geistlighed med Flid og Aarvaagenhed af egen Drift allerunderdanigst vorder opfyldt og efterlevet; Saa byde Vi dog hermed og allernaadigst befale Vore Superintendenter paa bemeldte Vort Land Island, at de enhver for det ham allernaadigst anbetroede Stift stedse og altid have et vaaget Öie over, at denne Vores allernaadigste Forordning af den hele Geistlighed stricte vorder efterlevet, med mindre han selv, om nogen Mangel nu eller i Fremtiden derudi skulde befindes, vil staae til Ansvar derfor; Til den Ende skal han flittigen forespörge sig hos de underhavende Provster i' Stiftet, hvorledes med denne Embeds-Forretning forfares, og i Særdeleshed paa sine Visitatzer efterspörge offentlig, om slige Huus-Besögelser skeer, og hvordan, samt undervise Provsterne om deres Nytte og Nödvendighed, da disse i lige Maade skal være pligtige, idelig at opmuntre Præsteskabet i deres Provstie til al gudelig Nidkiærhed herudinden, og, naar nogen Bröst hos een eller anden skulde findes, ham derom först skriftlig advare, men, naar ingen Forbedring skulde fölge, da Præsten, uden Persons Anseelse for Biskoppen angive, paa det han for Provste-Moedet kan indkaldes, og efter Fortieneste ansees. Forsöm-

mes dette af Provsterne, skal de selv derfor være Biskoppens Tiltale undergiven. Thi byde Vi hermed og befale Vores Stiftsbefalingsmand, Biskopper, Amtmand, Laugmænd, Sysselmænd og andre, som denne Vores Forordning tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder, til alles Efterretning strax lader læse og forkynde. etc.

Litr. M.

Anordning, hvorved et og andet om Skrifte-Stoelen og Altergang paa Island bliver reguleret. (27 Maii 1746).

Vi Christian den Siette, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge etc. Giöre alle vitterligt: Da Vi have erfaret, at der saavel ved Skrifte-Stoelen og Altergang paa Vort Land Island, som og ved Communicanternes Anmeldelse med mere, skal bruges en Ulighed med det, som er bleven fastsat og regeleret i Vores Riger Danmark og Norge; Saa have Vi for at faae saadan Ulighed hævet, og alting saavidt Landets Beskaffenhed det tillader, sat paa en uniform Foed, allernaadigst funden for got, at anordne og befale, ligesom Vi og hermed anordne og befale saaledes, som fölger:

Artic. 1. De, som agte at gaae til Guds Bord, skal give det Præsten noget tilforn tilkiende, at han kan have Leilighed, at tale med en eller anden forud i Eenrom, om han det fornöden eragter; især med vanvittige og ubekiendte unge Mennesker, eller fremmede fra andre Sogne, at de anviise deres Pas, saa og et Beviis, om de har været til Confirmation. Forsömmer nogen at anmelde sig forud, tilskriver sig selv, om han af Præsten bliver afviist fra Skrifte-Stoelen.

Artic. 2. Det Beviis om Confirmation skal hver Præst være forbunden uden Ophold og uden Betaling, at give, enten strax de ere confirmerede, eller, naar det begieres, og skal de unge og ubekiendte fremviise saadant Beviis, hvergang de vil antegnes, eller, naar de kommer til et andet Sogn.

Artic. 3. Saa skal og de, som have faaet, eller herefter maatte erholde Vores allernaadigste Tilladelse at communicere hos en anden Præst, fremvise deres forrige Siælesörgers Attest, indrettet efter hans Samvittighed, og Personens Tilstand, som han agter at tilsvare. Antager Præsten saadan en, uden slig Attest, til Skrifte og Alters, tiltales han derfor af Provsten, men af Biskoppen, om han er selv Provst.

Artic. 4. De, som reise fra Island til Kiöbenhavn, enten for at studere, eller lære et Haandværk, eller og for andre Aarsagers Skyld, skal af deres Skrifte-Fader före med sig Skrifte-Seddel, og ligesaa herfra, naar de reise hiem igien til Island.

Artic. 5. Betlere, som fare omkring i Landet, skal stedse medföre Skudsmaal af den Præst, de sidste gang have communiceret hos, baade om deres Kundskab

og Opförsel; Men ingen Præst maae herefter understaae sig, Bettel-Breve at udgive, eller paategne, hvilke allene tillades Sysselmanden, efter sin Samvittighed, at udstæde til Nödlidende, som ei med deres Hænders Arbeide kan nære sig. Ellers skal det ikke være nogen formeent, men enhver, som begieres Almisse af, tilladt, at examinere saadanne Betlere i deres Christendom, at undervise og paaminde, samt at opvække dem til mere Begierlighed og Alvor i deres Saligheds Sag.

Artic. 6. I de Kald, som ei ere særdeles folkerige, skal ei mere, end een ad gangen indtages i Skrifte-Stoelen, og have Confitenderne derfor desto tidligere at indfinde sig i Kirken.

Artic. 7. Præsterne skal saavel ved denne, som al anden Leilighed, baade offentlig og i Eenrum, advare og underviise deres Tilhörere, at de ei, efter gammel Vane, til visse Tider om Aaret indfinde sig, til Skrifte og Communion, men, naar deres Siæles Tilstand det udkræver, og de efter Herrens Gode hungrer og törster. I denne Henseende skal Præsten ikke afvise dem, deres Andagt til en anden Söndag at opsætte, naar der ikkun ere 4 eller i det mindste 3, der ville communiceere.

Artik. 8. Paa de Dage, som Communion skal holdes, skal Præsten hvergang af Prædike Stoelen bede for alle Communicantere i Almindelighed, og ikke for nogen især, mindre navngive ham.

Artic. 9. Ved det hellige Alterens Sacramentes Administration, skal Præsterne i Forveien bære Omsorg for, at Patinen og Kalken ere saa reene, som saa hellig en Handling det udkræver; findes han deri forsömmelig, skal han derfor böde til fattige Præste-Enker efter Kaldets Indkomme og Provsten eller Biskoppens Sigelse.

Artic. 10. Til at forekomme den Ulighed, som foregaaer med Formaninger til Communicanterne, da den ene Præst skal bruge een, og den anden en anden; Saa ville Vi allernaadigst, at herefter alle Præster paa Vort Land Island skal bruge en og den selvsamme Formaning, som i Vore Riger Danmark og Norge brugelig er.

Artic. 11. Som det og hidindtil har været en utilladelig Sædvane paa Island, at Præsterne ved Alterens Sacramentes Administration ei har consecreret mere af Vinen, end det som förste gang öses i Kalken, hvilket ofte skal være saa lidet, at neppe 6 Personer deraf kan drikke, da det övrige, naar flere Communicantere er, uddeles uden Consecration; Saa ville Vi hermed allernaadigst have befalet, at, naar af Brödet og Vinen skulle behöves mere, end det, som förste Gang ved Ordet er helliget, skal Præsten enten hver Gang igientage Velsignelsens Ord, eller og paa eengang consecrere saa meget, som til alle Communicanter behöves. Uddeler nogen Præst herefter Bröd eller Viin uconsecreret, tiltales han derfor af Provste-Retten paa sit Embede. Thi byde Vi hermed og befale Vores Stiftsbefalingsmand, Biskopper, Amtmand, Laugmænd, Sysselmænd og andre, som denne Vores Anordning tilskikket

vorder, at de den paa behörige Steder til alles Efterretning strax lader læse og forkyndige. etc.

Litr. N.

Anordning, om Huus-Tugt paa Island. (3 Junii 1746).

Vi Christian den Siette, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, etc. Giöre alle vitterligt: at som Vi allernaadigst have taget udi Betragtning, hvorledes en levende Guds Kundskab og sand Gudfrygts Övelse saavel som önskelig Fred og Eendrægtighed ved god Huus-Tugt og Skik imellem Forældre og Börn, samt Hoshonde og Tieneste-Tyende meget kan befordres; Da have Vi, udi saadanne Henseende, og til saadan god Disciplina domestica eller Huus-Tugt paa Vort Land Island at regulere og fastsætte, allernaadigst funden for godt at anordne og befale saaledes som fölger:

§ 1.

Da Börn ere en Guds Gave, saa bör de ham og helliges i Moders Liv; og bör christelige Forældre derfor daglig, den Tiid Moderen er frugtsommelig, i deres Bönner inderlig paakalde Gud, at han vil bevare og velsigne deres Livs-Frugt, og at det, naar det skulde see Dagens Lys, maatte ham formedelst Daabens Sacramente indlemmet, og siden blive udi denne Naades Pagt indtil sit sidste Endeligt, som et Guds Barn og Arving til det evige Liv ved Christum.

§ 2.

Forældre skulle, saasnart Gud har velsignet dem med et Barn, strax bære Omsorg for, at det i det höieste inden 8tende Dag, bliver bragt til Kirken og Daaben; men skulde Barnet være svagt og Veiene saa uföre, eller Veierliget saa strængt, at de ikke understaae sig, uden Livs-Fare at lade det före til Kirken, bör de strax lade Præsten hente at döbe det hiemme i Huuset, hvortil Præsten, naar Fornöden giöres, selv tager et Döbe-Bekken med sig. Misbruger nogen denne Frihed med Hiemme-Daab, end i forbemeldte Nödsfald, skal han derfor ansees med vilkaarlig Straf. Naar et Barn bliver döbt i Kirken, bör Forældrene at bede 3de Faddere, naar de kan bekommes, nemlig, toe Mandspersoner og een Kone, hvilke skal være gudfrygtige ærlige Folk, som man kan forvente af, at de vil lade sig Barnets Opdragelse og Underviisning i Guds Kundskab, og det som godt er, være angelegen, saafremt Forældrene ved Döden skulde afgaae, eller være i de Omstændigheder, at de ikke tilbörlig kunde antage sig deres Börns sande Bedste, hvortil Præsterne flittig haver at formane dem. Saa skal og herefter af enhver Præst indrettes og holdes en Döbe-Bog, hvorudi Forældrenes, Barnets og Faddernes Navne ved Dag og Aar, naar

det er bleven döbt, indföres, og skal samme Bog alletider til Efterretning blive ved Kirken og forvares blandt dens övrige Brevskaber.

§ 3.

Forældrene skulle ikke allene selv med bestandig og alvorlig Bön befale Gud deres Börn, men endogsaa, saasnart Börnene kunne skiönne, tale for dem om Gud og deres Frelser og de ved ham forhvervede gode Ting paa det enfoldigste, og naar de begynde at tale, lære dem Fader Vor og andre gudelige Bönner, samt venne dem til at begynde og ende Dagen med Bön og Suk til Gud uden Forsömmelse. De skulle ikke tilstæde dem at begynde og slutte Maaltid, uden Paakaldelse og Taksigelse. Videre have de daglig at erindre dem deres Daabes Pagt og den höie Velgierning dem derudi er vederfaren, saavel som det dyrebare Löfte, de den Tid de bleve döbte, have giort deres Gud og Frelser, og den Pligt, de derefter ere ham skyldige. Til hvis Erindring dem efter Præstens Raad og Veiledning kunde bibringes korte og fyndige Sprog og Suk af Bibelen og gode Psalmer, indtil de derefter, ved tiltagende Alder, paa 5te, 6te, 8te Aar nærmere kunde tilboldes hver Dag at lære noget af den Lille Catechismo, og siden af den allernaadigst paabudne Catechismi Forklaring efter den Maade og Forskrift, som udi Vores allernaadigste Forordning om Catechisationen af 29de Maii 1744 allernaadigst anbefalet er; Og bör hvis de saaledes have lært, især et Stykke af den lille Catechismo, hver Morgen og Aften, helst om Vinteren med Börnene igientages. At dette saaledes efterkommes, have Lærerne og deres Medhielpere flittigen at paaagte, og især Præsterne ved deres Huus-Besögelser nöie at erkyndige sig, hvorledes Forældrene herudi forholde sig. Findes Forældrene herudi forsömmelige, og ikke have begyndt at lade deres Börn lære nogle Bönner og den Lille Catechismum for deres Alders 5te, 6te og 7de Aar, böde de förste Gang efter deres Formue, og det de tiende, men mere og dobbelt, naar de videre derudi findes efterladen, dog bör derhos skiönnes paa Barnets Nemme og Omstændigheder efter Præstens og Medhielpernes Eragtning.

§ 4.

Paa det den beste Tid, Börnene bör lære noget udi, til deres Opmuntring, Vederqvægelse og Tröst, i tiltagende Aar og Alder, ikke forgjæves skulle henbringes, bör de Forældre, som selv kan læse i Bog, eller og en af deres Tyende, som kan giöre det, saasnart Börn ere 5 til 6 Aar gamle, lade dem giöre Begyndelse med at læse i Bog. Forsömmes det, forfares med de Skiödeslöse efter Forordningen om Huusbesögelser, dens 17de Articul.

§ 5.

Udi ethvert Huus, hvor nogen kan læse i Bog, skal i det mindste en gang om Dagen helst om Vinteren læses et Capitul eller 2 af Bibelen og det Nye Testa-

mente, naar den haves, eller og et Stykke af en anden aandelig Bog, som Præsten foreslaaer, hvorhos alle Huus-Folk bör være tilstæde med Andagt og Ærbödighed. Forsömmes det, advares de af Præsten og hans Medhielpere, men hielper det ikke, da böde de Forsömmelige uden Persons Anseelse, 4re Mark. Skulde ingen af dem, som ere i Huset, kunne læse i Bog, skal saa mange, som kan undværes af Huuset, söge til næste Gaard, hvor Folk kan læse; Er ingen Gaard saa nær, fremförer dog den som har mest Kundskab, noget hver Dag af det han veed af Börne-Lærdom, Psalmer og saa videre, hvorhos en Huusfader aldrig bör forsömme at forfare, hvad Börn og Tyende, af det fremsatte, sig til Opbyggelse og Forfremmelse have beholdet, hvilket ingen skal undsee sig for med faa og enfoldige Ord at fremsige. Det samme skal og skee, naar de komme af Kirken, den Hosbonden skal tilholde sine Huus-Folk, Börn og Tyende, flittigen at söge, og hvormed Præsten og Medhielperne skal have et vaagendes Öie.

§ 6.

Da der findes de Stæder i Island, som ere saa langt bortliggende fra Kirken, at Folk ikke, især i haarde Vinterdage og til andre Tider for store Vandfalds skyld, kan besöge dem, saa flittig, som de ellers burde, de tilmed fra andre Huuse ere afsondrede, og sielden kan komme did, saa skal herefter slige Gaarde, naar de vorder ledige, fremfor andre bortleies til dem, som kan læse i Bog og ere vederhæftige. Da imidlertid Præsten og Repstiorerne skal drage Omsorg for, at paa slige Stæder, naar ingen der kan læse i Bog, tages en i Tieneste, som kan læse, og tillige være de övrige til Opbyggelse i deres Christendom.

§ 7.

Enhver Hosbonde skal flittig erindre sine Börn og Tyende, saavel at begynde deres Arbeide og Forretninger med Bön til Gud, som og under Arbeidet, selv bestandig at oplöfte deres Hierter til ham, som er al Velsignelses Kilde, og indbyrdes at tale med hverandre om gudelige og opbyggelige Ting, eller andet, som ærligt og en Christen anstændigt er, hvorimod de alvorligen ere at paaminde, under Straf, at vogte sig for usömmelig Snak og Skiemt, Sværen og Banden, forfængelige Historier, eller saakaldede Söger, og letfærdige Digte, eller Riime, som ikke sömmer en Christen, og hvorved den Hellig Aand bedröves, at fremföre. Hvilket endogsaa Tyende og Börn indbyrdes, efter deres Christendoms Pligt have i Kiærlighed at paaminde hverandre om; Ligesom og Forældre, Hosbonder og Madmödre selv herudi have at foregaae deres Börn og Huusfolk med et godt og christeligt Exempel, og tage sig vare for alt det, hvorved hemmelig eller aabenbare nogen Forargelse kan gives. Men blive de enten selv befundne udi foranförte Synd og Last, samt anden Uteer- og Ugude-lighed, eller tilstæde deres Tienestefolk sligt, og ikke angive det, ansees de

efter foregaaende Advarsel med Gabestokken, og om det ikke frugter med höiere og haardere Straf, især med Kirke-Disciplin, efter Sagens Omstændigheder.

§ 8.

Begaaer Börnene noget Usömmeligt, bör Forældrene ikke, efter hidtil brugelig Sædvane kiælne for dem, men straffe dem med alvorlige Ord (dog uden Banden og usömmelige Skiænds-Ord) eller og med Haand og Riis, efter Forseelsens Beskaffenhed; dog skal al Slag i Hovedet, og at slaae i en ubesindig Vrede, hermed aldeles være forbuden, saa og den daarlige Vane, som hist og her skal være brugelig i Landet, at forfærde Börn med den saakaldede Juule-Sven eller Spögelser, aldeles være afskaffede. Knurre Börnene, eller lade see paa sig et suurt vredagtigt Ansigt, naar dem noget bliver befalet, eller naar de blive refsede, tugtes de med mere Alvorlighed, indtil de lære at viise sig venlige og ydmyge. Til den Ende have Forældrene fra Barnsbeen af, at anföre deres Börn til Ærbödighed i Ord, Fagter og Gierninger imod sig, deres Foresatte og ældre Folk, og til Alvorlighed og Kiærlighed i Omgiengelse imod hver Mand; ikke mindre at tie stille i andres og ældres Nærværelse, indtil de blive tiltalte, saa den utilbörlige Sædvane, at Börn med Frækhed ville raisonnere med i alle Ting, kan blive udryddet af de Unges Gemytter, efter som deraf tilsidst ikkun oprinder Modsigelse, Foragt og Trodsighed, hvorved det dog kan tillades Börnene i en og anden Ting, som kan være nyttig til Forbedring med Ærbödighed at forespörge sig. Hernæst bör og Forældre holde deres Börn til Reenlighed og en skikkelig Medfart med Klæder, Mad og andre Ting, som de faae under Hænder og skal omgaaes med. Med hvilket alt Præsten bör have alvorlig Indseende.

§ 9.

Som nu Börn fra Barns Been af, bör anföres til den fornödne Kundskab i deres Christendom, en sand Gudsfrygt og andre christelige Dyder og Sæder; saa bör Forældrene ogsaa paa den anden Side venne deres Börn fra Ungdommen op til Arbeide, flye dem i Begyndelsen noget lidet at bestille, siden mere i en vis Tid at forrette, eftersom Aar og Kræfter tiltage. De skulle og være betænkte paa at lære eller lade dem lære et ærligt Arbeide, som i Landet brugeligt er, hvormed de i Tiden kunde vinde deres Föde, og nære sig reedelig, men ikke som tidt og ofte skeer, lade dem opvoxe i Ladhed, Selvraadighed og anden Ondskab. Befindes dette sidste, og Forældrene efter Præstens og Repstiorernes Paamindelse ikke vil raade Bod derpaa, skal Repstiorerne tage Börnene fra slige Forældre, naar de ere 10 til 12 Aar gamle, og sætte dem eet Aar eller længer ud hos en skikkelig og arbeidsom Bondemand i Sognet for at tilholdes til et Arbeide at lære, og hvis imidlertid udkræves til slige Börns Underholdning bör ved Repstiorernes Tilsyn betales af Forældene, naar de have noget i Formue, men ere de fattige, tages det af de fattiges Tiender, og Forældre,

som i saa Maade viise sig overhörige, desuden at straffes med Gabestok, ja vel og med anden haardere Straf efter deres Forseelses Storhed og Præstens samt Sysselmandens Sigende. Især skulle Forældre og Hosbonder ingenlunde tilstæde Börn eller Tienestefolk at modsige, efter hidindtilværende vederstyggelige Vane, naar de til nogen Gierning alvorlig blive anviist, eller efter eget Behag at ville begynde dermed, eller og efter deres eget Hoved mod de Foresattes Sind at forrette en Ting, men de bör ikke allene tilholde dem strax at adlyde i det som vorder anbefalet, men endog saaledes at forrette Arbeidet, som det dem vorder foresagt, eller naar de skulde finde en Sag bedre at kunne forrettes, da med Beskedenhed at giöre Erindring derom; men findes de trodsige, da straffes de efter Fortieneste, og tilstædes dem ingenlunde at giöre noget efter sin egen Tykke i Selvraadighed,

§ 10.

Naar Börnene have forrettet deres Arbeide, bör Forældrene i Kiærlighed sige dem hvad de derpaa have at udsætte, eller og om de have giort det godt, give dem deres Fornöielse derover tilkiende; dog bör de i dette sidste Fald vogte sig for utilbörlig Roes Börnene at tillægge, hvorved ikkun indplantes Hovmod og Indbildning i de Unges Hierter; saa have de og alvorligen at vogte sig for utidigen at undskylde deres Börns grove Forseelser, og ingenlunde tilstæde dem indbyrdes at slaaes eller trættes; Ikke heller maa lade nogen Lögn eller Tyverie gaae ustraffet hen, men alvorligen at forestille dem samme Synd, efter sin Beskaffenhed, og hvorledes den strider imod deres Daabes Pagt, og opirrer Gud til Vrede, samt at de, som vare af Gud forordnede, at overbeviise dem om slige Udyder, samme haardelig maatte straffe.

§ 11.

Intet ungt Menneske, som er ældre end 10 Aar, hvad enten den er ene eller ogsaa föres med omkring af sine Forældre, skal tilstædes at stryge omkring i Sognet eller Herredet at tigge, med mindre den er vanför eller nogen særdeles Bröst underkastet. Men Repstiorerne i det Sogn, hvor Forældrene have deres Hiem, skulle med Sysselmandens Raad, naar ingen anden Raad ere, bringe saadanne Börn hos een eller to formuende Bönder i Sognet, paa eet Aar eller længere, indtil de kan selv fortiene deres Föde, og imidlertid faae Underviisning i Gudsfrygt og et skikkeligt Arbeide, Landet til Nytte, for hvilken Velgierning de Börn som saaledes opdrages af Almisser, og andres Godhed, naar de tilvoxe, ei maa fæste sig bort af den Egn, saalænge de der kunne faae forsvarlig Tieneste.

§ 12.

Intet Barn maa fæste sig förste Gang i Tieneste hos andre, uden med sine Forældres, Formynderes eller næste Paarörendes Villie og Samtykke, uden saa er, at Repstiorerne skulle finde, at Forældrene kunde undvære det, og at det var Barnet til

Skade, om det blev hos dem, giöres herimod, skal slig Fæste agtes for ugiort; skulde det og befindes, at nogen havde lokket et Barn fra Forældrene, og det bliver ham overbeviist, da böde han derfor saameget, som svares i eet Aars Lön af en saakaldet Middelmand; har derimod Fader eller Moder mange Börn, skal de være pligtige, naar 3 af dem ere komne til Skielsalder, at overlade et af dem i en andens Tieneste, efter Repstiorernes Tilsigende, hvilket og skal være at forstaae om de övrige som efterhaanden opvoxe og det er beviisligt, at de samme kan undvære. Ere Forældrene opsætsige herimod og ikke ville lade deres Börn forsöge sig hos andre skikkelige Folk, mulcteres de efter Befindende.

§ 13.

Dersom Forældre, efter Guds Villie maatte komme i saa slette Omstændigheder, at de ikke kan nære og forsörge sig selv, eller trænge til Tienestefolk, og har Börn, som ere komne til Skielsalder, og enten tiene hos andre eller selv have deres Boe, skal slige Börn, som desuden deres Pligt er, af yderste Formue assistere Forældrene med aarlig Tilskud til deres Underholdning, og at de sig en til Arbeide kunde holde og lönne. Saa skal og et af Börnene, som er ugivt, men tiener hos en anden, være pligtig, naar Forældrene forlange det, igien efter foregaaende lovmæssig Opsigelse, at træde i Tieneste hos dem, beviise dem al pligtig Troskab, Hielp og Lydighed, og være fornöiet med hvad Forældrene saadant deres Barn til Underholdning kan give. Ere Forældre i Huus hos en af deres Börn, som ere gifte, og hvilke de have overladt alting til, bör disse i al Kiærlighed og Ærbödighed begegne deres Forældre, og ikke paa nogen Maade slaae Haanden af dem, efter den Forskrift Guds hellige Ord giver, som dem af deres Lærer flittig bör indskiærpes.

§ 14.

Foragte Börn eller Tyende deres Forældres eller Foresattes christelige Formaninger, og ikke skiötte om deres Tugt, men fremfare i Lediggang og Gienstridighed indtil deres Alders 15de Aar, skal Repstiorerne anklage dem for Sysselmanden, som efter Sagens lovlige Randsagning og Beviis skal dömme dem til Gabestokken, og derpaa sætte dem i Tieneste hos en formuende og skikkelig Bonde i Sognet; forbedre de sig endda ikke, i det længste inden deres Alders 25 Aar, skal de som Landfordærvere dömmes til Tugthuset i Kiöbenhavn og desuden miste Arv efter deres Forældre, som skal tilfalde de nærmeste Arvinger.

§ 15.

Enhver, som vil være en saakaldet Löse-Mand, heel eller halv, skal eie i det mindste 10 Hundrede i Tiende Værdie, hvoraf han betaler Skat og Skyld efter Loven, og ingen Övrigheds-Person skal det herefter være tilladt enten for Bön eller Gaver at lade no-

gen være Löse-Mand, der eier mindre, hvis han ikke derfor vil ansees, som Vore Mandaters Overtræder.

§ 16.

Al den samme Rettighed, som Forældre, efter foranförte, have i at straffe og paaminde deres Börn for deres Forseelser, skal og Hosbonde og Madmoder have over deres Tienestefolk, naar de forsee sig imod dem.

§ 17.

Tienestefolk bör af yderste Evne og med al Redelighed og Troskab see paa deres Hosbonders og Madmödres Gavn og Bedste, og beviise sig lydige og ydmyge mod dem og deres Befalninger. Viser nogen sig uvillig, fortræden og trodsig over det ham vorder befalet, böde hver efter som Forseelsen befindes stor til.

§ 18.

Naar nogen sin Hosbond, Madmoder eller Foresatte slaaer, enten det skeer paa deres eget Hiem eller andensteds, da giælde den herudi skyldige, foruden hvis Loven derom dicterer, et halv Aars Lön, halv til fattige Börn, og halv til den han har slaaet, og straffes desuden med Gabestokken.

§ 19.

Forsee Tienestefolk sig med Banden og Sværen og andre skammelige Ord og Gierninger, hvorved som andre, saa især Ungdommen og Börn, kan forarges og vænnes til mange Ugudeligheder, sættes de derfor alvorligen til Rette af Hosbonden; vil det intet frugte, anmeldes det for Præsten at skiærpe deres Samvittighed, og efter Behag at indeholde noget af deres Lön til de Fattiges Bedste. Hielper det endda ikke, skulle de staae aabenbare Skrifte, at Forargelsen kan borttages af Landet.

§ 20.

Löber nogen uden skiellig Aarsag af sin Tieneste, har Hosbonden strax at angive det for Repstiorerne, som uden Ophold ham har at opsöge og anholde, at han som Lösgiænger kan vorde straffet.

§ 21.

Al den Skade Tienestefolk giöre deres Hosbonder med Utroskab eller Ladhed betale de det fuldkommeligen, naar Hosbonden det paastaaer; skeer det oftere og Skaden belöber sig til en Rigsdaler, sættes de desuden 4 til 6 Timer i Gabestokken. Seer nogen Hosdonde igiennem Fingre med Tyendets modtvillige Ondskab, enten i eller uden Huuset beviist, eller tager vel og i Forsvar, böde efter Sagens Beskaffenhed.

§ 22.

Ingen af Tienestefolk skal det være tilladt at reise til en anden Gaard, uden sin Hosbondes Vidende og Tilladelse, ikke heller skal det tilstædes dem efter eget

Tykke og til deres egen Fordeel at arbeide, for dem selv, at Hosbondens Gierning derover forhales og forsömmes, saasom Hosbonden vel selv, naar det falder ham beleiligt, under dem Tid til deres eget at forrette.

§ 23.

Hosbonder skal holde deres Tienestefolk forsvarlig i Föde og Klæder, efter deres Formue, og Landets Sædvane, være dem behielpelige og til mueligste Tieneste i paakommende Sygdom, og give dem Tid at öve sig i deres Christendom, samt at holde deres Klæder rene og vedlige. De skal betale dem deres Lön i rette Tid, ikke besvære dem med altfor svært Arbeide og utilbörlig Vaagen. Saa skal de og unde dem den Tid, at anvende deres Lön til deres Fornödenhed og Nytte, særdeles naar samme i Qvæg er bleven betalt. Findes hierndi paa Hosbondens Side Bröst, kan Tienestefolk med gode Ord bede om Forandring, hielper det ikke, er dem det tilladt at angive det for Repstiorerne, som skal paaminde Hosbonden, og naar det ikke frugter, angive Sagen for Sysselmanden, der strax skal skaffe Tienestefolk Ret, og sætte den vrangvillige, ubarmhiertige Hosbonde i Böder.

§ 24.

Hosbonder skal ikke overfalde deres Tyender med Forbandelser eller ærerörige ublue Skieldsord, ikke heller skal de straffe dem med saadanne Redskaber, som kan giöre dem Skade paa deres Sundhed, eller saare eller lemlæste dem. Skeer det, saa straffes de, som om de havde slaget og overskieldet en Fremmed.

§ 25.

Udstöder nogen Hosbond sine Tienestefolk uden Aarsag af deres Tieneste, för den rette Tid at flytte er omme, betaler han dem Föde og Lön for et halvt Aar, og straffes desuden efter Befindende, uden saa er, at Tyenden har været saa gienstridig og uregierlig, at den ei har villet tage efter Hosbondens Formaninger og Befaling; dog skal Hosbonden, förend han i saa Fald bortjager sligt Tyende, klage det for sin Sognepræst og Repstiorerne at de ved christelige Forestillinger og Trudseler kunde bringe det til Erkiendelse og Forbedring; hielper det ikke og de derpaa bortjages, ansees de som modtvillige Lösgiengere.

§ 26.

Enhver Ung eller Gammel, som er i Tieneste, skal, naar han agter at gaae af samme, begiære af sin Hosbond et Vidnesbyrd om sit Forhold og sin Opförsel i den Tid den har været hos ham, og bör ingen Hosbonde, under 2 Mark Dansk Straf, nægte ham samme Vidnesbyrd, ikke heller udstæde det anderledes, end som Tyendet har fortient det; dog tör dette Vidnesbyrd ikke skrives, naar en Tiener tager Tieneste i samme Sogn, men ikkun mundtlig i Præstens Nærværelse gives den Hosbonde, hvilken den agter til. Men begiver Tyendet sig i Tieneste i et andet Sogn, skal dette

Vidnesbyrd skriftlig og uden Betaling gives, hvilket og Præsten med sin Paaskrift, efter sit bedste Vidende skal stadfæste. Foruden sligt Vidnesbyrd maa ingen tage noget Tyende i sin Tieneste, uden at det bliver beviisliggiort, at samme er forlanget, men bleven nægtet, da Præstens og 2de Repstiorers Vidnesbyrd skal antages for ligesaa gyldigt.

§ 27.

Da Folk paa sine Steder skal have den Vane, utilbörligen at udspörge og udfritte Fremmede, især reisendes Folk, hvorover mange Usandfærdigheder opdigtes og undertiden vidt udbredes, saa skal Præsterne offentlig og eftertrykkelig advare dem at vogte sig derfor; og saafremt nogen bliver som Hovedmand attraperet imod Sandheden at have fremfört saadan opdigtet Snak, skal han, foruden Pengemulet, straffes med Gabestokken efter Sagens Beskaffenhed.

§ 28.

Til og at forekomme adskillig Uorden mod Sværen og Banden og anden Uteerlighed, der skal gaae i Svaug iblandt dem, der opholde sig ved Söekanten, eller paa Vestmannöe at fiske, idet at endeel af Fiskerne og andre, som ere i og ved Baadene, skal, naar disse trækkes af og i Land, saa og naar de ere paa Söen, bande saavel andet, som deres eget Fiskeredskab, trættes, kives, slaaes og i andre Maader betee sig uregierlig og ugudelig, saa ville Vi, til slig Uskik og ugudelig Væsen at afskaffe, hermed allernaadigst have befalet, at alle Formændene paa Baadene skal have nöie Indseende med Folkene, og advare dem sig for slig Synd og Ondskab at vogte, agte de det ikke, angive Formændene det for Præsten, som alvorligen sætter dem til rette derfor. Men hiælper det endda ikke, skal det angives for Sysselmændene, som dömmer de skyldige i Mulet, efter Forseelsens Beskaffenhed, og de desuden staae aabenbare Skrifte. Forsee Formændene sig selv, angives det af de tvende bedste og redeligste Mænd paa hver Baad, som alle Tider tilligemed Formændene skal have Opsyn med Folkene og med ham angive det som för er meldt. Forsömmer nogen Foreller Opsynsmand sin Pligt herudi, ansættes han til Mulet derfor.

§ 29.

Formændene og Opsynsmændene skal ligeledes i Vær-Tiden og imellem Vær-Tiderne bære Omsorg for, at faae Baadene sat saa betids i Land om Aftenen for Sön- og Hellig-Dagene, at Söefolk og Fiskere han have god Tid til at bierge den Deel af Faugsten, som dem tilkommer, forsömmes det uden Nöd, svare Formændene til den Skade, som Folkene derved tage.

§ 30.

Saa skal de og i den Tid Folkene ikke kan komme paa Söen, ikke tilstæde dem at drive Tiden unyttig og i Dovenskab bort, men flittig eftersee, at de imidlertid

saa godt som muligt er, virke deres Hosbondes Fisk, og ellers daglig holde dem til Bön og Guds Ords Hörelse i de Huuse, hvor de holde sig til; forsömmer nogen sin Hosbondes Arbeide, straffes han derfor som for Utroskab.

§ 31.

Skulde og nogen befindes ved Fiskerie eller paa andre Steder at have brugt saakaldede Runer og Ristinger, eller anden uchristelig Overtroe, eller deraf skulde rose sig, tilrettesættes han derfor af Præsten, som af Guds Ord skal overbevise ham om denne Synds Vederstyggelighed; og om han endda ikke ville efterlade den, skal han ansees derfor med Kirkens Disciplin andre ligesindede til Exempel.

§ 32.

Hvor Bönderne i et Sogn erfares frem for andre at være trængende og have Mangel paa Livs Næring og Underhold for sig og Sine, der skal Repstiorerne om Foraaret, Efterhösten og saa ofte de kan have Leilighed, nöie randsage, om det ikke maatte foraarsages af Hosbondens eller Tyendets Ladhed og Skiödeslöshed, enten ved Fiskerie, Höe-Slet, og ellers, befindes dette, skal de paaminde den Skyldige at forbedre sig og at söge deres Næring i Gudsfrygt og med större Vindskibelighed. De skal og være de Fattige, som om Vinteren intet haver at arbeide, behielpelige, at de enten for Arbeide eller billig Betaling kan faae Uld, Tran og anden Fornödenhed af de mere formuende Bönder. Vil slige fattige Bönder eller deres Koner ikke godvilligen adlyde Repstiorernes Paamindelser, og ikke heller viise dem deres Arbeide og hvad de have i Forraad, naar de indfinde sig at randsage derom, skal Repstiorerne have Magt til, at aabne deres Huus og Gjemmer uden Paatale og de Skyldige straffes for deres Gienstridighed, de Fattige med Gabestokken, men de som have noget mere i Formue gielde hver Gang de foragte og modtvilligen forsömmer Reptiorernes lovlige Befalning, en halv Mark eller en Rigsdaler.

§ 33.

Naar nogen Indenlands eller Fremmed, som enten er sendt i Vores egen allerhöieste Ærinde, eller agter i Island at fæste Boe, skulle have Trang for Tienestefolk, skal Repstiorerne eller Sysselmanden, naar det dem tilkiendegives, ufortövet forskaffe dem duelige, troe og redelige Tyende, for hvilke de alletider kunde være ansvarlige, paa det især de Fremmede ikke derunder skulle lide. Tages herudi Forsömmelse, angives det for Amtmanden, som Vedkommende med tilbörlig Straf skal belægge.

§ 34.

Ingen maa det tilstedes at betle, uden naar han for Alderdom, Skröbelighed, Vandförhed og anden kiendelig Uformuenheds Skyld ikke selv kan fortiene sit Bröd, saa skal og slige ikke heller fare af et Repp i et andet, langt mindre af Sysselet,

naar den ikke har Repstiorernes eller Sysselmandens Attest, at den er saadan en fattig vanför og nödlidende, som ommeldt er, hvilket i Attesten bör anföres, paa det de, hvilke Gud har givet den Formue, at meddele andre noget, kunde desmere opvækkes og vide deres Skyldighed at hielpe deres trængende Næste, hvo som forsömmer slig Attest at tage, skal förste Gang vises tilbage af Repstiorerne til det Sogn, hvor han er kommen fra, og ellers ikke ved noget Færgested til videre Betlerie uden Attest, oversættes. Kommer den anden Gang uden Attest, skal den ansees og straffes som en Landstryger. Slige Attester bör udstædes efter bedste Vidende og Samvittighed, og ikke for Vild og Venskab langt mindre for Gavers Skyld, under haard Straf, som af Amtmanden dicteres, og skal slig Attest ikke gielde over et halvt Aar; dog skal derhos agtes, naar Gud skulde hiemsöge Landet eller et Sogn fremfor et andet med Haardhed, eller nogen særdeles Skade, om Folk ogsaa kan have havt Leilighed, at söge og erlange slig en Attest.

§ 35.

Paa det at alt foreskrevne paa det nöieste kan vorde iagttaget, og Landet af saa höifornöden en Anordning, ved redelige Folkes Tilsyn nyde den intenderte Frugt og Nytte, saa skal til Repstiorer herefter udvælges de gudfrygtigste, dueligste og forstandigste Bönder i Sognet, hvilke i alle ærlige Samqvemme, saavelsom Medhiælperne skal agtes og æres fremfor andre Bönder i Sognet. De skal og til Lettelse for deres Arbeide og Belönning for deres Nidkiærhed nyde en tredje Deel af alle de Böder, som efter denne Vores allernaadigste Forordning dicteres og befales, men derimod skal de være pligtige at giöre Præsten og denne igien Provsten god Rede og Rigtighed for de to tredje Dele, at samme ved Præsternes og hans Medhiælperes Raad, til de fattigste Börns Underviisning og nödtörftige Ophold i hvert Sogn, hvortil Vi dem allernaadigst ville have skiænket og destineret, forsvarligen kan anvendes. Og som Repstiorerne ere Sysselmændenes Medhielpere i at see til Sognets Bedste, saa skal Sysselmændene være pligtige at hielpe dem med Raad og Daad i deres Embedes Forretninger, saaledes som de det for Os agte at for- og tilsvare. Thi byde Vi og hermed befale Vores Stiftsbefalingsmand, Biskopper, Amtmand, Laugmænd, Sysselmænd, og andre, som denne Vores Forordning tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder, til alles Efterretning, strax lader læse og forkynde, ligesom Vi og ellers allernaadigst ville, at den derefter, engang om Aaret, ved alle saavel Ober- som Under-Retter, skal for Almuen oplæses og publiceres.

Litr. O.

Anordning om et og andet i Ægteskabs-Sager og mod Lösagtighed med videre paa Island (5 Juni 1746).

Vi Christian den Siette, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge etc. etc. giöre alle vitterligt: at som Vi ere komne udi Erfaring, hvorledes paa Vort Land Island, udi Henseende til Ægteskabs-Sager, skal foregaae adskillige Misbrug, deels derved, at endeel Folk, der vil begive sig udi Egteskab, ikke lader lyse for sig af Prædikestolen efter Loven, deels at nogle efter Trolovelsen længe opsætte Bryllupet, og atter at andre, som have begaaet Leiermaal der i Landet, reise bort, og mene, at være befriede for Kirkens Disciplin, naar de komme tilbage, med mere Ting, som herved forelöbe; thi haver Vi, til al slig ond Skik og Sædvane, saavidt muligt, at hemme og afskaffe, allernaadigst funden for godt, herom og ellers i andre Maader, at anordne og befale, som Vi og hermed allernaadigst anordne og befale saaledes:

§ 1.

Det skal ikke være tilladt unge Mennesker at træde i Egtestand, uden deres Forældres eller Formynderes og næste Paarörendes Forevidende og Samtykke. Skulde disse uden lovlig Aarsag ville negte eller forhindre det, bör Provsten, Præsten og Sysselmanden undersöge Aarsagen, og naar den skulde findes ugyldig, da at tilstede Giftermaalet.

§ 2.

Det skal ikke heller nogen tillades at givte sig, med mindre han först har Kundskab i sin Christendom, og at i det mindste en af dem kan læse i Bog, hvilket Præsten bör undersöge, saavelsom og om de ere i Stand til, naar Gud giver dem Börn og Tyende at optugte og forestaae dem tilbörlig. Trolover eller vier nogen Præst puur Vankundige og det siden bliver aabenbar, böde han förste Gang efter Kaldets Formue, anden Gang dobbelt, men skeer det tredje Gang, tiltales og dömmes han derfor af Provste-Retten, som Vores Mandaters modtvillige Overtræder.

§ 3.

Tre Söndage efter hverandre, skal der efter Loven, efter foregaaende Trolovelse, lyses for alle dem, som ville indtræde i Egtestanden, med mindre Vores allernaadigste Dispensation derfor erlanges. Naar tredje Lysning paa Prædikestolen er giort, skal de Trolovede, naar ingen lovlig Forfald haves, næste Söndag derefter copuleres, paa hvilken Dag det dog ei skal være tilladt, som hidindtil skeet er, den saakaldede Haandfæsting at foretage og oplæse, paa det Gudstienesten ei derefter skulde opholdes. De som uden lovlig Aarsag udsætte Bryllupet længere, skal give 2 Rdlr. og meer efter deres Forfald og Tidens Forhaling, og Præsten ligesaa meget, dersom

han forsömmer at paaminde Vedkommende derom, hvormed Provsten og Sysselmanden i Herredet skal have Indseende. Saa skal og de, som have faaet Vores allernaadigste Tilladelse at givte sig i forbudne Led, ufortövet lade sig ægtevie, og om deri skeer ulovlig Ophold, hvilket bör angives for Superintendenten, skal denne forelægge dem en vis Tid, og om det da ikke skeer, skal de ikke nyde meer Godt af Vores allernaadigste Dispensation, men strax skilles fra hverandre, og desuden den Skyldige ansees med Pengemulet efter hans Formue.

§ 4.

Det skal ikke være tilladt, at en Mands- eller Qvindes-Person, som ville ægte hverandre, tager, för Trolovelsen skeet er, i Huus sammen, men Præsten bör see derhen, at de ufortövet vorder trolovede, og siden efter næstforegaaende Articul ægteviede.

§ 5.

For Trolovelser, Bryllupper og Liigbegiengelser og slige Forretninger, skal det være Præsterne tilladt at tage imod det, som Vedkommende godvilligen ville give dem, efterdi Vi ei tvivle paa, at jo enhver efter Guds Ord skiönner Præstens Extra-Arbeide, ved slige Extra-Forretninger.

§ 6.

Brændeviins og anden stærk Driks Misbrug ved Trolovelser, Bryllupper, Barseler, Liigbegængelser og slige Samqvemme, skal hermed strængeligen være forbuden. Saa skal og det sædvanlige Syngen over Bordet, da enhver, naar han drikker, synger et Vers af en Psalme, herefter være afskaffet, saasom den tilhörlige Andagt derved ikkun tilsidesættes. Men derimod kan i dets Sted baade for og efter Maaltidet synges en Psalme som er til mere Opbyggelse. Herforuden skal og alle andre Sædvaner og vedtagne Skikke, som f. Ex. Viitabæger, og andre, som bruges paa nogle Steder, aldeles være forbuden og afskaffede.

§ 7.

De som have begaaet Leiermaal, skal derfor ikke være frie for Kirkens Disciplin, fordi de imidlertid og förend Sagen bliver bekiendt, har været til Skrifte og Alters, og skal det Paaskud, at de tilligemed andre Synder og havde bekiendt denne for Gud, hvorfor de ikke vare pligtige at underkaste sig Kirkens Tugt, være aldeles ugyldige; men langt mere bör de desforuden ansættes til nogen taalelig Penge-Mulet, naar de ved saa urimelige Udsigter har villet dölge Sagen.

§ 8.

Begaaer nogen, enten Dansk eller Islandsk, Leiermaal, og han, förend Sagen bliver aabenbar, begiver sig ud af Landet, skal han, naar han kommer tilbage, uden Persons Anseelse udstaae offentlig Kirkens Disciplin, men vil nogen efterdags allerunderdanigst suplicere hos Os om Befrielse fra Kirke-Disciplin, eller og i andre Egte-

skabs Sager, Samvittigheden angaaende, skal hans Supliqve være forsynet med vedkommende Biskops Erklæring.

§ 9.

Det af Os allernaadigst octroyerede Islandske Compagnies Kiöbmænd, skal hver Aften i den Tid de ere i Island, naar Folk holde op at arbeide, og Trommen röres, med störste Flid og Agtsomhed, som de selv for Gud og deres Samvittighed agte at tilsvare, see derhen, at ingen Qvindfolk blive i eller nær ved Kiöbmands Husene, og at deres Folk ikke ved et forargeligt Væsen, giver nogen Anstöd, men langt mere ere Islænderne til et godt Exempel, ved en tugtig Omgiengelse i Ord og Gierninger, hvilket Sysselmanden i Herredet og nærmeste Præst næst Repstiorerne med al Nidkiærhed skal paaagte, at det bliver efterlevet.

§ 10.

Til og at forekomme den store Forargelse, der foraarsages ved det, at Folk ligesom uden Undseelse begaae Leiermaal adskillige Gange i Rad, ville Vi hermed allernaadigst have anordnet og befalet, at naar nogen herefter skulde begaae Leiermaal fierde Gang, skal han ligesom för, dömmes til at römme Lands-Fierdingen, men skeer det 5te Gang dömmes og forsendes han uden al Naade til Tugthuset udi Vores Kongelige Residentz-Stad Kiöbenhavn.

§ 11.

Naar en Qvindes-Person udlægger en til Barne-Fader og Karlen nægter det, skal vedkommende Sysselmand uden Ophold, og saasnart Præsten giver ham det tilkiende undersöge Sagen, og ikke lade den beroe til Mantals Tinget holdes, saafremt han ikke selv vil staae til Rette derfor, paa det Forargelsen, saasnart muligt kan vorde borttaget.

§ 12.

Sysselmændene skal det hermed alvorligen være anbefalet, efter Lovens Bydende at see derhen, at de, som have begaaet Leiermaal, saafremt de ikke ægte hverandre, skaffes fra hverandre og ikke blive i en Bopæl sammen, ikke heller i eet Sogn, men de som bedrive Hoer, skal foruden anden Straf efter Loven, römme Sysselet. Forsömmer Sysselmanden det at efterleve, betaler han förste Gang 8 Rigsdaler Mulet, men skeer det tiere, tiltales han derfor paa sit Embede. Men forsömmer Præsten at angive det for Sysselmanden, böde efter sin Formue.

§ 13.

Begaaer nogen för deres Confirmation og för eller under deres Præparation Leiermaal, skal Præsterne i ingen Maade understaae sig at antage saadanne uden den saa höit behövende Underviisning; men de skal præpareres ligesom andre og afholdes fra Confirmation, indtil de ere noksom grundede; saa skal de og siden, naar de ere con-

firmerede, om de end ville ægte hinanden, begge strax efter staae aabenbar Skrifte, baade den som saaledes har ladet sig beskiæmme, og den som saadant et ungt Menneske har belagt, og saaledes ikke nyde det Beneficium, som Norske Lov tillægger andre, der efter begangne Leiermaal ægte hinanden, men for andre Leiermaals Böder maae de dog være befriede, saafremt de strax efter Skriftestaaelsen ægte hinanden. Men dersom det befindes, at de uden Egteskabs-Forbindelse have begaaet Leiermaal med hverandre, da skal den, som sig saaledes för sin Confirmation har besmittet, enten det er Dreng eller Pige, saa og den som har forfört den anden, skiönt samme er confirmeret, ikke allene staae aabenbare Skrifte, men endog sættes 3de Söndage i Rad, naar Folk kommer af Kirken, i Gabestokken.

§ 14.

Af alle de Böder som efter denne Vor allernaadigste Forordning betales, ville Vi allernaadigst skienke de $\frac{2}{3}$ Dele til Fattige Börns Underholdning og Underviisning, og den ene $\frac{1}{3}$ Deel til Medhielperne, og skal vedkommende Övrigheds Personer være pligtige dem alle uden Ophold at inddrive, og til hvert Steds Sognepræst, i hvis Sogn Böderne ere faldne, uden Afkortelse at betale. Da derpaa Præsten ved hvert Aars Udgang skal tillige med sine Medhielpere giöre Provsten Reede og Rigtighed for, hvorledes og til hvem disse $\frac{2}{3}$ Dele ere anvendte, men den ene $\frac{1}{3}$ Deel beholde Medhielperne for sig selv for deres Umage.

§ 15.

Til Jorde-Mödre skal udi etbvert Sogn, hvor det er giörligt, af Præsten og hans Medhielpere udsöges den gudfrygtigste og vittigste Kone, een eller flere efter Sognets Störrelse og Beskaffenhed, hvilken, efterdi Amtmanden kan boe saa langt fra Sognet, skal tages i Eed af Repstiorerne i Præsten og hans Medhielperes Overværelse, og skal samme Eed dem af Præsten til bestemte Tider om Aaret, efter Ritualet foreholdes.

Thi byde Vi og hermed befale Vores Stiftbefalingsmand, Biskopper, Amtmand, Laugmænd, Sysselmænd og andre, som denne Vores Forordning tilskikket vorder, at de den paa behörige Stæder, til alles Efterretning, strax lader læse og forkynde, etc.

Litr. P.

Til Biskopperne paa Island, angaaende Drukkenskab, som begaaaes af geistlige og andre samt Præsternes Embede i den Henseende. (3 Junii 1746).

— Biskoppen skal tilholde Præsteskabet, at de, især i den Tid, Skibene ere ved Landet, vogte sig for al Uorden og Drukkenskab, om de ikke, naar anderledes skulde befindes, vil vente derfor paa deres Embede at tiltales. Og skulle ellers Præsterne

af Guds Ord alvorligen formane deres Tilhörere, at vogte sig for Drukkenskab og at betænke, at de ikke alene forkorte deres Dage derved, men endog bör giöre Gud Regnskab for sig og hans Gavers Misbrug. Om nogen Studenter findes drukken, skal sligt angives for Biskoppen, som skal see derhen, at saadan en Person, endskiöndt han ellers, i Henseende til sine Gaver og Studeringer, kunde fortiene at forfremmes, ikke bliver befordret til noget Præste- Skole- eller Degne-Embede förend Biskoppen er overbeviist om hans Forbedring. Udi övrigt skulle ei heller Præsterne antage nogen fremturende Dranker til Skriftemaal og det hellige Alterens Sacramente; men, kommer nogen til Skrifte beskienket, eller drikker sig drukken efter Absolutionen, da skal saadan en staae aabenbare Skrifte, og böde desuden 4 Mark Danske til fattige Börn.

Litr. Q.

Til Biskopperne og Amtmanden paa Island, angaaande at ingen Aager maae drives med Brændeviin og Tobak paa Island. (5 Junii 1746).

— Al slig utilbörlig Handling skal herefter aldeles være afskaffet, saa at ingen, enten han er geistlig eller verdslig, under hvad Paaskud det end være kunde, maa være tilladt at kiöbe Brændeviin eller Tobak, for dermed om Vinteren eller Foraaret at aagre, og skal under Aager være at forstaae, naar nogen af slige Vare kiöber mere end han til sin egen Huusholdning og Provision behöver, og siden sælger og overlader det til andre for höiere Priis, end det i Kiöbstædstiden kan indkiöbes for. Men, skulde dog nogen, dette Forbud uagtet, befindes herefter saadan ulovlig Aager at have dreven, skal han derfor ansees med Kirkens Disciplin, og tillige have forbrudt alle de Vare, han saaledes handler med, Halvdelen til Kongens Kasse og den anden halve Deel til lige Deling imellem Angiveren og fattige Börns Underholdning i det Sogn, hvor den Skyldige boer; til den Ende vedkommende Sysselmand skal tage slige forbrudte Vare til sig, giöre dem i Penge, og i sit aflæggende aarlige Regnskab beregne Halvparten til Kongen, men den anden halve Part strax udlevere til Angiveren og Sognepræsten. Om nogen Övrighedsperson, Klosterholdere eller Præst slig Aager at drive befindes, skal han, foruden ommeldte Straf, tiltales paa sit Embede.

Litr. R.

Reglement for de toe latinske Skoler paa Island. (10 Juni 1746).

Christianus Sextus.

V. A. V. at som Vi udi Vores forhen under den 3die Maii 1743 udgivne allernaadigste Anordninger om de latinske Skoler paa Island, især i dens 46 Articul, have,

til nærmere allernaadigste Foranstaltning, udsat, hvorledes med Skolebetienteres og Skole-Börns nödvendige Værelser og Underholdningsmaade, med videre, herefter skal forholdes, saa ville Vi nu derom saaledes hermed allernaadigst have anordnet og fastsat.

1) *Om Spiisning.*

Om Söndagen.

Om Morgenen, förend Disciplene gaae i Kirken, skal dem gives til Frokost Fisk og Smör. Til Middag, förste Ret: Fisk og Smör, anden Ret: Kjöd-Suppe, eller, naar den ikke kan haves, Ærter og Kjöd. Til Aften 1) Fisk og Smör, 2) Byggryns Vandgröd med Smör eller Melk.

Om Mandagen.

Middag 1) Fisk og Smör, 2) Meelgröd med Melk. Aften 1) Fisk og Smör, 2) Skiör, saa og Melk kalt.

Om Tirsdagen.

Middag 1) Fisk og Smör, 2) Erter med Kiöd. Aften 1) Fisk og Smör, 2) Sundemaver kolde.

Om Onsdagen.

Middag 1) Fisk og Smör, 2) Suppe med Kiöd. Aften 1) Fisk og Smör, Klipfisk varm.

Om Torsdagen.

Middag som Tirsdag Middag. Aften 1) Fisk og Smör, 2) Pölser kolde eller varme, som Leiligheden kan være til.

Om Fredagen.

Middag 1) Fisk og Smör, 2) Meelgröd eller saafremt den kan haves Boghvede-Velling. Aften 1) Fisk og Smör, 2) Nakkekuler eller Plokke-Fisk.

Om Löverdagen.

Middag 1) Fisk og Smör, 2) Varme Pölser. Aften 1) Fisk og Smör, Skiör med Melk.

Desforuden gives til hver Maaltid en Portion Bröd, enten Kager eller Skibs-Bröd til enhver, saa og Valle, saameget som til Disciplene daglig behöves. Desligeste gives og fri Lys i Skolen for de beneficerede og for Lærerne; og skal ellers Lærerne og Disciple om Hösten mod Slagte-Tiden eller mod Juul være fornöiede med det som samme Tid, af Pölser, Kallun, Lamme-Hoveder og Smaa-Mad dem bliver foresat, naar det forsvarligen er tillavet. I den Tid ingen Skole holdes, skal Lærerne paa samme Maade nyde forsvarlig Kost, saalænge de paa Bispestoelen forblive, og desforuden efter gammel Skik, hver for sig en Pot Melk om Morgenen, og een om Aftenen.

2) *Om Klæder.*

Enhver af Almisse-Disciplene skal aarligen gratis gives: 1) en Trö'e til 40 Fiske, 2) et Par Under-Buxer til 20 Fiske, 3) 2 Par Strömper, Parret til 8 Fiske, 4) en Skiorte til 28 Fiske, 5) Leder til Skoe, saalænge de ere i Skolen. Hvad de ellers maatte behöve af Gang-Klæder, have de selv at forskaffe sig; og skal de omgaaes reenlig og forsvarlig, især med dem, som dem gives. Bedærver nogen dem modtvillig, skal saadan en, efter skeet Advarsel, og forgiæves giorte Paamindelser af Skolen udstödes som den, der foragter Vores Kongelige Naade. Samme Klæder, saavelsom og deres egne, de selv medbringe, skal, som sædvanlig holdes vedlige, og lappes af en af Biskoppen dertil beskikket Person, som og skal sörge for Disciplenes Reenlighed og Vaske. Lærernes Klæder holdes vedlige af samme Person, som og vasker for dem. Enhver Seng, som Disciplene ligge i, skal være forsynet med fölgende Sengklæder: En Vadmels Underdyne af Höe. Een Bolster Hovedpude med Fiære, og ligeledes een for den som ligger ved Födderne. Et par Lagener af Vadmel. Eet Dekken; desligeste leveres et Haand-Klæde i hvert Kammer. Til en Syge-Seng skal gives ligesaadanne og saa mange Stykker, som dertil maatte behöves. Til Rectoris og Conrectoris Seng skal gives for enhver: 2 Fiære-Dyner, 2 Hoveddyner med Fiære, 1 Hoved-Pude med Lærrets Overtræk; 2 par Lagener af Vadmel, 1 Dækken, 1 Haand-Klæde, 1 Bekken.

4) *Om Skole-Huuse, og Værelser,*

De til Skoelehold fornödne Huuse, som af vedkommende Biskop skal holdes vedlige og i forsvarlig Stand, og gives Lærerne og de Lærende aldeles fri, skal være fölgende: 1) En *Læse-Stue* eller Skoele, inddelt i tvende Classer, hver Classe forsynet med beklædte Vægge og fornödne Bænke og Borde for Disciplene. Mellem Bænkene skal være en Gang, hvor Lærerne kan gaae i; Taget indentil være saa tæt med Bræder forsynet, at det kan holde Vand, og Gulvet saa forsvarlig lagt, at Fugtighed og Vædske, saa meget muligt, kan holdes tilbage; saa skal og Vinduerne være af Glas. 2) En *Sove-Stue*, som skal være strax ved Skoelen, og saa stor, at saavel beneficiati, som andre, derudi tilbörligen kan rommes; samt desuden Senge-Stæder og fornödne Skriine have Stæd. Sengestæderne skal være afdeelte med et Skillerum af Breder, med en Dör for, som kan lukkes indentil med en Haspe, eller Krog, paa det, at naar en Discipel vil skrive, læse eller meditere noget got for sig selv, han kan være der inden lukkede Dörre; dog skal han dertil altid först have Tilladelse af sine Lærere, og giöre ham Reede för det, han der har foretaget sig; men giör han det uden Tilladelse, eller det bliver aabenbare, at han har foretaget der noget usömmeligt, skal han straffes efter Forseelsens Beskaffenhed. Væggene i Sove-Stuen skal, saavidt Sengestedene gaae, være paneelede og der paa være en

Hylde til Böger, men Vinduer skal være efter vedtagen Skik. Ellers skal baade Skoele-Huuset og Sove-Stuen holdes reene af Disciplene under höi Straf, forbuden, ikke at röge Tobak i dem, paa det ikke, ved nogens Skiödeslöshed, Skade skulde foraarsages. 3) *Lærernes Stuer,* een for enhver, skal være oven over Skoelen eller Sove-Stuen, og paaneelede op og ned, samt forsynet hver med Bord, Bænk og en opredt Sæng til Tarvelighed og Fornödenhed, saa skal og saadanne Stuer være forsynede med Glas-Vinduer. 4) *En Spiise-Stue*, samme skal være saa stor, at hver Classe kan have sit Bord at spiise ved, og Bænke at sidde paa. Til hvert Bord skal hver aattendes Dag gives et reent Rord-Klæde til daglig Brug, saa og Tinn- eller Træ-Tallerkener, Skeer, Drikke-Kar alle reene og skikkelige. I samme Stue skal, medens Lærerne og Disciplene spiise, ingen indlades, uden de Folk, som der egentlig henhöre og frembære Spiisen, at ingen Uorden ellers skulde foraarsages. 5) En *Syge-Stue* for de Discipler, som blive syge, at de deri kunde have tilbörlig Opvartning, saalænge de ere syge, og ei kan ligge i een Seng med deres Sovekammerat. Alle disse forbenævnte Stuer og Værelser, skal ethvert Stæds Biskop være pligtig, saaledes, som befalet er, at indrette, og dermed strax at giöre Begyndelse, samt det snareste muligt er, at sætte dem i fuldkommen Stand. Og, at saadant desto lettere og beqvemmere skee kan, ville Vi hermed allernaadigst have tilladt, at hver Biskop maa af den Capital, der ved hver Bispe-Stoel er i Behold, og til dens Inventarium er henhörende, tage, som et Forskud, eet Hundrede Rigsdaler, til desto snarere at komme afsted med Arbeidet, og faae Værelserne uden Ophold sat i Stand, hvormed strax skal giöres Begyndelse, hvilket Forskud Biskoppen eller hans Arvinger efter Haanden igien skal betale til Inventarium, saa at den fulde Summa kan være erlagt inden 10 Aars Forlöb; og om nuværende Biskop inden den Tid skulde være afgangen, skal hans Arvinger og Successor betale saameget, som enhver efter Aarene deraf kan tilkomme at erlægge. Og paa det at alt Forestaaende nöie og tilbörligen allerunderdanigst kan vorde efterkommet, skal saavel Vores Amtmand som vedkommende Laugmand dermed have Indseende, og aarligen derom inqvirere samt Regnskab begiere; Saa skal og Lærerne ved de 2de Latinske Skoler, naar det ikke i alle Poster bliver fuldbyrdet, först giöre skriftlig Forestilling derom hos Biskoppen, paa det derpaa strax kunde raades Bod, og saafremt de ikke selv ville staae til Ansvar, naar de herudi findes forsömmelige og see igiennem Fingre. Hvorefter de Vedkommende etc.

Litr. S.

Anordning, om Stifts Provster paa Island. (10 Juni 1746).

Christianus Sextus.

Saasom Vores nuværende Amtmand paa Vort Land Island er tilforne tillagt Vores allernaadigste Befaling, at naar nogen Superintendent i Skalholt eller Holum Stift, enten ved Döden, eller i andre Maader afgaaer, skal han uden Ophold, i Vores allerhöieste Navn, constituere en habil Præstemand, Provst eller Præst til Officialis eller Stifts-Provst i det Stift, hvor Vacancen, er til at forestaae Biskops-Embedet medens samme er ledigt; saa ville Vi nu hermed nærmere allernaadigst have foreskrevet og befalet, hvorledes saadan Officialis eller Stifts-Provst sig udi denne Function, medens han samme forestaaer, skal rette og forholde.

§ 1.

En Officialis eller Stifts-Provst, skal i Almindelighed holde over Vores Love, Forordninger, Anordninger og Rescripter, gamle og nye, for saavidt de Bispe-Stolen og hans Forretninger kan være vedkommende.

§ 2.

Han skal og vigilere for, at de Anstalter, som i Kirke- Skole- og Hospitals-Sager, item i Eleemosynariis og circa beneficia regia allereede giorte ere, bliver ikke blot nöie iagttagne, og efterlevede, men og til endnu större Fremtarv og Fordeel for Kirken og Landet, især Stiftets Indbyggere, videre udförte og bragte i god Skik.

§ 3.

I den Tid han forretter Officialis eller Stifts-Provsts Embede, skal han fornemmelig opholde sig paa Bispegaarden saa tidt hans eget Sogns og Herreds Omstændigheder det vil tillade, og naar han sig der opholder, skal han nyde, uden Vederlag, af Bispe-Stolens Oeconomo alt, hvis han for sig selv, en Skriver og en Tiener til Skikkelighed behöver og hans Function tilkommer; Men fornemmelig

§ 4.

Skal han alletider være tilstæde paa Bispe-Stolen, naar Skolen först samler sig, hvorved han i alle Maader holder sig Vores allernaadigste Anordninger om de Latinske Skoler paa Island af 3die Maii 1743 allerunderdanigst efterrettelig, saa og, naar Examen dimittendorum skal holdes, og Skole-Disciplenes Fremgang og Tilvæxt i deres Övelse randsages. Det övrige af Inspectionen tillades ham i sin Fraværelse at betroe Domkirkens Præst og Rectori Scholæ.

§ 5.

Naar Skole-Disciplenes Examen i Skolen skal holdes, skal han tage een eller i det Höieste toe ad gangen for sig og examinere dem in Stylo, philologicis og

theologicis, foruden andet de i Skolen have tracteret, og maa han ei examinere alle af een Classe i Fleng, men meget mere see derhen, om Disciplene kan giöre alle Specimina selv uden andres Hielp, paa det han siden med desbedre Vished og Underviisning med Rectore kan anviise enhver sit Sæde i Skolen efter deres Videnskab og Forhold.

§ 6.

Med Studentere i Almindelighed og især med Diaconorum og Ordinandorum Examine haver han at forholde sig efter Vores derom allerede udgangne allernaadigste Andordninger og Befalinger.

§ 7.

Naar nogen som til Os Selv allernaadigst vil supplicere, eller indsende Memorialer til Vores Collegier, tilstiller ham deres Subliqver til Erklæring og Paategning, skal han vel giöre det, men ingenlunde erklære derpaa anderledes, end som Lov og Forordninger tilholde og han selv agter at tilsvare.

§ 8.

Naar nogen Plads i Friskolen ledig vorder, enten ganske eller tildeels, skal han ikke tage nogen ind der paa uden efter indhentet rigtig Beviis og utvivlagtig Vidnesbyrd om dens Trang og Duelighed, som om slig Plads anholder, hvilket skriftlige Beviis han alletider skal være beredt paa og villig til at fremviise, naar nogen det forlanger.

§ 9.

Stifts-Kisten og dens Brevskaber skal han tage i agt, som sit Öiesteen, og intet enten directe eller indirecte, lade komme noget bort deraf, under sit Embedes Fortabelse; meget mere skal han af al Formue stræbe efter at faae Stiftets Papiirer forögede med saadanne Efterretninger, som kan være Stiftet og publico til Nytte og Efterkommerne til Oplysning.

§ 10.

Det samme haver han ogsaa med Kirkens og Skolens Böger at iagttage.

§ 11.

Indkomsterne af de Gaarde, som ved Testament eller Gave ere henlagte til fattige Studentere, som studere i Danmark, eller fattige Præster, Enker og slige, skal han efter Stifterens og Giverens Intention, see tillagt de skikkeligste og mest trængende Personer.

§ 12.

Saa skal han og have Tilsyn med at Skolen med sine Lærere og Disciple blive aldeles conserverede de Rettigheder, dem af Vore Kongelige Forfædre og af Os allernaadigst given og tillagt er, og ingenlunde tilstæde, at enten Oeconomus eller

andre Verdslige eller Geistlige i Skole-Sager anderledes anordner, end som Vores allernaadigste Skole-Anordning foreskriver og befaler.

§ 13.

Er den, som til Officialis vorder beskikket, Provst og haver et Provstie, skal han for sin Person være befriet for, efter Loven, der at visitere saalænge han Officialis eller Stifts-Provsts Embede forretter, dog skal han have Magt til at beordre en af de nærmeste Præster, han dertil dygtig eragter, til at visitere for sig i hans Herred een Sommer eller flere, imod billig Betaling, som de kan forecnes om.

§ 14.

Med den ordinaire Bispe-Visitatz har Officialis intet at bestille, med mindre Bispe-Stoelen skulde blive over toe Aar vacant og Visitation være höist fornöden.

§ 15.

Men derimod skal han forrette alle Consistorialia ligesom Biskoppen, efter Lovens, Ordinantzens og andre Kongelige Befalingers Tilhold; saa haver han og at beskikke een af de ved Consistorium værende uinteresserte og beqvemmeste Præster eller Skolebetiente til at före Protocollen i Consistorial-Retten; men hvis Præster, til Consistorium at bivaane, er didkaldet, skal han ikke være pligtig at give, enten Kost eller Tæring, uden han godvilligen vil give dem noget.

§ 16.

Officialis eller Stifts-Provst, saalænge han samme Embede forestaaer, skal ligesom Biskoppen beskikke Provster i de afgangnes Sted, forrette Præste-Vielser, kalde Skolebetientere og Degne, samt examinere dem.

§ 17.

Findes nogen lovlig Aarsag at besvære sig over Officialis Omgang i Episcopalibus, da skal det andrages, ligesom naar Biskop er, for Os Selv; men i andre Ting skal han belanges for Underretterne efter Loven.

§ 18.

Er Officialis gift, og vil forblive 6 Uger eller længere paa Bispestolen, skal ham ikke nægtes de Beqvemmeligheder for sig og Familie, som Bispestolen formaaer; dog skal han i saa fald fornöie Oeconomum for hvis han mere end for sig, en Skriver og en Tiener behöver og forlanger.

§ 19.

Officialis skal beviises den samme Respect, Ære, Lydighed og Föielighed, som Superintendenten selv, mens han er Stifts-Provst, og med Nidkiærhed samme Embede forretter, hvorefter alle og enhver Vedkommende, saaledes som foreskrevet staaer, sig allerunderdanigst have at rette og forholde, etc.

Cap. 2.

De Friderico Qvinto.

§ 1.

Natus est Fridericus rex Daniæ eo nomine Qvintus anno 1723 die 23 Martii, qvi cum sub doctissimorum virorum institutione omnigenæ eruditionis fundamenta fideliter jecisset, defuncto patre anno 1746 die 6 Augusti rex evasit. Conjugium bis iniit, primo cum Lovisa Georgii 2di Angliæ regis filia, ex qva Christianum suscepit, qvi ei deinde in regimine successit; hac optima regina anno 1751 die 19 Decembris præmatura morte abrepta, secundas cum Juliana Maria principe Brunsvicensi nuptias celebravit, ex qva principem Fridericum procreavit. Eo regnante pax domi forisqve fuit, minæ enim belli, qvas Petrus Russiæ imperator eo nomine Tertius anno 1762 Daniæ intentavit, unacum ipso perierunt. Cum de plurimis Friderici Qvinti de scientiis artibusqve liberalibus meritis sigillatim dicere nostri non sit instituti, illiusqve in Islandiam collata beneficia partim ad civilem huius insulæ historiam pertineant, partim cum ecclesiæ statu enucleando cohæreant, hoc loco paucis modo tangendis brevitati consulemus. Statim ut rex evasit, austeritatis, qvæ sub patre ejus regnaverat, locum humanitas occupavit, qvam cum munificentia regia conjunctam Islandia qvoqve experta est; variis enim institutionibus ad res manuarias pertinentibus in Islandia promovendis 61,300 imperiales donavit; anno 1756, grassante in Islandia annonæ caritate, haud exiguam frumenti copiam inter egenos distribuendam illuc transmitti curavit, eodemqve anno Baronem Hastfer e Svecia oriundum ad rem pecuariam excolendam in Islandiam trajicere jussit; hujus etiam regis beneficio pharmacopolium et officina chemica ibi condita fuerunt, eoqve regnante in villa Arnarholi anno 1759 ergastulum moribus improborum hominum coërcendis atqve castigandis exstructum est; in novum legum Islandicarum codicem elaborandum pecuniam per plures annos erogavit, qvæ omnia qvales fructus tulerint, referre huc non pertinet. Obiit rex optimus anno 1766 die 14 Januarii.

§ 2.

Edicta et Rescripta, qvæ Islandis dedit ad institutum nostrum pertinentia, sunt: 1. De inutilibus templorum inventariis vendendis; 24 Februarii 1747[1]). 2. De indice ecclesiastico ad qvodvis templum in Islandia condendo et rationum veritate subscriptis sacerdotum nominibus confirmanda; 19 Maii 1747[2]). 3. Pastores emeritos, nisi pauperes sint, symbolis e reliqvis præbendis erogandis frui non debere; 16 Februarii 1748. 4. De villis parochialibus earumqve ædibus nec non templorum armentis; 22 Martii 1748[3]). 5. De templo Storadalensi abrogando eoqve coetu ecclesiæ Miklagardensi annectendo; 16 Januarii 1449. 6. De indice ecclesiastico Gislai Jonæi, qvi vulgo Máldagabok dicitur; 5 Aprilis 1749[4]). 7. De iis, qvos ad scholas gratuitas admittere liceat et tempore exercitiorum scholasticorum; 25 Aprilis 1749[5]). 8. De privilegiis episcoporum ecclesias visitantium; 5 Maii 1749[6]). 9. Præbendas a præfecto alicui semel mandatas affectare nemini licere; 21 Novembris 1749. 10. Ut in insulis Vestmannorum decimæ e piscatura et aucupio nosocomiis solvendæ ægrotis pauperibusqve ibi degentibus sustentandis veniant; 20 Februarii 1750. 11. De stipendiis aliisqve beneficiis in viduas sacerdotum Islandiæ conferendis; 5 Junii 1750[7]). 12. De abalienatione templorum in Islandia episcopos certiores esse faciendos; 5 Martii 1751[8]). 13. De nosocomio Klausturbolensi in prædium Kaldadarnes traducendo; 21 Jan. 1752. 14. Qvomodo libelli precationum et qverelarum a plebe Islandica componi debeant; 6 Aprilis 1753. 15. Qvinam defuncti aut ægrotantis præfecti (Amtmand) vice fungi debeat; 3 Juni 1754[9]). 16. Sacerdotes in Islandia e munere dejectos sine regia restitutione ad aliud officium non esse admittendos; 27 Februar 1756. 17. Rescriptum, qvo 4 colonis ad ecclesiam Prestsbakkensem pertinentibus templum Stadense freqventandi venia datur; 17 Maii 1756. 18. De nosocomiis Islandiæ; 18 Februarii 1757[10]). 19. De symbolis ad instaurandum templum Sandense ex omnibus diæcesis Skalholtanæ templis erogandis; 7 Maii 1757. 20. Coenobiorum ephoris in diæcesi Holana

---

1) vide ad finem Capitis Litr. A.
2) ibidem Litr. B.
3) — Litr. C.
4) — Litr. D.
5) — Litr. E.
6) ibidem Litr. F.
7) — Litr. G.
8) — Litr. H.
9) — Litr. I.
10) — Litr. K.

templorum huc pertinentium rationem esse reddendam, subselliaqve in qvovis templo instituenda; 20 Maii 1757. 21. De stipendio sacerdotis Gaulverjabæensis viduæ concesso; 3 Martii 1758. 22. De sacello Dagverdarnesensi in templum mutando; 9 Junii 1758. 23. De uno juvene literis studente ex utravis Islandiæ diæcesi in aliqvam Siællandiæ scholam qvotannis mittendo; 4 Maii 1759[11]. 24. Constitutio de confirmatione catechumenorum; 25 Maii 1759[12]. 25. De inventario templi Oddensis; 18 Aprilis 1760. 26. De opera plebis gratuita in instaurationem templi cathedræ Holensis collocanda; 23 Maii 1760. 27. Licere sacerdotibus, qvi nullum intra paræciæ limites situm habeant, prædium sibi inhabitandum eligere; 18 Aprilis 1761[13]. 28. De uxoribus puerperis sacris ritibus a sacerdote in templum introducendis; 3 Junii 1763[14]. 29. Rescripti proxime commemorati in novo legum Islandicarum codice elaborando rationem esse habendam; 3 Junii 1763. 30. Qvatenus in Islandia ad matrimonium in qvibusdam gradibus prohibitis ineundum venia a rege impetranda reqviratur; 12 Octobris 1764[15]. 31. De sacellis nonnullis in Islandia abrogandis; 17 Maii 1765[16].

Litr. A.

Om Kirkers overflödige Inventarium. (24 Februar 1747).

— Præsterne i Island paa de Steder, hvor de med overflödigt eller unyttigt Inventarium af Qvæg eller andet ere hebyrdede, maae, under vedkommende Biskops og Provstes Opagt og Tilsyn sælge samme, for hvad derfor, efter Prisen i Landet kan bekommes, da det saaledes Solgte af Inventarierne maae udgaae; og skal de derfor bekomne Penge eller andet, som kunde anskaffes og var mere nyttigt, end det som forhen havdes, i Inventarierne igien indföres, for at blive ved Kaldene og Efterkommerne leveres.

Litr. B.

Om Kirkeböger. (19 Maii 1747).

— Ved hver Kirke paa Island skal af Beneficiariis og Proprietariis indrettes efter Loven en numerered og igiennemdraget Kirkebog, som af Herredsprovsten uden Betaling skal forsegles, og hvori skal indföres 1) al Kirkens Eiendom være siig Gaarde,

11) ibidem Litr. L.
12) — Litr. M.
13) — Litr N.
14) ibidem Litr. O.
15) — Litr. P.
16) — Litr. Q.

Huse, Iorder, Eng, Skove, Straud samt andet deslige, som den sub Dato eier og beholder, item alle Visitatser, som efter denne Dag blive gjorte; 2) Kirkernes Inventarium, Instrumenter, Kalk, Disk, samt Klæder, Böger og andet saadant Nödvendigt, og udförlig beskreven; 3) al Kirkens aarlige Indkomst, den visse og uvisse, saavelsom dens Udgivt herefter, fra den Tid sidste Regnskab blev tagen og fört; hvilke Regnskaber og af Sognepræsten skal underskrives til nærmere Rigtighed; og skal disse Kirkeböger vel forvares ved Kirken, Biskoppen og Provsten til god Efterretning, naar de visitere. Men, anbelangende de for de afvigte Aaringer uaflagde Regnskaber, da skal det hermed have sit Forblivende ved Rescript. af 6 Maii 1740.

Litr. C.

Om Præstegaardenes Huse og Qvilder. (22 Martii 1748).

— § 1. Naar *den afgaaende Præst har sat flere Huuse paa Præstegaarden,* end han ved sin Tiltrædelse har imodtaget, og den efterkommende Præst enten ikke vil, eller formaaer at betale ham samme efter en billig Taxation, da maa den afgaaende Præst eller hans Arvinger nedtage og bortflytte deslige af ham selv opsatte Huse; i hvilke Tilfælde Biskoppen, saavidt det kan være gjörligt, for dem selv, og ellers ved Provsterne skal have tilbörlig Indseende, at hverken den afgaaende eller hans Arvinger, ei heller den Tiltrædende bliver præjudiceret.

— § 2. Men betræffende den 2den Post om Præstegaardenes Qvilders Nedsættelse, da skal det dermed, efter den hidindtil brugelige Maade have sit Forblivende, især siden ved Rescr. af 24 Febr. 1747 er tilladt, at de unödvendige Qvilder ved Præstegaardene maae sælges.

Litr. D.

Biskop Hr. Oluf Gislesen, ang. Gisle Jonsens Kirkeregister eller Maldagebog. (5 April 1749).

Fridericus Qvintus.

V. G. T. Af Din til Os under 10de Juni udi næstafvigte Aar indkomne allerunderdanigste Memorial, have Vi fornummen, hvorledes der i Stiftskisten udi det Dig allernaadigst anbetroede Skalholt Stift, skal foruden den, ved den for Biskopperne paa Vort Land Island allernaadigst udgivne Instructions 16de Articul, authoriserede gamle saakaldte Biskop Wilchins Maldaga Bog eller Kirke-Register, endnu forefindes et andet, som skal være givet af forrige Biskop for Skalholt Stift afg. Hr. Gisle Jonsen Anno 1575, hvilket, som dog ikkun skal være en ufidimeret Copie, Consistorialretten

paa Landstinget udi Aaret 1710 skal have censureret at være det vigtigste og tilforladeligste Kirkeregister, som nu haves der i Stiftet, da derudi skal være at finde nogle Kirker og deres Rettigheder, som de endnu beholde, der ikke skal være at finde udi Wilchins Maldaga Bog, saasom den heller ikke skal have alle Kirker i Stiftet; Thi give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi, i Anledning af Din herhos allerunderdanigst gjorte Ansögning og Begiæring, samt efter den fra Os Elskelig Henrík Ochsen etc. herover indhentede Erklæring, allernaadigt have funden for got, foruden bemeldte ved Biskoppernes Instructions 16de Post allerede i Skalholts Stift authoriserede Biskop Wilchins Kirke-Register, tilligemed allernaadigst at authorisere ovenmeldte i Aaret 1575 af daværende Biskop over Skalholts Stift afgangne Gisle Jonsen forfattede Kirke Register eller Maldaga Bog; Hvorfor Vi allernaadigst ville, at samme, omendskiönt den deraf i Stiftskisten forefindende Copie ikke er fidimeret, alligevel skal ansees som et tilforladeligt og authentiqve Kirke-Register, dog at der iövrigt skal forholdes efter meerbemelte 16de Post i den Biskopperne paa bemeldte Island allernaadigst meddeelte Instruction; Derefter o. s. v.

Litr. E.

Om Fri Skole og Skoletiden. (25 April 1749).

— Biskoppen haver at paasee at Anordningen af 3 Mai 1743 af Vedkommende vorder iagttaget, saaledes at ingen bliver indtaget i Skolen til fri Underholdning, uden de som ere saa fattige, at de ikke kan betale derfor. Hvad angaaer det andet Petitum (nemlig, fra Biskoppen over Skalholt Stift), da bevilges at Skolen herefter ikke skal holdes længere end fra Mikkelsdag og indtil Fardage, saaledes, at naar Fardagene indfalde för Pintsedag, skal Skolen næste Uge för Pintsedag dimitteres, og, naar de indfalde efter Höitiden, da næste Onsdag forhen.

Litr. F.

Til General Kirke Inspections Collegium, ang. de islandske Biskoppers frie Skyds og Tæring paa deres Visitatsreiser. (5 Mai 1749).

Friderieus Qvintus.

V. S. G. T. Eders allerunderdanigste Forestilling, dateret 24de Aprilis sidstafvigt, betræffende den fra endeel af Sysselmændene paa vort Land Island indgivne allerunderdanigste Memorial og Ansögning, paa Almuens Vegne sammesteds, at de maatte efterdags være befriet fra at skaffe Biskopperne den dem, udi seenest allernaadigst meddeelte Instruction af 1ste Julii 1746, forundte frie Skyds og Tæring, paa deres Visitatser, i Henseende til, baade at Biskopperne förte for stor Svite med sig

og det næsten var ugiörligt, saa at Biskopperne ofte maatte sinkes i deres Reiser og Sysselmændene være underkastede Klage og Ansvar, have vi ladet Os allerunderdanigst referere; Og, som det da af Eders herover allerunderdanigst giorte Forestilling, fornemmes, at den af Supplicanterne paaankede frie Skyds og Tæring, som Biskopperne ved forskrevne allernaadigste Instruction er bleven bevilget, ikke er noget nyt Beneficium eller Paalæg for Almuen, men har for lang Tid siden, endog af Höisalige Konge Friderico 3tio Höilovlige Ihukommelse været anordnet, og, da det var kommen af Brug, at være Biskopperne igien tillagt, som enslags Belönning og Vederlag for de dem ved adskillige, til Skolerne i Landet paalagte Udgifter fremfor deres Formænd, samt at Biskoppernes store Fölgeskab just er foraarsaget derved, at de, af Mangel paa Befordring og Tæring, har maattet tage en stor Deel Proviant med sig, og fölgelig flere Folk og Heste, det I allerunderdanigst formene, naar de nu nyde frie Tæring, meget kunde formindskes. Saa give Vi Eder hermed allernaadigst tilkiende, at Vi, efter anförte Beskaffenhed, allernaadigst have resolveret, at det med den Biskopperne i forskrevne Maade, bevilgede frie Tæring og Skyds paa deres Visitatsreiser, maae vel have sit Forblivende; men at Vi under denne Dags Dato have begge Biskopper allernaadigst rescriberet, at de saa meget muligt være kan, skulle indskrænke deres Fölgeskab med Folk og Heste paa deres Visitatsreiser, og ei tage mere med sig end de til uomgiængelig Fornödenhed behöve. Derefter o. s. v.

Litr. G.

At Præste-Enkerne i Island maae nyde Pension af Præstekaldene sammesteds efter deres Störrelse. (5 Junii 1750).

Fridericus Qvintus.

Da Vi have fornummen, at Præste-Enkernes Tilstand paa Vort Land Island skal være saa ynkværdig, at naar en fattig Præst der i Landet ved Döden afgaaer, skal Kirken og Præstegaarden overleveres i god og forsvarlig Stand med al Tilbehör og Inventario, og at hvis Aabod, som i saa fald skal giöres, skal tages förend nogen anden Gield bliver betalt, saa at der af den efterladte Fattigdom bliver ofte meget lidet og undertiden slet Intet tilovers til Præste-Enkerne, der hverken have Pension eller nogen vis Bopæl at flytte til, der foraarsager, at de ofte tvinges til at gaae udaf Sognet, eller at sætte sig paa saadanne miserable Steder, hvor de ikke kan leve; Saa have Vi efter det Os herom allerunderdanigst giorte Forslag, for at see de fattige Præste-Enker (i Holum Stift) paa bemeldte Island nogenledes sublevenede og understöttede, af sær Kongelig Naade allernaadigst funden for Got at anordne og befale, saaledes som fölger:

1. Af *Hoved-Kaldene* paa Island skal *Præste-Enkerne* i samme Kald nyde den 8de Deel; og af de bedste middelmaadige Kald den 10de Deel af den visse Indkomme; og i fald der findes flere end een Enke i eet Sogn, skal samme *Pension* deles imellem dem, efter *Provstens* Ligning; og maae de i saadanne deres Pension udvælge til *Beboelse*, hvilken af *Præste-Gaardens Gaarde*, de finde beqvemmest, og Præsten ikke til eget Brug behöver, dog skal Enken i de Præstekald, hvoraf contribueres til Pastores emeritos, i sin Pension lade sig korte, i Proportion af det, som i saa Maader contribueres;

2. I *de middelmaadige* Kald, hvis Indkomme aarlig bedrager sig fra 50 til 60 Rdlr., skal Præste-Enken nyde den 12te Deel af Kaldets visse Indkomst, og maae udvælge paa foreskrevne Maade en Gaard til Beboelse, hvis Afgivt skal beregnes til Afdrag paa Pensionen; men, dersom Afgivten er höiere end Pensionen, skal Enken betale det Overskydende til Præsten.

3. I *de övrige* Præste-Kald skal Præste-Enkerne alene have Rettighed, at udvælge sig en af Præstegaardens Gaarde til *Beboelse* for den sædvanlige Afgivt som svares til Præsten. Og, paa det at disse Gaarde, som Præste-Enkerne have af Kaldene til Beboelse, altid kan være i god og forsvarlig Stand, skal *Repstiorerne* aarlig eftersee samme Gaarde og give Enken tilkiende, hvad *Bröstfældighed* er, som i Tide bör *repareres*. Men, saafremt Enken formedelst Fattigdom, ikke skulde formaae at lade Reparationen giöre, skal *Præsten* selv giöre Forskud til Tömmerets Indkiöb, men Bönderne i hele Sognet skal skyde sammen, at lade Huset med Vægge og Tag opsætte, for hvilket de intet andet skal nyde end Kosten, imedens Arbeidet varer; og, i Fald derved nogen Forseelse af Vedkommende tages, da bör Repstiorerne selv svare til Bröstfældighederne, og igien söge Regres hos dem, som have forsömt at efterleve deres lovlige Befalinger. Skulde Enkerne selv være formuende til at vedligeholde deres Gaarde, og ikke vil, efter Repstiorernes billige Sigende, lade dem reparere, da bör de, efter 3 Gange giorte Forelæggelser til Reparationen, have *forbrudt* samme *Gaarde*; og, om de Gaarde ere henlagte i deres Pension, miste samme, saavidt Gaardens Afgivt kan svare.

4. Dersom nogen af disse Gaarde har fremfor andre nogen *særdeles Herlighed*; saasom Skov, Fiskeleie og Forstrandsrettighed, eller andre Gaardens Herligheder, da skal *Enken* ikke deraf nyde mere, end hun til eget Brug og Huusholdning behöver, men det övrige af Herligheden maae *Præsten*, efter Fornödenhed, bruge og betiene sig af; og skal Præsten tilligemed Repstiorerne nöie eftersee, at denne Post vorder efterlevet.

5. Hvor ingen Gaarde findes i et Sogn, *Præste-Gaarden* eller *Kirken* tilhörende, der skal Præste-Enkerne nyde en anden Gaard, som dem kan være beqvem

til Beboelse i næste Sogn, som Præstegaarden eller Kirken sammesteds er tilhörende; og, hvis der ingen befindes, da skal *Sysselmanden* og *Repstioverne* udsöge Enken en beqvem Gaard i det Sogn, hvor hendes Mand har tient, naar samme ikke af *Selveiere* beboes, eller har været besiddet, og holdt i god Stand af samme Bonde over 20 Aar; og, i Fald den Gaard, som i saa Maader bliver Enken indrömmet, har været af *Opsidderen* fæstet, bör *Fæstet* til ham igien af Enken erlægges, og ham en anden beleilig Gaard af *Sysselmanden* forskaffes; men, i Fald Enken bliver sindet, samme Gaard at qvittere, da skal den imod det erlagde Fæste, *först tilbydes den Bonde*, som for Enkens Skyld den maatte fravige; dog ville Vi derhos allernaadigst, at *Sysselmændene, fattige Enker og Præstens Medhielpere* ikke skal være indbegrebne under dem, som skulle afstaae deres Gaarde til Præste-Enkerne.

6. Dersom nogen skulde tilföie Enkens Boepæl nogen Skade, eller fornærme hende i Rettigheder, som deraf kunde dependere, hvad Navn de end kunde have, da skal *Jord-Eieren* eller hans Fuldmægtig i hans Fraværelse, bære Omsorg for, at Præste-Enken beholder sin Rettighed; og, om hun ikke kan naae til disse, da skal *Sysselmanden* være hende behielpelig, enten med at bilægge Tvistigheden i Mindelighed, eller, om det ikke kan skee, da skal han beskikke en fornuftig Mand til *Forsvar* for Enken i den Sag, som angaaer samme Gaard, og hvilken kan udföre Sagen til Tinge, paa dens Bekostning, som Gaarden eier.

7. Hvor *ingen fattige* Præste-Enker findes i Kaldet, skal dog Præsterne, efter Kaldenes Indkomst, komme de andre fattige Præste-Enker til Hielp, saaledes, at af hvert *Hovedkald*, naar der ingen Enke er, skal udgives til fattige Præste-Enker aarlig 1 Rdlr. Specie, af de *bedste middelmaadige* 4 Mk., og af de *ringere middelmaadige* 3 Mk., og af de *ringe*, fra 40 til 30 Rdlr. 2 Mk., men af de endnu ringere Kald skal ikke i saa Maader noget contribueres; hvilket Tilskud til fattige Præste-Enkers Hielp aarligen skal betales til *Provsterne* i hvert Provstie udi rede Penge, og det inden Maii Maaneds Udgang, under Straf at betale dobbelt; hvilke Collecta Provsterne skal, tilligemed fattige Præsters Contributioner af Kaldene, aarligen, under 2 Rdlrs. Böder til fattige Præste-Enker, indsende til Consistorial Retten, eller Synodum Generalem.

8. Enhver, som nyder *Vores Kaldsbrev* for et af Hovedkaldene, skal udgive til fattige Præste-Enker 2 Rdlr.; de, som blive allernaadigst *confirmerede til* bedste middelmaadige, 1 Rdlr., og til de ringeste middelmaadige 3 Mk.; men de, som af *Amtmanden* blive, uden at söge Vores allernaadigste Confirmation, *collotionerede* til de Præstekald af Indkomme 30 til 50 Rdlr., skal betale til Præste-Enkerne 1 Rdlr. Croner; hvilke Penge skal erlægges til Provsten, *förend* Præsterne maae indsættes i

Kaldet. Ligeledes skal enhver *Rector* i de latinske Skoler, ved deres Tiltrædelse til Tienesten betale til Præste-Enkerne 2 Rdlr, og *Conrector* 1 Rdlr.

9. De *Præster*, som for nogen Forseelse i Liv og Levnet, eller og i deres Embede blive tilfunden, med *Pengeböder* deres Forseelser at afsone, skal erlægge samme til fattige Præste-Enker; hvilke Böder til Provsten skal leveres, og han derfor giöre Rigtighed til Consistorialretten.

10. Naar nogen *geistlig* Person, være sig Præster eller Studentere, nyder Vores allernaadigste Tilladelse at indlade sig i *Ægteskab med Slægtninger*, da skal de erlægge den Kiendelse, som hidindtil efter deres Vilkaar har været tillagt *Hospitalerne*, til Præste-Enkerne efter Biskoppens billige Sigelse.

11. Dersom nogen *geistlig* Person sig med *Leiermaal* forseer, og af Os nyder allernaadigst *Opreisning*, skal han betale en Kiendelse til fattige Præste-Enker, efter Stand og Vilkaar, samt Biskoppens billige Sigelse.

12. Alle foreskrevne Nödpenge, til fattige Enkers Hielp og Subsistence, skal lignes og uddeles aarlig i *Consistorio* af *Stiftamtmanden* eller *Amtmanden*, som hans Vices forretter, og *Biskoppen*, i tilstædeværende samtlig Geistlighedens Overværelse. Og paa det meest trængende Enker kunde nyde den störste Hielp, skal hver *Provst*, saasnart en Præst ved Döden afgaaer, indsende til Amtmanden, i Stiftamtmandens Fraværelse og Biskoppen saa rigtig Underretning, som han vil forsvare, om Præste-Enkens, i Fald nogen Enke er i samme Kald, hendes Vilkaar og Tilstand, til hvilken han sig i sin aarlige Relation om Præste-Enkernes Tilstand i hans Provstie har at referere, enten den forbedres eller forverres; og, paa det herom altid kan haves vis Efterretning, bör hver Provst holde en aparte *Bog* eller *Protocol* om alt hvis Præste-Enkerne i hans Provstie angaaer, hvilken Bog til *Efterkommerne* i Embedet skal leveres. Derefter etc.

Litr. H.

(5 Martii 1751)

— Paa det Biskopperne paa Island kunde være vidende om, hvem Kirke-Eierne ere, anordnes, at, ligesom ved Forordningen af 8 Novbr. 1726 for Danmark er befalet, at, naar nogen af Kongens Undersaatter enten sælger eller kiöber en Kirke, skal saavel den Sælgende som den Kiöbende, inden en Maaned efterat Kiöbet er sluttet, give det tilkiende baade i det danske Cancellie, saa og for det Steds Biskop, hvor Kirken er beliggende, under 100 Rdlrs. Straf til Sognets Fattige, saa skal det og dermed herefter paa Island forholdes, at naar nogen enten *sælger* eller *kiöber* en

Kirke deri Landet, skal saavel den *Sælgende*, som *Kiöbende* være forpligtet, inden en Maaned derefter, at give det for *Biskoppen*, i hvis Stift Kirken er beliggende, tilkiende.

Litr. I.

Angaaende hvem der skal præsidere i Consistorialretten. (3 Junii 1754).

— Naar *Dödsfald* med *Amtmanden* paa Island indtræffer, eller og *Svaghed* hindrer ham, da skal *Landfogden* i hans Sted, paa Stiftamtmandens Vegne, sidde i *Consistorialretten*; men, naar han ved lovlige og gyldige Aarsager maatte være hindret, skal den *ældste Laugmand*, og efter ham, om han skulde have lovlig Forfald, den yngste; men, saafremt det skulde hænde sig, at ingen af de forbenævnte kan formedelst lovlige Aarsager bivaane Consistorialretten, da skal den ældste af de ved Altinget tilstædeværende *Sysselmænd* samme bivaane; og, hvad imidlertid af verdslige Forretninger maatte forefalde, som kunde være Amtmands-Chargen vedkommende, og ikke kunde taale nogen Ophold, skal ligeledes af ham forrettes, saaledes som han derfor i Tiden agter at staae til Ansvar; hvorfore de *övrige kongelige Betiente* der paa Landet skal bevise ham samme Lydighed, som de en virkelig beskikket Amtmand er skyldig. Hvad ellers i det övrige de i saadan Tid vacant-vordende *Præstekalde*, som ellers Amtmanden er overladt at kalde Præster til, angaaer, da, naar i ovenmeldte Tilfælde enten ingen virkelig eller af Kongen constitueret Amtmand er i Landet, maae deslige Kald af den Betient, som paa foranförte Maade forretter Amtmandens Charge, tilligemed *Biskopperne,* hver for sit Stift, conjunctim bortgives.

Litr. K.

Angaaende Hospitalskasserne paa Island. (18 Februar 1757).

— Med *Hospitals-Kasserne* paa Island skal det forblive herefter som hidindtil, nemlig at ethvert Hospitals Kasse skal blive separat for sig selv, dog maae de *Hospitaler*, som have *Beholdning* i Kassen, komme de andre Hospitaler, som maatte trænge, til *Hielp* med Laan uden Renter, indtil de saaledes trængende Hospitaler, hvis Velstand dependerer af Fiskeriet, komme i Stand igien, samme at kunne erstatte. Og anlangende de Fordeele, som Inspecteurerne anholde om, at maatte accordere Hospitals-Forstanderne, da, siden forbemeldte Anordning af 27 Maii 1746 dens 4de § tilholder, at Inspecteurerne skal slutte tydelig Contract med Hospitals-Forstanderne, saavel om Gaardenes Afgivt og Vedligeholdelse, som om de Syges Underholdning, med videre, og derved altsaa gives Inspecteurerne Frihed, at accordere Forstanderne saadanne

Vilkaar, som de finde at være Hospitalets Beste, og de for Gud og Kongen agte at staae til Ansvar for, saa skal det derved have sit Forblivende.

Litr. L.

Reser. (til enhver af Biskopperne paa Island, og Notits til Biskoppen over Sjællands Stift) angaaende at en ung Studerende skal aarlig fra hvert Stift oversendes til at studere ved en af de latinske Skoler i Sjælland, samt hvorledes med dem og deres Oplagspenge skal forholdes.

— 1. Biskoppen drager vedbörlig Omsorg for, og den Anstalt giör, aarlig at oversende en ung studerende Person, og samme til *Biskoppen over Siællands Stift* at adressere, for at sættes i en af de i Siælland værende Latinske Skoler.

2. Den saaledes oversendende Person maae ei være under 13 og ei over 16 Aar, og skal være udsögt af de bedste og dueligste Hoveder, som have exstantiora ingenia der i Landet, derhos Lyst til at studere, ere af et böieligt Gemyt og skikkeligt Forhold, om hvilket *Biskoppens Attest* skal indsendes, som bör være saa tilforladelig, at der paa samme kan fideres; og, ifald det skulde finde sig anderledes, at det ikke skulde findes fornödent, efter 2 Aars Pröve-Tid at tilbagesende Biskoppen en saadan Person, paa hans eller dens Ansvar og Bekostning, som ham har recommenderet.

3. Aldeles *fattige Disciple* bör ikke hid oversendes, hvis deres Duelighed, Profect og Skikkelighed efter deres Alders Maade ikke er særdeles ypperligt; men der bör vælges saadanne, som aarlig kunde have et lidet Tilstöd af deres Forældre eller Paarörende; dog at derfor fornemmelig sees paa deres Capacite og Duelighed.

4. De som skal antages i en af de latinske Skoler i Siællands Stift, bör være saavidt avanceret i deres *Christendom*, at de kan giöre Rede for deres *Catechismo*, og Forklaring derover, saa skal de og skikkelig kunne skrive. I *Latinen* maa de, foruden deres Grammatica, have lært at explicere en Author, og nogenledes at skrive en latinsk Stiil uden store Vildelser; saa bör og det Subjectum, der haves særdeles godt Haab om, i Tide vænnes til at lære det *Danske Sprog*, paa det han ei, naar han kommer herover, derudi skal være ganske ukyndig. Og skal den *Biskop*, fra hvis Stift eller Skole saadan en Discipel sendes, give en udförlig Beretning under sin Haand hvad han har lært og hvorvidt han er avanceret.

5. For disse, som i Fölge ovenstaaende Anordning aarlig fra Island udsendes, for at studere i de latinske Skoler her i Landet, bevilges, at de skulle nyde fri Transport for sig og et medhavende Skriin eller Koffert, saa og fri Kost saalænge de

ere ombord paa Skibet og indtil de ere komne til Kiöbenhavn, hvorom det Fornödne igiennem Rentekammeret foranstaltes.

6. Saasnart de til Kiöbenhavn ankomme, have de at melde sig hos Biskoppen over Siællands Stift, som sender dem til en af de 4 latinske Skoler, *Kiöbenhavn, Roeskilde, Helsingöer og Slagelse*, hvilke hver efter deres Orden, og altsaa hvert andet Aar, modtager saadan en Discipel. Og skal den *Rector*, til hvilken de med Skrivelse fra Biskoppen her vorde forsendte, strax modtage dem, bære Omsorg for, at de faae *Værelse*, betinges i *Kost*, saa og lade dem, uden at udholde den ellers sædvanlige *Pröve-Tiid*, efter Skole-Forordn. af 17 April 1739, nyde (forn uden en skikkelig Klædning, ligesom andre Disciple bære) af Skolens Beneficiis 30 Rdlr aarlig; hvad ellers Disciplen mere kan vorde tillagt efter at han er kommen i de överste Classer, bör giemmes for ham til Hielp ved Academiet,

7. Skiöndt disse Disciple vorde dimitterede fra en Latinsk Skole i Siællands Stift, bevilges dog, at de, naar de blive Studenter, skulle have samme Rettighed til *Klosteret og Regentsen* ved Universitetet, som andre Studenter, der komme fra Island.

8. De, som saaledes ere informerede i Danmark, skulle være forpligtede til i Særdeleshed at studere *Theologien*, og *attestere*, paa det de til sin Tid kunde være Guds Kirke til Nytte i deres Fædreland, hvorhen de uvegerlig bör retournere, naar de have absolveret deres Studia academica; dog, om nogen af disse Studerende, i Stedet for Theologien, vilde vælge et andet Studium, skal det dem ei heller være formeent; men, skulde de ved deres Tilbagekomst udvælge at leve som blotte private Personer, og ikke enten i Betieninger eller paa anden Maade söge at være deres Fædreland til Nytte, skulle de eller deres Forældre og Formyndere, hvis de ere dem behielpelige dertil, være pligtige igien at betale til den Latinske Skole, som de have freqventeret, alt det, som de derudi have oppebaaret; og haver enhver Biskop paa Island det allerunderdanigst at anmelde, paa det den eller de, som herimod handler kunde vorde tilholdte, at erstatte det Oppebaarne.

9. Skulde det hænde sig, at en af disse Disciple döer, imedens han gaaer i Skolen, *begraves* han paa Skolens Bekostning paa det tarveligste, og *Rector* tager tilsig hvad han har efterladt, at det enten kan giöres i Penge, eller og sendes til Island, hvorom han i saa Fald haver at correspondere med den Biskop, af hvis Stift Disciplen har været; dog skal det, som for ham kan være oplagt til academisk Brug, ikke komme andre til Nytte end dem, som af samme Skole, han har freqventeret, ere dimitterede og det bedst kan meritere.

Litr. M.

Forordning angaaende i hvad Alder Ungdommen maa tages til Confirmation, hvor længe Confirmationen med nogle maa udsættes, og hvor snart de, som ere confirmerede, derefter bör söge Herrens Bord (25 Maii 1759).

Vi Frederik den Femte, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge etc. Giöre alle vitterligt: at, da ved den allernaadigst udgivne Forordning af 13 Januar 1736, angaaende den tilvoxende Ungdoms Confirmation og Bekræftelse udi deres Daabes Naade, er befalet, hvorledes med Ungdommens Confirmation og Confirmationsforretningen selv skal forholdes, men derhos ikke er bleven fastsat, enten hvor tidlig Ungdommen bör antages til Confirmation, eller hvorlænge det dermed kunde udsættes; ei heller, hvorsnart de saaledes confirmerede förste Gang bör söge Herrens Bord, saa paa det Vedkommende kunde vide, hvorefter de sig i disse Stykker havde at forholde, og at al Uorden, som desangaaende paa et eller andet Sted maatte have indsneget sig eller herefter kunde entstaae, kunde forebygges, have Vi allernaadigst fuuden for got at anordne og befale, ligesom Vi og hermed alvorligen byde og befale:

§ 1.

At i Almindelighed maa ingen Börn, som skulle til Confirmation, af Præsterne antages til Confirmation, förend de have opnaaet deres 14de eller 15de Aar, efterdi Börn under saadan Alder dog sielden tilbörligen vide at skiönne paa, eller giöre sig Eftertanke om at före sig til Nytte, hvis dem af deres Forældre og Lærere forholdes og indskiærpes, eller hvor vigtig den Pagt er, de ved deres Confirmation stadfæste og fornye; hvorhos i Henseende til den saaledes foreskrevne Tid, dog kunde iagttages, at de Börn, som skulle ud paa lange Reiser, saasom til Ost- eller Vest-Indien, kunde antages et halvt Aars Tid eller noget længere tilforn, förend de ommeldte Alder havde opnaaet. Desligeste om det skulde hænde sig, at et Barn, der ei endnu havde fyldt sit 14de Aar, blev farlig syg, og paa sin Sottesæng begiærede og inderlig længtes efter at nyde det Hellige Sacramente, det vel og maa Præsten tillades, om han ellers finder Barnet vel oplyst, at deelagtiggiöre det i dette Saligheds Middel; dog, saafremt Barnet kommer sig igien, at det da ved förste Leilighed alligevel skal fremstille sig for Menigheden i Kirken, og der tilligemed andre Confirmations-Börn offentlig overhöres og confirmeres; hvad de Börn angaaer, som enten ere, eller skulle gaae i Tieneste, eller lære Haandværk, da ville Vi alvorligen have forbuden, at Husbonderne eller Mesterne maa korte saadanne Börn noget i deres Lön, eller lade dem blive længere i Lære, end ellers skee skulde, fordi til deres Præparation og Underviisning til Confirmation medgaaer nogen Tid; men, endskiöndt Vi saaledes allernaadigst ville have fastsat, at Börn i Almindelighed ikke skulle confirmeres, förend de ere 14 til 15 Aar

gamle, ville Vi dog, at Vedkommende, ikke skulle hentyde dette til en Ret og Skyldighed, at Præsterne skulle være pligtige at antage dem, fordi de ere af saadan Alder, enten de havde fornöden Kundskab eller ikke; men, at det skal komme an paa vedkommende Lærers Undersögning og Ansvar om saadant et Barn er tilbörlig underviist og vel skikket til at antages til Confirmation.

§ 2.

Ville Vi allernaadigst, at Ungdommen i Almindelighed skal være confirmeret, inden de fylde derss nittende Aar, om de dertil findes beqvemme i Henseende til deres Kundskab og övrige Forhold. Gaaer nogen hen over den Tid, skal vedkommende Præst anmelde det for Provsten og denne igien for Biskoppen, samt tilkiendegive Aarsagen, hvorfor Præsten ikke understaaer sig saadant ungt Menneske at confirmere; ligesom og Provsten skal lade saadant ungt Menneske komme til sig, og selv overhöre samme, desligeste ogsaa Biskoppen haver at meddele sit Raad, hvorledes Præsten videre bör behandle Sagen; men, ifald nogen skulde hidindtil finde sig fornærmet over Præstens Omgang, staaer det ham frit for at andrage det for Præstens foresatte Övrighed, Provst eller Biskop.

§ 3.

For og at forekomme al utilbörlig Forhaling og Opsættelse med Ungdommens Confirmation, hvorved kan forvoldes, at endeel Börn opvoxe i Vankundighed, og omsider blive efterladne og ubeqvemme til alvorlig Eftertanke, saa at det maa blive tungt og vanskeligt for en Lærer at bringe dem til Opmærksomhed, og faae dem nogenledes underviist til at kunne blive confirmerede, saa ville Vi hermed allernaadigst have anbefalet. 1) at Forældre, Formyndere og Hosbonder sende deres Ungdom herefter betids og flittig til Skole, og ikke alle paa eengang af et Huus, saa dog efter Skole-Instruxens 6te Articul, nogle af dem een Dag og nogle af dem en anden Dag, og dette ei allene om Vinteren, men endog om Sommeren, saalænge de ei i deres travle Plöie- og Höst-Tid nödvendig forhindres derudi. 2) Udi den Henseende og Skoleholderne og de Degne, som holde Skole, skulle være pligtige, og af Vedkommende alvorligen tilholdes, at læse for dem, som indfinde sig i Skole, i hvorfra de end maatte være, og hver Löverdag eller Söndag at levere Præsten en Fortegnelse paa dem, som have sögt Skolen i den Uge, og hvor ofte. Befindes da Forsömmelse, advarer Præsten Vedkommende een og anden Gang derom; hielper det ikke, andrager han det skriftligen for Hosbonden eller Forvalteren, og i Mangel deraf for Regiments-Skriveren eller Fogden; hielper det endda ikke, anmelder han det for Amtmanden, som uden Ophold haver at assistere Præsten i saa magtpaaliggende Sag, og ikke see igiennem Fingre med de herudi befindende Forsömmelige, saasom det er Vores allernaanaadigste og alvorlige Villie, at Forældre og de, som ere i Forældres Sted, skulle

drage Omsorg for, at deres Underhavende maa föres paa Veien at forarbeide ikke allene deres timelige, men endog særdeles evige Velfærd. 3) at Præsterne flittig, efter Skole-Forordningens Tilhold, skulle besöge Skolerne for at see, hvorledes Skoleholderne afstedkomme deres Pligt, og om Ungdommen flittig söger Skolen, ligeledes at de, ved alvorligen at drive paa den anbefalede Repetition og Catechisation i Kirkerne Sön- og Hellig-Dage, holde sig den 37te Articul i den allernaadigst udgangne Skole-Forordning nöie efterrettelig, og naar Börn og Ungdom ikke möde i Catechisation, da at forfare, som med Börnenes Forsömmelse med Skolegang befalet er. 4) Om det herefter skulde hænde sig, som paa nogle Stæder skal være skeet, at, naar en Præst med Alvor har villet holde over, at Börn, som præpareres til Confirmation skulle lære at læse i Bog og forstaae Christendommens Hovedstykker, hver efter sit Begreb, skikke samme Forældre deres Börn paa et halvt Aars Tid hen til et andet Sogn, hvor de veed, at Præsten er mindre nidkiær, og nöies med, naar Börn veed ikkun noget lidet udenad, uden at efterforske, hvad Overbeviisning og Fölelse de maatte have deraf. — Saa ville Vi nu hermed allernaadigst have anordnet, at hvilken Præst, som ikke med tilbörlig Iver behandler denne saa höi fornödne Sag, men beviislig tracterer den skiödeslös og uforsvarlig, skal böde een Slet-Daler til Skolekassen for hvert Barn han saaledes antager til Confirmation, og desuden sættes til rette, ja og, efter Befindende, tiltales for Provsteretten; saa skal og saadant et Barn, naar det kommer tilbage til det förste Sogn, og befindes vankundig ikke antages til Gudsbord, förend det paany er gaaet til Præparation, og har naaet den fornödne Kundskab.

§ 4.

Som det og befindes, at endeel af den Ungdom, som er bleven confirmeret, undertiden længe hengaae, förend de förste Gang söge Herrens Bord, og derover blive lunkne igien til det Gode, de have hört og lært tilforn. Saa ville Vi allernaadigst, at, naar Börn ere blevne confirmerede, de strax næste Söndag efter deres Confirmation söge Alterens Sacramente, da vedkommende Præster skulle til den Ende lade saadanne unge Mennesker Dagen tilforn komme til sig, holde en Opmuntrings-Tale for dem og paa ny indskiærpe dem den vigtige Pagt, de saa nyelig have fornyet med Gud, samt tillige forklare for dem, hvorledes de værdeligen maa berede sig til det store Saligheds-Middel, de Dagen efter skulle giöres deelagtige udi.

§ 5.

Til at forekomme den Vanskelighed, som herved maatte möde, i Henseende til Flöttetiden for Tienestefolk, som indfalder just Ugen efter Söndagen Qvasimodogeniti, og Söndagen efter Michelsdag, da den confirmerede Ungdom skulde præparere sig til, værdigen at gaae til Herrens Bord; saa til al Hindring saavidt muligt, herudi at see afværget, ville Vi endydermere allernaadigst have befalet, at slige Confirmations-Börn

skulle herefter ikke gaae i Tieneste, förend Tirsdagen efter Söndagen Misericordias Domini ved Paaske-Tider, og Torsdagen efter den anden Söndag efter Michelsdag, Hvorefter alle og enhver Vedkommende etc.

Litr. N.

Reser. ang. at de Præster, som ikke selv eie nogen Jord i Sognet at boe paa, maae udvælge sig een til Beboelse (18 April 1761).

— Det maa i Almindelighed paa Island være tilladt de Præster, som ikke selv eie nogen Jord i Sognet at boe paa, ved Herredsprovsten, Sysselmanden og 2 bekiendte redelige Mænd, at udvælge sig en Jord til Beboelse, naar samme ikke enten af Eieren, Sysselmanden, eller af den, som over 20 Aar havde besiddet den, og holdt Gaarden i god Stand, blev beboet, eller nogen dermed var beneficeret; hvorimod Præsten skal betale Fæstet til Opsidderen, som skal være pligtig strax at flötte, og af Sysselmanden forsynes med en anden beqvem Jord; ligesom han og til Eieren af Jorden skal betale, hvad ham med Rette tilkommer, dog skal deslige Gaarde, naar de eengang til *Præsteboelig* ere udviiste, til samme Brug bestandig forblive, saalænge Præsterne selv ikke eie Jord; men, naar der kommer en Præst, som selv eier Jord i Sognet, skal den Jord, som Præsten tilforn har boet paa, fæstes bort til anden; og om Præsten, imidlertid han beboer Stedet, skulde opföre flere og bedre Huse, end Bonden behöver, bör samme ved hans Fratrædelse höre ham til; og, hvis Jord-Eieren ikke samme for lovlig Værd vil kiöbe, maa det være Præsten eller hans Arvinger tilladt, samme at *bortföre*, eller til andre at *afhænde*, efter eget Godtbefindende. Og, paa det Dispnter, saavidt muligt, kunde forekommes, skal, naar saadan Jord til Beboelse af Præsten antages, af Sysselmanden og Mænd skee en lovlig *Besigtelses-Forretning*, som i sin Tid kan udviise, hvad Huse, og i hvad Tilstand Præsten har imodtaget dem, hvilke da i samme Stand igien til Eiermanden bör afleveres.

Litr. O.

Biskop, Hr. Finnur Jonsen over Skalholts Stift paa Island, at tilkiendegive Præsteskabet, at alle de ægte Koner, som giöre Barsel efter at de ere ægteviede, skal i Fremtiden med sædvanlige Ceremonier af Præsterne introduceres, (5 Juni 1765).

Fredericus Qvintus.

V. G. T. Saasom Vi ere komne i Erfaring, at nogle Præster paa Vort Land Island skal vægre sig ved at indlede de Kirkegangs-Koner, som ere komne i Barselseng efter

deres Bryllup nogle Maaneder for Tiden, grundende saadan deres Paastand paa Kirke-Ordinancen, Ritualets pag. 113 og N. L. 2 B. 8 C. 6 og 9 Art. samt 3 B. 18 C. 12 Art., og den derefter vedtagne almindelige Skik i Landet; da, som disse Steder i Loven alene tale om Horer og Skjöger, hvoriblandt Ægtekoner ikke kan regnes, Saa er, til slige Disputer for Fremtiden at forekomme, hermed Vores allernaadigste Villie og Befaling, at Du tilkiendegiver Præsteskabet i det Dig allernaadigst anbetroede Stift, at alle de Ægtekoner, som giöre Barsel efterat de ere ægteviede, være sig kort eller lang Tid derefter, skal uden Forskiel i Fremtiden med sædvanlige Ceremonier af Præsterne introduceeres. Derefter etc.

Litr. P.

Biskopperne paa Island Notitz, at fattige paa Island, som ere i forbudne Led beslægtede og vil indlade sig i Ægteskab, maae, uden Kongelig Bevilling, af vedkommende Sognepræst sammenvies. (12 October 1764).

Fridericus Qvintus.

V. G. T. Som Os allerunderdanigst er bleven forestillet den Vanskelighed det er for Almuen paa Vort Land Island, naar de, som ere hinanden saa nær Paarörende, at de ikke, uden Vores foregaaende allernaadigste Bevilling, maa komme sammen, ville indtræde i Ægteskab, efterdi saadan Bevilling ikke, förend efter 12 Maaneder, kan forventes, da de, som saaledes have besluttet at indlade sig i Ægteskab, imidlertid ofte forfalde i Leiermaalsbröde, saa give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi allernaadigst ville have bevilget og anordnet, at naar fattige Bönderfolk og andre uformuende paa Island, som ville indlade sig i Ægteskab i forbudne Led, paa behörige Steder have beviist, at de hverandre ei nærmere udi Slægt eller Svogerskab berörer, end i Vores N. L. 3 B. 18 C., 19 Art. 3 og 5te Post anmeldes, saa og for deres Sognepræst fremviise Vedkommendes Qvittering, at de efter Biskoppens Sigelse have betalt noget til næste Hospital, skal vedkommende Sognepræst være pligtig (saafremt ellers intet befindes, som deres Ægteskab lovligen kunde forhindre (uden videre Vores allernaadigste Bevilling, uagtet saadan deres Slægt- eller Svogerskab, at sammenvie dem. Og i Henseende til dem som have Formue til og kunne taale i slige Tilfælde at indlöse Vores allernaadigste Bevilling, da, naar de have opfyldt, hvis foran for de uformuende er anbefalet, maae de vel for at vinde Tiden, ligeledes sammenvies, men de skulle dog, med næste Skibsleilighed allerunderdanigst söge, og i Vores Cancellie indlöse, Bevilling til saadan deres Ægteskab, hvilken Bevilling, naar den kommer til Island, skal som ellers sædvanligt, af vedkommende Biskop paategnes; derefter etc.

Litr. Q.

a) Biskop Hr. Finnur Jonsen, at endeel af de i Skalholt Stift paa Island værende Annex- og saakaldte Halvkirker eller Capeller, skal nedlægges og afskaffes, med videre angaaende hvorledes med disse Kirkers Inventarier, Qvilder og andet skal forholdes. (17 Maii 1765).

Fridericus Qvintus.

V. G. T. Af en fra Vores General Kirke Inspections Collegio til Os indkommen Forestilling, er Os allerunderdanigst bleven refereret, at endskiöndt ved Salig og Höilovlig Ihukommelse, Kong Christian den Fierdes allernaadigste Befaling af 16 April 1556(?) er afskaffet mange af de paa Vort Land Island værende saakaldte Halvkirker, hvilke ere et Slags Bönnehuse eller Capeller, der, i de fremfarne Tider, af endeel Gaarde-Eiere eller Proprietarier ere oprettede, og doterede paa deres Gaarde, for derudi at gaae til Guds Bord, og ved samme Leilighed at anhöre en Prædiken nogle faa Gange om Aaret, da de ellers Sön- og Hellig-Dage söge deres rette Hovedkirke, er det dog bragt i Erfaring, at der endnu findes mange saadanne Halvkirker der i Landet, hvilke i Henseende, saavel til Tidens, som Eiermændenes Forandring, ligeledes nu ere blevne gandske unyttige, og derfor ansecte for saadanne, der baade burde og uden mindste Vanskelighed kunde afskaffes. Ligeledes at derforuden og findes paa Island endeel Kirker, der vel, som et Annex til en Hovedkirke, have deres eget Sogn, men formedelst dette Sogn ikun bestaaer af omtrent 3 Gaarde, og i samme heller ikke forrettes Gudstieneste uden nogle faa Gange om Aaret, da Folket ellers hele Aaret igiennem söge Hovedkirken, ansees de iligemaade for gandske unyttige og kaldes der i Landet af samme Aarsag for overflödige Kirker. Og som Vores General Kirke Inspections Collegium, efter indhentede paalideligste Underretninger i denne Sag, nu til Os allerunderdanigst haver indleveret en Fortegnelse over hvis Annex- og Halv-Kirker, som i Skalholts Stift, paa Vores allernaadigste Behag kunde afskaffes, nemlig: Annex-Kirker: 1) Tvottaae. 2) Nupstad. 3) Midbæli. 4) Leirnhaeki. og 5) Næfurholt. Capeller: 1) Bustarfell. 2) Thorfastadir. 3) Hrafnabiörg. 4) Horn. 5) Fell. 6) Hörgsland. 7) Fellsmuli. 8) Hvallöre. 9) Engöe. 10) Reiker. 11) Eire. 12) Hvamm. 13) Kialardalur. 14) Ytriholmur. 15) Hestur. 16) Hytarnæs. 17) Jörvi. 18) Gardardalstunga. 19) Stóraholt. 20) Lángárfoss. 21) Alftarós. og 22) Svinanes. Saa give Vi Dig nu hermed tilkiende, at Vi allernaadigst have funden for got, at foranförte Annex- og Halv-Kirker skal, som unyttige og overflödige, nedlægges og afskaffes, og ingen videre Gudstieneste eller Ministerialia udi samme forrettes; og ville Vi derhos allernaadigst, at med disse Kirkers Inventarier, Qvilder og

andet skal forholdes saaledes: 1) at Halvparten af Capellernes Qvilder, og alles Messeklæder, Ornamenter og Instrumenter skal henfalde til nærmeste fattige Præst og Kirke, efter Din Sigende; men Klokkerne skal sælges paa Auction, for deraf at samle en liden Capital til Hielp for de fattigste Kald i Stiftet. 2) At den anden halve part af Qvilderne og al Eiendom skal tilfalde vedkommende Proprietarier og Eiermænd. Derefter etc.

b) Til Biskop Hr. Gisli Magnusen i Holum Stift. Ligesom det foregaaende, undtagen, de der afskaffede Annex- og Halv-Kirker vare: Annex-Kirker: 1) Vidivellir. 2) Geldingaholt. 3) Márstader og 4) Höfde. Capeller: 1) Risöe. 2) Siglunes. 3) Gröf. 4) Hof. 5) Akrir. og 6) Malmöe.

Cap. 5.

De Christiano Septimo.

§ 1.

Christianus Rex Daniæ eo nomine Septimus natus est anno 1749 die 29 Januarii, anno autem 1766 die 14 Januarii rex evasit, et paullo post Carolinam Mathildam Friderici Ludovici principis Valensis filiam, Georgii Tertii Angliæ regis sororem, in matrimonium duxit. Anno 1769 peregrinas gentes invisurus Dania exiit, et in hoc itinere medicum Johannem Fridericum Struense in gratiam suam recepit eumqve deinde ad summos honores evexit; verum ita insolenter se gessit, ut ex amicitia Regis dejectus anno 1772 die 28 Aprilis unacum Comite Brandt poenam capitis lueret, cujus culpæ cev particeps Regina Carolina Mathilda, libello divortii accepto, in Germaniam deportata, anno 1775 die 10 Martii animam efflavit. Post necem Struensii Ove (Höegh) Guldberg in Dania plurimum polluit, donec princeps Fridericus anno 1784 in societatem imperii a patre vocatus est. Eo regnante scientiæ artesqve liberales in Dania floruerunt, qvippe qvæ consiliariorum regiorum prudentia, dum tota fere Evropa bello vexata ingemisceret, pacis beneficio usqve ad annum 1807 continuo frueretur, si modo expeditionem contra Sviones anno 1788 factam et pugnam navalem cum Anglis 1801 die 2 Aprilis commissam exceperis. Obiit anno 1808 die 13 Martii cum annos complures infirma valetudine laborasset.

§ 2.

Edicta et Rescripta, qvæ Islandis dedit ad rem ecclesiasticam pertinentia, præcipua hæc sunt: 1. De prædio viduæ sacerdotis Valltiofstadensis ad inhabitandum concesso; 21 Febr. 1766[1]. 2. De sex vaccarum æqvamentis ad templum Holense pertinentibus; 30 Maii 1766. 3. Confirmatio Actorum Separationis sic dictorum; 29 Maii 1767[2]. 4. Constitutio, qva nonnulli viri ad statum

---

[1]) vide ad finem Capitis Litr. A. [2]) ibidem Litr. B.

Islandiæ examinandum et emendandum illuc proficisci jubentur; 15 Maii 1770[3]). 5. Rescriptum de lue pecuaria e suggestibus Islandiæ sacris deprecanda; 1 Junii 1770. 6. Constitutio de superfluis diebus festis atqve sacris abrogandis; 26 Octob. 1770[4]). 7. Constitutio de venia matrimonium in qvibusdam gradibus prohibitis ineundi; 27 Decembris 1770[5]). 8. Matrimonia inter cognatos et affines, qvæ a lege divina non prohibeantur, in posterum sine dispensatione iniri posse; 5 Apr. 1771[6]). 9. Rescriptum de jure Præfecti Islandiæ in præbendas conferendi tribunaliqve superiori præsidendi; 18 Octobris 1771. 10. Concubitus reis absolutionis ecclesiasticæ loco pecuniæ mulctam in usus ergastuli esse solvendam; 4 Aprilis 1772. 11. Licere officinam typographicam in dioecesi Skalholtensi condere; 4 Junii 1772. 12. Omnes causas de restituendis templorum armentis ampliandas esse; 10 April 1773. 13. De qvatuor prædiis paræciæ Grenjadarstadensi ac Mulensi adimendis Nesensiqve Beneficio addendis; 25 Augusti 1773. 14. Rescriptum, qvo Pastori Sandfellensi reditus "Hængegods" sic dicti in toparchia Skaptafellensi conceditur; 20 Februarii 1775. 15. De salmonum captura et jure litoris ad tres præbendas pertinente; 27 Martii 1775[7]). 16. De precibus pro Principe Sophia Friderica e suggestibus sacris faciendis; 21 Aprilis 1775. 17. Constitutio de venia matrimonium in qvibusdam gradibus prohibitis ut antea a Rege impetranda; 14 Decemb. 1775[8]). 18. Rescriptum, qvo leprosi matrimonium inire prohibentur; 28 Martii 1776. 19. De locario prædiorum in Islandia constituendo; 28 Maii 1777[9]). 20. De reditibus annuis templi et sacerdotum in insulis Vestmannorum; 25 Martii 1778[10]). 21. Constitutio de jure litoris, sive de ejectamentorum maris vindicatione; 4 Maii 1778[11]). 22. Rescriptum 8 Decemb. 1741 de Sacerdotibus ad tempus munere removendis de Islandia qvoqve valere; 5 Maii 1779[12]). 23. De Rectoribus et Conrectoribus scholæ Skalholtensis; 14 Maii 1779. 24. De Septemviratu examinandis Actis Separationis; 23 Junii 1780. 25. De literis testimonialibus, examinatione illorum, qvi in paræcias adveniunt, de contributis ecclesiarum a

3) ibidem Litr. C.
4) — Litr. D.
5) — Litr. E.
6) — Litr. F.
7) — Litr. G.
8) ibidem Litr. H.
9) — Litr. I.
10) — Litr. K.
11) — Litr. L.
12) — Litr. M.

sacerdotibus perscribendis ac mendicis hospitio non excipiendis; 11 Aprilis 1781[13]). 26. Omnes causas, qvas exigua pecuniæ mulcta seqvatur, et qvæ ad disciplinam morum spectent, a Toparchis brevi manu dijudicandas esse; 11 Apr. 1781[14]). 27. Insulam *Emburhöfdi* ecclesiæ Dagverdarnesensi annectendam; 4 Maii 1781. 28. De templis regiis in Islandia qvotannis visitandis; 5 Julii 1781. 29. De fraudulenta decimarum solutione; 1 Septembris 1781[15]). 30. De contumacia sacerdotum et ebrietate, de litteris episcoporum et præpositorum circummittendis etc. 26 Junii 1782[16]). 31. Constitutio de salariis sacerdotum, de reditibus et conservatione templorum nec non de pauperibus in Islandia; 17 Julii 1782[17]). 32. Publicorum in Islandia institutorum pecunias in ærarium regium recipi posse; 13 Augusti 1782. 33. De sacello in tractu Reidarfiördensi exstruendo; 11 Aprilis 1783. 34. Nova Baptismi formula demto Exorcismo; 7 Maii 1783[18]). 35. De donatione 300 imperialium eorumqve inter pauperrimas sacerdotum viduas distributione; 21 Februarii 1784. 36. A qvibus literæ testimoniales et qvo pretio edendæ sint et qvatenus mendicis communicandæ; 10 Martii 1784[19]). 37. De distributione stipendii in usus pauperum diœceseos Holanæ e Dania Norvegiaqve coacti; 7 Apr. 1784[20]). 38. De decimarum parte sacerdotibus et templis in toparchia Gullbringensi restituenda; 22 Martii 1784. 39. Salarium Eleemosynario nosocomii Gufunesensis concessum, sacerdoti Mosfellensi in posterum tribuendum esse; 11 Junii 1784. 40. Resolutio de parte prædii *Geitagil*, ɔ: 5 *Hundredis* templo Saudlauksdalensi concessa; 13 Octob. 1784. 41. De templo cathedrali Reikiavikensi exstruendo; 15 Apr. 1785. 42. De novo scholæ ædificio Reikiavicæ exstruendo; 15 Apr. 1785. 43. De computandis ædificiis cathedræ episcopalis Skalholtensis, schola Reikiavicam traducenda, reditibus atqve templo; 29 Apr. 1785[21]). 44. Confirmatio normæ scholæ Reikiavicensi præscriptæ; 1 Maii 1785. 45. De qvatuor vaccæ æqvamentis parocho Aasensi in regione Skarptartungur condonatis; 21 Junii 1785. 46. De restituenda jactura armentorum ad cathedram episcopalem Skal-

---

13) ibidem Litr. N.
14) — Litr. O.
15) — Litr. P.
16) — Litr. Q.
17) — Litr. R.
18) ibidem Litr. S.
19) — Litr. T.
20) — Litr. U.
21) — Litr. X.

holtensem pertinentium; 9 Junii 1786. 47. De prædiis atqve templis cathedralibus in dioecesi Skalholtensi divendendis; 30 Junii 1786[22]). 48. De abrogando templo Reikensi et hac ecclesia Arnarbælensi annectenda; 21 Julii 1786. 49. De Sabbati violatione; 29 Julii 1786[23]). 50. De opera gratuita templis solvenda; 2 Decemb. 1786. 51. De impensis in instaurationem templi Reikiavikensis faciendis; 28 Martii 1787. 52. De jure præfecti in præbendas ecclesiasticas Islandiæ conferendi; 11 Maii 1787. 53. De divisione Islandiæ in præfecturas; 6 Junii 1787. (Edict. 15 Maii 1770, Resol. 12 Maii 1783). 54. De privilegiis societatis literarum islandicarum; 22 Junii 1787. 55. De abrogatione templi Maarstadensis; 17 Novemb. 1787. 56. De causarum conjugalium judicio et provocatione; 15 Febr. 1788[24]). 57. Sententias de sabbati violatione latas a Præfecto confirmandas esse; 7 Martii 1788[25]). 57. Resolutio de novo scholæ ædificio Reikiavikæ exstruendo; 30 Apr. 1788. 58. De prædio Ytri-Aase cathedræ pastorali Östre-Aase in toparchia Skaptafellensi tribuendo; 28 Maii 1788[26]). 59. Constitutio de cathedræ Holensis, templi, scholæ atqve bonorum administratione; 1 Maii 1789[27]). 60. De annuo beneficio viduis Episcoporum Skalholtensium concesso; 10 Julii 1789. 61. Templum Steinholtense abrogandum prædiumqve Nup sacerdoti attribuendum; 10 Julii 1789[28]). 62. Constitutio de statu vacuarum præbendarum examinando et æstimando; 24 Julii 1789[29]). 63. Episcopos Islandiæ ibi in posterum inaugurari posse; 14 Augusti 1789. 64. Villam Höfda paræciæ Raudamelensi annectendam; 5 Febr. 1790. 65. De oblationibus summis festis sacerdotibus ferendis; 4 Junii 1790[30]). 66. De officiis parentum atqve sacerdotum erga juventutem religione christiana imbuendam; 2 Julii 1790[31]). 67. De jure colonorum villas tenendi dum solvenda præstant; 22 Julii 1791. 68. Edictum de cathedræ episcopalis Holanæ bonorum scolæqve administratione, 9 Septemb. 1791[32]). 69. De collatione præbendarum et beneficio viduæ sacerdotis ecclesiæ Seltjarnarnesensis concesso; 2 Decemb. 1791[33]). 70. De bonis sacerdotum relictis a Toparchis sub hasta

22) ibidem Litr. Y.
23) — Litr. Z.
24) — Litr. AA.
25) — Litr. BB.
26) — Litr. CC.
27) — Litr. DD.
28) ibidem Litr. EE.
29) — Litr FF.
30) — Litr. GG.
31) — Litr. HH.
32) — Litr. II.
33) — Litr. KK.

vendendis; 13 Januarii 1792[34]). 71. De sacello skridensi abrogando; 20 Jan. 1792[35]). 72. De usu pecuniæ ad egenos in Islandia sublevandos e Dania Norvegiaqve coactæ; 19 Sept. 1792 (9 Sept. 1795). 73. Symbolas e prædiis clero concessis in usus ergastuli non erogandas esse; 13 Martii 1793. 74. De templo Laugarnesensi obrogando sacrorumqve administratione in templo Videyensi; 4 Apr. 1794[36]). 75. Annuam e suggestibus sacris incestus publicationem abrogandam esse; 21 Junii 1794. 76. Edictum de Collegio causis componendis; 10 Julii 1795 (Epist. Cancell. 25 Aug. 1798). 77. De novo libello catechumenis in Islandia addiscendo; 21 Septemb. 1795. 78. Qvatenus Præpositorum sit conjugia sacerdotum sacro ritu inaugurare; 11 Martii 1796[37]). 79. De novo psalterio in Islandiam introducendo; 22 Julii 1796[38]). 80. De templo Refstadensi in villam Krossavik traducendo paræciæqve Hofensi in Vopnafyrdi annectendo; 4 Novemb. 1796. 81. Constitutio de testimoniis in publicis qvæstionibus ex indicibus ecclesiasticis eruendis; 5 Maii 1797[39]). 82. Qvid e templi Nesensis abrogatione ad templum cathedrale, sacerdotem ecclesiæ Reikiavikensis vilissimasqve parochias redundet; 26 Maii 1797[40]). 83. De retibus diebus festis pomeridianis jaciendis; 13 Octob. 1797. 84. De nonnullis rusticis templum Leiraaense freqventandi veniam petentibus; 6 Junii 1798. 85. Constitutio de abrogatione sponsalium; 4 Januarii 1799[41]). 86. De abrogando templo Storahofensi coetuqve hoc templum freqventare solito ecclesiæ Reppholensi addendo; 8 Febr. 1799. 87. De officina typographica Holensi; 14 Junii 1799[42]). 88. De usu eleemosynarum paræciæ Oddensis ac Breidabolstadensis; 4 Octob. 1799. 89. De foro causis conjugalibus dijudicandis proprio; 15 Junii 1799. 90. De qvatuor viris ad examinandum statum scholarum Islandiæ convenire jussis; 12 Decemb. 1799. 91. Constitutio, qvæ jubet nonnulla privilegia, a Cancellaria dari solita, in posterum supervacanea esse habenda, qvasdam vero ejus generis dispensationes a magistratu petendas; 23 Maii 1800[43]). 92. De collegio prædiis nonnullis regiis et Beneficiariis concessis divendendis; 18 Junii

34) ibidem Litr. LL.
35) — Litr. MM.
36) — Litr. NN.
37) — Litr. OO.
38) — Litr. PP.
39) ibidem Litr. QQ.
40) — Litr. RR.
41) — Litr. SS.
42) — Litr. TT.
43) — Litr. UU.

1800. 93. Diploma de regia Islandiæ societate, qvæ dicitur: Landsoplysningsselskab (Landsuppfrædingarfélag) 27 Junii 1800. 94. De templo Snæfokstadensi delendo et hac villa cum Klausturholis permutanda; 31 Julii 1801[44]. 95. In Islandia non nisi unum episcopum unamqve scholam in posterum esse debere; 2 Octobris 1801[45]. 96. De pecunia a Dno Hansen, Regi a consiliis conferentiarum utilibus in Islandia institutionibus promovendis legata; 7 April. 1802. 97. De templo Hlidarendensi delendo; 23 Apr. 1802. 98. De coemeterio in prædiis Skaul et Aa condendo; 25 Junii 1802. 99. Licere incolis villarum Haukadal et Medaldal templum Sandense freqventare; 25 Junii 1802. 100. De novo psalterio in Islandiam introducendo; 10 Julii 1802. 101. De templo Aasensi abrogando; 27 Maii 1803. 103. De decem emortuis vaccæ æqvamentis ad templum Grunnavikense pertinentibus non restituendis; 29 Martii 1805. 104. De templo Hialmholtensi abrogando; 29 Martii 1805. 105. Eos, qvibus beneficio regio prædia concessa sint, causis componendis ædes commodare debere; 21 Maii 1805. 106. De tribus vaccæ æqvamentis ad abrogatum Hlidarendense templum pertinentibus sacerdoti ecclesiarum Teig et Eyvindarmuli largiendis; 31 Maii 1805. 107. De taxa mercium in Islandia qvotannis constituenda; 23 Mai 1806. 108. Undecim vaccæ æqvamenta ex inventario templi Eydalensis delenda et sub hasta divendenda esse; 3 Julii 1807. 109. De symbolis in usus templi Grimseyensis ex aliqvot præbendis toparchiæ Hunavatnensis, Skagafiördensis, Eyafiördensis ac Thingeyensis erogandis; 3 Julii 1807. 110. Nonnulla vaccæ æqvamenta, ad sacellum Kalmannstungense pertinentia, vendenda esse; 9 Octob. 1807.

Litr. A.

Geheimeraad Greve Rantzau ang. at Gaarden Arneidarstadir paa Island, naar den vorder ledig og der er nogen Præste Enke i Waltiofstader Kald, maae forundes bemeldte Enke til Beboelse, m. v. (*21* Febr. *1766*).

Christianus Septimus.

V. S. G. T. Provsten i Mule Syssel paa Vort Land Island Hr. Hjörleifur Thorderson haver allerunderdanigst andraget, at fast alle Valtjofstad Kirkes Jorder ere deels

44) ibidem Litr. XX.

45) ibidem Litr. YY.

ruinerede af de farlige Elve, som löbe ned fra Iisfjeldene, deels af de höie Bjergers nedfaldende Skreeder, saa ingen af dem er af den Beskaffenhed, at en Præste-Enke efter Præstens dödelig Afgang, kan boe derpaa, men at der i Sognet ligger en af de saakaldede Christforjorder Arneidarstadir, som i gamle Dage til gudelig Brug har været henlagt, og Opsidderen derpaa altid har underholdt et fattigt Menneske, hvilken Gaard skal være meget beqvem for Præste-Enken; Thi give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi efter bemeldte Provst Thordersens derhos allerunderdanigst gjorte Ansögning, samt Din derover givne Betænkning allernaadigst have bevilget, at Gaarden Arneidarstadir, naar den vorder ledig og der er nogen Præste-Enke i Waltiofstad Kald, maae forundes bemeldte Enke til Beboelse, med de Vilkaar, at hun tilbörlig forsörger den fattige, ligesom en anden Bonde, samt naar der er ingen Enke i Kaldet, Præsten paa Waltiofstad da selv underholder Christfor Manden, mod at han tager Landskylden af Gaarden og dens underliggende Hialeyer; derefter Du Dig allerunderdanigst haver at rette og Vedkommende sligt til Efterretning at tilkiendegive: Befalendes etc.

Litr. B.

Kongelig Confirmation af den saakaldte Separations-Act. (26 *Mai* 1769).

№ 1. For Skalholt Bispestoel.

Christianus Septimus.

G. A. V., at eftersom Vores Elskelig og Kjære Hr. Fader Salig og Höilovlig Ihukommelse, under 23de Mai 1755, allernaadigst har anordnet en Commission paa Vort Land Island til at undersöge og antegne baade Skalholt og Holum Bispestols Indkomster, af hvad slags de ogsaa maatte være, saa og henvende deres Hovedöiemærke til at separere fra Bispestolens og Bispens Forretninger alt det, som kan ansees for at henhöre til Oeconomien, og som Bispeembedet uvedkommende, saasom det hele Skolevæsen og hvad deraf dependerer Domkirken og deres tilhörende Kirker og hvad ellers af den Beskaffenhed ved hver Bispestol matte befindes, med videre samme allernaadigste Befalings Indhold og Formelding; Og Vores General Kirke Inspections Collegium nu til Os har indgivet den af de anbefalede Commissarier i saa maade forfattede og til dem nedsendte Separations-Act for Skalholt Bispestol paa Vort Land Island, hvilken bemeldte General Kirke Inspections Collegium allerunderdanigst har indstillet til Vores allernaadigste Approbation og lyder Ord efter andet saaledes:

Skalholt Bispestols Indkomster som belöbe efter Ombudenes Antal af *Jordegods* og *Tiender*, saaledes som fölger:

	Qvilder.	Landskyld. Hundr.	Al.	Croner. Rdlr.	ß
Af Hreppe Ombud . . .	156	36	20	248	60
— Floe Ombud	223½	47	90	340	„
— Skeide Ombud . . .	97	14	76	123	18
— Tunge Ombud . . .	190	49	20	323	30
— Hamre Ombud . . .	245	59	70	401	60
— Skambeinstade Ombud	100¼	25	„	166	75
— Stols Jorder ved Sökanten	22	14	110	74	30
— Heines Ombud . . .	139	26	100	200	„
— Bjarnenæs Ombud . .	14	9	119	49	27
— Strande Jorder . . .	6	2	50	13	60
— Östfiorde Jorder . . .	„	1	60	6	„
— Papöe	„	„	60	2	„
Summa Jordegods . . .	1192¾	288	55	1949	„

Tienderne.	Rdlr.	ß		
Af Arnæs Syssel	32	45		
— Mule Syssel	20	„		
— Isefiords Syssel	33	„		
— Skaptefield Syssels Österpart	8	„		
— Dito Vesterpart	12	„		
— Rangervalle Syssel . . .	44	„		
— Bardestrand Syssel . . .	36	„		
Summa Tiender			185	45
Bliver saa Bispestolens hele Indtægt			2134	45

Af denne forskrevne Jordegodses Reveneurers Summa behöver Oeconomus paa Skalholt til Oeconomiens Fortsættelse med videre den Summa nemlig: til

	Rdlr.	ß
2de Rectores i Kost og Lön	150	„
24 Skolediseiple 18 Rbdlr. hver	432	„
Pastor Cathedralis i Kost og Lön	60	„
Eleemosynarius	24	„
Brite og Smed i Kost og Lön	48	„
7 Vinnemænd i Kost og Lön 20 Rdlr. hver . . .	140	„
Banke og Færgemand hver 15 Rdlr.	30	„
3 Drenge á 12 Rdlr. hver	36	„

	Rdlr.	β
1 Britedreng	16	„
1 Husholderske	20	„
Nok en Dito	16	„
2de Skoletienestepiger a 12 Rdlr.	24	„
En Kokkepige	14	„
Sengeklædérs Vedligeholdelse	15	„
Skolehusenes Vedligeholdelse	10	„
Bispestolens saakaldte Udkirkers Vedligeholdelse aarlig	6	„
De fattige i Reppen saakaldte Biskopstunge, deres Underholdning	14	„
Færgebaadenes Vedligeholdelse	10	„
Bispestolens Huses aarlige Reparation	30	„
Domkirkens Reparation	50	„
Tugthus Told	26	„
Skolebögers Indkiöb aarlig	4	„
Oplagspenge	26	87
Ombuds Lön	14	60
Oeconomi Kost og Lön	200	„
Summa	1412	51

Herpaa *udlægges Oeconomo* Reveneurerne af Skalholt Bispestols efterskrevne Ombuder og Tiender saaledes:

	Rdlr.	β
1) Tiende		
Af Rangevalle Syssel	44	„
— Bardestrands Syssel	36	„
— Skaptefield Syssel	20	„
2) Jordegods.		
Hamre Ombud	252	30
Floe Ombud	340	„
Tungne Ombud	323	30
Hreppe Ombud	49	27
Iárngerdestade	24	„
Rön	5	„
Isolfskaale	1	30
Gaarder som Bispestolens Kirker staae paa i Skambeinstade Ombud		
Hafne	9	30

	Rdlr.	ß
Kross	16	„
I Ölves Ombud Reiker	14	„
I Heines Ombud Bæ og Kalmanstunge .	15	30
Krisevig med Herdisevig Kirkejord . . .	7	60
Stad i Grindevig	6	„
Summa	1412	57

Foruden den visse Afgift af forskrevne Gods, skal Oeconomus oppebære de saakaldte Qvader, nemlig Mandslaan, Hestelaan og Dagsarbeide, hvorimod ham intet godtgiöres for Færgetold, Transport af Födevarer, Ildebrand eller andet Gods, som til Bispestolen skal hiemföres, ikke heller for Qvildernes Vedligeholdelse; Saa skal han og have ⅔ Deel af Bispegaarden til Besiddelse. Af alle de Herligheder, som Bispestolen tilhöre, være sig Drivfiske eller Drivtömmer, oppebærer Oeconomus til Husholdningens Understöttelse ⅔ Deel, hvorhelst de paa Bispestolens Grund tilfalde. Saa bör og Oeconomus nyde frie Skov til Ildebrand, Kul til Höeavlingens Førtsættelse og ikke videre; dog skal han meget nöie iagttage, at Skovene ikke forhugges, men paa det mueligste opelskes og fredes, i den Henseende maae ikke Torvskiæren, enten hiemme paa Bispestolen, eller andensteds forsömmes, saa meget af Bispestolens Inventario, som nödvendig behöves til Skoleoeconomiens Fortsættelse, beholder Oeconomus frie, efter den Specification, som derpaa er forfærdiget, eller herefter bliver forfærdiget, som alt i god Stand ved hans Afgang til hans Efterkommere restitueres. Det *unödvendige Iventarium* giöres til Penge, som forvares i en dertil indrettet og af Inspectoribus forseglet Kasse, eller, om mueligt, sættes paa Rente imod fornöielig Underpant. Imod alt det foranförte, som Oeconomo er tillagt, hör han forsyne Skolen med god og forsvarlig Föde, Klæder, Lys, Papiir, Skoe og al den Opvartning, som han nödvendig behöver og de Kongelige Anordninger tilholde ham udi Skoletiden at præstere. Til Rectores og Domkirkepræsten skal han foruden vedbörlig Kost, Lys, Værelser og Opvartning betale deres visse Lön i rette Tider, dog naar Rectores i feriis opholde sig andensteds end paa Bispegaarden, saa godtgiöres dem i den Tid intet for deres Kost. Endelig skal Oeconomus holde Domkirken, samt andre Bispegaardens Kirker, Huse, Gods og Eiendomme, som ham ere betroede udi god og forsvarlig Stand, samt opbygge og forbedrè hvad fornödent eragtes. Han skal ingen anden Regning for Oeconomien aflægge, end alene aarlig paa Öxeraae Alting producere for Inspectoribus, Biskoppens, Rectorum og Domkirkepræstens Attest, at Skolen og dens Betientere have udi alt nydt, hvis dem af höi Kongelig Naade er bleven tillagt; saa skal han og aflægge for dem en af Biskoppen attesteret Regning hvorledes den til Domkirken og de övrige Bispestolens Bygninger henlagte Capital er det Aar

anvendt, da Overskudet deraf skal tillige strax udi rede Penge betales og henlægges under 2de Inspectores Forsegling udi den samme Kasse, som Inventarium forvares udi, hvilken af Inspectoribus og ham skal forsegles. Og paa det om *Bygningernes Vedligeholdelse* kan haves sikker og tilforladelig Efterretnig, skal en af Amtmanden dertil forordnet Person eengang om Aaret besöge Bispestolen og udi 2de Dannemænds Overværelse oversee Bispestolens Bygninger og tilholde Oeconomo at reparere Bröstfældighederne, som da maatte forefindes, inden en vis forelagt Tid, over hvilken Forretning en Protocol bör aarlig föres, og ved Bispestolen forvares. Og som Bispestolens Intrader for nærværende Tid ikke strække sig til videre Oplæg eller *Nödpenge* end som til 26 Rbd. 87 Sk. naar Biskoppens Lön og behövende Udgifter fratrækkes, saa kan Nödpenge udi extraordinaire haarde Aaringer og andre uformodentlig paakommende Tilfælde tages af Inventarii Belöb, naar det er bleven anvendt til Contanter. Skulde den foranförte Tugthus Contribution ophöre, oplægges de dertil lagte 26 Rdlr. fra Oeconomo, og 13 Rdlr. 78 Sk. fra Bispens Intrader til Oplagspenge, som udgiör da tilligemed de forbemeldte 26 Rdlr. 78 Sk. den Summa 66 Rdlr. 75 Sk. Videre, naar Vacance efter Biskoppens Afgang, længere end som Bispeenkens Naadeaar vedvarer, da tilfalde de Biskoppelige Intrader Bispestolen, naar Stiftsprovstens Lön og paa ham giörende Udgifter, samt Bispeenkens Pension, ere aftrukne og oplægges ligeledes som Nödpenge.

Biskoppen udi Skalholt Stift nyder i sin aarlige Gage 700 Rdlr. foruden de saakaldte Qvader, nemlig: Mandslaan, Hestelaan, Dagsarbeide, som hænger ved ham tillagte Jordegods, samt ⅓ Deel af Bispestolens extraordinaire Herligheder, som Drivfiske og Drivtömmer. Til den ham tillagte Gage destineres Fölgende:

	Rdlr.	ß
1) Tiender.		
Af Arnæs Syssel	32	45
— Mule Syssel	20	"
— Isefiords Syssel . . .	33	"
2) Jordegods.		
— Heines Ombud . . .	184	60
— Skambeinstade Ombud .	141	45
— Ölves Ombud . . .	135	30
— Skeide Ombud . . .	123	18
— Strande Jorder . . .	13	60
— Thorkatlestadir . . .	13	30
— Thorlakshavn	10	"
— Hóp	6	60

	Rdlr.	ß
Af Östfiorde Jorder . . .	6	„
— Papöe	2	„
Summa	721	78
Herfra trækkes Ombudslön af Heines Ombud	8	„
og Tugthus Contribution	13	78
	21	78
Bliver tilbage	700	„

Hvilket Gods Bispen ved egne Betientere lader forvalte og tilligemed Qvilder udi forsvarlig Stand holde, at det til Successor i Embedet kan vorde saaledes, eller i forefundne Mangel med Aabod leveret. Herforuden nyder *Biskoppen* disse efterskrevne *Værelser* frie paa Bispegaarden, nemlig:

Bispestuen med tilhörende, Spisestuen med tilhörende, den saakaldte Skale-Skemme, de saakaldte Herbergedör, med Gangene til forbemeldte Huse, det nye Kokkehuus, Kirkeboden og Trade-Skiemmen; hvilke Værelser staae under Bispens eget Ansvar og Reparation. Herforuden nyder Bispen ½ Deel af Bispegaardens Tun og Eng, saa tilkommer ham og hvis Torvskiær udi Bispestolens Udmarker og Skov til Ildebrand udi Bispestolens Skove, med samme Erindring som Oeconomo. Oeconomus forskaffer Bispen Plads for hans Kiör og Rideheste udi Koe- og Hestestalden og lader dem der tilligemed sine pleie og oppasse om Vinteren, saavelsom om Sommeren drive til og fra Stolen uden nogen Betaling. Saa nyder og Biskoppen frie Drift udi Bispestolens Afretter for sit Qvæg, samt fri Færge paa Brueraa og Hammeren, for det Gods, han lader til sin Huusholdning derover före, ligeledes Plads og Giödning til Kiökkenhauge ved Bispegaarden. Saa skal og Biskoppen staae i fri Villie at udvælge sig hvilken Gaard han for godt befinder af Bispestolens Gaarde udi Nærværelsen til sit Qvæg at underholde, imod deraf at betale til Oeconomum den sædvanlige Afgift. *Naar Biskoppen ved Döden afgaaer*, skal hans *efterlevende Frue og Börn nyde Naadsensaar*, som saaledes indrettes: Döer Biskoppen imellem Fardage og Michelsdag, nyde Arvingerne Smörlejer af Godset som til Michelsdag forfalde, og Landskylderne til næstkommende Fardage, hvorfra Enkens Naadsensaar tager sin Begyndelse til næstkommende Fardag inclusive, men er den afdöde Biskop Enkemand, da nyde hans Arvinger ikkun Intraderne til næste Fardage inclusive efter Biskoppens Död og da overlevere Bygningerne og Godset udi forsvarlig Stand, eller mod Aabod til Oeconomum efter derom af Amtmanden giörende Anstalter. Som Stiftprovsten ved Biskoppens Död tiltræder sin Betiening, saa bör saavel Biskoppens Arvinger som Enkefrue drage Omsorg for, at han nyder af dem, hvis ham allernaadigst ved

kongl. Anordning af 1746 er tillagt, og desuden 100 Rdlr. Specie aarlig. Naar Biskoppens Værelser paa Bispegaarden ere af Enken eller Arvinger til Oeconomum udleverede, bör han besörge deres Vedligeholdelse og Istandsættelse af Aaboden, samt indcassere Afgiften af Godset, og anvende den til rede Penge, som leveres til Stiftprovsten, eller den tilkommende Biskop udi 3de Inspectorum Overværelse, som samme tage under Forsegling og foranstalte deres Vedligeholdelse udi en dertil forordnet Kasse. For dette Godses Administration og Afgivternes Anvending nyder Oeconomus $\frac{1}{5}$ Deel af hele Beholdningen. Biskoppens Enke bör nyde til aarlig Pension af det til Biskoppen henlagte Gods, saa meget Jordegods, som giver til aarlig Afgift 85 Rdlr. Qvaderne deri uberegnede, som hende ligeledes med Godset tilfalde; og bör hun holde Godset i forsvarlig Stand og hendes Arvinger levere det samme ved hendes Död til Biskoppen, og bör dette Gods i en Række, Sogn eller Repp være beliggende og ikke udsöges af mange Sveiter. *Det nödvendige Inventarium, som Bispestolen paa Skalholt bör fölge*, og altetider holdes i god Stand, hvilket successive bör leveres af en fratrædende eller dens Arvinger til dens Efterkommere saavel Biskop som Oeconomus, og til Lettelse og Undsætning ved deres Oeconomies Begyndelse ansees nödvendigt, bör være som fölger:

1. Biskoppen nyder af Inventario til Værdie 100 Rdlr. som af ham holdes vedlige og leveres til hans Successor udi Contanter eller andre ham tienlige Landöre.

2. Til Oeconomiens Fortsættelse leverer Mand fra Mand Oeconomo i Inventarium, som ligeledes af ham i alle paakommende Tilfælde bör vedligeholdes, nemlig

	Hundr.	Al.
15 duelige Kiör a 1 Hundr.	15	„
120 Lambfaar med Lam a 20 Al.	20	„
Beeder.		
40 Stkr. 4 Aar gamle a 25 Al.	8	40
40 dito 3 — — a 20 —	6	80
40 dito 2 — — a 15 —	5	„
40 dito 1 — — a 10 —	3	40
Stude.		
6 Stkr. 4 Aar gamle a 1 Hundr.	6	„
6 dito 3 — — a 80 Al.	4	„
6 dito 2 — — a 60 —	3	„
6 dito 1 — — a 40 —	2	„
60 Stkr. tamme og brugelige Heste a 60 Al. . .	30	„
30 dito brugelige Hopper a 50 Al.	12	60
I brugbare Skibe	20	„

	Hundr.	Al.
I tienlig Bordtöi af Tin og Træarbeide	3	"
10 Stkr store Kar heel og madholden a 60 Al. .	5	"
2 store Syrekar dito a 1 Hundr.	2	"
20 Stkr. Truer, 20 Stkr. smaa Kar og Span a 3 Al.	1	"
I tienlig Kiökkentöi af Kobber og Jern	7	"
10 Stkr. Klædeskriin a 25 Al.	2	10
2 Stkr. Kiærnere a 20 dito	"	40
1 Pundert 2 Stkr. Bismere	2	"
4 Stkr. Reise-Telte a 40 Al.	1	"
Sengeklæder til 20 Sænge	20	"
6 Stkr. Bækkener a 10 Al.	"	60
6 Borddnge og Haandklæder	1	"
60 Stkr. Klivsadler med Tilbehör a 4 Al. . . .	2	"
Skindreeb til 30 Heste a 10 dito	2	60
Haarreeb til 60 Heste a 5 dito	2	60
Tör Redning til 60 Heste a 1 dito	"	60
5 Stkr. Orf, 10 Refere, 10 Vallarklärur	"	10
2 Jern-Kalle, 4 Paler, 6 Skuffer	"	50
1 fuldkommen Smedelse	1	60
Hestesko til 40 Heste a 3 Al.	1	"
120 Al. Vadmel	3	15
30 Föringe Studeskind til Skoe a 30 Al. . . .	7	60
240 Föringe Smör a 10 dito	20	"
120 Vætter Fisk hiemme paa Bispegaard. 10 Föringe a 30 Al.	24	"
3 Tönder Meel a 60 dito	1	60
1 dito Skonrogen	"	60
1 dito Skibsbröd	"	45
$\frac{1}{2}$ Tönde spansk Salt	"	40
10 Stkr, Leer, 4 Stkr. Torvleer	"	50
1 Slibesteen	"	20
Summa	249	60

Herforuden ere de *770 Stkr. Leje-Qvilder*, som ifölge denne Separations-Act bör fölge med det til Oeconomum udlagte Jordegods i Aaboden.

Naar den allernaadigst beskikkede *Oeconomus afgaaer*, bör hans Stervboe ved Rettens Middel strax forsegles og ifald Bispestolen har nogle Prætensioner paa

Stervboet nyder han fremfor alle andre Creditorer Prioritet, men Amtmanden beskikker strax efter Inspectorum til ham gjörende Forestilling en habil og vederhæftig Person til Oeconomo, hvilken sig samme nvægerlig bör paatage indtil allernaadigst Resolution erholdes. Og som ingen af de nærværende Commissariis kunde videre erindre, som for nærværende eller efterkommende Tid burde ved Separationen iagttages, saa indstille vi allerunderdanigst denne Seperationsact til Hans Kongl. Majestæts allernaadigste Confirmation, og forblive til Döden allernaadigste Arve-Konge og Herre Deres Kongl. Majestæts allerunderdanigste Arve-Undersaatter og troe pligtskyldigste Tienere.

Ved Öxeraae den 23de August 1764.

Finnur Jonsson. (L. S.) Magnus Gisleson. (L. S.) O. Stephensèn. (L. S.)
B. Marcusson. (L. S.) S. Magnussen. (L. S.) B. Sivertsen. (L. S.)

Da ville Vi foreskrevne Separationsact for Skalholt Bispestol, udi alle dens Ord, Clausuler og Puncter, saasom den heroven indfört findes, til Efterretning for nærværende og efterkommende Tid allernaadigst have approberet og stadfæstet saa og hermed approbere og stadfæste; Og haver saavel Biskoppen som Amtmanden og Bispestolens anordnede Inspectores, Laugmanden og Landfogden paa Island, samt deres Efterkommere i Embedet, som og p. t. Oeconomi, at holde sig denne Seperationsacts Indhold stricte allerunderdanigst efterrettelig, og især de förste til alle Tider at have alvorlig Indseende med, at den i alle Poster nöie vorder efterlevet, og om, imod Forhaabning, anderledes skulde befindes, da saadant til Vores General-Kirke-Inspections-Collegium at indberette; Forbydendes etc.

Litr. B.

Kongelig Confirmation af den saakaldte Separations-Act (29 Mai 1769) № 2 for Holum Bispestoel.

Christianus Septimus.

G. A. V.: at eftersom Vores Elskelige Kiære Herr Fader Salig og Höilovlig Ihukommelse under 23 Mai 1755 allernaadigst har anordnet en Commission paa Vort Land Island til at undersöge og antegne baade Skalholt og Holum Bispestols Indkomster af hvad Slags de ogsaa maatte være, saa og henvende deres Hovedöiemærke til at separere fra Bispestolen og Bispens Forretninger alt det, som kan ansees for at henhöre til Oeconomien og som Bispe-Embedet uvedkommende, saasom det hele Skolevæsen og hvad deraf despenderer, Domkirkerne og deres tilhörende Kirker og hvad ellers af den Beskaffenhed ved hver Bispestol maatte forefindes med videre samme allernaadigste Befalings Indhold og Formelding; Og Vores General-Kirke-Inspsetions-Collegium nu til Os har indgivet den af de anbefalede Commissarier i saa Maade for-

fattede og til dem nedsendte Seperationsact for Holum Bispestol paa Vort Land Island, hvilken bemeldte General-Kirke-Inspections-Collegium allerunderdanigst har indstillet til Vores allernaadigste Approbation og lyder Ord efter andet saaledes:

Holum Bispestols Indkomster, som belöber efter Ombudernes Antal af *Jordegods* og *Tiender*, saaledes som fölger:

		Landskyld.				Qvild.
Af	Langenæs Ombud	12	Hundr	50	Al.	57
—	Fnioskedals dito	16	—	80	—	60
—	Hörgardals dito	9	—	20	—	38½
—	Svarvadardals dito	14	—	58	—	77
—	Fljote dito	26	—	70	—	72
—	Slettuhlydar dito	28	—	10	—	104½
—	Hiemme dito	114	—	46	—	349
—	Skage dito	7	—	70	—	25½
—	Svinadals dito	25	—	100	—	95½
—	Leensjorde dito	14	—	80	—	53
—	Rectorsjorde dito	9	—	100	—	40½
		279	Hundr.	84	Al.	972½ Qvild.

Giör til Penge beregnet 1767 Rd. 12 ß

Fra foranförte Summa bör trækkes de *visse staaende Udgifter*, i Ombuderne, som belöbe sig til	411 — 48 -
remanet til Indtægt	1355 Rd. 54 ß
Hertil kommer Bispestolens Tiender af Skage- Öefjord-Sysseler, som aarlig belöbe sig ongefehr til	80 — „
Bogtrykkeriet paa Holum anslaaes til	200 — „
Bliver saa Indtægtens hele Sum -	1635 Rd. 54 ß

Fra den ovenstaaende Sum gaae efterfölgende *Udgivter*:

Til Skolens 16 Almisse-Disciple ifölge det allernaadigst udgivne Reglement af 10de Juni 1746 for Holum Bispestol, ligesom den anden Skole paa Skalholt sættes pro persona 18 Rdlr. er	288 Rd. „ ß
Rectoris Kostpenge	30 — „ -
Hans Lön ydes af det dertil destinerede Jordegods, som tilforn er anfört iblandt Udgifterne til 16 Hundr. 70 Al. eller 66 Rdlr. 30 Sk.	
Conrector for Kost og Lön	60 — „ -
Pastor Cathedralis	60 — „ -

		Rd.	ß
De til Holum Skoles Oeconomie behövende *Folk* ansees fölgende, nemlig:			
	En Lade-Foget eller Brite . .	24 —	„ -
	En Smed	24 —	„ -
	Vaage-Mand og Fiskebanker .	13 —	„ -
	6 Arbeids Karle	140 —	„ -
	3 Drenge à 12 Rdlr.	36 —	„ -
	En Husholderske	20 —	„ -
	En Læstemand	24 —	„ -
	3 Tienestepiger	38 —	„ -
	En Kokkepige	14 —	„ -
Nok til Skolens og alle forbemeldte Folkes *Sengeklæders Vedligeholdelse*		9 —	„ -

Efter den paa *Udkirkernes* Antal indgivne Specification, befindes Kirkerne paa Bispestolens Grund efterfölgende, nemlig: Kete, Geldingeholt, Abai, Flugumyre, Hofstadir, Vidvik, Miklebay, Höfde, Miklegard, Spakonefell og ½ Flatöe.

Til deres aarlige Vedligeholdelse og behövende Reparation hensættes i Alt	5 —	„ -

Til forbemeldte Kirkers Indkomsters Oppebörsel sættes af Bispen og Oeconomo vederhæftige Kirkeværger, eftersom de sorterer under deres anfortroede Godses Forvaltning, og indrettes paa bemeldte Kirker overalt Kirkeböger.

Elemosynarii Kost	24 —	„ -

Hvad *Bygninger og Huse* paa Holum Bispestol angaaer, da som nogle efter nærværende Tilstand ansees unödvendige, eragtes at de blive Bispestolen alene til Besvær, saa blive de overflödige casserede, og Tömmeret deraf efter Vurdering lagt til de övriges Reparation, men de andre blive besigtigede og derpaa sat billig Aabod af Stædets Sysselmand eller anden af Amtmanden beskikket Övrigheds Person. Alene bliver *Biskoppen forbeholdne* fölgende Værelser, nemlig: Steenstuen, Bispestuen, Fadeburet, Tömmerstuen, Kiökkenet i Gangen, et Giemmehuus eller Skiemme, hvilke Værelser staae under Biskoppens eget Ansvar og Reparation, hvorfor ham godtgiöres 13 Rdlr. 26 Sk. aarlig. Men til de *andre Huses Vedligeholdelse*, som under

Oeconomo Forvaltning blive, henlægges aarlig	20 —	„ -
Til Fattiges Underholdning	14 —	„ -
For Transport af Fisk og Madvahre	40 —	„ -
For Bispestolens Qvilder paa Oeconomiens Anpart, deres aarlige Aabod	30 —	„ -
Tugthus Told saalænge den bör svares	19 —	12 -

Domkirkens aarlige Vedligeholdelse	25 — „ -
Oeconomi aarlige Lön	130 — „ -
Summa	1101 — 12 -

Herpaa *udlægges Oeconomo* Reveneurerne af Holum Bispestols efterskrevne Ombuder og Tiender saaledes:

Af Laugenæs Ombud	60 — 39 -
— Fnioskedals —	89 — 30 -
— Svarverdals —	97 — 24 -
— Hiemme —	608 — 45 -
— Slettuhlydar —	147 — 54 -
— Skage —	38 — „ -
— Tiender af Öe- og Skagefiords Sysseler	60 — „ -
Summa	1101 — 12 -

Foruden den visse Afgift af foreskrevne Gods skal Oeconomus have Bispegaarden fri til Besiddelse uden nogen Afgift foruden saa meget af Tunn og Enge Halvparten af hvert som 6 Kiör og en Ridehest kan underholde. Iligemaade oppebærer Oeconomus af alle de Herligheder som Bispestolen tilhörer $\frac{2}{3}$ og Biskoppen $\frac{1}{3}$ Deel. Af Drangöes Avling oppebærer Oeconomus ogsaa $\frac{2}{3}$ Dele imod Bispen, hvorefter ogsaa Omkostuingerne paa begge Sider og Udredning dertil, bör lignes efter Advenant.

Skovene nyder ogsaa Oeconomus frie til Kul, som forefindes paa Bispestolens Grunde, dog saa at de ikke forhugges, men paa det mueligste opelskes og fredes.

Törveskiær nyder han ogsaa til Fornödenhed. Oeconomus forskaffer Biskoppen Plads for hans Köer og Ridehest udi Koe- og Hestestalden, og lader dem tilligemed sine pleie og oppasse om Vinteren saavelsom om Sommeren drive til og fra Stoel uden nogen Betaling. Saameget af Bispestolens Inventario som nödvendig behöves til Skole-Oeconomiens Fortsættelse, beholder Oeconomus frie efter den Specification, som i denne Act bliver siden indlemmet, hvilket Inventarium bör i god Stand efter Oeconomi Afgang til hans Efterkommere restitueres. Det unödvendige Inventarium giöres til Penge, som forvares i en dertil indrettet og af Inspectoribus forseglet Cassa, eller om mueligt sættes paa Rente imod fornöielig Underpant.

Imod alt det Foranförte, som Oeconomo er tillagt, bör han forsyne Skolen med god og forsvarlig Föde, Klæder, Lys, Papiir, Skoe; og al den Opvartning, som han nödvendig behöver og de kongelige Anordninger tiholde ham udi Skoletiden at præstere. Til Rectores og Domkirkepræsten skal han foruden vedbörlig Kost, Lys, Værelser og Opvartning betale deres visse Lön i rette Tider. Finder Rector for godt

ikke selv at trække ham forundte Salarium af ham tilforn udlagte Jordegoils og Qvilder, betaler Oeconomus ham 60 Rdlr. til Specie beregnet i Salarium, men oppebærer derimod Intraderne af de saakaldte Rectoris Iorde. Naar Rectores i feriis opholde dem andetsteds end paa Bispegaarden, saa godtgiöres dem i den Tid intet for deres Kost. Endelig skal Oeconomus holde Domkirken, som ham er anbetroet udi god og forsvarlig Stand, samt opbygge og forbedre hvor fornödent eragtes. Han skal ingen anden *Regning for Oeconomien* aflægge, end alene aarlig paa Öxeraae Landsting producere for Inspectoribus Biskoppens, Rectorum og Domkirkepræstens Attest, at Skolen og dens Betientere have udi alt nydt hvis dem af Höikongelig Naade er bleven tillagt. Saa skal han og aflægge for dem en af Biskoppen attesteret Regning hvorledes den af Domkirken og den övrige Bispestolens Bygninger henlagte Capital er det Aar anvendt, da Overskudet deraf skal tillige strax udi rede Penge betales og henlægges under 2de Inspectorers Forsegling udi den samme Kasse, som Inventarium forvares udi, hvilken af Inspectoribus og ham skal forsegles. Og paa det om *Bygningernes Vedligeholdelse* kan haves sikker og tilforladelig Efterretning, skal en af Amtmanden dertil forordnet Person eengang om Aaret besöge Bispestolen og udi 2de Dannemænds Overværelse oversee Bispestolens Bygninger og tilholde Oeconomo at reparere Bröstfældighederne, som da maatte forefindes, inden en vis forelagt Tid, over hvilken Forretning en Protokol bör aarlig föres og ved Bispestolen forvares. Videre naar Vacance efter Biskoppens Afgang længere end som Bispe-Enkens Naadsens Aar vedvarer, da tilfalde de biskoppelige Intrader Bispestolen naar Stiftsprovstens Lön og paa ham giörende Udgifter, samt Bispe-Enkens Pension ere aftrukne, oplægges som Nödpenge.

Biskoppen udi Holum Stift nyder i sin aarlige Gage, foruden ⅓ af Drangöes Fangst og Bispestolens extraordinaire Herligheder; som Drivfiske og Drivtömmer, den

Summa	500 Rd. „ ß
Herforuden godtgiöres for hans Værelsers Reparation aarlig efter at de ere ham i god og forsvarlig Stand overleverede	13 — 26 -
For Tugthustold efter ham destineret Gods	6 — 16 -
Nok for Qvilders Aabod paa ham destineret Jordegods	15 — „ -
Summa	534 — 42 -

Desforuden henfalder til Bispen Afgifterne af de saakaldte Leensjorder naar der er ingen Enkefrue Pensionist.

Herpaa udlægges Biskoppen efterfölgende:

Hörgardals Ombud	41 Rd. 60 ß
Fljöte dito	128 — 42 -
Svinedals dito	144 — 30 -

Af Skagefiords Syssels Tiender . . .	22 Rd. „ ß	
— Bogtrykkeriet	200 — „ -	
	Summa	534 Rd. 42 ß

Foranförte Gods lader Biskoppen ved egne Betientere forvalte og tilligemed Qvilder udi forsvarlig Stand holde, at det til Successor i Embedet kan vorde saaledes, eller i forefunden Mangel med Aabod leveret. Herforuden nyder og Biskoppen fri Drift udi Bispestolens Afret for sit Qvæg samt Höe og Græsgang for 6 Köer og 1 Ridehest efter Foranförte.

Han nyder ogsaa fri Færge over Herreds Vandene for det Gods han lader derover före, ligeledes Plads og Giödning til Kiökkenhave ved Bispegaarden.

Saa skal og Bispen staae i fri Villie at udvælge sig, hvilken Gaard han for godt befinder af Bispestolens Gaarde udi Nærværelsen til sit Qvæg at underholde, imod deraf at betale til Oeconomum den sædvanlige Afgift.

Naar Biskoppen ved Döden afgaaer, skal hans *efterlevende Frue og Börn nyde Naadsensaar*, som saaledes indrettes: Döer Biskoppen imellem Fardage og Michelsdag, nyde Arvingerne Smörlejer af Godset som til Michelsdag forfalde, og Landskylderne til næstkommende Fardage, hvorfra Enkens Naadsensaar tager sin Begyndelse til næstkommende Fardag inclusive, men er den afdöde Biskop Enkemand, da nyde hans Arvinger ikkun Intraderne til næste Fardage inclusive efter Biskoppens Död og da overlevere Bygningerne og Godset udi forsvarlig Stand, eller mod Aabod til Oeconomum efter derom af Amtmanden giörende Anstalter. Som Stiftprovsten ved Biskoppens Död tiltræder sin Betiening, saa bör saavel Biskoppens Arvinger som Enkefrue drage Omsorg for, at han nyder af dem, hvis ham allernaadigst ved kongl. Anordning af 1746 er tillagt, og desuden 80 Rdlr. Specie om Aaret. Naar Biskoppens Værelser paa Bispegaarden ere af Enken eller Arvinger til Oeconomum udleverede, bör han besörge deres Vedligeholdelse og Istandsættelse af Aaboden, samt incassere Afgiften af Godset, og anvende den til rede Penge, som leveres til Stiftprovsten, eller den tilkommende Biskop udi 3de Inspectorum Overværelse, som samme tage under Forsegling og foranstalte deres Vedligeholdelse udi en dertil forordnet Kasse. For dette Godses Administration og Afgivternes Anvending nyder Oeconomus $\frac{1}{6}$ Deel af hele Beholdningen. Bispens Enke nyder til aarlig Pension de saakaldte Leensjorder, og bör hun holde Godset i forsvarlig Stand og hendes Arvinger levere det samme ved hendes Död til Biskoppen.

Videre finder Commissionen for godt at eragte, at naar Tugthuustolden ophörer, anvendes de til Oeconomum henlagte 19 Rdlr. 12 Sk. og Biskoppen i samme Hensigt accorderede 6 Rdlr. 16 ß, tilsammen 25 Rdlr. 28 Sk. til Domkirkens Ved-

ligeholdelse tilligemed de 25 Rdlr. af Jordegods Oeconomo til den Ende allerede er udlagt paa rigtig Regning i en dertil indrettet Kirkestol, og det af Udgifterne overblivende indsamles og forvares til manquerende Qvilders Indkiöb. Kommer Bispestolen endeligen i den Stand, at dens Indkomster stige saa höit, at Oeconomus kan oppebære af hans Genant efter Separationsplanen af 1756: 1160 Rdlr. samt Biskoppen forunden Leensjordene 640 Rdlr. og noget siden af Bispestolens Intrader overgaaer sidstbemeldte Summa, oplægges samme som *Nödpenge* og forvares i en dertil indrettet Kasse til Bispestolens Bedste, i paakommende Tilfælde.

Det nödvendige *Inventarium*, som Bispestolen paa Holum bör fölge og alle Tider holdes i god Stand, bör successive leveres af den fratrædende eller dens Arvinger til dens Efterkommere saavel Biskop som Oeconomus til Lettelse og Undsætning ved deres Oeconomies Begyndelse, og ansees som nödvendigt Efterfölgende:

1. Biskoppen nyder af Inventario til Værdie 40 Rdlr. som af ham holdes vedlige og leveres til hans Successor udí Contanter eller andre ham tienlige Landöre.

2. Til Oeconomiens Fortsættelse leveres Mand fra Mand Oeconomo Inventarium som ligeledes af ham i alle paakommende Tilfælde bör vedligeholdes, nemlig:

	Hundr.	Al.
12 duelige Köer a 1 Hundr.	12	„
180 Lammefaar a 6 Ær 1 Hundr.	30	„
Beder.		
40 Stkr. 4 Aar gamle a 25 Al.	8	40
40 dito 3 — — a 20 —	6	80
40 Stkr., 2 Vintergamle, a 15 Al.	5	„
40 dito 1 Aar gamle a 10 Al.	3	40
Stude.		
3 Stkr. 4 Aar gamle a 1 Hundr.	3	„
3 dito 3 — — a 90 Al.	2	30
3 dito 2 — — a 60 —	1	60
3 dito 1 — — a 40 —	1	„
3 Kalve a 20 Al.	„	60
50 Stkr. tamme og brugelige Heste a 60 Al. . .	25	„
10 Stkr. brugelige Hopper a 50 Al.	4	20
I brugbare Skibe	4	„
Fæste af Skindreeb som behöves til Drangöe . .	4	„
I tienlig Bordtöi af Tin- og Træarbeide	3	„
Store Kar hele og madholden a 40 Tönde Rum .	6	80
30 Stkr. Truge, 30 Stkr. smaae Kar og Spander a 3 Al.	1	60

	Hundr.	Al.
5 Stkr. Oxehoveder	1	„
I tienlig Kiökkentöi af Kobber og Jern	6	„
2 Stk. Kiærnere a 20 Al.	„	40
1 Pundert og 1 Bismer	2	„
1 Reisetelt	„	60
Sængeklæder til 16 Sænge	16	„
4 Stk. Bækkener a 10 Al.	„	40
I Bordduger og Haandklæder	„	100
50 Stkr. Klifsadler med Tilbehör a 4 Al. . . .	1	80
Skindreeb til 30 Heste a 10 Al.	2	60
Haarreeb til 20 Heste a 5 Al.	„	100
5 Stkr. Orf, 10 Hrifur, 10 Vallarklárur	„	10
2 Jernkarle, 4 Pále, 6 Skuffer	„	50
1 fuldkommen Smedelse	1	60
Hesteskoe til 40 Heste a 3 Al.	1	„
60 Al. Vadmel	1	68
20 Föringer Studeskind til Skoe á 30 Al. . . .	5	„
200 Föringer Smör a 10 Al.	16	80
40 Vætter Fisk hiemme paa Bispegaarden a 40 Al.	13	40
2 Tönder Meel a 60 Al.	1	„
1 dito Skonrogen	„	60
1 dito Skibsbröd	„	45
½ dito Spansk Salt	„	40
10 Stkr. Leer, 2 Stkr. Törveleer	„	45
1 Slibesteen	„	20
Summa	196	28

Herforuden ere de 713½ Leieqvilder, som ifölge denne Separations-Act bör fölge med det til Oeconomum og Rectorem udlagte Jordegods i Ombudene.

Holum Bispestol fölgende Aabods Jorder, Ingialdstadir, Hraun i Unadal, halv Mjölbreidustad, halv Hraun i Slettuhlid og Hornbrekke, som efter Vurdering belöbe dem til 46 Hundr. 100 Al. anvendes til de manqverende Qvilders Indkiöb og Etablissement, efter at nu grasserende Faaresyge er overgaaet og over de solgte Gaardes Valuta föres af Vedkommende en rigtig Regning. Skulde og noget af Bispestolens udestaaende Restancer i Ombudene eller afgangne Biskop Haldor Brinjulvsens Fallit-Stervboe og Bispestolen tilhörende trykte islandske Böger kunde gjöres til Penge, oplægges samme og anvendes efter rigtig Regning til Bispestolens Nytte, som

Qvilders Indkiöb og Bogtrykkeriets Huses Reparation, hvortil andre Nödpenge i denne Separations-Act formedelst Bispestolens slette Tilstand ei har været at udfinde. Naar den allernaadigst beskikkede Oeconomus afgaaer, bör hans Stervboe ved Rettens Middel strax forsegles, og ifald Bispestolen har nogen Prætension paa Stervboet, nyder han fremfor alle andre Creditorer Prioritet. Men Amtmanden beskikker strax efter Inspectorum til ham giörende Forestilling en habil og vederhæftig Person til Oeconomus, hvilken sig samme uvegerlig bör paatage indtil allernaadigste Resolution erholdes. Og som ingen af de nærværende Commissariis kunde videre erindre, som for nær- eller efterkommende Tid burde ved Separationen iagttages; saa indstille vi allerunderdanigst denne Separations-Act til Hans Majestæts allernaadigste Confirmation og forblive til Döden allernaadigste Arvekonge og Herre, Deres Majestæts allerunderdanigste Arveundersaatter og troepligtskyldigste Tienere.

Ved Öxeraae den 27de Juli 1765.

Finnur Jonsson. (L. S.) Gisle Magnusson. (L. S.) M. Gisleson. (L. S.)
I. Widalin (L. S.). Haldor Jonsson. (L. S.). B. Marcusson. (L. S.)
B. Sivertsen. (L. S.). S. Sölvason. (L. S.)

Da ville Vi forskrevne Separationsact for Holum Bispestol udi alle dens Ord, Clausuler og Punkter, saasom den foroven indfört findes til Efterretning for nærværende og efterkommende Tid allernaadigst hermed approbere og stadfæste.

Dog skal de udi bemeldte Act til *Eleemosynarii Kost udsatte 24 Rdr. aarlig*, herefter *henlægges til Domkirkens Reparation*, og haver saavel Biskoppen som Amtmanden og Bispestolens anordnede Inspectores, Langmanden og Landfogden paa Island samt deres Efterkommere i Embedet, som og p. t. Oeconomus at holde sig denne Separationsacts Indhold stricte allerunderdanigst efterrettelig, og især de förste til alle Tider at have alvorlig Indseende med, at den i alle Poster nöie vorder efterlevet, og om imod Forhaabning anderledes skulle befindes, da saadant til vores General Kirke Inspections Collegium at indberette. Forbydende etc.

Litr. C.

Forordning ang. den paa Island forordnede Commission, med videre.
(15 Maii 1770).

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark etc. etc. gjöre alle vitterligt; at ligesom Vi af Höi Kongelig Naade og Landsfaderlig Omhue for Vore paa Vort Land Island boende kjære og troe Undersaatter, uafladelig er betænkt paa deres Velfærd i alle mulige Maader at befordre: Saa have vi og udi saadan Henseende for got befundet, at befale Os Elskelig Andreas Holt, Vores Ober- Land-

Commissarius, Thorkild Fieldsted, Vores Laugmand paa Færöerne, og Thomas Windekilde, som forordnede Commissarier, sig dertil Landet nu at begive og, efter foregaaende nöie Undersögning, at foreslaae, hvad som eragtes tienlig til samme Lands og dets Indbyggeres almindelige Bedste og Opkomst. Thi byde og befale Vi til den Ende hermed allernaadigst saavel Vores samtlige der paa Landet værende Betiente, samt alle andre at gaae bemeldte Commissarier med al den Efterretning og Oplysning, som de til denne Commission behörig at fuldföre behöve og af dem forlange, ufortövet og uden mindste Ophold til Haande; og hvad en eller anden af Kiærlighed til Fædrenelandet i saa Maade og udi anförte Öiemærke haver at bringe udi Forslag, dermed melder han sig ligeledes hos denne paa nogen Tid i Landet forblivende Commission, som tager samme udi behörig Betragtning. — Imidlertid have Vi for det förste baade til Vore derværende Undersaatters Beqvemmelighed samt Gavn og Sikkerhed, saa og til Vores Tienestes desto bedre Befordring, ei allene befalet Vores Stiftbefalingsmand Os Elskelig Lauritz Thodal, som nu ligeledes reiser til Landet, sig der udi nogle Aar at opholde, men endog inddeelt dette vidtlöftige Land under 2 Amtmænd, saa at Stiftsbefalingsmanden tillige, som Amtmand, betiener det ham udi de Söndre og Vestre Fierdinger tildeelte Amt, og Vores nuværende Amtmand, Os Elskelige Ole Stephensen, ikkun de nordre og östre Fierdinger, som det Amt, ham nu er tildeelt; hvorefter Vore Undersaatter udi alle de Forretninger, som Amtmands-Embederne vedkomme, sig til hver vedkommende bemeldte Amtmand, men saavidt Stiftbefalingsmands-Embedet angaaer, overalt paa det hele Land, til ham haver at henholde. Iövrigt befale Vi alle Vedkommende, som denne Forordning under Vort Kammer-Segl tilskikket vorder, at de den strax paa behörige Steder og ligeledes af alle Prædikestole, til Alles og enhvers Efterretning, lader læse og forkynde etc.

Litr. D.

Forordning ang. nogle af de anordnede aarlige Fest- og Hellig-Dage, deels at afskaffes, deels at henlægges til næstpaafölgende Söndage. (26 October 1770).

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade, Konge til Danmark etc. etc. gjöre alle vitterligt, at Som Vi have ladet tage i grundig og nöie Overveielse, hvorledes nogle af de anordnede aarlige Fest- og Hellige-Dage, efter adskillige andre protestantiske Landes Exempel, deels ganske kunde afskaffes og deels henlægges til næstpaafölgende Söndage, efterdi Erfarenhed, som oftest, viiser, at, endskiönt deres Anordning vel kan have havt et got og gudeligt Öiemærke, ere deslige Dage dog mere blevne anvendte til Lediggang, og andre deraf flydende Laster, end til en sand og alvorlig Gudsdyrkelse; Saa have Vi, til at forekomme saadanne hellige Dages Mis-

brug, og, paa det de hellere kunde anvendes til Arbeide og nyttig Gierning, allernaadigst funden for got at onordne og befale, ligesom Vi og hermed anordne og befale, at efterskrevne Fest- og hellige-Dage skal, for den fölgende Tid, i Vores Riger og Lande være afskaffede, og aldeles ophöre, nemlig:

Den tredie Festdag af de trende store Höitider Juul, Paaske- og Pintse-Dag. Hellig 3 Kongers Dag. Mariæ Reenselses Dag. St. Hans Dag. Mariæ Besögelses Dag. Michels Dag og Alle Helgens Dag. Dog skal denne sidste Dags Texter, og Bönnen for Reformationen, forklares og læses paa den förste Söndag efter den 1ste Novembris. Mariæ Bebudelses Dag skal henlægges til den 5te Söndag i Fasten, og dens Evangelium samt Text til Aftensang da læses og forklares. Den i Vores Kongelige Residentz Stad Kiöbenhavn anordnede Bede- og Taksigelses-Fest, den 23 Octobris, paa hvilken Dag den optændte Ildebrand blev dæmpet, ville Vi og at skal ophöre, hvorimod til en Erindring af Guds Frelse, næste Söndag efter skal skee Taksigelse af Prædikestolene, og den forordnede Bön efter Prædiken læses. Og skal denne Vores allernaadigste Anordning tage sin Begyndelse fra förste Advents Söndag, som indfalder den 2 Decembris förstkommende; da Vi derbos forsee Os til, at Söndagen og de vedblivende Festdage, med desmere Alvorlighed og gudelig Andagt vorder helligholdte; ligesom og Vedkommende, over de derom udgangne Forordninger, tilbörligen have at holde; Iövrigt ville Vi allernaadigst, at de Tavler og Bekkener, som skulle ombæres eller udsættes paa nogen af de forberörte hellige Dage, som nu ophöre, skal henlægges til næste Söndag efter; Thi byde Vi hermed og befale Vores Statholder i Vort Rige Norge, samt Grever og Friherrer, Stiftbefalingsmænd, Biskopper, Amtmænd, Præsidenter, Borgermestere og Raad, Fogder og andre, som denne Vores Forordning, under Vort Cancellie-Segl, tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder, til alles Efterretning, strax lader læse og forkynde etc.

Litr. E.

Forordning ang. almindelig Tilladelse at indgaae Ægteskab i visse af de ved Loven forbudne Led. (27 Decembris 1770).

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade, Konge til Danmark etc. etc. Giöre alle vitterligt: at, da Vores Danske og Norske Lov forbyder dem, som ere Södskende-Börn eller Næst-Södskende-Börn, at indlade sig i Ægteskab med hinanden, og for en Enke-Mand og Enke-Kone strækker samme Forbud til deres afdöde Ægtefælles Södskende-Börn og Næst-Södskende-Börn; men saadant Egteskab alletider har været tilladt dem, som derom have gjort allerunderdanigst Ansögning; Saa have Vi, for at spare Vedkommende, som ville indgaae sligt Ægteskab, for den Bekostning og Tids

Spilde, som Ansögning og Bevillings Indlösning udfordrer, allernaadigst funden for got, hermed i Almindelighed at tillade Södskende-Börn og Næstsödskende-Börn at indlade sig i Ægteskab med hinanden, uden dertil at behöve nogen særdeles Bevilling; Ligeledes og paa samme Maade, nemlig uden dertil at behöve nogen Bevilling, ville Vi allernaadigst tillade, at en Enke-Mand maa ægte sin afdöde Hustrues Söster, eller Söster-Datter, og saa fremdeles nedad i samme Linie; I det övrige bör det, i Henseende til de forbudne Leed i Ægteskab have sit Forblivende ved Vores Danske og Norske Lov; thi byde Vi hermed etc.

Litr. F.

Forordning, ang. at alle de Ægteskaber iblandt Blods- og Svogerskabs-Forvandte, hvilke ikke i Guds Lov udtrykkelig ere forbudne, maa herefter uden Dispensation være tilladte. (3 April 1771).

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade, Konge til Danmark etc. etc. Giöre alle vitterligt: at ligesom Vi af Landsfaderlig Godhed og Omhue for at befordre Vore kiære og troe Undersaatters Tarv og Anliggende, saavidt muligt være kan, ved Vores under den 27de Decembris sidstafvigte Aar udgivne Forordning have forundt dem Tilladelse udi nogle visse af de i Vores Danske og Norske Lov, formedelst Slægt eller Svogerskab ellers forbudne Leed at indtræde i Ægteskab med hinanden, uden dertil i Forveien at söge eller behöve nogen særdeles Bevilling; Saa have Vi nu ydermere funden for got at lade den derudi beteede Naade endnu gaae Videre, og til den Ende hermed bevilge og tillade, at det herefter i Almindelighed skal staae alle og enhver af de Blods- eller Svogerskabs-Forvandte, hvis Ægteskab ikke udtrykkelig er forbuden udi Guds Lov, frit for, uden dertil at forskaffe Vores særdeles Tilladelse, at givte sig tilsammen, og saadant deres Ægteskab, naar fornden Slægtskabet ellers intet andet betydeligt maatte være i Veien, ubehindret at fuldbyrde; og skal altsaa alt hvis derimod udi Vores Danske og Norske Lov eller andensteds forhen har været anordnet, hermed være aldeles forandret og ophævet; Thi byde Vi hermed etc.

Litr. G.

Resolution ang. 3de Islandske Præstekalds Prætentioner paa et Laxefiskerie samt et Stykke Udmark med tilhörende Strandrettighed. (27 Martii 1775).

Endskiöndt Thingöre Kloster befindes at have fuldkommen Adkomst til den hidindtil övede Herlighed over Laxfiskeriet i Laxaaen, saa ville Vi dog af besynderlig Kongelig Naade i Betragtning af Hialtebakke Præstekalds Ringhed tillade sammes

Præster efterdags at nyde Laxefiskerie i Elven for Præstegaardens Grund; dog at de ikke giör nogen saadan Indretning dertil, som kan være til Hinder for Klosterets Herlighed over bemeldte Fiskerie, hvilken samme efterdags skal beholde, som tilforn, ifölge derpaa havende usvækkede Adkomster. Ligeledes er det Vores allernaadigste Villie, at indbenævnte Kirker Stad og Melstad skal nyde og beholde det mellem Skála og Forlæk beliggende Stykke Land med tilhörende Strandrettighed, uden videre Paatale af de efterkommende Forpagtere paa Tingöre Kloster, samt at Stiftamtmanden derefter skal beordres at foranstalte samme til Balkestad Gaard udlagt ved en lovformelig Aasteds Forretning efter de 1772 erhvervede Tingsvidner, af hvilken Forretning en Gienpart til fornöden Efterretning for Fremtiden i Vores Vestindisk Gvineiske Rente- og General-Toldkammer skal indleveres.

Litr. G.

Forordning, angaaende at til Ægteskab i forbudne Led skal herefter, ligesom forhen, söges Bevilling. (14 Decembris 1775, see Frdn. 23 Maii 1800).

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade, Konge til Danmark etc. etc. Giöre alle vitterligt, at som Vi, ved Vores under den 27 December 1770 udgivne Forordning, i visse Tilfælde have tilladt dem, som maatte være beslægtede eller besvogrede, at indlade sig i Ægteskab sammen, uden dertil i Forveien at söge, eller behöve nogen særdeles Bevilling; og det endvidere ved Forordningen af 3 April 1771 er bleven alle og enhver af de Blods eller Svogerskabs-Forvandte, hvis Ægteskab ikke udtrykkelig er forbuden i Guds Lov, bevilget, at givte sig tilsammen, uden dertil at forskaffe Vores særdeles Tilladelse; men Vi nu af vigtige og med det almindelige Bedste overeensstemmende Aarsager have funden Os foranledigede til, ved at ophæve forbemeldte 2de Forordninger, igien at fornye og indföre den forhen i saa lang Tid uden nogen særdeles trykkende Byrde i dette Fald værende Forfatning, saaledes, at der fra nu af og herefter, paa samme Maade som forhen, skal overalt udi begge Vore Riger Danmark og Norge, af alle og enhver, som ville indlade sig i Ægteskab udi de i Loven forbudne Leed, dertil i Forveien söges og erholdes Vores særdeles Tilladelse; Saa, paa det at alle og enhver af Vore kjære og troe Undersaatter kan være tilstrækkelig underrettede om, hvad der i dette Tilfælde er tilladt, og hvad der er forbuden, saa at ingen sig herudi med Uvidenhed skal kunne undskylde, have Vi allernaadigst funden for got, hermed udtrykkelig og tydelig at bestemme, saavel hvilke af slige Ægteskaber herefter skal være aldeles forbudne, som og hvilke, der ikke uden foregaaende Tilladelse maa indgaaes, og til den Ende hermed allernaadigst anordne og befale:

I. At al Ægteskab skal herefter være og forblive aldeles forbuden:

1) I Henseende til *Slægtskab*: a) Imellem Forældre og Börn og Börne-Börn og saa fremdeles nedad. b) Broder og Söster, enten de ere Heel- eller Halv-Södskende. c) Med Faster og Moster og saa videre opad.

2) I Henseende til *Svogerskab:* a) Imellem Stiv-Forældre og Stiv-Börn, Sviger-Forældre og Sviger-Börn og saa fremdeles nedad. b) Med Heel- eller Halv-Broders Enke. c) Farbroders eller Morbroders Enke og saa videre opad. d) Afdöde Kones Faster eller Moster og saa videre opad.

Intet saadant Ægteskab bliver nogensinde tilladt, og det uanseet Personerne, under Foregivende af Forlovelse, maatte have sögt Sæng med hinanden, men tvertimod maa saadanne vente at blive haardeligen straffede; Til hvilken Ende samtlige Præsteskab hermed alvorligen befales, at, naar enten nogen af deres Menighed maatte melde sig hos dem, for at ville indtræde i et saadant Ægteskab, besynderlig med Broders, Farbroders eller Morbroders Enke, eller og de ellers om et saadant forehavende Ægteskab maatte blive vidende, de da ikke allene alvorlig og eftertrykkelig foreholde Vedkommende sligt, men endog aldeles nægte dem Attest om Forvandtskabet, med Betydning, at samme slet ikke hielper dem.

II. Derimod kan efter foregaaende Ansögning ventes Bevilling til Ægteskab:

1) Imellem *Beslægtede:* a) Med Farbroder eller Morbroder. b) Til alle de övrige udi næstforegaaende 1ste Articul ikke aldeles forbudne Ægteskaber imellem Blods-Forvandte, indtil dem inclusive, som maatte være i 3die Leed lige Linie.

2) Imellem *Besvogrede:* a) Med afdöde Kones Fuld- eller Halv-Söster. b) Fasters eller Mosters efterladte Mand. c) Afdöde Mands Farbroder eller Morbroder. d) Til alle andre i næstforegaaende 1ste Articul ikke aldeles forbudne Ægteskabe imellem besvogrede Personer, indtil dem iberegnet, som maatte være i 3die Leed lige Linie; og endelig e) Til Ægteskab imellem Personer, som ere besvogrede i den anden Grad af Svogerskab i den opstigende Linie, saasom imellem Stiv- eller Sviger-Sön og Stiv- eller Sviger-Faders efterladte anden Hustrue, imellem Stiv- eller Sviger-Datter og Stiv- eller Sviger-Moders efterladte anden Mand.

III. I alle disse tilladelige Tilfælde skal, ligesom forhen, hos Os ansöges om Bevilling, og det saaledes, at ved den derom i Vores Danske Cancellie indgivende Ansögning, skal tillige altid fölge en Attest med fra Stedets Sognepræst tillige

med et Schema, som oplyser Slægtskabets egentlige Beskaffenhed og Sammenhæng, og i de Tilfælde, hvor nogen maatte söge om Eftergivelse, eller Moderation udi det for slige Bevillinger anordnede Cancellie-Gebyhr, skal derhos tillige vedföies Attest fra vedkommende Övrighed om Supplicantens Uformuenhed; thi byde og befale Vi etc.

Litr. I.

Stiftamtmand Thodal ang Leylændingernes Afgivters Fastsættelse. (28 Maii 1777).

Christianus Septimus.

V. S. B. Af en fra Os Elskelig Doctor Theologiæ Hr. Finnur Jonsen til Vores Vestindisk Gvineiske Rente og General Told Kammer indkommen Ansögning, samt saavel Din som Landfogdens derover meddeelte Erklæringer, som til Vores Danske Cancellie er bleven remitteret, er det befundet, at Leylændingerne paa Vort Land Island, naar de skal betale deres Landskyld til dem, som samme oppebære, yde, hvad de selv ville, og deriblandt fornemmelig saadanne Vahre, som ikke ere at afsætte eller gjöre i Penge; Da nu saadant ikke kan andet end geraade til megen Skade og Afgang, seavel for pia corpora, som og for Vores Cassa, da baade Vore Sysselmænd og andre Vore Forpagtere derved sættes ud af Stand til at yde hvad de skal'e, og det derimod er aldeles overeensstemmende saavel med Lands Loven, som med seenere Anordninger, at, hvad der saaledes ydes i Landskyld, naar den betales i Vahre, skal være gjængt og gjævt, og altsaa afsætteligt, naar vedkommende Jordrot har det nödigt; Saa give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi, paa det slig Uorden kan vorde forebygget, allernaadigst ville have befalet, at Leylændingerne paa bemeldte Vort Land Island enten skal besörge deres Afgivter omsatte i Conrant Myndt, hvor disse ikke ere fastsatte til visse Producter in natura, eller og, naar de yde andre Vare, eller levende Creature, skal de tilforpligtede være at yde saadanne, og ingen andre Vahre, end de, som efter Loven og Landets Brug kunne agtes gilde og giæve, og som lettelig kunne finde Afsætning og giöres i Penge, Derefter etc.

Litr. K.

Stiftbefalingsmand Thodal og Biskop Dr. Finnur Jonsen, ang. hvorledes med Vestmannöe Kirkes og Præsters Indkomster skal forholdes. (25 Mart. 1778).

Christianus Septimus.

V. S. B. T. Da Vi ere komne i Erfaring om, at de Indkomster, som Vestmannöe Kirke paa Vort Land Island nu nyder, skal i Tidens Længde være blevne meget for-

skiellige fra dem, som dertil i fordum Tiid bleve ydede, og Præsterne sammesteds till'ge allerunderdanigst have anholdet om noget Tillæg udi deres ringe Levebröd; Saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi, efter det af Dig Biskop Finnur Jonsson i den Anledning i Overeensstemmelse med de gamle Fundationer giorte og af Dig Stiftamtmand Thodal biefaldte Forslag angaaende et Reglement for Kirkens og Præsternes Indkomster paa bemeldte Vestmannöe, samt efter den saavel fra Vores Vestindisk Gvineiske Rente og General Told Kammer som Vores General Kirke Inspections Collegio derover indhentede Betænkning, allernaadigst have funden for got hermed at anordne, at med foranförte Vestmannöe Kirkes og Præsters Indkomster og deres Bestyrelse herefter skal forholdes saaledes: 1) *Ombudsmanden* paa Vestmannöerne skal altid være *Kirke- Værge*, indeassere Kirkens Indkomster og indföre dem rigtig udi Kirkebogen, og skal i den Post holde sig den om Kirkebögers Indretning udi Island allernaadigste Forordning aldeles efterrettelig. 2) Saasom Jorden Bylnstadir er Kirken frakommen, da saafremt den kan igien opspörges, bör den igien indkaldes og dens Afgift Kirken aarligen til Indkomst anslaaes, med mindre de, som den i Hævd og Eiendom have, kan viise lovlig Adkomst. 3) Istedenfor de *Tiender*, som Kirken tilforn har tilhört, skal den *herefter ydes en god Fisk af hver Baad* som bruges til Fiskerie paa Vestmannöerne, være sig inden eller uden Værtiden, og hvem somhelst Baaden kan tilhöre, af hvilken Bugen og Tranet hörer Kirken til Indkomst, men det andet af bemeldte Fisk, som almindeligen kaldes Rask, skal tilhöre Ombudsmanden for Virkningen, bemeldte Fisk skal ydes altid, naar der faaes 1 Fisk i Lod eller mere. 4) *Lysetoldene* skal herefter aarligen betales til Kirken ligesom andre Stæder paa det faste Land, og Kirken til Indkomst indföres udi Kirkebogen, saa Præsterne herefter dermed intet have sig at befatte. 5) Da *Fisketienden* paa Vestmannöe i de sidste Aaringer skal have været saa ringe, at Præsterne paa bemeldte Öe have lidt Mangel for növendig Udkomme, saa have Vi under 12de April a. p. af sær Kongelig Naade forundt bemeldte Præster i 6 Aar den ⅓ Deel af samme Tiende, som nu oppebæres for Vores Regning, men naar bemeldte 6 Aar ere forbie, skal der nærmere gjöres Os allerunderdanigst Forestilling, om dette Beneficium endnu længere skal vedvare, eller og Præsterne tillægges en vis aarlig Indkomst, imod at de afstaae deres Andeel af Tienden. 6) *Stoelestad i Kirken* skal af Indbyggerne betales herefter som hidindtil været haver, og desforuden 1 Fisk af hver Fisker fra det faste Land, som der opholder sig om Værtiden til at fiske. 7) *Legkaup* eller for Begravelse betales her af de Formuende ligesom paa det faste Land, da de fattige nyde det for intet, ligesom andensteds tilgaaer; det halve Legkaup eller Gravtold, som af en gammel Vane og egen Vedtægt pleier at indeholdes for Værktöy til Gravningen, skal og föres Kirken til Indtægt, men Værktöiet og dets Reparation föres Kirken til Udgivt.

8) Naar Kirken er færdig og har faaet dobbelt Tag med alt andet, som hörer til Bygningens Fuldkommenhed, skal dens Tag og Tömmer aarligen opskrabes, paa det ingen forraadnede Materie sig derudi skal fæste, og siden troligen beges, det samme er og at sige om Vindue Skoder og andet saadant, som med Beg forvares for Forraadnelse, ligeledes Væggene kalkes paa nye, naar Behov giöres, saa at intet af Forsömmelse spildes eller kommer til Skade, hvilket Ombudsmanden bör iagttage og være derfor ansvarlig. 9) *Al Kirkens Indtægt og Udgivt* indskrives af Ombudsmanden udi Kirkebogen, som til hvert nyt Aar af begge Præsterne og Sysselmanden skal sluttes og underskrives, og siden Provsten udi hans Visitatzer til Revision foreviises, som dem da, efter Sagens forefundne Beskaffenhed, retter og confirmerer, og bör alle disse, saa vidt mueligt er, see paa Kirkens Bedste og Skadeslöshed udi alle Ting, 10) *Kirkegaarden* skal Ombudsmanden tilholde Sognets Bönder at opgiöre og reparere, eftersom Nödvendigheden det udfordrer, hvilket Arbeide alle Indbyggerne bör paa egen Bekostning forrette, naar det dem tilsiges uden Værtid eller Höeslæt, og om Arbeidet foretages den Tid, som Fiskerne fra faste Landet ere tilstæde, da bör de og dertil være behielpelige, og skal der paa Kirkegaarden giöres et Led med Dör og Laas for, paa det ingen Kreature kan der indkomme for at giöre nogen Skade eller Uform. 11) Alle Kirkens Ornamenter, Instrumenter og Eiendom, hvad Navn den kan have, skal være i Ombudsmandens Bevaring og Ansvar, som skal lade dem efter Fornödenhed reparere, og saa i det fald som andre altid accordere det nöieste paa Kirkens vegne, dog saa at det bliver giort til Gavns, thi unyttige Flikkerier bör Kirken ikke föres til Regning, hvormed Præsterne bör ogsaa have Inspection; Derefter etc.

Litr. L.

Placat ang. Forstrands-Rettighed udi Island. (4 Maii 1778).

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade, Konge til Danmark etc. etc. Giöre alle vitterligt: at, da Vi ere komne i Erfaring om, at adskillige iblandt vedkommende i Island ere geraadne i Uvished og Ueenighed om, hvorledes de, siden den Islandske Lovs Udgivelse, til bemeldte Land Tid efter anden ergangne Anordninger, Forstrands-Rettigheden angaaende, skulle være at forstaae, saa at derover endog skal have viist sig, helst i de senere Tider, endeel vidtlöftige Tvistigheder; Saa have Vi, for at see saadan Uvished eengang for alle hævet, og Vore kiære og troe Undersaatter satte i Sikkerhed for al deraf flydende Uleilighed og Besværing, allernaadigst funden for godt, herved deels at igientage og forklare forbemeldte Anordninger, deels og for den fölgende Tid herom endvidere at anordne saaledes som fölger:

§ 1.

Alle strandede Skibe og Gods, være sig heele eller brudte Skibe, Skibsbaade, Ankere, Tove, Maste-Træer eller andre Skibs-Redskaber og Inventarier, heele Foustager, samt alt andet Gods eller Vare, som saadanne Skibe maatte have indehavt, skulle, naar Eiermænd ikke fölge med, eller de ikke Aar og Dag, efter lovlig udstædt Lysning ved Landstinget, samt Proclamation i de Islandske, Kiöbenhavnske, og Altonaiske Tidender (fra hvilken Proclamation i de Altonaiske Tidender Aar og Dag skal regnes) med antagelige Beviser melde sig, ifölge Forordningen af 20de Maii 1595, 21de Martii 1705, samt den i Octroyen af 15de August 1763, 16de Articul, paaberaabte Resolution af 30te Januarii 1742 være Os aleene forbeholdne, som et uafhændet Regale, overalt i Landet, saavel paa de offentlige Stiftelsers, Kirkernes og det Geistlige, som alle andre Godsers Forstrande. I hvilken Henseende alt saadant Skibs-Vrag og Skibs-Gods skal af enhver vedkommende Sysselmand, saa hastig saadan Stranding bliver ham tilmeldt, tages under Opsyn, og Os derpaa lovligen tildömmes, samt derfor af Sysselmanden aflægges rigtig Regnskab til Landfogeden, attesteret af vedkommende Amtmand; og skal saavel i Hensigt til Anmeldelsen for Sysselmanden, som i alt andet, dermed omgaaes og forholdes efter Forordningen af 21 Martii 1705, saavídt den kan passe sig med Landets Leilighed.

§ 2.

Alt Vrag af Eeg, Gran eller Fyrr, som opdriver paa Bispestolernes, Kirkernes, Hospitalernes og de beneficerede Godsers Strande, og som ikke kan have Navn af Strandet Skib og Gods, saasom tilhugget og tilskaaren Tömmer, Planker, Brædder, samt smaa enkelte Stykker af strandede Skibe og Baade, som ere af liden Værd, saavelsom de derudi fastsiddende Bolter, Söm og andet Jern, skal tilhöre disse offentlige Stiftelser og Beneficiariis, ifölge Forordningen af 3 Maii 1650, samt bemeldte Stiftelsers confirmerede Jordeböger og Adkomster, naar ingen Eiermand, Aar og Dag efterat de lovlig er lyst op ved Landstinget, melder sig dertil; uden at Sysselmændene, paa Grund af den Kongelige Resolution af 26 Martii 1736, kunne tilholde sig nogen Deel deraf. Det samme gielder og om Vores forbeholdne Gods, nemlig Klostere og Ombuds-Jorder, som ere under Forpagtning, saa at Vrag af dette Slags der aleene tilkommer Klostere og Ombudsholdere, som Forpagtere af dette Gods.

§ 3.

Derimod tilkommer Sysselmændene, hver i sit Syssel, i Kraft af bemeldte Resolution af 26 Martii 1536, alt det i foregaaende 2den Post ommeldte, og fra det Os i 1ste Post forbeholdte Regale undtagne Vrag, som opdriver paa Selv-Eier-Godset, da saadan Vores Rettighed ved bemeldte Resolution er overladt til dem.

§ 4.

Under Navn af Vrag, med hvilket saaledes som foranfört forholdes, maae ikke

forstaaes Hvalfiske, som drive til eller paa Land uden Harpun, om de end ere anskaarne; ikke heller utilhugget og uskaaren Drive-Tömmer, omendskiödt derpaa kunde findes et eller andet Öxehug eller Skaar for Enden eller udvendig, hvilket alt efter den Islandske Lovs Rekebalk 1ste og 12te Cap. skal fölge Grunden; men gandske fuldt tilhugget eller savet Tömmer, skaarne Brædder, og deslige, skulle i dette Fald alleene forstaaes under forbemeldte Vrag.

§ 5.

Af alle de Hvalfiske, som drive paa Land med Harpun i, udskiftes en Part for Harpuneren, eller saakaldet Skudmands-Lod, hvormed forholdes efter Rekebalkens 4de og 5te Capitel. Indfinder Eieren til Harpunen sig ikke Aar og Dag efter at Harpunen er lovlig lyst ved Landstinget, falder halve Deelen af denne Lod paa Selv-Eier-Godset til Sysselmændene, som dermed ere forlehnte ved Resolution af 26de Martii 1736; men den anden halve Deel skal fölge Grunden, til Erstatning for Biergningen og övrige Umage og Omkostninger; hvorimod det er Sysselmændene uformeent, at antage sig selv Forvaringen af denne Lod, fra den Tid den er udskiftet, og til Aar og Dag er gaaet.

Men paa Vore Klostere og Ombuds-Jorder tilfalder denne Lod i lige Tilfælde Kloster- og Ombuds-Holderne, ligesom og de offentlige Stiftelser, saasom Bispestolene, Kirkerne, Hospitalerne, saavelsom Beneficiariis paa det geistlige Gods. Herefter etc.

Litr. M.

Stiftbefalingsmanden og Biskopperne paa Island, ang. at det for Geistligheden i Danmark og Norge, under 8de Decbr. 1741 ergangne Rescript, ligeledes skal strække sig til Island, saaledes, at Lovens Ord om Suspension, skal forstaaes om Embedet alleene, og den suspenderede at maa beholde Indkomsterne indtil Sagens Uddrag.

(5 Maii 1779).

Christianus Septimus.

V. S. B. T. Eftersom Vores General Kirke Inspections Collegium udi Forestilling, som Os er bleven refereret, allerunderdanigst haver foredraget, at naar nogen Præst paa Vort Land Island, for en eller anden, endog ringe Forseelse, suspenderes fra Embedet, bliver han og tillige suspenderet fra Kaldets Indkomster, hvorover ham ei alleene betages Livs Ophold for sig og sine, indtil endelig Dom eller Vores allernaadigste Resolution paafölger, men endog Middel til at forsvare sig; Saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi allernaadigst have funden for got, at det for Geistligheden i Vore Riger Danmark og Norge, under 8 Decbr. 1741 ergangne Rescript, ligeledes herefter skal strække sig til bemeldte Island, saaledes at Lovens Ord om Suspension

skal forstaaes om Embedet alleene, saa at den suspenderede maa beholde Indkomsterne indtil Sagens Uddrag, med mindre anderledes expresse befales, dog ville Vi derhos, at Embedet ikke derunder maa lide, men at der af Indkomsterne, efter Biskoppens Sigelse, skal fastsættes noget for den, som imidlertid forretter Embedet; Derefter etc.

Litr. N.

Stiftbefalingsmand og Biskopperne paa Island (for ogsaa at tilkiendegive det Amtmanden og Præsteskabet etc.) ang. Passer og Skudsmaal, fremmede til Sognene Ankommendes Examination, Sognefolkenes Antegnelse af Præsterne, samt Forbud at huse og hæle Betlere, Lösgængere, Misdædere og Römningsmænd. (11 Apr. 1781).

Christianus Septimus.

— Ingen *Præst* maa (under 1 Rdlr. Straf til næste Hospital) meddele nogen Mands eller Qvindes-Person noget *Skudsmaal* med mindre *Sysselmanden* först har givet Personen under sin Haand og Segl Afskeed, Pas og Tilladelse, at hun maae flytte, hvorudi skal anföres Aarsagen og Hensigten, hvorfore han farer derfra, og derhos giöre en skrivtlig Begiæring til Sognepræsten paa Stedet, at han vil meddele Personen sit Skudsmaal, hvilket Skudsmaal Præsten ligeledes under sin Haand og Segl skal skrive paa samme Papiir strax nedenfor. Naar saadanne *Fremmede* til Sognene ankomme, skal i Overeensstemmelse med Norske Lovs 3die Bog 21de Cap. 8de Art. den, som dem tager i Huus, strax tilkiendegive det Præsten, som deres Pas og Bevis, de medföre, skal *læse* og dem *overhöre*; og, om nogen Mistanke kunde være, da haver Præsten det for Sysselmanden at tilkiendegive, og tillige underrette *Repstyrerne* derom. Og skal Præsterne flittig antegne deres Navne og Födested, som sig i deres Sogne opholde, være sig de, som ere hos nogen til Huse, Tieneste-Karle og Drenge, eller Lösgængere, at hos dem herom, naar behöves, kan haves fuldkommen Efterretning. Tager nogen Bonde eller *Huusmand* Fremmede fra andre Sysseler eller Sogne ind uden Pas, og uden at angive det, saaledes som oven er anfört, skal han derfor böde, for hver Uge han holder dem, ½ Rdlr. Courant til Sognets *Fattige*, samt anden vilkaarlig Straf, som han kan dömmes udi, om han dermed længere fremturer, hvilke Böder *exeqveres* uden videre Lovmaal og Dom; samme Straf skal og være, om de indtage *Betlere* og *Lösgængere*. Med hvliket alt Repstyrerne skal have nöie Indseende. Hvo der understaaer sig uden saadant Pas, som beskrevet er, at komme nogensteds, for der at opholde sig, haver Sysselmanden Magt at tage, af det han förer med sig, saameget som han og Repstyrerne kan være betalt med, for deres derved havde Umage, og desforuden en Kiendelse til Sognets Fattige, samt derpaa *bortvise* ham, for at forsyne sig med Pas, om han der vil forblive. Har nogen Frem-

med opholdet sig saalænge i et Sogn, at han paa Passet behöver og forlanger Præstens Skudsmaal, for at reise derfra igien, maae *Præsten* ham det ikke, under forbemeldte Straf, meddeele, förend det Steds Sysselmand först har paategnet, hvor længe han der har opholdt sig, og hvorfor han begiver sig andensteds hen; og, om han ikkun der har opholdt sig et Fierding- eller et halvt-Aar, skal han dog have Præstens og Sysselmandens Paategning, at paa ham intet hefter. Förer nogen *fremmed Pas*, som er et *halvt Aar gammelt*, uden imidlertid at være paategnet af det Steds Sysselmand og Præst, han kommer fra, skal det ansees som han intet Pas havde, og bör med ham da derefter forfares. Skulde det være Delinqventer og *Römningsmænd*, som nogen maatte *huse og hæle*, straffes det ikke saa lemfældig, som her er foreskrevet, men paa det skarpeste efter Loven. Og, da saavel Repstyrerne som Sysselmændene nu i Anledning af denne Befaling nöiere bör have Indseende med, hvilket Slags Folk det er, som opsætter sig i Repperne og Syslerne, saa vil det regnes dem desmere til Last herefter, om grove Forbrydere skulde finde Leilighed der at forblive, og hæles. Iövrigt maa ingen, som vil reise *ud af Landet*, dertil af vedkommende *Amtmænd* meddeeles *Pas*, förend han forskaffer Beviis og Skudsmaal saaledes, som foran er foreskrevet, fra sin Sysselmand og Præst.

Litr. Ó.

Stiftamtmand Thodal, at de Sager, hvoraf alleene kunde fölge en liden Penge Mulct skal efter det af ham giorte Forslag brevi manu ved Sysselmændenes Kiendelser og uden Appel afgiöres. (11 April 1781).

Christianus Septimus.

V. S. B. T. Da Du i Anledning af en fra nogle Sysselmænd paa Vort Land Island indkommen Ansögning om, at de Sager, hvoraf allene kunde fölge en liden Penge Mulct, saa og de, som ene sigte til at vedligeholde god Orden og Politie der paa Landet ei maatte appelleres, men paa en kort Maade afgiöres og prompte exeqveres, hvorved adskillige Uordener ville forebygges, haver udi indkommen Skrivelse til Vores Danske Cancellie formeent, at til dette Slags Sager kunde henföres:

1) Alle Politie Sager, som maatte kunne forsones med nogle Timers Hensættelse i Gabestokken eller arbitraire Penge-Böder, som ikke overgaae fire Mark Danske.

2) Alle de Böder, som i Forordningerne om Hunsbesögelser af 27 Maii 1746, om Huns Tugt, ligesaa af 3 Junii 1746 ere dicterede, omendskiönt de overstige 4 Mark Danske, ligesom og Böder for Sabathens Overtrædelse.

3) Sager, som angaaer Kirkers, Præsters og Fattiges Tiende; Lyse-Told,

Höe Told og Dags-Værk saa og Laugmands Told, naar samme ikke i rette Tid bliver erlagte.

4. Paa samme Maade som i Forordningen af 13de Maii Anno 1776 om Forsömmelse ved Gærdesætningen er anordnet, skulle og forholdes med Veienes Istandsættelse, saavel i Henseende til det leiede Arbeide for den forsömmende, dets Betaling som og den Mulct vedkommende for Forsömmelse kunde tilfindes efter Sysselmandens Kiendelse at det uden videre Appel exeqveres, ligesaa ang. Ræve-Tolden og Betaling for samme, naar den ikke efter den af Sysselmanden giorte Ligning i rette Tid paa Tinget erlægges.

5. Forsömmelse i Almuens Pligtarbeide, som de efter Loven og Brug tilsiges at giöre, naar stor Reparation skal foretages ved Kirke-Bygningerne, især de, hvis Indkomster ikke ere tilstrækkelige til deres Vedligeholdelse, maatte og efter Sysselmandens Kiendelse uden Appel afgiöres.

6. Sysselmandens Foranstaltninger og Ordres om de Vanföres Underholdning i Repperne inden hans eget Syssel, naar de ikke have saa formuende Slægtninger, som dem efter Loven kan underholde, burde Repstyrerne uden Modsigelse og Appel holde sig efterrettelig.

7. Den Ligning Sysselmanden giör imellem formuende Slægtninge i Forhold med deres Formue og Slægtskabs Grad, i hans Syssel, til deres vandföre Beslægtedes Underholdning, bör de rette sig efter, og, om de efterlader at betale i rette Tid den Andeel, de bör erlægge, efterat de ere paamindte, da at taale Execution uden videre Procees og Dom.

8. Ringe Aabod paa smaa Gaarde indtil 2 Rigsdaler, ansees og at burde uden Procees og Dom exeqveres.

9. Udbygnings- eller Underkastelses-Domme for Gaardens uforsvarlige Beboelse eller Misbrug imod Loven og Bygsel-Brevet efter forud giorte Opsigelses lovlig Tid, formeenes og uden videre Appel at burde exeqveres, dog at de först, förend Execution skete, forevises vedkommende Amtmand til Approbation, og endelig:

10. De Domme, hvorved Sysselmændene dömme Lösemændene at gaae i Tieneste, burde ikke appelleres og den i Dommen dicteerte Straf eller Mulct, hvergang den ikke efterleves, prompte exeqveres. Saa give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi allernaadigst have fundet for Godt og ville have befalet, at alle foranförte Sager skal efter saadant Dit giorte Forslag brevi manu og uden Appel afgiöres; Derefter etc.

Litr. P.

Placat
ang. hvorledes Tiende-Svig udi Island skal straffes (1 September 1781).

Vi Christian den Syvende etc. Giöre alle vitterlig: at, som Os allerunderdanigst er bleven foredraget, hvorledes Tiende-Svig meget skal gaae i Svang paa Vort Land Island og at den hidtil derfor fastsatte Straf ei mere skal passe sig med Tiderne; Saa have Vi allernaadigst funden for godt at anordne og befale, ligesom Vi og hermed ville have anordnet og befalet, at naar Nogen angiver sit Gods til Tiende, og samme Angivelse enten maatte forekomme den, som Tienden skal oppebære, som urigtig, eller og Repstyrerne skulle opgive nogen som urigtig angivende, da skal den eller de paagieldende indkaldes for næste Repstyrerting, hvor de edelig skal bekræfte den giorte Angivelse; Dersom de da skulde befindes i urigtig Angivelse, skal de betale tredobbelt af det forsvegne, hvilket skal tilfalde de Fattige allene, naar disse ere eneberettigede til den ganske Tiende. Men er Tienden af det Slags, at den skal deles imellem Os, Kirken, Præsten og de Fattige, da skal en tiende Deel deraf betales Repstyrerne, som samme have angivet, og de övrige ni tiende Dele anvendes til Opmuntring og Hielp, til at sætte de Fattige, som dertil findes beqvemme, saaledes i Arbeide, at de siden tildeels eller ganske kunde undvære Almisse af Reppen. Derefter etc.

Litr. Q.

Stiftbefalingsmand Thodal og Biskopperne paa Island, ang. hvorledes skal forholdes i Henseende til nogle sig paa Island indsnegne Uordeners Hæmmelse m. v.
(26 Junii 1782).

Christianus Septimus.

V. S. B. T. Efterat Vi have ladet Os foredrage et af Dig Stiftamtmand Thodal og Dig Biskop Finsen tilligemed Amtmanden og de tvende Laugmænd indgivet Forslag til at forekomme adskillige Uordener, som skal have indsneget sig paa Vort Land Island, give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi allernaadigst ville have anordnet:

1. Naar Præsterne og andre Geistlige Personer paa en grov og trodsig Maade sætte dem imod eller forsömme at efterkomme de Befalinger, som Biskopperne paa Embeds Vegne tillægge dem, da skal de derfor indstævnes, tiltales og dömmes for Consistorium efter Loven. Men skulde saadanne Forseelser hos de Geistlige ikke af Biskoppen befindes at være större eller betydeligere end at de ved en ringe Pengemulct af 1 a 2 Rdlr. kan forsones, skal samme af Biskoppen paalægges den Skyldige, og om han derefter ikke strax skulde betale den, tilmelde det vedkom-

mende Amtmand, som tillægger Sysselmanden Ordre til Muletens Inddrivelse ved Execution; og skal disse Muleter deles imellem velfortiente Præster, som betiene de fattigste Kald.

2. Alle Circulaire Breve fra Biskopperne til Provsterne skal prompte og uden Forsömmelse befordres, og ligesaa skal de Breve, som Provsterne igien i Anledning af Biskoppernes Circulaires, skrive til Præsterne, saa hastig som skee kan, efter Touren befordres fra den ene Præst i Provstiet til den anden, alt under Mulet af 1 a 2 Rdlr. naar ingen gyldig og beviislig Forhindring har været Aarsag til, at Brevene ikke rigtig ere blevne befordrede. Og skal denne Mulet paalægges af Biskoppen selv, naar Forsömmelsen befindes at være hos en geistlig Person, men af vedkommende Amtmand, naar en verdslig har begaaet den. I förste Tilfælde skal Muleten deles imellem velfortiente Præster paa de fattigste Kald, men i det sidste imellem det Sogns Fattige, hvor den Skyldige boer eller opholder sig. Med Inddrivelse af disse Böder, naar de ikke betales, skal forholdes efter næstforegaaende 1ste Art. Og for at der kan haves des större Forsikkring for disse Breves ordentlige Befordring, skal der ikke allene tegnes uden paa dem, at de prompte bör befordres, men de Geistlige, til hvilke de ere skrevne, skal desuden kortelig inden i samme antegne, saavel naar og ved hvem de have bekommet dem, som og til hvad Tid og med hvad Leilighed de igjen bortsende dem.

3. I Henseende til Drukkenskab og de i Anledning af samme begaaende Forseelser og Forargelser paa hellige Dage i og ved Kirkerne, da skal: alle de, som til Gudstienesten paa hellige Dage, indfinde sig saa drukne i Kirken, at saadant enten deraf, at de ikke rigtig kunne staae eller gaae, eller af andet tydelig skulde være at kiende, i Hensigt til N. L. 6—3—8 og 9 Art. for hver Gang betale en Mulet, som af Amtmanden for de Verdslige efter Forseelsens Beskaffenhed skal bestemmes, og i Mangel af Muleternes Betaling haver han at fastsætte en corporlig Straf efter Omstændighederne. Og i Tilfælde at Forseelsen forsones med Penge, deles samme lige imellem Repstyrerne og Sognets Fattige. Biskopperne og Provsterne skal i Anledning heraf hver Gang de visitere Kirkerne, nöie baade hos Præsterne, Medhjælperne og Repstyrerne undersöge og efterspörge, om nogen af disse Böder ere Sognet tilfaldne siden sidste Visitats, hvilket de paa deres Samvittighed, og som de derefter vil ansvare, uden nogen Gunst eller Medhold skal forklare og udsige.

De som paa anden grovere Maade i Drukkenskab forsee sig i Kirken ved forargerlig Stöien og grove og trodsige Lader eller Gebærder, skal ligeledes straffes med endnu höiere Pengemulet, men i Mangel af Betaling, saavelsom og med Bödernes Deling skal forholdes, som næstforan er fastsat. Med Slagsmaale paa eller ved Kirkegaarden, paa hellige Dage, hvad enten de skee i Drukkenskab eller ei, samt anden

mindre grov, men dog utilbörlig Opförsel, skal forholdes i alle Maader efter N. L. 6—9—16 og 18 Art. og samme Bogs 3 Cap. 10 Art. Grovere Forseelser i eller ved Kirken skal straffes efter N. L. 6—9—21.

4. Istedenfor den i N. L. 2—9—11 Art. fastsatte Bansættelse, skal de, som sig i saa Maade forsee, og uagtet alle derpaa anvendte Midler og dicterede Straffe, ei ville forbedre dem, sættes paa nogle Aar i det Islandske Tugthuus eller, om deres Forbrydelser skulle være meget grove, dömmes til Slaveriet. Derefter etc.

Litr. R.

Reglement,

angaaende Tienders og andre Rettigheders Ydelse til Præsternes og Kirkernes Underholdning paa Island (17 Julii 1782).

Christianus Septimus.

G. A. V.: at Vi for desto nöiere at bestemme og fastsætte Præsteskabets Indkomster saavel af Ministerial-Forretningerne som af Tiender, samt tillige Kirkernes Rettigheder paa Vort Land Island, allernaadigst have funden for godt herved at anordne og befale:

§ 1.

Hver Bonde skal aarlig besöge Repstjore Tingene, og der for Repstiorernes Ret rigtig angive alt sit Gods, som de skal vurdere til Tinge saaledes, at hver 4 Rdlrs Værdie, som saaledes gaaer i Kiöb og Salg, bestaaende udi Qvæg, Fiskebaade etc., skal ansees for 1 Hundrede til Tiende, saasom:

2 Heste eller 3 Hopper 4 Aar gamle, tiendes for 1 Hundrede
Alle Kiör, hvoraf fuld Leje svares indtil 7 i Tallet, tiendes for 1 Hundr. da hver 7de Ko falder bort i Tiende-Regningen.
Alle Stude og gjelde Qvier af 3 Hundr. Værdie for 1 Hundr.
6 Malkefaar for . . . . 1 —
8 Söider, 3 a 4 Aar gamle for . . . . 1 —
10 Stykker 2 Aars gamle Faar for . . . . . . 1 —
18 — 1 — dito for . . . . 1 —
Alleslags Baade som gaae til Söes paa Fiskerie for 1 —

Hvor Lodder og Torskegarn bruges, tiendes de for en halv Baad, det er at sige, saa mange der fölge hver Baad. Penge, som staae frugteslöse, tiendes 40 Rdlr. til Speeie for 1 Hundrede; 20 Rdlr. tiendes for ½ Hundrede, men derunder tiendes ikke Penge.

§ 2.

Repstiorerne maa ingenlunde lade sig nöie dermed, at Bönderne angive saa og saa megen Tiende overhoved, men de skal lade dem opgive i Særdeleshed hver Species af sit Qvæg og siden selv vurdere det til Tiende.

§ 3.

Udebliver nogen fra dette Ting, som der bör möde, skal Repstiorerne ansætte ham for Tiende, hvilken de skal være pligtig derefter at betale, og tvivles der om nogen Angivelses Rigtighed, skal hans Gods vurderes, og han være pligtig at giöre sin Eed at han intet forsætligviis dulgte eller begik noget Underslæb, hvorefter Repstiorerne eller Sysselmanden, skal have den nöieste Opsigt herover, og ifald de forsömme samme svare til den Skade, som derved foraarsages.

§ 4.

Derimod ville Vi, at de saakaldte pia corpora, saasom Præster, Kirker, Skoler og Hospitaler skal være frie for at tiende noget af de Qvilder eller andet Inventarium som dem tilhöre, saavelsom for at betale andre Skatter, naar disse dem ikke specialiter udi de derom udgangne Kongelige Forordninger ere paalagte.

§ 5.

Ligeledes skal og Landets höie Övrighed, Stiftbefalingsmanden, Biskopperne og Amtmanden efter ældgammel Skik og Landsvane være frie for at angive deres Gods til Tiende, eller svare deraf flydende Udgifter til Vedkommende enten til Böigden eller andre, hvorimod de give frivillig til de fattige og pia corpora, som sædvanlig været haver, dog forstaaes denne Frihed for dem alleene om hvad de have til Brug og Huusholdning paa deres Bopæl.

§ 6.

Alle Præster og Geistlige, som offentlige Embeder betiene, skal ligesaavel som andre rigtig angive deres Gods, af hvilket Tiende bör ydes, og den samme i rette Tid udbetale, men allene til de fattige, og ikke andre, og hvad det Brug angaaer, at paalægge dem de Fattiges Underholdning, da kan de vel ikke derfor befries, men de Börn, som behöve Underviisning, skal, fremfor andre Trængende, sættes til dem, efter det Forhold, som Reppens Fornödenhed udfordrer, saa skal og Præster og Præste-Enker være frie for andre Paalæg, saasom Skat, Giaftold, med videre efter de igjennem Vores Rentekammer forhen ergangne Resolutioner, men Tugthuustold svares ifölge Forordningen 1759.

§ 7.

Tienden til Præsten og Kirken skal af Söe-Bonden betales Halvparten med Penge efter den gamle Taxt a 90 Sk. en Vætt, men den anden halve Part betales med bedste Fisk in natura, og naar den mangler, da med Penge evalureret efter den

nye Taxt a 1 Rdlr 76½ Sk. en Vætt; hvorimod Tienden i Oplandet betales med 4½ Sk. pr. Alen eller gode og afsættelige Vahre, som Præsten vil imodtage.

§ 8.

Dagsværk eller Arbeidsdage skal allesteds ydes enten in natura eller betales af dem, der ikke kan arbeide med 16 Sk. i Penge, eller andre gode Landöre, ligesom og Lamme Foer betales enten in natura, eller med 24 Sk. Courant eller anden dygtig Vahre.

§ 9.

Betaling for Sang og Jordspaakastelse skeer som sædvanlig med 12 Fˢ eller 27 Sk., men de afskyelige og forargerlige Brændeviins Pægle ville Vi at skulle være aldeles afskaffede og forbudne.

§ 10.

For de saakaldede Extraværk, saasom Trolovelse, gives af de Formuende og Bemidlede 2 Mark Courant, af de Middelmaadige bedre Slags 24 Sk., af de ringere 16 Sk. og de fattigste 10, samt ligesaa meget for Brudevielse; for Barnedaab betales af de velbemidlede 24 Sk., af middelmaadige Bönder 14 Sk., af de ringere 10 og de fattigste intet; for Kirkegangs- eller Barselkoners Indladelse betales Halvparten mindre end for Barnedaab.

§ 11.

Alle Landskylder af Præsternes Mensalgods, skal ved Söekanten, hvor der er Fiskerier, betales med Fisk efter gammel Skik og Vane, ifölge Vores Resolution af 29 Juli 1779, men i Oplandet betales hver 30 Al. med 1 Rdlr. til Specie beregnet, eller med saa afsættelige Vare og gode Landöre, som Præsterne vil for Penge antage, da intet udygtigt eller uafsætteligt maa nogen for rigtig Gield paatrænges; Smörleyerne skal betales in natura, saavel i Oplandet som ved Söekanten, men i Mangel deraf betales hver 10 Pund med 52½ Sk. efter den nye Taxt.

§ 12.

Paa de 3 store Höitider, Juul, Paaske og Pintsedag skal saavel den höieste geistlige Övrighed, Biskopperne, som alle Vore Bestallings- (Betienings-) Mænd, der noget verdsligt Embede virkelig betiene, saa og Forpagtere og Klosterholdere, saavelsom bemidlede Proprietarii give Præsten Offer, ligeledes de handlende Kiöbmænd og deres Folk som tager fuld Lön, men ingen Tiende giör, saa meget, at de deraf kan have Ære, dog skal det staae til enhvers frie Villie hvormeget han giver, hvilket Præsten ikke nogen maa foreskrive.

§ 13.

Lysetolden betales overalt en heel med 4 Pund Talg, eller i Mangel deraf med Penge efter dens Værd, nl. 26 Sk.; den som sidder med Huusholdning og bol-

der Tieneste-Folk, betaler heel Lysetold, hvad enten han er gift eller ugift, saavel Mandsperson som Enke. Derforuden betale Lösemænd foruden Dagsværket til Præsten 24 Sk. aarlig og ligesaa meget til Kirken, Huusmænd betale ikkun halv Lysetold med 2 Pund Tælle eller i Mangel deraf med Penge efter dens Værd; Betaling for Begravelse ydes af formuende Forældre for et spædt Barn med 27 Sk., men for ældre Folk 54 Sk.

§ 14.

Efterskrevne Misbrug ville Vi aldeles at skal være afskaffede:

a. At Proprietarii og andre beholde halve Begravelsespenge, hvilke heel og holden skal tilhöre Kirkerne, som og selv skal eie de Instrumenter, der tiene til at opkaste en Grav med, hvilke om nogen bryder eller bedærver, han selv skal betale.

b. At Præsterne tage af Annex-Kirkerne nogle Lysetolde, som de foregive at behöve at bruge til deres Studeringer, da de dog selv bör skaffe sig Lys dertil.

c. At Præster og Proprietarii kræve Betaling af Kirken for Ringen, Lysestöbning, dens Tændelse og andet saadant, som kaldes Kirkens Bevogtning og Oppasning.

§ 15.

Kirkegaards- og Kirkens Vægge skal Bönderne i Sognet opföre, samt lægge Tag paa Kirken paa deres egen Bekostning, dog maa de allerfattigste, som ikke kan selv föde sig, medens de ere hiemme fra i Arbeidet, gives paa Kirkens Regning Mad eengang om Dagen, saa og forskaffes Instrumenter at arbeide med, om de ikke selv have dem; ligeledes skal Bönderne, naar ingen stor Kirke-Reparation foretages, hielpe at före Tömmer og Materialier til Kirken, som skal billig lignes imellem dem, efter enhvers Formue, og den som nægter at giöre noget af saadant, naar han dertil bliver tilsagt, ansees derfor til Straf efter Lov og Landets Sædvane.

§ 16.

Alle Kirke-Regninger, saavel Indtægt som Udgift, skal herefter anslaaes og beregnes til Courant-Mynt, og skal Provsterne udi deres Kirke-Visitatzer, saavelsom Præsterne, förend de approbere og underskrive saadanne Regninger, hvilket de aarlig bör giöre, nöie eftersee, at derved intet Underslæb begaaes: findes de at have seet igiennem Fingre herudi, nogen til Villie, da skal den af dem, een eller begge, efter Sagens Beskaffenhed være ansvarlig for den Skade, Kirken derved tager; men for at revidere saadan Regning, maa Præsten gives af Kirkens Kasse 16 Sk. Courant, ligesom Provsten nyder for Visitation 1 Rdlr. Courant af hver Hovedkirke, men af de smaa fattige Annex-Kirker 3 Mark, og hvor Kirkerne intet haver, der maa de intet tage eller kræve.

§ 17.

Saavel Tienden, sam alle andre Kirkernes og Præsternes Rettigheder maa ud-

pantes hos de modtvillige uden nogen foregaaende Dom efter Sysselmandens Foranstaltning. Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette.

Litr. S.

Formular,

som efter Kongelig allernaadigst Befaling herefter skal bruges ved den hellige Daab. (7 Mai 1783).

Er Barnet hiemmedöbt?

Kiære Christne!

Efterdi Synden er indkommet i Verden formedelst et Menneske, og Döden formedelst Synden, og Döden trængte igiennem til alle Mennesker, fordi de syndede alle, saa er nu Fordömmelsen kommet over alle Mennesker ved det ene Menneskes Fald. Hvorfor Vi og alle ere af Naturen Vredens Börn, og Os fattes Guds Ære. Men ligesom Mange ere blevne til Syndere ved det ene Menneskes Ulydighed, saa skulle og mange vorde retfærdiggjorte ved den enes Jesu Christi Lydighed; thi saasom Synden haver regieret ved Döden, saa skal og Naaden regiere ved Retfærdighed til det evige Liv formedelst Jesum Christum vor Herre; hvilken er hengivet for vore Overtrædelser, og opreist til vor Retfærdiggiörelse, i hvilken og Gud vor Fader haver udvalgt Os för Verdens Grundvold blev lagt, at vi skulle være hellige og ustraffelige for hans Aasyn i Kierlighed, og haver beskikket os i ham til sönlig Udkaarelse efter hans Villies Velbehagelighed, og taget os til Naade i denne sin Elskte til sin herlige Naades Lov, saa at vi have Forlösning formedelst hans Blod, som er vore Synders Forladelse. Men at vi skulde faae Ret og Adgang til saadan Guds Naade i Christo, haver han indstiftet Igienfödelsens og Fornyelsens Bad, som skeer ved den Hellig Aand, hvilken han udöser rigeligen over os formedelst Jesum Christum vor Frelser, at vi skulle retfærdiggiöres ved hans Naade, og efter Haabet vorde Arvinger til det evige Liv, thi Daaben er ikke Ureenligheds Aflæggelse paa Kiödet, men en god Samvittigheds Pagt med Gud formedelst Jesu Christi Opstandelse. Paa det altsaa at dette Barn (disse Börn) som er undfanget (ere undfangne) i Synd og födt (födte) i Misgierning, maae see Guds Rige, i hvilket vor Herre Jesus selv haver sagt, at ingen kan indkomme, uden han födes paa nye af Vand og Aand; saa ville vi og nu i den Herres Jesu Navn indlemme samme ved den hellige Daab i hans troende Kirke til at faae Deel i hans Salighed, efter den Orden og Maade han selv haver foreskrevet, da han befalede sine Disciple: Gaaer hen og lærer alle Folk, og döber dem i Navnet Faderens, Sönnens og den Helligaands.

(Korsets Betegnelse).

Annam det hellige Korses Betegnelse baade paa dit Ansigt og paa dit Bryst, til et Vidnesbyrd, at du skal troe paa den korsfæstede Herre Jesum Christum.

Lader os alle bede:

O! almægtige evige Gud, vor Herres Jesu Christi Fader! jeg raaber til Dig over denne din Tiener (Tienerinde, disse dine Tienere, Tienerinder) som beder om din Daabes Gave, og ved den aandelige Igienfödelse begierer din evige Naade. Herre! tag hannem (hende, dem) til Dig. Og som Du haver sagt: Beder, saa skulle I faae, leder, saa skulle I finde, banker, saa skal Eder oplades; Saa giv nu denne (disse) som beder, dine Gaver, og oplad Dören for hannem (hende, dem) som banker, at han (hun, de) kan faae den evige Velsignelse i dette himmelske Bad, og dit Rige, som Du haver os allesammen lovet og tilsagt formedelst vor Herre Jesum Christum. Amen!

Lader os höre det hellige Evangelium som Marcus skriver 10 Cap. 13 v. til 17.

Og de förte smaae Börn til Jesum, at han skulde röre ved dem, og Disciplene lode ilde paa dem, som bare dem. Da Jesus det saae, blev han fortörnet og sagde til dem: Lader smaae Börn komme til mig, og forhindrer dem ikke; thi Guds Rige hörer saadanne til. Sandelig jeg siger Eder: hvo som ikke annammer Guds Rige, som et lidet Barn, den skal ikke komme derind. Og han tog dem i Favn, og lagde Hænderne paa dem, og velsignede dem.

Saa ville vi og til samme Velsignelse forhielpe dette lille Barn med vor andægtige Bön til Gud:

Fader vor, du som er i Himlene! Helliget vorde dit Navn! Tilkomme dit Rige! Skee din Villie her paa Jorden, som den er i Himmelen! Giv os i Dag vort daglige Bröd! Og forlad os vor Skyld, som og vi forlade vore Skyldnere! Og leed os ikke udi Fristelse! Men frels os fra det Onde! Thi Riget er dit, Magten og Æren i Evighed. Amen!

Gud bevare din Indgang og Udgang fra nu og til evig Tid. Amen!

(Spörges efter Barnets Navn)

Lovet være Gud og Vor Herres Jesu Christi Fader, som efter sin store Barmhiertighed vil igienföde dig til et levende Haab, formedelst Jesu Christi Opstandelse fra de Döde, men du begraves med ham ved Daaben til Döden, paa det at lige som Christus er opreist fra de Döde, formedelst Faderens Herlighed, saa skal og Du vandre i et nyt Levnet.

(Præsten nævner Barnet)

Forsager Du Dievelen? Ja.

Og alle hans Gierninger? Ja.

Og alt hans Væsen? Ja.

Troer du paa Gud Fader, Almægtigste Himlens og Jordens Skaber? Ja.

Troer du paa Jesum Christum, hans eenbaarne Sön vor Herre? som er undfangen af den Hellig Aand, Födt af Jomfrue Maria; Piint under Pontio Pilato, Korsfæstet; död; og begraven; nedfoer til Helvede; Opstod tredie Dag fra de Döde; opfoer til Himmels; sidder hos Gud Faders Almægtiges höire Haand. Derfra han skal igienkomme, at dömme Levende og döde? Ja.

Troer du paa den Hellig Aand? en hellig christelig Kirke at være, som er hellige Menneskers Samfund? Syndernes Forladelse; Legemets Opstandelse; og efter Döden det evige Liv? Ja.

Vil du paa denne Troe være döbt? Ja.

(Barnet nævnes)

N. Jeg döber Dig i Navnet Faderens og Sönnens og den Hellig Aands. Amen!

Den Almægtigste Gud, vor Herres Jesu Christi Fader, som dig nu haver igienfödt formedelst Vand, og den Hellig Aand, og haver forladt dig alle dine Synder, han styrke dig med sin Naade til det evige Liv. Amen!

Fred være med Dig. Amen!

(Til Fadderne ved Daaben)

I gode Christne, som have været Faddere til dette Barn (disse Börn) I skulle være Vidner, at det (de) er döbt (ere döbte) i den hellige Treenigheds Navn. Saa skulle I ogsaa vide, hvad I ere samme Barn (Börn) pligtige, om saa skeer, at Forældrene döe, förend det (de) kommer til Skiels-Alder, at I da lade det (lader dem) oplære i den christelige Börnelærdom, om I ere der tilstæde, at det (de) maae, naar det (de) opvoxer, blive ved Christum, ligesom det (de) nu ved Daaben er (ere) indpodet (indpodede) udi ham.

Fred være med Eder! Amen!

Litr. T.

Stiftbefalingsmand Lauritz Thodal, ang. hvem paa Island der skal være berettiget til at udgive Passer til Betlere og andre, samt hvad Betaling derfor maa tages. (10 Martii 1784).

Christianus Septimus.

V. S. B. T. Udi din til Os under 23 Augusti 1782 indkomne Forestilling, som Os allerunderdanigst er bleven foredraget, haver Du andraget, at efter den Islandske Lov og de giorte Anordninger skal vanföre Börn, fattige og Kröblinge, saa og gamle udlevede, som ikke kan ernære sig selv, underholdes og forsörges af Sognet, hvor de hörer hiemme, og indsættes hos Bönderne, enten paa kort eller lang Tid, efter Repstyrernes, det er Sogneforstandernes Sigende, ligesom de kiende enhvers Formue til,

men at disse, for at blive skilt ved saadanne fattige, lade dem fare ud paa Betlerie til andre Sysseler, Börn uden Pas og de Voxne der med forsynede af Sogneforstanderne, hvortil de tage Anledning af Forordningen om Huustugt af 3 Junii 1746 dens 34 Art. som tilholder, at ingen fattige eller Vanföre maa fare fra et Sogn til et andet, langt mindre af Sysselet, naar de ikke have Repstyrernes eller Sysselmandens Attest, og da mange ikke vil give saadanne Betlere Almisse, efterdi de ere af et fremmed Sogn, nöder Hungeren deslige Omlöbere til at stiele, hvoraf fölger, at Drenge paa 15 til 17 Aar, som ere udsultne og magteslöse, dömmes til Tugthuuset; Thi give vi Dig hermed tilkiende, at Vi, i Anledning af Dit derhos giorte Forslag, samt den fra Vores Rente Kammer derover indhentede Betænkning, allernaadigst have funden for got, til saadan Uorden at forekomme, at den 34te Articul af bemeldte Forordning af 3 Junii 1746 skal være ophævet, saaledes: at ingen Passe eller Skudsmaal maa herefter udstædes af Repstyrerne enten til Betlere eller andre, men alleene af Sysselmanden og Præsten, saaledes som Vores under 11te April 1781 ergangne Rescript befaler, og maae det ey være nogen Sysselmand tilladt at give nogen Betler Pas at gaae med uden for Sysselet, ja ikke engang i Sysselet, med mindre det Sogn eller Rep, hvortil Betleren hörer, er saa fattig, at det ei formaaer at underholde sine Fattige, hvilket dog af Sysselmanden i Forveien nöie skal undersöges, da Sysselmanden i saa fald maa give Pas og Tilladelse til en Betler at betle i Sysselet alleene, men ei udenfor; Men skulde nogen Betler befindes at betle uden den Sysselmands Pas og Attest, i hvis Syssel han betler, da skal han som uberettiget til Betlen opbringes og med ham forholdes, som om ulovlige Betlere er anordnet. Antreffes nogen Betler med Repstyrernes Attest og Pas, da skal samme i Henseende til Betleren ansees som uskreven og ufterrettelig, men Attesten skal tages fra Betleren af hvem som den forekommer og bringes til nærmeste Övrigheds Person, som igien uopholdeligen forsender den til vedkommende Amtmand, som strax beordrer Sysselmanden, i hvis Syssel denne Repstyrer befindes, uden videre Lovmaal at mulctere ham paa 3 Mark og samme Böder strax at inddrive, som skal tilfalde det Sogns fattige, udi hvilket Attesten er optaget, men Betleren, som farer med Repstyrernes Attest skal opbringes og med ham omgaaes som om ulovlige Betlere er anordnet; I övrigt maa det være Sysselmændene tilladt af hver Mands- eller Qvindes-Person, som forlanger Pas, i Anledning af forberörte Vores allernaadigste Rescript af 11 April 1781 at lade sig betale 4 Sk. danske; ligesom og *Præsterne* maa være berettiget at tage 4 Sk. for hvert saadant Passes Paategning. Derefter etc.

Litr. U.

Biskop Hr. Arne Thorarensen og Amtmand Stephán Thorarensen, ang. hvorledes den fra begge Rigers Geistlighed til Holum Stifts fattige Præster indkommende godvillige Gave skal deeles og til hvad Brug anvendes. (7 April 1784).

Christianus Septimus.

V. G. T. Eftersom Os Elskelig Conferentz Raad John Erichsen tilligemed Dig Biskop Thorarensen udi Skrivelse til Vores Danske Cancellie, som Os er bleven refereret, have indberettet, at efterat Geistligheden i Christiandssands Stift udi Vort Rige Norge havde i adskillige Aar sammenskudt en frivillig Gave til de fattige Præster i Island, blandt hvilke den sidste var til Præsteskabet i Holum Stift og hvorfor Stiftsprovsten Mag. Hálfdan Einersen, samt en Præst, navnlig John Johnsen havde forfærdiget hver et Taksigelses Vers paa Latin til Christianssands Stifts Geistlighed 1782, har bemeldte Conferents Raad Erichsen i afvigte Aar ladet disse Vers trykke og siden det förste af dem tillige indeholdt en Anmodning til Geistligheden i begge Vore Riger om nogen Hielp for Præsteskabet i Holum Stift, sendt nogen Exemplarer til samtlige Biskopper med Anmodning, at Sagen maatte af dem recommenderes til deres Geistlighed, hvorefter han og fra 3 af Stifterne i Vort Land Nörre Jylland allerede har faaet tilsendt 522 Rdlr., samt Löfter fra et par af de andre Stifter paa omtrent 200 Rdlr. fra hvert, hvilket for det förste udgiör 900 Rdlr., da han fra de övrige Stifter endnu ei har faaet at vide det endelige Udfald, desaarsag han siden Gaven er bleven större end han först ventede og muligt endnu kan faae mere Tilvæxt, har anseet det passeligst, at dens Uddeeling blev foranstaltet ved offentlig Myndighed, samt at derved kom i Betragtning det Öiemærke, paa hvilken denne Uddeeling efter Tidens Omstændigheder helst burde stiiles, nemlig at en Deel af denne Gave vel nu forhaanden kunde anvendes til nomgjengelig fornödne Levnetsmidler for dem iblandt Præsterne i Holum, som ved Undersögning maatte befindes saa forarmede, at de ikke paa nogen anden Maade kunde forskaffe sig samme, men at derimod den störste Deel anvendes til at indkiöbe Qvilder eller Besætning paa Præsternes Gaarde og Mensal-Gods, og samme Andeel, siden den Mangel paa Qvæg som nu hersker i Landet, ikke kan give Haab om, at det heele fornödne Antal paa eengang kan faaes indkiöbt, ei paa eengang at uddeeles men efterhaanden saavidt det kunde række fra Aar til andet; Saa paa det Uddeelingen kan indrettes saa nöiagtig og regelmæssigt som muligt, er hermed Vores allernaadigste Villie og Befaling, at Du Biskop Thorarensen indhenter fra hver Provst i Holum Stift, 1) en ganske nöiagtig og oplyselig Liste paa dem iblandt Provstiets Præster, som nu forhaanden uomgiengelig maatte trænge til Hielp til Föden uden selv at kunne forskaffe sig samme med Forslag om, hvor meget hver

af disse paa det allernöyeste kunde være hiulpen med, samt dernæst, 2) En Liste over Antallet af alle nu manglende Qvilder paa enhver af Præsternes Hiemme og Mensal-Gaarde, med Forklaring hvorvidt Præsterne selv maatte være formuende til at anskaffe alle, nogle eller ingen, samt Forslag hvor stort et Antal deraf efter nærværende Omstændigheder kunde ventes indkiöbt om Aaret, og paa hvad Vilkaar; hvilke Lister I begge have at tage i Overveielse, og efter sammes Udfald bestemme, hvad der af denne Gave nu i Aar og fremdeles skal udbetales til hvert Provstie og hvormeget til hver trængende Præst i Forhold med hans foranförte Trang eller Uformuenhed, hvilke da Provsterne have at reqvirere hos vedkommende Handel og derefter for Dig Biskop Thorarensen at legitimere det Udbetaltes rigtige Anvendelse ved ligesaadanne Lister forsynede ei alleene med hver af vedkommende Præsters Qvittering for det Belöb som han haver nydt, men og under 2de troeværdige Mænds Beviis under Tilbud af Eed, at hvad ham heraf er bestemt til Besætnings Indkiöb, er ogsaa dertil rigtig bleven anvendt. etc.

Litr. X.

Til Stiftbefalingsmanden paa Island og Biskoppen over Skalholt Stift, ang. at Bispegaarden og Skolen paa Skalholt skal forflöttes til Reikevig udi Guldbringe Syssel. (29 April 1785).

Cristianus Septimus.

Da Vi allernaadigst have fundet for got, at anordne en Commission her i Vores Kongelige Residentz Stad Kiöbenhavn, til at bringe Os i Forslag de tienligste Midler til at raade Bod paa de Ödelæggelser, som ere foraarsagede paa Vort Land Island ved den i Aaret 1783 opkomne Iordbrand og de i afvigte Aar indtrufne Jordskielv; og Os nu allerunderdanigst er bleven refereret, hvad bemeldte Commission for det förste har foreslaaet i Henseende til Bispestolen og Skolen paa Skalholt, hvis Bygninger ved Jordskielvet ere indstyrtede: At det holdes for bedst, at bemeldte Stiftelses Bygninger forflöttes til Reikevig, som skal ligge nær ved Söen og i en Egn, hvor der ikke har været Jordbrand siden Landets Beboelse og ikkun ligger een Miil fra Stiftamtmandens Boelig, hvilket, forunden flere Beqvemmeligheder, formeenes at kunne blive til Lettelse for Eders fælleds Forretninger, og, at Vi til den Ende ville lade de til Biskoppen og Skolen fornödne Bygninger opföre for Vores Regning, ligesom og denne Commission har formeent, at det vilde være meget fordeelagtigere baade for Biskoppen, Skolens Lærere og Disciplene, om Vi ville tage det til Stiftelsen henliggende Gods til Os og lade samme sælge for Vores Regning og derimod at anviise enhver af Vedkommende en bestemt Underholdning i Penge af Vores Kasse. Saa

give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi allernaadigst have approberet saadant Forslag og til den Ende allernaadigst befale:

1) At Gaarden for Biskoppen paa Skalholt tilligemed Skolen og tilhörende Bygninger, som forhen have været paa bemeldte Skalholt, men nu formedelst Jordskielv ere nedstyrtede, skal opföres paa Reikevig i Guldbringe Syssel som et i alle Henseender beqvemmere Sted og hvortil Pladsen af Eder udsöges samt ved en Jndicial Forretning og behörig Udmaaling anviises; og ville Vi, at Vores Stiftbefalingsmand maa bestemme, hvad Gotgiörelse Handelen for den mistede Hiemme-Mark skal tilstaaes.

2) Ville Vi, at Vores Stiftbefalingsmand særskildt skal foranstalte a) alt hvad der efter det udgivende Reglement maatte forefalde til i sin Tid at iværksætte Auctionen over Skalholt Bispestols Gods, og i fald nogen Vanskelighed skulde möde, som ikke derudi var bestemt, da efter Omstændighederne at hæve samme paa den bedste Maade og allene i de vigtigste Tilfælde först at indhente fra Os Forholdsregler. b) Besörge alt hvad der kan behöves til at indföre den med Skolen og Stiftelsen anbefalede nye Indretning, hvorefter Oeconomien aldeles skal ophæves, og saavel Lærerne som Disciplerne faae deres Underholdning i Penge, som qvartaliter skal blive dem udbetalt paa Reikevig; men hvad han i Henseende til Skolens Direction, haver at iagttage, skal ved et udgivende Reglement nærmere blive bestemt. c) Skal han lade opföre de ovenmeldte Bygninger under fælleds Opsigt med Biskoppen, og maa det være Eder selv tilladt, hvilken af Skolens Lærere i vil anbetroe den daglige Opsigt og Regnskabs Förelse, hvorfor I maa tilsige ham en passende Belönning, naar han til Fornöielse har fuldendt denne Forretning; og Ville Vi lade föie Anstalt til, at I eller Vedkommende efter Eders Anviisning ved Handelen der paa Stedet kan modtage de behövende Penge og Materialier. d) Haver han at standse disse Bygningers Opförelse paa Reikevig i fald der ved Skibenes Ankomst til Landet skulde forefindes saadanne paakommende physiske Forandringer, som maatte giöre denne Sags Iværksættelse umuelig, og om samme maatte være uovervindelig, da derom strax at indsende sin Beretning til Vores danske Cancellie.

3. Ville Vi a) at enten Du Biskop Finnur Jonsen, eller Du Biskop Hans Finsen, skal være betænkt paa at flötte fra Skalholt til fornævnte Reikevig, hvor den af Eder henflöttende skal til at opföre sin Bopæl ved Handelen, blive aabnet Credit paa den Summa 1200 Rdlr., og b) ville Vi, at den af Eder, som derhen flytter, skal ved sin Ankomst til Reikevig fælleds med Vores Stiftbefalingsmand före Opsigten over Skole-Bygningen sammesteds, og foranstalte, hvad Biskoppen bliver paalagt ved Iværksættelsen af den af Os bestemte nye Skole-Indretning. c) Dog maa det staae Dig Biskop Finnur Jonsen frit for i din höie Alderdom at vælge, om Du vil forblive

paa Skalholt og beholde en Deel af Gaarden; hvorimod Du Biskop Hans Finsen haver at begive Dig til Reikevig for der at boe og beopagte de Biskoppelige Forretninger, alt saaledes, som I indbyrdes kunne forenes om; og ville Vi allernaadigst tilstaae den af Eder, som flötter til Reikevig, 100 Rdlr. for at flötte sit Boskab. d) Længere end til 3die Maii indeværende Aar maa Biskoppen ikke oppebære sine *Indkomster in natura*; nemlig Afgifterne af det forhen til Bispestolen henlagte, men nu sælgende Gods og Konge-Tiender, men i dets Sted skal Biskoppen nyde udi aarlig Lön af Vores Cassa *1200 Rdlr.*, som fritages for den allernaadigst paabudne *pro Cento Skat*; desuden nyder Biskoppen *Boepæl* paa Reikevig og en *Avlsgaard*, som han selv maa udvælge af de i Guldbringe- eller Kioser-Syssel beliggende og Os tilhörende Gaarde, dog saaledes, at han svarer de deraf gaaende Rettigheder til Vores Cassa fra Fardag 1786 af, da Gaarden af ham kan tiltrædes; ligeledes maa det og være Biskopen tilladt iblandt det forhen til Skalholt Stift hörende Gods at udsöge en Gaard til Enke-Sæde, som naar ingen Enke er til, af ham kan administreres imod deraf at svare Afgivten.

4. Ville vi igjennem Vores Rente-Kammer lade udfærdige et Reglement, hvori Conditionerne og övrige Bestemmelser, som ved Godsets Salg kan ansees at være nödvendige skal vorde anförte.

5. Ligeledes ville Vi, at Copiisten ved Vores Danske og Norske Kammer-Cancellie Magnus Stephansen, skal som Commissarius opsendes og authoriseres paa Vores Stiftbefalingsmands Vegne at overvære Auctionerne over det sælgende Gods, samt at forrette hvad videre der ved Godsets Salg maatte forefalde ifölge den for ham fra Vores Rente-Kammer udstædende Instruction.

6. Og skal Renterne af den ved Godsets Salg udbringende Capital oppebæres paa den i forbemeldte Reglement anförte Maade og henlægges under Vores Rente-Kammers Bestyrelse ligesom og den hidtil saakaldte *Bispe-Tiende* i Skalholt Stift inddrages i Vores Cassa; hvorimod Vi til Bispestolens Underholdning paa den i den herved fölgende Tabelle (*) foreslagne Maade, allernaadigst bestemme aarlig fra 1ste Maii indeværende Aar 2500 Rdlr., som vi fritage for den paabudne pro Cento Skat; hvilke Penge ved Vores Handels Administration paa Reikevig qvartaliter skal blive udbetalt, imod at samme refunderes af vores Zahl Cassa her i Staden. Men de for de förste Aar til Skolen selv og dens Fornödenheder besparede Penge, siden denne ei kan holdes förend 1786, maa anvendes til adskillige ved denne Anledning forefaldende overordentlige Udgivters Bestridelse, og det övrige derimod oplægges til Stiftelsens Bedste.

7. Rectoren rg Conrectoren ville Vi allernaadigst forunde hver 350 Rdlr. paa samme Maade som Biskoppen til derfor at opföre deres Huuse pas Reikevig i i Nærheden af Skolen paa de dem anvisende Pladser og maae det være dem tilladt, at

(*) over Skalholt-Bispestoels og Domkirkes Indtægt saaledes som den befandtes udi

Indtægt:										
Navne af Ombudene.	Landskyld-Alen a $4\frac{1}{2}$ β	Qvilder, hver Qvilde til 90 β	Qvader. Hoveri.			udgiör i Courant.		Skole.		
			Mandslaan a 90 β	Hestelaan a 45 β	Dagsarbeide a $22\frac{1}{2}$ β	Rdlr.	β	Rdlr.	β
1. Tungna-Ombud	5900	$194\frac{1}{2}$	36	36	36	517	93	30	„
2. Hreppa-Ombud	4370	156	25	21	21	389	$28\frac{1}{2}$	„	„
3. Floa-Ombud.	5820	$229\frac{1}{2}$	43	34	34	552	18	63	$49\frac{1}{2}$
4. Hamra-Ombud	7330	255	43	41	40	651	54	651	54
5. Skeida-Ombud	1756	97	15	14	13	196	$88\frac{1}{2}$	„	„
6. Heines-Ombud	3000	149	„	„	„	296	24	296	24
7. Skambeinstada-Ombud.	2865	$100\frac{1}{2}$	4	6	5	236	9	„	„
8. Biarnarnes-Ombud . . .	1200	14	„	„	„	69	36	69	36
9. Östfiords-Jorder	230	„	„	„	„	10	75	10	75
10. Strande-Jorder	260	6	„	„	„	17	78	17	78
11. Fiskeafgivts-Jorder . . .	1890	22	„	„	„	109	21	85	30
Summa	34621	$1223\frac{1}{2}$	166	152	149	3047	45	1224	$58\frac{1}{2}$

Balance-

over Skalholt Stiftelses og Skoles

Beregning i den ny Anordning:

Indtægt:

	Rdlr.	β	Rdlr.	β
a) For 34621 Alen, eller 288 Hundrede 61 Alen Landskyld a Hundrede 5 Rdlr. 60 β			1622	$82\frac{1}{2}$
men efter den Islandske Commissions Forretning beregnes af disse ikkun de paa Fiskejorder faldende 15 Hundrede 90 Alen til 5 Rdlr. 60 β, og derimod de övrige 272 Hundrede 91 Alen til 4 Rdlr. 24 β, hvilket giör	1247	78		
b) For $1223\frac{1}{2}$ Qvilde-Leie, a 90 β pr. Qvilde			1146	84
men efter bemeldte Commissions Forretning beregnes ikkun Qvildeleie pr. Stk. 68 β, hvilket udgiör . . .	871	$34\frac{1}{2}$		
c) For Hoveriet, nemlig 166 Mandslaan, a 90 β, 152 Hestelaan a 45 β, og 149 Dags-Arbeide a $22\frac{1}{2}$ β, samt Hoveriet i Heines Ombud a 15 Rdlr. 90 β, i alt			277	$70\frac{1}{2}$
men efter Commissions Forretningen beregnes Mandslaan a 68 β, Hestelaan a 34 β, Dags-Arbeide a 17 β, og Heines-Ombuds Hoverie 12 Rdlr. 72 β	210	53		
	2329	$69\frac{1}{2}$		
d) Tienden i Mule, Skaptafels, Rangervalle, Bardastrand, Isafiord og Arnæs efter en Beregning i Gjennemsnit			197	$5\frac{1}{2}$
Denne Tiende falder nu i den Kongelige Casse indtil nærmere Bestemmelse. Summa			3244	$50\frac{1}{2}$

Aar **1787**, og som den skal blive bekiendtgiort udi den til Trykken bestemte Jordebog.

Indtægts Repartition paa Vedkommende.

Rector.		Conrector.		Præst.		Domkirke.		Biskop.		Enke.	
Rdlr.	ß	Rdlr.	ß	Rdlr.	ß	Rdlr.	ß	Rdlr.	ß	Rdlr.	ß
61	39	107	55½	130	52½	54	58½	"	"	133	79½
"	"	"	"	"	"	"	"	332	55½	56	69
"	"	"	"	"	"	"	"	488	61½	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
107	60	"	"	"	"	"	"	89	28½	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	236	9	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	23	87	"	"
169	3	107	55½	130	52½	54	58½	1170	52½	190	52½

Regning

Indtægt efter den nye Anordning og Forslag.

Udfald af Forslaget.

Indtægt.

	Rdlr.	ß	Rdlr.	ß
1. Renterne af den formodentlig udbringende Capital:				
a) For 7212 Jordhundr. efter Litr H., et Hundr. a 6 Rd. Conr.	43272	"		
b) For Hoveriet, dets Belöb anslagen efter den gamle Beregning til 210 Rd. 53 ß, der ansees som Renter af en Capital af	5263	75		
c) For Skalholts Gaard, som deles i mindre Parter . .	200	"		
d) For omtr. 300 Qvilder, som rimeligviis, endnu er til, a 6 Rd.	1800	"		
e) For det paa Skalholt overflödige Inventariums Salg .	150	"		
f) For Salget af de 17 Inventariilande, hvert a 25 Rdlr.	425	"		
Summa	51110	75	2044	41⅓
2. Renterne af en Capital, som nu ikke virkelig udredes af den kgl. Kasse, men ellers vilde være tabt, altsaa tilligemed Renterne ifald man ikkun regner til Stiftelsens Understötning i de 3 förste Aar:				
a) For de manglende 923⅓ Qvilders Indkiöb a 6 Rdlr. .	5540	"		
b) For fra 29 Dec. 1784 til 29 Dec. 1785, i det mindste at tilskyde Halvdelen	1223	70		
c) For Qvilders Leie i de 2 förste Aar, da af de Indkiöbte fandtes Yngel	2293	72		
d) For Halvparten af Leie for det tredie Aar for endnu at befordre Yngel	573	42		
e) I det tredie Aar, paa den anden betalende Halvepart, Tab 22 ß pr. Stk.	137	73		
f) I 3de Aar Tab paa Landskyldens og Hoveriets Evaluation see Litr. Z a 1 Rdlr. 36 ß pr. hvert Hundrede, altsaa for hvert Aar 442 Rdlr. 22 ß	1326	66		
Summa	11395	35	455	78½
Summa			2500	24

udsöge sig hver en Avlsgaard af de Os tilhörende beleilig liggende Gaarde; men Skole-Huuset paa Reikevig skal opföres efter de Os forelagte Tegninger og Overslag, og maa de dertil medgaaende Bekostninger af omtrent 1600 Rdlr. udredes af Vores Cassa, saaledes at Vores Handels Administration, skal efter det af Os approberede Overslag, imod Refusion, besörge det her behövende forfærdiget, samt opsende en Tömmermand og efter Omstændighederne en Muursvend, samt foranstalte de i Landet til Arbeids-Löu, med videre behövende Penge udbetalt paa Stedet efter Eders Reqvisition.

8. De af Biskoppen, Rector og Conrector udsögende Avlsgaarde maa tiltrædes til Fardag 1786 og imidlertid have I lovligen at opsige Leylændingerne, som Vores Stiftamtmand haver at anvise andre Gaarde, over samme der strax skal tages Synsforretning og deraf siden af vedkommende svares de Jorddrottelige Rettigheder til Vores Casse; og maae Biskoppen ligeledes imod samme Afgift administrere den til Enkesæde udvalgte Gaard naar ingen Bispe-Enke er i Live.

9. Tillade Vi, at Skalholt Kirke maae blive staaende og Menigheden forenes med et af de nærmeste og beleiligste Præstekald; men dens *Fond* skal transporteres til Reikevig, som herefter skal være *Dom-Kirke*, hvorhen ogsaa efter Omstændighederne blive at transportere Klokkerne med de övrige Domkirken tilhörende Ornamenter, som til Kirke-Tjenesten paa Skalholt fremdeles ere undværlige; og haver I at indsende Eders Erklæring og Forslag om bemeldte Fonds nærværende Tilstand, og i hvorvidt det formenes, at de fornödne Omkostninger til at Reikevig Kirke kan blive beqvem til Dom-Kirke, deraf kan bestrides

10. Endelig ville Vi, at af det ovenmeldte förste Aars Overskud, saavidt samme kan tilstrække, maa det fornödne udredes, for at anskaffe de til Disciplernes Brug for det förste behövende Böger, forsaavidt samme ikke maatte forefindes, saavelsom til at erstatte det muligt manglende ved Skolens Inventarium; hvorimod det paa Skalholt forefindende endnu brugelige skal transporteres til Reikevig, men det övrige sælges paa Stedet; derefter I Eder allerunderdanigst have at rette og alle Vedkommende sligt til Efterretning at tilkiendegive; ligesom og strax at foranstalte, at den paa Skalholt værende Oeconomus bliver opsagt og tilholdt at aflægge behörig Rigtighed for hvad han har havt under Hænder, da i övrigt til Os indberettes, at I denne Vores Befaling have imodtaget; Befalende etc.

Litr. Y.

Kammerherre Hans Christoph. Diderich Victor Levetzow og Biskop Hr. Hans Finsen, ang. hvorledes skal forholdes med Skalholt Bispestols og Kirkes Salg, m. v. (30 Junii 1786).

Christianus Septimus.

V. S. B. T. Som det af en til Vores Danske Cancellie indlöben Skrivelse er bragt i Erfaring, hvorledes den ved Skalholt Bispestols Godses Salg, i Henseende til Filial-Kirkernes Jorder er imellem Eder og Commissarius opkommen ulige Meninger foranledigede af tvende til Dig Kammerherre Levetzow opgivne Spörgsmaale, det ene fra Dig Biskop Finsen, om Kirkernes Gods skulde fölge og sælges med Kirkerne og om ikke hvad Servitus eller andre Rettigheder een eller anden Kirke eller Kirkejord maatte have paa andre Jorder skulle fremdeles være Kirken forbeholden, hvorpaa Du har resolveret, at Kirkejorderne ikke kunne skilles fra den Kirke de laae til, men at Kirke Jorderne og Kirken tilligemed den Jord, hvorpaa den stoed forsaavidt Kirken derndi var ejende, skulle sælges under et, dog saaledes at samtlige Kirkejorders Dyrhed skulle beregnes hver for sig, og siden sammenslaaes, paa det den hele Summa kunde indeholde hver enkelt Jords Dyrhed, men at hvad Servitus derimod en Kirke eller Kirkejord havde andensteds, maatte paa Auctionerne bekiendtgiöres, at den blev Kirken uforanderlig forbeholden, og det andet fra Commissarius ang. Kirkejordernes Evaluation, om nemlig Dyrheden af de Kirkejorder som sælges med Kirken burde evalueres til nye Jordhundrede, som det heele övrige Gods, eller efter det gamle Jordhundrede, hvorpaa Du resolverede, at naar Mandslaan og Qvader af Kirkens Jord havde været ydet til Kirkerne, saa kunde disse ikke betages saadan deres Eiendom, men Jorderne selv maatte opraabes efter de gamle Jordhundrede og med den Forbindtlighed at beholde Qvilderne saavidt de hörte Kirken til om de vare paa samme Gaard, men vare de paa andre Gaarde, vedbleve de der som för, hvorimod naar Mandslaan og Qvader vare svarede til Bispestolen, maatte de ansættes til nye Jordhundrede, om det ikke allerede var skeet i den med Conditionerne fölgende trykte Jordebog, men at Commissarius derimod har indvendt, at Kirkerne kunde under private Hænder staae Fare for i Tiden at miste sit Gods, naar det blev solgt paa den Maade, og foreslaaet, at af saadanne Kirkejorder ikkuns den maatte sælges som Kirken stod paa og den tilkommende Eier af Kirken derimod ikkun gives Ret til at oppebære Indkomsterne af Kirkens övrige Jorder imod at holde Kirken vedlige, hvilket har foraarsaget, at dette Kirkegodses Salg er stillet i Beroe indtil forventende nærmere Resolution; Saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi allernaadigst ville at det med Kirkegodset maa forblive ved Loven og hidtil værende Brug, saaledes at

naar en Gaard, hvorpaa en Kirke staaer, sælges, fölger dermed alle de övrige til Kirken liggende Jorder, ligesaavel som alle dens övrige enkelte Rettigheder og Herligheder uden særskilt Evaluation, da derom til Efterretning i Fremtiden, skal tilföies en Post i de trykte Conditioner, hvorved der kan sörges for, at de til Filialkirkerne paa Skalholt-Bispestols Gods hörende *Jorder skal bestandig fölge med Kirkerne*, og aldrig derfra kan alieneres, men at disse Kirkers Eiere blive forpligtede til, stedse at holde saavel deres *Gods* som dem selv i fuldkommen *forsvarlig Stand*, samt at de aldrig maae hverken ved *Salg*, *Mageskifte*, eller paa anden Maade, *separere Godset fra Kirkerne*, eller forringe det, ligesom og en saadan Kirke-Eier, fordi han nyder alle Indkomster af saadant Kirkegods bör staae alle *Reparationer og Bygnings-Bekostninger*, endog Ulykkes-Tilfælde ikke undtagne, da, naar han ikke efterkommer dette, *Godset tillige med Kirken bör være Kongen hiemfalden*.

Litr. Z.

Kammerherre Stiftamtmand Levetzow tilmeldes Resolution paa hans Skrivelse ang. at Geistligheden paa Island söger at extendere Forordningen af 29 Maii 1744 om Sabbathens Helligholdelse alt for vidt. (29 Julii 1786).

Pro Memoria.

For at forekomme den Uleilighed, som foraarsages derved, at Geistligheden i Island söger at extendere Forordningen af 29 Maii 1744 om Sabbathens Helligholdelse alt for vidt, saaat Præsterne endog have kiendt den Kongelige Sönderlands Post i Hellig Bröde, har Hr. Kammerherre udi Pro Memoria af 24 April a. c. indstillet:

1) Om ei saavel Posten som og Expresser maatte ubehindret fortsætte sine Reiser saavel Sön- som Hellige-Dage uden derfor at muleteres af Præsterne.

2) Om det ei efter Stiftamtmandens Resolution maa være Folk tilladt at lægge Fiskegarn paa Hellige Dags Eftermiddag efter Kl. 4 naar den paafölgende Dag er en Helligdag.

3) Om ei saavel Stiftamtmanden som enhver anden Embedsmand maa reise om hellige Dage uden at sinkes efter Kirke-Tienesten, da Reiserne ere Embeds-Reiser og som oftest nödvendige om Söndagen, og

4) Hvorledes den 19de Art. i berörte Forordning af 29de Maii 1744 skal forstaaes; — Thi skulde man i saa Anledning tienstligst tilmelde Dem: at da meerbemeldte Forordning om Sabbathens Helligholdelse ikke giver Præsterne Magt at dömme i Sager om Hellig Bröde, men paalægger dem at angive slig Sag for den verdslige Övrighed; Saa vilde De tilkiendegive alle vedkommende Sysselmænd og Repstyrer,

at *om nogen Præst* skulde imod Formodning *afsige Dom* imod nogen betræffende Sabbathens Overtrædelse, da maa ingen Execution foretages efter saadan Dom, men den bör ansees som usagt og uskreven, da Sagen for Övrigheden anmeldes, og maa ingen Dom for Hellig-Dags-Bröde, af hvem den end er afsagt, nyde Execution, förend den af Stiftamtmanden, som efter Omstændighederne kan forandre slige Domme, er approberet. Iövrigt bifaldes som god og billig den af dem givne Tilladelse om Fiskegarns Udsættelse.

Litr. AA.

Kammerherre og Stiftamtmand Levetzow og Biskop Hr. Hans Finsen ang. hvorledes med Ægteskabs Sagers Paadömme paa Island skal forholdes. (*15 Febr. 1788*).

Christianus Septimus.

V. S. B. T. Som Du Kammerherre Levetzow udi Skrivelse til Vores Danske Cancellie, som Os allerunderdanigst er bleven refereret, haver forestillet, at Ægteskabs Skilsmisse Sager paa Vort Land Island ere i förste Instantze behandlede ved den geistlige Ret, hvilket Du dog holder for beqvemmeligere kunde skee ved den verdslige Ret, og at der ingen fast Regel er, hvorledes Ægteskabssager i anden Instants skal behandles; Saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi efter derover indhentede Betænkninger allernaadigst have funden for got at anordne og befale:

§ 1.

Alle *Ægteskabs Sager* skal paa Vort Land Island herefter paadömmes af *Sysselmanden, Herredsprovsten* og *toe Præster* i det Herred, hvor Sagsögeren opholder sig; og skal denne Ret tillige være bemyndiget, at afhöre Vidner; hvilke efter foregaaende lovlig Kald og Varsel, skal möde for denne Ret, og der paa lovlig Maade aflægge deres Vidnesbyrd, dog skal ingen andre Vidner dertil være pligtige, end de som boe inden samme Præstekald, men andre desudenfor skal afhöres for deres Værneting, med mindre de godvillig möde.

§ 2.

Naar Dom af denne Ret i Sagen er afsagt, skal *Provsten indsende Domsacten* til *Stiftamtmanden* og *Biskoppen*, hvilke, omendskiöndt ingen af Parterne appellerer, skal være bemyndigede til at lade Sagen indkomme for dem, dog alleene i det Tilfælde, naar de holde for, at de Paagjeldende have connivendo sögt at faae de indgaaede Ægteskaber ophævede.

§ 3.

Naar nogen af de *Paagieldende* vil *appellere* en saadan Dom, eller og Stiftamtmanden og Biskoppen skiönne, at saadan Sag skal appelleres, da skal saadan

Appel skee for *den geistlige Ret*, der skal bestaae af Stiftamtmanden og Biskoppen, som begge præsidere, tilligemed tvende andre lærde Mænd, som Stiftamtmanden udvælger, hvilken Dom da skal staae under Vores Höieste Ret.

§ 4.

Paa Nordlandet skal Amtmanden med derværende Biskop i disse Sager forrette det samme som Stiftamtmanden paa den anden Deel af Landet; Derefter etc.

Litr. BB.

Kammerherre Levetzow og Biskop Hr. Hans Finsen ang. at ingen Dom for Hellig-Bröde maa exeqveres forinden samme af Stiftamtmanden er approberet. (7 Martii 1788).

Christianus Septimus.

V. S. B. T. Som Os allerunderdanigst er bleven foredraget, at efter at af Dig Kammerherre Levetzow i Skrivelse til Vores Danske Cancellie var bleven forestillet, at Geistligheden paa Vort Land Island söger at extendere Forordningen af 29de Maii 1744 om Sabbathens Helligholdelse alt for vidt, saa at de endog til Forbrydelser imod samme henregne Reiser af Posten, Expresser og andre i Embeds Forretninger, samt at udlægge Fiskegarn om hellige Dages Eftermiddag, med viidere, og angive saadant for den verdslige Övrighed til Paadömme, haver Du i Anledning af Vores allernaadigste Rescript af 11 April 1781 og ifölge bemeldte Danske Cancellies Skrivelse til Dig af 29de Julii 1786 tilkiendegivet alle vedkommende Sysselmænd og Repstyrer, at ingen Dom for Hellig-Bröde maatte nyde Execution, förend den af Stiftamtmanden, som efter Omstændighederne kan forandre slige Domme, er bleven approberet; — Men at Du Biskop Finsen i Skrivelse til fornævnte Vores Danske Cancellie af 4 April f. A. haver formeent, at Stiftamtmanden ikke var bemyndiget til at forandre de inden Retten afsagde Domme; Saa give Vi Eder i den Anledning hermed tilkiende, at foranförte af Dig Kammerherre Levetzow giorte Foranstaltning, haver fundet Vores allernaadigste Approbation; Derefter etc.

Litr. CC.

Angaaende Henlæggelse af Ytre-Aase til Præste-Gaarden Östre-Aase i Skaptefield Syssel. (28 Maii 1788).

Christianus Septimus.

Til Præstegaarden Östre-Aase i Vester-Skaptefells Syssel i Island, hvis Jorder ved den sammesteds i Aaret 1783 udbredte Vulcan have taget betydelig Skade, ville

Vi allernaadigst skiænke og henlægge Gaarden Ytre-Aase, der i Jordebogen er ansat for 1 Hundr. 60 Al. Landskyld og 2de Qvilder tilligemed et Stykke Udmarks Jord, som er bleven tilovers af den ved bemeldte Vulcan eller Jordbrand ödelagte Jord, Nes kaldet, imod at Forpagterne af Tykkebæ Kloster, hvorunder Gaarden Ytre-Aase er henlagt, nyde Godtgiörelse eller Afslag i Klosterets Forpagnings Afgivt for Leien af den eller de Qvilder, som nu haves ved bemeldte Gaard, samt for ⅔ af Gaardens Landskyld med 4 Rdlr. 24 Sk. aarlig, dog at denne Godtgiörelse eller Afslag i Afgivten bortfalder naar Klosteret kommer til nye Forpagtning.

Litr. DD.

Anordning hvorledes med Holum Bispestols Gods samt derunder henhörende Domkirke og Latinske Skoles Bestyrelse og Oeconomie skal forholdes. (1 Maii 1789).

Christianus Septimus.

G. A. V. At, da Vi have erfaret den slette Forfatning, som Holum Bispestol paa Vort Land Island, med derunder hörende Domkirke og Latinske Skole befindes udi, hvilken ved den i Aaret 1783 indtrufne Jordbrand især skal være meget forög̃et, da Stiftelsens Godser derved næsten ganske skal være ödelagte, saa have Vi ladet Os det være magtpaaliggende at udfinde de tienligste Midler, til at faae denne Stiftelse ophiulpen og igien sat i saadan Tilstand, at den derved attraaede og til det almindelige Vel sigtende Nytte kan opnaaes. Til at faae dette Öiemeed opfyldt have Vi funden en Forandring i Stiftelsens Bestyrelse og oeconomiske Indretning at være höist nödvendig; Og Vi have til den Ende efter det Forslag, som en af Os nedsat Commission i den Anledning har afgivet, allernaadigst funden for Got, at der i Henseende til fornævnte Holum Bispestoels med derunder hörende Domkirkes og Latinske Skoles, samt underliggende Godses Bestyrelse og oeconomiske Indretning for Fremtiden skal forholdes saaledes:

I. Cap.

Om det almindelige i Henseende til Holum Bispestol.

§ 1.

Bispestolens, Domkirkens og Skolens Directeurer skal være Biskoppen med Amtmanden i Nord- og Öster-Amtet; dog skal de i særdeles vigtige Sager tillige raadföre sig med Stiftamtmanden. For Bispestolen skal indrettes en Kasse, hvortil dens Directeurer skal have hver sin Nögel og hvorudi alle Beholdninger, Overskudder fra Reparationer, samt Oplags- eller Nödpenge saavel for Bispestolen som for Domkirken, skal nedlægges til Bevaring enhver med sin særskilte Forklaring, saavidt

de ikke behöves til löbende Udgifter. Naar Bispeembedet er vacant, skal Stiftsprovsten have den ene Nögle til Kassen, samt i Hensigt til den, som i alt andet Embedet vedkommende, forrette vices episcopi; men naar der er samlet saadan en Summa, som efter Vores allernaadigste Rescript af 19 Junii 1783 kan modtages udi Handelen, skal disse Penge strax foranstaltes udsatte paa Rente.

§ 2.

Saadan en almindelig Oeconomie og Administration af Holum Bispestol, som ved den forrige Separationsact af 29 Maii 1767 har været anordnet, bör for den fölgende Tid ikke have Sted, hvorimod Vi have funden fornödent, at en vis Separation i denne Administration maa for Fremtiden vedblive, saavidt Skolens Oeconomie og adskilligt andet denne Stiftelse vedkommende ikke er passende for Biskoppen selv, eller med det af hans Embede flydende Opsyn med deslige Ting. I denne Henseende skal alt det Gods, som er udlagt til Skolen, saavelsom det, hvis aarlige Indkomster ere bestemte for de til Skolen samt dens Oeconomie henlagte Bygningers Vedligeholdelse med videre, som herefter nærmere er anordnet, bestyres ved en Forstander, hvilken paa den ligeledes fastsatte Maade bliver at udnævne; hvorimod saavel Biskoppen selv, som Rector, Conrector og Præsten ved Domkirken udlægges deres Embeds lön og Indkomster i Gods in natura, hvilket de selv besörge administreret, dog saaledes at dem godtgiöres saameget, som der paa det nöieste kan regnes for en billig Ombudslön eller Vederlag for de paa saadan Administration gaaende Omkostninger. Dette Gods have Vi allernaadigst ladet udlodde for enhver af Vedkommende, saa nöiagtig som muligt, saavel efter dets Godhed, som Beliggenheden i Hensigt til dets Forvaltning og Tilsyn; og ifölge heraf beholder da Biskoppen Bispegaarden heel til fri Boepæl og Disposition, uden saavidt Skolen og dens Oeconomie overlades deraf det dertil fornödne, deels af Huuse, Bygninger og Brændsel, deels af Höeslæt og Græsning til de for denne Oeconomie ansatte Creature. Ligeledes maa og sees derhen, at Rector, Conrector og Præsten ved Domkirken saavelsom Forstanderen kan faae beqvemme Gaarde til Boepæl i Nærheden af Bispestolen, og om saadant ei kan skee paa deres eget Mensalgods, bör det skee paa noget af det övrige af Bispestolens Gods imod sædvanlig Afgivt. Ovenmeldte Indretning ville Vi ellers have saa alvorligen anordnet og overholdt, at deri for Eftertiden ei maa skee nogen Forandring, om det end skulde hænde sig, at nogen af de tilkommende Biskopper vilde, som hidindtil af og til er skeet, overtage sig det heles Administration.

§ 3.

Rector og Conrector saavelsom Præsten ved Domkirken udlægges hver eet Værelse, saaledes meubleret som hidindtil, enten i forsvarlig Stand eller med Aaboed, samt fornöden Indretning til at koge deres Mad, da de ei mere nyde Kost in natura.

Dette leveres dem förste Gang af Stiftelsen, men siden holde de det selv vedlige imod den anordnede aarlige Godtgiörelse, og aflevere det under Syn og Aaboed, om den behöves, naar de fratræde det. Vil de bygge videre til mere Beqvemhed, tillades dem vel Plads dertil, som Biskoppen lader dem udviise, men de maae selv bekoste saadan Bygning og vedligeholde den uden nogen Erstatning og ifald de eller deres Arvinger ikke kunne ved Fratrædelse forenes om en saadan Bygnings Betaling, have de Magt til at borttage den, imod at sætte Pladsen i forrige Stand. De maae og ikke bygge videre, end hvad der uomgiængelig kan være fornödent for deres egne Personer, samt eet Menneske til Opvartning, men ingenlunde for deres Hustrue eller Börn, da de ei maae holde Familie ei heller Kreature paa Bispestolen (Præsten undtagen, som tillades at holde een Hest til Sogne-Reiser); men paa de for dem bestemte Avlsgaarde, hvorfra de ogsaa maa hente, saavel deres Brændsel, som det fornödne til deres Kost, hvorimod dem ere udlagte Kostpenge foruden deres aarlige Lön.

§ 4.

Forstanderen skal beskikkes af Directeurerne, som skal forsyne ham med Instruction, saa nöie som muligt indrettet efter de Forretninger, som ham paaligge, og naar han ikke efterkommer sine Pligter, skal Directeurerne have Ret og Magt til at afskeedige ham efter lovlig Opsigelse. Men om han bliver befunden i at have tilföiet Stiftelsen noget Tab formedelst Mangel paa vedbörlig Behandling af det af dens Midler, som ham er betroet, bör han med sin Formue hæfte derfor, saavidt den af ham stillede Caution, som skal være 400 Rdlr., ikke skulde tilstrække.

§ 5.

Forstanderen paa Bispestolen bliver at ansee som Forvalter over den Deel af Godset, som ham betroes, samt Spisemester for Skolen, alt under Stiftelsens Directeurers almindelige og Biskoppens, som nærværende Directeurs særdeles Opsigt, hvorfor han og bliver forbunden i alt at rette sig efter de Foranstaltninger Skole-Oeconomien vedkommende, som af Biskoppen föies, samt de Ordrer, som af ham i den Henseende gives i hans Med-Directeurers Fraværelse.

§ 6.

Hans Forretninger blive at forvalte den Deel af Godset, som ham betroes, at besörge Skolen forsynet med de til Spiisningen og andre Fornödenheder udfordrende Ting, og disse ialt af forsvarlig Godhed; at besörge alle de til Oeconomi og Disciplernes Brug nu bestemte Huuse holdte vedbörlige i forsvarlig Stand, og endelig som Forvalter at have i alle Deele det behövende Opsyn med Skolens Bönder, at disse holde deres Gaarde, saavel i Hensigt til Bygninger, som Besætning og Jordens Drift i forsvarlig Stand, samt yde deres Afgifter til Stiftelsen, som Jorddrot, i rette Tid, og enten i forsvarlige Vahre efter denne Anordning, eller i Penge efter den

derved fastsatte Priis. Han udstæder derfor efter forud indhentet Formular og Approbation af Directeurerne, Bygselbreve til Bönderne paa bemeldte Gods, over hvilke han holder en egen dertil indrettet og af Directeurerne authoriseret Bog. I Fæstebrevene skal stykkeviis indföres hver Gaard og dens Besætnings Tilstand, naar den af en Fæster tiltrædes, paa det han kan kræve Rigtighed derfor, naar saadan en döer, eller paa anden Maade fratræder; og for at denne Rigtighed altid desbedre kan haves, bör han eengang om Aaret nöie besee og beskrive hver Gaard og dens Besætning, som er under hans egne Ombudde, men i de fraliggende Ombudde forrettes denne Beskrivelse af vedkommende Ombudsholdere, som afleverer samme tilligemed Afskrifterne, hvorefter han fremlægger disse samtlige Beskrivelser ved sit aarlige Regnskab.

§ 7.

Til Skolen og dens Oeconomie bestemmes herved fölgende Bygninger, som fornödne og især for Skolen selv, en Læsestue for Disciplerne, en Spiisestue, en Sovestue, forsaavidt dertil ikke kan blive Plads paa Loftet over Læsestuen, en liden Sygestue, samt et Kiökken. For Forstanderen, hans Folk og Forraad til Skolen, et daglig Kammer til ham selv, en Folkestue, ifald Folkene ei kunde faae Plads paa Loftet over Spisestuen, et Forraadshuus og et Spisekammer, samt fornöden Udhuus til at forvare Brændsel, Hestetöy og deslige Redskaber, en liden Stald for 3 til 4 Köer samt 1 Hest. Störrelsen af disse Huuse, samt Stæderne hvor de skulle staae, hvilke, saavidt nogen Forandring derudi maatte behöves, bör udsöges saaledes, at dette slags Huuse kunde være, saavidt muligt, adskilte fra andre Bispestolens Bygninger, bestemmes af Directeurerne efter befindende locale Omstændigheder, hvilken Bestemmelse siden bliver at inddrage i den Syns og Besigtelses Forretning, hvorved alting nu skal overleveres, og som siden nærmere forklares. Naar denne Bestemmelse eengang er skeet og i bemeldte Forretning indfört, maa den siden ikke forandres i noget væsentligt; og hvad den aarlige Vedligeholdelse angaaer, da anmelder Forstanderen betimelig for Directeurerne alle de udkrævende Reparationer, for at indhente deres Resolution: om og hvorvidt samme bör foretages, hvilken Resolution tilligemed Approbationen paa Regningerne, naar Arbeidet er giort, fremlægges ved hans Regnskab, alt til Beviis og Rigtighed, at den dertil udsatte Summa vedbörligen anvendes.

§ 8.

Forstanderen maa ikke holde paa Bispestolen til stadig Forblivelse fleere Folk end de som nundgaaelig udfordres, og kunde have dagligt og stadigt Arbeide med Skolens Opvartning og Madlavning, dens Creaturers Rögtning om Vinteren, dens Höebiergning om Sommeren, samt det til Oeconomien bestemte Brændsels Forskaffelse og Hiemförsel, hvortil ikke behöves flere end 2 Piger, 1 Karl og 1 Dreng.

§ 9.

Til Skole-Oeconomien skal ikke bestemmes mere af Inventarium, være sig af levende Kreature, eller af Kiökken- og Bordtöi, Meubler, Kar og deslige, end hvad der i Forhold til Disciplernes og de for Skole-Oeconomien ansatte Folkes Antal kan agtes nomgiængelig fornödent efter Landets Brug. Men at dette Inventarium altid rigtig bliver tilstæde og holdes vedbörlig i Stand, derom skal Forstanderen aarlig ved sit Regnskab giöre vedbörlig Forklaring, attesteret af Skolens Lærere, saavidt Skolens Bordtöi, Sengeklæder og videre Huusgeraad angaaer, alt andet endnu forhaanden værende Inventarium, som maatte blive tilovers, efterat saavel Skole-Oeconomien, som Biskoppen og Lærerne ved Skolen samt Præsten ved Domkirken for deres Værelser have faaet hver sin Andeel, skal, som nu overflödigt og undværligt for Stiftelsen, strax giöres i Penge paa bedst muelig Maade, og disse Penge enten oplægges, eller saavidt Directeurerne finde det fornödent, anvendes til Stiftelsens Gavn og deriblandt fornemmelig til manglende Qvilders eller Besætnings Auskaffelse, paa det denne Stiftelse saameget för kan erholde de den nu manglende aarlige Indtægter. Paa lige Maade bliver, saavidt saadant maatte giöres fornödent, at forholde med hvad Penge eller Udlæg, hörende til Inventarium, som endnu maatte forefindes ved Bispestolen og som ikke behöves til det herved anordnede Inventarii Istandsættelse.

§ 10.

Det til Skolens Oeconomie nu bestemte Inventarium leveres Forstanderen in natura af det forhaanden værende ved Bispestolen efter lovlig Vurdering. Til dets aarlige Vedligeholdelse nyder Forstanderen en forholdsmæssig aarlig Gotgiörelse. Naar han döer eller fratræder, udsvares Inventarium igien af samme Sorter in natura, ligeledes efter lovlig Vurdering, og fattes der noget, da tilsvares samme efter de gangbare Priser.

§ 11.

Forstanderen nyder det til Oeconomien fornödne Brændsel, Riis eller Törveskiær, frit paa Bispegaardens Grund efter Biskoppens Anviisning.

§ 12.

Paa Bispegaarden bör Forstanderen ingen flere Heste holde, end de, som nödvendig behöves til daglig og stadig Brug, hvilke nyde fri Græsgang i Hiemme-Markerne; men alle de övrige af de i Inventario bestemte Heste bör holdes i Afretterne eller Field-Markerne. Ligeledes nyder Forstanderen fri Græsgang paa Bispestolens Grund om Sommeren for de 4 Köer, der egentlig ere bestemte for Skole-Oeconomien, de övrige 2de ham tillagte holdes paa et andet Sted, hvor saadant findes tienligt.

§ 13.

Forstanderen skal være forbunden til aarlig at aflægge Regnskab for alt hvad ham betroes under Hænder og Bestyrelse, hvilket skal skee fra Nytaar til Nytaar, og være indleveret til Directeurerne i det seneste 6 Uger efter. Under Indtægterne skal indföres Rigtighed for Landskylden, Smörleyen og alt andet, som falder i hvert Aar af det Gods, som ham bliver tildeelt at forvalte, efter den Jordebog, som ham ved Tiltrædelsen overleveres, hvori ingen Forandring maa skee, uden foregaaende lovlig Omgang og Directeurernes derpaa fölgende Approbation, ligeledes uvisse Indkomster, som kunde falde paa dette Gods af Strandrettighed og deslige, hvorom aarlig skal erhverves Tingsvidner, som meddeeles uden Betaling og fremlægges ved Regnskabet; og hvad Bygsler angaaer, da beregnes disse efter de Approbationer, som derom fra Directeurerne erholdes. Til Udgifter anföres derimod:

a. det som Reglementet bevilger til Skolens Forpleining og videre, hvorved fremlægges Attest fra Lærerne, at saavel Kosten som alt andet derhenhörende er erholdt forsvarlig ifölge samme.

b. de til Bygningernes Vedligeholdelse medgaaende Bekostninger, som legitimeres med Directeurernes forbemeldte Approbation.

Hvad Godsets Indtægt angaaer, da tillades derpaa ingen Restanceer at komme til Afdrag, men skulde mod Formodning noget et eller andet Aar blive til Restance, da maa det dog ikke föres til Udgift i Regskabet uden lovligt Beviis, at Beboerne haver været aldeles uformuende til at betale, saa og Tingsvidner om at Restanceen er rigtig; og for at dette sidste Beviis des lettere kan erholdes, bör hver Bonde meddeles en Contra-Bog, som bör være til Eftersyn ved Tingene, naar noget i den Henseende paaankes eller modsiges.

c. Hvad der ved Regnskabets endelige Afgiörelse bliver i Behold, afleveres til Directeurerne for at nedlægges i Kassen, med mindre disse maatte befinde, at noget deraf eller alt kunde behöves til Forskud til löbende Udgifter ved Oeconomien med videre.

d. Til Slutning forklares og legitimeres, som för er meldt, Jordegodsets, Bygningernes og Inventarii Tilstand.

Ved Fratrædelse udsvares og afleveres alting ved en lovformelig Forretning.

§ 14.

Skoletiden skal herefter, ligesom ved Rescriptet af 25 April 1749 har været bestemt, vedvare aarlig fra 1ste October til 31te Maii; men hvad Spiisningen angaaer, skal Forstanderen ikke være forbunden til at give Disciplerne visse Retter til hver Dag i Ugen; derimod skal han i denne Henseende ubrödeligen iagttage fölgende Regler:

a. Til hver Maaltid gives 2de Retter Mad, hvoraf den ene stedse, som brugeligt har været, skal bestaae i tör Fisk og Smör, men den anden i god varm Mad efter Landets Maade af Suppe, Gröd, Melk, Kiödmad, Kaal eller andre Hauge-Urter, af hvad Slags der kan haves.

b. En Portion tör Fisk, som hver Discipel gives til hvert Maal, skal veie 15 til 16 Lod; til Smörret, som dertil gives, bör for hver Discipel indrettes en Smörkande, og enhver af disse saaledes nummereres, at hver kan kiende sin. I hver Smörkande skal kommes saameget, som Disciplen ugentlig skal lade sig nöie med, som er 2 Pd. og 20 Lod, eller 12 Lod daglig, regnet til to Maaltider.

c. Bör al Slags Söbe-Mad samt Hauge-Urter og Klipfisk (til hvilken der skaffes smeltet Smör naar den gives) altid være vel varm, naar den kommer paa Bordet. Til en Portion Söbe-Mad regnes 1½ Pot.

d. Al den Mad, som Disciplene gives, bör i Almindelighed være reenlig og vel tillavet, samt derved saavidt muligt iagttages, at den gives med en fornuftig Afvexling eller Forandring, ligesom og Maden overalt bör være sund og frisk; og da det er nyttigt, at Disciplene vænnes til at spise Hauge-Urter, bör Forstanderen beflitte sig paa, det meeste mueligt er, ogsaa at anvende dem til Skolens Spiisning, hvorfor ham og skal udviises paa Bispegaarden fornöden Haugeplads til Dyrkning.

e. Ingen Discipel maa, under Forevending ei at kunne spise alslags Mad, forlange, at der for hans Skyld skal laves aparte Mad, Sygdoms-Tilfælde alene undtagne.

f. Lærerne ved Skolen bör vexelviis dagligen have Tilsyn med, at der i Spisestuen holdes god Orden, söge at raade Bod paa, om noget misligt skulde indfalde, enten i Henseende til Klager over Maden, Mishandling med Bordtöiet, eller i andre Maader. Kan Rector ikke afhielpe samme, melder han det for Biskoppen, som endelig afgiör Sagen efter Befindende.

§ 15.

De Gangklæder, som Almisse-Disciplene hidtil have nydt, skulle ikke efterdags gives dem in natura, uden alene Skoe-Læderet, da de fleste formodes at kunne forskaffes de fornödne Klæder af deres Forældre eller Venner; dog om nogen enkelt skulde have saa fattige Venner, at de ikke kunde skaffe ham de fornödne Klæder, maa han af vedkommende Stiftelse forsynes med samme, saaledes som hidindtil har været anordnet, paa det han ikke derfor skal lide Mangel. Saavidt dette ikke finder Sted, skulle de til disse Gangklæder efter de forrige Anordninger bestemte Penge, som udgiöre 104 Fiske eller 2 Rdlr. 42 Sk. Courant, aarligen for hver Almisse Discipel oplægges for dem i Stiftelsens Kasse under Directeurernes Opsyn og Ansvar og anvendes til nyttige Böger, hvoraf dem da aarlig kan leveres saa mange som de behöve til

nomgiengelig Brug i Skolen; men det övrige bliver i Kassen indtil de beklæde geistligt Embede, da det bliver dem udbetalt mod deres Qvittering og skriftlige Pligt at anvende Belöbet til saadanne Böger; som kunde være nyttige til deres Embedsförelse og at dette af dem rigtigen efterkommes, derfor bör de giöre Biskoppen god Reede ved hans Visitatz, men deres Andeel, som enten för Tiden forlade Skolen, eller ganske nedlægge Studeringer, efterat være dimitterede, eller og antage verdslige Embeder, forbliver i Kassen for deraf at lægge Grund til et lidet Fond til Bögers Indkiöb i Tiden for fattige Præster.

§ 16.

De Klæder, som Disciplene medbringe, skal Forstanderen besörge ved de til Skolens Opvartning holdende Piger holdte vedlige med Syening og Reenlighed, samt Skoene forfærdigede, hvilket og Skolelærerne skal have Opsigt med, at det vedbörlig efterkommes.

§ 17.

Enhver Seng til Skolen bestemmes til 3 Disciple, og skal være forsynet med en Vadmels Underdyne med Höe og en med Fiær, en Vadmels Hoveddyne med Höe og en med Fiær, og ligeledes een af hver Slags for den, som ligger ved Födderne, et Par Lagener af Vadmel og et Dækken. Sygesengene indrettes paa samme Maade. Sengesteder og Sengeklæder leveres 1ste Gang in natura af Stiftelsen, og til deres Vedligeholdelse nyder Forstanderen en aarlig Godtgiörelse.

§ 18.

Naar lovligt Syn, Vurdering, Udtægt eller anden Forretning over de til Bispestolen og dens Godser hörende Bygningers Reparation og Vedligeholdelse maatte af Directeurerne begiæres, forrettes samme og gives beskreven paa Embeds Vegne, og fölgelig uden Betaling af vedkommende Sysselmand, hvor Godset og Bygningerne ligge.

§ 19.

I Hensigt til de saakaldte Oplags- eller Nödpenge for Bispestolen, bliver saa vidt muligt at see derhen, at der altid kan blive noget aarligt Overskud, hvorlidet det end er, paa det denne Stiftelse i paakommende Tilfælde kan have noget af sit eget at tage til, uden at behöve at besværes med at forrente fremmede Penge. Og da det Gods og Indkomster, hvoraf disse Nödpenge skulde indkomme, er udlagt under eet med Skolens og Forstanderens Andeel, saa skulle og disse Penge af ham indkræves, beregnes i hans Regnskab og aarlig erlægges til Stiftelsens Kasse, og maae de ikke angribes uden i det Tilfælde, naar nogen uformodentligt Nöd maatte udkræve saadant, da Directeurerne ei alene derover bör fatte en skriftlig Resolution, men endog indberette samme til Vores Danske Cancellie til Approbation med oplyselig Forklaring om Aarsagen dertil.

§ 20.

Contributionen til det Islandske Tugthuus svares indtil videre af Bispestolen, dog ikke efter höiere Ansættelse end den, som iföige dens Paabud hidindtil har været anordnet, den udsvares til Vedkommende imod Qvittering, under eet af Bispestolens Forstander som haver Udlæg derfor. Men naar den eengang i Tiden ved Tugthusets tiltagende Formue skulde ophöre, falder den igien tilbage til Bispestolens Kasse og samles med sammes övrige Nöd- eller Oplagspenge og bliver da af Forstanderen at erlægge til sidstmeldte Kasse tilligemed disse.

§ 21.

Da Aabod paa Koe-Qvilder for længst er fört i Brug, i Anledning af Forordningen af 15 Mai 1705, dens 4de Art., saa maa samme fremdeles vedblive for Bispestolens Gods, saaledes at för hver Koe-Qvilde godtgiöres i Aabod 7 Sk. aarlig, hvilken Bonden, som haver dem, skal nyde, og derimod være, saavidt Landsloven tilholder, ansvarlig for saadanne Qvilder, naar de eengang beviislig ere ham leverede; men denne Aabod godtgiöres igien saavel Stiftelsens Embedsmænd, som Forstanderen, enhver for saamange Koe-Qvilder, som de aarlig for Directeurerne bevise, at der er forhaanden paa det til dem henlagte Gods, hvorimod de have at paasee, at Qvilderne altid holdes vedlige, paa det de uden Mangel kunde leveres til Efterkommerne. For Faare-Qvilder derimod haver ingen saadan Godtgiörelse Sted. Og da Landsloven ikke udtrykkelig bestemmer Forholdet imellem Jordens Godhed og Dyrhed mod Qvildernes Antal, saa rettes dette efter Stiftelsens Jordbog, og hvad der efter samme maatte findes at mangle, naar enhver skal udleveres sin Deel, maa besörges anskaffet af de Penge, som Bispestolen maatte have i Behold af det dertil udlagte ved den forrige Afleverings-Act, og saavidt deraf ikke haves det fornödne dertil, tillades Stiftelsens Directeurer derom at indkomme med nærmere Forestilling.

§ 22.

Ligesom Biskoppen, efter det som foran er anordnet, tiltræder Bispegaarden, saa bliver ved en ordentlig judicial Forretning eengang for alle at afgiöre, hvilke og hvormange Bygninger, saavel til Beboelse som Huusholdnings Brug, der paa det sparsomste kunde agtes fornödent for ham. Disse Huuse udlægges af de der ere, saavidt de ere brugbare, men saavidt de maatte trænge til Reparation eller nogen Indretning, anvendes dertil hvad overflödige Huuse, der maatte blive, og saavidt disse sidste ikke maatte tilstrække, da erstattes det manglende ved Aabod efter lovlig Taxation. Og naar de til Biskoppens Vaaning og Huusholdning fornödne Huuse saaledes ere eengang bestemte og ved Syn til ham afleverede, holder han samme siden vedlige, imod at nyde den dertil bestemte aarlige Godtgiörelse, hvorimod Huusene ved Biskoppens Afgang udsvares i aabodsför Stand.

§ 23.

Som Inventarium udleveres Biskoppen af Bispestolen 8 forsvarlige Köer, 60 Malkefaar, 20 Heste og Hopper, nemlig 15 Heste og 5 Hopper, altsammen forsvarligt, og desuden saa meget af tienligt Bohave, at det kan udgiöre 100 Rdlrs. Værdie i Courant. De levende Kreaturer tilsvares altid igien in natura af den fratrædende Biskop, da de stedse bör være i Behold ved Stiftelsen; men det övrige Inventarium kan udsvares i Penge efter da gangbar Priis, saavidt noget deraf ei maatte være in natura forhaanden.

§ 24.

Naar en Biskop ved Döden afgaaer, nyde hans efterlevende Enke og Börn Naadsensaar, som saaledes indrettes: Döer han imellem Fardag eller Foraars Flyttetiden og Michelsdag, nyde de Smörleier af Mensalgodset, som falde til Michelsdag, og Landskylderne til næstkommende Fardag, hvorfra Enkens Naadsensaar tager sin Begyndelse, og gaaer til næstkommende Fardag inclusive igien. Men er den afdöde Biskop Enkemand, da nyde hans Arvinger Indkomsterne ikkun til næste Fardag incl. efter hans Död, da de skulle aflevere Bygningerne og Godset i forsvarlig Stand, og i manglende Fald med passende Aabod.

§ 25.

Biskoppernes Enker nyde i Pension den 8de Deel af Embedets Indkomster, som udlægges dem i Jordegods, samlet, saavidt muligt er, paa eet Sted, hvilket de selv skulle lade administrere og holde i forsvarlig Stand, og efter deres Död udsvares det til Biskoppen af deres Arvinger eller Stervboer med vedbörlig Aabod.

§ 26.

Som Stiftprovsten fremdeles, ligesom hidtil, ved en Biskops Död tiltræder hans Forretning, saa bör og den afgangne Biskops Enke eller Arvinger drage Omsorg for, at han nyder af dem, hvis ham ved Forordningen af 10de Juni 1746 er tillagt, og desuden 80 Rdlr. aarlig in Specie, hver Rdlr. til 1 Rdlr. 12 Sk, i Courant.

§ 27.

Naar Vacancen efter en Biskops Afgang varer længere end Naadsensaaret, da maa hvad der bliver tilovers af Bispe-Embedets Indkomster, naar det Stiftprovsten tillagte, saavelsom Enkens Pension, om nogen er, samt Administrationslönnen er fradragen, forbeholdes til Reise- Ordinations- og Flytnings-Bekostninger for den tiltrædende Biskop, men i den Tid administrerer Forstanderen, saavel Bispegaarden selv med dens Tilliggende, som det övrige biskoppelige Mensalgods, samt indkræver Indkomsterne, udbringer dem til Penge og leverer Overskuddet til Kassen, hvorfor ham som Ombudslön i dette Tilfælde godtgiöres 12 pCt.

§ 28.

Skulde ellers, naar enhver af Vedkommende har, ved den nu allernaadigst anordnede Modtagelses-Forretning, bekommet de for ham bestemte Huuse udlagte, befindes, at nogle Huuse bleve endda tilbage, som altsaa kunde agtes undværlige eller overflödige, maa saadant i Forretningen strax tydelig forklares, og saadanne Huuse derefter det snareste muligt foranstaltes afskaffede, for ikke fremdeles at være Stiftelsen til Byrde, og Materialierne deraf enten anvendes til de vedbliveude fornödne Huuses Reparation om de dertil maatte findes tienlige, eller bortsælges ved offentlig Auction og de deraf udkommende Penge oplægges Stiftelsen til Bedste.

§ 29.

For at bestride de 50 Rdlr., som fra de fremfarne Tider ere blevne bestemte til Domkirkens aarlige Vedligeholdelse, udlægges dertil Afgift af visse Gaarde, og ligesom Præsterne paa alle Beneficiis i Island administrere Kirkernes Gods, under vedkommende Provsters og Biskoppernes Opsyn, saa skal og disse til Domkirken henlagte Gaarders Administration og aarlige Contingenters Udsvarelse deraf til Domkirken, imod at nyde den derfor nu bestemte Godtgiörelse, herefter paaligge Præsten ved samme, under Biskoppens og Herredsprovstens Opsigt, til hvilke Domkirkepræsten aflægger aarlig Regnskab for al Kirkens Indkomst, samt afleverer Beholdningen til Stiftelsens Kasse. Han anmelder betimeligen for Stiftelsens Directeurer hvad Reparation, der maatte behöves og foranstalter samme efter deres Approbation. For Domkirken bliver desuden at indrette og holde en ordentlig Kirke- eller Regnskabs-Bog, efter Anordningerne, om saadant ikke allerede skulde være sat i Værk. Vedkommende Herredsprovst skal i denne Henseende aarlig tage Syn over Domkirkens Tilstand og opgive det manglende til desstörre Vished om hvad Præsten derom kan have at andrage for Directeurerne og disse derefter at foranstalte. Og paa det saavel denne Domkirkepræstens Forretning, som hvad ham ellers efter Anordningerne paaligger, eller herefter kan blive anbefalet at forrette ved den latinske Skole, kan blive vedbörligen befordret, maa ingen anden antages til Præst ved Domkirken, end aleene den, af hvilken de dertil fornödne Egenskaber kunde være at vente; men hvad Penge der nu forhaanden maatte være oplagte for Domkirken, blive samme forbeholdne.

§ 30.

For at kunne tilveiebringe en bestemt Beregning over hvad Holum Bispestols Indtægter rettelig bör anslaaes for til Regel for Eftertiden, have Vi ladet forfatte vedhæftede Jordebog efter de ved Vort Rentekammer havende Jordeböger, samt de for Bispestolens Administration i sin Tid til Rentekammeret aflagte Regnskaber, tilligemed de dertil hörende originale Tingsvidner om hver Gaards Afgift, med videre, hvilken Jordebog herved allernaadigst authoriseres, som Rettesnor i Fremtiden for denne Beregning.

§ 31.

Til fornöden Oplysning ved denne Jordebog ville Vi end ydermere allernaadigst have anordnet: at ligesom et Hundrede indeholder 120 Alen, hver Alen 2 Fiske og hver Fisk igien gielder $2\frac{1}{4}$ ß Courant, saa skal og ifölge deraf et Hundrede i Landskyld, saavel paa Bispestolens som alt andet beneficeret Gods i Holum Stift, herefter beregnes til og ydes med 5 Rdlr. 6 ß Courant, hvorefter da en Qvilde-Leje eller 2 Föringer eller 20 Pd. Smör, som udgiör $\frac{1}{6}$ af et saadant Hundrede bliver at beregne og yde med 40 Fiske eller 90 ß Courant, og Fiske-Landskylden hver Vætt eller 80 Pd Fisk ligeledes med 40 Fiske eller 90 ß Courant, hvorimod den ved Reglementet af 17de Julii 1782 dens 1ste Art. anordnede höiere Evaluation af Landskylds Fisk og Smör skal være ophævet. Tienden af Fiske-Jorderne paa Bispestolens og andet henificeret Gods maa ikke fordres eller beregnes höiere end efter Qvilde- og Landskylds-Hundredets forbemeldte Ansætning med 90 ß for Vætten, saa at dens ved meerbemeldte Reglements 7de Art anordnede Ansætning ligeledes herefter skal være aldeles ophævet.

§ 32.

Men saasom Bispestolen og andre Benificiarii ingenlunde maa fordre i Landskyld og Rettigheder, være sig in natura eller i Penge, mere end dem tilkommer, saa skulle og Leilændingerne, ifölge Vores allernaadigste Rescript af 28de Mai 1777, uvægerligen være forbundne til at yde saadanne Vahre, som ere fuldkommen gilde og giæve, og som uden Vanskelighed kunde finde Afsætning og giöres i Penge. I Særdeleshed bör Smör og Fisk, som ydes i Landskyld eller andre jorddrottelige Rettigheder, være saa forsvarlige behandlede, at de kan være fuldkommen tienlige til Udspiisning i indenlandsk Huusholdning. Fisken maae allene bestaae i Torsk, vel virket og törret, men den kan være smaa eller stor, ligesom den kan falde. De som viise sig modtvillige i at yde eller betale de dem paaliggende Jorddrottelige Rettigheder, bör efter Reglementet af 17de Juli 1782 dens 17de Art., lide Udpantning, som af vedkommende Sysselmand foranstaltes uden nogen foregaaende Dom.

§ 23.

Saasnart denne Act sættes i Kraft, skal over Bispestolens nærværende Tilstand forfattes en oplysende judicial Forretning, hvoraf skulle udfærdiges 2de ligelydende og eens indrettede Gienparter, den eene at forblive ved Stiftskisten, og den anden at nedsendes til Vores danske Cancellie, for at forblive der til behövende Efterretning og Oplysning i forekommende Tilfælde. Disse Forretninger skulle saavidt mueligt indrettes i samme Orden, som denne Act, og alle deri forekommende Udregninger til Penge stiles paa Courant og rettes efter den Evaluation som her er fastsat. Sysselmændene paa hvert Sted, hvor Bispestolen og dens Eiendomme ligge, skulle paa Embeds Vegne

giöre disse Forretninger paa lovlig Maade under Directeurernes Opsigt; men især skulle disse Forretninger nöiagtig forklare og udvise, i Hensigt til Bispestolen selv, og det dertil hörende, hvad der virkelig nu er i Behold af Bygninger, Besætning og Inventarier og Beholdninger, og i Hensigt til Godserne ligeledes stykkeviis for hver Gaard, hvad der er, samt hvad der efter denne Act befindes at mangle, være sig Bygninger, Landskyld eller Besætning, og alt dette, især de tvende sidste Poster, udföres med bestemt Værd og Tal. I Hensigt til Bygningerne paa Bispestolen selv, maa ved denne Forretning, efter Overlæg med Directeurerne, strax afgiöres, saavel hvilke Bygninger, der skulle vedblive og bestemmes, være sig for Biskoppen selv samt Skolen og dens Oeconomie, eller til anden herved anordnet Brug, som derimod hvilke af Bygningerne herefter skulle afskaffes som unödvendige, samt hvorvidt disse da enten skulde sælges, som de staae, eller anvendes til andre vedblivende Huuses Istandsættelse. I Hensigt til Inventarium maa ligeledes stykkeviis optegnes alt hvad der er, og da deraf strax udlægges enhver af de Vedkommende, hvad dem her er tillagt, og hvad da bliver tilovers foranstaltes solgt Stiftelsen til Bedste, som för er meldt. I Hensigt til Beholdningerne, bör sammes Summa nöie og netop i Forretningerne anföres, tilligemed Forklaring, hvori de bestaae. Disse Beholdninger, saa vidt de ikke til noget vist ere bestemte, tillades strax at foranstaltes paa bedste Maade anvendte til det ved Stiftelsen manglendes Istandsættelse, saavidt det kan skee, aleene at saadan Anvendelse, ligesom Stiftelsens aarlige Tilstand, i Fremtiden indberettes til Vores Danske Cancellie tilligemed det övrige Modtagelsen angaaende. Endelig maa ofthemeldte Forretninger, i Hensigt til Bönder-Godset, ved hver Gaard stykkeviis forklare, hvorvidt der paa nogen Gaard maatte være nogen lovformelig Affældning paa Landskylden imod Jordebogen at regne, samt hvormange af Qvilderne der maatte mangle. Og efter disse Forretninger skal da enhver af Stiftelsens Embedsmænd udleveres det ham tillagte, og samme af ham modtages imod Qvittering paa Forretningen.

II. Capitel.

Om de specielle Bestemmelser i Henseende til Holum Bispestol.

§ 1.

Indtægten for Holum Bispestol bliver at beregne som fölger:

1. Jordebogsafgifter af Landskyld og Qvilder efter Bispestolens Jordebog, saaledes som den var den 10de November 1741, og belöber til . . . 2866 Rd. 48 Sk.

hvorfra drages:

nogle i denne Jordebog anförte Gaarde som ere Bispestolen uvedkommende og henlagte til andre, nemlig Hol i Höfdehverve, som tilhörer Mödrefells Hospital . . . . 3 Rd. 72 Sk.

Aas, henlagt til en Student ved Academiet og forestaaes af Biskoppen som Ephorus . . . . . . 9 Rd. 36 ß
Bruarland, Præstens til Hof og Miklebaj paaboende Gaard . . . . 14 — 6 —
Hialtestad, Præstens til Flugumyri og Hofstæd paaboende Gaard . . . . 16 — 84 —
Itra Vallholt, tilhörende fattige Enker . . . . 14 — 6 —
Meyarland, henlagt til Præsten paa Fagrenæs . . 4 — 66 —
62 Rd. 78 Sk.
igien 2803 Rd. 66 Sk.

2. Tiender af Skage og Öefiords Sysseler tilsammen beregnet efter Separationsacten af 1767 og reduceret til Courant . . . . 85 — „ —
Summa Indtægt 2888 Rd. 66 Sk.

§ 2.

Som staaende Udgift for Holum Bispestol bliver derimod at heregne:

A. *Skolen:*

a. Til 15 Disciples Kost og videre fra 1 Octbr. til 31 Maij incl. saasom:

Fisk pro persona til hvert Maaltid 16 Lod, er daglig for hver 1 Pd. og bliver for dem samtlig 11 Skpd. 7 Lpd. 3 Pd., a 3 Rd. 72 Sk. Skpd. er . . . . 42 Rd. 69 ß

Smör pro persona 6 Lod til hvert Maaltid er 12 Lod daglig, giör for dem samtlig i Skoletiden 4 Skpd. 5 Lpd. 7 Pd. a Pd. $4\frac{1}{2}$ Sk. . . . . 64 — $7\frac{1}{2}$-

Meel i den hele Skoletid for samtlige Disciple
af Rug 10 Td. a 3 Rd. 60 ß. . . 36 Rd. 24 ß
af Byg 5 Tdr. a 3 Rd. 4 ß . . . 15 — 20 -
51 — 44 ß

Kiöd, hver ugentlig $2\frac{1}{2}$ Pd., er for samtlige Disciple i heele Skoletiden 81 Lpd. 9 Pd. a 20 ß Lpd. . . . 16 — $95\frac{1}{2}$-

Valde $\frac{1}{4}$ Tönde hver i Skoletiden, giör for dem alle $3\frac{3}{4}$ Td. a 68 ß . . . . 2 — 63 -

Melk, hver een Pot daglig, som Forstanderen leverer, uden at beregne det, da saavel Höeslet til Köerne, som Folk til Höebiergningen gotgiöres ham, og Köerne leveres ham som Inventarium

Spansk Salt 1 Tönde . . . . 2 — 63 -

Lys, til hver Discipel i Skoletiden 8 Pd., er for dem samtlig 120 Pd. a 8 ß . . . . 10 — „ -

			Rdlr.	ß
	Lys til Lærerne, hver 1½ Lpd.	4 Rd. „ ß		
	Papiir, hver 1 Bog a 12 ß, 2de dito a 9 ß	4 — 66 -		
	Skoe til hver a 32 ß, er	5 — „ -		
	I Stedet for Klæder, som för, til hver Discipel 2 Rd. 42 ß til Böger, giör	36 — 54 -		
	Til Sengestæders og Klæders Vedligeholdelse	8 — „ -	248	78
	b. Til de ved Skolen holdende Tienestefolkes Kost og Lön: 1 Karl	26 — 10 -		
	1 Dreng	16 — 10 -		
	og 2de Piger a 16 Rd. 10 ß .	32 — 20 -	74	40
	c. Transporten til Skolen og dens Huusholdning:			
	En Kiöbemand i Sommertiden	12 — „ -		
	For at hente Fisk, de Aar det behöves, med alle derpaa gaaende Omkostninger, saasom 3 Karles og 1 Drengs Lön og Kost i 3 a 4 Uger	14 — 64 -		
	Til Heste, Beslag og Hestetöi	54 — 4½ -		
	67 Vætter Fisk a Skpd. efter Texten 7 Rd. 18 ß . . . . 120 Rd. 37½ ß afgaaer som forhen er beregnet under Skolespiisningen . . . . 62 — 78 -	57 — 55½ -	138	28
	d. Til Skolehusenes og de til Skolens Huusholdnings Bygningers Vedligeholdelse	15 — „ -		
	Skolens Inventarii Vedligeholdelse	12 — „ -	27	„
B.	Til den medicinske Inretning	19 — 12 -		
	Til en Studiosus theologiæ, som forretter Degneembedet ved Domkirken og gaaer Biskoppen tilhaande ved Bogtrykkeriet	25 — 48 -	44	60
C.	Færgelön for Stiftelsens Folk og Gods paa 3de Færgesteder over Herredsvandene		5	60
D.	For Fiske-Pakhuset og Fiskens Modtagelse paa Haagenæs i Fliote Ombud		2	78
E.	Tienden af det til Skolehuusholdningen udlæggende Jordegods til Præster og Fattige, nemlig: Langenæs Ombud	10 — 16½ -		
	Fliote —	19 — 48 -		

			Rdlr.	β
	Slettehlids Ombud	25 Rd. 84 β		
	og Hiemme dito	60 — $49\frac{1}{2}$ -	116	66
F.	Tugthuus-Contributionen for Bispestolens heele Gods som Forstanderen betaler aarlig til vedkommende Sysselmand efter rigtig Regning		41	42
G.	Til Aahoed paa Qvilderne for Skolens Gods		13	5
H.	Ombudslön, som Forstanderen maa gotgiöre til andre, forsaavidt han ei selv kan bestride det særdeles Tilsyn (hvorimod hiine bör besörge Udgifterne til ham rigtig udsvarte) saasom: for Langenæs Ombud	28 — 12 -		
	Fnioskedals —	22 — 48 -		
	Svarfadardals —	16 — 84 -		
	Svinadals —	28 — 12 -	95	60
I.	Til Præsterne at Kirke-Qvilderne: paa Flatöe . . .	1 — 84 -		
	Aabaj . . .	2 — 78 -		
	Spaakonufell	1 — 84 -	6	54
K.	Forstanderens aarlige Kost og Lön		130	„
L.	Til Rector betales, som ham aarlig mangler i sit Udlæg	„ — 92 -		
	Derimod modtager Forstanderen og beregner, saasom:			
	Hos Bispe-Enken, naar nogen er, eller og hos Bispen . . . . „ Rd. 2 β			
	hos Conrector . . . . „ — 45 -			
	hos Domkirkepræsten . . . . „ — 34 -	„ — 81 -		
	igien		„	11
M.	Oplags- eller Nöd-Penge til Stiftelsen		295	40
	Hvoraf aarlig skal betales til Biskoppen	50 — „ -		
	For at supplere hans Lön til 1150 Rd., uden altformeget at separere Ombuddene ved a parte Udlæg hertil.			
N.	Rector i aarlig Lön	100 — „ -		
	og Kost	40 — „ -		
	Ombudslön af det ham tillagte Gods	7 — „ -		
	Hans Værelses Vedligeholdelse	2 — „ -		
	Qvilders Aabod	1 — 47 -	150	47

		Rd.	β	Rdlr.	β
O.	Conrector i aarlig Lön	50	„		
	og Kost	40	„		
	Ombudslön	4	48		
	Hans Værelses-Vedligeholdelse	2	„		
	Qvilders Aabod	1	„	97	48
P.	Præsten ved Domkirken i Kost og Lön	100	„		
	Ombudslön	5	„		
	Hans Værelses Vedligeholdelse	2	„		
	Som Kirkeværge	7	48		
	Qvilders Aaboed	1	15		
	Foruden Betaling for Menisterialia efter Reglementet.			115	63
Q.	Domkirken til aarlig Vedligeholdelse, saalænge indtil ligesaameget aarlig kan indkomme af Bogtrykkeriet	50	„		
	Qvilders Aaboed	„	38	50	38
R.	Biskoppen i aarlig Lön foruden Bispegaardens Benyttelse	1100	„		
	Og foruden de 50 Rd., som betales ham af Oplagspengene; hvorfra afgaaer til Bispe-Enken, om nogen er, ⅛ Deel	137	48		
	igien	962	48		
	Til Bispegaardens Bygningers Vedligeholdelse	30	„		
	Ombudslön af det ham tildeelte Jordegods i Skagefiords Syssel og Olafsfiord a 5 pCt.	46	86		
	Tiende til Præst og Fattige i Skage Ombud	5	60		
	Til Præsterne paa det ham tildeelte Jordegods af dets Kirker, nemlig paa Miklegaard	5	60		
	Flugumyri og Aofstad	5	60		
	Widvig	3	72		
	Miklebai i Oslandshlid	2	78		
	og Kete	2	78		
	Ombudslön af Hörgardals Ombud	14	6		
	Aabod paa Qvilderne af det ham tildeelte Gods	9	42		
		126	62	1089	14
S.	Til Biskoppens Enke, naar nogen er	137	48		

			Rdlr.	ß
Ombudslön	6 Rd. 84 ß			
Qvilders Aaboed	1 — 37 -			
			145	73
		Summa	2888	66

§ 3.

Til at bestride foregaaende Udgifter udlægges:

A. Til Skolen og dens Underholdning med hvad videre til Forstanderens Forpagtning henhörer, beregnet ialt til den Summa . 994 Rd. 31 ß
Hvortil komme Oplags- eller Nödpenge . . . . . . 295 — 40 -
og derforuden, som aarlig skal svares til Rector over det, som fra Bispe-Enken, Conrector og Domkirken indkommer . . . . „ — 11 -

tilsammen 1239 — 82 -

1. Langenæs Ombud . . . . 146 — 24 -
2. Fnioskedals dito . . . . 151 — 39 -
3. Svarfadardals dito . . . . 157 — 93 -
4. Af Fliote Ombud: Siglefiord . . . . 55 — 30 -
Hedinsfiord . . . . 20 — 60 -
i Fliotum . . . . 41 — 24 -
5. I Slettehlids Ombud, de herefter til Conrector udlagte 10 Gaarde og 1 til Biskoppen undtagen . . 197 — 78 -
6. I Heima Ombud 20 Gaarde, nemlig Ulfstad, Ulfstadekot, Kuskérpi, Uppsal, Kélduland, Stekkjarflatir, Gilsbacki, Merkigil, Midhus, Aabær, Tinnársel, Nyebær, Vatnsleisa, Lón, Narfestad, Asgeirsbreeka, Enni, Lækur, Kirholt og Reikir . . . . 194 — 60 -
7. Hele Svinedals Ombud . . . . 259 — 21 -
8. Af Tienden af Skage- og Öefiord-Syssel . . . . 15 — 37 - | 1239 | 82

Hvoraf betales aarlig til Rector, som han har faaet for lidet i Udlæg . . . . „ — 92 -
Derimod oppebærer Forstanderen aarlig hos efterskrevne, som have faaet formeget i Udlæg, nemlig:

Hos Bispe-Enken . . . „ Rd. 2 ß
— Conrector . . . . „ — 45 -
— Præst og Domkirke . „ — 34 -

„ — 81 -

igien „ — 11 -

		Rdlr.	β
som aarlig beregnes Skolen til Udgift tilligemed de 50 Rd., som aarlig skal betales til Biskoppen.			
B. Til Rector ved Skolen de ham tillagte 150 Rd. 47 β.			
1. de gamle Rectors Jorder	93 Rd. 27 β		
2. af Heima-Ombud Saurbær, Unastadir, Skriduland, Biarnastad og Fiall	56 — 24 -	149	51
de manglende 92 β oppebærer han aarlig hos Forstanderen.			
C. Til Conrector ved Skolen for de ham tillagte 97 Rd. 48 β.			
1. i Heima-Ombud, Hvammur	12 — 63 -		
2. i Sletteblids-Ombud 10 Gaarde, nemlig: Skuggabiörg, Biarnastadir, Biarnastadagierdi, Nylendi, Grindur, Kambur, Stafn, Háleggstadir, Tumabrekka og Midhus	85 — 30 -	97	93
Hvoraf han aarlig betaler til Forstanderen 45 β, som han efter det foregaaende har faaet for meget i Udlæget.			
D. Til Præsten ved Domkirken for de ham tillagte 115 Rd. 63 β i Heima-Ombud 11 Gaarde, nemlig: Hringver, Gardakot, Skufstadir, Ingveldarstadir, Nautabu, Kiarfaldstadir, Kálfstadir, Sleitustadir, Smidsgerdi, Svidningur og Litlehoel		116	69
E. Til Domkirken for de den tillagte 50 Rd. 38 β i Heima-Ombud 4 Gaarde, nemlig: Dyrfinnastadir, Svadastadir, Sydribrekkur og Ytribrekkur		49	66
De Kirken altsaa manglende 68 β lægger Domkirkepræsten aarlig fra sig til den, foruden de 34 β, som ham efter det foregaaende formeget er udlagt, hvilke betales til Forstanderen.			
F. Til Biskoppen for de ham tillagte 1089 Rd. 14 β, naar der er Bispe-Enke:			
1. Heele Hörgardals Ombud	81 — 54 -		
2. Olafsfiord og Resten af Fliote Ombud	238 — 12 -		
3. i Slettehlids Ombud Gaarden Bai	11 — 24 -		
4. Resten af Heima Ombud, som ikke til andre navnlig er udlagt	620 — 60 -		
5. Skage-Ombud	67 — 93 -		
6. Af Tienden af Öefiords og Skagefiords Syssel . .	69 — 59 -	1089	14

		Rdlr.	β
Herforuden nyder han hos Forstanderen af Oplagspengene aarlig 50 Rd.			
G. Til Biskoppens Enke, naar nogen er, for de hende tillagte 145 Rd. 73 β.			
1. i Heima Ombud Gaarden Hof	13 Rd. 57 β		
2. Locus-Jarda Ombud	132 — 18 -		
Hvoraf aarlig betales til Forstanderen 2 β, som hende formeget er udlagt.		145	75
	Summa	2888	66

§ 4.

Drangöen med dens Avling tillægges Biskoppen, ligesom Bispegaarden selv, da denne Avling er en Herlighed, som hörer til samme.

§ 5.

Til Skole-Oeconomien paa Holum udlægges Forstanderen af Bispestolens Inventario: 6 forsvarlige Malke-Köer, 10 brugbare tamme Heste, 5 Hopper, en Fiskebaad i brugbar Stand = 21 Rdlr. 24 Sk., Dækketöi af Træfade, Skaaler, Tallerkener, Skeer og Knive = 3 Rdlr. 18 Sk., Borddüge og Haandklæder = 3 Rdlr. 18 Sk., Foustagier og Kar til Valde = 6 Rdlr. 36 Sk., Dito til Smör = 5 Rdlr. 30 Sk., Truge, smaae Kar og Spande = 1 Rdlr. 64 Sk., brugbart Kiökkentöi af Jern og Kobber = 17 Rdlr., til Kister og Skrine = 6 Rdlr. 12 Sk., en 4 Lpds Bismer; et Reise-Telt = 2 Rdlr. 12 Sk., Sengeklæder til 10 Senge, hvoraf 2de i reserva til Syge = 42 Rdlr. 48 Sk., 3 Bækkener = 1 Rdlr. 6 Sk., 15 Klöv-Sadler med Tilbehör = 2 Rdlr. 12 Sk., 15 Baggereeb af Skind = 5 Rdlr. 30 Sk., 15 Dito Haar = 2 Rdlr. 60 Sk., Klöv-Saddel-Dyner eller Reidinger til 15 Heste = 48 Sk., 5 Lee-Skafter, 10 River og 10 Möghakker = 32 Sk., en Jern-Brækkestang, 2de Spader og 3 Skufler = 80 Sk., 15 Gange Heste-Skoe a 25 Sk. = 3 Rdlr. 87 Sk., 5 Höeleer, 2de Törveleer = 80 Sk., 2de Par Törvekasser, 2de Par Mög-Kurve og 4 Par Törvekasser = 4 Rdlr. 24 Sk., desuden til eet Aars Provision for Skolen i Forraad, foruden det Löbende 9 Tdr. Rug-Meel a 3 Rdlr. 60 Sk. = 32 Rdlr. 60 Sk., 9 Tdr. Byg-Meel a 3 Rdlr. 4 Sk. = 27 Rdlr. 36 Sk., 102 Föringer Smör a 45 Sk. = 47 Rdlr. 78 Sk., 39 Vætter Tör-Fisk a 90 Sk. = 36 Rdlr. 54 Sk., en stor Haandqværn med Kasse = 6 Rdlr., 40 Al. Vadmel eller andet brugbart Töi til 13 Sække a Sækken 2 Mk. 8 Sk. = 6 Rdlr. 3 Mk.

§ 6.

Til de 3 Færger paa Herredsvandene svarer Holum Bispestol herefter aarlig det samme som hidtil, hvilket Forstanderen udbetaler, hvorimod denne Stiftelse og alle dertil hörende nyde de hidtil sædvanlige Friheder i Hensigt til Overförselen.

§ 7.

Som Bogtrykkeriet paa Holum er egentligst at ansee af Begyndelsen legeret til Domkirken sammesteds, saa skal det og for Fremtiden administreres for dens Regning saaledes, at alle derpaa gaaende Omkostninger, saavel i Materialier som Folkehold, samt de der trykte Bögers Indbinding og Forhandling, med videre, bestrides af dets Udbringende og altsaa kommer det til Last, da Kirken beholder hvad som bliver tilovers. Bogtrykkeriets Drift samt de dertil hörende almindelige Foranstaltninger og Opsigt, saavel i Hensigt til Asorteringen, som Arbeidet og Afsætningen med videre, og især til Bestemmelsen af hvad Böger, der skulle trykkes, skal paaligge Biskoppen efter Overlæg med Amtmanden, som Med-Directeur; og Rector med Conrector og Domkirkepræsten være forbundne i alt muligt, og deriblandt med Correcturernes eller Pröve-Arkenes Læsning at gaae tilhaande. Men Regnskabet for Bogtrykkeriet, samt de fornödne særdeles Foranstaltninger til Indbinding, Transport til Afsætningen, samt Anskaffelsen af hvad der behöves til Bogtrykkeriets og Folkenes Underholdning, hvormed Biskoppen ikke kan besværes, skulle skee ved Forstanderen, alt efter Biskoppens Anordning.

§ 8.

Da Bogtrykkeriet efter al Anseelse vil behöve en Summa Penge eengang for alle til sin Istandsættelse, saa tillade Vi allernaadigst, at det dertil fornödne enten maa forskydes af den i 13de Art. ommeldte Aabod, saafremt noget deraf dertil kan undværes, eller og forskaffes ved Laan mod gangbar Rente, dog at saadant Laan afbetales igien af Bogtrykkeriets Udbringende, naar det giver noget. Men da Domkirken paa Holum imidlertid ikke kan trække noget til Vedligeholdelse af Bogtrykkeriet, er den indtil videre givet Udlæg dertil af Bispestolens Indkomster; men ligesom Bogtrykkeriet kommer i Stand til at bestride denne Udgift, skal dens Belöb igien falde tilbage til Bispestolens Kasse, som et Tillæg til Oplags- eller Nöd-pengene.

§ 9.

Biskoppen forestaaer at foreskrive hvad der behöves her fra Staden til Bogtrykkeriet, saavelsom det löbende Opsyn med Bogtrykkeren, hvilken af ham og Med-Directeur instrueres; ligeledes besörger Biskoppen al den Correspondence, saavel med Geistligheden i sit eget Stift som i Skalholts Stift, der kan behöves til Afsætningens Befordring, og da dette vil give ham megen Besværlighed, nyder han 20 pCt. af Fordelen. Og som det er nyttigere for Bogtrykkeriet, at Oplag af almindeligen afsætlige Böger heller ere store e. g. paa 1000 Exemplarer end smaa, saasom paa 500, bliver dette förste at tage til Regel ved Bogtrykkeriets Drift; og da Forstanderen vil faae megen Umage, deels med det til Bogtrykkeriet og Bogbinderiet henhörende Folkehold, deels og med Indbindingen samt Bögernes Afsætning og Forsen-

delse, nyder han af Bogtrykkeriet aarlig Lön 40 Rdlr., og desuden 10 pCt. af den deraf udkommende reene Fordeel, som Opmuntring til Afsætningens desto bedre Befordring, hvilke 10 pCt. tilligemed de Biskoppen tillagte 20 pCt., tilsammen 30 pCt. först blive at beregne, naar alle Omkostninger og paahæftende Udgifter i Forveien ere fradragne. Men til desmere Opmuntring for Forstanderen til at sörge for Afsætningen, maae de ham tillagte pCt. endog forhöies i Forhold til det aarlige Overskuds Tilvæxt, som udbringes af solgte Böger indtil 20 pCt.

§ 10.

Da det af Bogtrykkeriet udkommende nu er henlagt til Domkirken, nyder den ikke for Fremtiden de ved forrige Separations-Act for Eleemosynariis beregnede og denne tillagte 24 Kroner, derimod skal en Eleemosynarius fremdeles holdes sammesteds for disse Penge som skal være Studiosus Theologiæ, baade for at han paa den Tid af Aaret, som Skolen ikke holdes, kan forestaae Sangen i Domkirken, og ellers forrette hvad en Degn tilkommer, saa og have Leilighed til, under Biskoppens Opsyn, desbedre at forfremme sig i sine Studeringer, samt öves i at prædike, som især for at gaae Biskoppen tilhaande i den daglige Opsigt over Bogtrykkeriet, hvortil han om Vinteren kan have saameget mere Tid, som Skolen da forestaaer Sangen i Kirken. Det ham tillagte udsvares af Forstanderen, og naar Bogtrykkeriet kommer i den Stand, at det kan udrede denne Udgift, skal det dertil udlagte falde tilbage til Bispestolens Kasse og lægges til Nödpengene.

§ 11.

Af de i forrige Separations-Act for Holum navngivne filial Kirker bör Geldingeholts og Höfde Kirker udgaae, som forlængst afskaffede. Til de övriges Vedligeholdelse er ikke fundet fornödent, at udlægge noget af Bispestolens Indtægter, da de i Kraft af Vores allernaadigste Reglement om Kirkernes Indtægter, agtes at kunne holde dem selv. Men paa det der altid kan haves den fornödne Rigtighed, at deres Indtægter nöiagtig indkræves og anvendes, bör ordentlige Kirke- eller Regnskabs-Böger for dem efter Anordningerne indrettes og holdes, om saadant ikke allerede er sat i Værk.

§ 12.

Da der haves Aarsag at formode, at Vaaningshuus og Boepæl med de fornödne Beqvemmeligheder for Biskoppen ikke vil forefindes paa Holum, og maaskee ikke heller til Varighed for Fremtiden kunde istandsættes paa den i det foregaaende anordnede Maade, saa gives den Biskop, som nu kommer til Holum, allernaadigst Frihed til strax at besörge den nu forhaanden, og især for den næste Vinter uomgiængelig fornödne Indretning til hans Vaaning paa den Maade, han og Med-Directeur maatte finde tienligst baade for Stiftelsen og ham. Men skulde denne Indretning ikke

kunne giöres til Bestandighed for Fremtiden, maa det være ham forbeholdet nærmere at forestille det fornödne derom.

§ 13.

Da der er befunden en stor Mangel paa Holum, men derimod at der af afgangne Biskop Gisle Magnussens Stervboe er udlagt som Aaboed paa disse Mangler en Summa af 3919 Rdlr. 21 Sk. Kroners Værdie foruden endeel nindbundne islandske Böger, som ikke ere ansatte til nogen Værd, hvilket alt daværende Oeconomus sammesteds skal have modtaget, saa tillades Directeurerne strax at besörge denne Summa, saavidt samme ved den nu forestaaende Modtagelse endnu maatte findes i Behold og ikke at være bestemt til noget andet særdeles Brug, paa bedste Maade anvendte til Istandsættelsen af det, som mangler ved denne Stiftelse, være sig af Bygninger, Inventarium, Qvilder eller andet, alene at denne Beholdnings Anvendelse indberettes af dem til Vores Danske Cancellie til nærmere derpaa indhentende Approbation. Men saavidt det saaledes Udlagte eller Valuta derfor ei mere skulde forefindes, maa den befundne Beskaffenhed dermed af Bispestolens Directeurer nærmere andrages til Vores Danske Cancellie med alle sine Omstændigheder, og deriblandt især, hvorvidt noget deraf med Rette kunde agtes at være bleven forvandsket ved mislig Behandling, paa det at den fornödne Tiltale mod vedkommende Skyldige til Erstatning derfor kan vorde foranstaltet; og saavidt det overblevne af forbemeldte Aaboed eller Beholdning ei maatte findes tilstrækkeligt til at opfylde det manglende, være sig til Lönningernes og andre saadanne Udgifters Bestridelse, eller til Stiftelsens Istandsættelse, maa den af Os allernaadigst tilsagte Understöttelse for denne Bispestol anvendes til at supplere det nu forhaanden manglende, saavel i vedkommende Embedsmænds Lönninger, som Skole-Oeconomiens uundgaaelige Udgifter. Men om noget deraf kan blive tilovers, skal det saavelsom hvad der kan udbringes, deels af overflödige Huse og Inventarier, deels af det Beholdne af bemeldte Aabod, som för er meldt, anvendes til at anskaffe de manglende Qvilder, ligesom disse kunde blive at erholde for taalelig Priis. Udfaldet af alt dette skulle Directeurerne oplyselig indberette til Vores Danske Cancellie, paa det samme derefter kan indgaae til Os med nærmere allerunderdanigst Forestilling derom efter Befindende etc.

Litr. EE.

Kammerherre Levetzow og Biskop Finsen ang. Steinholt Kirkes Henlæggelse til Store-Nup og Præsten Hr. Oddur Sverrisen at betale Qvilder i visse Aar.
(10 Julii 1789).

Christianus Septimus.

V. S. B. T. Da Os allerunderdanigst er bleven foredraget en fra Hr. Oddur Sverri-

sen Præst til Steinholt og Nup Menigheder udi Skalholts Stift paa Vort Land Island indkommen Ansögning, hvorudi han haver meldet, at Annexkirken Store-Nup, som hidtil har været Proprietair-Eiendom er af dens forrige Eiere holdt i saa slet Stand, at den, selv bygfældig, har tabt næsten alle dens Eiendele, og at Proprietairen tillige er saa forarmet, at hans Midler ikke kan tilstrække til hans Gields Afbetaling til Kirken, hvorfore Gaarden Store-Nup, efter Eders Foranstaltning er sat til Auction under de Vilkaar, at dens Kiöber skulle erstatte alt det manglende Inventarium, samt betale alle Omkostninger og de for 2 Aar resterende Smörleier til Præsten. Men at bemeldte Gaard, som under disse Vilkaar ingen Kiöbere fandt, staaer Fare for alt meer og meer at forværres og Kirken reent at forfalde, samt Præsten at miste sin Indkomst deraf for Eftertiden; desaarsag og da bemeldte Gaard skal ligge midt i begge Sognene, saa Steinsholts Menighed let kan söge til Nups Kirke, uden at have længere Vei til den, end nogle af Nups Sogns Gaarde have, fornævnte Hr. Oddur Sverrisen derhos allerunderdanigst haver ansögt, at Gaarden Nup maatte henlægges til Præsten for Nup og Steinholt Menigheder og Kirken paa Steinholt at maatte afskaffes samt dens Menighed at henlægges til Nup, saa og at Kirkens Materialier maatte anvendes til Nup Kirkes Istandsættelse og at Inventarium maatte modereres derhen, at det ikke blev Præsten til Byrde; da han i saa Fald vil forpligte sig til, inden 7 Aar at have betalt den Giæld som hæfter paa Gaarden; Saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi i Anledning af saadan herom allerunderdanigst giorte Ansögning, samt Eder derover givne Erklæring allernaadigst ville have bevilget det af Supplicanten ansögte, dog at han istedenfor efter Tilbud at betale Giælden inden 7 Aars Forlöb, skal være pligtig at betale $\frac{1}{7}$ Deel af Giælden hvert Aar, samt at forbedre Bygningerne paa Gaarden, saaledes, at de inden 10 Aar kunne være i fuldkommen Stand, hvilken Bygningernes Reparation skal lignes paa de förste 10 Aar saaledes som foranfört er bestemt med Giældens Afbetaling i 7 Aar. Derefter etc.

Litr. FF.

Forordning

om hvad der, naar Præstekald paa Island blive ledige, skal iagttages, til Kirkernes og Præstegaardenes, med de dertil hörende beneficerede Godsers, samt Inventariers Vedligeholdelse. (24 Juii 1789).

Vi Christian den Syvende etc. etc. giöre alle vitterligt: at Vi, i Hensigt til Kirkernes, Præstegaardenes og de dertilhörende beneficerede Godsers, samt Inventariers Vedligeholdelse paa Island, allernaadigst have fundet for godt at bestemme fölgende Regler, der skulle iagttages ved de saakaldte Udtægter, samt Overleverings- og

Grandsknings-Forretninger, som bör have Sted, naar Præste-Embederne, enten ved Dödsfald, Forflöttelse, eller paa anden Maade blive ledige og igien tiltrædes af Eftermanden.

1) Ligesom det er Provsternes Pligt, at have Opsigt med, at Kirkerne og Præstegaardene holdes i vedbörlig Stand, og, i Tilfælde af, at de ei forsvarligen vedligeholdes, betimeligen anmelde saadant for Stiftamtmanden og Biskoppen; saa skulle de og fremdeles, efter ældgammel Skik paa Island, ved Præsternes Dödsfald og Forflöttelse, saavelsom ellers, naar det ansees fornödent og Biskoppen det anordner, udtage Kirker, Præstegaarde og Mensalgodset, med sammes tilhörende Inventaria.

2) Disse Udtægts-Forretninger, som indföres i Kirke-Bögerne, skulle indeholde nöiagtig Beskrivelse over den Tilstand, i hvilken enhver Ting befindes, tilligemed de Forandringer, som derved, siden den sidste Udtægt, ere foregaaede, saavelsom det, for Mangler og Bröstfældighed, bestemte Aabod, hvorefter Istandsættelsen uopholdeligen foranstaltes.

3) Til Grandsknings- og Vurderings-Forretningerne, medtager Provsten 2 kyndige Mænd, hvilke skulle holde Synet, uden at Provsten derved skal have nogen Stemme; men samme forrettes af Mændene allene.

4) Dersom enten Successor i Kaldet, eller nogen anden vedkommende holder sig fornærmet ved Grandsknings-Mændenes Forretning, da maae han efter foregaaende lovlig Stævning, ved Sysselmanden lade udnævne dobbelte Synsmænd, hvis Oversyn skal være afgiörende; og i saa Fald betaler den Part, imod hvis Paastand Oversynet falder ud, den derpaa gaaende Omkostning.

5) Vil nogen paaanke Udtægts-Forretningen forsaavidt Provstens Fremgangsmaade eller Kiendelse angaaer, da skal det skee ved Stævning til Landemodet, inden den i Loven bestemte Appellationstid til Ober-Retterne.

6) For Synsforretningen nyder Provsten, foruden frie Fortæring, 1 Rdlr. den förste Dag, men skulde den vare længere, da 64 Sk. den anden og 32 Sk. den tredie, og saa intet videre. Saa betales og til hver af Synsmændene 12 Sk. daglig; hvilke Bekostninger deles imellem den fratrædende og tiltrædende, saaledes, at enhver betaler sin halve Deel.

7) Naar det maatte indtræffe, at et Kald længe henstod ledigt, eller den dertil beskikkede Præst ikke, inden rette Fardag, kunde komme til Stedet, da skal Provsten drage Omsorg for, at Præstegaarden imidlertid bliver forsynet med en duelig Opsidder, og iövrigt anvende de tienligste Midler til Godsets Vedligeholdelse, hvortil Sysselmanden bör gaae ham tilhaande. Skulde denne nægte saadant, da andrager Provsten det for Biskoppen, som söger den fornödne Hielp hos Amtmanden.

8) Dersom den Fraværende ikke selv har befuldmægtiget nogen til at iagttage

sin Tarv ved Udtægten, da skal Sysselmanden dertil beskikke en vederhæftig Mand paa hans Bekostning.

9) I Henseende til Kloster-Kirkerne, da forholdes dermed herefter, som hidindtil, at Sysselmanden, ved Til- og Fratrædelse, derover tager det fornödne Syn og Aabod.

Litr. GG.

Til Stiftbefalingsmand Olaf Stephensen og Biskop Hans Finsen ang. hvad Kongelige Betientere og andre udenfor Bondestanden skal give i Offer til Præsterne. (4 Junii 1790).

Christianus Septimus.

V. G. T. Som Os allerunderdanigst er bleven foredraget, at, nagtet det ved Reglementet af 17 Julii 1782 allernaadigst er bleven fastsat, at alle Embedsmænd i virkelig Tieneste, samt bemidlede Proprietairer i Vort Land Island skulle, paa de 3 *Höitider*, Juul, Paaske og Pintsedag give Præsterne Offer, skal der dog findes nogle bemidlede Jordeiere, som aldeles intet Offer give, desaarsag det er anseet fornödent at bestemme, hvormeget der skal gives i Offer og, at samme i Nægtelses Tilfælde prompte udexeqveres af Sysselmanden; Saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi i Anledning heraf allernaadigst have funden for got og hermed ville have anordnet og fastsat, at de, som ere *uvillige* til at give Præsterne paa bemeldte Island deres Offer, skulle være *pligtig*e til at offre til hver Höitid, nemlig *Sysselmænd*, Vore *Betiente* og *Kiöbmænd*, *hvergang fiire Mark*, og en *Jordegodseier* eller Proprietair, hvorved skal forstaaes dem, som i det mindste eier 20 Hdr. Jordegods og derhos tiender af 10 Hdr. Lösöre, *een Mark*, hvilket Offer, i Medhold af Rescriptet af 11te April 1781, maa i Vægrings Tilfælde, med Execution inddrives. etc.

Litr. HH.

Til Biskop Hr. Hans Finsen ang. hvorledes med Ungdommens Underviisning og Opdragelse i Skalholt Stift i Island skal forholdes. (2 Julii 1790).

Christianus Septimus.

V. G. T. Som Os allerunderdanigst er bleven foredraget, hvad Du udi Skrivelse til Vores General Kirke Inspections Collegium, som derfra er bleven Vores Danske Cancellie tilstillet, har foreslaaet til Bestemmelse af Forældres og Præsters Pligter i Henseende til Ungdommens Underviisning; Saa give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi, i Anledning af saadant Dit allerunderdanigste Forslag, samt efter de af bemeldte

General Kirke Inspections Collegio derover giorte Anmærkninger, allernaadigst ville have anordnet og fastsat fölgende Regler og Bestemmelser:

1) Ethvert *Barn* skal begynde at *læse i Bog* inden det er fulde *5 Aar* gammelt.

2) *Forsömmer Forældrene* saadant, skal de derom nogle Gange af *Præsten paamindes*, men hvis Forældrene forsömme dette indtil Barnet er 7 Aar gammelt, *straffes de af Sysselmanden* med Mulet til fattige Börns Opdragelse i samme Sogn.

3) De fattige Börn, som paa Sognets Bekostning opdrages, skal sættes til de Huusfædre, hos hvilke Opdragelsen formodes at være bedst, og bör Börnene hos dem forblive, saalænge ingen vigtig Aarsag forbyder saadant.

4) Ethvert Barn bör begynde at *lære Forklaringen* inden sit *10de Aar*, og hvis *Forældre eller Hosbonder forsömme* dette, *straffes de* med 4 Mark Croner i Mulet til fattige Börns Opdragelse i samme Sogn.

5) Ungdommen bör i Almindelighed *have lært sin Börnelærdom* inden den er *14 Aar gammel.*

6) Naar Forældre eller Huusfædre *forsömme Ungdommens Opdragelse*, bör Börnene *tages fra dem*, dog ei, meget enkelte og særdeles Tilfælde undtagne, uden Forældrenes Samtykke og hensættes paa andre Steder, hvor de bedre kan lære; men de, som have forsömt Börnene, skal betale *Omkostningerne* for deres Oplærelse, foruden den forbemeldte Mulet.

7) Hvergang *Præsten* giör *Huusbesögelse*, og ellers saa ofte noget Barn kommer fra een Husbond til en anden, skal Præsten nöie undersöge, hvad Barnet har lært og hvad Fremgang det har gjort baade i Læsning af Bogen og i anden Lærdom fra den sidste Overhörelse, hvilket han nöie skal optegne i sit Siæleregister, der hvert Aar efter de hver Gang forefindende Omstændigheder af ny skal forfattes.

8) Forsömme *Præsterne* noget af foranskrevne, da bödes til *fattige Præste-Enker* efter Omstændighederne og *Biskoppens* Sigende, fra 64 Sk. til 2 Rdlr.

9) Antager *en Præst* noget *Barn* til *Confirmation*, som enten intet eller utilstrækkelig kan læse i Bog, skal han for hvert Barn, han saaledes uden Biskoppens Samtykke antager, betale til *fattige Præste-Enker*, förste Gang 2 Rdlr., 2den Gang dobbelt, 3die Gang tredobbelt, men 4de Gang tiltales paa sit Embede for *Provsteretten.* For *tilstrækkelig Læsning* i Bog ansees det, naar Barnet tydelig og uden Vanskelighed kan læse i enhver trykt Bog i Landets Sprog, saasom Psalme- og Evangeliibog, og saa videre, dog at Barnet ei til Pröve forelægges saadanne enkelte vanskelige Steder, som endog kunde falde tunge for de ældre af Almuen.

Litr. II.

Anordning ang. hvorledes med Holum Bispestoels og latinske Skoles Godsers Bestyrelse og Skolens Oeconomie med videre skal forholdes. (9 September 1791).

Christianns Septimus.

G. A. V. At da Vi, for at afhielpe den slette Forfatning, hvori Holnm Bispestol paa Vort Land Island, med derunder henhörende Domkirke og latinske Skole befandt sig, og som i Særdeleshed var foraarsaget ved den i Aaret 1783 der paa Landet indtrufne ulykkelige Jordbrand, under 1ste Mai 1789 allernaadigst have bestemt, hvorledes der i Fremtiden skulde forholdes i Henseende til fornævnte Holum Bispestoels med dertil hörende Domkirkes og latinske Skoles samt underliggende Godses Bestyrelse og oeconomiske Indretning; Men Vi nu af en fra Os elskelig Hr. Sivert Steffensen etc. og Steffen Thorarensen etc. til Vort Danske Cancellie indkommen Forestilling allernaadigst have erfaret, at der skal möde adskillige Hindringer og Vanskeligheder ved Anordningens Iværksættelse, og deriblandt fornemmelig, at det til Skolen udlagte Jordegods ikke nær skal indbringe de i Forordningen beregnede og forudsatte Indkomster, saameget mindre, som det ikke kan ansees giörligt at faae indbragt den höiere Evaluation paa Landskylderne, som efter 1741 Aars Jordebog har i Planen været lagt til Grund, og i det Heele overstiger til en stor Summa den, som fandtes at være den passeligste, da Jordebogen til 1767 Aars Separationsact blev forfattet; ligesom de og finde det umueligt, og ugiörligt at faae indtrængt paa Godset et större Antal Qvilder end det i 1767 Aars Separationsact bestemte, da baade Godsets og Folkets Tilstand var den Tid i langt bedre Forfatning end nu, efter at den störste Deel af Qviderne ved haarde Aar og Landeplager ere uddöde, og mange Gaarde lagte öde formedelst Folketallets Formindskelse af sidste Ildsprudnings ödelæggende Fölger, hvilken Folke-Formindskelse ikke i en lang Række af Aar skal kunne haabes igien at blive erstattet; Skulde altsaa Landskylderne nu forhöies over det, som de i umindelige Tider have været beregnede til og flere Qvilder indtrænges paa Godset, end det efter sin Beskaffenhed kunde taale, saa maatte det befrygtes, at Leilændingerne forlode Jorderne og flyttede did, hvor de kunde nyde bedre Vilkaar; Og endelig, da Godset saaledes ikke vil kunne indbringe de i Anordningen beregnede og forudsatte Indkomster, vidste de heller ingen, som efter Forordningens Anlæg og Plan, vilde eller kunde paatage sig at forvalte Skolens Oeconomie, hvilken slags Oeconomie desuden af lang Erfaring viides at være den allerkostbareste, og af sig selv paa mange Maader opsluger en stor Deel af Stiftelsens Indkomster til ingen Nytte, men at de derimod ikke finde, at nogen bedre og mindre kostbar Maade til Disciplernes Underholdning kunde tænkes, end den, som i de foregaaende Aar er ind-

rettet og brugt, nemlig at give Disciplerne Kostpenge med nogle Födevare in natura; hvilken Maade saavel hos dem som deres Forældre, Formyndere og Venner, samt hos Skolens Opsynsmænd og Lærere har funden saadan Bifald, at alle Vedkommende intet hellere önske, end at samme fremdeles maatte vedblive. Vi ogsaa af den Forklaring, som angaaende denne Sag er bleven indhentet fra forrige Stiftbefalingsmand over Vort Land Island Os elskelige Lauritz Thodal endvidere have fornummet, at det af Biskoppen og Stiftamtmanden anförte skal i alle Dele medföre Sandhed, og at Iværksættelsen af den under 1ste Maii udgivne Anordning vil medföre novervindelige Vanskeligheder. Saa have Vi paa nye ladet Os denne Sag omstændeligen foredrage tilligemed hvad af Biskoppen og Amtmanden er foreslaaet i Henseende til Bestyrelsen af Holum Bispestols og latinske Skoles Godser m. v.

Og efterat have taget alt i nöieste Overveielse, ville Vi hermed aldeles ophæve Vores forhen givne allerhöieste Resolution saavelsom den derpaa grundede Anordning af 1ste Maii 1789, hvorimod Vi i Overeensstemmelse med de giorte Forslage hermed indtil videre allernaadigst ville have anordnet som fölger:

1) Med *Godsets Fordeling* iblandt alle Vedkommende, samt *Afgivternes Hævelse* skal fremdeles forholdes efter Saparationsacten af 1767, dog med denne Undtagelse, at den deri bestemte offenlige *Skole-Oeconomie* ophæves, og at derimod indföres den i næstforbigangne Aar optagne *private Huusholdning* paa samme Maade som den er begyndt (nemlig at *Disciplene* nyde *Kostpenge* og for en Deel de to nödvendigste Levnets-Artikle Fisk og Smör af Godsets Natural-Afgivter) under *Directeurernes* Bestyrelse, hvorfor aarlig aflægges *Regnskab* til Vores Danske Cancellie, ligesom de foregaaende Aaringer er skeet, saavel over Indtægt som Udgivt, forsynet med Directeurernes Revision og Attestation. Paa samme Maade skal ogsaa forholdes med *Regnskab for Stiftelsens övrige Gods*, med Indberetning, hvorledes dets Forbedring i Henseende til manglende *Qvilders* Besætning med videre gaaer for sig.

2) *Lönningerne* ansættes efter Separationsacten af 1767, saa at *Biskoppens* Lön bliver 500 Kroner, da han selv ved egne Betiente lader forvalte det ham i bemeldte Act tillagte *Jordegods*, og holder samme tilligemed *Qvilderne* i forsvarlig Stand, at det saaledes, eller, i forefunden Mangel, med *Aabod* til Successor i Embedet kan leveres. Ligesaa godtgiöres ham for *Tugthuustold* af det ham tillagte Jordegods 6 Rdlr. 16 Sk., og til Qvilders Aabod paa samme Gods 15 Rdlr., men de ham tilhörende Huses Reparation godtgiöres efter Regning, ligesom med de övrige Bispestolens Huse er begyndt. Fremdeles bliver *Præstens* og *Skolelærernes Lön* og *Kostpenge* efter bemeldte Act at udbetale, nemlig *Rector* i Kostpenge 30 Rdlr., og i Lön, som regnes til 60 Rdlr., beholder han fremdeles under egen Bestyrelse det ham

efter 1767 Aars Separations-Act tillagte *Jordegods*. *Conrector* i Kost og Lön 60 Rdlr., og *Domkirkens Præst* i lige Henseende 60 Rdlr.

3) Hvad *Biskoppen* efter rigtig indgiven Regning maatte mangle i Indtægterne af *Mensalgodset* paa bemeldte 500 Rdlr. Kroner, saavidt en beholden Indtægt af hele Bispestolens Gods det ikke kunde erstatte, vil Kongen fremdeles lade tilskyde af sin Kasse, ligesom ogsaa hvad der maatte mangle i *Lærernes* Lön og *Disciplenes* Underholdning, om nogen Mangel skulde finde Sted, som dog ikke formodes. Videre tillægges *Biskoppen*, i Hensigt til at han besörger Modtagelsen af Stiftelsens Indkomster og derfor aflægger rigtig Regning, samt forsyner Disciplene med hvad de kunne trænge til at faae overladt for deres Maanedspenge, hele *Drangöe-Fangst*, *Strandrettigheden af Skole-Oeconomiens Gods*, saavel som *Bispegaarden* fri, saalænge den nu approberede private Huusholdning for Skolen vedbliver. Og foruden bemeldte Fordele, maa *Biskoppen* saavel for Afgivternes Modtagelse ved egne Folk og for nöieste Revision over *Ombudsmændenes* indsendende Regninger, saa at ingen Forsömmelse eller Underslæb fra deres Side begaaes, som for eget aflæggende Regnskab beregne sig 10 pCt. af Godsets beholdne Indtægter, hvorhos han tillige maa benytte sig af Stiftelsens fire antagne Tienestefolk, som bör gaae ham tilhaande ved Natural-Afgivternes Modtagelse og det, som ellers kiöbes til Skolens Underholdning.

4) Skulde *Biskoppen* formedelst sine Embedsforretninger eller af anden Aarsag ikke kunne eller ville bestyre Afgivternes Modtagelse, som dog ikke formodes, ligesom og i Fald det skulde falde ham vanskeligt aleene at besörge det fornödne, som Disciplene maatte trænge til at faae overladt for deres Maanedspenge, da anfortroes i förste Fald *Domkirkens Præst*, *Rector* og *Conrector* Afgivternes Modtagelse fælleds paa samme Vilkaar og med samme Iagttagelser, som foran er meldt, enten ved at dele dette imellem sig, eller og ved at skiftes dertil aarlig, alt som de indbyrdes kunne forenes efter forudgaaende Overlæg og Samtykke af *Directeurerne* om den beqvemmeligste Indretning derved; dog nyde de aarlig en lige Andeel af forbemeldte Procentum, samt fælles forfatte og underskrive *Regningen*, som, revideret og attesteret af Directeurerne, indsendes til Vort danske Cancellie. Paa samme Maade kan og Forraadets Uddeling til Disciplene, af dem fælles forrettes, imod, at de af den derfor vedtagne 40 Rdlr. Betaling nyde lige Part. Og i Henseende til den anden Post, da, for at sættes i Stand tillige at kunne forsyne et passeligt Antal af Disciplene, tillægges *Rectores* saavel som *Præsten* hver for sig saameget af Bispegaardens Hiemmemark og Eng, som kan regnes for 1 a 2 Köers Foder, den de selv besörge forsvarligen dyrket, samt iövrigt tilstaaes i lige Hensigt at holde nogle Kreature i Bispegaardens Afretter.

5) Da et Hundrede *Alen Landskyld* har, i de ældre Tider været beregnet til

4 Rdlr. Specie, saa skal samme herefter paa Holum Bispestols Gods ikke ringere ydes, og *Landskyldens* Nedsættelse i 1767 Aars Separationsact til 4 Rdlr. Kroner aldeles bortfalde, ligesom og at Smörleie efter senere Evaluation skal regnes for 90 Sk. Courant.

6) *Leilændingerne* skulle yde saadanne Vare, som ere fuldkommen gyldige og gode, samt i Modtvilligheds Tilfælde efter Reglementet af 17de Julii 1782 17de Art. lide *Udpantning*, som vedkommende Sysselmand foranstalter uden foregaaende Dom. Og da det af Ombuds-Regningerne erfares, at Ombudsholderne lade sig give eller modtage adskillige Slags Mands- eller Qvindes-Klæder i Landskyld og Leier af Leilændingerne, som disse ved Dödsfald kan have arvet, eller anderledes forhvervet sig, og altsaa ikke selv behöve dem, men paa saadan Maade söge til Fordeel at anvende, hvilke Ombudsholderne paa deres Side före i Regning med paasat Værd efter eget Tykke, og forsende til Bispestolen, hvor den, som modtager Afgivterne for Stiftelsen, ofte finder sig misholden med Prisen; Saadant imidlertid er ganske upasseligt og mod Resc. af 28 Maii 1777 aldeles stridende; saa skal *Leilændingerne* holde sig sammes Bydende efterrettelig, selv besörge deres overflödige Klæder, som de ikke behöve, forhandlede, og yde til Bispestolen hvad de bör, enten Penge eller sædvanlige i Handel gangbare og *gyldige Vare*. Skulde ikke destomindre *Ombudsholderne* i Forstaaelse med Leilændingerne, under Forevending, at de ikke andet kunne faae, modtage og forsende til Bispestolen saadanne Klæder eller deslige *uafsætteligt Töi*, som den, der modtager Afgivterne, maatte finde sig bröst-holden med, eller ikke vel kunde anvendes for den af Ombudsholderne fastsatte Priis, maa det være ham tilladt at lade deslige Sager ved upartiske og redelige Mænd lövligen og skielligen vurdere, og det de saaledes befindes at være mindre værdt, end det Ombudsholderen har ansat dem for, föres ham til Ansvar og han maa söge Erstatning igien hos Leilændingerne, af hvilke han samme har modtaget; desuden skal han være tilholdet i Ombudsregningen at anföre, hos hvilken Leilænding han saadanne Sager har oppebaaret, og til hvad Værd.

7) *Ombudsmændene* tilholdes at afgive tydelige *Regninger* over Indtægt og Udgivt, og ikke, under Skiul af de forskiellige Beregningsmaader paa en Alen, anföre en ringere Beregning under Udgivten, end den, under hvilken de have modtaget Indtægten, hvilket ved *Revisionen* og *Attestationen* nöie maa paasees, og Antegnelser giöres for hvad de paa saadan Maade maatte have sögt af Indkomsten at tilvende sig.

8) *Bygselen* paa Stiftelsens Gaarde maa ei forhöies, og ingen Bygsel paalægges hvor samme forhen ikke har funden Sted; men hvad Bygsel der falder, skal tages til Indtægt i Regnskabet, og derfor aflægges Rigtighed ligesom for andre Godsets Revenuer. *Restanser* i Regnskaberne maa ei finde Sted, med mindre det bevises ved

lovlige Tingsvidner at Leilændingen har været aldeles uformuende til at betale, og at Restansen er rigtig; til hvilken Ende enhver *Bonde* meddeles en *Contrabog*, som bör være tilstæde ved Tingene, naar noget i den Henseende paaankes eller modsiges, og Ombudsholderen bör anföre i sin Regning, hos hvilke Leilændinge Restansen er tilfalden. *Restansen* maa heller ikke benstaae *forældet*, men bör afskrives i fölgende Aars Afgivter, saaat hvad derpaa endda kunde mangle, altid föres paa det sidste Aars Beregning, indtil den bliver betalt.

9) Enhver *Leilænding* maa i hans Afgivt aarlig liqvidere 8 Sk. Courant i *Aabod* paa hver *Koqvilde*, hvorimod han for Koen bliver ansvarlig, saavidt Landsloven tilholder; og naar saadan *Ko* formedelst Ælde og deraf flydende Vantrivelse, Magerhed og Sygdom ei kan ansees for leieför, da indsætter han en ny. At dette skeer, og at den anskaffende Ko er saa forsvarlig god, samt for Ombudsmanden udmærket, dermed bör denne have Indseende, ligesom han ogsaa aarlig ved sit *Regnskab* bör give *Underretning* om, hvor mange Qvilder der ere i Ombudet, samt om Gaarden forsvarlig drives, og Husene vedbörlig holdes vedlige. For *Faareqvilder* har derimod bemeldte Godtgiörelse ikke Sted.

10) Directeurerne skal lade forfatte en fuldstændig Fortegnelse og Forklaring over de ved Bispegaarden befindende *overflödige Huse* og deres Beskaffenhed og, ved sammes Indsendelse til Vort Danske Cancellie, meddele deres Betænkning om, hvilke af dem de finde aldeles nödvendige, samt hvorvidt nogen af de overflödige maatte behöves til bines Reparation, og hvorledes de övrige paa beqvemmeste Maade kunde afhændes og giöres i Penge til Stiftelsens Nytte. *Rector* og *Conrector* saavelsom *Domkirkepræsten* beholde de *Værelser*, som hidtil have været dem tillagte. *Vedligeholdelsen* af *Bispegaardens Huse* foranstaltes i Fremtiden af *Directeurerne* efter fælles Overlæg; og maa ingen Reparation foretages uden med Begges Forevidende og Samtykke, da Bekostningerne paa det nöieste accorderes, og siden efter aflægges derfor behörig Regnskab.

11) Da det betydelige *Inventarium*, som ved 1767 Aars Separationsact blev udlagt Stiftelsen, nu ved den indskrænkte Huusholdning ei behöves, og ei mere vil finde Sted, saa skal Directeurerne derover forfatte en fuldstændig Fortegnelse, og ved dens Indsendelse til Cancelliet forklare, om noget deraf skulde mangle, hvem da bör erstatte samme, hvorvidt den udsatte Forvalter har afleveret det i vedhörlig Stand og til hvem, samt hvorledes det siden er bestyret, hvorvidt Qvæget har, siden den indskrænkte Huusholdning begyndte, formeret sig, og af hvem det er benyttet, og om ikke noget kunde tient til Qvilde-Besætning hos de nærboende Leilændinge, som meest trænge dertil. Endelig skulle de og opgive, hvad der nödvendigt behöves til Discip-

lene, saasom Sengeklæder og deslige, samt naar og hvorledes det övrige bedst kan afhændes til Stiftelsens Fordeel.

12) Skoletiden skal fremdeles aarlig være fra 1ste October til Fardag saaledes, som ved Reser. af 25de April 1749 har været bestemt og anordnet. Til den *medicinske Indretning* udbetales aarligt det af Bispestolen, som dertil er henlagt.

13) Hvad der i Tiden aarlig maatte blive tilovers af *Godsets Indtægter*, som ei kan anvendes til Qvilders Indsætning eller anden nödvendig Udgivt paa Godset, eller til Huusholdningen, det modtager Amtmanden. Naar da 100 Rdlr. er samlet og disse indleveres i Jordebogskassen, ville Vi deraf, men ei af ringere Summer, lade Stiftelsen godtgiöre sædvanlige *Renter*, samt, naar Capitalen er voxet til 1000 Rdlr., derfor meddele Obligation, hvoraf Stiftelsen erholder Gienpart, men Originalen forbliver i Cancelliet.

14) Med *Bispe-Enkens Pension*, hendes og Arvingers Naadsens-Aar ved Bispens Död, *Stiftsprovstens* Tiltrædelse til Embedet, hans aarlige Lön med mere, samt om Vacance varer længere end Naadsens-Aaret, forholdes der i alle Maader efter 1767 Aars Separations-Act; men om den *nye Huusholdningsmaade* endda staaer ved Magt, naar saadant Dödsfald indtræffer, og Stiftsprovsten, deels fordi han ei altid kan være tilstæde, og formedelst Embedsforretninger ei kan paatage sig Afgivternes Modtegelse af Mensalgodset med det videre, da maa *Domkirkens Præst og Rectores*, enten fælles eller alleene een af dem, eftersom Amtmanden maatte finde det passeligt, anfortroes at *bestyre* dette, da derimod siden i Henseende til Overleveringen, Vedligeholdelsen og Indkasseringen forholdes saaledes, som bemeldte Separationsact foreskriver. For denne Administration tilstaaes 10 pCt. af Beholdningen, ligesom forhen om Skolegodsets Forvaltning er anordnet.

15) Skulde Stiftelsen ved oftmelde private Huusholdning komme til nogen Styrke, og faae en dertil passelig *Fond*, da maa efter Directeurernes i sin Tid derom giörende allerunderdanigste Forestilling saavel *Biskoppens* som *Lærernes* Lön forhöies, nemlig Biskoppens til 640 Rdlr. og Lærernes i Forhold med det sidst opgivne Forslag til deres Löns Forbedring. Til at opnaae dette Öiemeed, maa der anvendes al Flid paa manglende Qvilders Indsætning og Landskyldenes Forögelse, ved at faae de öde Jorde besatte med Beboere; og skal begge Dele, baade Qvilder og Landskylden, for det förste bestemmes til det Antal, som 1767 Aars Separationsact indeholder. Skulde Godset saa med Tiden kunne taale at bære flere Afgivter eller Qvilder, hvorom bemeldte Act giver Formodning, giöres Os derom allerunderdanigst Forestilling af Directeurerne. Til den ommeldte Istandsættelse anvendes forhaanden de i Behold værende rede Penge, Tin og Sölv paa Bispestolen, og ligeledes det, som er i Behold af de bortsolgte Jorder, om hvilke Summer Directeurerne bör til Cancelliet give en om-

stændelig Forklaring. Ligeledes anvendes dertil hvad fra Kiöbenhavn oversendes eller assigneres af de i Vores Kasse paa Rente af Aaboden indsatte Penge, samt hvad i sin Tid kan indkomme af Bögerne og det overflödige Inventarii Forhandling, og endelig hvad den sidste fra Oeconomien udsatte Forvalter kan være skyldig, hvilket hos ham ved Lov og Dom indsöges i Tilfælde af Modtvillighed; hvad Sölvet angaaer, da ansees det bedst, at samme oversendes til Kiöbenhavn for at forhandles.

16) *Indkomsterne* af *Domkirkens Portions-Penge*, Tiender, Lysetolde og Liigs-Begravelse, indcasserer ommeldte Kirkens *Præst*; ligeledes besörger han de fornödne Udgivter og, i Overeensstemmelse med Reglementet af 1782, holder en ordentlig *Bog*, hvori indföres Indtægt og Udgift, hvilken Bog Biskoppen reviderer og attesterer. Naar *Domkirken* maatte trænge til nogen betydelig Reparation, skal *Præsten* derved betimeligen anmelde det for Directeurerne for at erholde deres Approbation dertil, efterat det i Forveien nöiagtigen er oplyst, hvad dertil nödvendig behöves, saavel i Henseende til Materialier som Arbeidslön. Til *Bispestolens Udkirker* ansees det ikke nödvendigt at udlægge noget, men Reglementet om Kirkernes Indtægter bör overholdes, og oprigtige *Kirkeværger* beskikkes til at indcassere Indtægterne, og derfor ved *Visitation* aflægge rigtig *Regning*. etc.

Litr. KK.

Til Stiftbefalingsmanden og begge Biskopper udi Island, ang. nærmere Bestemmelse i Henseende til de Islandske Kalds Bortgivelse, samt at Kongen for Eftertiden Selv vil kalde Præst til Seltiarnarnæs Kald. (2 December 1791).

Christianus Septimus.

V. G. T. Eftersom Os allerunderdanigst er bleven foredraget, at der, i Henseende til det under 11te Maii 1787 allernaadigst ergangne Rescript angaaende Præstekaldenes Bortgivelse paa Vort Land Island, skal möde endeel Vanskeligheder, ved det at der, naar nogle af de gode Kald blive ledige, kunne melde sig flere sögende, end Biskoppen havde at foreslaae, men derimod ikke det fulde Antal naar et af de ringe Kald bliver ledigt, ligesom det og af bemeldte Rescript vil fölge, at en fortient Mand fra det ene Stift, som vil söge et Kald i det andet, herefter ikke vilde kunne komme i Betragtning, naar Stiftamtmanden ved Vocationen stricte skulde være bunden til en af de 3de, som Biskoppen i det Stift, hvor Vacancen var forefaldet, havde foreslaaet, med mere; Saa give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi for Fremtiden allernaadigst ville have fastsat, at, naar flere end 3de Sögende indfinde sig med deres Ansögninger til Stiftamtmanden, haver *Biskoppen* at tegne sin Erklæring om dem alle, for at lade dem afgaae til *Stiftamtmanden*, som da med Hensigt til Erklæringerne, efter Retsin-

dighed voeerer en til det ledige Kald. Skulde derimod til de ringe Kald ikkun een eller tvende melde sig, behöver *Biskoppen* ikke at foreslaae flere end de Sögende, naar disse dertil findes duelige; men, om ingen Sógende melder sig til de saare ringe Kald, skal dermed forholdes, efter Reseriptet af 10 Maii 1737, saaledes, at een af de deri Landet *dimitterede Studenter*, som længst have nydt fri Skole, og ellers findes duelig, beskikkes dertil; og skulde nogen af det ene Stift söge Befordring i det andet ved forefaldende Vacance, bör han ingenlunde udelukkes, fordi han er af et andet Stift, naar han ellers har fortrinlig Fortieneste og Duelighed; dog at *Stiftamtmanden* ingen til Præst voeerer, med mindre han haver et *godt Vidnesbyrd* af den eene eller den anden af Biskopperne der i Landet. [Iövrigt forbeholde Vi Os Selv for Eftertiden at kalde Præst til Seltiarnarnæs Kald i Skalholt Stift, i hvilket Kald *Enkepensionen* bliver at bestemme efter 80 Rdlr. Specie]. etc.

* Det Indeirklede udeladt i Ordren til Biskop Stephansen paa Holum.

Litr. LL.

Stiftbefalingsmand Ole Stephensen samt Biskopperne Hans Finsen og Sivert Stephensen ang. at Auctioner paa Island hos og efter Geistlige skal forrettes af Sysselmændene. (13 Januar 1792).

Christianus Septimus.

V. S. B. T. Da Du Os elskelig Hans Finsen Biskop over Skalholt Stift, i en Skrivelse til Vort Danske Cancellie har forespurgt, hvad enten det tilkommer Provsterne eller Sysselmændene at forrette Auctioner efter Geistlige paa Vort Land Island; Saa ville Vi i Anledning heraf, og i Overeensstemmelse med det som for Vort Rige Norge er fastsat, hermed allernaadigst have anordet, at *Auctioner hos Geistlige* paa bemeldte Vort Land Island *skal i Fremtiden forrettes af Sysselmændene.* etc.

Litr. MM.

Stiftamtmand Stephensen og Biskop Finsen ang. at Skrede-Klosters Kirke eller Capel paa Island paa nedlægges m. v. (20 Jan. 1792).

Christianus Septimus.

V. S. B. T. Eftersom Os af en fra Os elskelig Amtmand Stephen Thorarensen til Vort Rentekammer indkommen og derfra Vort Danske Cancellie tilstillet Forestilling, allerunderdanigst er bleven foredraget, at den til Skrede Kloster henhörende Kirke eller Capel, der er en Annexkirke til Valthiofstad, skal være aldeles nnödvendig og Vores Kasse alleene til Byrde, eftersom denne Kirke intet Sogn har, men er i de catholske

25

Tider alleene indrettet for Klosterets Munke og Ordens Brödre, endskiöndt der fra Klostergaarden til Hovedkirken i Valthiofstad ikke skal være længere, end lidet over 700 Favne; at bemeldte Skrede Kirke, som var aldeles forfalden, nu skal være nedreven og altsaa, om den skulde vedblive, maatte af nyt opbygges, hvilket vilde blive Vores Kasse til en nye Byrde, siden den Aabod, som den forrige Klosterholder, hvilken det paalaae at vedligeholde Kirken, er tilkiendt at betale, ei dertil vilde blive tilstrækkelig, hvorimod Vores Kasse ved Kirkens Nedlæggelse vilde vinde, deels ved det at fornævnte Aabod 46 Rdlr. 12 Sk. kunde regnes samme til Indtægt, deels at den gamle Kirkes Materialier kunde i lige Öiemeed bortsælges og endelig at Klosterforpagtningen kunde i sin Tid ventes forhöiet, naar den Byrde paa Forpagteren at vedligeholde Kirken ophörte; hvorhos Amtmanden tillige har yttret den Formeening, at Præsten til Valthiofstad ikke burde afgaae noget ved Kirkens Nedlæggelse, men ligefuldt oppebære af Klosterholderen det hidtil sædvanlige Salarium af 6 Rdlr. 42 Sk.; Saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi, i Anledning af fornævnte Amtmand Thorarensens derhos giorte Forslag, samt Eders derover afgivne Erklæring, allernaadigst ville have bevilget og anordnet, at meerbemeldte Skrede Klosters Kirke eller Capel maae, som unödvendig *nedlægges* og sammes *Materialier* ved offentlig Auction *bortsælges* til Fordeel for Vores Kasse, hvilken og skal tilfalde de 46 Rdlr. 12 Sk., som efter forrige og afgangne Klosterholder Wium er udlagt i Aabod til Kirken, hvorimod *Sognepræsterne* til Valthiofstad, hvorunder tidtbemeldte Skrede Kirke har henhört, fremdeles skulle *beholde* de 6 Rdlr. 42 Sk., som de hidtil af Klosterets Fond *have nydt;* samt at den saaledes nedlæggende Kirkes *Sölv-Kalk* og *Platine* maa skienkes til Klipstad Kirke, og dens *Klokker*, samt övrige *Ornamenter* og *Instrumenter*, der have tient til den offentlige Gudstienestes Brug, ligeledes af Dig Biskop Finsen *uddeles* til de *fattigste* og dertil meest trængende *Kirker i Mule Syssel.* etc.

Litr. NN.

Stiftbefalingsmand Stephensen og Biskop Finsen ang. Langarnæs Kirkes Nedlæggelse og Foreening med Domkirken i Reikevig m. v. (4 April 1794).

Christianus Septimus

V. S. B. T. Da Vi ved Resolution igiennem Vort Rentekammer af 28 Martii 1787 i Henseende til den nye Domkirkes Opförelse paa Reikevig i Guldbringe Syssel iblandt andet have bestemt, at naar Vi maatte finde for got at befale Laugarnæs Annex-Kirkes Foreening med Reikevigs, skulde saavel hvad Fonds bemeldte Kirke maatte have som og hvad af dens Materialier der kan anvendes til Nytte, komme til Afgang i den Sum, som af Vores Kasse anvendes til Reikevig Kirkes Opförelse; Og Du Stiftamtmand

Stephensen i Anledning heraf, haver i en til Vort Danske Cancellie indkommen og Os allerunderdanigst forestillet Skrivelse berettet, at da Reikevigs nye Domkirke bliver gandske færdig til dette Foraar og derunder ligge 3 andre Kirker, nemlig Næs, Laugarnæs og Vidöe, i hvilke 2de förstbenævnte Gudstienesten ligesom i Reikevig Domkirke, forrettes hver 3die, men i Vidöe Kirke eller Capel ikkun hver 10de hellig Dag, saa er det nu den beqvemme Tid at nedlægge den faldefærdige Laugarnæs Kirke og foreene samme med Domkirken, da Sognefolket med meget större Glæde söger denne end hiin, og derved tillige opnaaes den Fordeel, at Gudstienesten kan forrettes meget oftere i Domkirken til almindelig Nytte saavel for begge Kirkers Menigheder som Disciplene ved Reikevigs latinske Skole, hvorhos Du haver meldet, at Vidöes Beboere som have sögt Laugarnæs Kirke, naar Gudstienesten ikke er holden der paa Öen, ere de eneste, som lide ved Laugarnæs Kirkes Nedlæggelse, endskiöndt det især om Vinteren og i ondt Veir har været vanskeligt at komme over Söen til det faste Land; ligesom Du endvidere haver forestillet, at Næs Kirke ligger neppe 2 Kanonskud fra Domkirken og skal være ligesaa overflödig som Laugarnæs Kirke; saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi, i Anledning heraf, samt efter Din Stiftamtmand Stephensen derhos giorte Indstilling, hvormed Du Biskop Finsen haver erklæret Dig eenig, allernaadigst ville have bevilget, at *Laugarnæs Kirke* maae til næstkommende 6te Junii gandske *nedlægges* og *foreenes med Reikevigs Kirke*, hvorefter med förstnævnte Kirkes *Qvilder* og *Inventarium* m. m. skal forholdes saaledes, at halvparten af Qvilderne falde til Domkirken og sættes enten paa dens nuværende eller tilkommende Eiendoms-Gods, da *Dompræsten* deraf trækker fulde Smörleier, og skal *Messeklæder, Ornamenter* samt *Instrumenter* skiænkes til nærmeste *fattige Præst og Kirke* efter Din Biskop Finsens Sigende; men *Klokkerne* skulle *sælges* paa Auction for deraf at samle en liden Capital til Hielp for de *fattigste Kald i Stiftet*; og hvad angaaer *den anden halve Deel* af *Qvilderne* med al anden *Eiendom*, da skal samme tilfalde vedkommende *Eiermand*, dog at hvad *Fonds* Laugarnæs Kirke maatte have, som og hvad af dens *Materialier* maatte udkomme, anvendes til *Reikevigs Domkirkes* Bedste; hvorhos Vi ville have bevilget, at *Gudstienesten i Vidöe Kirke*, istedetfor som hidtil at forrettes hver 10de Helligdag, maae naar Laugarnæs Kirke bliver nedlagt, forrettes sammesteds *hver fierde Helligdag*; Og ville Vi tillige have Eder bemyndigede at indkomme med nærmere Forslag i Henseende til Næs Kirkes Nedlæggelse og Foreening med Domkirken. etc.

Litr. OO.

Biskop Finsen, ang. hvilke Slags Forretninger der skal tilkomme Provsterne i Skalholt Stift i Henseende til Brudevielse og Liigprædiken m. v. (11 Martii 1796).

Christianus Septimus.

V, G. T. Eftersom Du for Vores Danske Cancellie allerunderdanigst haver andraget, at det i Henseende til Provsternes præstelige Forretninger hos Geistlige inden deres Provstier ikke i Island er anden Lov end Ritualet, og at det i det Dig anbetroede Stift har været Brug, at Provsten har forrettet alle Brudevielser, hvor Brudgommen var Præst og Liigprædikener efter Præsterne og deres Ægtehustruer, undertiden ogsaa efter Præste-Enker, men sielden Brudevielser naar Brudgommen var af verdslig Stand, endskiöndt Bruden var en Sognepræstes Datter, som var i Faderens eget Huus, ikke hellrr Börnedaab, den Faderen selv har forrettet, men, at nogle Provster have paastaaet, at holde Liigprædikener over alle de geistlige, som dem tilkommer at holde Skifte efter, samt at forrette Copulationer hos Studentere, m. v. Og Du i den Anledning allerunderdanigst haver foreslaaet, at en vis Regel i denne Henseende for Fremtiden maatte fastsættes, saameget mere, som de locale Omstændigheder ikke taale de samme Forskrivter som i Danmark og Norge; Saa give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi, paa Grund heraf, allernaadigst ville have fölgende, som en Regel for Fremtiden fastsat:

1) At det skal tilkomme *Provsterne* at forrette alle *Brudevielser* hos *Sognepræsterne*, være sig dem selv eller *Nærpaarörende*, hvilket skal være at forstaae om Sognepræsterne selv, naar de givte dem med nogen i deres eget Huus eller Sogn, og de Fruentimre, der ere dem i förste lige eller ulige Grad beslægtede eller besvogrede, som ere i deres Huuse.

2) Alle *Liigprædikener* over *Sognepræster* og de dem paa foranförte Maade *nærpaarörende* Personer af begge Kiön, som ere over 18 Aar gamle og ere i Sognepræsternes Huuse, samt over *Pastores emeriti* og *Sognepræsternes Enker*.

3) Naar *locale Omstændigheder* forhindre at skikke Bud til Provsten, i disse anförte Tilfælde, kan vedkommende Præst lade Forretningen skee ved en *Naboe-Præst*, men hvor Herredsprovsten ikke kaldes og det letteligt kunde lade sig giöre skal han have 2 Rdlr.

4) Det maa staae til Vedkommendes eget Behag, enten forbemeldte Forretretninger hos Personelle Kapellaner, deres nærpaarörende og Enker, begiæres forrettede af Herredsprovsten eller Sognepræsten, naar denne ikke paa forbemeldte Maade er nærpaarörende etc. (ad mandatum).

Litr. PP.

Stiftbefalingsmand Ole Stephensen og Biskop Hr. Hans Finsen angaaende at det Islandske Landoplysnings-Selskab maae fuldföre en nye Psalmebog, som maae authoriseres til Brug i Kirkerne paa Island m. v. (22 Julii 1796).

Christianus Septimus.

V. S. B. Vi give Eder hermed tilkiende: at Vi, efter det fra Eder til Vort Danske Cancellie indkomne Promemoria af 15 Martii sidstleden med Bilag, angaaende den af det Islandske Landoplysnings-Selskab forehavende Foranstaltning af en ny Kirke-Psalme- og Alter-Bog til almindelig Opbyggelse i Landet isteden for den over 200 Aar gamle, der skal indeholde en Deel anstödelige Psalmer, Vers og Udtrykke, med videre, allernaadigst ville have bevilget: at bemeldte *Oplysnings-Selskab* ikke alene maae fuldföre denne nye *Psalmebog*, og forsyne den med endeel efter udnævnte Revisorers Skiönnende valgte, samt af Biskoppen bedömte og for passende anseete Psalmer, hvilken Psalmebog derefter maa authoriseres til Brug udi Kirkerne paa Island; men og, at Selskabets Forlægger Biörn Gottschalksen & Compagnie ene maa oplægge samme Kirke- og Psalmebog, uden at nogen maae understaae sig heel eller stykkeviis at eftertrykke den, under Straf af Exemplarernes Confiscation, i det mindste saalænge de to förste Oplag ikke ere udsolgte, eller maatte være hos ham eller Compagnie at bekomme etc. (ad mandatum).

Litr. QQ.

Placat angaaende en nærmere Bestemmelse i Henseende til Attester af Kirkebögerne i Delinqvent-Sager (3 Maii 1797).

Vi Christian den Syvende etc. giöre vitterligt: at ligesom Vi i den 38te § af Vor Forordning under 3die Junii 1796, ang. Rettens vedbörlige og hurtige Pleie have befalet: „at naar der maatte udfordres lang Tid for at tilveiebringe Attest af „Kirkebogen om en Delinqvents Alder, da maae hans Tilstaaelse om, at være kommen „til Levealder antages som Beviis i denne Henseende, dersom hans Forbrydelse ikke „er saa stor, at han tiltales paa sit Liv, eller til Hensættelse i Fængsel for sin Livs„tid; dog at Dommeren og Laugrettes eller Stokkemændene tillige i Protocollen atte„stere, at det klarligen kan skiönnes af hans Udseende, at der ingen Tvivl kan være „om at han jo er ældre end 15 Aar.“ — Saa have Vi endvidere, paa Grund af Höiesterets Betænkning, fundet for godt at udstrække den fornævnte Regel til saadanne Sager, hvori det gielder den Tiltaltes Liv og Frihed, dog under fölgende Bestemmelser,

nemlig: Dersom den Anklagede har været saa længe bekiendt i Egnen, at der, ved Vidner, kan haves Oplysning om, at han er 15 Aar gammel, eller han selv aflægger en saa omstændelig Forklaring om sit Levnetslöb, at det af Epokerne deri kan med Vished sluttes, at han er ældre, eller og om han har levet i Ægteskab, staaet i borgerlige Forbindelser, eller nydt borgerlige Rettigheder, som myndig Mand, med mere der kan skiönnes at medföre samme Grad af Vished, maae saadant, endog i Sager, der angaae den Tiltaltes Liv, eller Friheds Tab for bestandig, ansees som Beviis om hans Lavalder, uden at Attest af Kirkebogen derom behöves, naar denne ikke, uden lang Ophold kan være at tilveiebringe, om hvilket sidste Rettens Betænkning dog skal vedlægges eller tilföres Protocollen og Acten. Iövrigt bör det Rettens Skiön om den Tiltaltes Alder, grundet paa hans Udseende, som Forordningen af 3die Juni f. A. befaler, ingenlunde forsömmes etc.

Litr. RR.

Til Stiftbefalingsmanden og Biskoppen over Skalholt Stift, angaaende hvad Reikevig-Domkirke, Dompræsten og de fattigste Kald skal nyde ved Næs-Kirkes Nedlæggelse (26 Maii 1797).

Christianus Septimus.

V S. B. Da Vi ved Rescript af 4de April 1794 have bemyndiget Dig Stiftamtmand Stephensen, saavelsom nu afgangne Biskop Finsen til at indkomme med nærmere Forslag angaaende Næs Kirkes Nedlæggelse og Forening med Reikevig Domkirke, og Vi nu have ladet Os foredrage den i Fölge deraf til Vort Danske Cancellie indsendte Forestilling, hvori anföres, at Næs Kirke er ligesaa overflödig paa Seltiarnarnæs, som den efter forbemeldte Rescript nedlagte Laugarnæs Kirke, da den ligger neppe 2 Kanonskud fra Domkirken, og Veien imellem begge Kirker er god hele Aaret igiennem, Saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi i Betragtning heraf, saavelsom de Os iövrigt foredragne Omstændigheder, samt efter Vort Rentekammers i denne Sag afgivne Betænkning, allernaadigst ville have bestemt:

1. At Næs Kirke i Skalholt Stift skal *nedlægges* og ved offentlig Auction *bortsælges*, samt at Kirkens *Gield* maa *afbetales* af Belöbet, men *Overskuddet* henlægges til Reikevig-Domkirke.

2. At Næs Kirkes *Ornamenter og Instrumenter* maa skiænkes til nærmeste *fattige Kirker*, efter Din Biskop Vidalins Bestemmelse, men *Klokkerne* sælges paa Auction for deraf at samle en Capital til Hiælp for de fattigste Kald i Stiftet.

3. At bemeldte *Domkirke* maae som fuldkommen Eiendom beholde de Næs-Kirke forhen tilhörende Jorder *Biggard og Backa*, samt at den deraf svarende Afgift

erlægges til Domkirken, for tilligemed andre Ydelser af Næs-Sogn aarlig at inddrages i Vor Jordebogskasse, og:

4. At de 3de Langarnæs Kirke forhen tilhörende *Qvilder*, som ved fornævnte Vort Rescript af 4 April ere henlagte til Domkirken, maa sættes paa Kirkejorderne Biggard og Backa, som Domkirken tilhörende, til Bedste for Dompræsten, saaledes at disse Jorder hver især bortbögsles med 1 Qvilde og Domkirke-Præsten af disse 2de Qvilder oppebærer fuld Smörleie in natura, men at Leien af den 3die Qvilde udbetales Præsten af Domkirkens aarlige Indkomster med 1 Rd. 40 Sk. etc.

Litr. SS.

Forordning, hvorved Trolovelser afskaffes, og det tillades enhver at indgaae Ægteskab uden denne foregaaende Cerømonie (4 Januar 1799),

Vi Christian den Syvende etc. giöre vitterligt, at da Vi have taget i Betragtning, at Trolovelse (som Loven befaler, at skulle holdes af alle, der ikke ere af Adel eller have Rang, forinden Ægteskaber imellem dem indgaaes) baade er i sig selv en unornöden Ceremoni, og at den ikke sielden er til Byrde for den arbeidende og nærende Klasse af Vore kiære og troe Undersaatter, formedelst den Tidspilde og de unödvendige Bekostninger, som dermed forvoldes; Saa have Vi besluttet, ligesom og hermed befale:

At *Trolovelser* skulle herefter være aldeles afskaffede, og at enhver, som vil indgaae Ægteskab maae lade sig vie i Kirken, uden foregaaende Trolovelse. Derimod skal den befalede *Lysning fra Prædikestolen* fremdeles *vedblive*; ligesom og de vedkommende skulle, i Fölge Lovens Forskrivt, stille *vederhæftige Forlovere*, til Betryggelse for, at intet er til Hinder for Ægteskabets lovlige Fuldbyrdelse. etc

Litr. TT.

Stiftbefalingsmand Ole Stephensen og Biskoppen over Holum Stift, ang. at det Holumske Bogtrykkerie maae nedlægges, og dets Bygninger Inventarium og Trykke-Materialier overdrages til og forenes med det Sönderlandske Bogtrykkerie m. v. (14 Junii 1799).

Christianus Septimus.

V. S. B. Os er allerunderdanigst blevet foredraget en fra Dig Stiftamtmand Stephensen til Vort Danske Cancellie indkommen Eorestilling, hvoraf Vi have erfaret, at det Holum Bispestol tilhörende Bogtrykkerie, er saavel i Henseende til Bygninger, som typi og övrige til dets Drift hörende Redskaber i en meget forfalden Tilstand, ligesom

ei heller nogen oplært eller duelig Bogtrykker haves ved Værket, hvilket Alt tildeels skal være en Fölge af, at sammes Vedligeholdelse er af flere Aarsager altfor byrdefuld for Biskoppen, der som Embedsmand desuden ikke kan bestyre et saadant Værk med de Bekostninger som en privat Entrepreneur — hvorhos Du tillige har meldt, at Du i Anledning af den forrige Biskops indtrufne Dödsfald har anseet det for din Pligt, at faae dette Bogtrykkeries Tilstand nærmere undersögt, for at bringe i Erfaring om det kunde bestaae og da paa hvilken, for Publikum meest tienlig Maade, maatte være at holde i behörig Drivt. Til hvilken Ende Du herover har indhentet Amtmand Thorarensens og Stiftprovst Olavsens Betænkning, som oplyser, at det ikke kan være tienligt, at lade dette forfaldne Bogtrykkerie bekoste videre istandsat, eftersom saadant ikke vilde lönne Umagen, hvorimod de foreslaae som det eneste Middel, de vide, til en fordeelagtig Benyttelse af dette Bogtrykkerie, at faae det forenet med det af Landoplysningsselskabet i Island oprettede Bogtrykkerie paa Sönderlandet, imod et vist fastsættende aarligt Deputat eller et forholdsmæssigt Udbytte af Selskabets aarlige Beholdning eller Gevinst, ved dets trykkende og sælgende Böger, saaledes at Holum Bispestol blev Participant i dens med det Sönderlandske forenede Bogtrykkerie for $\frac{1}{6}$ eller i det mindste $\frac{1}{8}$ af det Hele. I Anledning af hvilket Forslag Du tillige melder, at have indladt Dig i Brevvexling med bemeldte Landoplysningsselskab, som derpaa har tilkiendegivet, at være villig til at indlemme Holum Bogtrykkeries Levninger i sit nye oprettede videnskabelige Institut, samt deraf at tilstaae hele Holum Stift, eller og, om saaledes blev befalet, Holums Stiftelse $\frac{1}{4}$ i Böger af den Fordeel, som hele Institutet efter Lovgivningen maatte faae til Beholdning, saafremt Amtmandens og Stiftprovstens Forslag maatte approberes til Bedste for Holum Stift eller Stiftelse, samt til almindelig Oplysning i Landet, alt under fölgende Vilkaar:

1. At det saaledes forenede offentlige Institut, forbliver stedse under Landoplysningsselskabets ene Bestyrelse.

2. At det Holumske Trykkeries Levninger forblive indtil Afleveringen under forsynlig og sikker Bevaring, og at det af Bogtrykkeriets Hytter eller andre Materialier, som Institutet ikke kan bruge, bliver realiseret ved Auction til det forenede Instituts Fordeel.

3. At den Andeel af Fordelen, som saaledes i Böger tilfalder Holum Stift eller Stiftelse, besörges, efter Selskabets Anviisning, ved Institutet afhentet og anvendt hensigtsmæssigen, ved Bispestolens Directeurer, uden at nogen fra Holum Stift kan vente mindste Deeltagelse i de övrige $\frac{3}{4}$ Dele, som Institutet ene maa bestemme til videnskabelige Opmuntringer og Understöttelser for Skalholt Stift.

4. At Directeurerne fölge Selskabets vedtagne almindelige Grundregler ogsaa for Holum Stift, dersom Udbyttet heller blev forundt hele Stiftet, end indskrænket

alene til Holum Stiftelse. — Da Vi nu efter disse og övrige Os foredragne Omstændigheder intet have imod, at det Holumske Bogtrykkerie, siden det hverken i mange Aar har været det Almindelige eller Biskoppen til nogen Nytte, ei heller formedelst locale Forhindringer kan bringes til nogen varig Fuldkommenhed, bliver henlagt til og forenet med det Sönderlandske Bogtrykkerie; Saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi allernaadigst ville tillade, at meerbemeldte *Holumske Bogtrykkerie* maa nedlægges, og dets *Bygninger* med *Inventarium* og *Trykkematerialier* overdrages til det i Island oprettede *Landoplysningsselskab*, for at forenes med det under samme Bestyrelse værende *Sönderlandske Bogtrykkerie* under de af Selskabet tilbudne Vilkaar, dog at Du, Stiftamtmand Stephensen bestræber Dig for, at Selskabet imodtager det Holumske Bogtrykkerie for $\frac{1}{3}$ Part imod Værdien af det Sönderlandske. Og ville Vi derhos endvidere tillade, at den fjerde Deel, som maatte udkomme af Fordelen, der ved begge disse Bogtrykkeriers forenede Drivt udbringes, maae i det Hele aarligen anvendes til at udbrede sand Oplysning i Holum Stift etc.

Litr. UU.

Forordning, som bestemmer. at visse Slags af de Bevillinger, der hidtil have været udfærdigede fra Cancelliet, skulle afskaffes og ansees unödvendige, samt at endeel af deslige Dispensationer skulle herefter söges hos Övrighederne, som bemyndiges til at meddele de Vedkommende samme (25 Maii 1800).

Vi Christian den Syvende etc. giöre vitterligt: at, ligesom det uafladeligen er Vort Önske og Vor Villie, at lette enhver Byrde for Vore kiære og troe Undersaatter, saavidt som Mulighed og Omstændigheder det tillade; Saa have Vi og, med Hensyn til dette Öiemærke, taget i Betragtning, at Bevillinger som udfærdiges igiennem Vort Danske Cancellie ofte forvolde de Sögende (især naar disses Opholdssteder ere fraliggende) baade Tidsspilde og ikke ubetydelige Omkostninger, formedelst Postpenge, stemplet Papiir, Salarier til Supplikskriverne og Commissionairer m. v., hvilke Udgifter endog maae udredes af Uformuende, som af Os eftergives Gebyret til Vor Kasse, paa Grund af deres ringe Vilkaar. I at henvende Vor Opmærksomhed paa denne Gienstand, og overveie de Midler, ved hvilke fornævnte Vor Landsfaderlige Hensigt kunne bevirkes, have Vi ikke taget i Betænkning, uagtet Vor Kasses Tab, 1) at afskaffe visse Bevillinger, som Vi ansee meest trykkende for Vore fattige Undersaatter, 2) at bemyndige Övrighederne til at udstæde visse Slags og 3) at betroe disse Embedsmænd nogle af de Bevillinger, som udstædes under Vort Segl, for af dem at meddeles de Sögende, i Overeensstemmelse med de Regler, som Vi i denne Henseende have foreskrevet Vedkommende.

Vor Beslutning og Befaling desangaaende er fölgende:

I. Afdeling.

De Tilfælde, i hvilke Bevillinger bortfalde som ufornödne, ere:

§ 1. Ægteskaber imellem Beslægtede og Besvogrede, i de Grader, som Forordningen af 14 December 1775 § 2 erklærer at være tilladelige, maae herefter indgaaes, uden at de Vedkommende dertil behöve at söge Bevillinger.

Derimod skulle Ægteskaber aldeles være forbudne i enhver Grad af Slægtskab eller Svogerkab i op- og nedstigende lige Linie, saavelsom den förste Grad i Sidelinie; efterdi Samleie imellem saadanne Personer er *Blodskam*, og en Forbrydelse, som drager Livsstraf efter sig. Til Advarsel for enhver, og paa det at ingen skulde af Vankundighed, begaae en saadan Misgierning, igientages derfor hermed paa det alvorligste Lovens Forbud imod Ægteskab og Samleie imellem Forældre og deres Afkom, Stifforældre og Stifbörn, Svigerforældre og Svigerbörn, samt alle disses Afkom i nedstigende Linie, uden Undtagelse, saa og imellem Södskende.

I Henseende til Ægteskaber med Broders, eller med Farbroders og Morbroders Enke, da maa saadanne ei heller tilstædes, med mindre Vi Selv dertil give Vor særdeles Bevilling.

§ 2. Da det efter Loven, paaligger Værger at betrygge deres Myndlingers Formue; Saa skal Övrigheden, naar en Værge begierer sin Myndlings Arv flyttet fra en anden Jurisdiction, til den, hvor han boer, være pligtig til, ved Reqvisition til Övrigheden paa det Sted, hvor Arven er falden, at besörge den indtaget under Overformynderiet paa det Sted, hvor Værgen opholder sig. Heraf fölger altsaa, at Bevillinger til Arvs-Forflöttelser i det fornævnte Tilfælde, ikke behöves.

§ 3. Vi ville herefter forskaane dem, der have begaaet Leiermaals-Forseelser, for at löse de ved Forordningen af 8 Junii 1767 paabudne *Fritagelses-Bevillinger*. for at sættes paa Vand og Bröd, isteden for det ved bemeldte Forordning afskaffede, aabenbare Skriftemaal.

§ 4. Bevillinger for Enkemænd og Enker, til at indgaae nyt Ægteskab inden den i Forordningen af 14 April 1752 fastsatte Tid efter den afgangne Ægtefælles Död, skulle ogsaa ansees unödvendige; men da det er stridende imod Sædelighed, at en Qvinde, medens hun er frugtsommelig med sin afdöde Mand, skulde givte sig med en anden, saa skal det ikke tilstædes nogen Enke, som er i den Alder, at hun kunde være i dette Tilfælde, at indgaae nyt Ægteskab, forinden 9 Maaneder efter hendes Mands Död, med mindre en erfaren Physicus eller Giordemoder bekræfter at hun ikke befindes at være frugtsommelig paa den Tid hun givter sig.

II. Afdeling.

Hvilke Bevillinger herefter maa udstædes af Magistraten i Kiöbenhavn, og paa andre Steder af de vedkommende Stiftamtmænd og Amtmænd.

Disse ere:

§ 5. Tilladelse for Ægtefolk, at være adskilte fra Bord og Seng, naar de ei ved Mægling kunne bringes til Forlig og til at leve i Enighed med hinanden.

§ 6. Bevilling til at udbetale af Umyndiges Arve Kapitaler saameget, som behöves til deres Opdragelse, eller i andre Maader til deres Gavn; dog med det Vilkaar at baade Værgerne og Overformynderne ere enige i, at det, der saaledes bevilges udbetalt, er til virkelig Fordeel og Nytte for den vedkommende Myndling; men, dersom disse skulde være af ulige Meninger desangaaende, bör Sagen, med dens Omstændigheder forestilles Cancelliet til Afgiörelse.

§ 7. Bevillinger for Qvinder til at sye Klæder for Personer af deres eget Kiön; hvilken Næringsvei bör især forundes Enker, som ere trængende og före et sædeligt Levnet.

§ 8. Bevillinger til at handle med chinesiske og ostindiske Varer i Kiöbstæderne, efter de Bestemmelser, der indeholdes i de Bevillinger desangaaende, som hidindtil fra Cancelliet ere blevne udstedte.

§ 9. Bevillinger til at arbeide med egne Hænder, som Frimestere i Haandværker. Disse meddeles duelige og skikkelige Svende, især dem, der ere givte og have Börn; dog ei forinden de have tient i det mindste 4 Aar som Svende.

§ 10. Bevillinger til at bage og sælge Rugbröd, imod at have stedse i Forraad, til Byens Forsyning, et vist passende Qvantum Rug, som af Övrigheden bestemmes.

For samtlige i denne Klasse nævnte Bevillinger fritages de Vedkommende at erlægge noget i Gebyhr, undtagen de i § 8 anförte, hvilke betales, som sædvanligt, med 11 Rdlr. 93 Sk., der beregnes den Kongelige Kasse til Indtægt,

III. Afdeling.

De Kongelige Bevillinger og Expeditioner, som ere betroede Kiöbenhavns Magistrat, saavelsom Stiftamtmændene og Amtmændene, for herefter af disse Övrigheder at overleveres Vedkommende, ere:

§ 11. Begravelsesbreve.

§ 12. Opreisninger paa underordnede Rettes Domme og Behandlinger, naar samme ansöges inden 3 Aar fra den Dag, Dommen eller Kiendelsen er afsagt.

§ 13 Bevillinger til Proclamata, for at indkalde Creditorer i Stervboer, samt Opbuds- og Fallitboer.

§ 14. Bevillinger for Enkemænd og Enker til at sidde i uskiftet Boe med fælleds sammenavlede umyndige Börn.

§ 15. Vielsebreve eller Tilladelse til at vies sammen hiemme i Huset.

§ 16. Bevilling til at vies af uvedkommende Præst.

§ 17. Testamenters Confirmation, naar de, der oprette Testamentet, ikke have Börn eller Livsarvinger.

Iövrigt have Vi meddelt fornævnte Vore Embedsmænd (til hvilke Vedkommende have at henvende sig med Ansögninger om de i denne Afdeling anförte Bevillinger), nöiagtige og bestemte Forholdsregler, i Henseende til de Tilfælde, hvor Vi, i Betragtning af de Sögendes Uformuenhed, ville forunde dem enten Nedsættelse i Gebyhret eller sammes aldeles Eftergivelse, ligesom Vi og have befalet, at Belöbet af det Gebyr, som tilkommer Vor Kasse for disse Bevillingers Dispensationer, skal være tegnet derpaa baade med Tal og Bogstaver, under Cancellie-Casserercns Haand, paa det at enhver kan være forvisset om, at han ikke har betalt mere end han bör etc.

Litr. XX.

Stiftamtmand Stephensen og Biskop Vidalin, ang. at Snæfogstad-Kirke maae nedlægges og Jorden mageskiftes med Kongens Jord Klosterhole (31 Julii 1801).

Christianus Septimus.

V. S. B. Da Præsten til Snæfogstad og annecterede Menigheder under Arnæs-Syssel udi Vort Land Island, Hr. Eggert Bjarnesen allerunderdanigst haver anholdt om at maatte befries for at opbygge den aldeles faldefærdige Hovedkirke Snæfogstad, men at samme for Eftertiden ganske maatte nedlægges og Klosterhole Kirke i dens Sted blive Hovedkirke, samt den Os tilhörende Jord Klosterhole maatte skiænkes til Præstekaldet, eller tillades mageskiftet med Snæfogstad, uden Hensigt til Jordernes forskiellige Afgift; og det af Eders herover afgivne Erklæring, som tilligemed Ansögningen er bleven Os forelagt, erfares, at Snæfogstad Kirke ei alene er unödvendig, da Menigheden ikkun bestaaer af 19 til 20 Personer, der have erklæret sig villige at söge Annex-Kirkerne, men ogsaa faldefærdig og eier intet, hvorfor den igien kan opbygges, samt at Enken i Kaldet vel ved den af Herreds-Provsten afholdte Udtægtsforretning er paalagt at svare nogen Aabod paa Kirken, omtrent 12 Rdlr., men at denne Sum deels er aldeles utilstrækkelig til dens Opbyggelse, deels vilde være næsten umulig at erholde hos denne yderst fattige Enke, der mangler det nödvendige til egen og 2de Börns Underholdning; Ligesom I ogsaa paa Grund af Ansögerens

ringe Kaar have anbefalet det attraaede Magelæg af Gaarden Klosterhole med Snæfogstade; Saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi, i Betragtning af foranförte Omstændigheder, samt efter Vort Rentekammers i Henseende til Mageskiftet afgivne Betænkning allernaadigst ville have bevilget:

1. At *Snæfogstad-Kirke* maae *nedlægges* og ved offentlig Auction *bortsælges*, samt Kiöbesummen med Kirkens *Instrumenter og Ornamenter*, ved Din Biskop Vidalins Foranstaltning; skiænkes til den nærmeste fattige Kirke.

2. At *Hovedkirken* for Fremtiden maae være paa Klosterhole, og *Gudstieneste* der forrettes 2de Hellige Dage, men hver 3die Hellig-Dag paa Annexet Burfell.

3. At Snæfogstad Sogn maa fordeles saaledes, at Gaarden Snæfogstade söger Kirken paa Klosterhole, men den anden Bondegaard Öndverdarnes tilligemed de 2de Huusmænds-Pladser henlægges til Annex-Kirken paa Burfell.

4. At Præste-Enken i Kaldet maae, i Betragtning af hendes kummerfulde Forfatning, eftergives de 12 Rdlr., hun er tilfunden at udrede, som Aabod paa Snæfogstad-Kirke, samt

5. At den Os tilhörende Jord Klosterhole maae mageskiftes med den beneficerede Jord Snæfogstad for at anvendes til Bolig for Præsten i Fremtiden. etc.

Litr. YY.

Stiftbefalingsmand Stephensen og Biskop Vidalin ang. Holum Bispestoels og Latinske Skoles Nedlæggelse i Island (2 October 1801).

Christianus Septimus.

V. S. B. Os er allerunderdanigst bleven foredraget, at, da Holum Stift paa Vort Land Island ikkun indbefatter $\frac{1}{4}$ Part af Landets Overflade og $\frac{1}{5}$ Deel af Landets Indbyggere, synes en Biskops Nærværelse paa Holum, især naar Latin-Skolen sammesteds maatte forenes med Reikevig Skole, ikke at være nödvendig, saameget mindre, som der i Island ellers ikke gives betydelige offentlige Indretninger, Skoler eller Stiftelser, hvis Bestyrelse og Opsyn er Biskoppen overdraget, hvortil endnu kommer, at der ved Holum Bispestols Ophævelse kunde tilflyde Skolevæsenet betydelige Indtægter, til at bevirke en forbedret Indretning af samme, hvorpaa Vi, med Hensyn til at udbrede Held og sand Oplysning blandt Vore kiære og troe Undersaatter paa Island, ville være alvorligen betænkt. Ligeledes have Vi allernaadigst ladet Os foredrage, at der til Opretholdelsen af 2de særskilte lærde Skole-Instituter paa Island, naar samme hensigtsmæssigen skulde indrettes, vilde udfordres en meget betydelig Capital, uden at

derved vilde vindes mere, end at et ikke betydeligt Antal af Disciple fra Islands nordlige Deele kunde nyde Underviisning i en egen Skole, hvorimod en eneste Læreranstalt for Island baade synes at være tilstrækkelig med Hensyn til Landets Folkemængde og at kunne med de forenede Indtægtskilder ved Holum Bispestols og Skoles Nedlæggelse og de samme tillagte Jordegodsers Afhændelse, gives en hensigtspassende Grad af Fuldkommenhed, som ingenlunde kunde ventes af 2de lærde Skoler, uden at enten Vores Kasse skulde bebyrdes med en overordentlig Udgift eller Landet med paalæggende Skatter. Efterat have taget denne Sag under nöieste Overveielse, ville Vi paa de anförte Grunde, samt efter de Os iövrigt foredragne Omstændigheder herved allernaadigst have anordnet og fastsat:

1. At *Holum-Bispestoel* for Fremtiden skal være ophævet, og Biskoppen over Skalholt Stift være *Biskop over heele Island*, imod at nyde, foruden hans hidtil havte Indkomster, et aarligt Tillæg paa 200 Rdlr. af Holum nedlagte Bispestoels Indkomster; Og

2. at *Holum Latinske Skole* ligeledes for Fremtiden skal være afskaffet, med den Bestemmelse: at de nuværende Diseiple ved samme Skole, maae begive sig til *Reikevig-Skole*, hvor de strax skulle modtages og der nyde lige Understöttelse eller saakaldet Almisse med denne Skoles Diseiple, hvilken for det förste udredes af den nedlagte Holum Latinske Skoles Indtægter. etc.

Cap. 4.

De Friderico Sexto.

§ 1.

Natus est anno 1768 die 28 Januarii, anno autem 1790 Mariam Sophiam Fridericam Caroli Landgravii Hassiani filiam in matrimonium duxit, ex qva duas, qvæ ad maturam ætatem pervenerunt, filias, Carolinam et Vilhelminam Mariam suscepit. Defuncto Patre anno 1808 regnum hereditarium duplici bello, cum Svionibus qvippe et Anglis, conturbatum accepit, qvorum illud anno seqvente pace Junccopiensi compositum fuit, hoc vero anno demum 1814 d. 14 Jan. pace Kiliana, qva Dani Norvegiam Sveeis cedere coacti sunt, cui damno pensando Pomeraniam Svecicam acceperunt, qvam deinde cum Borussis pro Ducatu Lavenburgia commutarunt; eodem anno cum reliqvis, qvæ Daniam bello invaserant, gentibus pacem composuerunt, qva occasione insula Helgolandia ab Anglis spoliati fuerunt. Ex qvo Fridericus Sextus A. 1784 in societatem imperii a Patre adscitus est, statui Daniæ emendando omnes vires intendit, unde qvoqve ab eo inde tempore pleraqve Edicta et institutiones huc spectantes illi potissimum debentur. Edictis 20 Junii 1788 et 19 Dec. 1804 ea servitutis genera, qvæ Stavnsbaand et Livegenſtab danice appellantur, abrogari curavit; Edicto 16 Martii 1792 servorum æthiopum nundinationem abolevit; 29 Martii 1814 Judæos civitate donavit. Sub ejus qvoqve regimine literæ atqve scientiæ floruerunt; A. 1785 Academiam chirurgis formandis erigi curavit; Magnam Bibliothecam Regiam 1793 publicis usibus destinavit; scholas populares (Edictis 29 Julii 1814) æqve ac latinas (Edict. 7 Nov. 1809) instauravit, Universitatem Havniensem reformavit (1788), novamqve in Norvegia 1811 erigi curavit; Academiam Soranam, A. 1813 incendio deletam, 1822 in pristinum statum revocavit; institutum Polytecnicum et Academiam Militarem instituit; Societatibus scientiarum artiumqve liberalium patrocinatus est; A. 1831 28 Maii Ordines provinciales auctoritate svasoria præditos instituit, aliaqve, nam longum foret omnia hujus Regis

insignia facta enumerare. Qvod Islandiam attinet, hic tantum monuisse sufficiat, vincula mercaturæ (Edict. 18 Aug. 1786, 13 Junii 1787 etc.) aliqvantum relaxata fuisse. Obiit Rex optimus 3 Dec. 1839.

§ 2.

Edicta et Rescripta, qvæ Islandis dedit, ad institutum nostrum pertinentia, præcipua hæc sunt: 1. De potestate Satrapæ Islandiæ ad tempus aucta; 10 Aug. 1808[1]). 2. De templo Medalfellensi abolendo; 12 Aug. 1808[2]). 3. De prædio *Sel* Pastori cathedrali Reikiavicensi concedendo; 21 Julii 1809[3]). 4. De *Vaccinatione;* 19 Novemb. 1811[4]). 5. De templo Husafellensi abrogando; 21 Aug. 1812[5]). 6. De templo Refstadensi destruendo; 4 Sept. 1812[6]). 7. De templo Maarstadensi delendo; 19 Febr. 1813[7]). 8. De imminuendo numero armentorum ad templum Brautarholtense pertinentium; 29 Martii 1813[8]). 9. De templo Innraholmensi delendo; 12 Apr. 1813[9]). 10. De templo Hvalnesensi delendo; 26 Apr. 1815[10]). 11. De vaccæ æqvamentis ad paræciam Eyrensem pertinentibus; 25 Octob. 1815. 12. De inventario templi Stödensis in ipsius instaurationem divendendo; 6 Martii 1816. 13. De 4 vaccæ æqvamentis ad paræciam Glaumbæensem pertinentibus; 6 Martii 1816. 14. Resolutio de jure fundi dominorum qvoad phocas et aves vindicando; 17 Julii 1816[11]). 15. De templo Aasensi in toparchia Thingeyensi delendo; 2 Octob 1816[12]). 16. De abolendo templo Budensi; 2 Octob 1816[13]). 17. Constitutio de divisione hæreditatis Cleri et causis ecclesiasticis in Islandia dijudicandis; 27 Nov. 1816[14]). 18. Rescriptum de paræcia Halsensi præbendæ Hofensi annectenda; 18 Decem. 1816[15]). 19. Constitutio de festo sæculari in memoriam Reformationis Lutheranæ celebrando; 9 Apr. 1817[16]). 20. Rescriptum de pensione in candelas

---

1) vide ad finem Capitis Litr. A.
2) ibidem Litr. B.
3) — Litr. C.
4) — Litr. D.
5) — Litr. E.
6) — Litr. F.
7) — Litr. G.
8) — Litr. H.
9) ibidem Litr. I.
10) — Litr. K.
11) — Litr. L.
12) — Litr. M.
13) — Litr. N.
14) — Litr. O.
15) — Litr. P.
16) — Litr. Q.

uniusqve diei opera a famulitio solvendis; 21 Maii 1817[17]). 21. Constitutio de annua mercium taxatione; 16 Julii 1817[18]). 22. Rescriptum de eodem; 16 Julii 1817[19]). 23. Resolutio de pecunia in usum scholæ Reikiavicensis destinata et salario ludi Bessastadensis magistrorum constituto; 30 Julii 1817[20]). 24. De duobus prædiis paræciæ Breidabolstadensi adimendis temploqve cathedrali Reikiavikensi addendis; 24 Febr. 1818[21]). 25. De 60 imperialium summa societati Bibliophilorum in Islandia qvotannis concessa; 22 Apr. 1818. 26. Resolutio qva dictæ Societati patrocinium Regium promittitur; 5 Aug. 1818. 27. Rescriptum, qvo Pastori ecclesiæ Akrensis 4 vaccæ æqvamenta templo solvenda condonantur; 7 Apr. 1819. 28. De sacrario ædificioqve ferali ad templum cathedræ Reikiavikensis exstruendo; 28 Apr. 1819. 29. De pecuniæ summa ad templum in insulis Vestmannorum exstruendum concessa; 28 Apr. 1819. 30. De annua pensione Parocho Bægisaaensi concessa; 15 Maii 1819. 31. De Hrunensi ac Reikdalensi præbendis in unum conjungendis; 21 Julii 1819[22]). 32. De sacello in prædio Hofstadir delendo; 8 Martii 1820[23]). 33. De nonnullis templi Hiortseyensis armentis divendendis; 22 Martii 1820[24]). 34. De instaurando templo Hvalsnesensi; 5 Apr. 1820[25]). 36. Constitutio de petitionum et qverelarum forma; 15 Dec. 1820[26]). 36. De bibliotheca et chartario in templo Reikiavikensi condendis; 11 Apr. 1821. 37. De propagatione Vaccinationis in Islandia; 18 Julii 1821[27]). 38. Resolutio de cathedra Episcopali Reikiavikæ instauranda; 27 Sept. 1822. 39. De cessione ejectamentorum maris ad templum Bardense in regione *Fliotum* pertinentium; 5 Dec. 1823[28]). 40. De duobus prædiis ecclesiæ Bruensi in *Jökuldal* annectendis; 5 Dec. 1823[29]). 41. De cessione villæ desertæ vulgo: *Gilstreimi* ad templum Propietarii Fitjensis pertinentis; 24 Mart. 1824[30]). 42. De officiis sacerdotum circa conjugia; 30 Apr. 1824[31]). 43. De Artic. 19 Edicti de Nosocomiis 27 Maii 1746 accuratius de-

17) ibidem Litr. R.
18) — Litr. S.
19) — Litr. T.
20) — Litr. U.
21) — Litr. X.
22) — Litr. Y.
23) — Litr. Z.
24) Litr. AA.
25) ibidem Litr. BB.
26) — Litr. CC.
27) — Litr. DD.
28) — Litr. EE.
29) — Litr FF.
30) — Litr. GG.
31) — Litr. HH.

finiendo; 26 Maii 1824[32]. 44. Constitutio de Edictorum aliarumqve civilium rerum e suggestibus sacris publicatione abroganda; 8 Oct. 1824[33]. 45. Rescriptum de venia sacellum in tractu Breidvikensi intra toparchiam Bardastrandensem in templum mutandi; 31 Dec. 1824[34]. 46. De cathedra Episcopi Islandiæ exstruenda; 2 Apr. 1825. 47. Rescriptum, qvo Tabulæ in usum mutuæ institutionis, si in Islandiam introduci possit, donantur; 21 Apr. 1825[35]. 48. De immunitate studiosorum theologiæ a tributis solvendis; 22 Febr. 1826[36]. 49. Resolutio de mutando Rescripto 4 Maii 1759, qvod de Studiosis ex Islandia oriundis in aliqvam Siællandiæ scholam recipiendis agit; 10 Martii 1826[37]. 50. De exædificanda cathedra Episcopali Laugarnesensi; 5 Apr. 1626 51. Confirmatio legum condendæ Bibliothecæ Dioecesis Islandiæ; 15 Nov. 1826[38]. 52. De abolendo Sacello Fagradalensi; 15 Dec. 1826[39]. 53. Rescriptum, qvod Artic. 11 Edicti 3 Junii 1746 de disciplina domestica abrogat, 21 Febr. 1827[40]. 54. De pecunia in consummationem cathedræ Episcopalis concessa; 9 Martii 1827. 55. De statu Societatis Islandiæ instituendæ examinando; 18 Apr. 1827[41]. 56. De sacrorum administratione in templo cathedrali Reikiavikensi et sacello Videyensi; 25 Apr. 1827[42]. 57. Resolutio, qva Bibliothecæ Dioecesis Islandiæ unum *Floræ danicæ* exemplum donatur; 15 Maii 1827. 58. De salariis sacerdotum pro literis testimonialibus; 7 Nov. 1727 (cfr. Edict. 21 Dec. 1831[43]). 59. Rescriptum, qvod Edictum 30 Apr. 1824, et 24 Sept. 1824 de Islandia valere jubet; 7 Dec. 1827[44]. 60. Resolutio de campanis templi Bessastadensis; 2 Julii 1828. 60. Ecclesiam Vidvikensem Præbendæ Ripensi adimendam Holensiqve addendam; 27 Maii 1829[45]. Decimas e piscatura templo Vestmanneyensi in posterum non esse solvendas; 23 Dec. 1829[46]. 62. De *Vaccinatione*; 24 Martii 1830[47]. 63. De Censoribus ad examina dimittendorum

---

32) ibidem Litr. II.
33) — Litr. KK.
34) — Litr. LL.
35) — Litr. MM.
36) — Litr. NN.
37) — Litr. OO.
38) — Litr. PP.
39) — Litr. QQ.
40) ibidem Litr. RR.
41) — Litr. SS.
42) — Litr. TT.
43) — Litr. UU.
44) — Litr. XX.
45) — Litr. YY.
46) — Litr. ZZ.
47) — Litr. AAA

in schola Bessastadensi; 19 Nov. 1830[48]). 64. Resolutio de re Islandiæ scholastica; 11 Jan. 1831[49]). 65. Constitutio, qvæ varia Edicta anno 1827 data ad Islandiam extendit; 21 Dec. 1831[50]). 66. De duobus Islandicis juvenibus in seminariis Daniæ formandis; 14 Mart. 1832. 67. De stipendio Parocho Thingvallensi concesso; 21 Martii 1832. 68. De templo Bjarnarhavnensi; 19 Sept. 1832. 69. Rescr. qvo arbitrio Episcopi Islandiæ relictum est, privilegia ex Edicto 23 Martii 1827 nonnullis catechumenis confirmandis concessa ad conditionem locorum temporumqve accomodare; 14 Nov. 1832. 70. De stipendio juvenibus islandicis Havniæ literis operam dantibus concesso; 14 Dec. 1832[51]). 71. De templo monasterii Mödruvallensis; 26 Febr. 1833. 72. De tributo Dimittendis in usum scholæ Bessastadensis solvendo; 26 Septembris 1833[52]). 73. Norma ad qvam cura pauperum publica in Islandia dirigenda sit; 8 Jan. 1834[53]). 74. De ornamentis templi cathedræ Reikiavikensis; 29 Jan. 1834. 75. Constitutio de decimis, qvæ de armentis templorum omninoqve de pecore locato solvi debeant; 14 Maii 1834[54]). 76. De cessione prædii *Hlidarhus* ad templum Helgafellense pertinentis; 24 Febr. 1835[55]). 77. De pecunia ad instaurandum templum Vestmanneyense concessa; 25 Febr. 1835. 78. De habitaculo pastoris cathedræ Reikiavikensis; 7 Nov. 1835. 70. De pecunia in instaurationem templi Ingialdsholensis concessa; 9 Sept. 1836. 80. De consummatione templi Vestmanneyensis; 9 Nov. 1836. 81. De abrogatione Eleemosynariorum; 5 Apr. 1837[56]). 82. De exædificando templo monasterii Kyrkiubaiensis; 5 Apr. 1837. 83. De novo coemeterio Reikiavikæ erigendo; 28 Apr. 1837. 84. De habitaculo Parochi Reikiavikensis; 28 Apr. 1837. 85. Templum Gunnarsholtense abolendum et hunc coetum ecclesiæ Keldensi annectendum; 7 Junii 1837. 86. Paræcias *Kyrkjubai* et *Ofanleiti* in insulis Vestmannorum in unum conjungendas esse; 7 Junii 1837. 87. De privatim in Islandia dimissis; 18 Aug. 1837[57]). 88. Paræciam Munkatveraaensem Hrafnagilensi addendam esse; 14 Martii 1838. 89. De dimidia parte prædii *Arnes* in toparchia

---

48) ibidem Litr. BBB.
49) — Litr. CCC.
50) — Litr. DDD.
51) — Litr. EEE.
52) — Litr. FFF.
53) ibidem Litr. GGG.
54) — Litr. HHH.
55) — Litr. III.
56) — Litr. KKK.
57) — Litr. LLL.

Strandensi templo Arnesensi donata; 23 Mart. 1838. 90. De 1000 imperialibus inter egenos Islandiæ sacerdotes per triennium distribuendis; 14 Julii 1838. 91. De cathedra Episcopali Laugarnesensi; 28 Sept. 1838. 92. De decem viris in usus Islandiæ Reikiavikæ convenire jussis; 22 Aug. 1839. 93. De annuo Episcopi Steingrimi Jonæi salario; 28 Sept. 1839. 94. De instauratione templi Thykkvebaiensis; 20 Maii 1840.

Litr. A.

Til Stiftamtmanden over Island angaaende Udvidelse af hans Embedsmyndighed. (10 Aug. 1808).

— Da det paa Grund af den ved Krigen bevirkede Standsning af Communicationen imellem Island og de danske Provindser, vilde være umueligt for Embedsmændene i Island, som hidtil at indhente Resolutioner fra Kongen eller Collegierne i forefaldende Sager, saa, forat den Kongelige Tieneste desuagtet kan fremmes, er det fundet fornödent at tillægge Stiftamtmanden over Island en udvidet midlertidig Embedsmyndighed. Til den Ende vil Kongen, saalænge de nuværende Conjuncturer maatte vedvare, have Stiftamtmanden bemyndiget til, i forekommende Tilfælde, som intet Ophold kunne taale, at tage saadanne Beslutninger og træffe saadanne Foranstaltninger, hvilke han, efter bedste Overbeviisning, maatte ansee meest overeensstemmende med den Kongelige Tienestes Tarv, og Kongens kjære Undersaatters Vel; som en Fölge heraf skulle Amtmændene i Island, i de Tilfælde, hvor den dem anbetroede Myndighed ikke berettiger dem til Sagernes Afgjörelse, henvende sig til Stiftamtmanden, for at erholde hans nærmere Resolutioner, ligesom og Amtmændene og samtlige Embedsmænd i Island, have at efterkomme alt, hvad Stiftamtmanden, saaledes til den Kongelige Tienestes Fremme, den almindelige Sikkerhed og Landets Forsvar anordner og bestemmer. Og haver Stiftamtmanden i alle Henseende at handle saaledes, som han efter sin aflagde Troskabs- og Embeds-Eed, for Kongen agter at forsvare, samt ufortövet, naar den nu spærrede Communication igien vorder aaben, igiennem Collegierne at giöre allerunderdanigst Indberetning om hvad, der af ham i förommeldte Tilfælde, er bleven udfört eller foranstaltet.

Litr. B.

Stiftamtmanden og Biskoppen i Island; angaaende at Annex-Kirken Medalfell under Kiose Syssel maae nedlægges og dens Sogn henlægges til Hoved-Sognet Reinevalle m. v. (12 August 1808).

Fridericus Sextus.

V. S. B. Vi have ladet Os allerunderdanigst foredrage en fra Enken efter afgangne Laugmand Magnus Olavsen til Medalfell i Vort Land Island til Vort Danske Cancellie indkommen Ansögning, hvori hun allerunderdanigst andrager, at den hende tilhörende Medalfells Kirke skal have været saa aldeles forfalden, at den i Aaret 1806 maatte nedrives og at dens Sogn imidlertid sögte til Reinevalle Hovedkirke, som imidlertid har nydt Meldalfells Kirkes Sogn der kun bestaaer af 2de Hovedgaarde og ligesaamange, som have endnu kortere Vei til Reinevalle Hovedsogn end mange af dette Sogns egne Gaarde, hvorfor hun har anholdt om, at Medalfells Kirke maa nedlægges og dens Sogn henlægges til Reinevalle, samt at hende maae tillægges dens Eiende Jorder med tilliggende Herligheder; Efterat have taget denne Sag tilligemed Eders herover afgivne Erklæring i Overveielse, saa give Vi Eder hermed tilkjende, at Vi allernaadigst have bevilget og tilladt, at *Annexkirken Medalfell* inden Kiose-Syssel i Vort Land Island, maa *nedlægges* og dens *Sogn* henlægges til Hovedsognet Reinevalle, og at *samme Annexkirke* med tilhörende *Ornamenter og Instrumenter* maae *sælges* ved offentlig Auction og den derved udbringende *Capital* samt dens *Portions-Beholdning* henlægges til *Reinevalle-Kirke*, hvorimod *Suplicantinden* skal beholde det Annexkirken Medalfell tillagte Jordegods og Herligheder som sin Eiendom, naar hun og Eftermænd intet lade den vedkommende Sognepræst fragaae i hans aarlige Indtægt. etc.

Litr. C.

Til Stiftamtmanden og Biskoppen i Island, ang. at Sognepræsten til Domkirken i Reikevig maae forundes Gaarden Sel til frie Brugsjord. (21 Juli 1809).

V. S. B. Vi have allernaadigst ladet Os foredrage en af Eder til Vort Danske Cancellie indsendt Ansögning fra Præsten til Reikevigs Domkirke i Vort Land Island, Hr. Brinjolv Sivertsen, hvori han har andraget, at der ingen Præstegaard i Reikevig existerer og at han derfor, da hans Embede giör ham det nödvendigt, at boe i eller ved Reikevig, har maattet boe som Leilænding paa Gaarden Sel, da hans Mensalgaard Breidholt ligger for langt borte. Paa Grund heraf og da hans Embeds Indkomster ere ringe i Forhold til Stedets Dyrhed, hvortil kommer, at hans Formænd Domkirkepræsterne paa Skalholt, havde alle frie Bopæl, har han derfor allerunderdanigst an-

sögt, deels om at faae udlagt en frie Brugsjord til Embedet, hvortil han har foreslaaet fornævnte Gaard Sel, der tilhörer Reikevig Domkirke, og deels om Hielp til en Præsteboeligs Opförelse; Efterat have taget denne Sag tilligemed Eders og Vort Rentekammers derover afgivne Betænkninger og Sagens övrige Omstændigheder i Overveielse, give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi herved allernaadigst befale, at förommeldte *Gaard Sel* maa forundes Domkirkepræsten i Reikevig Hr. Brinjolv Sivertsen og Eftermænd i Embedet til *fri Brugsjord*, den förstnævnte Hr. Sivertsen ogsaa for den forbigangne Tid, i hvilken han har været Præst i Reikevig, samt at den af Hr. Sivertsen paa Stedet opförende *Præsteboelig*, naar den efter lovlig Syns- og Taxations-Forretning af Biskoppen befindes at være forsvarlig og anstændig Præstegaard, maa godtgjöres saavel ham, som de efterfölgende Præster til Reikevig Domkirke ved deres Fratrædelse af Eftermændene med en i Forhold til Bygningens Störrelse og Værd passende *Kiöbesum* etc.

Litr. D.

Placat ang. Vaccinationen. (19 November 1811. Ved Canc. Skriv. af 9 Mai 1818 giort gieldende for Island).

Hans Maiestæt Kongen har allernaadigst bifaldet fölgende Tillæg til Forordningen af 3die April 1810 om Vaccinationen:

1) De, som uden at være egentlige Læger herefter ville paatage sig at vaccinere, skulle dertil, efter godtgiort Duelighed, erhverve Authorisation, i Danmark af Vaccinations-Commissionen i Kiöbenhavn, og i Norge af det derværende Sundheds-Collegium.

2) Saadan Authorisation bör strax, og uden videre Dueligheds-Pröve, meddeles alle dem uden for Lægestanden, som i de foregaaende Aar med Held og Virksomhed have udövet Vaccinationen og efterkommet de om samme givne Befalinger, til et Beviis om, at disse deres Bestræbelser ei ere upaaskiönnede.

3) Enhver Læge og enhver authoriseret Vaccinateur, bör, snarest muligt, af Övrigheden forsynes med en saadan Protocol, som i ovennævnte allernaadigste Forordnings 6te § omtales. Disse Protocoller indrettes paa en og samme Maade, efter det Schema, som er denne Plan vedhæftet.

4) De Læger, hvem det specielle Tilsyn med Vaccinationen, i Fölge Forordningen af 3die April 1810 § 2 paaligger, have i de dem meddeelte Protocoller sogneviis at antegne alle dem, som i deres District blive vaccinerede; og det hvad enten Vaccinationen er foretaget af dem selv, eller af Andre.

5) Enhver anden Læge og Vaccinateur har ligeledes, efter det foreskrevne

Schema, i den Ham meddeelte Protocol, sogneviis at antegne alle dem, som af Ham vaccineres, og ved hvert Aars Slutning at tilsende vedkommende Districts-Læge Protocollen eller en bekræftet Gienpart deraf, paa det at Districtets Læge, i Overeensstemmelse med hvad i det foregaaende er befalet, kan i sin Protocol overföre samtlige i Districtet vaccinerede.

6) De Vaccinations-Attester, hvilke, i Fölge Forordningen af 3die April 1810, meddeles de Vaccinerede, skulle forevises den vedkommende Sognepræst, som ved Paategning har at bevidne, at de ere Ham foreviiste. Navnene paa dem, hvis Vaccinations-Attester forevises, skal Sognepræsten indföre i Kirkebogen, eller i en særskilt Protocol, som aarligen bör eftersees og attesteres af Amtsprovsten, eller hvor ingen Amtsprovst er beskikket, af Stedets Provst. Antallet paa dem, som i hvert Sogn af Præsterne saaledes ere indtegnede, bör, ved hvert Aars Slutning, af Provsterne tilmeldes Stedets civile Over-Övrighed.

7) Ligeledes skulle og de, under § 4 her omhandlede Districts-Læger, ved Aarets Udgang indsende deres Protocoller til fornævnte Over-Övrigheds Eftersyn; og bör denne, ved i Protocollen at bevidne at saadant er skeet, tillige anmærke, om hvad som deri er anfört befindes at stemme med Præsternes Opgivende.

8) Naar den, som har foretaget Vaccinationen, og den, som er bleven vaccineret, hindres fra at komme sammen imellem den 7de og 9de Dag efter Indpodningen, saa at ingen Vaccinations-Attest som sædvanligt kan udstædes, da skal den Vaccinerede inden bemeldte Tids Forlöb fremstille sig for Præsten, eller en anden paalidelig Mand, for af ham at modtage et Interims-Beviis om, hvorvidt Vaccinationen efter Skiönnende er ægte, og om den har havt de sædvanlige Kiendetegn, der nævnes i de anordnede Vaccinations-Attester. Saadant Interims-Beviis har Vaccinateuren, naar det af ham erkiendes at være tilstrækkelig oplysende, at omvexle med en formelig Attest.

9) Naar Nogen, som er bleven vaccineret förend Forordningen af 3die April 1810 udkom, skulde mangle Vaccinations-Attest, da har han at henvende sig til en authoriseret Læge, som efter Omstændighederne, og Beskaffenheden af det Ar, Vaccinen har efterladt sig, bör bestemme og bevidne om de ægte Vacciner sandsynligen have været giennemgáaede; eller i modsat Fald paa nye foretage Vaccinationen.

10) Efter den 1ste Julii 1812 maa ingen antages til Confirmation, som ei beviisligen har været vaccineret, eller og har havt de naturlige Kopper. Til den Ende skulle Districts-Lægerne, nogle Gange om Aaret, möde hver i sit Districts Almue-Skoler, for, efter Aftale med Præsten og Skolelærerne, at vaccinere Enhver af Skole-Ungdommen, som ikke befindes forhen at være vaccineret eller have havt de naturlige Kopper.

11) Naar Vaccinationen er foretaget uden Betaling og paa offentlig Bekost-

ning, paaligger det den Vaccinerede, efter foregaaende Tilsigelse, at fremtille sig for Lægen, paa det at Koppernes Ægthed kan vorde bedömt; og maae hverken de Vaccinerede eller deres Paarörende, i saa Tilfælde, vægre sig ved, at der tages Koppe-Indpodnings Materie af deres Vacciner.

12) Det skal være Pligt for alle dem, der befatte sig med Vaccinationen, efter bedste Evne at conservere Vaccine-Materie, til Brug i Fremtiden.

Hvilket herved kundgiöres til alle Vedkommendes allerunderdanigste Efterlevelse.

Schema

til en Vaccinations Protocoll.

No.	Navn.	Kiön:		Alder.	Födested.	Forældre.	Sundheds Tilstand.	Om Attest er udstædt eller meddeelt.	Attestens Datum.	Anmærkninger.
		Mand.	Qvinde.							

Litr. E.

Biskoppen over Island ang. Husafell-Kirkes Nedlæggelse. (21 Aug. 1812).

Fridericus Sextus.

V. G. Os er allerunderdanigst blevet foredraget et af Dig til Vort Danske Cancellie indgivet Forslag, hvori Du andrager, at det ved Sognepræsten Jon Grimsens dödelige Afgang ledigblevne Husafells, Aas og Kalmannstunge Præstekald udi Vort Land Island, hvis Folkemængde er meget ubetydelig, kan ansees for overflödig, og Du holder det for rigtigst, at det bliver nedlagt og dets 3 Sogne herefter forenet med Reikholt og Gilsbakke Sognekald, samt at Du i Haab at dette Dit Forslag allernaadigst bifaldes, haver foranstaltet Husafells-Kirke, som aldeles bröstfældig, bortsolgt for 70 Rdlr. 79 Sk. Efterat Vi allernaadigst have overveiet denne Sag med samtlige dens Omstændigheder, saavelsom de af Vort Danske Cancellie og Vort Rentekammer derover

giorte Bemærkninger, give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi herved allernaadigst ville have fastsat og anordnet:

1. *Husefells Præstekald* skal *ophæves*, *Kirken sammesteds nedlægges* og *Sognet* henlægges til Annexkirken paa Aas, hvor *Gudstienesten* forrettes hver 3die Helligdag af Præsten til Reikholt.

2. *Salget af Husafells Kirke* bifalde Vi og *approbere* herved det for samme giorte *Bud*, og ville Vi, at *Kiöbesummen* skal *anvendes* til at godtgiöre Præsten til Reikholt, Provst Eggert, hans ved dette Kalds Modtagelse lidte Skade.

3. Kirkens *Ornamenter* og *Instrumenter* skulle deles imellem de fattigste Kirker i Borgerfjords Provstie, ligesom og dens *Klokker* skal henlægges til de Kirker inden Herredet, som Provsten efter Correspondence med Stiftsövrigheden anseer for at trænge meest dertil.

4. Den *benificeerede Jord Husafell* skal lægges til Reikholts Kirke og de 2de Husafells-Kirke tilhörende Jorder til Gilsbakke Præstekald, dog skal *Enken* efter fornævnte afdöde Præst Grimsen til Husafell, nyde Halvdelen af disse Jorder, saalænge hun forbliver i eenlig Stand.

5. *Præsten til Reikholt* skal nyde foruden Lammefoder, Tiender, Dagsværker m. m. af det saaledes combinerede Aas- og Husafells Annex-Sogn ligesom forhen Præsten til Husafell, de halve Smörleier af de Kirken paa Aas tilhörende Qvilder.

5. *Kalmannstunge Annexkirke* skal nedlægges og Sognet henlægges til Gilsbakke, samt förstnævnte Kirke overlades Proprietairen til Gaarden Kalmannstunge for dermed at afkorte noget Kirkens Gield til ham.

7. De 4 Kalmannstunge tilhörende Qvilder skulle som forhen forblive paa samme Gaard og Præsten paa Gilsbakke ligesom för ham til Husafell oppebære deraf de halve Smörleier in natura efter den gængse Priis i Landet etc.

Litr. F.

Til Samme, ang. Tilbagekaldelsen af Rescriptet af 4de Novbr. 1796 om Refstade-Kirkes Forflyttelse, samt at bemeldte Kirke maae nedlægges. (4 September 1812).

Fridericus Sextus.

V. G. Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst bleven foredraget, at det ved allerhöieste Rescript af 4de November 1796 er fastsat, at Kirken paa Refstad i Nordre-Mule-Syssel udi Vort Land Island skulle forflyttes til Gaarden Krossavik i samme Sogn og af Refstades Kalds Ringhed ikke for Eftertiden udgiöre en Hovedkirke, men blive en Annexkirke til Hof Præstekald i Vapnefiorden, samt at paa Grund af denne Bestemmelse Eieren af Gaarden Krossavik, forrige Sysselmand Gudmund

Petersen, hvem Hovedforpligtelsen af Kirkens Flytning og Opbyggelse paaligger, i en til bemeldte Collegium indkommen Ansögning, hvorover Du haver afgivet Din allerunderdanigste Betænkning, har anholdt om, at Gaarden Fagridalur, hvis Indkomster forhen ere tillagte Præsten for Refstad Kald, maatte overdrages ham, for dermed at bestride Omkostningerne paa Kirkens Flytning, men at nu en Annexkirke i Vapnefiorden ansees for at være aldeles overflödig, siden Veien er ubetydelig fra enhver af dette Annexes Sognegaarde til Hovedgaarden Hof, og at altsaa den allernaadigst befalede Flytning af Kirken vilde foraarsage unyttige Omkostninger, ligesom ogsaa Sognemændene eenstemmigen have yttret det Önske, at denne aldeles forfaldne Annexkirke ikke maatte opföres. Paa Grund heraf har Vort Danske Cancellie allerunderdanigst foreslaaet, at foranförte allernaadigste Rescript maatte blive tilbagekaldt og Kirken paa Refstad nedlagt. Efterat Vi have overveiet denne Sag tilligemed de af Vort Rentekammer og de af den interimistiske Stiftsbestyrelses-Commission i Island i den Anledning gjorte Bemærkninger, give Vi Dig herved tilkiende, at Vi hermed allernaadigst ville have *Reser. 4 Novbr. 1796* ang. Refstades Kirkes Forflyttelse til Krossavik *tilbagekaldt*, samt at Vi derhos tillade, at bemeldte Kirke maae *nedlægges* og dens *Eiendomme og Jorder* saavelsom fornævnte Præsten i Refstad hidtil benificerte Gaard *Fagridalur* overdrages Hofs Sognekald etc.

Litr. G.

Til Samme, ang. at Annexkirken i Márstade skal nedlægges og Menigheden henlægges til Hovedkirken Undirfell m. v. (19 Februar 1815)

Fridericus Sextus.

V. G. Os er af Vort Cancellie allerunderdanigst bleven foredragen en Forestilling fra Dig, hvori Du andrager, at Kirken paa Marstade, der er Annex til Hovedkirken Undirfell, er i Aaret 1811 saaledes ödelagt ved Snee- og Fieldskreed, at den er aldeles ubrugbar til Gudstienesten og ikke staaer til at reparere, paa hvilken Grund Du indstiller, at denne Annexkirke, som allerede ifölge allernaadigst Rescript af 17 Maii 1765, som overflödig skulde nedlægges, men senere efter Ansögning fra nogle gamle Folk af Sognet, som havde vanskeligt ved at söge Hovedkirken, blev tilladt for det förste at maatte vedblive, nu da den er aldeles ödelagt og overflödig, allernaadigst maatte tillades, ikke igien at blive opfört, og Menigheden henlægges til Hovedkirken Undirfell. I hvilken Anledning Vi med Hensyn til Sagens Omstændigheder og i Overeensstemmelse med de af Dig derhos giorte Forslag betræffende Fordelingen af Kirkens Eiendomme, hvilke Vi finde hensigtsmæssige, herved allernaadigst ville have fastsat og anordnet: at bemeldte ödelagte *Marstade Annexkirke* skal *nedlægges* og Me-

ligheden henlægges til Hovedkirken Undirfell, dog saaledes at *Gaarden Öxl* henlægges til Thingöre Klosters Kirke, og ville Vi derhos allernaadigst, at der, hvad Marstade Kirkes Eiendomme angaaer, skal forholdes paa fölgende Maade:

1. Den Marstad Kirke tilhörende Præsteskyld *Uppeland* eller fri Underholdning for Præsten istedet for Jordegods, den halve *Svanefangst* paa Hunevand, $\frac{1}{4}$ Deel af *Drivhvale* og *Drivtömmer* paa Gaarden Tiörn paa Vatnsnæs Forstrand, $\frac{1}{16}$ Deel af den saakaldte *Spákonu-Arv*, Rettighed til Sæter paa Sandadal, og fri Græsning for golde Kreaturer sammesteds, samt et vist Qvantum Törveskiær i Gaarden Steinnæs Land, skulle tilfalde de nuværende Eiere af Gaarden Marstad.

2. Kirkens *Portions-Beholdning* tilligemed det Overblevne af dens *Ornamenter og Instrumenter*, samt *Belöbet* af hvad *Kirkens Levninger* ved Auction ere udbragte til, skulle henlægges til de fattigste Kirker i Provstiet, hvorved Kirken paa Undirfell i Særdeleshed skal tages i Betragtning.

3. At 2de af de Kirken tilhörende *4 Qvilder* skulle tilfalde Eierne af Gaarden Marstade, imod at de skulle være pligtige ligesom forhen at vedligeholde de andre to og betale fulde Smörleier af dem til Præsten ved Hovedkirken Undirfell. etc.

Litr. H.

Til Samme, ang., at de paa Eiendommen Brautarholt hæftende Kirkeqvilder maae ved indtræffende Vacance i Brautarholt nedsættes til 8. (29 Martii 1815).

Fridericus Sextus.

V. G. Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst bleven foredragen en Ansögning fra Os elskelig Magnus Stephensen, Vor Etatsraad samt Justitiarius i Vor Landsoverret paa Vort Land Island, hvori han som Eier af Jorden Brautarholt med tilhörende Kirke anholder om, at de paa denne Eiendom hæftende 12 Kirkeqvilder, hvoraf Stedets Præst oppebærer den halve Leie, maa nedsættes til 8 og for de övrige erlægges en passende Betaling. Efterat Vi allernaadigst have overveiet denne Sag, tilligemed Din i den Anledning afgivne Erklæring, ville Vi med Hensyn til de oplyste Omstændigheder herved allernaadigst have bevilget og tilladt, at de paa fornævnte Eiendom Brautarholt hæftende *Kirkeqvilder* maae ved förste Vacance i Brautarholts Kald nedsættes til 8 imod at de övrige 4 Qvilder sælges ved offentlig Auction og at den indkomne Kiöbesum af Stiftsdirectionen giöres frugtbringende mod behörig Sikkerhed, samt at Renten af Kiöbesummen for bestandig tilfalder Præsten i Kaldet. etc.

Litr. I.

Til Samme, ang. Nedlæggelsen af Annexkirken paa Godset Indreholm og dens Sogns Forening med Hovedkirken Garde. (12 April 1815).

Fridericus Sextus.

V. G. Os er allerunderdanigst bleven foredragen en Ansögning fra Os elskelig Magnus Stephensen, Vor Etatsraad samt Justitiarius i Landsoverretten paa Vort Land Island, hvori han anholder om, at Annexkirken paa hans Gaard Indreholm maae nedlægges paa Grund af at den kan ansees for overflödig, da det tilliggende Sogns Folkemængde er ubetydelig og Veien til Hovedkirken er kort og let, samt med Hensyn til at Kirken er aldeles forfalden og saa fattig, at man har været nödsaget til at slagte 7 af dens Qvilder. Efterat Vi allernaadigst have overveiet denne Sag med samtlige dens Omstændigheder, samt de i Anledning af samme af Vort Rentekammer saavelsom af Dig afgivne Erklæringer, ville Vi herved allernaadigst have anordnet; at bemeldte *Annexkirke* paa Godset *Indreholm* maae nedlægges og dens Sogn forenes med Hovedkirken Garde paa Akrenæs, paa fölgende Vilkaar:

1. At denne Annexkirkes *Bygning* med tilhörende *Ornamenter og Instrumenter sælges* ved offentlig Auction og det derved udbragte *Pengebelöb* anvendes til
   a. Hovedkirkens nödvendige Forstörrelse.
   b. Betaling af Annexkirkens Giæld til fornævnte Os elskelig Magnus Stephensen.
   c. Resten af Kapitalen giöres frugtbringende for enhver Benificiarius i Kaldet.

2. At Sognepræsten, som Leier af Annexkirkens 5 Qvilder, som endnu ere paa Gaarden, nyder en Gaarden Indreholm bestandig paahæftende Embeds-Indtægt af 50 Pd. Smör aarligen, enten in natura eller i Værdie, og at nærværende Præst som Erstatning for de 7 slagtede Qvilder, desuden paa samme Maade maae nyde aarligen 70 Pd. eller fuld Værdie, men at denne Erstatning ophörer ved den nuværende Sognepræsts Afgang fra Embedet.

3. At Værdien af de 7 uddöde Qvilder betales af meerbemeldte Vor Etatsraad Stephensen med 42 Rdlr., som anvendes paa den under Nr. 1 anförte Maade.

4. *At Kirkens Jordparter* og övrige *Rettigheder* maae tilfalde Gaarden Indreholm.

Litr. K.

Til Islands Stiftamtmand og Biskop, angaaende Hvalsnæs Kirkes Nedlæggelse.
(26 April 1815).

Friderichs Sextus.

V. S. B. Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst blevet foredraget en Forestilling fra Eder, hvori I andrage, at den Os tilhörende Kirke paa Hvalsnæs i Guldbringe Syssel udi Vort Land Island, som var höist bröstfældig, er aldeles nedblæst og dens Levninger bortsolgte ved Auction, samt at Gienopbyggelsen af denne Kirke som vilde falde Vor Kasse til Byrde og tillige medföre möisommeligt Pligtarbeide for Sognebeboerne, formeentligen maa ansees som overflödig, da saavel Hovedsognet som dets Annexer beqvemt kunde forenes med Nabokaldene. Efterat Vi allernaadigst have overveiet denne Sags Omstændigheder tilligemed det af Eder derhos giorte Forslag og den af Vort Rentekammer i den Anledning afgivne Betænkning, give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi herved allernaadigst ville have anordnet:

1. At bemeldte *Hvalnæs-Kirke skal nedlægges* paa fölgende Vilkaar:

a. at *Sognet* forenes med Utskaale Sogn.

b. at det for *Materialierne* af Hvalsnæs-Kirke indkomne Auctionsbelöb deponeres i Vor Kasse.

c. At der af Hvalsnæs Kirkes *aarlige Indtægter* afgives saameget aarlig til Utskaale Kirke, som dennes Udgivter til Bröd, Viin og Lysning nu ville udgiöre mere end forhen, samt de halve Liigpenge for de herefter paa Hvalsnæs Kirkegaard begravende Liig, hvorimod den nedlagte Hvalsnæs Kirkes övrige Indtægter skulle af Kirkeværgerne oppebæres og aarligen indleveres i Vor Kasse til Afdrag paa Kirkens Gield til samme.

d. at *Annexet Krisevog* betienes af Præsten til Utskaale hver 4de Helligdag om Sommeren og hver 5te om Vinteren imod at Præsten til Utskaale nyder saavel af Hvalsnæs som Krisevogs Sogn alle lovmæssige præstelige Indtægter.

e. at *Annexet Niardvigs Kirke* betienes af Præsten til Kalvetiörn, imod at han af disse Sogne nyder alle faldende præstelige Indtægter.

2. De paa den Os tilhörende Gaard Hvalsnæs værende og til Hvalsnæs Kirke henlagte *7 Qvilder* skulle nedsættes til 3½ og skulle disse 3½ Qvilder stedse forblive ved Gaarden, saaledes at Præsten i det Sogn, hvortil Hvalsnæs Kirke hörer, deraf oppebærer den hele Leie in natura, og at Opsidderen paa Gaarden paa egen Regning vedligeholder dem. etc.

Litr. L.

Resolution ang. Fuglevarp og Sælhundefangst. (17 Julii 1816).

For at sikkre Vedkommendes lovlige Rettigheder i Henseende til Ederfugle og anden Fuglevarp samt Sælhundefangst i Island, ville Vi herved allernaadigst have bestemt: 1) at naar nogen uden Grundeierens Tilladelse lösner Skud paa saadanne Steder, hvor Varpestæder for Ederfugle ere anlagte eller indrettede, skal han for hvert Skud böde 3 Rdlr. S. V. dersom Skudet skeer i den saakaldte Værpetid, nemlig fra 30te April til 1ste Augusti hvert Aar, med 2 Rdlr. S. V. dersom det skeer paa en anden Tid. 2) At det skal være Enhver forbudet, undtagen i Nödvendigheds Tilfælde, at lösne noget Kanouskud inden ½ Miils, eller noget Bösseskud inden ¼ Miils Afstand fra saadanne Steder, hvor Ederfuglevarp maatte findes, hvilke Steder til den Ende bliver aarligen af Övrigheden at foranstalte bekiendtgiorte til Tinge eller paa anden passende Maade til hver Mands Efterretning, da den, som handler herimod, skal, forsaavidt det ikke er Söefarende, som endnu ei have været paa Landet og altsaa ikke kunne antages at kiende Forbudet, for hvert Skud i Værpetiden böde 1 Rd. 48 Sk. Sölvværdie, men udenfor Værpetiden 1 Rd. S. V. 3) At ogsaa Steder, hvor betydelig Herlighed af anden Fuglevarp end Ederfuglevarp maatte findes, skulle af Övrigheden, dog efter Vedkommendes Begiæring paa den ovenfor under Nr. 2 foreskrevne Maade aarligen foranstaltes fredlyste, der, naar nogen Uberettiget derefter jager paa saadanne Steder, han for hvert Skud bör böde 2 Rbd. S. V. 4) At hvo som forsætligen skyder Sælhunde paa en andens Grund eller Forstrand, bör, hvis Grunden eller Forstranden har været lovligen fredlyst, böde 2 Rbd. S. V., men ellers 1 Rbd. S. V. for hvert Skud. 5) At de ovenfor bestemte Böder skulle saa ofte Forseelsen gientages, fordobbles, indtil de naae en Sum af 50 Rbd. S. V., hvilken den Skyldige, naar hans Böder eengang ere oplöbne til denne Sum, siden erlægger for hver derefter gientagen lige Forseelse. 6) At foruden Böderne bör den Skyldige hvergang forsaavidt Skudet er skeet med Bösse, have denne forbrudt. 7) At af samtlige foranförte Böder tilfalder Angiveren ⅓ Deel og Stedets Fattigkasse de övrige ⅔ Dele tilligemed Værdien af det forbrudte Gevær, men at derimod de Fugle eller Sælhunde, som ved ulovlige Skud maatte være dræbte, tilhöre den, paa hvis Grund eller Forstrand de ere skudte, ligesom han i ethvert Tilfælde tilkommer Erstatning efter uvillige Mænds Taxation for den Skade han desforuden maatte have lidt; og 8) At det iövrigt skal forblive ved de nugieldende Lovbestemmelser om Jagten paa Island.

Litr. M.

Til Biskoppen over Island, ang. Ophævelse af Annexkirken Aas i Norder-Syssel og -Amt (ɔ: Ás i Kélduhverfi. 2 October 1816).

— 1) *Annexkirken* Aas *nedlægges* og Aas *Sogn* henlægges til Hovedkirken paa Garde.

2) Aas Annexkirkes *Bygning* tilligemed de samme tilhörende *Ornamenter* og *Utensilia* skulle bortsælges ved offentlig Auction og de derfor indkommende Penge tilligemed Kirkens *Portions Beholdning* uddeles mellem de *fattigste Kirker i Provstiet.*

3) Den Aas Annexkirke tilhörende *Andeel* i *halve Gaarden Aas*, tilligemed Kirkens samtlige *Servituter*, samt 6 af dens 12 *Qvilder* tilfalde nuværende Eier af Gaarden, imod at han og Eftermænd underholde de övrige 6 Qvilder paa Gaarden uden at deres Vedligeholdelse i nogensomhelst Tilfælde kommer Beneficiarius til Garde til Last samt betale til denne efter disse 6 Qvilder fulde Smörleier, nemlig 120 Pd. Smör, eller dets Værd efter gangbar Priis. etc.

Litr. N.

Til Samme, ang. Ophævelse af Annexkirken paa Budum i Sneefieldnæs Syssel i Vesteramtet. (2 October 1816).

Friderichs Sextus.

V. S. B. Da Vort Danske Cancellie allerunderdanigst har andraget for Os, at Annexkirken paa Vor Gaard Budum i Sneefiældnæs Syssel under Vesteramt paa Vort Land Island er ganske forfalden og savner de behövende Bidrag til Istandsættelsen ligesom dens Portionsbeholdning ikkun udgiör lidt over 18 Rdlr. i Conrant Sedler; samt at den kan nedlægges uden mindste Tab for Sognepræsten eller synderlig Besvær for Sognefolket, der ligesom forhen, för bemeldte Annexkirke blev oprettet, kunne söge Kirken paa Stadastad; Saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi, efter allernaadigst at have taget denne Sag i Overveielse tilligemed samtlige dens Omstændigheder og de af Vort Rentekammer samt af Dig, Os elskelig Vor Biskop over Island og vedkommende Amtmand og Herredsprovst fremsatte, Os af Vort danske Cancellie allerunderdanigst foredragne Bemærkninger og Forslag, herved allernaadigst ville have bevilget og fastsat:

1) At *Annexkirken* paa Vor Gaard *Budum* inden Sneefiældnæs Provstie Vesteramt paa bemeldte Vort Land Island skal *nedlægges,* dens *Bygning,* samt *Ornamenter* og *Utensilia bortsælges* ved offentlig Auction og sammes *Belöb* skiænkes til een eller flere fattige Kirker i nysmeldte Vesteramt.

2) At de 4 bemeldte Kirke tilhörende *Qvilder* maa som hidtil forblive paa Budum og Præsten til Stadestad nyde deraf de halve Smörleier.

3) At Bude *Sogn* eller Gaarden Budum med tilhörende Hialeier eller Huusmandspladse tilligemed Gaarden Hraunhöfn herefter som tilforn skal höre til Kirken paa Stadestad. etc.

Litr. O.

Forordning

for Island, ang. hvorledes med Skifter efter Personer af geistlig Stand, samt med geistlige Sagers Paadömmelse i förste Instants bör forholdes. (27 Novbr. 1816).

Vi Frederik den Siette etc. etc. Giöre vitterligt: at, da Vi allernaadigst have fundet det gavnligt, at den under 5te Decbr. 1806 for Vort Rige Danmark, udgivne Forordning, forsaavidt den angaaer Provsternes Skifte-Jurisdiction og Overformynderie, samt Rettens Pleie i geistlige Sager, giöres gieldende ogsaa for Vort Land Island: Saa kundgiöres herved de af bemeldte Anordnings Forskrifter, som paa Vort Land Island allerunderdanigst bör tages til Fölge:

§ 1.

Den *Skifte-Jurisdiction*, og de, af samme flydende Pligter i Henseende til *Umyndige*, der hidtil har været tillagt *Provsterne* paa Vort Land Island, skal, efterhaanden som nuværende Provster afgaae, overtages af de, paa ethvert Sted af Os beskikkede, *civile Övrigheder* og *Rettens-Betiente*, og de Midler, som höre under geistligt Overformynderie, derefter snarest muligt afleveres til Vedkommende.

§ 2.

Ligeledes skulle og fornævnte Vore civile Embedsmænd være pligtige til, naar nogen af de nuværende Provster saadant forlanger, at modtage den Skifte-Jurisdiction, med tilhörende Overformynderie, som har været Provsten anbetroet; dog at alt afleveres i vedbörlig Orden, og at de *Boer*, som strax kunne sluttes, först bringes til Endskab.

§ 3.

Naar noget *Boe*, ifölge denne Anordnings 1ste og 2den §, afleveres, bör vedkommende *geistlige Skifteforvalter*, eller dennes Stervboe, være berettiget til, derfra at erholde Godtgiörelse for de Forretninger, som allerede i samme ere udförte.

§ 4.

Rets-Sager, der ikke angaae geistlige Embedsmænds Pligter, eller Forhold i Embedsförelse, skulle ikke ansees som geistlige Sager, men, uden Undtagelse, hvad

enten de Vedkommende stævnes som Parter eller Vidner, behandles og paakiendes ved *de almindelige Domstole.*

§ 5.

Naar *Provste-Ret* anordnes til geistlige Sagers Paakiendelse i förste Instants, bör den *civile Underdommer* paa det Sted, hvor Retten holdes, baade *som Dommer og Skriver* tiltræde samme. Underdommeren og Provsten skulle tage *Sæde i Retten* efter deres Rang.

§ 6.

Ligeledes bör og *civile Actores* beskikkes i de Sager, som ved slige Retter forhandles. etc.

Litr. P.

Islands Biskop, ang. at Hals Sognekald skal være forenet som Annex med Hof Kald. (18 December 1816).

Fridericus Sextus.

V. G. Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst bleven foredraget en Ansögning, hvori Sognepræsten for Hof Menighed paa Vort Land Island Hr. Svend Petersen, der i de sidste 5 Aar tillige har forestaaet de præstelige Forretninger i det ikke langt derfra beliggende Hals Sogn, allerunderdanigst anholder om, at nysmeldte Sogn for bestandig maa henlægges som Annex til Hof Sognekald. Efterat Vi allernaadigst have overveiet denne Sag, med samtlige dens Omstændigheder og den af Dig desangaaende afgivne Erklæring, saa give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi herved allernaadigt ville have bevilget og fastsat: at *Hals Sognekald* paa Vort Land Island for Eftertiden bestandig skal være *forenet som Annex med Hof Kald* sammesteds; saaledes at Sognepræsten i Hof Kald *hver tredie Helligdag* forretter *Gudstieneste* i Hals Kirke, og besörger de övrige, til Kaldet hörende *præstelige Forretninger*, imod at han nyder alle *dette Kalds Indtægter* og Emolumenter, samt *Præstegaarden* med tilhörende *Qvildeleier og övrige Herligheder*, saa og *Indtægten* af den Kirken tilhörende Jord Hamar. etc.

Litr. Q.

Anordning om en Jubelfest at holdes i Aaret 1817 til Erindring af Reformationen ved Dr. Martin Luther. (9 April 1817).

Vi Frederik den Siette etc. etc. Giöre vitterligt: At som Vi erkiende Vigtigheden af det Gode, der tildeeltes Vort Fædreland ved den renere evangeliske Lære,

og med landsfaderlig Glæde overskue denne Læres velgiörende Fölger i de snart udlöbne Tre Hundrede Aar; saa ville Vi og, at den inderlige Tak, der i Hierterne ydes Alherren, fordi han giorde saa vel mod Landets Slægter, skal gives Leilighed til at frembryde ved offentlig Lovsang og Priis i hans Templer, og lydeligen at yttres paa ethvert Sted, hvor hans blide Evangelium forkyndes.

Vi paabyde derfor en Jubelfest i dette Aar, at holdes overalt i Landets Kirker, ved Kiöbenhavns Universitet, og ved hver af de lærde Skoler, overeensstemmende med de Höitider, som Vore Fædre andægtigen holdte i Aaret 1617 og 1717, til Minde om Dr. Martin Luthers, Aar 1517 den 31te October begyndte, og af Forsynet kraftigen vedligeholdte Reformation i den christne Kirkes Lære.

Saa ville Vi og, paa det at denne Reformations Mærkelighed end nærmere kan vorde bekiendt blandt menige Mand, fra Almueskolerne lade uddele et kort forfattet Skrift, hvori fornemmelig den tilvoxende Ungdom kan underrettes om samme.

Og da det er Os vigtigt, at den christelige Troesbekiendelse, som Dr. Luther ved Reformationen fremkaldte, aldrig skal glemmes, saa have Vi og allernaadigst ladet foranstalte, at en nöiagtig Afskrift af den Augsburgske Confession vorder trykt, saaledes som den oprindeligen blev overgivet, i det latinske Sprog; hvoraf eet Exemplar anskaffes til hvert Pastorat, paa vedkommende Kirkes eller Kirkers Regning; og som dette forbliver ved Pastoratet, saa skulle Præsterne Mand efter Mand dertil være ansvarlige.

Om de Höitider, som ved denne Fest bör finde Sted, ville Vi, foruden hvad Vi ellers særskilt have befalet, endvidere her allernaadigst kundgiöre fölgende:

1. Den Jubelfest, som i Anledning af Reformationen ved Dr Martin Luther i Aaret 1517, höitideligholdes i Vore Lande i dette Aar, skal vedvare i 3 Dage, nemlig den 31te October, samt den 1ste og 2den November næstkommende.

2. Söndagen forud, nemlig den 26de i October Maaned, skal fra alle Prædikestole den anstundende Fest forkyndes, og intimeres til dens Höitideligholdelse. Ligeledes skal, paa samme Dag, 2de Herolder i deres Herolds Dragt, paa alle offentlige Pladser i Vor kongelige Residentsstad Kiöbenhavn, kundgiöre Vor Villie om Festens Höitideligholdelse og Dagene, som dertil ere bestemte.

3. Dagen förend Festen, nemlig den 30te October, skal om Eftermiddagen fra Klokken 5 til 6 ringes med alle Kirkernes Klokker, saavel i Kiöbstæderne som paa Landet.

4. Stadsmusikanten i Kiöbenhavn skal strax efter Ringningen med blæsende Instrumenter, især Basuner, lade udföre fra Trinitatis Kirkes Taarn nogle af de meest höitidelige Psalmemelodier, hvilket og bör finde Sted paa Festens 2de förste Dage

om Aftenen mellem 6 og 7, fra eet af de andre Kirkers Taarne. En saadan Musik skal ogsaa opföres i de andre Kiöbstæder, fra ethvert Steds Hovedkirke, naar den af Stadmusikanterne eller andre kan gives.

5. Ved Solens Opgang den 31te October, skal Festens Indtrædelse forkyndes i Vor Kongelige Residentsstad Kiöbenhavn, med Kanonernes Lösning 3 Gange Volden rundt. Hvilket ogsaa skal skee paa andre Steder i Vore Stater hvor Volde og Kanoner ere.

6. Paa Festens förste Dag den 31te October, skal i alle Kirker holdes höitidelig Takkefest for Guds Varetægt over den evangeliske Lære i den forlöbne Tid; i Kiöbstæderne baade til Höimesse og Aftensang, paa Landet til den sædvanlige Kirketid paa ethvert Sted. Paa denne Dag skal til Höimesse prædikes over Joh. 8 Cap. 12te Vers, og til Aftensang over Eph. 2det Cap. 8de til 10de Vers. Kirkerne skulle efter ethvert Steds Leilighed prydes, som til höitidelig Fest, og Kirkemusik skal overalt, hvor den haves, foranstaltes af Vedkommende. Efter Prædiken skal saavel til Höimesse, som til Aftensang, synges Psalmen: O store Gud vi love Dig etc., hvilken Psalme istemmes af Instrumental-Musik, hvor denne kan gives. Vore Biskopper skulle prædike til Höimesse i deres Cathedral- Dom- eller Hovedkirker.

7. Paa Festens anden Dag, Löverdagen den 1ste November, skal ved Kiöbenhavns Universitet og i samtlige lærde Skoler, efter forudgangne Programmer, holdes Taler i det latinske Sprog: Ved Universitetet af den förste Professor i Theologien, og i enhver lærd Skole af Rectoren, og hvor ingen Rector er, af Skolens förste Lærer; Musik med Cantater og Chorsange skal tilföies, hvor det kan skee. Ved samme Höitidelighed skulle ogsaa academiske Promotioner finde Sted ved Universitetet.

8. Festens tredie Dag, Söndagen den 2den November, skal ligesom dens förste Dag, holdes hötidelig i alle Kirker, baade til Höimesse og Aftensang, med egentligst Hensyn paa, at anraabe Gud om Naade og fremdeles Beskyttelse for Kirkens rene Lære, og til at opmuntre sig til, at værdeligen vandre derefter. Paa denne Dag skal prædikes til Höimesse over 1 Cor. 3die Cap. 11te Vers, og til Aftensang over Hebr. 13de Cap. 8de Vers. Psalmerne paa denne Dag istemmes ligeledes af Orgel- og anden Instrumental-Musik, hvor samme kan gives; — og skulle de Collecter og Bönner, som til hver af Kirkefesterne meest findes passende, vorde Præsterne tilsendte.

9. Paa Festens 1ste og 3die Dag skal kimes og ringes saaledes, som ved Höitideligheder er sædvanligt, og ligeledes paa Festens anden Dag i de Kiöbstæder, hvor Taler i de lærde Skoler holdes.

10. Ingen offentlig Forlystelse, Skuespil, Bal og deslige maa tillades paa

nogen af de 3de Festdage eller Aftenen forud, og saavel paa den förste som den sidste Festdag skulle alle Arbeidssysler hvile, saaledes som i Hensyn til Fest- og Helligdage er anordnet.

11. Den 2den November skal, ved Solens Nedgang, paa samme Maade som for Morgenen den 31te October er anordnet, med Kanonernes Lösning anhyndes, at Festen er til Ende. etc.

Litr. R.

Islands Stiftamtmand og Biskop, ang. at Tienestefolk skulle svare Lysetold til vedkommende Sognekirke og yde Dagsværk til Sognepræsten, (21 Mai 1817).

Fridericus Sextus.

V. S. B. Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst bleven foredragen en dertil indkommen Forespörgsel fra Vor Amtmand over Nord- og Öster-Amtet paa Vort Land Island angaaende hvorvidt Tienestefolk og Huusfolk der paa Landet ere pligtige til at betale Lysetold til vedkommende Kirke og svare Dagsværk til Sognepræsten. I denne Anledning ville Vi, efter allernaadigst at have overveiet denne Sag med samtlige dens Omstændigheder, samt de derom forhen givne Bestemmelser og de af Dig Os elskelig Vor Biskop over Island, samt af Vort Rentekammer i Sagen afgivne Betænkninger, hvilket alt af bemeldte Vort Cancellie allerunderdanigst er Os foredraget, hermed allernaadigst give Eder tilkiende, at saavel *alle Tienestefolk* paa Vort Land Island, som og de *Huusfolk* sammesteds, der ikke holde Tienestefolk, bör, naar de *tiende af 60 Alen eller derover*, betale ½ *Lysetold* til vedkommende Sognekirke i Overeensstemmelse med de i denne Henseende gieldende Lovbestemmelser, samt yde vedkommende Sognepræst *et Dagsværk* enten in natura eller andre gode Landöre efter Middelpriis paa den Tid og det Sted, et saadant Dagsarbeide skulde forrettes. etc,

Litr. S.

Forordning angaaende aarlige Capitelstaxter paa Island. (16 Juli 1817).

Vi Frederik den Siette etc. etc. Giöre vitterligt: at herefter skulle aarligen sættes *Capitelstaxter* i Vort Land Island, i hvilken Henseende vedkommende Övrigheder igiennem Vort Rentekammer blive tillagte de fornödne Befalinger. Og ville Vi allernaadigst, at alle Skatter og Afgivter til Os, samt al Landskyld, Tiende og i Almindelighed alle Afgivter til Embedsmænd og offentlige Stiftelser, skulle der i Landet, naar de ere bestemte i Natural-Producter, men ikke af Vedkommende kunne udredes

i det saaledes fastsatte Naturale, betales efter fornævnte Capitelstaxter, dog at, naar den Afgivtspligtige har erhvervet Ret til at vælge imellem Naturalpræstationer eller en staaende Pengebetaling, dette Valg da vedbliver paa den ved Vor Forordning af 20de Martii 1815, § 21, bestemte Maade etc.

Litr. T.

Til Biskoppen over Island, ang. en Kongelig Resolution om Capitelstaxten paa Island. (16 Juli 1817).

Af det kongelige Rentekammer er Cancelliet bleven underrettet om, at *Hans Maiestæt* paa Kammerets allerunderdanigst giorte Forestilling om Capitelstaxters Sættelse paa Island, har under 16 Juli dette Aar allernaadigst resolveret saaledes: I Henseende til de ved Resolution af 23de Mai 1806 befalede Capitelstaxters Sættelse i Island, ville Vi herved allernaadigst have nærmere bestemt:

a. at *Stiftamtmanden* og *Amtmanden* hver i sit Amt skulle hvert Aar ved Handelstidens Slutning af *Sysselmændene* og Stiftamtmanden tillige af *Byefogden* i Reikevig, meddeles Erklæringer om hvad Handelspriserne og Sveite- eller Oplandspriserne paa andre Varer i samme Aar efter et Middeltal have været i deres Districter, ligesom ogsaa i Sönderamtet *Biskoppen* og i hvert af de andre Amter den *Provst*, som han overdrager saadant, skulle igiennem *Provsterne* til samme Tid meddeles lige Erklæringer fra alle *Sognepræster*, hvorved nöie bliver at iagttage, at de af disse verdslige og geistlige Embedsmænd i saa Henseende afgivne Erklæringer maae være grundet paa nöiagtigt Opgivende af de virkelig stedfundne Priser.

b. At disse *Erklæringer* skulle af Stiftamtmanden og Biskoppen i Sönder-Amtet og af Amtmanden og den dertil af Biskoppen committerede Provst i hvert af de andre Amter *samles* hver for sig og et *Middeltal* deraf *uddrages*, ved at sammenlægge de af de verdslige Embedsmænd angivne Priser for hver Varesort især og dividere den Sum, som ved denne Sammenligning udkommer med Antallet af de givne Erklæringer og paa samme Maade at fremgaae med de af de geistlige Embedsmænd meddeelte Erklæringer.

c. At de saaledes for hver Varesort udbragte *2de Hovedsummer* derefter skulle ligeledes for hver Varesort for sig *sammenlægges* og det halve af den derved for hver Varesort *udkommende Sum* af Stiftamtmanden og Biskoppen i Sönder-Amtet og af Amtmanden og den dertil af Biskoppen committerede Provst i hvert af de andre Amter *ansættes* uden videre Approbation *som gieldende Capitelstaxt* for det Aar, der paafölger det, hvis Priser ere lagte til Grund for Capitelstaxtens Beregning.

d. At ligesom saaledes bliver at ansættes een Capitelstaxt for Sönd-Amtet

eller Fierding, een for Vester-Amtet, een for Norder-Amtet eller dets Nordre Fierding og een for Öster-Amtet eller Norder-Amtets Östre Fierding, saa overlades det dog til Stiftamtmanden og Biskoppen eller vedkommende Amtmand og Provst at sætte *speciel Capitelstaxt* for et eller andet enkelt Syssel, i Tilfælde at saadant skulde formedelst særdeles forskiellige Priser i samme fremfor i Amtets eller i Fierdingens övrige Sysseler, ansees fornödent.

e. At Capitelstaxterne skulle sættes i Rbp. N. V.

f. At de skulle være satte saa betimeligen, at de kunne være *bekiendte* paa alle Steder i Amtet eller Fierdingen i det seneste *inden Midten af det Aars Mai Maaned, for hvilken de skulde giælde*, og derfor *publicerede* paa de *Mantalstinge*, som da holdes.

g. At med det fra Landet om Foraaret tilbagevendende *Postskib* skulle Stiftamtmanden og Biskoppen, samt Amtmændene og vedkommende Provster giöre Indberetninger til vort *Rentekammer* om de satte Capitelstaxter og dermed tillige lade fölge de Erklæringer fra vedkommende verdslige og geistlige Embedsmænd, hvorpaa de ere grundede, for at Vort Rentekammer kan giennemgaae samme, og ifald noget derved skulde være at erindre, endskiöndt ifölge forestaaende Litr. e. ingen Forandring kan skee i den da satte Capitelstaxt, dog bemærke saadant til Iagttagelse ved Capitelstaxternes Sættelse for de fölgende Aar.

h. At med Hensyn paa muligen mödende Tilfælde ved Postskibets Reise, skulle desuden med det fra ethvert Amt om Efteraaret först afgaaende Handelskib sendes Duplicater af bemeldte Indberetninger og Erklæringer.

Forövrigt bemyndige Vi allernaadigst Vort Rentekammer til forsaavidt det findes fornödent, nærmere at instruere Vedkommende i Henseende til fornævnte Capitalstaxter, saasom ang. de Varesorter, paa hvilke de maae sættes, ang. Formen af de Erklæringer, som Embedsmændene skulle meddele om de giældende Priser o. s. v.

Cancelliet den 11te October 1817.

Litr. U.

Kongelig Resolution (30 Juli 1817) hvorved bifaldes, at de 2.500 Rdlr. S. V., som paa Civilreglementet ere opförte for Reikevig Latinskole, herefter maae udbetales uden at lide den ved Resol. af 14de Januar 1791 befalede Afkortning af 6 pCt., og at Lærerne ved Bessestad Latinskole maae fritages for bemeldte Afkortning i deres Gager; samt derhos tilbagebetales, hvad dem siden deres Ansættelse den 5te October 1815 er afdraget ved Gagernes Udbetaling.

Litr. X.

Til Biskoppen over Island, ang. Breidabolstad Kalds Besættelse. (24 Febr. 1818).

Cancelliet har efter desangaaende at have brevvexlet med det Kongelige Rentekammer allerunderdanigst foredraget Hans Majestæt de af Deres Höiærværdighed i Skrivelse af 5te Septbr. f. A. giorte Forslag om 2, Breidebolstad Kald tilhörende Gaarde, Sigluvik med 1 Handr. Landskyld og 5 Qvilder, samt Forsæti med 100 Al. Landskyld og 2 Qvilder, maatte henlægges ad interim til Reikevigs Domkirkes Forbedring.

Og Hans Majestæt har derpaa under 24 f. M. allernaadigst resolveret saaledes: Vi bifalde allernaadigst, at indbemeldte Breidebolstad Sognekald tilhörende 2 Gaarde Siglnvik og Forsæti maae indtil videre henlægges til Reikevig Domkirkes Forbedring. etc.

Cancelliet den 4de Marts 1818.

Litr. Y.

Til Stiftamtmanden og Biskoppen over Island, ang. Foreningen af Hruna og Reikedals Præstekald. (21 Julii 1819).

Friderieus Sextus.

V. S. B. Vi give Eder herved tilkiende, at Vi, efter Eders derom allerunderdanigst giorte Forslag, som med Vort Rentekammers Betænkning er Os af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst foredraget, herved allernaadigst ville have fastsat og anordnet, at Hruna og Reikedals Præstekald paa Vort Land Island i Fremtiden skulle udgiöre eet Præstekald paa fölgende Vilkaar:

1. Reykedals Sogn lægges til Hrune Sogn, den ene Gaard Haukholt undtagen, som lægges til Annexet Tungufell, hvor Gudstienesten ligesom forhen af Præsten til Hruna bliver at forrette hver 3die Helligdag. 2. Præstegaarden Reykedal med tilhörende Hialeier, skal efterat den först vedbörligen er synet og Aabod paa samme bestemt efter dens forefindende Omstændigheder, henlægges som Mensale til Reykedals Sogn. 3. Den paa Reykedal værende Kirke, samt alle den tilhörende Ornamenter og Utensilier skulle af Præsten Hr. Steingrimsen afleveres i vedbörlig Tilstand eller og med tilstrækkelig Aabod og siden bortsælges ved offentlig Auction, og skal den derfor udbringende Værdie efter Dit Os elskelige Vor Biskops Sigende uddeles blandt de fattigste Kirker i Amtet, og 4. Af det saaledes forenede Hruna og Reikedals Kald skal Enkepensionen herefter, i Overeensstemmelse med Rescriptet af 5 Juni 1750, erlægges med $\frac{1}{10}$ Deel af den Indtægt, hvortil begge Kald vare anslaaede, og skal den

til fattige Enker aarligen svarende Contribution, iſölge samme Rescr. 7de §, være 4 Mark, ligesom og Udlægget til Pastores emiritos, der ved Frdn. af 14 Febr. 1705 er bestemt til 60 Al. eller 2 Rdlr. Species af Hruna Præstekald, forhöies til 80 Alen eller 2 Rdlr. 4 Mk. Species etc.

Litr. Z.

Til Biskoppen over Islands Stift ang, Nedlæggelsen af det paa Gaarden Hofstad i Vester-Amt værende Capel. (8 Marts 1820).

Fridericus Sextus.

V. G. Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst bleven foredraget en Ansögning, hvori Proprietairen Thorbiörn Olsen paa egne og Medeieres Vegne af Gaarden Hofstad i Hnappedals Syssel paa Vort Land Island, allerunderdanigst har anholdt om, at det paa bemeldte Gaard værende forfaldne Capel maatte som unödvendigt, bevilges aldeles nedlagt. Efterat Vi allernaadigst have overveiet denne Sag med Din i den Aaledning afgivne Erklæring, som tilligemed Vort Rentekammers Betænkning og Sagens övrige Omstændigheder af bemeldte Vort Cancellie allerunderdanigst ere Os foredragne, give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi hermed allernaadigst ville have bevilget og tilladt, at det ommeldte *Capel maae nedlægges*, dog paa Vilkaar, at *Sognepræsten derved intet afgaaer* i sine lovlige Rettigheder, samt at *Bygningen* med tilhörende *Ornamenter og Instrumenter* sælges ved offentlig Auction og de derfor indkommende Penge uddeles til de *fattigste Kirker i Vester-Amtet* paa Vort Land Island etc.

Litr. AA.

Rescript til Biskoppen over Island (22 Marts 1820), hvorved, efter Ansögning af Proprietair Sigurd Olafsen til Hiortsöe under Vesteramtet, tillades, *at Sex af de paa bemelhte Gaard Hiortsöe værende 12 Kirkeqvilder* maae ved Auction bortsælges og den derfor *indkommende Sum* tilfalde Hiortsöe Kirke imod at *Præsten holdes skadeslös for hans halve Andeel i Qvildeleien* derved, at han erholder *Landskylden* 60 Alen af Gaarden Hamrendar, saaledes at Proprietair Olafsen udsteder *lovgyldig Adkomst* til Hiortsöe Kirke paa Gaarden Hamrender og *lovlig Forpligtelse* for sig og efterkommende Eiere af Gaarden Hiorstö, til at holde Præsten skadeslös, hvis Jordens Landskyld skulde forringes saameget, at den ei blev Vederlag for de ved Qvildernes Salg tabte Smörleier.

Litr. BB.

Til Islands Stiftamtmand og Biskop, ang. at den efter Reser. af 26 April 1815 nedlagte Hvalsnæs Kirke igien maae opbygges paa den Kongelige Gaard Hvalsnæs (5 April 1820).

Fridericus Sextus

V. S. B. Vi give Eder herved tilkiende, at Vi efter den af nogle af Hvalsnæs Sognemænd paa Vort Land Island derom allerunderdanigst giorte Ansögning, som af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst er bleven Os foredragen tilligemed Vort Rentekammers og Eders desangaaende meddeelte Betænkninger, herved allernaadigst ville have bevilget og tilladt.

1. at den ifölge Vort under 26 April 1815 til Vor daværende Stiftamtmand og Dig, Os elskelige Vor Biskop over Island, ergangne Rescript, nedlagte Hvalsnæs Kirkes Sognemænd maae paa egen Bekostning lade opföre en Kirke paa Vor Gaard Hvalsnæs, dog at de selv vedligeholde denne Kirke og forsyne den med de fornödne Instrumenta og Ornamenta, samt Bröd og Viin, uden Byrde i nogetsomhelst Tilfælde for Vor Kasse. 2. At der i denne Kirke maae forrettes Gudstieneste hver 6te Helligdag, og Sognepræsten, naar han i Embedsforretninger besöger denne Kirke, forskaffes fri Underholdning af Sognets Beboere for sig og Fölgemand, samt Foder for sin Ridehest paa bemeldte Gaard Hvalsnæs. 3. At Kirkeindtægten af Hvalsnæs Sogn, nemlig Jordegods- og Lösöre-Tiende, samt Lysetold og Begravelsespenge, maa tillægges den ommeldte nye Kirke som Hielp til dens Vedligeholdelse, naar först den paa forrige Hvalsnæs Kirke hæftende Gield til Vor Kasse, i Overeensstemmelse med fornævnte Vort allerhöieste Rescript, er afbetalt etc.

Litr. CC.

Forordning, indeholdende Bestemmelser med Hensyn til Ansögningers og Klagers Forfattelse og Indsendelse m. v. (15 December 1820, cfr. Kongelig Resolution 6 Juni 1821).

* Vi Frederik den Siette etc. etc. giöre vitterligt: at Vi have anseet det hensigtsmæssigt, at de gieldende Forskrifter angaaende Klagers og Ansögningers Affattelse og Indsendelse, yderligere og med nogle nærmere Bestemmelser, som Vi, til Öiemedets Opnaaelse, have fundet tienlige, indskiærpes ved en ny Anordning.

Thi byde Vi, som fölger:

§ 1.

Alle Ansögninger, som indgives enten til Os Selv, eller og til Vore Collegier

eller Departementer om Benaadninger og Dispensationer fra Lovene og Anordningerne, skulle fremdeles, som hidtil, i alle de Tilfælde, hvori særskilt Undtagelse ikke er forundt, skrives paa det anordnede stemplede Papiir. Naar der til en slig Ansögning ikke er forbrugt det befalede Papiir, skal den ikke blive anseet eller Resolution derpaa gives, med mindre den er bilagt med gyldig og troværdig Attest om Supplicantens Uformuenhed, hvilken Attest de Vedkommende have at meddele uden Betaling.

§ 2.

Naar nogen, som ei selv kan skrive, vil indgive Klage over Embedsmænd eller andre, bör han lade samme forfatte enten ved en ordentlig beskikket Sagförer eller og ved en anden Embedsmand. Derimod skal det ikke være Nogen formeent, ved enhver skrivkyndig Mand, som han dertil kan formaae, at lade forfatte saadanne Ansögninger og Forespörgseler enten til Os Selv eller Vore Collegier, i hvilke der ikke föres Anke mod Nogen. Dersom nogen Uberettiget forfatter en Klage for en anden, skiöndt han rettelig angiver sig som dens Forfatter, og iövrigt ingen Mislighed har begaaet, som kan paadrage större Straf, böde 5 til 20 Rbdlr. Sölv til Districtets Fattigvæsen.

§ 3.

Enhver, der forfatter en Ansögning for en anden, skal paa denne navngive sig som Concipient, med tilföiet Forklaring om hans borgerlige Stilling og Bopæl; og for at denne Forskrivt i Fremtiden desbedre skal kunne overholdes, haver ogsaa den, der selv har forfattet sin Ansögning eller Klage, udtrykkelig at anmærke denne Omstændighed.

De Ansögninger, hvorved ovenanförte Regel ikke er iagttaget, bör ikke, forinden Feilen rettes, af vedkommende Övrighed modtages til Erklæring, ei heller fra Collegierne enten afgiöres eller Os forestilles.

§ 4.

Dersom Nogen urettelig erklærer sig for Forfatter af en Ansögning eller Klage, bör han, saaavelsom enhver, der giör sig medskyldig i dette urigtige Forhold, böde til Districtets Fattigvæsen fra 20 til 100 Rbdlr. Sölv, efter Omstændighederne og den Paagieldendes Kaar. Skulde nogen oftere begaae en saadan Forseelse, bliver Mulcten 2den Gang fra 40 til 200 Rbdlr. Sölv og saa fremdeles dobbelt. Saafremt Nogen maatte misbruge en Andens Navn, ved, mod dennes Villie, at nævne ham som Forfatter, bliver den Skyldige at straffe med Arbeide i Forbedringshuset fra 8 Maaneder til 3 Aar, med mindre Forbrydelsen maatte være forbunden med saadanne Omstændigheder, at en höiere Straf, efter denne Anordning, kan finde Sted.

§ 5.

Hvo, som befindes at ophidse og forlede Andre til aabenbare falske Klage-

maal og lögnagtige Angivelser, straffes med Arbeide i Forbedringshuset fra 8 Maaneder til 2 Aar efter Sagens Beskaffenhed. Över han samme Forbrydelse oftere, dömmes han anden Gang til lige Arbeide i 3 til 6 Aar, men tredie Gang til Tugthusarbeide paa Livstid. Skulde nogen Procurator eller anden Embedsmand begaae en saa skammelig Handling, bör han, fornden den övrige Straf, have sit Embede forbrudt.

§ 6.

Skulde nogen, uden dog at giöre sig skyldig i Overtrædelse af § 5, lade sig bruge til at forfatte en Klage eller Angivelse, hvis Urigtighed er ham bekiendt, bliver han derfor, efter Sagens Beskaffenhed, at straffe med Embeds Tab eller Böder til de Fattige fra 100 til 500 Rbdlr. Sölv. Ligeledes bliver han at ansee med Böder til de Fattige fra 20 til 200 Rbdlr. Sölv, naar han indklæder Klagen i utilbörlige og usömmelige Udtryk. Iövrigt paaligger det i Særdeleshed de Procuratorer eller Embedsmænd, som paatage sig at forfatte Klager eller Ansögninger, at udföre dette med Flid og Nidkiærhed i Overeensstemmelse med de Paagieldendes Tarv.

§ 7.

Overbevises Nogen at have skrevet falske Navne under en Klage eller Angivelse, bör han straffes förste Gang med Arbeide i Fæstningen eller Rasphuset fra 3 til 6 Aar, og anden Gang med Fæstningsarbeide paa Livstid.

§ 8.

Alle Klager eller Ansögninger, som ere af den Beskaffenhed, at derom behöves nærmere Forklaring fra Övrigheden, skulle först overleveres til vedkommende Övrighed, der, efter derom at have indhentet den fornödne Efterretning og Oplysning, paa Ansögningen bör tegne sin Erklæring, ligesom og de Erklæringer, hvilke Övrigheden maatte have indhentet fra andre Vedkommende, bör in originali fölge Ansögningen eller Klagen. Naar samme er forsynet med alle fornödne Erklæringer, bliver den forseglet at tilbagelevere til Supplicanterne, som da selv besörge samme indsendt til vedkommende Collegium eller Departement. Dog skal det staae Övrigheden frit for, i enkelte Tilfælde, hvor Uleilighed eller Forsinkelse kunde flyde af denne Fremgangsmaade, selv at indsende Sagen til vedkommende Sted, hvilket i Særdeleshed bliver at iagttage, hvor Sagens Fremme paa nogen Maade interesserer det Offentlige.

§ 9.

Dersom nogen Klage eller Ansögning indkommer, der ikke, i Overeensstemmelse med det, som i § 8 er foreskrevet, er forsynet med vedkommende Övrigheds Erklæring, haver Supplicanten sig selv at tilskrive, at hans Andragende bliver uden Resolution henlagt. Iövrigt bliver den foranförte Fremgangsmaade ogsaa at iagttage, hvor der föres Klage imod Övrigheden selv. Kun hvor Övrigheden, i dette eller an-

det Tilfælde, nægter sin Erklæring, skal det være tilladt, at indgive Ansögningen eller Klagen uden Erklæring.

§ 10.

Det skal staae enhver Supplicant frit for, at indlevere en med den til Övrighedens Erklæring indgivne Ansögning eller Klage ligelydende Gienpart til vedkommende Collegium eller Departement, med Paategning om Tiden da Originalen er afleveret, for at Collegiet kan sættes istand til at iagttage det Fornödne, hvis Sagen ei inden en passende Tid, bliver indsendt fra vedkommende Övrighed.

Iövrigt skal det paaligge vedkommende Övrigheder og Embedsmænd, udtrykkeligen at nævne, naar Ansögningen eller Klagen er dem tilhændekommen, naar den er afsendt til nogen anden, for fra ham at indhente Oplysninger, og endelig hvad Tid den derfra er kommen tilbage, alt for saavidt ikke selve de i Ansögningerne eller Klagerne og Erklæringerne anförte Data vidne om, at Sagen er fremmet uden mindste Ophold.

§ 11.

Ligesom det paaligger Övrigheden, som en hellig Pligt og under strengeste Embedsansvar, at afgive deres Erklæringer i Overeensstemmelse med deres bedste Overbeviisning efter Sagens nöieste Undersögelse, saaledes skal det og være Pligt for vedkommende Övrighed redeligen at veilede og oplyse Supplicanterne, især naar disse ere af Almuestanden. Som Fölge heraf bör den tilholde Supplicanten at rette de Feil, som maatte findes ved Ansögningen, samt naar et aldeles lovstridigt og ugrundet Andragende fremkommer, at advare Supplicanten om den Uleilighed, han kan paa drage sig, ved at indlevere samme. Dog er Övrigheden ingenlunde bemyndiget til at tilbageholde Ansögningen eller Klagen, naar den Paagieldende vedbliver sin Begiæring om at faae samme forsynet med Erklæring til Indsendelse paa vedkommende Sted. Hvor der maatte være Formodning om urigtig Opgivelse af Concipisten eller om anden Mislighed, har Övrigheden at foranstalte behörig Undersögelse desangaaende.

§ 12.

Iövrigt skulle Klager og andre Ansögninger, saavelsom Övrighedernes Erklæringer derover, uden unyttig Vidtlöftighed og Formaliteter, være forfattede saa korte som muligt, dog at alle Sagens Omstændigheder, som kunde have Indflydelse paa Udfaldet, deri anföres. Derhos bör de være tydelig skrevne, samt indrettede efter földende Schema:

Stedet, hvor Supplicanten har Hiem. Datum og Aarstal. Supplicantens fulde Navn, Embede, Caracteer eller Næringsbrug, samt kortelig anfört, hvad der söges. Concipistens fulde Navn, Stand og Bopæl.	**Til Kongen.** Her anföres Memorialen selv. allerunderdanigst N. N.

Hvorefter alle Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette.

Litr. DD.

Til samtlige Amtmænd paa Island ang. Vaccinationens Udbredelse paa Island. (18 Juli 1821).

Fridericus Sextus.

V. S. B. og V. G.: Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst foredraget, at skiöndt Indbyggerne paa Vort Land Island ved forskiellige Tid efter anden trufne Foranstaltninger ere blevne deelagtiggiorte i de velgiörende Fölger af Vaccinationen, som Værnemiddel imod Börnekopper, saa har dog i Særdeleshed Mangel paa deslige Vaccinateurer medfört Hindring for Vaccinationens fuldkomne Udbredelse og Vedligeholdelse sammesteds, hvorfor Vi, efter Vort Cancellies derhos allerunderdanigst gjorte Forslag allernaadigst ville have fölgende Bestemmelser paabudne som giældende indtil videre:

1) Det paalægges den paa Næs boende Landphysicus hvert Aar i de Dage af Juli Maaned, naar *Synodus Generalis* eller Landemodet holdes, saavelsom og hver Gang Præsteordination i Reikevig foretages, sammesteds at indfinde sig, og uden Be-

taling at undervise de til Reikevig ankommende Præster og Provster i alt det Nödvendige, Vaccinationen vedkommende, samt derhos aarligen nogle Dage om Foraaret i Slutningen af April eller Begyndelsen af Mai Maaned, imod Godtgiörelse af virkelige Udgifter for Skyds og Diæt, at indfinde sig i Bessestad Skole, for ligeledes her at undervise dimittenderne fra Skolen. 2) De saakaldte Fierdings- eller Districts-Chirurger paalægges ligeledes uden Betaling i Vaccinationen at undervise Præsterne i det Syssel, hvor Chirurgerne selv boe, efter den Tuur og Orden, som Amtmanden foreskriver, og, forsaavidt angaaer de Sysler, hvor ingen Chirurg er boende, paalægges det tvende Præster eller andre i Vaccinationen tilstrækkeligen kyndige Mænd, ligeledes efter vedkommende Amtmands nærmere Inddeling og Bestemmelse, at giöre korte Omreiser i Sysselet for at undervise de andre Præster, eller, hvor disse dertil maatte være uskikkede, andre hæderlige Mænd af Bondestanden i alt Vaccinationen vedkommende, saaledes at der i hvert Syssel eller Provstie i Landet kunde haves 6 a 8 kyndige Vaccinateurer; og bemyndiges Amtmændene til at fastsætte Godtgiörelsen for de Udgivter, som ved disse Reiser foraarsages Districtschirurgerne og bemeldte tvende Præster eller andre i Vaccinationen kyndige Mænd. 3) Samtlige saaledes oplærte Vaccinateurer skulle, efter Landphysici eller Districtschirurgernes Forslag, af vedkommende Amtmand beskikkes til at forrette Vaccinationen, imod af enhver af dem vaccineret Person, paa hvilken Vaccinationen har slaaet an, at oppebære et Honorarium af 12 Rbsk. Sölv, hvorunder Betalingen for behörige Vaccinationsattesters Meddelelse bliver at indbefatte. Hvis den Paagieldende er saa fattig, at han ikke formaaer at udrede dette Belöb, foretages Vaccinationen uden Betaling. 4) For Eftertiden skal ingen have Agang til at vorde ansat som Præst i Island, med mindre han beviser at have nöie Kundskab om alt Vaccinationen vedkommende, og derhos forpligter sig til, enten selv, eller ved en kyndig Medhielper under hans Opsigt, at vaccinere Sognets Indvaanere. 5) Enhver af Præsterne skal tilstilles en af Overövrigheden authoriseret Protocol, hvori alle vaccinerede blive indförte med Anmærkning om, naar de ere vaccinerede, og naar de befalede Attester derover ere meddeelte, hvilke Protocoller iövrigt skulle indrettes efter det Schema, som er opgivet i den for Vort Rige Danmark under 19de November 1811 om Vaccinationen udgangne Placat. 6) Vaccinateuren paalægges omhyggeligen at conservere Vaccinematerie og Skorper, og i Mangel heraf at reqvirere Samme af Landphysicus eller Districtschirurgerne, som atter hermed ville blive at forsyne fra den i Kiöbenhavn allernaadigst anordnede Commission angaaende Vaccinationen, ligesom og Materie og Skorper blive at uddele i Reikevig og Bessestad Skole af Landphysicus ved hans Möder sammesteds, og 7) samtlige Vaccinateurer, saavel Præster som Districtslæger og andre dertil Authoriserede, paalægges aarligen til Landphysicus at indsende Extrakter af Vaccinationsprotokollen, hvilke Extrakter,

forsaavidt Præsterne angaaer, authoriseres af vedkommende Provst i Provstiet, og forsaavidt andre Vaccinateurer betræffer, af Sysselmændene hver i sit Syssel, og skal Landphysicus derefter samlet indsende dem til den i Kiöbenhavn anordnede Commission angaaende Vaccinationen, hvorfra de igiennem Vort Danske Cancellie blive at forelægge Os til Oplysning om denne vigtige Gienstands Fremme, samt hver Vaccinateurs större eller mindre Driftighed. De ved Udförelsen heraf medgaaende Omkostninger maae i de förste tvende Aar afholdes af Vor Finantskasse, efter hvilken Tids Forlöb Du haver at indkomme med allerunderdanigst Betænkning om, hvorledes Vaccinationen fremdeles kunde fremmes, og om ikke de i Frdn. af 3 April 1810 og Placat af 19 Nov. 1811 for Vort Rige Danmark indeholdte Forskrifter kunne med de fornödne Modificationer udstrækkes til Vort Land Island; og bemyndige Vi Dig derhos til, hvis Tegn til Koppesygdom i den Tid skulde vise sig, da i Lighed med Anordningerne for Vort Rige Danmark, dog med særdeles Hensyn til de locale Forhold, at træffe de fornödne Foranstaltninger. etc. etc.

Litr. EE.

Islands Biskop, ang. at Thorlev Svendsen af Itstamo overdrages den Kirken paa Bard tilkommende Ret til Halvdelen af Hvalfiske og Drivtömmer, som komme paa Gaardens Forstrand. (5 December 1823).

Fridericus Sextus.

V. G. Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst bleven foredraget en Ansögning, hvori Selveier Thorlev Svendsen af Gaarden Itstamó inden Skagefiords Syssel paa Vort Land Island allerunderdanigst har anholdt om, at ham maatte overdrages den hans Eiendomsgaard paahvilende servitus, nemlig den Kirken paa Bard i Fliotum inden Skagefiords Provstie tilkommende Ret til Halvdelen af de Hvalfiske og det Drivtömmer, der opkastes paa den bemeldte Gaard tilhörende Forstrand. Efterat Vi allernaadigst have overveiet denne Sag med samtlige dens Omstændigheder og de af Vor Biskop over Island samt af Vort Rentekammer desangaaende meddeelte Betænkninger, som af bemeldte Vort Cancellie allerunderdanigst ere Os foredragne, give Vi Dig herved tilkiende, at Vi herved allernaadigst ville have bevilget og fastsat, at den ovennævnte Kirke tilkommende Ret til Halvdelen af de Hvalfiske og det Drivtömmer, der opkastes paa fornævnte Gaard Itstemós Forstrand, maae overdrages Gaardens Eier, imod at han erlægger 20 Rdlr. Sölv, som blive at indbetale i Vor Kasse til Fordeel for meerbemeldte Kirke paa Bard. etc.

Litr. FF.

Islands Biskop, ang. at tvende Bönder af Vadbrekka maa ved indtræffende Vacance i Valthiofstad Præstekald henlægges til Annexkirken paa Bru i Jökuldalen. (*5 December 1823*).

Fridericus Sextus.

V. G. Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst bleven foredraget en Ansögning, hvori Bönderne Jon Petursson og Jon Andreson af Vadbrekku i Hrafnkéllsdal under Norder-Mule Syssel i Vort Land Island have allerunderdanigst anholdt om, at de formedelst Veiens Længde og Besværlighed maae istedet for Kirken paa Valthiofstad i Fliótsdalen, som de hidtil have sögt, herefter söge Annexkirken paa Bru, der betjenes af Præsten til Hofteig, samt at de maatte fritages for Ydelse til hiin Kirke og Præst imod at erlægge disse til Kirken paa Bru og Præsten i Hofteig. Efterat Vi allernaadigst have overveiet denne Sag med samtlige dens Omstændigheder og den af Vor Biskop over Island derover afgivne Erklæring, hvilket alt tilligemed Vort Rentekammers Betænkning er Os af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst foredraget, give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi herved allernaadigst ville have bifaldet og anordnet, at de fornævnte Bönder tilhörende Gaarde i Hrafnkéllsdal ved indtræffende Vacance i Valthiofstad Præstekald maae henlægges til Annexkirken paa Bru i Jökuldalen etc.

Litr. GG.

— Kongelig Resolution, (24 Marts 1824), hvorved bifaldes, at den Proprietairkirken paa Fitium paa Island, tilhörende Ödejord Gilstreimi kaldet, maae overlades til Eieren af Gaarden Tverfell, Arne Johnsen, imod en billig af Stiftamtmanden og Biskoppen approberende, Kiöbesum, der bliver at indsætte i Jordebogskassen til Fordeel for bemeldte Kirke.

Litr. HH.

Forordning angaaende Præsternes Embede med Hensyn til Ægteskab. (*30 April 1824; giort gieldende for Island ved Rser. 7 Decbr. 1827*).

Vi Frederik den Siette, af Guds Naade, Konge til Danmark etc. etc. Giöre vitterligt: at Vi have fundet hensigtsmæssigt, at indskiærpe og i en Anordning samle alt, hvad Lovene foreskrive angaaende Præsternes Embede med Hensyn til Ægteskab; samt i Forbindelse dermed, at tilföie en og anden nærmere Bestemmelse, som Vi ansee tienlig til at afværge uoverlagte Ægteskaber. I foranförte Henseende byde Vi, som fölger:

§ 1.

Præsterne bör, i at forrette Brudevielser, fölge den dem foreskrevne Formular.

§ 2

Forinden Vielsen maae holdes, bör Personernes Forsæt, at indgaae Ægteskab, paa foreskrevne Maade, 3 Söndage efter hinanden, ved Höimessetienesten bekiendtgiöres fra Prædikestolen, i den Menighed hvortil Bruden hörer. Dog undtages herfra det Tilfælde, hvor Brudgommen er af Adel eller i Rangen, eller, som Sön af en Embedsmand, der har Embedsrang i nogen af de 3 förste Klasser, nyder Adelens Rettigheder. Saa bör der og med Hensyn paa dem, der höre til Söe-Etaten, forholdes efter Krigsartikelsbrevet for Landtienesten ved Söe-Etaten.

§ 3.

Præsten bör ei iværksætte Tillysningen, uden först at paasee, at der intet er til Hinder for det Ægteskab, Personerne agte at indgaae; hvorved i Særdeleshed bliver at iagttage:

1) at Mandspersonen ikke er under 20, og Qvindespersonen ikke under 16 Aar.

2) at de begge ere confirmerede og have annammet Nadverens Sacramente;

3) at ingen af dem er bunden ved noget foregaaende Ægteskab, eller lovgyldig Forpligtelse til at indgaae et andet Ægteskab; hvorved det i Særdeleshed bliver at iagttage, at den, som er skilt ved sin foregaaende Ægtefælle, foreviser enten Skilsmisse-Dom, som tilstæder den nyt Ægteskab, eller Bevilling til Ægteskabets fuldkomne Ophævelse, indeholdende en lige Tilladelse;

4) at de ikke ere beslægtede eller besvogrede i de Grader, hvori Ægteskaber, efter Forordningen af 23de Mai 1800, ikke lovligen kunne finde Sted, eller at de, forsaavidt Undtagelse ved Kongelig Bevilling, kan faaes, ere forsynede med en saadan,

5) at en Enkemand i det mindste oppebier 3 Maaneder, og en Enke i det mindste et Aars Forlöb fra den forrige Ægtefælles Död. Imidlertid skal det være Bönder og andre Almuesfolk, hvis Vilkaar og Tilstand ikke tillade dem længere at hensidde i ugift Stand, tilladt at indgaae nyt Ægteskab inden kortere Tids Forlöb, nemlig Enkemanden 6 Uger efter hans Hustrues Död og Enken 3 Maaneder efter hendes Hosbondes dödelige Afgang; dog en Enke i saadant Fald, ikkun under den Betingelse, at der haves Vished om, at hun ikke er frugtsommelig ved sin afdöde Mand.

6) at Bruden, hvis hun ikke er Enke, har Forældres eller andre Vedkommendes Samtykke, eller i alt Fald disses Indsigelse er af Övrigheden funden ugyldig; det samme gielder og om Brudgommen, saafremt denne ei er fuldmyndig;

7) at de Militaire, som efter Anordningerne behöve Ægteskabs-Tilladelse, ere forsynede med samme;

8) at de, som have bedrevet Hoer med hinanden, ikke maae komme sammen i Ægteskab.

9) at Ægteskab ikke maae tilstædes nogen, som mangler Fornuftens Brug.

10) at ingen af dem, som agte at indgaae Ægteskab, nyder eller, fra den Tid deres Forsörgelse som Börn ophörte, har nydt nogensomhelst urefunderet Understöttelse af Fattigvæsenet; da i modsat Fald, Ægteskabet ikke kan tilstædes, med mindre den administrerende Direction for Fattigvæsenet, naar Mandspersonen er forsörgelsesberettiget i Kiöbenhavn, og ellers Sogne-Commissionen for det Fattigvæsen, hvori Manden er Forsörgelsesberettiget, erklærer, at der, for Fattigvæsenets Vedkommende, intet findes mod samme at erindre.

§ 4.

Om alle de foranförte Puncter bör Præsten, forsaavidt disses Natur tilstæder det, forsyne sig med authentiske Beviser; men iövrigt bör han, til Sikkerhed for, at intet andet er hinderligt for Personernes ægteskabelige Forbindelse, affordre disse tilstrækkeligt Forlöfte. Som Forlovere kan ingen antages, der enten ikke beklæde noget Kongeligt Embede, eller og ere boesatte Mænd, om hvis Paalidelighed ellers ingen grundet Tvivl haves. Disse Forlovere bör ikke hver borge for een af de paagieldende Personer; men begge bör indestaae for, at der ingen lovlig Hindring gives imod det attraaede Ægteskab. Præsten bör, hvor det, efter Forlovernes Oplysningsgrad og borgerlige Stilling ansees fornödent, alvorligen indskiærpe dem det strænge Ansvar, som Lovene forbinde med Forlöfte i Ægteskabssager. Hvor de paagieldende Personer paa behörig Maade ere blevne fritagne for at stille Forlovere, imod med Eed inden Retten at bekræfte, at der ikke, formedelst foregaaende ægteskabelig Forbindelse eller af andre Aarsager, er nogen lovlig Hindring imod det Ægteskab, hvori de agte at indlade sig, har Præsten at kræve nöiagtigt Beviis, saavel for den dem meddeelte Fritagelse, som for den, i Medhold deraf aflagte Eed.

§ 5.

Lysning af Prædikestolen bör, nogle Dage forud, bestilles hos Præsten, hvilket i Almindelighed bör skee personligen af Brudgommen; dog kan, hvis det er en Præsten bekiendt Person, Bestillingen ogsaa skee skrivtlig, ligesom og Brudgommen i sit Forfald, kan sende en, Præsten bekiendt, paalidelig Mand, til denne, for at foranstalte og meddele det Fornödne. Forloverne bör, enten i Kirkebogen eller ved et særskilt Document, meddele deres Forsikkring og Præsten bör forvisse sig om Underskrivtens Ægthed. Saasnart Lysning af Prædikestolen vedbörligen er bestilt, anföres det i Ministerialbogen.

§ 6.

Dersom de Personer, der have ladet lyse af Prædikestolen for sig, ikke lade sig sammenvie inden 3 Maaneder derefter, skal den skete Tillysning ansees uefterrettelig, og altsaa ny Lysning iværksættes, hvis de senere maatte begiære at sammenvies.

§ 7.

Forinden Præsten forretter nogen Vielse, har han at paasee alt, hvad oven i § 3 er foreskrevet, forsaavidt dette ikke, ved de Oplysninger, som ere meddeelte, inden der blev lyst fra Prædikestolen, er overflödigt.

§ 8.

Præsten bör endvidere afholde sig fra at sammenvie Personer, imod hvis Ægteskab Forbud er giort ved den vedkommende Retsbetient, naar dette Forbud tillige paa lovlig Maade er forfulgt, og ikke ved Dom eller paa anden gyldig Maade er ophævet. Iövrigt fölger det af sig selv, at baade Forbudet og sammes Forfölgning ved Forligelsescommissionen og Retten bör anmeldes for vedkommende Sognepræst.

§ 9.

Ingen Enke eller Enkemand maa indlade sig i nyt Ægteskab, förend den i det mindste har begyndt et lovligt Skifte med den afdöde Ægtefælles Arvinger, undtagen den, ved et gyldigt Testamente eller paa anden lovlig Maade, derfor er frietaget. Naar en Enke eller Enkemand, ifölge Bevilling, skifter ved Hielp af Samfrænder, bör det iagttages, at Samfrænde-Skifte-Brevet, inden Vielsen forrettes, er tilstillet vedkommende Övrighed, hvis Attest maae fremlægges, til Beviis paa, at Skiftet er iværksat paa behörig Maade.

§ 10.

Ingen Præst maae forrette nogen Ægtevielse, medmindre saavel Brudgommen som Bruden beviisliggiöre, at de have havt Börnekopperne, eller ere vaccinerede.

§ 11.

Med Hensyn til de Tilfælde, hvor Brudgommen efter sin borgerlige Stilling, er pligtig at giöre Indskud i Enkekassen, bliver Forordningen af 4de August 1788, under den sammesteds fastsatte Straf, nöie af Præsten at iagttage.

§ 12.

Saa bör Præsten og paasee, at Vedkommende have erlagt de Afgifter, som der paa det Sted, hvor de skulle vies, maatte være foreskrevne for dem, der ville lade sig vie.

§ 13.

Forinden en Catholik kan vies til en Person, som bekiender sig til Landets almindelige Religion, bör Præsten paasee, at den förste udstæder en Revers: at lade alle Börn, der avles i saadant Ægteskab, opdrage i den evangelisk lutherske Kirke;

hvilken Revers bliver at indföre i Kirkebogen, og at forsyne saavel med begge de Forlovedes som med Forlovernes Underskrift. For at forebygge Overtrædelse heraf, bör de catholske Præster aldeles ingen Vielse forrette, forinden det er anmeldt for Cancelliet, og sammes Samtykke dertil er erhvervet.

§ 14.

Brudevielse tilfalder altid Sognepræsten for den Menighed, hvoraf Bruden er Medlem. Dog beholde de ved de militaire Menigheder ansatte Præster de dem hidtil hiemlede Rettigheder til at forrette Vielsen, naar Brudgommen er Militair, skiöndt Bruden hörer til den civile Menighed, ligesom det og tilfalder den lutherske Præst, til hvis Menighed en luthersk Brudgom hörer, at forrette Vielsen, naar Bruden hörer til den catholske Kirke.

Saa kan og fremdeles som hidtil Bevilling faaes til at lade sig vie af uvedkommende Præst. Dog bör i dette Tilfælde den Præst, som Vielsen ellers vilde tilfalde, nyde Betaling som om Vielsen af ham var forrettet, ligesom det heller intet maae afgaae Kirkebetientene, eller andre, i deres Rettigheder; hvorfor og Attest om, at alle Vedkommende have nydt deres Ret, bör fremlægges inden Vielsen maae forrettes. Saa bör og, i intet Tilfælde, Vielsen forrettes af nogen, der ikke er beskikket som Præst ved en vis Menighed. Og da den Præst, der forretter Handlingen, som saadan bliver ansvarlig for, at alt, hvad Loven, med Hensyn til den, byder, er iagttaget, saa have og Vedkommende at henvende sig til ham med de fornödne Beviisligheder om, at de ere berettigede til at indgaae Ægteskab med hinanden, samt i saa Henseende at stille ham Forlovere. Den forrettede Vielse bör han dernæst besörge fuldstændigen protocolleret i den Kirkes Minesterialbog, ved hvilken han er ansat som Præst, og strax derom meddele Underretning til den Præst, som Vielsen, efter Lovens Forskrifter vilde tilfalde, paa det at denne derom kan indföre det Fornödne i sin Ministerialbog. Endelig har og den vedkommende Præst, i den Attest, med hvilken han, som ovenanfört, skal forsyne den Uvedkommende, forinden Vielsen maa forrettes, tillige at anmærke, om noget er foregaaet, som kan være til Hinder for Personernes Ægteskab; af hvilken Aarsag og Enhver, der troer sig at have nogen lovlig Indsigelse imod et Ægteskab, altid bör lade det Forbud, hvortil han maatte finde sig beföiet, forkynde for den Præst, som efter Loven var berettiget til Vielsen, uagtet Tilladelse til at lade den forrette af uvedkommende Præst maatte finde Sted.

§ 15.

Brudevielse bör, hvor ei Bevilling til at lade sig vie i Huset, er meddeelt, i Almindelighed forrettes i Kirken.

§ 16.

Dog, dersom nogen paa sit Sygeleie begiærer at vies, og Omstændighederne

ikke tilstede at oppebie Bevilling dertil, bör dette ikke hindre Vielsen, der i slige Tilfælde ogsaa maa skee uden foregaaende Lysning af Prædikestolen; hvorimod alt, hvad der ellers er foreskrevet til Sikkerhed for Ægteskabets Lovlighed, bör iagttages, ligesom det og skal paaligge Præsten, igiennem sine Foresatte at indberette den saaledes foregaaede Vielse til Cancelliet.

§ 17.

Brudevielser maae i Kiöbstæderne kun forrettes om Sögnedagene; men paa Landet kunne de og tilstædes om Sön- og Hellig-Dagene. Iövrigt kan samme foregaae paa enhver Tid af Dagen, og Præsten bör, saavidt mueligt, heri rette sig efter de Vedkommendes Önske. Han bör og, naar den foregaaer udenfor Gudstieneste-Dagene, selv dertil befordre sig, hvis Vedkommende ei godvillig ville yde ham Befordring.

§ 18.

Ligesom Præsten ved enhver passende Leilighed, bör söge at giöre Ægteskabets Værd og Hellighed indlysende for sin Menighed, saaledes skal det i Særdeleshed være hans Pligt at arbeide imod Tvedragt, samt forargeligt og uchristeligt Forhold i Ægteskab, hvor samme viser sig. Naar Ægtefolk, formedelst vedvarende Uforligelighed, attraae enten Afsondring fra Bord og Seng, eller fuldkommen Skilsmisse, bör ingen Ansögning desangaaende komme i Betragtning, förend deres Siælesörger paa Ansögningen bevidner, at der er givet ham Leilighed til at forsöge, hvorvidt han ved religiöse Forestillinger, kan bringe dem til atter at leve sammen i endrægtigt og christeligt Ægteskab; til hvilken Ende Vedkommende, efter Tilsigelse, bör möde hos ham, enten hver for sig eller samlede, eftersom han, til den gode Hensigts Opnaaelse, finder det tienligt. Opholder Ægtefolkene sig i en Afstand af 4 Mile, eller derover, fra hinanden, bör hver kaldes for sin Siælesörger. Ligesom i Almindelighed den Præst, der skal mægle uenige Ægtefolk imellem, er baade berettiget og forpligtet til at fortsætte sine Bestræbelser for at gienoprette et christeligt Ægteskab, saalænge dette kan skee med noget Haab om godt Udfald, saaledes bör og, i fornævnte Tilfælde, den af de vedkommende Præster, som maatte finde det tienligt til Öiemedet, træde i Brevvexling med den anden, for derved deels at erholde, deels at meddele, de Oplysninger, som kunde bidrage til at giöre Mæglingen virksommere.

§ 19.

Saa bör og enhver, der attraaer Skilsmisse ved Bevilling, tilveiebringe sin Siælesörgers Vidnesbyrd om sin Vandel i Separationstiden; ligesom og de Forskrivter, Lovens 3—16—15 indeholder om Præsters Vidnesbyrd, hvor Skilsmissedom söges, blive i Kraft. etc.

Litr. II.

Til samtlige Amtmænd paa Island, angaaende en nöiere Bestemmelse af § 19 i Frdn. af 27de Mai 1746. (26 Mai 1824).

Fridericus Sextus.

V. G. Vi give Dig hermed tilkiende, at Vi, som en nærmere Bestemmelse i Henseende til den ved Forordningen af 27 Mai 1746 paabudne Lod af Fiske og Fugle, som til Hospitalerne paa Vort Land Island skal erlægges, efter Vort Danske Cancellies derom allerunderdanigst giorte Forestilling, allernaadigst ville have fastsat:

1) At der af alle Slags Fugle, som der fanges i bemeldte Vort Land Island, skal svares 4 af 100 eller $\frac{1}{25}$ Deel af hele den aarlige Fangst til det nærmeste Hospital efter de af Directionen nærmere foreskrivende Bestemmelser. 2) At der af hver 10 Stykker Havkalve, som fanges fra det ene Aars Foraarsting til det næste Aars Foraarsting, ligeledes skal til nærmeste Hospital udredes 1 Pot Tran og 5 Pund virket Havkalv, dog saaledes at de Baade, som forhen have givet Hospitalet Lod af Fiskefangst paa den i Frdn. af 27 Mai 1746 § 19 bestemte Tid, i samme Aar for hiin Afgift skulle være fritagne, saaat hiin Ydelse blot paaligger Eierne af de Baade, som enten alene udredes til Havkalv-Fiskerie, eller som forhen i samme Aar have været udredte til Torske-Fiskerie, men have erholdt saa lidet, at de ikke have skiftet Lod til Hospitalet, og 3) at Hospitalerne, overeensstemmende med Frdn. af 27de Mai 1746 § 19, tillægges Lod af alle Baade, som aarligen drive Steenbider-Fiskerie, naar og forsaavidt de ei forinden i det samme Aar have skiftet Lod af Torske-Fiskerie. Derefter etc.

Litr. KK.

Forordning, hvorved Oplæsning af Anordninger og Tillysninger om verdslige Gienstande fra Prædikestolene afskaffes. (8 October 1824).

Vi Frederik den Siette, af Guds Naade Konge til Danmark, etc. etc., giöre vitterligt: Da vi have fundet, at den hidtil brugelige Oplæsning af Anordninger og Tillysning om verdslige Gienstande fra Prædikestolen, maa have en forstyrrende Indflydelse paa den andagtsfulde Stemning, som den offentlige Gudstieneste gaaer ud paa at opvække, saa have Vi anseet det fornödent at giöre Forandring i de udi foranförte Henseende hidtil gieldende Lovbestemmelser. Thi byde og befale Vi som fölger:

§ 1.

Ligesom Læsning af Prædikestolen ikke i Danmark har været foreskrevet som

en sædvanlig Bekiendtgiörelsesmaade af Love og Anordninger, men blot fundet Sted i enkelte særdeles paabudne Tilfælde, saaledes er det Vor Villie, at samme for Fremtiden skal aldeles bortfalde. Hvad hidtil har været bestemt om visse Lovstykkers og Anordningers aarlige Bekiendtgiörelse til bestemte Tider, skal som Fölge heraf for Fremtiden være ophævet. Ei heller skulle Præsterne i noget Tilfælde meddele nogen Beretning fra Prædikestolen om de udkomne Anordningers Indhold. Derimod forbliver det ved det allerhöieste Rescript af 22de April 1740, hvorefter saadanne Anordninger, der umiddelbart vedkomme Almuen, foruden paa sædvanlig Maade at bekiendtgiöres til Tinge, hvilket vedbliver at være den almindelige og for alle forbindende Bekiendtgiörelsesform for Love og Anordninger, bör paa Landet tillige efter Gudstienesten læses paa Kirkegaarden, angaaende hvilken Læsning, der bliver at forrette af Kirkesangeren, Præsten, efter forrettet Gudstieneste, har at meddele Menigheden Underretning. Saa bör og alle andre hidtil indförte Midler til paa muligste Maade at bringe Vore Anordninger til almindelig Kundskab, fremdeles anvendes.

§ 2.

Hvad i adskillige ældre og nyere Anordninger er befalet om Kundgiörelser og Tillysninger fra Prædikestolen, *verdslige Gienstande* angaaende, bliver herved ophævet, og skal dermed i Fremtiden saaledes forboldes, at deslige Kundgiörelser og Tillysninger besörges i Stæderne af Övrigheden paa den for offentlige Bekiendtgiörelser sædvanlige Maade, paa Landet derimod af Kirkesangeren, som uden Betaling bar at kundgjöre og tillyse paa Kirkestævne, bvad Övrigbeden eller Rettens Betiente lade bam tilstille..

§ 3.

I de Districter af Hertugdömmet Slesvig, som i geistlig Henseende henhörer under Danmark, bliver i foranförte Henseende at forholde efter den for Hertugdömmerne derom under 11te August d. A. udgivne Forordning.

Hvorefter alle Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette.

Litr. LL.

Biskoppen over Island, ang., at det i Breidevigs Distrikt under Bardestrands Syssel i Vesteramt værende Capel maae indrettes til en Kirke m. v. (31 Decbr. 1824).

Friderieus Sextus.

V. G. Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst bleven foredraget en Ansögning, bvori 9 Bönder af Breidevigs Distrikt i Bardestrands Syssel under Vesteramtet i Vort Land Island, anholde om, at det i bemeldte Distrikt for flere Aarhundreder siden anlagte Capel, maatte, i Betragtning af Afstanden og Veiens Besværlighed til

Saurbæ Hovedkirke, hvortil Ligene fra Breidevigs Distrikt hidtil ere henförte for at begraves, tillades forandret til en Kirke og en Kirkegaard derved anlægges og indvies.

Efterat Vi allernaadigst have overveiet denne Sag med samtlige dens Omstændigheder, og de af Vort Rentekammer, samt vor daværende Biskop desangaaende meddeelte Betænkninger, saavelsom og den af bemeldte Saurbæ Kirkes Eiere i denne Anledning afgivne Erklæring, hvilket alt af fornævnte Vort Cancellie allerunderdanigst er blevet Os foredraget, give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi hermed allernaadigst ville have bevilget og tilladt, at Supplikanterne paa egen Bekostning maae forandre det ommeldte Capel til en Kirke, samt at en Kirkegaard ved samme maae anlægges og indvies. etc.

Litr. MM.

Rescript til Cancelliet (21 April 1825), hvori Samme tilkiendegives, at Hans Maiestæt, paa den af Biskoppen over Island Johnsen, derom indgivne Ansögning, allernaadigst vil have skiænket til Anvendelse i de Skoler i Island, hvor den indbyrdes Underviisning efter Omstændighederne maatte kunne indföres, 8 fuldstændige Sæt Tabeller samt et Exemplar af det af Kammerjunker Abrahamson og Amtsprovst Mönster udgivne Værk om bemeldte Underviisning, og at Betalingen for fornævnte Værk og Tabeller skal udredes af Fondet ad usus publicos.

Litr. NN.

Rentekammer-Placat (22 Marts 1826) ang. den de theologiske Studenter paa Island tilkommende Afgiftsfrihed, m. v. (Kongl. Resol. 22 Februar 1826).

— Kongen har tilladt, at de nuværende theologiske Studenter i Island, der ere dimitterede fra den lærde Skole sammesteds og paa den i Anordn. 3 Mai 1743 foreskrevne Maade vedblive deres theologiske Studier og öve sig i geistlige Forretninger, samt paa lovlig Maade bevise dette for vedkommende, fremdeles, tilligemed deres Enker, beholde den Frihed for Afgifter, som hidtil har været dem tillagt, og som angaaer den saakaldte Skat, Kongetiende, Giaftold, Laugmandstold og Mandtalsfisk, men ikke indbefatter Ydelse til Præst, Kirke og Fattige, ligesaalidet som Delinqvent-Omkostninger eller anden Communal-Afgift. Derimod have de Studenter, der for Fremtiden dimitteres fra bemeldte Skole, at svare enhver Afgift, som efter de almindelige Regler er forbundet med de Stillinger, hvori de komme og den Formue, de besidde. Derhos fastsættes, at lige Bestemmelser skulle være giældende om de nuværende theologiske Candidater, forsaavidt de opholde sig i Island, enten som boesatte,

eller i anden Stilling, men at denne Frihed ligeledes skal ophöre for dem, som berefter underkaste sig theologisk Embeds-Examen.

Litr. OO.

Directionsskrivelse til Biskoppen over Island og Biskoppen over Siællands Stift, af 11te April 1826, indeholdende en Kongelig Resolution af 10de Marts 1826 ang. Forandring af Rescr. af 4de Mai 1759 om Understöttelse for Islandske Studerende naar de optages i Siællandske Skoler.

Da nogle Andragender hertil vare indgivne om Understöttelse for Islandske Disciple i Danske Skoler i Overeensstemmelse med Rescriptet af 4de Mai 1759, uden at dog de Attester fra Deres Höiærværdighed (Biskoppen over Island), som dertil udfordredes, vare bragte tilveie, er det kommet under Overveielse, hvilke Forandringer i bemeldte Rescripts Bestemmelser, nu kunde være fornödne med Hensyn til den Indretning, som det lærde Skolevæsen saavel i Island som i Danmark har imodtaget siden bemeldte Rescript blev givet. Directionen har derefter desangaaende nedlagt allerunderdanigst Forestilling og Hans Maiestæt har under 10de forrige Maaned allernaadigst resolveret saaledes:

Vi ville allernaadigst have Bestemmelserne i Rescriptet af 4de Mai 1759 forandrede derhen, at Biskoppen over Island maae være bemyndiget til, naar nogen særdeles velbegavet, flittig og sædelig Discipel skulde mangle den fornödne Leilighed til at uddanne sig i Island, da at tilstille Vor Direction for Universitetet og de lærde Skoler fuldstændige Beviisligheder om Discipelens Værdighed til særdeles Understöttelse og at derefter bemeldte Direction har at afgiöre, om han i Helsingöer, Roeskilde, Slagelse, eller Kiöbenhavns lærde Skoler kan tilstaaes fri Underviisning i Forbindelse med Skolens höieste Stipendium, under Forpligtelse, at han efter fuldendte academiske Studier, vender tilbage til sit Fædreneland for at gavne det i en offentlig Stilling, da han ellers til den Skole, fra hvilken han har nydt saadan extraordinair Understöttelse, vil have at tilbagebetale sammes Belöb. Derimod ville Vi, at det fremdeles skal have sit Forblivende, ved den i bemeldte Rescript indeholdte Bestemmelse, at saadanne Disciple beholde samme Adgang til Beneficier af Communitetet og Regens som allernaadigst er tilstaaet de Studerende, der fra Island dimitteres til Universitetet.

Denne allerhöieste Resolution skulde Directionen ikke undlade tienstligst at communicere Deres Höiærværdighed til behagelig Underretning.

Litr. PP.

Fundats for Islands Stifts-Bibliothek (confirmeret 15 Novbr. 1826).

Fridericus Sextus.

G. V.: at da Directionen for Stiftsbibliotheket i Island allerunderdanigst har anholdt om Vor allernaadigste Confirmation paa den her vedhæftede Fundats for bemeldte Stiftsbibliothek, saa ville Vi allernaadigst have bemeldte Fundats, hvoraf i Vort Danske Cancellie findes en ligelydende Gienpart, saaledes som den her vedhæftet findes, allernaadigst confirmeret og stadfæstet, ligesom Vi og hermed udi alle dens Ord, Puncter og Clausuler confirmere og stadfæste samme. Forbydende o. s. v.

Fundats for det Islandske Stiftsbibliothek.

For at kunne med Lethed gaae frem til det ved Oprettelsen af et Stiftsbibliothek for Island tilsigtede Öiemed og lettere værne om dets Opretholdelse og Bestyrelse i Fremtiden, ansee vi det fornödent at bestemme visse Regler, af hvis strænge Overholdelse vi kunne forvisse os om samme; Disse ere:

I Henseende til Bibliotheket.

1. Naar Stifselsens Midler engang skulde tillade Anskaffelsen af nye Böger, bör tages stadig Hensyn til Nytten, som Videnskabernes Dyrkere kunde höste af Samme, i Særdeleshed til at giöre dem bekiendt med de Fremskridt, som i Videnskaberne ere giorte i den senere Tid; ligeledes bör der da drages Omsorg for, at Bibliotheket forsynes med, for Almuen gavnlige, oeconomiske og andre Skrivter.

2. Udlaanet bör skee paa den liberaleste og for Almenheden gavnligste Maade, til enhver i Island. Vilkaarene, paa hvilke Böger kunne udlaanes, overlades til Directionen at bestemme, ligesom det og beroer paa den at regulere det Fornödne i Henseende til den Tid, Bibliotheket skal staae aabent og den Orden, der skal iagttages.

I Henseende til Bestyrelsen.

3. Vi undertegnede paatage os indtil videre Bestyrelsen af Bibliotheket, men da dette henbörer til de offentlige Stiftelser, staaer det desuden, som saadant, under Stiftsövrighedens Opsyn, der har at vaage over dets Opretholdelse, og aarligen til det Kongelige Danske Cancellie at indsende Beretning om Sammes Tilstand, samt Regnskab med videre fornöden Forklaring.

4. Naar nogen önsker at udtræde af Directionen, har Stiftsövrigheden at udnævne nye Medlemmer, saaledes at samme altid bestaaer af i det mindste 4.

5. Bibliothekair og i sin Tid, naar fornödent findes Casserer, vælges af Di-

rectionen, som meddeler dem den Instruction, de have at fölge, og bestemmer efter Bibliothekets Leilighed, om nogen Godtgiörelse for Tid og Uleilighed, kan tilstaaes dem. Deres Regnskaber aflægges til Directionen, som reviderer Samme, og tilsendes derefter Stiftsövrigheden til Decision og videre Befordring til det Kongelige Danske Cancellie.

Reikiavig den 4de August 1826.

Hoppe. *St. Johnsen.* *J. Thorstensen.* *C. W. Ebbesen.*

Litr. QQ.

Stiftamtmanden og Biskoppen over Island, ang. Fagradals Capel eller Halvkirkes Nedlæggelse. m. v. (15 December 1826).

Fridericus Sextus.

V. S. B. Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst bleven foredragen en Ansögning, hvori Proprietair S. Magnusen til Indre-Fagredal i Stadarhols Sogn, Dale Syssel under Vesteramtet i Vort Land Island, allerunderdanigst har anholt om, at det paa bemeldte Gaard værende Capel maa nedlægges og dets Instrumenta og Ornamenta, samt det Tömmer, der af samme kunde være at erholde, maae tillægges Buderdals Kirke i samme Syssel, imod at Supplikanten forpligter sig til aarligen at tilsvare vedkommende Præst den ham hidtil tilstaaede Indtægt af bemeldte Halvkirke. Efterat Vi allernaadigst have overveiet denne Sag med Din, Os Elskelig Vor Biskop over Island, i denne Anledning afgivne Erklæring, som tilligemed Vort Rentekammers Betænkning og Sagens övrige Omstændigheder af bemeldte Vort Cancellie allerunderdanigst ere Os foredragne, give Vi Eder herved tilkiende, at Vi herved allernaadigst ville have bevilget og tilladt, at det ommeldte Capel eller Halvkirke maae nedlægges, dog paa Vilkaar: 1) at Fagredals Menighed forenes med Stadarhóls Menighed. 2) At Capellet med tilhörende Ornamenta og Instrumenta sælges ved offentlig Auction, efter at Samme, som en offentlig Eiendom, er af Supplikanten enten afleveret i forsvalig Stand, eller Aaboden, som bliver at bestemme af Herredsprovsten med tiltagne Mænd og udredes af Capellets Portions-Beholdning forsaavidt samme tilstrækker, derfor erlagt. 3) At den ved Auctionen indkommende Kiöbesum anvendes, tilligemed Capellets Portionsbeholdning, forsaavidt sidstnævnte ikke maatte medgaae til Capellets Istandsættelse eller Aabodens Udredelse, til Fordeel for de meest trængende Kirker i Vesteramtet, efter Eders nærmere Bestemmelse. 4) At vedkommende Præstekald Stadarholl, ved Eders Foranstaltning, sikkres for nogetsomhelst Tab i Indkomster i Anledning af bemeldte Capels Nedlæggelse, og at Supplikanten i Særdeleshed forpligtes til at vedligeholde de tre faste Qvilder, hvoraf Sognepræsten op-

32*

pebærer de halve Smörleier, nemlig 30 Pd. Smör aarligen. 5) At hvilkensomhelst Capellets Jordeiendom henfalder til Proprietairen af Indre-Fagredal. Derefter o. s. v.

Litr. RR.

Til samtlige Amtmænd paa Island, ang. Ophævelse af § 11 i Anordningen af 3die Juni 1746 om Hunstugten paa Island. (21 Februar 1827).

Fridericus Sextus.

V. S. B. Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst foredraget, hvorledes Bestemmelsen i § 11 af Forordningen af 3die Juni 1746 om Hunstugten paa Vort Land Island findes mindre hensigtsmæssig, forsaavidt det deri er fastsat, at Börn, som opdrages af Almisser og andres Godhed, naar de tilvoxe, ei maae fæste sig bort i et andet Distrikt, saalænge de kunne faae forsvarlig Tieneste i den Rep, hvor de ere opdragne. Efterat have taget denne Sag tilligemed de allerunderdanigst anförte Grunde i allernaadigst Overveielse, give Vi Dig hermed tilkiende, at Vi allernaadigst ville have ommeldte Bestemmelse i den 11te § af Frdn. 3die Juni 1746 ophævet. Derefter o. s. v.

Litr. SS.

Rescript til Stiftamtmanden og Biskoppen over Island (8de April 1827) hvorved dem overdrages at anstille Undersögelse om *det Kongelige islandske Landoplysnings Selskabs* Tilstand og Bestyrelse, samt indgive Forslag om, hvad ny og forbedret Organisation der bör gives Selskabet, for yderligere at fremme dets Formaal i Almindelighed og i Særdeleshed for at ved dets Bogtrykkerie gavnlig Læsning og Oplysning iblandt den Islandske Almue, med sær Hensyn til dens nærværende Grad af Cultur, Smag og Tænkemaade i Religionssager, hensigtsmæssigst kan udbredes, samt for at de nödvendige Religionsböger, og fornemmeligen den evangelisk christelige Lærebog saavel som Psalmebogen, fremtidigen kunde holdes i en for Almuen taalelig Priis.

Litr. TT.

Til Stiftamtmanden og Biskoppen over Island, ang. en Forandring i Rescr. af 4de April 1794 om Gudstienestens Holdelse i Domkirken i Reikiavig og Vidöe Capel. (25 April 1827).

Fridericus Sextus.

V. S. B. Eftersom Os af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst er foredraget en Ansögning om, at der herefter maa holdes oftere Gudstieneste i Domkirken i Reikia-

vig paa Vort Land Island, end som det er bestemt ved allerhöieste Rescript af 4de April 1794 til daværende Stiftamtmand og Biskop over Island, da ville Vi, efterat have overveiet denne Sag med samtlige dens Omstændigheder, herved allernaadigst have Bestemmelserne i ovenmeldte allerhöieste Rescript af 4de April 1794 forandrede derhen, at der fremtidigen ikkun skal holdes Gudstieneste i Vidöe Capel hver 6te Helligdag, istedetfor, som hidtil, hver 4de Helligdag, hvorimod der de 5 andre Helligdage efter hinanden skal holdes Gudstieneste i Reikiavig Domkirke. Derefter o. s. v.

Litr. UU.

Forordning, ang. Betalingen for de Attester, som udfærdiges af Præsterne. (7 Nov. 1827; cfr. Frdn. 21 Decbr. 1831 VI.)

Vi Frederik den Siette, af Guds Naade Konge til Danmark, etc. etc., giöre vitterligt: At Vi have fundet det tienligt, ved faste og almindelige Lovbestemmelser, at hæve de Tvivl, der hidtil have fundet Sted med Hensyn til den Betaling, som Præsterne kunne fordre for de Embeds-Attester, som af dem udstædes; i hvilken Henseende Vi byde og befale, som fölger:

§ 1.

Præsterne skulle være uberettigede til at fordre Betaling:

a) for alle Attester, som de, enten umiddelbar eller ifölge almindelige foreskrevne Regler, eller ifölge speciel Opfordring af vedkommende Embedsmænd paa Embedsvegne, have at meddele til Brug ved noget offentligt Anliggende;

b) for Attester, der bruges til Legitimation ved Ansögninger om Pensioner eller anden Understöttelse af det Offentlige, eller for at kunne oppebære Pensionen eller Understöttelsen;

c) for Attester angaaende forsögt Mægling i Skilsmissetilfælde;

d) for Attester, som meddeles Uformuende, i hvilken Anledning de end forlanges.

Hvad i Særdeleshed de Attester angaaer, som af Præsterne udstædes til Benyttelse ved Landmilitse- og Söe-Sessionerne, da er det en Fölge af den under Litr. a fremsatte Regel, at alle Fortegnelser og Attester, som efter de givne Forskrifter skulle indsendes til Sessionerne, fremdeles som hidtil bör meddeles uden Betaling; hvorimod det, for de Attester, som en privat Mand forlanger, for ved Hielp deraf at bane sig Adgang til en eller anden Fritagelse eller Begunstigelse med Hensyn til Krigstienesten, ei skal være Præsten formeent at kræve den Betaling, som er fastsat i nærværende Anordnings § 2.

§ 2.

Den Betaling, Præsten kan fordre for de Attester, som det ei efter § 1 paaligger ham at meddele uden Betaling, skal være 16 Sk. Sölv, naar Reqvirenten er Huusmand, Inderste, Tienestetyende, Haandværkssvend eller henhörer til en anden Stilling, der ikke kan ansees fordeelagtigere; og 32 Sk. Sölv af alle Andre. Forsaavidt Præsten, i Form af een Attest, maa meddele flere Attestationer, saasom Udtog af flere Steder af Kirkebogen, maa endvidere fordres for de övrige Attestationer det Halve af den ovenbestemte Betaling, dog saaledes, at det hele Belöb af den samlede Attest ingensinde kommer til at udgiöre mere, end det Dobbelte af hvad en enkelt Attest koster.

§ 3.

For Skudsmaal og Skudsmaals-Paategninger maa dog kun fordres 12 Sk. Sölv.

§ 4.

Præsterne i Kiöbenhavn maae i alle Tilfælde nyde det Dobbelte af den i §§ 2 og 3 hiemlede Betaling.

§ 5.

Hvis, imod Formodning, Tvist nogensinde skulde opstaae angaaende den Betaling, som en Præst, i Medhold af de foranförte Regler, maa fordre for en Attest, bliver saadan Tvist at afgiöre ved Resolution, i Kiöbenhavn af Magistraten, og andetsteds af Amtmændene; og skal i saadant Fald den, der, for ikke at savne Attesten, har erlagt en Betaling, hvortil han ikke ansaae sig pligtig, inden 4 Uger indgive sin Besværing til bemeldte Övrighed, hvis den skal komme i Betragtning til den erlagte Betalings Tilbagegivelse.

Med Hensyn til den Klage, Reqvirenten saaledes maatte have at före over den fordrede Betaling, bör Præsten, naar det forlanges, paategne Attesten den af ham for sammes Udstædelse fordrede Betaling.

§ 6.

Endskiöndt Vi have den velgrundede Tillid til Vore Præster, at de ikke, i at affordre Betaling for Attester, ville vise Ubillighed eller Egennytte, saa ville Vi dog, med Hensyn til det muelige Tilfælde, at en enkelt Præst ikke maatte svare til denne Forventning, have den Övrighed, der maatte opdage Misbrug i saa Henseende, paalagt derom at giöre Indberetning til Vort Danske Cancellie, der har at tildele den Præst, som deri findes skyldig, en passende Irettesættelse, og, i Tilfælde af gientagen Forseelse, endog er bemyndiget til at paalægge ham en Mulct af indtil 20 Rbdlr. Sölv for hans uværdige Forhold.

Hvorefter alle Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette.

Litr. XX.

Rescript til samtlige Amtmænd paa Island (7 December 1827), hvorved fastsættes: 1) At Frdn. af 30te April 1824 skal udvides til at gielde paa Island, med det Tillæg, at ogsaa det i allerhöieste Rescript af 28 Marts 1776 indeholdte Forbud imod Spedalskes Ægteskaber, der bliver at overholde; 2) at Frdn. af 24 Septbr. 1824, hvorved Straffen af Boeslods Forbrydelse og paa yderste Formue deels ophæves og deels forandres, skal indföres paa Island med den Modification, at de Straffe, der, ifölge Samme, blive at sætte istedet for de ved Forordningen afskaffede, paa bemeldte Land blive at bestemme efter de i allerhöieste Rescript af 3 Mai 1816 fastsatte Forhold, samt at det vil have sit Forblivende ved de for Island foreskrevne særdeles Bestemmelser angaaende Straffen for Hoer; 3) at Frdn. af 8 October 1825, hvorved Oplæsning af Anordninger og Tillysning om verdslige Gienstande fra Prædikestolene afskaffes; samt Plac. af 29 October s. A., om at Ingen, der er straffet med offentligt Arbeide, maa vinde Borgerskab i nogen Kiöbstad, uden Modification sammesteds skulde giöres gieldende.

Litr. YY.

Stiftamtmanden og Biskoppen over Island, ang., at det til Ripur Kald inden Skagefiords Provstie i Nord-Amtet henlagte Annex Vidvik Sogn maa fraskilles bemeldte Kald og henlægges som Annex til Holum Kald. (*27 Mai 1829*).

Fridericus Sextus.

V. S. B. Os er af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst foredraget et af Dig Os Elskelig Steingrim Johnsen, Vor Biskop over Island, R. af D. indsendt Forslag om at Vidvik Sogn, der hidtil har været Annex til Ripur Kald inden Skagefiords Provstie i Nord-Amtet paa Vort Land Island, maatte ved nærværende Vacance i dette Embede, fraskilles Ripur Kald og henlægges til Holum Kald. Og efterat Vi allernaadigst have overveiet dette Forslag tilligemed den af Vort Rentekammer derom meddeelte Betænkning, hvilken af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst er Os foredraget, give Vi Eder herved tilkiende, at Vi hermed allernaadigst ville have bifaldet og fastsat, at det hidtil til Ripur Kald inden Skagefiords Provstie i Nord-Amtet paa oftmeldte Vort Land Island henlagte Annex Vidvik Sogn maa fraskilles bemeldte Kald, der saaledes for Fremtiden bliver uden Annex, og derimod henlægges som Annex til Holum Kald i fornævnte Provstie. Derefter o. s. v.

Litr. ZZ.

Stiftamtmanden og Biskoppen over Island, ang., Ophævelse af den ved Reglementet af 25de Marts 1778 § 6 paabudne Afgift til Vestmannöe Kirke paa Island af hver Fisker fra det faste Land, der opholde sig der i Værtiden for at fiske. (*25 December 1829*).

Fridericus Sextus.

V. S. B. Vi give Eder hermed tilkiende, at Vi i Betragtning af de Os af Vort Danske Cancellie allerunderdanigst foredragne Omstændigheder allernaadigst ville have ophævet den ved det allerhöieste Reglement af 25 Marts 1778 § 6 paabudne Afgift af 1 Fisk til Vestmannöe Kirke af enhver Fisker fra det faste Land, som der opholder sig i Værtiden for at fiske. Derefter etc.

Litr. AAA.

Til samtlige Amtmænd paa Island, ang. nærmere Bestemmelse og Tillæg til Rescript. af 18de Juli 1821 om midlertidige Bestemmelser til Vaccinationens Fremme paa Island. (*24 Marts 1830*).

Fridericus Sextus.

V. G. Vi give Dig hermed tilkiende, at som Vi ved Vore allerhöieste Rescripter til Vore Amtmænd paa Vort Land Island af 18de Juli 1821, indeholdende midlertidige Bestemmelser, sigtende til Vaccinationens Udbredelse sammesteds, have paalagt bemeldte Overövrigheder at indkomme med nærmere allerunderdanigst Betænkning om, hvorledes Vaccinationen fremdeles kunde fremmes paa fornævnte Vort Land, og Vi derefter have taget under allerhöieste Overveielse de i Overeensstemmelse hermed indgivne Forslag tilligemed Vort Cancellies derover afgivne Betænkning, ville Vi allernaadigst have efterfölgende nærmere Bestemmelser og Tillæg til bemeldte Rescripter paabudne: 1) Det skal herefter paalægges enhver Præst i sit Kald ex officio at være Vaccinateur og at före den dertil bestemte Prototocol efter det Schema, som findes foreskrevet i den ved Placat fra Vort Danske Cancellie under 19 November 1811 bekiendtgiorte allerhöieste Resolution, dog maa Amtet være beföiet til paa de enkelte Steder, hvor det efter vedkommende Læges Formening findes nödvendigt, at beskikke en anden Vaccinateur istedet for Præsten. Og skal det iövrigt, hvor Præstekaldene ere meget vidtlöftige og bestaae af flere Sogne, være Præsten uformeent, at antage een eller 2 Hielpevaccinateurer, som kunne gaae ham tilhaande, dog stedse paa Amtets nærmere Approbation, der ikke maa meddeles, förend det ved Districtschirurgens Vidnesbyrd er godtgiort, at de til Hielpevaccinateurer udsatte Mænd kunde antages at besidde den fornödne Duelighed. Disse Hielpevaccinateurer bör holde særskilte For-

tegnelser over de af dem vaccinerede og indsende disse til Hovedvaccinateuren, for som Bilage at vedlægges denne Protocol, ligesom og Hovedvaccinateuren, forsaavidt han selv udstæder Vaccinationsattest til nogen, som ikke er vaccineret af ham, paa den Attest, han udstæder, har at anföre, at den er grundet paa den ham af Hielpevaccinateuren meddeelte Indberetning, eller, hvis en slig Attest udfærdiges af en Hielpevaccinateur, da tillige selv at underskrive den for at paasee, at der ingen Mangel findes ved den. 2) Vaccinationsvæsenet paa ethvert Sted skal henlægges under nærmeste Tilsyn af vedkommende Distriktschirurg, som til den Ende bör paa sine Omreiser i sit Distrikt være opmærksom paa Vaccinationsvæsenets Fremme, eftersee Vaccinationsprotocollerne m. v., samt til Amtet indgive sine Forslag til at bortfierne de Hindringer, som paa et eller andet Sted maatte möde imod Vaccinationens Fremme, forsaavidt disse ikke efter deres Natur ere lægevidenskabelige og som saadanne henhöre under Landphysici Embede. 3) Alle authoriserede Vaccinateurer skulle være pligtige at indgive deres Beretninger og Forslag angaaende Vaccinationsvæsenet til vedkommende Districtschirurg, ligesom og aarligen at tilsende ham de paabudne schematiske Forklaringer over Vaccinerede, af hvilke specielle Forklaringer (hvis i Vort allerhöieste Rescript af 18de Juli 1821 § 7 paabudne Attestation af vedkommende Provst eller Sysselmand herefter kan bortfalde) Distriktschirurgen ved hvert Aars Udgang bör forfatte en general Forklaring for sit Embedsdistrikt og tilstille Landphysicus Samme. Af disse fra Distriktschirurgerne modtagne Forklaringer har Landphysicus derefter at forfatte en summarisk Tabel over alle i Aaret vaccinerede paa Vort Land Island, hans eget Chirurgicat derunder indbefattet, og heraf at tilstille Vort Danske Cancellie samt Vort Sundhedscollegium hver en Gienpart. 4) Med Hensyn til at det maa ansees vigtigt, at Vaccinematerien conserveres paa selve Vort Land Island, have samtlige derværende Vaccinateurer flittigen at opsamle Vaccinematerie og giemme den saaledes, at den ikke udsættes hverken for Frost eller for stærkt Lys og Varme; men til en yderligere Betryggelse for, at Vaccinematerien ikke skal komme til at mangle, blive saavel Landphysicus som Distriktschirurgerne dermed at forsyne fra Kiöbenhavn, til hvilken Ende det paalægges bemeldte Medicinalembedsmænd om Efteraaret at reqvirere det Qvantum Materie, de formeentligen behöve i næste Aar, fra Vort Sundhedscollegium i Vor Kongelige Residentsstad Kiöbenhavn, paa det at dernæst ved bemeldte Collegii Foranstaltning de reqvirerede Qvanta med de i det fölgende Foraar til Island afgaaende Skibe kunne vorde afsendte, forsaavidt Landphysicus betræffer, til Reikiavig og iövrigt til de Handelssteder paa Vort Land Island, Chirurgerne opgive som deres Boepæle nærmest beliggende. 5) Det paaligger Almuen uvægerligen at indfinde sig paa den Tid og de Steder, som vedkommendeVaccinateur i Distriktet foreskriver, for at lade sig vaccinere. I Henseende til Tiden, da bör den vælges med behörigt Hen-

syn paa, at Almuen saaledet mueligt bindres i at söge sin Underholdning, ligesom og de Steder til Vaccinationens Foretagelse bör vælges i ethvert District, som, for at undgaae lange Reiser, ere beleiligt situerede. 6) De Omkostninger, som ere forbundne med Vaccinationsprotocollers Anskaffelse, saavelsom den i Vort allerhöieste Reser. af 18de Juli 1821 § 3 bestemte Betaling af 12 Sk. Sölv for hver vaccineret Person, paa hvem Vaccinationen har slaaet an, hvorunder og Betalingen for Vaccinationsattests Udstedelse er indbefattet, skal afholdes af det Offentlige og tilveiebringes ved Ligning paa samme Maade som Delinqvent- og andre Udgifter paa Vort Land Island. 7) Det skal være enhver Huusfaders Pligt, naar naturlige Kopper skulde yttre sig i hans Huus, ufortövet derom at giöre Anmeldelse til vedkommende Sysselmand, som derefter strax bör anmelde Sagen for Districtschirurgen og imidlertid söge de tienligste Anstalter til at Smitten ei udbredes. Ligeledes har Sysselmanden paa samme Tid at indberette til Amtmanden, naar og hvorledes Sygdommen har yttret sig, for at Amtmanden kan overlægge med Sysselmanden og Districtschirurgen, hvad der efter Omstændighederne ansees fornödent til at standse Smittens Udbredelse. Sysselmændene bör iövrigt, som Stedernes Politimestere, nöie holde sig den for Vort Land Island udgangne Placat af 18de Mai 1787 og de senere dermed i Forbindelse staaende Anordninger efterrettelige, betræffende den Forsigtighed, som er at iagttage, for at Börnekopper ikke skulle indsnige sig fra fremmede Steder. Derefter o. s. v.

Litr. BBB.

Directions Skrivelse (af 18 December 1830) til det Kongelige Danske Cancellie, der indeholder en Kongelig Resolution (19 Novbr. 1830) angaaende Censorer ved den finale Examen i Bessestad Skole.

Efterat det Kongelige Danske Cancellie i behagelig Skrivelse af 26de Septbr. d. A. havde erklæret sig enig med denne Direction angaaende Hensigtsmæssigheden af det af Stiftsövrigheden over Island under 24 Juli d. A. giorte Forslag om at der ved den finale Examen i Bessestad lærde Skole, som Dimittenderne underkastes, maatte foruden de sædvanlige Censorer af Stiftsövrigheden, hvergang tilkaldes tvende lærde Mænd som Medcensorer og derhos henstillet til Directionen, ved allerunderdanigst Forestilling, at bevirke Hans Majestæts allerhöieste Resolution herfor, har Directionen nedlagt saadan allerunderdanigst Forestilling, og det har derpaa behaget Hans Majestæt under 19 f. M. allernaadigst at resolvere saaledes:

Vi bifalde allernaadigst at herefter ved Dimissionsexamina i Bessestad lærde Skole maae hver Gang af Stiftsövrigheden over Island udnævnes tvende lærde

Mænd, for tilligemed Examinatorerne at afgive Vota til Bedömmelse af de Examineredes saavel skriftlige som mundtlige Pröver.

Dette, hvorom Stiftsövrigheden over Island herfra er underrettet, undlader Directionen ikke tienstlig at tilmelde det Kongelige Danske Cancellie til behagelig Underretning,

Litr. CCC.

Directions Skrivelse (af 16 April 1831), hvorved Stiftsövrigheden i Island communiceres en Kongl. Resolution (af 11 Januar 1831) ang. et anonymt Andragende ang. det lærde Skolevæsen paa Island.

I September Maaned 1829 behagede det Hans Majestæt Kongen ved allerhöiest Rescript at tilstille Directionen et anonymt Andragende betræffende nogle Forandringer ved det lærde Skolevæsen i Island med Befaling derover at nedlægge allerunderdanigst Betænkning efter først at have indhentet de Oplysninger om bemeldte Skolevæsen, der maatte kunne erholdes fra de forhenværende Stiftamtmænd og Amtmænd i Island, som opholde sig i Kiöbenhavn eller i Nærheden deraf. I ovennævnte anonyme Andragende har dettes Forfatter blandt andet fremsat fölgende Ankeposter: 1. at Skolens Locale er for indskrænket, da der nu kun haves tvende Læsesale, hvilket baade er for lidet til den fornödne Inddeling i flere Klasser og skadeligt for Sundheden, idet et altfor stort Antal Disciple ere samlede i een Stue. 2. at uagtet Læregjenstandene nu ere de samme som i Skolerne i Danmark, savnes dog Underviisning i det tydske og franske Sprog, samt i Naturhistorie, 3. at Legemsövelser mangle næsten aldeles. 4. at Skolen ikke kan levere saamange Candidater, som til Embedernes Besættelse behöves, hvorved Privat-Dimissioner, hvilke Forfatteren anseer for skadelige, begunstiges.

Efterat Directionen ifölge ovennævnte allerhöieste Befaling havde brevvexlet med Hofmarschal Kammerherre Moltke og Stiftamtmand Hoppe, hvilke forhen have været Stiftamtmænd i Island, har Directionen nedlagt sin allerunderdanigste Betænkning og deri yttret sig blandt andet om foranförte af den anonyme Forfatter fremsatte Ankeposter. Hvad den 1ste af disse Ankeposter angaaer, da bemærkede Directionen, at Anken ikke kunde ansees for at være ugrundet, og at en Udvidelse af Localet vilde være önskelig, i hvilken Henseende Den troede, at Forfatterens, ogsaa af Kammerherre Moltke anbefalede Forslag, at opföre en Bygning paa islandsk Viis af Jord med Paneel indvendig, til Beboelse for Oeconomus, og derimod at anvende det Værelse i Hovedbygningen, som denne nu beboer, til Læsesal for en 3die Klasse, kunde fortiene megen Opmærksomhed. I Henseende til den 2den Ankepost har Directionen yttret,

at Underviisning i Naturhistorien kun vilde være til liden Nytte hvor ingen af de dertil fornödne Samlinger haves, og at Kundskab i det tydske og franske Sprog neppe vilde være nödvendig for en stor Deel af Skolens Disciple, men at det dog paa den anden Side vilde være önskeligt, hvis der kunde skaffes Leilighed for de mere opvakte Disciple, især for dem, der agte at fortsætte deres Studeringer i Kiöbenhavn, til at lære i det mindste Begyndelsesgrundene i det tydske Sprog. Om Indförelsen af gymnastisk Underviisning er Stiftsövrighedens Betænkning allerede under 8 Septbr. 1827 herfra begiært. Directionen har ikke kunnet tiltræde Forfatterens Mening om det Skadelige ved Privat-Dimissioner, hvilke den meget mere maae finde gavnlige i et Land, hvor mange boe saa langt fra Skolen. Den har imidlertid i sin allerunderdanigste Betænkning forestillet, at Stiftsövrighedens Betænkning maatte indhentes ang. hvorvidt de Privat-Dimitterede for at erholde Adgang til Embeder i Island, kunde være at examinere paa Skolen, og saadan Pröve at sætte i Forbindelse med Skolens egen saakaldte finale Examen. Paa denne Directionens Betænkning har det behaget Hans Majestæt Kongen under 11 Januar d. A. allernaadigst at resolvere saaledes:

> Vi ville allernaadigst have Directionen bemyndiget til efter at have indhentet Betænkning fra Stiftsövrigheden i Island ang. Opförelsen af en Boelig for Oeconomus ved Bessestad lærde Skole efter sædvanlig Islandsk Bygningsmaade, hvorved en Læsesal kunde vindes for Skolen og en 3die Classe i samme oprettes, samt hvorledes gymnastiske Övelser kunde være at indföre i bemeldte Skole, at brevvexle med Vort Rentekammer om Udredelsen af de Omkostninger, som derved maatte foranlediges. Ligeledes bifalde Vi allernaadigst at ovennævnte Stiftsövrighed maae höres ang. hvorvidt Examen for de Privatdimitterede i Island kunde være at bringe i Forbindelse med Finalexamen ved den lærde Skole i Bessestad og om der i denne Skole kunde forskaffes de opvaktere Disciple Leilighed til at lære i det mindste Begyndelsesgrundene i det tydske Sprog. Naar Directionen derefter om ovenanförte Gienstande for Os nedlægger allerunderd. Forestilling, vil Directionen tillige have alleru. at fremlægge en Grundtegning af Bessestad lærde Skoles Bygning.

I Overeensstemmelse hermed skulde Directionen tienstl. have Stiftsövrigheden anmodet om at afgive behagelig Betænkning over de i foranförte allerhöieste Resolution ommeldte Gienstande, samt at tilstille en Grundtegning af Bessestad lærde Skoles Bygning.

Litr. DDD.

Forordning, der udvider adskillige i Aaret 1827 for Danmark udkomne almindelige Anordninger til Island, med de i saa Henseende fornödne Forandringer og nærmere Bestemmelser. (21 December 1831).

Vi Frederik den Siette af Guds Naade Konge til Danmark etc. etc. giöre vitterligt: at, ligesom Vi i de senere Aar, ved Rescripter til vedkommende Övrigheder have Tid efter anden bestemt hvilke af de efterhaanden for Kongeriget Danmark udkomne almindelige Anordninger der enten med eller uden Forandring skulde giöres gieldende for Vort Land Island, saaledes have Vi for Fremtiden besluttet i Almindelighed at kundgiöre Vor allernaadigste Villie desangaaende ved Forordninger, der saavel i det danske som i det islandske Sprog kundgiöres ved Trykken. Vi ville derfor, i Forsættelse af hvad Vi hidtil have befalet med Hensyn til de ældre Anordninger herved allernaadigst tilkiendegive hvad Vi af Vore i Aaret 1827 for Vort Rige Danmark udgivne almindelige Anordninger have, efter indhentede locale Oplysninger, fundet det hensigtsmæssigt at foreskrive for Island. Thi byde og befale Vi i foranförte Henseende som fölger:

I.

Angaaende Udvidelse af visse Paragrapher af Vor Forordning for Danmark af 23 Marts 1827, indeholdende Bemyndigelse for Övrigbederne til at afgiöre adskillige Sager, der forhen behövede Afgiörelse i Cancelliet.

§ 1.

Foruden de Kongelige Bevillinger og Expeditioner, der i Overeensstemmelse med Forordningen af 23 Mai 1800, 3die Afdeling, ere betroede Amtmændene, for af disse Övrigheder at overleveres til Vedkommende, skulle Amtmændene endnu for Fremtiden kunne uddele fölgende Bevillinger:

a) Bemyndigelse for Piger over 18 Aars Alder til at være myndige under Curator.

b) Bevillinger at være fuldmyndige for Mandspersoner, der have opnaaet i det mindste en Alder af 22 Aar.

Disse tvende Slags Bevillinger blive ei at meddele, med mindre det med troværdige Vidnesbyrd er oplyst, at de Paagieldende have opnaaet en saadan Modenhed og Fasthed, at det ikke er at befrygte, at de ville misbruge Bevillingen, i hvilken Henseende den födte eller satte Værges eller Curators, samt vedkommende Övrigheds og Siælesörgers Erklæringer i Særdeleshed bör komme i Betragtning, ligesom det og tilstrækkeligt bör godtgiöres, at Bevillingens Meddelelse vil være til sandt Gavn for den Paa-

gieldende. Iövrigt ville Vi ved denne Leilighed, til Ophævelse af de Tvivl, som desangaaende have fundet Sted, udtrykkelig have bestemt, at Christian den 5tes danske Lovs 3die Bogs 17de Capitel, der stemmer med Norske Lovs 3die Bogs 19de Capitel, skal være den giældende Regel i Vort Land Island, hvorefter det skal afgiöres, hvo der kan ansees som umyndig, mindreaarig eller fuldmyndig, samt hvilket Værgemaal og Tilsyn de Umyndige og Mindreaarige skulle være undergivne.

c) Protectorier for dem, der have opgivet deres Boe, under sædvanlige Betingelser og Indskrænkninger.

d) Bevillinger til Ægteskabs aldeles Ophævelse, naar Ægtefolkene med behörig Separations-Bevilling have levet afsondrede fra hinanden i det mindste i 3 Aar, og den befalede geistlige og verdslige Mægling efter disse 3 Aars Forlöb er foregaaet, uden at nogen af Ægtefolkene har været villig til Ægteskabets Fornyelse, hvorhos den, der vil erhverve Tilladelse til at indgaae nyt Ægteskab, maae före nöiagtigt Beviis for i hele Sepationstiden at have fört en ulastelig Vandel.

e) Bevillinger for Enkemænd og Enker til at sidde i uskiftet Boe, uagtet der, foruden fælleds Börn, maatte være myndige Særkuldbörn af den Afdöde; hvilke Bevillinger ei maae uddeles, med mindre vedkommende Værger ere hörte, uden at disse have noget derimod at erindre; ligesom de og kun meddeles med den Clausul, at der af vedkommende Skifteret maa optages en Status over Boets Forfatning, som kan tiene til Regel, naar Skifte skal holdes.

Saa bör og Stiftamtmanden i Island, som Præsident for Landsoverretten sammesteds, kunne meddele:

f) Bevillinger til at före nye Vidner og fremlægge nye Documenter i de Sager, som indankes til bemeldte Overret.

§ 2.

Ansögninger om de i § 1 nævnte Bevillinger bör være indrettede efter hvad der er foreskrevet angaaende de Ansögninger, aom til Os indgives. For Bevillingerne betales de forskiellige Gebyhrer, som findes enhver Bevilling paatrykket.

Dog skal det være Övrighederne tilladt at eftergive Gebyhret for de under Litr. a og b. nævnte Bevillinger, naar det antageligen godtgiöres, at den Paagieldendes Formue ei overstiger 100 Rbdlr. Sölv, for de under Litr. d benævnte, naar paalidelige Beviser om Fattigdom fremlægges, og for dem, der nævnes i Litr. e, naar det hele fælleds Boes beholdne Midler ei kan ansættes over 200 Rdlr. Sölv, ligesom der og for Fremtiden meddeles Övrighederne Blanquetter til sædvanlige Bevillinger at sidde i uskiftet Boe, paatrykte at udleveres aldeles gratis, hvilke og blive at forunde

de Paagiældende under den nylig nævnte Betingelse. Endelig blive de under Litr. f anförte Bevillinger at meddele uden Betaling, naar den Paagieldende har *beneficium paupertatis* eller *processus gratuiti* til Sagens Udförelse, men ellers ikke.

§ 3.

I Henseende til Regnskabet for Gebyhrerne og hvad dermed staaer i Forbindelse, bliver der, hvad de i §§ 1 og 2 omhandlede Bevillinger angaaer, i eet og alt at forholde efter de Forskrifter, som ere givne i Anledning af de Bevillinger, som ved Forordningen af 23 Mai 1800 ere blevne Övrighederne overladte.

II.

Angaaende Udvidelse af adskillige i Vor Forordning af 30 Marts 1827 om Landsforviisningsstraffens Ophævelse indeholdte Bestemmelser med de fornödne Modificationer og Tillæg.

Fölgende §§ af Vor Forordning af 30 Marts 1827 angaaende Landforviisningsstraffens Ophævelse, skulle være anvendelige for Vort Land Island, nemlig §§ 1, 2, 4, 5, 6, 7, 9, og 10, der lyde saaledes:

§ 1.

„I Stedet for den Straf af Fredslöshed, som Lovens 1—24—49 (N. L. 1—22—51) foreskriver for Modstand, der under de der forudsatte Betingelser vises imod Rettens Betiente, skal herefter Straffen for dette Slags Modstand, efter sammes Beskaffenhed og de dermed forbundne Omstændigheder, være enten Fængsel paa Vand og Bröd eller Hensættelse til Strafarbeide i en forholdsmæssig Tid, alt med Hensyn til Analogien af de Anordninger, der ellers sætte Straf for Opsætsighed, der udöves imod dem, som paa Vore Vegne have noget at befale, under Udövelsen af den disse betroede Myndighed, hvilket og skal giælde i de Tilfælde, der omhandles i Lovens 1—19—9 (N. L. 1—17—9) og 1—24—29 (N. L. 1—22—31). Da iövrigt Lovens 6—4—17 og 18 (der ere aldeles ligelydende med de samme Artikler i Norske Lov) indeholde særdeles Straffebestemmelser, der ere anvendelige, naar personlige Fornærmelser af det her omhandlede Slags ere udövede imod selve den, der som Foged iværksætter Forretningen, saa ville disse tvende Loves Artikler med den Forandring der er dem given ved Forordningen af 24 September 1804 (efr. Rescript for Island af 7 December 1827) fremdeles være Reglen, naar en saadan Forgribelse er forbunden med den Modstand, der vises under en Fogedforretning.

§ 2.

Den Landsforviisningsstraf, som Lovens 3—16—9—8 (N. L. 3—18—9—8) fastsætter for dem, der begive sig uden Riget der at lade sig i Ægteskab sammenvie som ellers her i Riget imod Loven ikke burde tilsammen at stædes, skal bortfalde,

hvorimod Lovens almindelige Straffe ere anvendelige, hvis Nogen af Vore Undersaatter udenfor Riget indgaae Ægteskab i de her forbudne Grader, eller giöre sig skyldige i Bigamie, ligesom de, der ellers paa slig Maade söge at undvige de her gieldende Befalinger eller Forbud, med Hensyn til hvad der skal iagttages, inden Personer kunne komme sammen i Ægteskab, skulle ansees med anseelige Pengeböder eller med forholdsmæssig Straf paa Friheden efter de med Forbrydelsen forbundne Omstændigheder, hvorhos Vi og forbeholde Os, efter Sagens Beskaffenhed, ved Vor Resolution at tilintetgiöre et saadant Ægteskab, hvor det ikke allerede efter de almindelige Love er at ansee som en Nullitet.

§ 4.

Lovens (D. og N. L.) 6—1—12 skal være saaledes forandret, at de, som ved de her omhandlede Kunster forföre eller bedrage deres enfoldige Medborgere, skulle, i Stedet for at lide efter bemeldte Artikel, ansees med Arbeide i Forbedringshuset indtil 3 Aar, efter Sagens Omstændigheder.

§ 5.

De i Lovens (D. og N. L.) 6—6—2 nævnte Deeltagere i Slagsmaal, hvorunder Drab begaaes, skulle, i Stedet for efter bemeldte Artikel at miste deres Fred, hensættes til Arbeide i Fæstningen eller i Forbedringshuset fra 1 til 4 Aar efter Sagens Beskaffenhed.

§ 6.

Det i Lovens (D. og N. L.) 6—7—1 hiemlede Straffealternativ af Fredlöshed skal for Fremtiden bortfalde, hvorimod de i Lovstedet omhandlede Forbrydelser, hvor der i Sagens Omstændigheder findes Grund til at fritage den Paagieldende for det der bestemte Alternativ af Strafarbeide paa Livstid, skulle ansees med saadant Arbeide i nogle Aar, dog at Tiden ei bliver ringere end 8 Aar.

§ 7.

De Misgierninger, som omhandles i Forordningen af 27 September 1799 §§ 2, 3, 4 og 5, skulle for Fremtiden straffes med Forbedringshuusarbeide fra 4 til 8 Aar, forsaavidt Straffen efter bemeldte Forordning skulde være Landsforviisning for bestandig, men fra 1 til 3 Aar, hvor den ifölge samme vilde være at bestemme til Landsforviisning fra 3 til 10 Aar. Dog skal Dommeren, naar den Tiltalte ikke forhen allerede har været dömt for de i denne § omhandlede Misgierninger, være bemyndiget til, istedetfor saadan Arbeidsstraf, at bestemme Hensættelse i et Statsfængsel for lige Tid, hvor Omstændighederne klarlig vise, at Forbrydelsen ikke har sin Grund i bestemt Ondskab, men kun i Ubesindighed, saa at der er Grund til at haabe, at den Skyldige, ved större Modenhed eller Eftertanke selv vil komme til at indsee sin Forvildelse.

Hvor Dommen lyder paa denne Straf, bliver den Domfældte at hensætte i det paa Christiansöe indrettede Statsfængsel, med mindre der maatte mangle Plads sammesteds, da Vi i saa Fald forbeholde Os at bestemme et andet Fængsel, som skal træde i Stedet. Men om endog Domstolene maatte, i Medhold af foranförte Bestemmelse, finde Anledning til at vælge den sidstnævnte mere skaanende Straf, maa dog den Fortabelse af Embede, Rang og al anden hæderlig Udmærkelse, som den for hiin Forbrydelse ordentligviis fastsatte Straf efter sin Natur vilde medföre, ligefuldt finde Sted.

§ 9.

Da denne Vor Forordning kun afskaffer Landsforviisning som Straf, men ei den Landsforviisning, der blot er en Politieforholdsregel mod Fremmede, saa vil det uforandret have sit Forblivende ved de Love og Anordninger, hvorefter Fremmede kunnne blive at udföre af Vore Lande, naar de enten formedelst deres Stilling eller foregaaende Opförsel eller af Mangel paa rigtig Pas eller Beskeed, ikke bör modtages her i Riget, eller og de, ved deres Opförsel forbryde den dem i saa Henseende tilstaaede Ret, eller de, inden de nogetsteds i Vore Lande have erhvervet Hiemstedsret, blive satte ud af Stand til at ernære sig,

§ 10.

Som Fölge heraf vil og i Særdeleshed Bortviisning af Riget finde Sted udi det i Forordningen af 19de September 1766 § 1 ommeldte Tilfælde, ligesom med Hensyn til Lovens (D. og N. L.) 6—1—1, de af Vore Undersaatter, der maatte affalde fra den evangelisk christelige Religion fremdeles skulle udelukkes fra Ophold her i Riget, naar de ei dertil maatte have erhvervet Vor allernaadigste Tilladelse.

Dog blive, hvor de ovenanförte Lovbestemmelser hiemle Straf paa Friheden for en Tid, som ei er længere end 3 Aar, de i Vort Rescript af 3 Mai 1816 anordnede Straffe at sætte i Stedet derfor."

Skulde noget Tilfælde forekomme, hvor Landsforviisning efter de for Vort Land Island hidtil gieldende særlige Love kunde blive at fastsætte, saa vil nu en efter Analogien af de foranförte Forskrifter bestemt Straf træde i sammes Sted.

III.

Angaaende en nærmere Bestemmelse i den ved Forordningen af 20 Januari 1797 § 16 foreskrevne Betaling til Forligelsescommissionerne, samt angaaende Klagerens Udeblivelse ved bemeldte Commissioner, i Overeensstemmelse med de ved Vor Placat for Danmark af 6 April 1827 § 1 og 2 givne Forskrifter.

§ 1.

For Fremtiden skal den, der indgiver Klage til Forligelsescommissionen, strax ved Klagens Indlevering betale 24 Sk. S., med hvis Deling der bliver at forholde i

Overeensstemmelse med Forordningen af 20 Januari 1797 § 40, hvorimod der siden, naar Forliig indgaaes, i Stedet for de der fastsatte 64 Sk., kun bliver endvidere at betale 40 Sk. Sölv, hvoraf, saafremt Parterne ei anderledes kunne komme overeens, Klageren har at udrede de 16 Sk., og Indklagede de övrige 24 Sk.

§ 2.

Naar Klageren udebliver paa den Dag, da Sagen er berammet til Foretagelse, men Indklagede möder, skal Forligelsescommissionen paa Sidstnævntes Begiering meddele ham en Attest herom, med hvilken han kan henvende sig til vedkommende Ret, som da skal tilfinde Klageren, saafremt denne ikke kan oplyse, at han ved lovligt Forfald har været forhindret fra at möde eller lade möde for Forligelsescommissionen til den bestemte Tid, at betale billig Kost og Tæring til den Indklagede.

IV.

Angaaende Udvidelse til Island af Vor Forordning af 23 Mai 1827 indeholdende nærmere Bestemmelser med Hensyn til Ægteskaber, som indgaaes efter erhvervet Skilsmissedom.

§ 1.

Den, der ved en underordnet Ret har erhvervet en Skilsmissedom, som tilsteder ham at indgaae nyt Ægteskab, bör, hvis den Dömte ikke udtrykkelig har frafaldet Appel, enten fra Dommens Afsigelse lade de sædvanlige fatalia appellationis hengaae, eller foranstalte Dommen lovligen forkyndt for den Dömte, og fra den Tid oppebie 8 Uger. Naar denne Tid er forlöben, uden at Ankestævning er udtagen, hvorom der for vedkommende Præst bör fremlægges tilbörligt Beviis, skal det forrige Ægteskab ikke længer være til Hinder for nye Vielse.

§ 2.

Hvor den Domfældte har været varslet som den, der ei vil lade sig finde, bör Dommens Forkyndelse skee til de samme Steder, hvorfra Stevning i Overeensstemmelse med N. L. 1—4—10 maa forkyndes.

§ 3.

Med Hensyn til de allerede afsagte Skilsmissedomme, bör de ovennævnte 8 Uger först regnes fra den Forkyndelse af Dommen, der iværksættes efter denne Vor Anordnings Kundgiörelse og under Paaberaabelse af samme.

V.

Angaaende en modificeret Udvidelse til Island af de ved Vor allerhöieste Resolution af 6 Juni 1827, kundgiort ved Cancellie-Placat af 12te s. M., givne Forskrifter med Hensyn til Anvendelsen af Lovens 6—13—3.

For at forebygge Meningsulighed angaaende Maaden, hvorpaa den förste Deel af Lovens (D. og N. L.) 6—13—3 skal sættes i Fuldbyrdelse paa Island, tilkiendegives herved, at det ikke tilkommer Domstolene, men Overövrigheden at afgiöre, naar Personer af forskiellige Kiön, til Forebyggelse af forargerligt Samliv, skulle fjernes fra hinanden, til hvilken Ende vedkommende Overövrighed först har at erhverve de mueligst nöiagtige Oplysninger angaaende Samlivets Beskaffenhed, i Særdeleshed ved derom at indhente Sognepræstens Erklæring; hvorimod Tiltale ved Domstolene skal finde Sted, hvis de Paagieldende sidde Övrighedens Tilhold og Befaling overhörige; i hvilket Tilfælde de blive at straffe med Slag af Riis efter Dommerens Skjön. Det Övrighedsdecret, hvorved der gives de Paagiældende Tilhold om at adskilles, skal forkyndes dem ved de sædvanlige Stævningsmænd paa den ved Dommens Forkyndelse brugelige Maade, hvorefter der med behörig Paategning skal remitteres vedkommende Overövrighed.

VI.

Angaaende Betaling for de Attester, som udfærdiges af Præsterne i Island, i Lighed med de om denne Materie ved Vor Forordning for Danmark af 7de Novbr. 1827 givne Regler.

§ 1.

Præsterne skulle være uberettigede til at fordre Betaling:

a) for alle Attester, som de, enten umiddelbart ifölge almindelige foreskrevne Regler, eller ifölge speciel Opfordring af vedkommende Embedsmænd, paa Embedsvegne have at meddele til Brug ved noget offentligt Anliggende;
b) for Attester, som bruges til Legitimation ved Ansögninger om Pensioner eller anden Understöttelse af det Offentlige, eller for at kunne oppebære Pensionen eller Understöttelsen;
c) for Attester angaaende forsögt Mægling i Skilsmissetilfælde;
d) for Attester, som meddeles Uformuende, i hvilken Anledning de end forlanges.

§ 2.

Den Betaling, Præsten kan fordre for de Attester, som det ei efter § 1 paaligger ham at meddele uden Betaling, skal være 16 Sk. Sölv, naar Reqvirenten er Huusmand, Strandsidder, Dagleier, Tienestetyende eller i en anden Stilling, som kan sættes ved Siden deraf; og 32 Sk. Sölv af alle andre.

Forsaavidt Præsten, i Form af een Attest, maae meddele flere Attestationer, saasom Udtog af flere Steder af Kirkebogen, maae endvidere fordres for de övrige Attestationer det Halve af den ovenbestemte Betaling, dog saaledes, at det hele Beløb

for den samlede Attest ingensinde kommer til at udgiöre mere, end det dobbelte af hvad en enkelt Attest koster.

§ 3.

For Skudsmaal og Skudsmaalspaategninger maa dog kun fordres 6 Sk. Sölv.

§ 4.

Hvis imod Formodning, Tvist nogensinde skulde opstaae, angaaende den Betaling, som en Præst i Medhold af de foranförte Regler, maa fordre for en Attest, bliver saadan Tvivl at afgiöre ved Resolution af Amtmanden; og skal i saadan Fald den, der, for ikke at savne Attesten, har erlagt en Betaling, hvortil han ikke ansaae sig pligtig, inden 6 Maaneder indgive sin Besværing til bemeldte Övighed, hvis den skal komme i Betragtning til den erlagte Betalings Tilbagegivelse.

Med Hensyn til den Klage, Reqvirenten saaledes maatte have at före over den fordrede Betaling, bör Præsten, naar det forlanges, paategne Attesten den af ham for sammes Udstædelse fordrede Betaling.

§ 5.

Endskiöndt Vi have den velgrundede Tillid til Landets Præster, at de ikke, i at affordre Betaling for Attester, ville vise Ubillighed eller Egennytte, saa ville Vi dog, med Hensyn til det muelige Tilfælde, at en enkelt Præst ikke maatte svare til denne Forventning, have den Övrighed, der maatte opdage Misbrug i saadan Henseende, paalagt derom at giöre Indberetning til Vort Danske Cancellie, der har at tildele den Præst, som deri findes skyldig, en passende Irettesættelse, og, i Tilfælde af gientaget Forseelse, endog er bemyndiget til at paalægge ham en Mulct af indtil 10 Rhd. Sölv for hans uværdige Forhold.

Hvorefter alle Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette.

Litr. EEE.

Directions-Skrivelse (af 11te Januar 1853) til det Theologiske Facultet, indeholdende en Kongelig Resolution (af 14de December 1852), hvorved Directionen bemyndiges til at tilstaae Islandske Studerende dobbelt Communitet.

Efterat Directionen havde modtaget den af det Theologiske Facultet under 9 Novbr. f. A. afgivne Betænkning i Anledning af den extraordinaire Understöttelse af Communitetets Kasse, som hyppigen ansöges af Islændere, der studere ved Kiöbenhavns Universitet, har den nedlagt allerunderdanigst Forestilling om allerhöieste Bemyndigelse til i visse Tilfælde at kunne bevilge saadan Understöttelse, og det har derpaa behaget Hans Maiestæt Kongen under 14de f. M. at resolvere saaledes:

Vi ville allernaadigst have Vor Direction for Universitetet og de lærde Skoler bemyndiget til efter derom indkommen Ansögning, hvergang paa eet Aar at tilstaae islandske Studerende dobbelt Portion af Communitets Stipendiets nederste Grad, naar saavel deres Trang, som deres Flid og Fremgang tilfredsstillende bevises.

Denne allerhöieste Resolution skulde Directionen ikke undlade tienstlig at communicere det Theologiske Facultet til behagelig Underretning.

Litr. FFF.

Directionsskrivelse (af 15 October 1853), hvorved Stiftsövrigheden communiceres en Kongelig Resolution (af 26 Septbr. 1853) ang. Dimittenders Afgivt til Bessestad Skole.

Efterat have brevvexlet med det Kongelige Rentekammer angaaende det ved Stiftsövrighedens behagelige Skrivelse af 19 Jan. d. A. meddeelte Forslag fra Lector Theologiæ Johnsen angaaende Forhöielse af og nærmere Bestemmelse med Hensyn til Bessestads lærde Skoles Bibliothek, som ifölge Anordning af 3 Mai 1743 § 68 skal erlægges af Islandske Dimittender, har Directionen i denne Anledning nedlagt allerunderdanigst Forestilling og det har derefter behaget Hans Maiestæt Kongen under 26 f. M. allernaadigst at resolvere saaledes:

Vi ville allernaadigst have fastsat, at det Bidrag til Bessestad lærde Skoles Bibliothek, som ifölge Anordningen 3 Mai 1743 § 68 skal erlægges af visse Dimittender, herefter skal udredes med 1 Rbd. r. S. af enhver fra Island dimitteret Studerende, hvad enten Dimissionen skeer privat, eller fra Bessestad lærde Skole, og uden Hensyn til, om den Dimitterede har nydt Stipendium i Skolen eller ikke, dog saaledes at Stiftsövrigheden i Island skal være bemyndiget til at fritage dem, der formedelst yderlig Fattigdom ikke formaae at udrede Bidraget.

Denne allerhöieste Resolution undlader Directionen ikke tienstlig at communicere Stiftsövrigheden til behagelig Underretning og videre fornöden Bekiendtgiörelse.

Litr. GGG.

Reglement for Fattigvæsenets provisoriske Indretning og Bestyrelse i Island. (8 Januar 1834).

Vi Frederik den Siette, etc. etc., giöre vitterligt: at Vi, efterat der angaaende Fattigvæsenets Indretning og Bestyrelse i Vort Land Island ere indhentede Betænkninger

og Forslag fra Landets Embedsmænd, have taget denne Gienstand under nöieste Overveielse, og derved fundet, at det vilde være meest stemmende med Landets Tarv, at de hidtil der gieldende Regler i de fleste Dele vedligeholdes, men at dog enkelte af foranförte Regler kunne behöve nogen Forandring eller nærmere Bestemmelse, og at det derhos vil være tienligt, at det hele Fattigvæsen ordnes ved bestemt Lov. Til den Ende have Vi besluttet allernaadigst at foreskrive fölgende Regler, som indtil videre blive at iagttage i Henseende til Fattigvæsenet i Island.

I. Om Fattigvæsenets Bestyrelse i Almindelighed.

§ 1.

Med Hensyn til de Trængendes Forsörgelse i Island skal i Almindelighed enhver Rep fremdeles, som hidtil, udgiöre et Fattigdistriet, under hvilket og de Handelssteder der ligge i samme, indbefattes. Dog vedbliver Reikiavig fremdeles at være forenet med Seltjarnarnæs Rep til et fælles Fattigdistriet.

Skulde locale Forhold paa noget Sted giöre det tilraadeligt, at et Fattigdistriets Grændser blive bestemte anderledes end efter foranförte Regel, haver vedkommende Amtmand, efter derom at have indhentet de andre vedkommende Embedsmænds Betænkning, samt giort sig nöie bekiendt med hvad der i saa Henseende stemmer med Almuens Tarv og dens Önsker, derom at giöre Forestilling til Vort Cancellie, som skal være bemyndiget til at tage den fornödne Bestemmelse.

§ 2.

Fattigvæsenet i enhver Rep bestyres af Repstyreren, dog under Medvirkning af Sognepræsten, saaledes at denne ikke blot skal paa Repstyrerens Begiæring meddele ham sine vel overveiede Raad angaaende Bestyrelsen, men ogsaa, naar Feil findes i Repstyrernes Fremgangsmaade, söge samme rettet, enten ved venlige Forestillinger til Repstyreren, eller i fornödent Fald ved at andrage Sagen for dennes Foresatte.

Hvor i en Rep to Repstyrere ere ansatte, bör Sognepræsten altid tage Deel i Beslutningen, naar Repstyrerne ikke ere indbyrdes enige.

I Reikiavig og Seltjarnarnæs Rep vedbliver Fattigvæsenet at bestyres af en Commission, hvori Domkirkepræsten, Byefogden og Sysselmanden for Guldbringe Syssel med tvende andre af Amtmanden udnævnte Mænd tage Sæde.

§ 3.

Alle Fattigdistrieter i et Syssel skulle staae under nærmest Tilsyn af vedkommende Sysselmand, og i et Amt under vedkommende Amtmands Overtilsyn og Overbestyrelse. Alle Tvistigheder, vedkommende Fattigvæsenet, afgiör enhver Sysselmand i Overeensstemmelse med Rescriptet af 11te April 1781 § 6 i sit Syssel, dog saale-

des, at det staaer de Vedkommende, som ere misfornöiede dermed, frit for at andrage Sagen for Amtet.

Tvistigheder imellem Fattigdistrieter i forskiellige Sysseler, dog i samme Amt afgiör Amtmanden, naar vedkommende Sysselmænd ei have kunnet forenes om Afgiörelsen.

Naar dette Slags Tvistigheder forefalde mellem Fattigdistrieter i forskiellige Amter, og vedkommende Amtmænd ikke blive enige om Afgiörelsen, bliver Sagen at foredrage Vort Cancellie til endelig Afgiörelse.

De foranförte Regler blive dog, forsaavidt Reikiavig og det dermed forenede Seltiarnarnæs Reps-Fattigdistriet angaaer, at anvende med den Forandring, som flyder deraf, at bemeldte Fattigdistriet bestyres af en Commission, hvorfra Anke, om Nogen finder sig bröstholden ved dens Beslutninger, maa fremföres for Amtmanden. Paa lige Maade blive alle andre i nærværende Reglement forekommende Bestemmelser i meerbemeldte Fattigdistriet at anvende, saa at alt, hvad denne Anordning indeholder om Sysselmandens Virkekreds, ikke der finder Anvendelse, dog at Sysselmanden er Medlem af Fattigeommissionen og Foged i en Deel af Distrietet.

II. Hvorvidt Privat- eller Familie-Forsörgelse bör finde Sted.

§ 4.

Ligesom Forældre ere pligtige til at underholde og opdrage deres Börn, saaledes ere ogsaa Börn og Afkom, efter deres Vilkaar, pligtige at sörge for deres trængende Forældres Underholdning, der altsaa ikke falder Fattigvæsenet til Byrde, saalænge den af Börnene og Descendenterne kan bestrides. Ogsaa andre Slætninge, hvis Kaar tillade det, bör vedkommende Repstyrer og Præst söge at formaae til at antage sig deres Paarörendes Forsörgelse, ssaledes at Fremmede ei dermed besværes.

III. Hvilke de Trængende ere og hvor disse bör forsörges, samt om Fattiges Flytning.

§ 5.

Som trængende til Understöttelse ansees alene de Fattige, der ikke ved egne Kræfter paa lovlig Maade kunne erhverve sig nödtörftig Underholdning, og altsaa uden Andres Hielp maatte savne hvad der til Föde, Klæde, Huuslye, Varme og Pleie i Sygdomstilfælde er uundværligt for Livs og Helbreds Vedligeholdelse. Skulde denne Trang reise sig af Dovenskab, Ödselhed, Udsvævelse og Laster, er det Repstyrernes og Præstens Pligt at see dette afhiulpet ved at tilholde slige Personer at arbeide og indrette deres Levemaade saaledes, at de enten aldeles ikke eller saalidet muligt blive trængende til Hiælp.

§ 6.

Naar Nogen har været bosat eller tienende i et Fattigdistrict tilsammen i 5 Aar, efterat have opnaaet 16 Aars Alder, uden der at have nydt nogen Understöttelse af Fattigvæsenet, saa bör han sammesteds være berettiget til Forsörgelse. Dog bör det, hvor en Person allerede er, i Overeensstemmelse med de hidtil gieldende Regler, kommet under Forsörgelse i et Fattigdistrict, derved have sit Forblivende uden at den ovenanförte Bestemmelse deri skal giöre Forandring. Iövrigt hörer en Kone altid under samme Forsörgelseshiem som Manden og vedligeholder dette ligeledes som Enke, indtil hun paa foranförte Maade erhverver et nyt. Börn under 16 Aar fölge Faderens og hvis de ere uægte, Moderens Forsörgelseshiem.

§ 7.

Naar en Fattig af Mangel paa ovenanförte Betingelsers Tilstædeværelse ikke selv har erhvervet sig Forsörgelsesret i noget Fattigdistrict, da bör han forsörges i det Fattigdistrict, hvor hans Forældre havde Hiem og lovligt fast Tilholdsted paa den Tid, da han blev född til Verden. Hvad uægte Börn angaaer, kommer det i denne Henseende blot i Betragtning, hvor Moderen havde sit Hiem. Overhovedet kan en Person ikke antages at have sit Födehiem i et Fattigdistrict, fordi Moderen paa en Reise, ved et Besög eller under et andet saadant kort Ophold der föder ham til Verden, men som hans Födehiem bliver det District at ansee, hvor Faderen eller, hvad uægte Börn angaaer, Moderen ved Födselstiden eller nærmest foran denne havde fast lovligt hiem, hvortil og det Sted, hvor de have fæstet sig som Tyende, hörer. Kun naar det ikke kan oplyses, hvor en Person ellers ved Födselen maatte antages lovligen at höre hiemme, vil det Fattigdistrict, i hvilket dens Födsel er foregaaet, ansees som hans Födehiem.

§ 8.

Naar en Fattig efter Övrighedens Resolution skal flyttes til et andet District, bör vedkommende Sysselmand meddele den Fattige en Fölgeseddel, der viser, efter hvilken Ordre, samt fra hvilket og til hvilket District han bör flyttes, hvorefter det paaligger Repstyrerne, igiennem hvis District Flytningen skeer, at foranstalte det Fornödne. Övrigheden har iövrigt at iagttage, at Flytningen ikke skeer paa en Tid og paa en Maade, som udsætter den Fattiges Helbred og Liv for Fare. Derimod er det forbudt Repstyrerne paa egen Haand at foranstalte Flytning af en Fattig, da det altid forud bör være afgiort af Övrigheden hvor det rette Forsörgelssted er, og at Flytning bör finde Sted. For saadan Flytning af Fattige kunne de Districter, igiennem hvilke den skeer, ikke fordre Betaling, hvorimod den Paagieldendes Befordring saavelsom hans Underholdning besörges af ethvert District uden Vederlag.

Befindes Nogen at omgaaes utilbörligen med en Fattig ved Flytningen, straffes

han med en Mulkt fra 2 til 10 Rbd. Sölv, som tilfalder Fattigkassen i det District, hvor den utilbörlige Behandling har fundet Sted, eller endog med en legemlig Straf efter Omstændighederne.

IV. Om Forsörgelsen.

§ 9.

Fattigvæsenets Bestyrere have omhyggeligen at sörge for, at de Fattiges Trang afhiælpes paa den med Enhvers Trang meest passende og for Districtet mindst bebyrdende Maade. De have, naar Hielp af Fattigvæsenet begiæres, paa det nöieste at undersöge den Paagieldendes Trang og dennes Aarsager, og i at afgiöre, hvorvidt han bör nyde Understöttelse, bör de med menneskekiærlig Omhu for Trangs Afhielpning i Overeensstemmelse med denne Anordnings § 5, ogsaa tage behörig Hensyn til Disrictets Tarv og de fordærvelige Fölger for Sædeligheden og Vindskibeligheden, som en alt for banet Vei til Hielp af Fattigvæsenet kunde foranledige. Understöttelse af Fattigvæsenet bör altsaa ikke tilstaaes den, som ved tilbörlig Anvendelse af sine Kræfter er istand til at sörge for sine Fornödenheder, eller som kan erholde disse hos dem, der ere pligtige eller villige til at tage sig af ham. Dog bör intet Fattigvæsen lade nogen Trængende uden Hielp, fordi denne tilkommer ham enten af et andet Steds Fattigvæsen eller af enkelte Personer, men det bör foreløbig give ham den fornödne Understöttelse, indtil han bliver overtaget af dem, som dertil ere pligtige, og som da bör erstatte hiint Fattigvæsen sit Forskud. I Henseende til den Understöttelse, som Fattigvæsenet har at yde den Trængende, bör ethvert Tilfældes Beskaffenhed og Districtets Leilighed tages i nöie Betragtning. I Særdeleshed bör det paasees, at den Trængende selv bidrager saa meget som muligt til sin Underholdning ved eget Arbeide, hvortil han efter Mulighed bör forhielpes. Udlevede gamle og svage Trængende bör paa den sparsommeligste Maade indtinges hos retskafne Folk, der, imod at nyde godt af det Arbeide, de formaae at forrette, ville yde dem deres Fornödenheder imod et billigt Vederlag. Börn, som hverken have Fader eller Moder, eller som formedelst Forældrenes Tilstand eller Sæder ei hos dem kunne nyde Opfostring og Opdragelse, indtinges ligeledes paa billigste Vilkaar i saadanne Familier, hvor Man kan giöre Regning paa, at de ville blive behandlede med forstandig Omhu for deres Vel, hvortil hörer, at de nyde tilbörlig Underviisning og tidlig anvises til Gudsfrygt, Sædelighed og Arbeidsomhed. Og bör iövrigt Præsten især antage sig slige Börns Underviisning, og hans Mening angaaende deres Anbringelse kan ikke af Repstyreren tilsidesættes, hvorimod denne, hvor han finder særdeles Betænkeligheder ved at fölge samme, har at andrage Sagen for Sysselmanden, der afgiör samme ved sin Resolution, hvilken dog atter kan paaklages til Amtmanden. Baade Repstyreren og Præsten bör

35

have nöie Indseende med, at saavel Pleieforældre til saadanne Börn, som og Andre, hos hvem Fattige indtinges, forsvarligen iagttage deres Pligter. Hvis nogen Bröst heri findes, som ikke ved Advarsel kan rettes, bör der sörges for at Börnene eller de övrige Trængende hensættes hos Andre; hvorhos de Paagieldende bör drages til vedbörligt Ansvar, saafremt deres Forhold mod de dem Betroede skulde være saa uchristeligt, at de derved have giort sig skyldige til Straf. I Reikiavig og Seltjarnarnæs Fattigdistrict vil det være den samlede Fattigcommission, som haver at tage Beslutning om, hvor fattige Börn skulle anbringes, dog at det geistlige Medlem fornemmelig haver at antage sig denne Gienstand. Dens Beslutninger blive i dette som i alle andre Tilfælde at underkaste Amtmandens Bedömmelse, naar Anke derover föres.

V. Om Bestemmelsen af Bidragene til Fattigvæsenet.

§ 10.

Paa de aarlige Repstyrer-Ting fremlægger Repstyreren et Regnskab over Fattigvæsenets Indtægter og Udgivter i det sidst tilbagelagte Aar, beregnet fra 1ste October til 31te September, eller efter hvilken anden Termin Amtmanden finder meest passende med Hensyn til Tiden, da Repstyrertinget holdes. Tillige fremlægger Repstyreren en kort, men oplysende Forklaring om Fattigvæsenets sandsynlige Udgifter i det nye Aar, hvorhos han, efter dermed at have sammenlignet Belöbet af den Fattigvæsenet tilkommende Tiendepart, ligner hvad der udenfor Fattigvæsenets Anpart af Tiende maatte behöves paa Reppens Indvaanere, være sig Embedsmænd, Handelsmænd, Bönder, Huusmænd eller löse og ledige Personer, som lovligen sidde paa egen Haand. Dog overlades det Stiftsbefalingsmanden og Biskoppen samt Amtmanden fremdeles, i Overeensstemmelse med Anordningen af 17de Juli 1782 § 5, selv at bestemme det Bidrag, som de, efter deres Stilling og Vilkaar, finde at burde yde til Fattigvæsenet.

Ved Ligningen bör der tages Hensyn til Tiendens Belöb for Enhver, men saaledes, at det til Tiendens Störrelse svarende Bidrag dog bliver forholdsmæssig nedsat for den, hvis Evne til at bære en saadan Byrde er indskrænket ved en Mængde af Börn eller andre deslige Aarsager, og derimod forhöiet for dem, der befinde sig i en modsat Stilling. Repstyreren kundgiör og hvad han selv finder at burde i Forhold til sine Medborgere udrede; men dersom derover yttres Misfornöielse af Nogen af de andre Bidragspligtige, bliver Bidragets Störrelse at indstille til Sysselmanden. Alt hvad der saaledes forhandles indförer Repstyreren i sin Protocol.

§ 11.

Saavel Regning over sidste Aars Fattig-Udgifter og Indtægter, som Planen for Fattigforsörgelsen og Ligningen over Fattigbidragene, bör endvidere ligge i det mindste 14 Dage efter at Tinget er holdt til Eftersyn for Enhver, som derom vil er-

kyndige sig. Befinder Nogen sig beföiet til Klage over det ham paalignede Fattigbidrag eller over Fattigvæsenets Bestyrelse, har han at henvende sig med sin Klage desangaaende til Sysselmanden, og hvis enten den Klagende eller Repstyreren finder sig utilfreds med bemeldte Embedsmands Resolution, kan han frembringe sin Besværing for Amtmanden.

§ 12.

Repstyreren holder en paa Fattigvæsenets Regning anskaffet af Amtmanden autoriseret Protocol, hvori han, foruden det i § 10 Omhandlede, ogsaa indförer de Beslutninger, som han efter forandrede Omstændigheder finder sig beföiet til at tage udenfor den oprindelige paa Repstyrertinget forelagte Plan.

§ 13.

I Reikiavig og Seltjarnarnæs Fattigdistrict, hvor Fattigcommissionen haver at foretage Ligningen og aflægge Regnskabet, bortfalder den i § 10 foreskrevne Foretagelse til Tinge, hvorimod Regnskabet og Forsörgelsesplanen efter § 11 bör være henlagt til almindeligt Eftersyn i 14 Dage; ligesom Protocol, i Overeenstemmelse med § 12, bör holdes over dens Forhandlinger. Commissionens Medlemmer bestemme og indhyrdes de Bidrag, som de hver for sig have at svare. I Henseende til Anke over Commissionens Handlinger forholdes efter § 3.

VI. Om Fattigkassens Indtægter og Regnskab.

§ 14.

Fattigkassens Indtægter ere i Almindelighed fölgende:

1) Revenuer af Jordegods og Renter af faste Capitaler, naar og hvor slige Midler tilhöre de Fattige.
2) Den Fattigvæsenet tillagte Andeel af Tienden af löst og fast Gods.
3) Extrabidrag, som udredes af Districtet efter denne Anordnings § 10.
4) En femte Deel af al Slags Fiskefangst, som med Baade, hvad enten de ere udredede med Liner og Kroge eller med Garn, giöres paa Helligdage.
5) Böder efter Domme, Övrighedens Resolutioner og i Anledning af indgaaede Forlig enten i Forligelses-Commissionerne eller i vedkommende Retter.
6) Fattiges Efterladenskaber, dog ei videre end til Erstatning for giorte Udlæg af Fattigkassen.
7) De Faar og Creaturer, hvortil ingen melder sig som Eier paa Indsamlingstiden om Efteraaret, efter at sædvanlig Indkaldelse er foregaaet med 14 Dages Varsel; og
8) Alle Slags frivillige Gaver, som goddædigen ydes af Folk saavel i som udenfor Districtet.

§ 15.

Efterat Regnskabet over Fattigvæsenets Indtægter og Udgifter har henligget til Eftersyn i den i § 11 bestemte Tid, bliver det inden andre 14 Dage at indsende til Sysselmanden, forsynet med Præstens Attestation om hvorvidt samme er stemmende med Fattigvæsenets Protocol, og om der ellers er noget derved at bemærke. Udebliver Regnskabet længere end 4 Uger efter den Tid, hvortil det burde være indkommet, indmeldes det af Sysselmanden til Amtmanden, som paalægger den forsömmelige Repstyrer en Mulct af 1 Rbd. til 5 Rbd. Sölv, der tilfalder Districtets Fattigkasse. Finder fortsat Forsömmelse Sted, bliver yderligere Mulct af Amtmanden at dictere.

§ 16.

Sysselmanden haver nöiagtig at giennemgaae Regnskaberne, og hvis han enten har nogen Tvivl om Rigtigheden af de i et Regnskab giorte Anförseler eller om den ved Fattigvæsenets Bestyrelse brugte Oeconomiés Forsvarlighed, har han ved næste Mandtalsting ikke blot at lade sig Fattigvæsenets Protocol forevise, men og at lade sig meddele yderligere Oplysninger. Hvis han ingen Bemærkninger har ved Regnskabet, eller hans Tvivl hæves ved de paa Mantalstinget fremkomne Oplysninger, haver han at paategne Regnskabet sin Approbation, i modsat Fald haver han ved sin Decision at bestemme hvad der kommer Regnskabsföreren til Ansvar eller hvad han i Anledning af Regnskabet finder at burde indskiærpes til Iagttagelse i Fremtiden. Finder Regnskabsföreren sig i en eller anden Maade bröstholden ved Sysselmandens Decision, staaer det ham frit for at andrage Sagen for Amtmanden, som haver ved sin Resolution at afgiöre Anken.

§ 17.

Skulde Repstyreren i nogen Maade omgaaes ulovlig med Fattigvæsenets til hans Bestyrelse betroede Eiendomme, Capitaler eller Indtægter, eller vise Forsömmelse i disses Bestyrelse, skal han ikke alene paa det nöiagtigste erstatte al Skaden, men ogsaa i förste Tilfælde tiltales til Straf efter Forseelsens Beskaffenhed. Saa kan der og for vedvarende Forsömmelighed efter Amtmandens Resolution paalægges ham Mulct til Districtets Fattigvæsen indtil 10 Rbd. Sölv, ligesom og Amtmanden i ethvert Tilfælde, hvor Repstyrerens Forhold giör, at Fattigvæsenets Bestyrelse ei kan betroes ham, kan afskedige ham.

§ 18.

Saasnart Sysselmanden har afgiort samtlige Regnskaber i hans Embedsdistrict, bör han forfatte for hvert Aar og til Amtet indsende en tabellarisk Forklaring, (efter Schema, som Amtmanden dertil meddeler ham) over Fattigvæsenets Tilstand i ethvert District, for at det deraf kan skiönnes, om og hvorvidt de Byrder, som have flydt af Fattigvæsenet, ere forögede eller formindskede i Löbet af et Aar. Hvis denne For-

klaring udebliver fra Sysselmanden, og en gyldig Aarsag ei kan angives dertil, er det Amtmanden tilladt, at dictere ham en Mulct fra 3 til 8 Rbd. Sölv til Fattigkassen i det District, hvor han boer.

§ 19.

Ligesom det i det Hele er en vigtig Pligt for Amtmanden, med den höieste Grad af Aarvaagenhed at paasee Fattigvæsenets lovlige og hensigtsmæssige Bestyrelse, saa bör han og, naar han ved at giennemgaae de i § 18 befalede Forklaringer finder, at Fattigvæsenets Byrder i et eller andet District ere tiltagne, eller ikke, saaledes som efter Omstændighederne kunde ventes, aftagne, lade sig selve Regnskaberne meddele og iövrigt indhente de muligste Oplysninger, for at komme efter om Bestyrelsen har været feilfuld, og i saa Fald efter Mulighed afhielpe Feilen. Hvad Reikavig og Seltjarnarnæs Fattigdistrict angaaer, bliver selve Regnskabet af Commissionen at indsende til Amtmanden, som haver at giennemgaae og decidere samme. Endvidere bör Amtmanden aarlig til det danske Cancellie indgive en Beretning om Fattigvæsenets Tilstand i Almindelighed og om de Aarsager, som i det sidste Aar maatte have kiendeligen bidraget til enten at lette eller besvære det. Hvis et i sine Fölger betydeligt og vedvarende Ulykkestilfælde skulde ramme et större eller mindre District og sætte samme i Fare for Mangel og Nöd, have vedkommende Övrigheder uden Henstand at indberrette dette til Amtmanden, og denne da strax at föie de tienligste Anstalter, som Omstændighederne tilstæde, til at standse og afhielpe Ulykken. Amtmanden giör dernæst Indberetning om Sagen med alle dens Omstændigheder til det danske Cancellie.

VII. Om Fattigvæsenets Politie.

§ 20.

Det paaligger Sysselmanden selv at vaage over, og ved Repstyreren at lade vaage over, at arbeidsdygtige Folk, som ei ere Husfædre og drive en lovlig Næring, ikke sidde paa egen Haand og derved unddrage sig fra fast Tieneste til Skade for Böigdernes Næringsveie. Alle slige Folk have Repstyrerne og vedkommende Sysselmand uden nogen Skaansel at behandle efter Forordningen af 19de Februarii 1783 og anvise dem en fast Tieneste, men hvis denne ei strax kan anvises, maae de om muligt henvises til anden midlertidig Beskiæftigelse. Hvis det befindes, at Repstyrerne have seet igiennem Fingre med Lösgiængerie i Repperne, bör Sysselmanden anmelde det for Amtet, og skal Amtmanden da, i Analogie med nysnævnte Forordnings § 4, dictere den Paagieldende en Mulct fra 2 til 10 Rbd. til Districtets Fattigkasse, og skeer det oftere, bör Repstyreren, som en utroe Betient, afsættes fra sin Bestilling.

§ 21.

Ligeledes paaligger det Sysselmændene, i Overeensstemmelse med Kongelig

Resolution af 21te Julii 1808, at vaage over, at der ei nedsætte sig ved Söekanten et i Henseende til de derværende Næringsveie og sammes sædvanlige Udbytte uforholdsmæssigt Antal Strandsiddere, kaldte Tomthuusmænd. Og maae herefter Ingen nedsætte sig som Strandsidder uden Sysselmandens Tilladelse under en Mulet, som dicteres af Sysselmanden af 1 til 5 Rbd. til Districtets Fattigkasse. Den Husbond, som har indtaget en slig Strandsidder uden Övrighedens Tilladelse, skal derhos böde til samme Kasse fra 2 til 8 Rbd. Sölv förste Gang, hvilken Mulet fordobles hver Gang Nogen gientager slig Forseelse.

§ 22.

Al Omflakken og Betlerie, saavidt samme ei ved Rescriptet af 10de Marts 1784 er tilladt i den yderste Nöd, skal herefter som forhen, være strængeligen forbudt samt anseet i Overeensstemmelse med nysnævnte Rescript sammenholdt med Rescripterne af 11te April 1781 og 25de Julii 1808.

§ 23.

Hvis en Fattig viser Ulydighed, Gienstridighed, Dovenskab eller andet usædeligt Forhold og ikke efter Advarsel vil rette sig, bliver han at ansee med en passende corporlig Revselse efter de for Island gieldende Bestemmelser angaaende dette Slags Straffe. Hvis han er under Lavalder, eller den sædvanlige Straf, i Betragtning af den Paagieldendes Svaghed maatte findes betænkelig, ansees han med en ringere forholdsmæssig Revselse.

§ 24.

Alle Overtrædelser af denne Anordning bör, forsaavidt de ikke ere Gienstand for Afgiörelse ved Resolution af Vedkommende Övrigheder, behandles og paakiendes politieretsviis. Det fölger iövrigt af sig selv, at de Pligter, der efter det Foranförte paaligge Sysselmændene som Politiemestere, i Reikavig blive at iagttage af Byefogden.

Hvorefter alle Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette.

Litr. HHHI.

Forordning for Island, angaaende Tiende af Inventarie-Qvilder samt udleiede Creaturer m. v. (14 Maii 1834).

Vi Frederik den Siette, af Guds Naade Konge til Danmark, etc. etc., giöre vitterligt: Da det er blevet anseet tvivlsomt, hvorvidt Selveiere paa Vort Land Island kunne, naar de selv beboe deres Eiendomsgaarde, ansees berettigede til at undtage en Deel af Gaardens Besætning, under Navn af faste til Eiendommen hörende Qvilder, fra Lösegods-Tiende, ligesom der ogsaa savnes en fast Regel for det Antal Qvilder, som en Gaardbruger, være sig Eier eller Leilænding, er berettiget at holde paa sin

Gaard, uden særlig Tiendesvarelse, saa have Vi anseet det hensigtsmæssigt ved et almindeligt Lovbud at give en til Forholdenes Natur svarende Regel desangaaende. I Forbindelse dermed have Vi og allernaadigst fundet for godt at afgive Vor allernaadigste Bestemmelse til Afgiörelse af nogle andre, Tiendeydelse af Creature paa bemeldte Vort Land Island vedkommende, Spörgsmaal.

Thi byde og befale Vi som fölger:

§ 1.

Der bliver ingen særlig Tiende at svare af faste Qvilder eller den til en Gaard hörende Creaturbesætning, hvilken Tiende derimod skal ansees indbefattet under den, der svares af Jorderne; og skal det i saadan Henseende være uden Indflydelse, hvad enten Jorden bruges af Eieren selv eller er bortbygslet.

Iövrigt bliver eet Qvilde for hver fem Hundreder af Gaardens Dyrhed at ansee som faste Qvilder, forsaavidt det ikke ved Bygselbreve eller paa anden lovlig Maade kan oplyses, at hidtil et större eller ringere Antal Qvilder har fulgt Gaarden. Af de Creature, der, udenfor hvad der saaledes som faste Qvilder bliver at ansee, holdes paa Gaarden, bliver Tiende at erlægge efter de for Tiende af Lösegods gjeldende Regler.

§ 2.

Tienden af de bortleiede Creature, der ei som faste Qvilder ere undtagne fra Tiendeydelse, udredes af Leieren og oppebæres af dem, der ere Tiendeberettigede paa det Sted, hvor Creaturene findes paa den Tid, de skulle angives til Tiende.

§ 3.

Den i det allerhöieste Reglement af 17de Juli 1782 §§ 4 og 6 geistlige Personer tillagte Tiendefrihed skal ei være anvendelig paa andre Creature end dem, som disse Personer have til Brug og Husholdning paa deres Boepæl; hvorimod Leiere af de, geistlige Personer tilhörende, Creature bör udrede Tiende af disse ligesom Andre.

Hvorefter alle Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette.

Litr. III.

Kongelig Resolution, hvorved Hlidarhus tilhörende Helgafell Kirke ved næste Vacance i dette Kald overdrages Reikevig Kiöbstæd. (24 Febr. 1835).

Fridericus Sextus.

Vi bifalde allernaadigst, at den Helgafell Sognekald i Snefældnæs Syssel tihörende ved Kiöbstaden Reikevig beliggende Jord Hlidarhuus med tilhörende Hiauleie Arnanaust, som nu agtes Kiöbstaden tilbygslet til dens Udvidelse, naar Vacance i ovennævnte

Sognekald indtræder, for bestandig overdrages Kiöbstaden, imod at denne erlægger til Beneficiarius i bemeldte Kald en aarlig Afgift af 9 Vætter 30 Fisk, samt imod at den til Jorden hörende Forstrandsrettighed forbeholdes Sognekaldet forsaavidt den retligen maatte tilkomme samme, samt at foruden ovennævnte Jord Hlidarhus med tilbörende Hiauleie, som agtes benyttet til Kiöbstaden Reikevigs Udvidelse, saavelsom de Udmarker, Kiöbstaden hidtil har besiddet udtil og ved Fossvaagen, endvidere Jorderne Sel, Arnarhóll og Randeraa med de inden for disse Grændser beliggende mindre Jorder og Tomthuuse tilligemed Öen Effersöe, maae henlægges under Kiöbstadens Jurisdiction, saaledes at denne for Fremtiden bliver begrændset mod Vest af Gaardene Eidis og Lambestads Udmarker, mod Syd af Skildinganæs Udmarker og mod Öst af Laugarnæs Udmarker, hvorhos dog denne Forandring, som strax vil være at sætte i Kraft, ingen Indflydelse faaer paa Administrationen af det Os tilhörende Jordegods, som er beliggende inden for den nysnævnte Grændse, med hvilken Administration fremdeles bliver at forholde som hidtil. etc.

Litr. KKK.

Cancellie-Skrivelse til Stiftamtmanden og Biskoppen over Island, der indeholder en Kongelig Resolution ang. Ophævelsen af Eleemosynarier eller Degne-Embederne paa Island. (5 April 1837).

I behagelig Svarskrivelse af 28de September f. A. have Stiftamtet og Deres Höiærværdighed, foranledigede ved dette Collegii Skrivelse af 1ste Martii s. A., hvorved Man udbad sig motiveret Forslag til Forandring i Bestemmelserne angaaende Degnekaldene paa Island, meddeelt Cancelliet et Forslag til Ophævelsen af de endnu tilbageværende Degnekald paa Island. Efterat Cancelliet i denne Anledning har correspondereret med det Kongelige Rentekammer, der har tiltraadt hvad Stiftamtet og Deres Höiærværdighed have yttret angaaende det unyttige i at saadanne Degnekald længere vedblive, som angaaende Önskeligheden af at forbedre de Islandske Præsters Forfatning, har Cancelliet nedlagt allerunderdanigst Forestilling i Sagen, hvori Man har indstillet:

a) at Degnekaldene paa de Kongelige Klostergodser Mödrevalle og Thingöre efterhaanden som Vacance indtræffer, maa nedlægges og at vedkommende Sognepræster derefter erholde udbetalt til hvert Aars Fardag af Administrationerne over disse Kongelige Godser de hidtil Degnene i hvert Kald tillagte 4 Hundreder paa Landsviis, enten in natura eller efter Capitelstaxtens Middelpriis.

b) at Degnekaldene paa Grenjadarstad og Hytardal Præstekald strax maa ophæves til Fordeel for disse Præstekald.

c) at Bredebolstad og Odde Præstekald maae fritages for at erlægge de hidtil som Bidrag til Chirurgernes Lönning i den kongelige Jordebogskasse indbetalte Degnepenge.

d) at Bestemmelsen om, at Degnepengene fra Stadestad Præstekald, som efter nærværende Beneficiarii Död igien skulde indbetales i Jordebogskassen til Lönning for en Observator, i Fremtiden maa bortfalde og dette Kald fritages for denne Afgivt.

e) at den Capital, som er i Behold af de opsparede Degnepenge fra Mödrevalle Kloster, for den Tid da Degneembedet var vacant, ialt 336 Rbd. 48 Sk. r. S. 42 Rbd. 48 Sk. S. og T. maa ved Stiftsövrighedens Foranstaltning giöres frugtbringende paa sikker Maade og Renterne deraf tilfalde Sognepræsten til Mödrevalle Klosterkirke.

Hans Maiestæt har derefter under 5te d. M. allernaadigst resolveret saaledes:

Vi bifalde allernaadigst Vort Cancellies allerunderdanigste Indstillinger, hvilket hermed tienstligst tilmeldes Stiftamtet og Deres Höiærværdighed til behagelig Efterretning med Tilföiende, at det kongelige Rentekammer, som Cancelliet ligeledes under D. D. herom har tilskrevet, har lovet at tilskrive vedkommende Embedsmænd og Administratorer det fornödne forsaavidt angaaer den Islandske Jordebogskasse, etc.

Cancelliet den 11te April 1837.

Litr. LLL.

Kongelig Resolution om Privat-Dimissioner fra Island. (18 Aug. 1837).

Vi ville allernaadigst have Vor Direction for Universitetet og de lærde Skoler bemyndiget til herefter at meddele saadanne paa Island sig opholdende Privatlærere, der enten have underkastet sig den for overordnede Skolemænd foreskrevne Embedsexamen, eller med bedste Charakter have absolveret theologisk Embedsexamen, naar de i sidste Tilfælde tillige have taget en af de foregaaende Examina med bedste Charakter, og ikke have opnaaet ringere Charakter end Haud illaudabilis ved den anden, paa deres derom indgivende Ansögning, en almindelig Tilladelse til at dimittere til Kiöbenhavns Universitet, dog at de i Vor allerhöieste Resolution af 22de November 1833 § 3 og 4 indeholdte Bestemmelser paa dem blive anvendelige (*). Ligledes bemyndige Vi allernaadigst Directionen til at overdrage Stiftsövrigheden paa Island at meddele alle andre Privatlærere sammesteds, naar de med bedste Charakter have absolveret de to förste Examina ved Universitetet og forsaavidt de ikke senere maatte have taget nogen Embedsexamen med Charakteren Non contemnendus Tilladelse til at dimittere til Universitetet, naar de derom i hvert enkelt Tilfælde indgive inden et Aar

for den Tid, da de agte at benytte Tilladelsen, behörig Ansögning, om hvis Bevilgelse Stiftsövrigheden da vil have at giöre Indberetning til Directionen.

(*) *Bekiendtgiörelse angaaende Bestemmelser i Henseende til Rectorer og Andre, som dimittere til Universitetet Saadanne, der befindes ikke at have den tilstrækkelige Modenhed. (20 Dec. 1833).*

Da de i Forordningen af 7de November 1809 §§ 104 og 105 foreskrevne Straffe for dem, der dimittere Nogen til Universitetet, som ved Examen artium faaer saa slet Character, at han maa afvises fra mundtlig Examen, ikke længere ere fundne passende, har det behaget Hans Maiestæt Kongen ved allerhöieste Resolution af 22de November d. A. allernaadigst at ophæve disse Bestemmelser, og i deres Sted at anordne Fölgende:

1.

Rectorer ved de lærde Skoler eller Lærere, hvilke fungere i disses Sted, som dimittere Nogen til Universitetet, der formedelst slet Character afvises fra den mundtlige Pröve ved Examen artium eller erklæres immaturus, skal förste Gang tildeles en Advarsel af Directionen for Universitetet og de lærde Skoler; anden Gang blive de, efter Omstændighederne, enten at irettesætte af Directionen, eller at paalægge en Mulct fra 10 til 30 Rbdlr. Sölv til Skolens Bibliothek; tredie Gang erlægge de en Mulct af 20 til 60 Rbdlr. Sölv til samme Bibliothek, og, saafremt Tilfældet indtræffer oftere, har Directionen at nedlægge allerunderdanigst Forestilling, om den paagieldende Rector eller dimitterende Lærer skal removeres fra Embedet eller paa anden Maade ansees.

2.

Forstandere for de til Dimission berettigede Underviisnings-Instituter blive, i lige Tilfælde, förste Gang at tildele en Irettesættelse af Directionen; anden Gang have de at erlægge en Mulct af 30 Rbd. Sölv til nærmeste offentlige lærde Skoles Bibliothek; tredie Gang have de forbrudt deres Dimissionsret og blive derefter at behandle efter de i § 4 fastsatte Regler med Hensyn til dem, der skulle ansöge om Dimissionstilladelse.

3.

Naar Doctores Philosophiæ og Magistri artium dimittere Nogen, som formedelst slet Character afvises fra Examen artium eller ikkun erholder Hovedcharacter Non contemnendus, tabe de den dem ved Forordningen af 7de November 1809 § 98 og Forordningen af 9de Januar 1824 §§ 7 og 8 tilstaaede Dimissionsret, i förste Tilfælde paa 4 Aar, i sidste paa 2 Aar; ved anden Gang at dimittere Studerende, som erholde Hovedcharacter Non contemnendus, tabe de Dimissionsret i 4 Aar, og ved tredie Gang at dimittere Nogen, der erholder ringeste Character, eller ved anden

Gang at dimittere Nogen, som formedelst slet Character afvises fra Examen artium eller erklæres umoden, tabe de ganske deres Dimissionsret, og have alene, efter 4 Aars Forlöb, Adgang til efter Ansögning at erholde Tilladelse til at dimittere, dog saaledes at ogsaa denne Adgang skal være tabt, saafremt noget af ovennævnte Tilfælde atter matte indtræffe.

4.

Privatlærere, som ikke kunne dimittere, förend de dertil paa indgiven Ansögning have erholdt Tilladelse, have, saafremt nogen af deres Dimissi formedelst slet Character afvises fra Examen artium eller erklæres immaturus, förste Gang tabt Adgang til i de nærmeste 4 Aar at erholde Dimissionstilladelse, og hvis samme Tilfælde anden Gang maatte indtræffe, tabe de denne Adgang for bestandigt. Naar Nogen af saadanne Privatlæreres Dimissi ved Examen artium ikkun erholder Hovedcharacter Non contemnendus, tabe bemeldte Lærere, förste Gang, i de to næste Aar Adgang til at erholde Dimissionstilladelse, anden Gang udelukkes de fra denne Adgang i de næste 4 Aar, og, naar Tilfældet indtræffer tredie Gang, udelukkes de ganske fra saadan Adgang.

Hvilket herved, efter allerhöieste Befaling, bekiendtgjöres til samtlige Vedkommendes Efterretning.

Sectio 2.

De statu Ecclesiæ, Religionis, rei literariæ et literatorum.

Cap. 1.

De statu Ecclesiæ et Religionis.

§ 1.

Satrapæ Regii Islandiæ per priorem Periodi nostræ partem Havniæ manentes Islandiam fere nunqvam viderunt, sed per Præfectos (*Amtmænd*), seu Vicarios, plerasqve officii sui partes peragendas curaverunt, qvi cum ex ingenii diversitate diverso modo Islandiam regerent, exiguus ipsorum Satraparum virtutis fructus ad Ecclesiam et Civitatem redundavit. Sed inde ab anno 1770 Satrapæ in Islandia ad tempus sedem figere cœperunt, qvod cum eorum pleriqve viri fuerint eximii, rei publicæ multum commodi attulisset, nisi mox iterum in Daniam reverti solerent, ita ut non prius rerum islandicarum notitiam aliqvam sibi acqvisiverint, qvam vale rursus Islandiæ dicant. Qvemadmodum olim Satrapæ Vicario ejusqve defuncti aut ægrotantis loco Qvæstori juxta Rescr. 3 Junii 1754 *Consistorio* sive *Synodo* præsidendi officium incubuit, sic hodie ipsi Satrapæ his partibus funguntur, qvarum hic ideo mentionem facimus, qvod anno 1786 discordiæ inter Satrapam Levetzow et Episcopum Skalholtensem Joh. Finnæum ansam dederunt, cum ille *præsidium* ad se solum, hic ad utrumqve conjunctim pertinere contenderet; hanc deinde rem cum Cancellariæ Regiæ judicio decernendam subjecissent, (27 Martii et 12 Aug. 1786), rescripsit (31 Martii 1787): Præsidium unum esse munus inde a Reformationis tempore inter utrumqve ita divisum, ut Satrapæ res civiles, Episcopo ecclesiasticæ administrandæ essent, attamen, illi nomen suum Actis prius subscribendum nec non ad dextram hujus sedendum. Anno 1768, defuncto Satrapa Otto Manderup Rantzau, hoc munus in posterum omnino abrogatum fuisset, nisi Comes Thott id magnopere dissvasisset; anno autem 1808 cum, exardescente bello, ab Anglis in Islandiam iter Danis præclusum esset, Rescripto Regio (10 Augusti) Satrapæ causas omnes, qvæ moram non paterentur, nomine Regis decidendi potestas concessa fuit, qvæ tamen cum pace restituta cessavit.

§ 2.

Episcopo Skalholtensi æqve ac *Holensi* anno 1746 d. 1 Julii Instructiones, juxta qvas munera sua gererent, a Rege Christiano 6to missæ sunt, in qvarum articulo 16mo cum gratuitum victum et vectionem Episcopis ecclesias qvotannis visitantibus plebs suppeditare juberetur et hoc ægre ferens de itineribus illorum sumtuosis qvereretur, triennio post (ɔ: 5 Maii 1749) Rex Episcopis imperavit, ut comitum numero imminuendo rebusqve aliis secum portandis qvam maximam fieri posset, plebis paupertatis rationem haberent. Anno 1789 d. 14 Augusti Rescripto Regio constitutum fuit, Episcopos Islandiæ ibi in posterum esse inaugurandos, cum iter Havniam cum in finem suscipiendum permolestum nimisqve pretiosum videretur, qvi sumtus a Collegio Regio mercaturæ dirigendæ pendi solebant; cum autem deinde Rescripto 2 Octob. 1801 cathedra episcopalis Holana abrogaretur Episcopusqve Skalholtensis toti Islandiæ præficeretur, Episcopo ordinando Havniam proficisci necessitas iterum incubuit. Qvod cathedras sive habitacula eorum attinet, Rescripto 29 Apr. 1785 Episcopus Skalholtensis Reikiavikam migrare jussus est, cum vero Dr. Joh. Finnæus, venia Regis impetrata, Skalholti ad mortem usqve 1796 permaneret, ejus demum successor Geirus Vidalinus Reikiavikam se contulit; qvo defuncto in prædio *Laugarnes* haud procul ab emporio *Reikiavik* sito, juxta Resol. 2 Apr. 1825 (5 Apr. 1826, 9 Martii 1827), sumtibus regiis cathedra episcopalis exstructa fuit, ipsumqve hoc prædium Resol. 28 Septbr. 1838 in usus Episcoporum Islandiæ futuros coëmtum. Cathedra episcopalis, qvæ Holis fuit, unacum episcopatu Holano abolita est. Episcopis Skalholtensibus, bonis hujus cathedræ, e cujus reditibus antea vixerant, Rescr. 29 Apr. 1785 abalienatis, annua pecuniæ summa salarii loco adsignata, qvæ deinde, cum utraqve Islandiæ dioecesis in unum coalesceret, Rescr. 2 Oct. 1801 aliqvantum aucta, et personalibus additamentis, qvæ hic in censum non veniunt, exinde sæpius mutata fuit.

§ 3.

Qvod *Viduas Episcoporum* attinet, Rescriptis 11 Maii 1744 et 8 Martii 1754, 84 imper. 4 marcæ, et Edictis 29 Maii 1767, 1 Maii 1789, 9 Sept. 1791 (Epist. Canc. 15 Julii 1797) annua pars redituum episcopalium, præter annum gratiæ, pensionis loco qvotannis illis concessa fuerunt. Postea vero bonis cathedrarum divenditis, pro prioribus emolumentis certam pecuniæ summam sive annuam pensionem Resol. 14 Sept. 1804, 20 Maii 1825 Rex iis indulsit. (De hac re qvoqve agunt Epist. Cancell. 20 Januar. 1798 et 20 Julii 1811).

§ 4.

Officialis idem mansit honor et auctoritas ac sub priore periodo; defuncto enim Episcopo, huic muneri obeundo, donec novus a rege substituitur Episcopus, is, qvi officio dignissimus habetur, sive pastor sive præpositus sit, a Satrapa etiamnum præponi solet; attamen illius officia et salarium mutationem aliqvam subierunt, cum accuratius, qvam antea, legibus et nominatim Edicto 10 Junii 1746 definita fuerint; siqvidem hoc Edictum omnia Episcopi munera Officiali injungit, præter visitationem Episcoporum ordinariam, qvæ ad eum non pertinet, nisi interstitium Episcoporum biennium excedat et aliqva insuper necessitas urgeat. Qvod salarium ejus attinet, Edicto nuper commemorato Oeconomi scholarum, omnia, qvæ ad sustentationem ejus, dum hoc munere fungeretur, unius Amanuensis uniusqve famuli necessaria viderentur, suppeditare jussi sunt; cui stipendio 100 deinde Joachimici in Actis Separationis sic dictis additi sunt [1]; qvod qvidem additamentum Constitutione 1 Maii 1789 § 26 in 80 imperiales mutatum est, verum hoc Edictum alio subinde ɔ: 9 Septembris 1791 antiqvatum fuit, cujus § 12 Acta Separationis, qvod salarium Officialis attineret, rata esse jussit. Deinde vero utraqve schola et utraqve dioecesi in unum conjunctis ac bonis omnibus cathedrarum episcopalium divenditis, antiqva ista Officialis emolumenta certa pecuniæ summa excepit, qvam ex eo inde tempore etsi publicis legibus constitutam non viderimus, regia tamen resolutio habetur (ɔ: 21 Septembris 1824 cfr. Epist. Canc. 23 Sept. 1824), qvæ jubet, salarium Episcopi defuncti inde a morte ejus usqve ad successoris electionem in duas similes partes dividi, qvarum una viduæ cedat, altera Officiali, ipsum vero deinde Episcopum, postqvam officii codicillos acceperit, donec munus aggrediatur, cum Officiali, cev vicario suo, salarium pacisci.

§ 5.

Præpositi jam ut antea ab Episcopo per plurima sacerdotum suffragia electi confirmantur. Qvod officia illorum attinet, statim in initio periodi nostræ severe iis inculcatum fuit (Constit. 29 Maii 1744 Art. 15. cfr. etiam Rescr. 5 Julii 1781, Epist. Canc. 5 Junii 1784), ut templa in toparchia sibi concredita qvotannis absente Episcopo

---

[1]) Ante hoc tempus salarium Officialis valde fluctuavit, cum ex humanitate Oeconomorum penderet; Rescriptum datum 2 Decembris 1746 Finno Johannæo, qvi Episcopi vices tum gerebat, 100 imperiales salarii loco tribuit, verum hanc pecuniam pro superioris anni officio accepit, cum Constitutio 10 Junii 1746 nondum manifestata esset, nec ad alios deinde extendi potuit.

visitando obirent, ut diligenter in sacerdotum, ecclesiæ, ac præsertim in statum juventutis intellectualem inqvirerent, ut parochos ad visitationem ostiatim sedulo instituendam hortarentur, qva in re si qvis incuriæ convinceretur, per litteras illum primo admonerent, deinde vero rem, ut cetera omnia ad munus suum pertinentia, ad Episcopum deferrent, cui, ne qvis Præpositus sui ipsius templi vitia dissimularet, mandatum fuit, ut sacerdotum aliqvem ad templum Præpositi inspiciendum eligeret. Pro visitationibus a templis maioribus unum imperialem salarii loco accipere solent, a minoribus 48 numos, a pauperrimis nihil (cfr. Præscript. 17 Julii 1782 § 16).

De officiis eorum circa sponsalia, conjugia sacerdotum nec non orationes funebres, semel atqve iterum disceptatum fuit, cum nonnulli hoc munus tam late patere vellent, ut eorum esset, non tantum sacerdotum omnium conjugia sacro ritu inaugurare, sed etiam studiosorum hominumqve politici ordinis, si modo sponsa parochi filia esset et in patris domo versaretur, nec non liberos parochorum sacro lavacro abluere, et in funere sacerdotum dicere, uxorum eorum, viduarum ac omnium omnino, qvorum familiæ herciscundæ arbitri essent constituti. Fluctuantem hac in re consvetudinem Rescriptum regium instinctu aut rogatu Episcopi Johannis Finnæi datum 11 Martii 1796 iis regulis adscripsit, ut Præpositorum esset, non modo connubia sacerdotum sacris cæremoniis firmare, qvando cum fæminis in ædibus ipsorum aut intra paræciæ limites habitantibus matrimonium contraherent, sed fæminarum qvoqve sacerdotibus primo sive recto sive obliqvo consangvinitatis vel affinitatis gradu junctis, si modo ad domum eorum pertinerent; deinde ut funebri oratione laudarent parochos, viduas eorum, pastores emeritos ac omnes, fæminas juxta virosqve, qvi plus 18 annis nati familiæ sacerdotum ratione nuper dicta adnumerandi essent et apud eos manerent. Si vero itineris longinqvitas aliæve causæ impediant, qvominus Præpositus adesse qveat, hæc officia alicui vicino sacerdoti ex laudato Rescripto demandari possunt; qvando autem Præpositus non advocatur et hoc tamen levi negotio fieri potuisset, duos imperiales salarii loco accipit; deniqve, qvando de comministris sacerdotum, horum proximis atqve viduis sermo est, uniuscujusqve arbitrio relictum est, utrum ad hæc officia perficienda Præpositum adsciscere velit, an parochum, si hic, ut antea dictum est, consangvineus aut affinis non est. Attamen Præpositorum lucrosissimum munus constabat in dividenda cleri hæreditate donec hoc jus Rescripto 13 Januarii 1792, et cum omnibus aliis causis, qvæ ad officia aut vitam sacerdotum non pertinent, Edicto 27 Novembris 1816 ab iis ad tribunal civile translatum est (cfr. etiam Epist. Canc. 27 Januarii 1798). Causæ qvoqve divortii ad jurisdictionem Præpositorum pertinuerunt, donec Præ-

fectus Levetzow eas ad forum civile ita trahere cæpit, ut decisivam primum a Toparchis de iis sententiam pronuntiari ac sibi deinde confirmandam aut mutandam mitti curaret, Cancellariamqve regiam rogaret (13 Septembris 1785), ut hanc suam agendi rationem ratam esse juberet; ad qvæ illi respondit (9 Decemb. 1786), nil impedire, qvominus tales causæ ad forum civile traducerentur, qvod autem secundam earum instantiam attineret, a more in Islandia recepto et in Dania atqve Norvegia legibus sancito, in posterum non esse recedendum. Hoc responso Præfectus non acqviescens, redditis ad Cancellariam litteris, contendit, non satis liqvere, ad qvodnam forum tales causæ in instantia secunda pertinerent, qvo factum est, ut regio Rescripto (15 Februarii 1788) harum rerum ordo accuratius præscriberetur; jam enim constitutum fuit: 1) ut Toparcha, Præpositus, ac duo illius toparchiæ parochi, in qva petitor habitaret, in posterum causas conjugales dijudicare deberent, ac testes rite examinandi potestatem haberent, qvos in jus legitime vocatos huic tribunali se sistere oporteret, si modo intra paræciæ limites habitarent, nam alioqvin in foro competente interrogandos esse, nisi lubenter adparere vellent. 2) Commentarium Actorum, lata sententia, a Præposito ad Præfectum et Episcopum mittendum esse, qvorum arbitrio permissum est, licet neutra parte provocante, causam ulterius examinare atqve dijudicare, si crederent, partes conivendo ei rei operam dedisse, ut matrimonium tolleretur. 3) Si aut alterutra pars contra sententiam pronuntiatam adpellare cuperet, aut Præfecto et Episcopo adpellanda videretur, ad tribunal ecclesiasticum ablegandam esse, cui Præfectus et Episcopus præsiderent, adscitis duobus aliis viris eruditis a Satrapa electis; a qva causæ cognitione ad Tribunal supremum provocari posse. Nec tamen diu hæc rei tractandæ ratio viguit, nam cum Episcopus Geirus Vidalinus per litteras (11 Martii 1799) Cancellariam regiam consuleret, utrum hæ causæ a Toparcha et Præposito juxta Rescriptum proxime commemoratum, an a solo Toparcha ex Edicto 1 Decemb. 1797 dijudicandæ essent, id responsi retulit, hoc Edictum esse seqvendum (15 Junii 1799). Postea deniqve hæ res ad Collegia Transactorum, Præfectos ac Toparchas jussu Regis pervenerunt (cfr. Edict. 10 Julii 1795 § 25 et simul Epist. Cancell. 25 Aug. 1798 nec non Edict. 21 Dec. 1831 § 1 d). Aliam qvoqve mutationem jurisdictioni Præpositorum hæc periodus attulit; cum qvippe illius forma post annum 1718 ad codicis Christianæi præscriptum magna ex parte mutari cæpisset, lex vero ipsa Præpositis in qvibusdam causis limitatam tantum judicandi potestatem concederet, de eo sæpe disceptatum fuit, qvousqve procedere liceret, donec Rex Christianus Sextus 1741 jurisdictioni ecclesiasticæ proprium forum vindicavit, jussitqve Præpositos in omnibus causis eorum juris-

dictioni subjectis decisivam pronuntiare sententiam 2); nonnullis qvoqve annis antea Assessorum multitudo ita imminuta fuerat (ɔ: 1737), ut pro octo, qvi prius reqviri credebantur, duobus tantum toparchiæ sacerdotibus adbibitis, Præpositi in causis ecclesiasticis actionem instituere et jus dicere posent, hæc autem Edicto 27 Novembr. 1816 § 5 et Epistola Cancell. 31 Maii 1823 eo usqve mutata sunt, ut præter Præpositum Toparcha qvoqve jus dicat, muncreqve scribæ simil fungatur; in qvo munere obeundo officii dignitatisve ordine locum uterqve occupet, ei vero, cui prior sedes contigerit, omnia, qvæ secundum leges reiqve naturam ad præsidem judicii plures personas complectentis pertineant, moderanda et perficienda sint. Assessores deniqve ecclesiastici jam abrogati sunt, et Acta non in proprium, sed in causarum civilium commentarium perscibuntur. Qvemadmodum Præpositi est, qvotannis toparchiam sibi concreditam visitando obire singulaqve templa diligenter inspicere, sic etiam more antiqvo receptum fuit, ut vacantes præbendas, templum scilicet atqve cathedram pastoralem cum omnibus ejus bonis & inventario lustraret successoriqve tradenda curaret; verum hæ muneris ejus partes anno demum 1789 die 24 Julii Edicto regio sancitæ, et ad avertendas discordias sæpius hinc ortas, strictioribus regulis adscriptæ sunt 3); primum enim jubet Præpositum, duos sibi comites peritos adsciscere, qvi inspiciendi munere fungantur, ipsum vero suffragii jure privatum, accuratam uniuscujusqve rei descriptionem in rationario templi consignare; deinde, si qvis ab iis, qvi hoc opus perficiant, injuriam sibi illatam crediderit, partibus in jus rite vocatis, duplicem inspectorum numerum ad decretoriam de his rebus sententiam ferendam, per Toparcham eligi, ita ut, qvi sic tandem causa ceciderit, in sumtus damnetur. At si qvis de Præpositi agendi ratione qveri velit, ad Synodum generalem provocatio est. Pro hac lustratione Præpositus salarii loco, præter victum gratuitum, die primo unum imperialem, secundo, si opus nondum perfectum sit, 64 nummos, tertio 32, nec qvid amplius accipit; Inspectoribus vero qvotidie 12 nummi solvuntur, qvæ impensæ ab utraqve parte æqvaliter penduntur. Præpositi qvoqve muneris est, præbendæ, si longius vacat, aut cui collata est, mature illuc venire neqvit, interea strenuum conductorem prospicere, nec non adjuvante Toparcha, conser-

---

2) vide Episc. Joh. Finnæi Hist Eccles. T. III p, 494,

3) Tantum perturbationis in his rebus circa annum 1786 passim in Islandia invaluerat, ut Cancellaria Regia Præfectum Levetzow, Episcopum Joh. Finnæum, Præfectum S. Tohrarini et Episcopum Arnam Thorarini normam vacantium præbendarum lustrationis condere per Epistolam 30 Decemb. codem anno datam juberet, unde Edict. 24 Julii 1789 conflatum est.

vationi prædiorum ejusqve bonorum invigilare. Nec silentio omnino prætereundum esse videtur, qvod taxatio mercium qvotannis constituenda haud parum laboris Præpositis adfert, licet salariis eorum non auctis, imprimis vero iis, qvibus eam provinciam Episcopus imperat, ut pro se ex occidentali, septentrionali ac orientali Islandiæ qvarta has relationes a reliqvis Præpositis collectas in justum ordinem redigant, annuamqve mercium taxationem cum Præfectis constituant (cfr. Resol. 23 Mai 1806. Edict. 16 Julii 1817. Resol. 16 Julii 1817. Epist. Canc. 11 Octobr. 1817). Qvemadmodum Edict. 3 Maii 1743 annuam Studiosorum examinationem Præpositis injunxit, sic etiam ex aucto relationum numero sacerdotibus qvotannis conficiendo, ad officium illorum recentiore tempore nonnihil oneris accessit.

§ 6.

Vocatio ad ministeria ecclesiastica in initio hujus periodi nulli fere ordini adscripta fuit; usu enim haud raro venit, ut vacuas melioris notæ præbendas homines indocti, immo Studiosi e scola nuper dimissi, ad Præfectum, qvasi in mora summum esset periculum, propere tendentes, inscio Episcopo affectarent, qvod procul remotis, etsi bene meriti diuqve vilissimis paræciis non sine laude inserviissent, sæpe impedimento fuit, qvin se candidatos tempestive sisterent, cum haud raro Præfecti, ut se auctoritate Præsulum eximerent, litteras collationis nimis præcipitanter expedirent: hinc vero factum est, ut viliores præbendæ et qvæ procul distarent, parocho destitutæ per longa intervalla vacuæ manerent, cum ne studiosis qvidem persvaderi posset, ut eas ambirent. Huic rei medelam, instigante potissimum Episcopo Skalholtensi Jona Arnæo, attulit Rescriptum regium datum 19 Januarii 1742, qvo cautum est, ne ulla in qvenqvam a Præfecto conferretur præbenda ante elapsas sex septimanas a morte sacerdotis, nec ulli studioso e scholis dimisso, nisi in Universitate Havniensi examen Theologicum absolvisset, aut Rectoris Conrectorisve munere functus esset ad *mediocres* et qvæ *mediocres meliores* vocantur, præbendas aditus pateret, qvamdiu alii reperirentur, qvi vilioribus paræciis inserviissent, vacuisqve præbendis administrandis ab Episcopo digni haberentur. Accidit etiam haud raro, ut qvidam illas a Rege sibi expeterent præbendas, qvas Præfecti Regis nomine jamdudum aliis demandaverant, unde sæpius lites ac dissidia orta sunt, qvæ Mandato regio dato 3 Maii 1726 aliqvantum cohibita penitus sedavit aliud Rescriptum datum 21 Novembris 1749, qvo cautum fuit, ne qvis ad præbendas, a Præfecto semel alicui concessas, in posterum adspiraret.

§ 7.

Sub initium hujus periodi Præfecto Mandato regio 10 Maii 1737 potestas concessa est, omnes in Islandia conferendi præbendas, iis modo exceptis, qvarum annui reditus centum imperiales aut æqvarent, aut superarent[4]); deinde vero Rescripto dato 29 Januarii 1740 hoc jus accuratius ita determinatum fuit, ut omnes illæ, qvarum annui proventus inter 40 et 100 imperiales consisterent, a Præfecto qvidem conferrentur, verum litteræ collationis a Rege deinceps confirmari deberent[5]). Ceterum parochi, metuentes, ut opinor, ne pretium litterarum collationis ærario regio solvendum ab iis exigeretur, semel atqve iterum regiam confirmationem petere tantopere neglexerunt, ut Cancellaria tandem per Epistolam Episcopo Islandiæ missam (21 Octob. 1820) eos de hoc monere necessarium duceret, unde factum est, ut plures qvam triginta, qvorum multi jamdudum præbendas nacti fuerant, hoc officium tum demum exseqverentur (cfr. etiam Epistol. Canc. 14 April 1835.)

§ 8.

Qvamvis autem de jure Præfecti in præbendas conferendi tot regiis Rescriptis sanciti nunqvam dubitari potuerit (cfr. Rescr. 27 Martii 1563, 4 Martii 1595, 10 Maii 1737, 1 April 1740, 3 Junii 1754, 18 Octobr. 1771, 11 Maii 1787, 2 Decbr. 1791, Epist. Canc. 12 Januarii 1788), de eo tamen sæpius disceptatum fuit, qvasnam partes in provisione beneficiorum Episcopi tenere deberent, qvæ res diuturnæ inter Episcopum Johannem Finnæum et Satrapam Levetzow discordiæ causa exstitit, litte-

---

4) Qvales sunt: 1) *Breidibolstadur in Fliotshlid.* 2) *Grenjadarstadur.* 3) *Oddi.* 4) *Stadastadur* (alias: *Stadur á Ölduhrrigg.* 5) *Hitardalur.*

5) Hæ nostro tempore sunt, ni fallor, numero 47, nempe: 1) *Aruarbæli.* 2) *Borg.* 3) *Breidibólstadur á Skógarströnd.* 4) *Breidibólstadur i Vestnrópi.* 5) *Eidalir.* 6) *Gurdar.* 7) *Gaulverjabær.* 8) *Glaumbær.* 9) *Gufudalur.* 10) *Háls.* 11) *Helyafell.* 12) *Hjardarhollt.* 13) *Hitarness þing.* 14) *Hof i Vopnafyrdi* (cfr. Rescr. 4 Novbr. 1796), 15) *Hólar.* 16) *Hólmar.* 17) *Holt undir Eijafiöllum.* 18) *Holt i Önundarfyrdi.* 19) *Hrafnagil.* 20) *Hrafnseyri.* 21) *Hruni.* 22) *Hvammur.* 23) *Höskuldsstadir.* 24) *Kálfatiörn.* 25) Parochia monasterii *Kyrkjubæensis.* 26) *Kyrkjubær i Tungu.* 27) *Laufás.* 28) *Melstadur.* 29) *Miklaholt.* 30) *Muli.* 31) Parochia monasterii *Mödruvallensis.* 32) *Reikholt.* 33) *Reinivellir.* 34) *Saurbær.* 35) *Selárdalur.* 36) *Setberg* 37) *Skard & Budardalur.* 38. *Skorrastadur.* 39) *Stadarbakki.* 40) *Stadur a Reykjanesi.* 41) *Stafholt.* 42) *Utskálar.* 43) *Vallanes.* 44) *Valþiófsstadur.* 45) *Vatnsfiördur.* 46) Parochia monasterii *Thingeirensis* (cfr. Resol. 5 April 1837). His etiam annumerari poterit 47) parochia in insulis *Vestmannorum*; cfr. Res. 7 Junii 1837 et Epist. Canc. 20 Octbr. 1837.

rasqve Cancellariæ regiæ ad litem istam componendam spectantes elicuit; Rescripto qvippe regio dato 11 Maii 1787 constitutum fuit, ut Episcopus tres candidatos proponeret, e qvibus unum Præfectus eligeret, qvæ numeri ternarii ambiguitas dissensionis cardinem effecit, cum hic Rescriptum ita explicaret, ac si ille numerus ab Episcopo semper servandus esset, ille vero ab hoc recedendum esse putaret, qvando tres apti officioqve digni candidati proponi neqvirent. Hinc uterqve rem ultro citroqve per mutuas litteras agitatam ad Cancellariam regiam detulerunt, rogantes, ut litem resecare vellet, qvibus (12 Januarii 1788) respondit, cum in Islandia nonnullæ adeo viles parochiæ reperirentur, qvas vix unus nedum plures affectare cuperent, Rescriptum commemoratum aliter non posse intell'gi, qvam qvod Episcopus semper, qvantum fieri posset, ei rei studere deberet, ut tres eorum, qvi præbendas vacuas peterent, maxime gnavos proponeret; ideoqve, qvando trium candidatorum optio non esset, ne grex pastore careret, e commendatione Episcopi sacerdotem esse eligendum. Ita hac vice sopita dissensio circa annum 1790, Olao Stephani filio ad præfecturam Islandiæ evecto, iterum sese movere coepit; hic enim de eo qvestus est, haud mediocrem e Rescripto 11 Maii 1787 supra allato difficultatem oriri; lautiorum qvippe præbendarum, plures candidatos se profiteri, qvam Episcopo proponendi essent, viliores autem vix ullum affectare, necnon sacerdotibus bene meritis ex una in alteram dioecesin viam abscindi, cum in censum venire neqvirent, si Præfecto in vocandis parochis, ad tres istos ab Episcopo, in cujus diæcesi præbenda vacaret, propositos unice respiciendum esset; hinc natum est Rescriptum regium, datum die 2 Decembris 1791, qvod controversiam istam penitus sepeliit, hoc enim constitutum fuit, qvotqvot supplices ad Præfectum litteras mitterent, in eas omnes Episcopo testimonia sua esse exaranda, qvo facto, fidei ac religioni Satrapæ vocationem esse relinqvendam; si vero unus tantum vel duo officio digni viliores præbendas peterent, Episcopum opus non habere plures proponere; minimas vero paræcias, si nemo eas ambire vellet, e Rescripto dato 10 Mai 1737 alieni e schola dimisso, regioqve ibi beneficio diu sustentato, demandandas esse; bene deniqve meritis sacerdotibus liberum ex una in alteram diæcesin transitum patere, ita tamen, ut neminem, nisi litteris commendatiis alterutrius Episcopi fultum, ad munus ecclesiasticum Præfecto vocare liceret.

§ 9.

Huic liti altera admodum vicina fuit de jure vocandi ad pastoratum cathedrarum episcopalium, qvod Episcopi sine Præfectorum consensu ex antiqvo more exerce-

bant, donec in initio periodi nostræ Præfectus Joachim Lafrentz ad supremum regiorum Scriniorum Magistrum eam rem qveribundus detulit, hic autem ex officii ratione eam Regi retulit, qvi illam Rescripto dato 1 Aprilis 1740 sic decidit, ut Episcopis in posterum etiam parochos cathedrarum episcopalium, cev comministros suos, vocare liceret, ita tamen, ut deinceps in officio a Rege confirmarentur; deinde vero schola Skalholtensi Edicto 29 Aprilis 1785 Reikiavikam traducta, anno seqvente Præfectus Levetzow, missis ad Cancellariam litteris (die 11 Martii 1786), eam qvæstionem movit, utrum cathedra pastoralis Reikiavikensis parochiæ Seltiarnarnesensi, ad qvam conferendi jus Præfectus haberet, in posterum perinde ac antea annumeranda esset, an ab illa separanda ejusqve provisio Episcopo committenda; his vero nihil efficere potuit, nam id responsi retulit (Epist. Cancell. 8 Julii 1786), qvando præbenda ista proxime vacaret, de eo Cancellariam certiorem esse faciendam, sed interea rem in medio relinqvendam; anno tandem 1791 die 2 Decembris jus ad parochiam Seltiarnarnesensem vocandi Præfecto Episcopoqve ademtum Rex ipse sibi reservavit, Rescriptoqve constituit, eam, ratione pensionis viduis sacerdotum qvotannis solvendæ habita, illi præbendarum classi adscribendam, e qvibus 80 imperiales conductori provenirent. Nec ita multo post jus ad pastoratum cathedræ Holensis Episcopo concessum cum episcopatu anno 1801 die 2 Octobris ibi abrogato cessavit. Ita hodie jus ad plerasqve Islandiæ præbendas conferendi per Satrapam Rex exercet, siqvidem Islandiæ remotus a Dania situs impedit, qvominus ab ipso Rege immediate conferantur conaminaqve hujus rei efficiendæ irrita reddidit (vide Epist. Cancell. 4 Maii 1816).

§ 10.

Superiore periodo Episcopi *templorum possessionum indices* plerumqve confici curaverant, nec tamen rationes eorum computare, sed cum tutoribus illorum pactionem facere solebant, ut annuos reditus ipsi retinerent, templa vero eorumqve bona, qvocunqve tandem nomine venirent, integra conservarent omnesqve illorum expensas promte bonaqve fide solverent. Hinc vero cum in initio periodi nostræ multorum templorum rationes a multis annis nec purgatæ essent, nec pauca templa admodum ruinosa invenirentur, Episcopus Skalholtensis Jonas Arnæus rationes templorum multo serverius qvam prædecessores exigendo atqve computando, acerbam sibi parochorum Proprietariorumqve invidiam contraxit, qvæ in successorem ejus redundasset, nisi Rex primum anno 1740 die 6 Maii ac deinde 19 Maii 1747 jussisset rationarium ad qvodvis templum a Beneficiariis æqve ac Proprietariis institui, in qvod, a Præposito

obsignatum, omnia templorum bona, inventaria, annui reditus et expensæ inscriberentur. Hæ templorum rationes ab eo inde tempore ad nostram usqve ætatem vignerunt, ita ut, qvando de Beneficiariorum templis sermo est, a Præposito qvotannis cognoscendæ Episcopoqve deinde mittendæ sint, Proprietariorum vero a parochis primum inspiciantur Præpositoqve deinceps ulterius examinandæ tradantur; pro qvo labore parochi salarii loco 16 numos accipiunt. (cfr. Prærscript. 17 Julii 1782 Epist. Canc. 20 Octobr. 1798). De harum rationum tali modo dispositarum utilitate variæ variorum sunt sententiæ, qvas aut affirmare aut refellere cum nostri non sit instituti, hoc loco tantum monuisse sufficiat, usu in Islandia receptum esse, ut a Præfecto et Episcopo Beneficiarii jubeantur, ad accepta expensaqve templorum æqvanda, qvæ proventibus eorum moderari neqveant, suis sumtibus supplere, ita ut qvando templum in justo statu, aut cum legitima compensatione acceperint, pro ejus instauratione, refectione aliisqve necessitatibus spondere debeant, nec non illud suo tempore cum omnibus ejus bonis simili modo successori tradendum curare. (Cfr. Epist. Canc. 14 Maii 1833 et imprimis 24 Maii 1834), si vero qvis in usus templi plus pecuniæ impenderit, qvam cujus rationem reddere debet, proventibus temporis futuri, dum in eodem officio manet, ne qvod iniqvum in successorem onus devolvatur, unice restituitur. Attamen hæc regula non sine omni discrimine semper servata fuit; interdum enim, venia Regis aut Cancellariæ impetrata, templum aliqvod ædesqve cathedrales reliqvorum dioecesis templorum sumtibus exstructæ fuerunt[6]); interdum etiam clementia Regia Beneficiariis hoc nomine certam pecuniæ summam concessit[7]); nec raro, qvando templa sumtuose

6) ex. e. villa parochialis Gufudalensis anno 1742 et Helgafellensis 1782 ceterorum dioecesis Skalholtensis templorum sumtibus instauratæ fuerunt; cfr. etiam Rescr. 1757 de exstruendo templo Sandensi; 1788 a Rege concessum est, 80 imperiales in refectionem templi Eyrensis a ceteris templis erogari; vide porro Rescr. 3 Julii 1807 de 60 imperialium summa in ædificationem templi Grimseyensis a ditioribus toparchiæ Hunavatnensis, Skagafiördensis, Eyafiördensis, ac Thingeyensis templis conferenda. Nec silentio prætereundum est, templum cathedræ Holensis intra annos 1757 et 1763 symbolis e Dania Norvegiaqve coactis exstructum esse, ad qvam rem Islandi qvoqve 300—400 imperiales contulerunt, vide *Átjándu Aldar Eptirmæli* pag. 545.

7) cfr. Epist. Cancell. 22 Maii 1784 de 60 imperialibus ad templum Villingaholltense in regionem Hellar traducendum a Rege donatis; Epist. Canc. 5 April. 1794 de 50 imperialibus ad templum Glæsibæense exstruendum concessis; Resol. Reg. 13 Martii 1815 de 29 imp. 14 sol. parocho Mirkaaensi restituendis; Rescript 13 Martii 1816, qvo 200 imperiales pastori ecclesiæ Hvammensis tribuuntur. Anno 1821 pastori ecclesiæ Holtensis in Önnudarfiördo impensæ in instaurationem templi factæ Resolutione Cancell. Regiæ resti-

adeoqve firmiter extructa fuerunt, ut facile prævideri potuerit, illa per complures annos qvamcunqve temporis injuriam esse propulsatura, successiva ex annuis templi reditibus debiti solutio permissa est[8]). Aliqvando deniqve Beneficiariis licuit superfluum templorum inventarium ad resarciendas expensas in eorum extructionem factas divendere[9]). Etsi vero rationes templorum compensandi ipsaqve sarta tecta servandi, qvam supra commemoravimus, regula minus æqva fortasse videri poterit, qvando parochi vilioribus præbendis inservientes omnia sua bona templis instaurandis impendunt subitoqve morientes numerosam sobolem ad mendicitatem redigunt, utiqve tamen fatendum est, templis ita bene consultum esse; qvamvis enim multa sæpe ruinosa reperta sint[10]), hoc plerumqve non tam parochorum negligentiæ, qvorum complures nostro certe tempore pro virium tenuitate templis tuendis et ornandis invigilant, qvam ligni ac materiæ inopiæ[11]) aliisqve causis, in architectura islandica fundatis, adscribendum est.

§ 11.

Hac periodo de eo qvæstiones motæ fuerunt, utrum decimæ ex templorum

---

tutæ sunt. Resol. Reg. 31 Decemb. 1823 de 150 imperialibus sacerdoti Holtensi (*sub Eyafjöllum*) concessis Epist. Canc. 24 Aug. 1839, qva parocho Hnappstadensi 150 imperiales ad cathedram pastoralem instaurandam concessi sunt.

8) cfr. Rescript. 23 Maii 1800 de 24 imperialibus, ex inventario divendito coactis, Beneficiario Gufudalensi hoc nomine concessis; Resol. 10 Julii 1807 de 17 imp. 64 sol. templi Mosfellensis; 19 Augusti 1808 de 19 imp. 48 sol. templi Hofensis; 26 Aug. 1808 de 18 imp. 74 sol. templi Stadarhraunensis. Epist. Canc. 15 Januar. 1822 de 50 imp. templi Bardensis; 27 Novemb. 1824 de 305 imp. 15 sol. debit. templi Holtensis in Önundarfiördo; 11 Decemb. 1824, de 16 imperialibus templi Bjarnarnesensis; 12 Aprilis 1825, de 474 imper. sacerdoti Stærrarskogensi restituendis. Resol. Reg. 7 Junii 1837 de 138 imp. 16 sol. templi Hrunensis. Per se patet hic de templis in fundo regio exstructis, qvæ Rex ipse instauranda curat, sermonem esse non posse, sic Resol. 15 Nov. 1773, et 25 Febr. 1835 templum Vestmanneyense; Resol. 20 Martii 1780 templum Hvalnesense, Res. 9 Sept. 1736 Ingialdsholense, Res. 5 Apr. 1837 Kyrkinbaiense, Res. 20 Maii 1840 templum Thykkvebaiense, refecta fuerunt.

9) cfr. Epist. Canc. 25 Novemb. 1815 de 32 imper. 49 sol. templi Qvennabrekkensis; Rescr. 6 Aug. et Epist. Canc. 12 Aug. 1816 de templi Stadensis inventario; Epist. Cancell. 3 Julii 1819 de 33 imper. 28 obol. ex inventario templi Lundensis parocho largiendis; ita qvoqve anno 1821 31 imper. 60 sol. templi Hitardalensis in ejus exstructionem parocho concessi sunt.

10) cfr. Epist. Canc. 18 Apr. 1829; 19 Octob. 1830.

11) vide Epist. Episcopi G. Vidalini ad Cancellariam Regiam 10 Augusti 1820.

fundis in usus pauperum solvendæ essent, cujus rei primaria causa exstitit comminister qvidam parochi Valthiofstadensis in boreali toparchia Mulensi, qvi circa annum 1830 de hac qvæstione Cancellariam consuluit, cui respondit (22 Octob. 1831): cum hæ decimæ passim, aut nunqvam, aut saltem non per longam annorum seriem solutæ fuissent, nec ulla hujus consvetudinis abrogandæ necessitas instare videretur, rem in medio esse relinqvendam, usqve dum nova et accuratior omnium decimarum aliorumqve in Islandia tributorum pendendorum norma constitueretur, interea vero consvetudinem in qvocunqve loco receptam seqvendam esse, nisi qvis causam judicio tribunalium subjicere mallet. Biennio deinde post Præpositus australis toparchiæ Mulensis G. Pauli filius eandem qvæstionem movit, Cancellariam submisse rogans, ut decisivam a borealis et orientalis Islandiæ Præfecto sententiam pronuntiatam (21 Nov. 1829), qva e prædiis in dicta toparchia publicis decimas in pauperum usus solvendas esse constitutum fuisset, antiqvare dignaretur, ne templorum fundi immunitate, legibus et institutis sancita, in posterum privarentur; cujus qvæstionis generalem decisionem Cancellaria declinans, ad Epistolam supra commemoratam, d. 22 Octob. 1831 datam, Præpositum ablegavit; his tamen additis, qvod si cura pauperum publica præter solitos reditus contributiones extraordinarias flagitaret, immunitatem decimarum, prædio alicui concessam, ad dominum fundi, si modo in his contributionibus exigendis prædiorum ratio haberetur, hoc nomine extendi neqvire, cum hæ contributiones ad decimas pauperibus solvendas non referendæ essent.

§ 12.

Officiis parochorum haud levem periodus nostra mutationem attulit, nova addendo, antiqva accuratius *præscribendo* severiusqve inculcando. Qvid dicam de visitatione domestica, qvam Edictum 27 Maii 1746 qvotannis instituendam iis injunxit? qvid de institutione juventutis catechetica Constitutione 29 Maii 1744 illis præscripta? qvid de officiis eorum circa connjugia dicto Edato die 30 Aprilis 1824 in unum qvasi collectis, curaqve pauperum publica Edicto 8 Januarii 1834 iis demandata? qvæ cum ut multa id genus alia, ex Edictis Rescriptisqve regiis, supra passim allatis, appareant, ne actum agere videamur, prætereuntes, ad specialiora qvædam hujus rei exempla breviter commemoranda nos conferimus; et tum primum nobis occurrunt annuæ natorum mortuorumqve *tabulæ*, qvas per Episcopos ad Cancellariam Regiam qvotannis mittere sacerdotes anno 1741 jussi sunt, qvod tamen diu postea neglectum fuisse indicare videtur alia Cancellariæ Regiæ Epistola anno 1789 ad Episcopos Johannem Finnæum et

Sigurdum Stephanæum missa, qvæ jubet has tabulas a parochis in posterum continuari, aliaqve eodem anno data, qvam provocarunt Episcopi Finnæi litteræ, qvibus sacerdotes excusandi ergo, imperfectum in Islandia cursus publici statum aliasqve difficultates huic rei efficiendæ obstantes enucleavit. Attamen sensim sensimqve hoc officium exactius et promtius sacerdotes exeqvi coeperunt, qvod fortasse magna ex parte adscribendum est Epist. Canc. 19 Octob. 1822, ex qva colligi potest, Rescriptum datum 26 Junii 1782 in ejus generis culpam applicandum esse, ita ut unius vel duorum imperialium mulctam reo contrahat[12]. Deinde qvoqve *indices ecclesiastici* (Ministerialböger) ad qvodvis templum a parochis conficiendi magnam mutationem subierunt, de qva imprimis agit Rescriptum 1 Dec. 1812, Epist. Canc. encyclica 27 Aug. 1833[13]; 9 Junii 1835[14]. Nec parum laboris sacerdotibus adfert annua *tabularum oeconomicarum* elaboratio, in qvibus conficiendis Fpistola Canc. 25 Nov. 1797 (Resol. reg. 19 Julii 1793) Reppagogos adjuvare jussi sunt; tum etiam postqvam *Collegia Transactorum sive causis componendis* instituta fuerunt, horum numero a Præfectis plerumqve adscribi solent (cfr. Epist. Cancell. Reg. 25 Aug. 1798[15]), ædesqve his Collegiis a beneficiariis commodandæ sunt (Epist. Canc. 21 Maii 1805). Ad hæc sacerdotum officia accedit *annua mercium taxatio* cuivis parocho ex utroqve temperanda et ad Præpositum qvotannis mittenda (cfr. Resol. Reg. 23 Maii 1806; Edict. et Resol. 16 Julii 1817), necnon *vaccinatio* regiis Rescriptis Cancellariæqve Epistolis Sacerdotibus imposita[16].

§ 13.

Qvamvis autem hæc periodus aliqvid novi oneris Sacerdotum humeris imposuerit, jura tamen eorum ad censuram morum spectantia aliqva ex parte circumscripsisse dici potest; excommunicatio enim maior, qvam N. L. 2—9—11 Art. in delicta qvædam graviora applicaverat, Rescripto Regio dato 26 Junii 1782 § 4 abrogata est;

---

12) De harum tabularum forma cfr. Epist. Canc. 8 Dec. 1835; 31 Octob. 1837.

13) vide ad finem hujus capitis Litr. A.

14) ibidem Litr. B.

15) ibidem Litr. C.

16) cfr. Rescr. 19 Novemb. 1811 qvod de Islandia valere Epist. Canc. 9 Maii 1818 jubet cfr. etiam Epist. Canc. 17 Martii 1812 et 16 Maii 1818, sed imprimis Rescript. 18 Julii 1821 De vaccinationis propagatione in Islandia et Rescr. 24 Martii 1830.

deinde qvoqve Rescripto 4 Aprilis 1772 pro absolutione ecclesiastica certa pecuniæ mulcta in usus ergastuli Islandici concubitus reis eroganda substituta fuit; judicia deniqve de Sabbati violatione ferenda, qvæ ad se plus minus pertinere crediderant, sacerdotibus penitus ademta; cui rei Præfectus Levetzow occasionem primam dedit; anno enim 1786, missis ad Cancellariam Regiam litteris (24 Aprilis), de eo qvestus est, qvod sacerdotes Edictum datum 29 Maii 1744 de Sabbato rite celebrando plus justo extenderent, ita ut vel cursores nuntiosqve publicos iter festis diebus facientes mulctare non dubitarent, idqve responsi redulit (Epist. Canc. 29 Julii 1786), cum Edictum nuper commemoratum de sabbato rite celebrando, sacerdotibus de sabbati violatione sententiam ferendi potestatem non concederet, sed eos modo rem ad magistratum civilem deferre juberet, talia judicia, si a parochis pronuntiarentur, pro nihilo esse habenda, nec mulctas istas, a qvocunqve tandem irrogarentur, prius esse pendendas, qvam a Præfecto, qvi eas pro lubitu mutare posset, ratæ essent habitæ; qvæ Cancellariæ Regiæ Epistola, cum Episcopus Johannes Finnæus de potestate Præfecti sententias a judiciis publicis latas mutandi dubia qvædam movisset, Rescripto Regio 7 Martii 1788 plane sancita est.

§ 14.

Ceterum Præfectus Levetzow his non acqviescens eo usqve processit, ut sacerdotes non solum de sabbati violatione judicare, verum etiam tales causas ad magistratum civilem deferre prohiberet; cum enim anno 1786 pastor cathedræ Reikiavikensis Gudmundus Thorgrimi filius tres homines sabbati profanationis apud Qvæstorem accusasset, qvorum unus erat cursor publicus nomine *Sigvaldi Sæmundi*, qvi templum Laugarnesense, dum sacra peragebantur, præteriit, reliqvi autem duo, Marcus Jonæ et Olafus Biörnii, campanis ad sacra vocantibus, cursori ex insula *Videy* proficiscenti, vecturæ operam præstiterunt, Præfectus ira excandescens litteris publicis (datis 23 Apr. 1786) in parochum graviter animadvertit; hic vero injuriam sibi illatam esse ratus ad Episcopum Johannem Finnæum confugit, qvi rem ad Cancellariam Regiam retulit, qvæ, causa cognita, redditis ad Præfectum litteris, (26 Maii 1787) hanc ejus agendi rationem magnopere improbavit, cum parochus nil aliud fecisset qvam qvod officium ejus ex Edicto 12 Martii 1735 postulasset, itinerisqve, a cursore, ultra solitum suscepti, causam ignorans, rem ad Qvæstorem detulisset, cujus fuisset eam ulterius examinando ad finem perducere.

§ 15.

Qvamvis in Episcopi Finni Johannæi Hist. Eccles. Island. Period. VI. Sect. 2 C. 1 § 16 universarum in Islandia paræciarum reditus, prout Magistratus jussu certo tempore, interjectis aliqvot annis, descripti fuerunt, in tabulas relati reperiantur, attamen, cum instituti nostri ratio reqvirat, ut hujus rei mentionem aliqvam faciamus et mutationes, qvas salaria parochorum per nostram periodum subierint, commemoremus, a re alienum non esse videtur, ut recensum omnium præbendarum talemqve illarum statum, qvalis in initio hujus periodi fuit qvalemqve in Generalis Ecclesiarum Inspectionis Collegii commentariis deprehendimus, oculis lectorum hoc loco subjiciamus[17]. Ad census ex his proventibus Pastoribus emeritis sacerdotumqve viduis

---

[17]) Specification

paa alle Præstekald og deres Revenuer paa Island.

1. Udi Skatholt Stift.

1748.

Præstekaldenes Navne.	Hvad Grund.	Revenuer.			Herligheder.
Muhle Syssel.		Rd.	℔	ß	
1. Skeggjastadir	Benef.	5	„	„	Forstrand, Fiskerie, Skov.
2. Hof i Vopnafyrdi	Benef.	37	„	„	Græsgang, Skov, Forstrand.
3. Befstadur	Benef.	15	5	8	Forstrand.
4. Hofteigur	Benef.	15	4	„	Græsgang, Skov, Forstrand.
5. Kyrkjubær	Benef	61	4	„	Græsgang, Skov, Fiskerie, Selhundefangst.
6. As.	Benef.	18	1	„	Græsgang, Skov, Forstrand.
7. Valþiófstadur	Benef.	43	1	4	Græsgang, Skov, Forstrand.
8. Hallormstadur	Benef.	25	3	„	deilig Skov, Forstrand.
9. Þingmuli	Benef.	24	3	„	Græsgang, Skov, Forstrand.
10. Vallanes	Benef.	48	3	4	Græsgang, Skov, Forstrand.
11. Eidar	Propr. Gods.	13	1	„	
12. Hialtastadur	Benef.	11	5	„	Græsgang, Skov, Forstrand, Fiskerie.
13. Desjarmyri	Benef.	18	5	8	Skov, Forstrand, Fiskerie.
14. Dvergasteirn	Benef.	22	4	„	Forstrand.
15. Klifstadur	Benef.	14	4	„	Skov, Forstrand.
16. Fiördur	Benef.	11	„	„	
17. Skorastadur	Benef.	42	2	„	Græsgang, Skov, Fiskerie.
18. Kolfreiustadur	Benef.	35	1	4	Græsgang, Æg, Skov, Forstrand.
19. Stöd	Benef.	13	3	4	temmelig Græsgang.

solvendos, Rescr. 5 Junii 1750 et loco Hist. Eccles. citato § 17 et 18 commemoratos, accedit pretium codicillorum officii confirmandorum e Rescripto 29 Januar. 1740

Præstekaldenes Navne.	Hvad Grund.	Revenuer.			Herligheder.
		Rd.	℔	ß	
20. Eidalir	Benef.	53	5	4	Græsgang, Fiskerie, Skov, Æg, Sælhundefangst.
21. Bernfiördur	Propr. Gods.	12	5	"	
22. Hof i Áptafyrdi	Benef.	13	"	"	Græsgang, Skov, Fiskerie, Sælhundefangst.
23. Þvottá	Benef.	4	4	"	Græsgang, Skov, Forstrand, Fiskerie. Æg, Sælhundefangst-
24. Hólmar	Benef.	40	"	10	Fiskerie, Vildfuglеæg.
25. Háls	Benef.	13	1	"	Græsgang, Fiskerie, Skov.
Skaptefield Syssel.					
1. Biarnanes	Skálh. Domk.	26	"	"	
2. Einholt	Benef.	17	2	"	Æg, Fiskerie, Skov, Forstrand.
3. Kálfafell	Benef.	27	1	4	Græsgang, Fiskerie, Skov, Forstrand.
4. Sandfell	Benef.	5	3	4	Æg, Skov, god Græsgang.
5. Stafafell	Benef.	37	"	12	Sælhundefangst, Fiskerie.
6. Höfdabrekka	Propr. Gods.	21	1	"	Græsgang, Fiskerie.
7. Ásar	Benef.	16	5	"	temmelig Græsgang, Skov, Forstrand,
8. Sólheimar	Propr. Gods	26	3	"	
9. Þykkvabæar Klaustur		24	"	"	
10. Skard		22	2	"	
11. Kyrkjubæar Klaustur		43	1	"	
12. Kálfafell	Benef.	10	2	8	Græsgang, Skov, Fiskerie, Forstrand.
Rángervalle Syssel.					
1. Hólar	Benef.	46	"	8	Fiskerie, Forstrand.
2. Holt	Benef.	87	2	"	Fiskerie, Forstrand.
3. Storidalur	Propr. Gods.	15	3	12	Græsgang, Skov.
4. Eivindarmuli	Propr. Gods.	27	3	4	
5. Breidibólstadur	Benef.	182	4	8	stor Forstrand.
6. Kross Þing	Propr. Gods.	32	5	"	Fiskerie.
7. Hvoll og Skumstadir	Propr. Gods.	32	1	"	
8. Oddi	Benef.	121	"	"	Forstrand, Fiskerie, Æg.
9. Stóruvellir og Skard	Propr. Gods.	35	3	12	temmelig Græsgang, Skov.
10. Kéldur og Gunnarsholt	Propr. Gods.	22	3	4	
11. Marteinstunga etc.	Propr. Gods.	31	"	4	
12. Kálfholt	Benef.	36	1	"	Græsgang, Forstrand.
13. Vestmannaeyar		38	"	"	Fiskerie.

parochis pendendum; ex optima præbendarum classe qvaternæ centesimæ qvotannis erogandæ (Edict. 14 Maii 1768, 12 Junii 1770, Res. 20 Mart. 7775) nec non in usum

Præstekaldenes Navne.	Hvad Grund.	Revenuer.			Herligheder.
Arnes Syssel.		Rd.	℔	ß	
1. Stórinupur	Benef.	19	1	11	Höe, Græsgang, Skov.
2. Hruni	Benef.	42	2	2	Höe, temmelig Græsgang, Fiskerie, Laxfangst.
3. Reykiadalur	Benef.	18	2	3	Græsgang, Laxfangst, Skov.
4. Hreppholar	Benef.	27	4	3	Græsgang, Laxfangst.
5. Olafsvellir	Benef.	21	1	12	vel Höe, Græsgang.
6. Villingaholt	Benef.	21	1	12	temmelig Græsgang.
7. Gaulverjabær	Benef.	83	4	"	Fiskerie, Skov, Æg, Forstrand.
8. Laugardælir	Benef.	36	4	"	vel Höe, Æg.
9. Kaldadarnes	Skalh. Domk.	11	4	12	
10. Torfastadir	Benef.	24	4	12	vel Höe, Græsgang.
11. Middalur	Benef.	15	3	"	temmelig Höe, Græsgang.
12. Mosfell	Benef.	10	1	"	temmelig Höe, Græsgang.
13. Snæfuglstadir	Benef.	13	5	13	Skov, Græsgang.
14. Þingvellir	Benef.	36	"	"	Skov, Fiskerie.
15. Arnarbæli	Benef.	46	"	10	vel Höe, Forstrand, Fiskerie.
16. Selvogs Þing	Propr. Gods.	17	4	4	
17. Skalholt		30	"	"	
Guldbringe Syssel.					
1. Stadur i Grindavik	Benef.	22	2	"	got Fiskerie.
2. Hvalsnes	Propr. Gods.	20	"	"	Fiskerie.
3. Utskálar	Benef.	43	"	"	got Fiskerie.
4. Kálfatiörn	Benef.	45	3	"	got Fiskerie.
5. Gardar	Benef.	75	3	8	got Fiskerie.
6. Seltiarnarness Þing		40	"	"	
Kiose Syssel.					
1. Mosfell	Benef.	26	4	6	vel Höe, Græsgang.
2. Kialarness Þing	Propr. Gods.	32	2	7	
3. Reinivellir	Benef.	41	3	"	
Borgerfiord Syssel.					
1. Saurbær	Benef.	34	5	"	Skov, Fiskerie, Selhundefangst.
2. Gardar	Benef.	28	"	12	Fiskerie, Forstrand.
3. Melar	Benef.	37	1	8	vel Höe, Græsgang, Æg, Skov. Forstrand.
4. Hvanneyri	Propr. Gods.	29	4	"	Græsgang, Skov, Laxfangst.
5. Lundur	Benef.	15	4	8	vel Höe, Græsgang, Skov, Laxfangst.

scholæ certa pecuniæ summa unicuiqve parocho ad munus ecclesiasticum admoto contribuenda, scilicet: e prima et secunda præbendarum classe, unus Joachimicus, e ter-

Præstekaldenes Navne.	Hvad Grund	Revenuer.			Herligheder.
		Rd.	¥	β	
6. Reikhollt	Benef.	68	4	"	Græsgang, Laxfangst, Forstrand.
7. Husafell		23	2	"	
Myre Syssel.					
1. Gilsbakki	Benef.	27	1	6	Græsgang, Skov, Laxfangst, Æg, Fiskerie.
2. Hvammur	Benef.	37	4	"	Græsgang, Skov.
3. Stafhollt	Benef.	62	2	6	vel Höe, Græsgang, Laxfangst, Skov.
4. Borg	Propr. Gods.	48	5	"	
5. Stadarhraun	Benef.	17	2	"	Græsgang, Skov, Fiskerie.
6. Hytardalur	Benef.	102	3	6	Græsgang, Selhundefangst, Æg.
Snefield- og Hnappedals Sysseler.					
1. Hitarness Þing	Propr. Gods.	42	1	"	vel Höe, Fiskerie, Forstrand,
2. Miklahollt	Benef.	48	"	"	Fiskerie, Æg, Forstrand.
3. Stadastadur	Benef.	105	5	10	Fiskerie, Æg, Forstrand.
4. Knör, Laugarbrekka etc.	Propr. Gods.	32	2	"	
5. Indgialdshóls Þing	Propr. Gods.	36	4	"	Fiskerie.
6. Setberg.	Benef.	83	"	"	Fiskerie.
7. Helgafell	Benef.	97	"	8	Græsgang, Æg, Fugle, Selhundefangst, Forstraud.
8. Breidibolstadur	Benef.	52	5	"	Græsgang, Skov, Æg, Fugle, Forstrand.
Dale Syssel.					
1. Saudafell og Snoksdalur	Propr. Gods.	36	2	"	
2. Kvennabrekka	Benef.	32	4	7	vel Höe, Græsgang.
3. Hjardarhollt	Benef.	57	3	12	vel Höe, Græsgang, Laxfangst.
4. Hvammur	Benef.	67	2	3	Græsgang.
5. Skard og Budardalur	Propr. Gods.	45	2	6	
6. Stadarbólsog Hvols Þing	Propr. Gods.	36	5	"	
Bardestrands Syssel.					
1. Garpsdalur	Propr. Gods.	18	3	2	
2. Stadur á Reykianesi	Benef.	40	1	15	vel Höe, Æg, Sælhundefangst.
3. Gufudalur	Benef.	42	3	8	temmelig Græs, Skov.
4. Flateyar og Mula Þiug	Propr. Gods.	28	"	8	
5. Briámslækur	Propr. Gods.	22	"	12	
6. Saudlauksdalur	Propr. Gods.	38	5	"	
7. Selárdalur	Benef.	82	2	10	Græsgaug, Skov, Fiskerie.

tia vero, mediocres sic dictas complecleule, coronatus danicus (cfr. Edict. 5 Maii 1743 Art. 69).

Præstekaldenes Navne.	Hvad Grund.	Revenuer.			Herligheder.
		Rd.	ж	β	
8. Otrardalur	Benef.	19	"	3	Græsgang.
Isefiord Syssel.					
1. Hrafnseyri	Benef.	40	2	4	Fiskerie, Forstrand.
2. Alftamyri	Benef.	32	2	"	Fiskerie, Skov.
3. Myra, Nups og Sæbóls Þ.	Propr. Gods.	23	"	"	
4. Sandar	Benef.	36	"	"	Skov.
5. Eyri vid Skutulsfiörd	Benef.	38	3	12	Græsgang, Skov, Fiskerie.
6. Holt	Benef.	75	"	12	Skov, Forstrand, Selhundefangst.
7. Stadur i Sugandafyrdi	Benef.	5	"	"	Fiskerie.
8. Ögurs og Eyrar Þing	Propr. Gods	22	"	9	
9. Vatnsfiördur	Benef.	69	"	"	Græsgang, Æg, Sælhundefangst.
10. Kyrkiuból	Propr. Gods.	11	4	7	
11. Stadur á Snæfiallaströnd	Benef.	9	"	"	Fiskerie, Sælhundefangst, Forstrand.
12. Stadur i Adalvik	Benef.	8	"	"	vel Höe, Græsgang, Sælhundefangst, Forstrand.
13. Stadur i Grunnavik	Benef.	20	"	"	Fiskerie.
Strande Syssel.					
1. Arnes	½ Benef.	10	2	"	Græsgang, Æg, Selhundefangst, Forstrand.
2. Stadur vid Steingrimsfiörd	Benef.	39	"	2	Græsgang, Skov, Forstrand.
3. Tröllatunga	Benef.	21	3	"	Græsgang, Forstrand.
4. Prestsbakki	Benef.	32	1	14	

2. Udi Holum Stift
1748.

Hunevatns Syssel.					
1. Höskuldsstadir	Benef.	51	3	2	temmelig Græsgang, Forstrand.
2. Hof á Skagaströnd	Benef.	27	3	1	Forstrand.
3. Hialtabakki	Benef.	11	2	2	Græsgang, Forstrand, Sælhundefangst.
4. Þyngeyra Klaustur		37	2	8	
5. Bergstadir	Benef.	26	1	7	Græsgang, Skov.
6. Blöndudalshòlar	Benef.	19	5	2	Forstrand.
7. Audkula	Benef.	16	"	13	Græsgaug, Skov, Forstrand.
8. Undirfell	Benef.	14	4	"	Græsgang, Forstrand.
9. Grimstunga	Benef.	16	3	4	Græsgang, Sælungefangst.

§ 16.

Nec tamen hæcce præbendarum taxatio certam regulam continet, ex qva

---

Præstekaldenes Navne.	Hvad Grund.	Revenuer.			Herligheder.
		Rd.	℔	ß	
10. Breidibólstadur	Benef.	67	2	3	vel Höe, Græsgang, Forstrand.
11. Vesturhópshólar	Benef.	12	4	"	Græsgang, Forstrand.
12. Tiörn	Benef.	18	"	"	Forstrand, Fiskerie.
13. Stadarbakki	Benef.	45	4	"	Forstrand.
14. Melstadur	Benef.	62	2	14	temmelig Höe, Forstrand, Selhuudefangst.
15. Stadur vid Hrutafiörd	Benef.	25	5	7	Forstrand, Selungefangst.
Skagefiords Syssel.					
1. Miklibær i Blönduhlid	Benef.	31	5	6	temmelig Höe, Forstrand.
2. Goddalir	Benef.	35	2	6	god Græsgang.
3. Hvammur	Benef.	17	4	3	Græsgang, Fiskerie, Forstrand.
4. Rípur	Benef.	21	"	9	god Græsgang.
5. Bard	Benef.	36	3	4	Fiskerie, Forstrand, Selungefangst.
6. Knappstadir	Benef.	9	3	12	god Græsgang.
7. Reinistadar Klaustur		32	2	8	
8. Hofs Þing	Propr. Gods.	32	2	2	
9. Fell	Benef.	16	"	12	Skov, Fiskerie, Sælungefangst, Forstrand.
10. Flugumyri og Hofstadir	Hola Domk.	23	1	9	
11. Mælifell	Benef.	36	5	"	Græsgang, Forstrand.
12. Glaumbær	Benef.	54	5	4	Græsgang, Forstrand, Æg.
13. Fagranes	Benef.	25	3	3	Forstrand, Fiskerie, Sælhundefangst.
14. Holar		30	"	"	
Öefiords Syssel.					
1. Hrafnagil	Benef.	47	3	6	Forstrand.
2. Glæsibær	Benef.	26	5	3	Græsgang, Skov.
3. Bægisá	Benef.	30	"	"	Skov.
4. Myrká	Benef.	13	3	4	Skov.
5. Stærri Arskógur	Benef.	10	1	4	Skov, Fuglefangst, Fiskerie.
6. Vellir	Benef.	37	"	5	
7. Tiörn	Benef.	29	2	6	vel Höe, Fiskerie.
8. Upsar	Benef.	8	"	"	Græsgang, Skov, Forstrand.
9. Kvíabekkur	Benef.	30	"	"	vel Höe, Græsgang, Forstrand.
10. Hvanneyri	Benef.	12	"	"	Forstrand.
11. Midgardur i Grimsey	Benef.	19	"	4	Fuglefangst, Forstrand.
12. Grund og Mödruvellir	Propr. Gods.	28	"	"	

uniuscujusqve paræciæ bonitas constitui possit, siqvidem, aliis in deterius haud raro mutatis, aliæ varia incrementa ceperunt, imprimis inde qvod plures interdum in unum coaluerunt [18]), sacellorumqve multorum abrogatio varias muneris sacerdotalis partes faci-

Præstekaldenes Navne.	Hvad Grund.	Revenuer.			Herligheder.
		Rd.	℔	β	
13. Mikligardur etc.	Propr. Gods.	20	"	"	
14. Saurbær	Benef.	53	5	"	Skov.
15. Mödruvalla Klaustur		27	4	"	
16. Munkaþverár Klaustur		21	"	"	
Norder Syssel.					
1. Laufás	Benef.	62	5	2	Skov, Fiskerie.
2. Höfdi	Benef.	29	1	8	Forstrand, Skov, Fiskerie.
3. Þaunglabakki	Benef.	12	5	10	Forstrand.
4. Háls	Propr. Gods.	56	4	14	Forstrand, god Skov.
5. Þóroddsstadir og Ljosavatn	Benef.	30	3	6	Græsgang, Forstrand, Skov.
6. Eyadalsá	Benef.	18	1	2	
7. Helgastadir og Einarstadir	Benef.	33	2	8	Fiskerie, Skov.
8. Reykiahlid og Skutustadir	Propr. Gods.	22	2	14	
9. Muli	Benef.	59	4	10	vel Höe, Fiskerie, Skov, Forstrand.
10. Grenjadarstadur og Þverá	Benef.	163	"	6	vel Höe, Fiskerie, Forstrand.
11. Nes	Benef.	16	2	4	Fiskerie, Skov.
12. Husavík	Benef.	37	"	"	Fiskerie, Sælhundefangst, Forstrand.
13. Gardur og Ás	Benef.	32	3	4	Forstrand.
14. Skinnastadir	Benef.	31	1	4	Fiskerie, Forstrand.
15. Prestholar	Benef.	26	2	2	Græsgang, Fiskerie, Forstrand.
16. Svalbard	Benef.	14	2	11	Forstrand, Sælhundefangst.
17. Saudanes	Benef.	21	"	6	Forstrand, Sælhundefangst, Fuglefangst, Æg.

[18]) Ut hujus rei exempla qvædam adferamus, cfr. Rescript. 21 Aug. 1812 de præbenda Husafell abroganda; Rescript. 4 Septembr. 1812 (4 Novemb. 1796) de templo Refstadensi abrogando paræciæqve Hof in Vopnafjördo annectendo: Rescript. 18 Decemb. 1816 de paræcia Halsensi et þvottáensi ecclesiæ Hofeusi annectenda, qvo constitutum est, tertio qvovis festo die sacra in templo Halseusi esse administranda, omnes vero hujus paræciæ reditus locariumqve prædii Hamar parocho esse attribuenda: Rescript. 21 Julii 1819 de coetu Hrunensi et Reikdalensiin unum conjungendis: Rescript. 27 Maii 1829 de coetu Vidvikensi ecclesiæ Holensi adjiciendo. Rescript. 7 Junii 1837 de paræciis Kykiubæ et Ofanu

39

liores redidit [19]). Sed nescio an hæ mutationes in gratiam parochorum factæ et emolumenta inde nata, incommoda ex molesta itineris longitudine ecclesiis sacra celebrantibus creata compensare possint, unde etiam talia Rescripta aliqvando revocata fuerunt concessumqve, ut et templa ista integra manerent [20]) et sacella qvædam in nova templa

---

leiti in insulis Vestmannorum in unum conjungendis: Rescript. 14 Martii 1838 (cfr. Epist. Cancell. Regiæ 2 Decemb 1797) de ecclesia monasterii Munketveraaensis paræciæ Hrafnagilensi addenda. Nec silentio prætereundum est, paræciam Skalholtensem anno 1785 præbendæ Torfatadensi additam esse,

19) Cfr. Rescript. 16 Januar. 1749 de templo Storadalensi abrogando coetuqve illuc pertinente Miklagardensi annectendo; Rescript. 17 Maii 1765, qvo 22 sacella in dioecesi Skalholtensi, 6 in Holensi, ea lege abrogata fuerunt, ut dimidia pars totius illorum inventarii, Episcopi arbitrio, inter egenos sacerdotes templaqve vicina distribueretur, altera pars dimidia Proprietariis cederet, campanæ vero in usum vilissimarum præbendarum sub hasta divenderentur; Epist. Cancell. 22 Maii 1784 de templo Villingaboltensi in regionem *Hellir* transmigrando; Rescript 21 Julii 1786 de delendo templo Reikensi et ecclesiæ Arnarbælensi annectenda: Rescr. 10 Julii 1789 de templo Steinholtensi abrogando prædioqve Nup sacerdoti attribuendo; Rescript. 20 Januar. 1792 De sacello Skridensi delendo; Rescript. 8 Februar. 1799 de demoliendo templo Storaholensi et coetu isto Reppholensi addendo; Rescript. 31 Julii 1801 de templo Snæfokstadensi abolendo et hac villa cum Klausturholis permutanda; Rescript 23 April. 1802 de templo Illydarendensi delendo; Rescript. (ad mandat.) 27 Maii 1803, de templo Aasensi abrogando, et aliud eodem die datum de sacello Arnarbælensi destruendo; Rescript. 29 Martii 1805 de templo Hialmholtensi abrogando et Hraungerdensi coetui annectendo; Rescript. 9 Februar. 1813 (cfr. 17 Maii 1765, 15 Sept. 1773 et Epist. Cancell. 2 Januar. 1790) de abolendo templo Márstadensi coetuqve illud freqventare solito ecclesiæ Undirfellensi annectendo; Rescript. 12 Aprilis 1815 de templo Innraholmensi delendo paræciaqve ista cum Gardensi conjungenda; Rescript. 2 Octob. 1816 de templo Budensi demoliendo; et aliud eodem die datum de templo Aasensi in toparchia Thingeyensi destruendo, Rescript. 8 Martii 1820 de sacello Hofstadensi diruendo; Rescript. 15 Decembr. 1826 de abolendo sacello Fagradalensi.

20) Hoc sæpius accidit, primum enim, ut huius rei pauca adferamus exempla, Rescripto regio 17 Maii 1765 imperatum fuit, ut templum Márstadense unacum aliis in dioecesi Holana, qvæ superflua videbantur, sacellis aboleretur, qvo audito, contributi ecclesiæ hoc templum omnino necessarium esse rati, de ea re testimonium judiciale sibi acqvisiverunt ita se habens:

Anno 1769 *þann 14da Augusti ad settu Héradsþíngi á Sveinstödum af Arngrími Jónssyni Lögsagnara í Hunavatns Sysslu, frammkomu fyrir Réttinn Sóknarfólk til Márstada Kyrkju og óskadi Þíngvitnis um, hvört Kyrkja su vyrdtist mönnum ei naudsynleg ad vidhaldast skyldi, enn ekki afleggiast. Var þarum leitad Andsvara af nálægum Þíndsoknarmönnum, og sögdu þeir sameginnlega, ad þeim vyrdtist og litist öldungis naudsynlegt og ómissandi, ad Kyrkia su vidhaldist, þar alltoflángt og erfidt sé fyrir þad*

mutarentur [21]). Interdum qvoqve prædia qvædam lautioribus præbendis ademta vilioribus

Fólk, sem i Sókninni byr, ad sækia adrar Kyrkiur, og Torfærur á leidinni til Lands og Vatns, sem audveldlega kunni hindra þá Kyrkiuferd, sérdeilis à vetrar og vordag, enn i Márstada Sókn margt miög gamalt og aldrad Fólk og Börn, sem med þvi móti kynni miög skialdan til Kyrkin ad komast, þar sén tyu Bændur i Sökninni, sem giöri fullkomna Kyrkinsókn eptir þessa Lands Lélegheitum; hvörsvegna þessi Kyrkia, sem er ein sú elsta hér i Sysslu, synist þeim öldungis naudsynlig og ómissandi. Þessu Þingvitni til Stad festu eru underskrifud Þingvitnanna Nöfu og Signet. Actum ut supra.

Arngrimur Jónson. (*L. S.*).

Helgi Arnason (*L. S.*) *Þorleifur Þorgrimsson* (*L, S.*) *Þórdur Bjarnason* (*L. S.*) *Magnus Þorgrimsson* (*L.S.*) *Thomas Hafsteinsson* (*L. S.*) *Thomas Thómasson* (*L. S.*) *Jón Gudbrand sson* (*L' S.*) *Björn Thomasson* (*L. S.*) — id est: Anno 1769 die 14 Augusti in comitiis provincialibus Sveinstadis ab Arngrimo Jonæ toparcha Hunavatnensi habitis ecclesiæ Már stadensi contributi apparuere testimoniumqve judiciale de ea re expetiverunt, anne templum istud necessarium videretur; de qva re, qvi ex eadem jurisdictione aderant, interrogati, omnes ad unum confirmarunt, hoc templum sibi omnino necessarium videri, cum nimis longum arduumqve illi coetui sit alia templa freqventare eoqve proficiscentibus a terra et aqva difficultates objiciantur, qvæ iter, imprimis tempore brumali et vernali, facile impedire possint, verum in ecclesia Márstadensi multos senio decrepitos puerosqve reperiri, qvi eo modo sacra perraro freqventare valeant; decem in ea paræcia colonos esse, qvi plenum pro ratione hujus terræ coetum efficiant, qvare hoc templum inter antiqvissima hujus toparchiæ templa, sibi omnino necessarium videri &. Hoc testimonium litteris commendaticiis magistratus munitum Rescriptum Regium datum die 15 Septemb. 1773 elicuit, qvod templum Márstadense in posterum retineri jussit, deinde vero Præfectus Levetzow anno 1787, missis ad Cancellariam Regiam litteris (2 Martii), auctor fuit, ut hoc templum deleretur, unde Cancellaria eodem anno die 10 Novembris ad Præfectum et Episcopum Holensem rescripsit, nil obstare, qvominus abrogaretur, cum omnibus superfluum esse videretur. Sed biennio post, litteræ supplices, qvas Jonas qvidam Isachi filius suo totiusqve ecclesiæ Márstadensis nomine scripserat, ad Cancellariam venerunt, e qvibus compertum est, plebem haud contemnendis rationibus adductam perseverationem hujus templi optare. Hinc factum est, ut Cancellaria Præfecto Olao et Episcopo Sigurdo Stephani filiis imperaret, ut præsentes in hanc rem diligentius inqvirerent, e qvorum responsis apparuit, templum hocce necessarium videri, et ipsius ædificii vitia refectionem neqvaqvam sumtuosam reqvirere, cujus efficiendæ nec facultatem nec voluntatem Proprietario ecclesiæve contributis deesse. His rationibus Cancellaria commota permisit, ut hoc templum esse perseveraret; tandem vero Rescripto 9 Februarii 1813 abrogatum est. De templo qvoqve Hvalnesensi conferri possunt Rescript. 26 April 1815, et 5 April. 1820 necnon Epist. Cancell. 18 Apr. 1829, qvæ declarat præbendas Hialtastad et Eidum in posterum separatas esse debere.

21) Cfr. Rescript. 18 Febr. 1757 de amplificando templo Holensi in *Bolungavik*; Rescript. 9 Junii 1758 de sacello Dagverdarnesensi in templum mutando; cui rei occasionem dederunt

adjecta [22]). Nec parum ad tenuitatem præbendarum augendam fecit venia parochis paupertate pressis sæpius data numerum armentorum ad templa pertinentium imminuendi [23]), a qvo tamen bene distingvi debet pecunia e divenditis templorum inventariis coacta in gratiam parochorum locata [24]), etsi hoc etiam aliqvod damnum præbendis

---

Bogius Benedicti et Elina Benedicti filia, insulam *Hrappsey* inhabitantes, qvi, instigante Jona Biörnii filio sacerdote ecclesiæ Skardensis in toparchia Dalensi, aliqvot prædia in hunc pium usum dederunt; Rescr. 26 Julii 1782 de sacello Stekkensi exstruendo. Rescript. 31 Decemb. 1824 de sacello qvodam in tractu Breidavikensi intra toparchiam Bardastrandensem ob longam a templo Saurbæensi distantiam. in templum mutando.

22) De hac re cfr. Rescript. 25 Augusti 1773, qvo duo prædia parœciæ Grenjadarstadensi in toparchia Thingeyensi ɔ: *Hagi & Skógar*, totidemqve Mulensi ɔ: *Itrafell* et *Hólmavad* ademta præbendæ *Nes* adjecta fuere, et Resolut. Reg. 24 Februar. 1818, qvæ jubet duo prædia ad præbendam *Breiðabolstad* in toparchia Rangarvallensi pertinentia cathedræ Reikiavikensi ad tempus adjici; hæc prædia sunt *Sigluvik* cum 5 vaccæ æqvamentis et locario 1 *Hundrad* (qvod more Islandico per C denotatur et continet duodecies decem ɔ: 120 ulnas) et *Forsæti* cum duobus vaccæ æqvamentis et locario 100 ulnis, vide Epist. Cancell. 4 Mart, 1818 (ulna ɔ: panni Islandici, qvæ æqvabat 4 obolos danicos). Has villas præbendæ Breidabolstadensi vindicandi conamen deinde factum irritum cecidit.

23) Ut hujus rei exempla qvædam adferamus cfr. Rescr. 30 Maii 1766 de 6 vaccarum æqvamentis ad templum Holense pertinentibus; Epist. Cancell. ad Episcopum Joh. Finnæum & Præfectum Meldal dat. 15 Octbr. 1791, qva pastori Reikdalensi in dioecesi Skalholtana 4 vaccæ æqvamenta remittuntur, qvæ ab antecessore frustra postulaverat; Rescript. 29 Martii 1805, qvod decem emortua, ad templum Grunnavikense pertinentia, vaccæ æqvamenta non solvenda declarat; Rescript. 31 Maii 1805 de 3 vaccæ æqvamentis ad templum Hlidarendense 23 Apr. 1802 abrogatum pertinentibus sacerdoti tribuendis; Rescript. 7 April. 1819, qvo pastori ecclesiæ Akrensis 4 vaccæ æqvamenta templo solvenda condonantur; Resol. Reg. 10 Febr. 1814, qvæ viduæ pastoris Miklaholtensis unum vaccæ æqvamentum condonat; Rescript. 6 Martii 1816 de 4 vaccæ æqvamentis pastori Glaumbæensi condonatis; Resol. Reg. 31 Maii 1837, qvæ pastori Stödensi unum vaccæ æqvamentum remittit.

24) Huc referenda sunt: Rescript. 30 Maii 1766, qvod pastori Holensi 18 vaccæ æqvamenta ea lege condonat, ut singula tribus Joachimicis restituat; Rescript. 13 Maii 1785 de 12 vaccæ æqvamentis sacerdoti Holtensi largiendis, ita tamen, ut pro singulis tres coronatos danicos solvat; Epist. Cancell. 8 Maii 1790, qvæ Gudbrando cuidam Jonæ filio debitum pastori ecclesiæ in *Landmannahrepp* solvendum nec non 14 vaccæ æqvamenta ea conditione remittit, ut prædium *Storuvellir*, huic præbendæ cedat; Rescript. 3 Julii 1807 11 vaccæ æqvamenta ex inventario templi Eidalensis delenda & divendenda esse; Rescript. 9 Octob. 1807 (ad mandat.) de duobus ad templum Kalmanstungense pertinentibus vaccæ æqvamentis vendendis; Epist. Cancell. 23 Januar 1808, qva pastori ecclesiæ Reikholtensis 16 vaccæ æqvamenta et 3 eqvi ea lege remittuntur, ut 4 coronatos danicos pro unoqvoqve vaccæ æqvamento successori solvat; Rescript. 29 Martii 1815 de 4 templi Brau-

plerumqve adferat, cum fluetuans variis temporibus inventarii pretium, qvalem ipsum pecus qvæstum reddere non soleat, unde hoc abalienandi veniam recentissimis temporibus petentes repulsam haud raro tulerunt [25]), nisi qvando probari potuit, prædia ob aliqva vitia, pecus, qvod illa seqvi debeat, sustentare amplius neqvire.

Prius vero qvam Specificationem præbendarum supra allatam, secundum toparchias descriptam, relinqvimus, ad fata proventuum sacerdotalium fusius commemoranda transituri, monendum est, Præpositorum numerum jam auctum esse, siqvidem anno 1746 toparchia Mulensis respectu ecclesiastico in duas partes divisa est, qvarum septentrionali adjectæ sunt paræciæ: *Skeggiastadir*, *Refstadur*, *Hof in Vopnafyrdi*, *Hofteigur*, *Kyrkiubær*, *Valþiófstadur*, *As*, *Eidar*, *Hialltastadur*, *Desiarmyri*, *Klifstadur*, meridionali vero: *Hallormstadur*, *Þingmuli*, *Vallanes*, *Dvergasteirn*, *Miói-fiördur*, *Skorrastadur*, *Hólmar*, *Kolfreyustadur*, *Stöd*, *Eidalir*, *Berufiördur*, *Háls*, *Hof in Alptafyrdi*, *Þvottá*. Toparchiæ Skaptafellensi ante initium huius periodi plerumqve unus Præpositus, ex eo inde tempore sæpissime duo præfuerunt. In toparchia Isafiordensi nunc unus, nunc duo Præpositi fuerunt, cujus boreali parti toparchia

---

tarholtensis vaccæ æqvamentis vendendis, qvorum pretii locati fructus ad parochum redundet; Rescript. 6 Martii 1816 de inventario templis Stödensis divendendo.

25) Cfr. Epist. Canc. 13 April. 1811, qvæ e 16½ emortuis ad templum Skardense in toparchia Dalensi pertinentibus vaccæ æqvamentis proventum sacerdoti solvendum declarat, ita ut cujusvis locationis pretium secundum Præscript. 17 Julii 1782 constituatur; Epist. Canc. 7 Martii 1820, qvæ emortuum templi Hvammensis pecus viduæ sacerdotis ideo remittere negat, qvod perniciosum sit, numerum talis inventarii imminui, ejus autem loco viduæ 40 imperialium annuam pensionem dandam curavit; Epist. Canc. 27 Martii 1821 qvæ 3 vaccæ æqvamenta ex inventario templi Reikensis delenda esse negat propterea qvod, si pecus templorum divendatur, Proprietariis solvendo imparibus redditis, salarium parochorum in discrimen committatur; Epist. Canc. 17 Maii 1827 duorum vaccæ æqvamentorum pretium ad templum Sandense pertinentium in rationarium templi recipiendum esse negavit, sed cum templum annuis proventibus a pastore conservari deberet, in ærario regio locandum declaravit; 10 Octob. 1829, qvæ qvidem inventarium templi Einholtensis (22 imp. 51⅓ sol.) pastori remittendum declarat, veruntamen tales pecunias in gratiam Beneficiariorum in posterum locandas esse; 15 Apr. 1834, qva qvidem inventarium templi Hallormstadensis (20 imp. 27 sol.) viduæ sacerdotis non remittitur, sed eadem pecuniæ summa ad id pendendum aliunde donatur; 17 Maii e. a de locando inventario templi Hvammensis (28 imp. 16 sol.). Ex iis, qvæ hac de re dicta sunt, apparebit, qvantum detrimenti Rescr. 3 Maii 1650, 10 Maii 1651, 30 Apr. 1692, 24 Febr. 1747 singulis Islandiæ præbendis attulerint cum sacerdotibus armenta templorum, qvæ supervacanea inutiliaqve viderentur, divendendi veniam daret; cfr Rescr. 22 Mart. 1748. § 2.

Strandensis interdum ad tempus addita est, hodie vero et hæc toparchia, et utraqve toparchiæ Isafiördensis pars suum habent Præpositum, ita ut pars, qvæ vocatur, occidentalis sex jam paræcias complectatur ɔ: *Rafnseyri*, *Alftamyri*, *Sandar*, *Dyrafiardar Þíng*, *Hollt in Önundarfyrdi*, *Stadur in Sugandafyrdi*, præbenda vero *Eyri in Skutulsfyrdi*, qvæ ad hanc partem olim pertinebat, ad septentrionalem jam adjecta sit, qvæ præterea sex paræcias comprehendit ɔ: *Ögur*, *Vatnsfiördur*, *Kyrkiuból*, *Stadur in Snæfiallaströnd*, *Stadur in Grunnavík*, *Stadur in Adalvík*.

§ 17.

Sacerdotibus egenis in initio hujus periodi haud parum negotii ea res facessiit, qvod nec pauci fuerunt, qvibus habitacula intra paræciæ limites sita deessent, nec nisi raro ullum prædium huic usui destinatum reperiebatur, unde factum est, ut vel ad vilissimas villas conducendas descendere cogerentur, qvod tanto plus detrimenti illis attulit, qvanto magis e prædii cathedralis fertilitate sors parochorum bonitasqve præbendarum islandicarum pendet. Huic rei medelam aliqvam attulit Rescriptum, instigante potissimum Gislio Magni filio Episcopo Holensi, die 18 Aprilis 1761 datum, qvo parochis permissum fuit, qvando prædium intra paræciam situm ipsi non haberent, per Præpositum, Toparcham duosqve spectatæ fidei viros villam sibi inhabitandam eligere, qvæ nec a possessore, nec Toparcha, nec a conductore, qvi eam per vicennium sartam tectam servasset, nec deniqve a Beneficiario aliqvo teneretur. Et præter plura ad hanc rem accuratius definiendam spectantia hoc Rescripto constitutum fuit, tales villas, ex qvo pastoribus semel adsignatæ essent, illi usui perpetuo servandas, qvamdiu ipsi prædium non possiderent, nam tum demum aliis esse locandas; qvi Rescripti articulus, cum in alienis prædiis pastores identidem sedem figere cæpissent, toparchæ cuidam Rángarvallensi occasionem dedit, per litteras Cancellariam Regiam rogandi, ut parochi villas sibi semel adsignatas inhabitare juberentur; ad qvæ respondit (Epist. Cancell. 17 Februar. 1816) e Rescripto supra commemorato necessario seqvi, Præpositum atqve Toparcham, in iis paræciis, ubi villæ pastoribus inhabitandæ designatæ sint, qvamdiu montium ruinis, ningore fluviorum, diluviis aliisve inevitabilibus causis non corruptæ essent, aliam sacerdoti concedere opus non habere; attamen parochos prohiberi non posse, si illis placeret, aut hospitio alicujus villici uti et in domum ejus migrare, aut sine Præpositi Toparchæve opera aliud prædium sibi eligere.

§. 18.

Magnam, qvæ in templa eorumqve ministros antea viguerat, munificentiam post Reformationem evanuisse et ex eo inde tempore conditionem sacerdotum Islandicorum miserrimam fuisse constat. In priore hujus periodi parte de oblationibus aliisqve sacerdotum pro officiis, qvæ extraordinaria vocantur, salariis solvendis imprimis disputatum fuit; namqve circa annum 1770 complures in dioecesi Skalholtensi sacerdotes per litteras supplices Cancellariam Regiam rogarunt, ut his de rebus aliqvid certi statueretur, veruntamen hac vice nihil efficere potuerunt (cfr. Epist. Cancell. 26 Martii 1774), usqve dum Præscript. 17 Julii 1782, de unoqvoqve salariorum sacerdotalium genere sigillatim agens, harum rerum normam qvalemcunqve constitueret, cujus, cum supra allatum sit, singulos articulos hoc loco commemorare supersedemus. Quamvis hoc Præscriptum juberet omnes publico munere ornatos meliorisqve notæ Proprietarios tribus summis diebus festis (ɔ: festo nativitatis Christi, pascali et pentecostali) oblationes sacerdotibus dare, multi tamen reperti sunt, qvi hoc officium exseqvi omnino recusarent, qvare necessarium visum est, Rescripto 4 Junii 1790 hæc severius inculcare accuratiusqve definire, ita ut omnes, qvi lubenter aliqvid dare nollent, summis festis diebus certam pecuniæ summam hoc nomine offerre juberentur, ɔ: Toparchæ, Mercatores omnesqve publico muneri præfecti qvovis festo 4 *marcas*, Proprietarii vero, ɔ: qvi saltem 20 *Hundredas* prædiorum possiderent, aut qvi ex 10 Hundredis fundi totidemqve Hundredis rerum mobilium decimas solverent, unam marcam, eaqve oblatio, si illam pendere detrectarent, juxta Rescript. die 11 Aprilis 1781 datum per Toparcham exigenda declararetur. In dioecesi Skalholtensi antiqvo more receptum fuerat, ut famulitium, inqvilini ac omnes, qvi e 60 aut pluribus ulnis islandicis decimas solverent, candelarum pensionem templis uniusqve diei opus sacerdotibus qvotannis præstarent, hac vero & Holana dioecesi, ubi consvetudo ista nunqvam invaluerat, in unum conjunctis, Stephanus Thorarini borealis et orientalis Islandiæ Præfectus anno 1804 (4 Septemb.) per litteras a Cancellaria Regia veniam expetivit hunc morem, templis æqve ac parochis opportunum, in præfecturam qvoqve sibi concreditam, qvæ Holanam dioecesin efficeret, introducendi, qvæ res, cum novum onus plebi imponeret, prius non sancita est, qvam Resolutione Regia 21 Maii 1817, qvæ tamen has expensas ita circumscripsit, ut dimidiam modo candelarum pensionem a famulitio et inqvilinis supra nominatis erogari juberet.

§ 19.

Qvod Præscript. 17 Julii 1782, in § præcedente commemoratum attinet, si-

lentio non prætereundum est, haud paucos illius articulos hodie antiqvatos esse, et enim primum articuli, 1, 7, 8 de locario prædiorum ad templa pertinentium, de decimis a rusticis ad oram maritimam habitantibus templis ac sacerdotibus solvendis secundum nummos æstimandis, ac de opera plebis gratuita paullo post auctoritate regia per Epistolam Cancell. 29 Januar. 1785 [26]) mutati abrogatiqve fuerunt; deinde qvoqve hodie salaria, prouti annua mercium taxatio a magistratu perficienda uniuscujusqve rei pretium statuit, sacerdotibus solvenda sunt (Epist. Cancell. 22 Januar 1822. Edict. 30 Martii 1836 § 5 [27]). Præscripti 17 Julii 1782 Artic. 15 de coemeteriis ac parietibus templorum exstruendis necnon ipsis rusticorum sumtibus tecto muniendis nonnunqvam disputandi causa exstitit, siqvidem Rescripto 30 Junii 1786, de divendendis bonis cathedræ episcopalis Skalholtanæ emtores prædiorum templa ad hanc cathedram pertinentia, qvorum omnibus bonis et reditibus fruerentur, suis qvoqve sumtibus instaurare omninoqve reficere jussi sunt. Iam vero eam qvæstionem nonnulli moverunt, nonne ita omnis opera gratuita templis solvenda, qvam Præscriptum commemoraret, hoc Rescripto sublata esset; qvæ dubia Præfectus Levetzow ad Cancellariam Regiam referens id responsi retulit; cum appareret hujus Rescripti consilium non fuisse, ullam circa operam templis præstandam plebi antea imperatam mutationem facere, hanc servitutem eandam, qvæ antea fuisset, in posterum qvoqve esse debere; deinde anno 1833 Toparcha Arnesensis de ea re Cancellariam consuluit, essetne rusticorum, portorium materiæ exstruendis instaurandisve templis fluvios transportandæ solvere; ad qvæ respondit: (11 Junii 1833) qvemadmodum ne verba qvidem Præscripti 17 Julii 1782 § 15 hoc opus rusticis injungerent, ita qvoqve principio rationeqve legis eam sententiam commendari, operam ab iis hanc in rem conferendam modo in eo labore constare, qvem ipsi, domestici eqviqve illorum præstare possent, eorum vero non esse, pecuniam, qvæ ad materiam flumina transportandam reqvireretur, solvere; de eo deniqve aliqvando disceptatum fuit, qvatenus rustici tecta templorum

---

26) Hæc Resolutio magna ex parte continetur in Edicto 1 Maii 1789 cap. 1 § 31, qvod deinde Rescripto et Edicto 9 Sept. 1791 antiqvatum est; cfr. etiam hac de re Rescr. 28 Maii 1777, sed præsertim Edict. 14 Maii 1834, cujus § 3 de Præscripti 17 Julii 1782 §§ 4 et 6 agit etc.

27) Qvi ita audit: de ved Fr. 16 Juli 1817 paabudne *Capitelstaxter* i Island, skulle herefter sættes i Rigsbankpenge Sölvmynt samt alle *offentlige Afgifter* og *Præstationer*, som ere Gienstande for disse Taxter, med denne Valuta betales, naar Betaling ei erlægges i enten lovbestemte eller omcontraherede Naturalier.

lignea et repagula, qvibus coemeteria occluderentur, suis impensis exstruere deberent.

§ 20.

Hoc loco etiam commemorandum videtur, qvod circa annum 1820 Reppagogi aliiqve politici ordinis viri decimas templis sacerdotibusqve solvere detrectarunt, qvam rem parochi ad Episcopum Geirum Vidalinum qveribundi detulerunt, qvi anno 1822 per litteras (17 Decemb.) Cancellariam interrogavit: 1) num immunitas Resolutione 21 Julii 1808 § 4 Reppagogis concessa ad decimas e prædiis rebusqve mobilibus templis ac sacerdotibus pendendas extendi deberet; 2) num Resolutio 17 Martii 1774 § 2 talem ordinis politici viris immunitatem daret. Ad qvæ Cancellaria die 24 Maii 1824 respondit, qvod qvæstionem priorem attineret, hoc omnino negandum esse; Resolutionem vero 17 Martii 1774 modo de regia decimarum parte agere; qvemadmodum enim hoc in Epistola Cancellariæ 1 Aug. 1801 ad Præfectum Episcopumqve Islandiæ de immunitate Toparcharum disserente admissum esset, ita qvoqve in litteris Collegii Cameræ 7 Novemb. 1767 ad Præfectum Stephanæum missis, qvibus omnibus publico in Islandia sacro civiliqve munere præditis vectigal ac decimæ ærario regio solvendæ declaratæ sint, reliqvas tres decimarum qvartas, templis, sacerdotibus pauperibusqve pendendas, ne uno qvidem verbo commemorari, huc etiam accedere, qvod Resolutio Regia 7 Martii 1774 modo vectigal aliaqve tributa civilibus in Islandia muneribus præfectis jussu hujus Collegii anno 1767 imperata, adeoqve non nisi regiam istam decimarum partem, remiserit; hoc deniqve Rescripto 7 Julii 1782 confirmari, qvo e viris politici ordinis solus Islandiæ Satrapa et Præfecti (Amtmænd) decimarum pendendarum immunitatem eamqve circumscriptam nacti essent.

§ 21.

Præter insigne illud damnum et salariorum sacerdotalium diminutionem, inprimis si ad officia illorum extraordinaria spectamus, qvæ e mutuo inter pretium nummorum rerumqve terræ promercalium variis temporibus fluctuante nexu ad parochos redundavit, plurimum qvoqve perniciei cum toti genti Islandicæ, tum etiam passim ordini clericorum attulere freqvens annonæ caritas[28]), crebræ montium ruinæ, terræ

28) imprimis annis 1741—43, 1745—47, 1751—57, 1764—66, 1770—73, 1777—85, 1791—92, 1798. vide Eptirmæli Atjándu Aldar pag. 486. Ex eo inde tempore etsi primi hujus seculi anni posteaqve complures admodum acerbi fuerint, neqve tamen superiorum sævitiem

labes, atqve motus, maris æstus, fluviorum diluvia, ignivomi montes, qvi sæpenumero flammas et fumum eructantes terramqve concutientes amoena prata, multa prædia atqve templa in cinerem verterunt, famem mortiferam, hominum pecudumqve pestem ac innumera infortunia crearunt, qvæ etsi per singula eundo commemorare ad civilem historiam magis pertineat, ea tamen hoc loco prætereunda non videntur, qvæ fatis paræciarum, templorum redituumqve sacerdotalium per nostram periodum enucleandis inserviant, et tum in sensum hæc præcipue veniunt: 1) anno 1755 sub hyemem mons glacialis, qvi *Myrdalsjökull* vocatur, nives primum conglomeratas, et aqvarum eluviem, deinde vero ignem per chasma *Kötlugiá* evomuit et virus torrentis arenæ per vicinas regiones tam longe lateqve diffudit, ut 50 villæ desolarentur et homines pecusqve catervatim perirent[29]; 2) anno deinde 1766 mense Martio mons ignivomus *Hekla*, tantam ignis, arenæ cinerisqve molem ejectavit, ut prædia multa devastarentur ingensqve hominum ac pecudis multitudo exstingveretur; 3) Maximæ vero calamitatis auctor exstitit mons *Skaptárjökull*, qvi anno 1783 mense Junio tantos arenæ candescentis acervos per finitimas ubiqve regiones ejaculatus est, ut inter alia totam paræciam Kálfafellensem penitus devastaret, atqve in paræcia monasterii Kyrkiubaiensis ingentem armentorum oviumqve numerum perimeret, ita ut plures qvam 70 rustici domiciliis suis relictis, fuga salutem qværere cogerentur. Præterea templum Holmaselense et Skaulense cum omnibus eorum ornamentis cathedrisqve pastoralibus incendium funditus delevit; anno autem seqvente tantis motibus terra contremuit, ut in toparchia Rangarvallensi templum Hagense, villæ 29 et circa 100 alia ædificia, in Arnesensi vero qvatuor templa & 69 tuguria rustica corruerent, totidemqve templa ac 64 villæ magnopere labefactatæ tantum non pessum irent. Neqve hoc contentus mons iste ignivomus, per remotissimas Islandiæ regiones tam pestilentem arenam fumumqve in omnes partes anhelavit, ut decem fere hominum (ɔ: 9, 336) omnis generis miseriis oppressorum millia intra biennium periissent[30]. — Nec parum deniqve modicos complurium sacerdotum proventus

---

adæqvarunt nec tantum mali Islandis attulerunt, qvod inter multa alia maiori magistratuum vigilantiæ, curæ pauperum publicæ melius dispositæ relaxatisqve mercaturæ vinculis adscribendum est.

29) Hoc maximam cladem toparchiæ Hunavatnensi & Skagafiordensi attulit, ubi, secundum Præfecti Magni Gislii filii relationes ad Generale Ecclesiarum Inspectionis Collegium missas, illo anno 40000 eqvorum, 600 vaccæ, 45000 ovium perierunt, in qvo numero magna pars armentorum ad templa pertinentium fuit.

30) Hæ calamitates, hoc loco tantum breviter commemoratæ, longe copiosius tractatæ sunt in

annuos decurtavit venditio cathedrarum Episcopalium, namqve in prædiis ad eas pertinentibus passim templa fuerant exstructa, unde parochi certum salarium qvotannis acceperunt, prædiis autem atqve templis alienatis, salaria qvoqve cessarunt neqve jactura illorum hucusqve resarciri potuit.

§ 22.

Ne vero in munificentiam Regiam injurii esse videamur aliosqve merita laude defraudemus, fatendum utiqve est, plurima calamitatibus sacerdotum Islandicorum occurrendi conamina esse facta, qvamvis plerumqve præsenti magis singulorum inopiæ ad tempus modo sublevandæ, qvam omnium statui emendando salariisqve illorum augendis inservierint. — Anno 1754 Rex Fridericus 5, precibus Episcopi Finni Johannæi commotus, 200 coronatos danicos inter pauperrimos in dioecesi Skalholtana sacerdotes qvotannis distribuendos donavit, annoqve inseqvente 100 imperialium annuum munus, rogante Episcopo Gislio Magni filio, vilissimis dioecesis Holanæ paræciis attribuit; deinde, postqvam Rescripto dato 18 Martii 1757 idem Rex cathedræ Episcopali Holanæ collectam in Dania cogendi beneficium indulsisset, Generale Ecclesiarum Inspectionis Collegium 1600 imperiales in Islandiam transmisit, eo consilio, ut 1000 imper. prædiis cathedræ episcopalis instaurandis adhiberentur, reliqvi autem 600 inter pauperrimos sacerdotes dividerentur, qvod etiam in synodo provinciali *Flugumyri* die 10 Septembris 1757 habita factum est[31]). Ex eo inde tempore clementia Regia 300

Eptirmæli Átjándu Aldar pag. 472—500; *Magnus Stephensens Beskrivelse over den nye Vulcans Ildsprudning i Vester Skaptefield Syssel, Khavn 1785* et Episcopi H. Finnæi libro, qvi inscribitur; *Um Mannfækkun af Hallærum* etc.

[31] Auctor *Átjándu Aldar Eptirmæla* pag. 551 hanc pecuniæ summam 700 imperiales fuisse asseruit; sed e relationibus islandicis hác de re ad Cancellariam et Gener. Eccles. Insp. Collegium missis patet, eam modo 600 imp. effecisse. Qvod reliqva hujus pecuniæ fata attinet, ex Epistola Canc. 24 Septemb. 1796 patet, eam tunc 1639 imper. 92 obol. effecisse, qvibus litteris Cancellaria Satrapam O. Stephanæum, Episcopos Joh. Finnæum et Sig. Stephanæum, Præfectos S. Thorarini et Wibe interrogavit, cui usui hanc pecuniam imprimis adhibendam esse censerent; altera vero ejusdem Collegii Epist. ad Episcopum Balle 16 Sept. 1797 jussit pecuniam istam integram relinqvi, donec in tantum excrevisset, ut usura ejus 100 imperiales adæqvaret. Eodem anno Cancellaria litteras a Præfecto Wibe et Officiali M. Magnæo (8 Martii scriptas) accepit, qvibus hanc Collectam Episcopo Balle traditam 2500 imper. effecisse contenderunt, qvod verum esse hic omnino negavit. Deinde pars qvædam hujus collectæ pauperibus sublevandis adhibita est. Resol. 19 Sept. 1792, 9 Sept. 1795, 18 Junii 1802.

certe imperiales[32]) et annis proxime elapsis 1000 imp. inter vilissimas Islandiæ præbendas qvotannis distribui jussit (Resol. 14 Julii 1838), nec raro munuscula singulis parochis paupertate pressis[33]) et, præter symbolas, Rescripto 14 Febr. 1705 in usus pastorum emeritorum ex præbendis erogandas, annuam pensionem concessit[34]).

§ 23.

O. Tidemann, Episcopus Norvegiæ Christianssandensis, benignum cleri in dioecesi sua erga Islandos animum ita fovit atqve nutriit, ut anno 1775 et per multos deinde annos symbolas conferrent, easqve ad pauperrimos Islandiæ parochos sublevandos identidem in Islandiam transmitterent, in cujus beneficii memoriam duo Islandi, Præpositus qvippe Gunnarus Pauli et pastor Kolbeinus Thorsteini filius versus qvosdam latinos suo aliorumqve Islandorum nomine condiderunt[35]). Pro ultimo cleri norvegici munere sacerdotibus dioecesis Holanæ nominatim assignato Officialis Scholæqve Rector Mag. Hálfdanus Einari et pastor Jonas Jonæus carminibus latinis anno 1782 gratias egerunt; qvæ carmina anno seqvente publici juris facta Jonas Ericius Regii a Consiliis Conferentiarum, precibus pro clero islandico comitata ad omnes Daniæ Norvegiæqve Episcopos misit. Horum liberalitate haud exigua pecuniæ summa coaluit, de cujus distributione agit Rescript. 7 Apr. 1784, et sensim sensimqve eo usqve crevit, ut anno 1786, 4586 imp. 21 obol. efficeret[36]). Pauperibus vero deinde sacerdotibus parum emolumenti attulit, Resolutione enim Regia 21 Maii 1800 consti

---

32) Anno 1832 hæc pecunia 318 imperiales adæqvavit, qvod ex Epist. Canc. 12 Aug. ejusdem anni apparet.

33) Huc referri possunt: Resol. Reg. 21 Junii 1813 de 87 imper. 93 obol. pastori Hofensi datis; Res. Reg. 5 Febr. 1828 de 50 imper. parocho Breidabolstadensi largiendis; Res. Reg. 21 Apr. 1832 de 100 imp. sacerdoti Thingvallensi concessis; Epist. Canc. 28 Maii 1835, qvæ declarat Resolutione Regia parocho Hreppholensi 100 imper. esse datos; Epist. Canc. 13 Sept. 1836 de 50 imp. pastori Eyrensi donatis.

34) efr. Resol. Reg. 23 Martii 1804 de pensione 30 imp. sacerdoti Snorroni Bernonis filio concessa; Epist. Canc. 24 Julii 1813 de 100 imp. pensione pastori Reinevallensi concessa; Rescr. 15 Maii 1819 de pensione parocho Bægisaaensi concessa; Epist. Canc. 11 Oct. 1822 de 30 imp. annua pensione pastori emerito Mutensi data; deniqve anno 1833 pastori emerito Stadarbakkensi hoc nomine 30 imper. qvotannis donati sunt.

35) vide eorum Charis islandica 1776, Episcopi Joh. Finnæi librum: *Um Mannfækkun af Hallærum* p. 176 Not. 281 b., *Átjándu Aldar Eptirmæli* p. 552.

36) vide Minervam 1766 mens. Octob. p. 497—501.

tutum est, ut usura hujus pecuniæ impensis cum mensura littorum Islandiæ ineunda conjunctis, qvantum suppeteret, resarciendis adhiberetur qvarum refusio post viginti deinde annos nondum facta erat; (Epist. Canc. 14 Oct. 1820 ad Præfectum borealis Islandiæ[37]). Rex qvoqve sacerdotes Islandiæ in partem collectæ, qvæ ad miserias totius gentis mitigandas in Islandiam post annum 1783 sensim sensimqve missa est, 9,706 imp. 79½ obol. complectentis, vocavit[38]), qvo tempore, internecionem populi minitante, plures reperti sunt, qvi præter collectas istas clero islandico proprio instinctu et humanitate ducti munera offerent, in qvorum numero sunt, *Ludovicus Harboe* Episcopus Siællandiæ, qvi 200 imperiales in usus pauperrimorum parochorum dedit; *Ove Höegh Guldberg* Satrapa et Regi a Consiliis Interioribus duobus in dioecesi Skalholtensi sacerdotibus maxima egestate pressis stipem misit. Compluribus antea annis ɔ: circa 1765 Toparcha *Thorsteinus Sigurdi* filius templo Ketilstadensi prædium *Sörlastadir* in *Seidisfyrdi* cum uno vaccæ æqvamento donaverat. — Hoc loco etiam commemoranda videtur pecuniæ mulcta Episcopo Friis anno 1758 irrogata, cujus dimidia pars ɔ: 500 imperiales Islandiæ, dimidia vero seminario Lapponico cessit[39]).

§ 24.

Iis, qvæ supra de clementia Regia erga egenos Islandiæ sacerdotes allata sunt, addi qvoqve possunt Resolutiones in omnium aut singulorum gratiam datæ, qvales sunt: 1) Resol. 1 Nov. 1768, qvæ decimas centesimas, sacerdotibus islandicis imperatas, iis remisit, qvorum annui reditus 100 imperiales non adæqvarent. 2) Rescript. 13 Maii 1783 et Epist. Canc. 5 Jun. 1784, qvæ ad salaria sacerdotum conservanda arbitrariam locarii imminutionem prohibet. 3) Resol. 13 Martii 1793, qvæ symbolas e prædiis clero concessis in usus ergastuli islandici Resolutione 20 Martii 1759 imperatas in posterum non erogandas esse declarat. 4) Litteræ Cancell. 26 Febr. 1820, qvibus sacerdotes in Islandia a sumtibus

---

37) Anno 1794 Præfectus S. Stephanæus et Episcopus O. Stephanæus de eo a Cancellaria Regia rogati, qvibus usibus usuram hujus collectæ imprimis adhibendam esse putarent, id responsi reddiderunt (8 Febr. 1794), consultissimum sibi videri, usuram pecuniæ addi donec 100 imperiales efficeret, ita tamen, ut si qvid interea sortem Cleri dioecesis Holanæ in deterius mutaret, inter præbendas *Svalbard, Þaunglabakki, Grimsey, Stærriárskógur, Upsar, Knappstadir, Rip, Vesturópshólar, Tiörn* et *Hialtabakki* divideretur. De statu hujus collectæ anno 1823, vide infra ad finem hujus capitis Litr. D.

38) *Átjándu Aldar Eptirm.* p. 553.

39) Resol. 23 Junii 1758. Epist. Canc. 3 Febr. 1759. Rescr. 7 Junii 1760.

in causas criminales conferendis immunes declarantur: 5) Nonnulli sacerdotes, qvibus Eleemosynarii sustentandi erant, ab hoc officio identidem liberati sunt[40]), donec tandem Resol. Reg. 5 Apr. 1837 omnino abrogati fuerunt, qvod his præbendis haud parum emolumenti attulit[41]). 6) Templorum aliorumqve piorum corporum bona Resolutiones Regiæ 19 Junii et 13 Augusti 1783 conservari qvæstuosaqve reddi curaverunt; qvorum pecunias in ærario Regio locandi veniam his Resolutionibus datam Constitutio 13 Junii 1787 Cap. 2 § 19 ad tempus qvidem revocavit, veruntamen deinde Edictis 9 Mart. 1782, 10 Apr. 1795, et 24 Junii 1792 innovata et ad pupillos extensa est. 7) Præter prædia supra commemorata Resol. Reg. 24 Febr. 1818 præbendæ Breidabolstad in *Fliótshlyd* ademta et cathedræ Reikiavikensi adjecta, plura qvoqve huic pastori cathedrali emolumenta concessa sunt, siqvidem primum Resolutione 27 April. 1772 Arnæ Thorarini, qvi tum præbendæ Seltiarnarnesensis parochus erat, locarium fundi regii Lambastadir, ubi habitabat, Collegio mercaturæ solvendum Qvæstor per decennium restituere jussus est; deinde, qvod hic in censum imprimis venit, Rescripto 21 Julii 1809 prædium *Sel*, cum villa *Breidholt* ad templum pertinens, nimis remota esse videretur, habitaculi loco illi tradita est, deindeqve, ut in ipso oppido Reikiavik sedem figere posset, ad mercedem habitationum solvendam 150 imperiales Resolutione Regia 7 Novembr. 1835 qvotannis assignati sunt. 8) Resol. Reg. 13 Oct. 1784 partem prædii *Geitagil* ɔ: 5 Hundredas templo Saudlaugsdalensi concessit; Resol. Reg. 23 Maii 1788 villam *Ytri-ás* cathedræ pastorali Östre-aasensi in toparchia Skaptafellensi tribuit; Resolutione Regia 23 Maii 1838 dimidia pars prædii *Árnes* in toparchia Strandensi præbendæ Arnesensi addita est, ea tamen conditione, ut unum vaccæ æqvamentum, ad Regem pertinens, qvod hanc villam seqvebatur, in alio aliqvo prædio Regio data occasione collocaretur. 9) Ad hæc accedit pecunia e vacuarum lautiorum præbendarum reditibus aliqvando coacta et approbante Cancellaria Regia inter vicinos pastores egenos distributa[42]). 10) Plurima vero conamina sortem totius

---

[40]) Resol. 4 Febr. 1815 parochum Hytardalensem ab Exercitiario sustentando liberavit; Res. 14 Febr. 1814; 3 Julii 1830 de eodem agunt.

[41]) cfr. infra § 26.

[42]) Ita morte Præpositi H. Scheving 6 Martii 1826 usqve ad electionem successoris ejus in præbenda Grenjadarstadensi 50 imper. 37½ obol. coacti sunt, qvi inter pauperrimos sacerdotes auctoritate Episcopi sic distributi fuere, ut pastor Thaunglabakkensis 38 imp. 37½ obol. et pastor Helgastadensis 12 imp. nanciscerentur, qvæ divisio a Cancellaria 3 Julii 1830 approbata est.

cleri Islandici sublevandi salariaqve sacerdotum augendi et a Collegiis Regiis et ab Episcopis Islandiæ facta irrita huensqve ceciderunt[43].

§ 25.

Qvod *sacerdotum Viduas* attinet ante initium periodi nostræ anno gratiæ fruebantur, Regium autem Rescriptum 5 Junii 1750 plura illis beneficia attribuit[44] scilicet 1. certam ex qvavis melioris notæ præbenda annuam portionem ad reditum

43) Anno 1778 varii Islandiæ sacerdotes supplices ad Cancellariam Regiam litteras miserunt, rogantes, ut auxilium sibi ad templa ruinosa instauranda ferretur, cum nova mercaturæ taxatio pretium materiæ accendisset; et cum Generale Ecclesiarum Inspectionis Collegium simul moneret, huic rei qvam primum medelam esse adferendam, Cancellaria Satrapam Episcoposqve Islandiæ per Epistolam (30 Maii 1778) interrogavit, qvænam salaria sacerdotum augendi ratio, illis optima videretur. — Deinde circa annum 1787 Episcopus J. Finnæus, optimus cleri islandici patronus, litteras de salariis parochorum Islaudiæ augendis ad Cancellariam Regiam misit, qvibus id tantum effecit, ut unum earum exemplar Collegio mercaturæ Islandicæ traderetur; hoc eventu non acqviescens alteram ad Cancellariam de eadem re anno 1791 (16 Aug.) epistolam scripsit, qva declaravit plerasqve Islandiæ præbendas adeo viles esse, ut parochi, qvamvis gnavi sedulique essent oeconomi admodumqve parce viverent, ne tolerabiliter qvidem, multo minus decore vitam degere possent, unde fieri, ut respectum unicuiqve doctori necessarium tueri neqvirent. Hac epistola Cancellaria Regia commota anno seqvente Satrapam O. Stephanæum et Episcopum S. Stephanæum per Litteras (7 Januar.) interrogavit, qvas res augendis sacerdotum salariis aptissime adhiberi posse censerent; qvorum etsi responsa nobis non innotuerint, certum tamen est, hac via nihil effectum esse. Deinde circa annum 1800 Officialis M. Magnæus propositiones qvasdam ad statum cleri in melius vocandum spectantes ad Cancellariam Regiam misit, qvæ Præfectum et Episcopum Islandiæ litteris 25 Octob. 1801 jussit, ut sententiam suam de iis pronuntiarent; verum postea hæ propositiones ad Cancellariam nunqvam rediisse videntur. Tum anno 1802 Collegium rebus scholasticis emendandis in Islandia institutum varia ad sacerdotum salaria augenda et bonitatem præbendarum promovendam litteris mandavit, qvæ a Cancellariæ-Secretario Sivertsen in compendium redacta et annotationibus Episcopi Islandiæ locupletata Collegium Cameræ judicio Cancellariæ subjecit; verum cum hæ propositiones novam toparchiarum et Præfecturarum divisionem reqvirerent variisqve difficultatibus laborarent, Cancellaria cum Collegio Cameræ in eo consensit, rem in meliora tempora differendam esse (Epist. Canc. 5 Febr. 1814). — Deniqve commemoranda sunt hodierna Cancellariæ Regiæ huius rei efficiendæ molimina ad finem nondum perducta, qvæ ut qvam lætissimos fructus ferant, toto ex pectore optamus.

44) cui ansam dedit Olavus Gislii filius Episcopus Skalholtensis, qvi litteris ad Canc. Reg. 10 Aprilis 1747 datis de misera viduarum sorte qvestus est.

caput accommodatam[45]). 2. prædium inhabitandum cum qvibusdam illuc pertinentibus emolumentis. 3. Mulctas pecuniarias ob delicta commissa clericis irrogandas. 4. Si vero contingat in paræcia aliqva nullam esse viduam, *primæ* classis præbendæ (ɔ: e qvibus centum aut plures imperiales conductori proveniunt) pauperi cuidam sacerdotis viduæ juxta hoc Rescriptum unum Joachimicum qvotannis erogare debent; *secundæ* (ɔ: qvæ mediocres meliores præbendas complectitur, qvarum reditus inter centum et sexaginta imperiales consistit) coronatum Danicum; *tertiæ* (ɔ: qvarum census est inter 60 ac 50 imperiales) semiunciam; reliqvæ vero (ɔ: qvarum reditus inter 40 et 30 imperiales consistunt) tertiam unciæ partem contribuant[46]). 5. Ex laudato Rescripto unicuiqve, qvi muneri sacerdotali præficitur, certa pecuniæ summa in gratiam egenarum viduarum contribuenda est, e præbendis qvippe *primæ* classis duo imperiales; *secundæ* unus, *tertiæ* tres marcæ solvi debent, ex iis vero, ad qvas sine Regia confirmatione vocandi jus Præfecti habent qvorumqve reditus inter 30 et 50 imperiales consistunt, unus coronatus Danicus erogandus est. 6. Pecuniam qvoqve pro venia regia matrimonium in gradibus prohibitis ineundi hominibus clerici ordinis solvendam hoc Rescriptum a nosocomiis ad viduas sacerdotum transtulit, et hunc in usum pecuniam qvoqve clericis concubitus reis pro restitutione Regia pendendam injunxit. Cum igitur ex hoc Rescripto pensio viduarum ad redituum caput accommodata e præbendarum bonitate magna ex parte pendeat, si qvæ paræcia novis emolumentis ornata ad altiorem specificationem evehatur, ad eas etiam inde boni aliqvid redundare apparet[47]). Præter hanc pensionem, 300 imperiales beneficio Regis qvotannis inter sacerdotum viduas distribuuntur[48]), qvod annuum illis munus Episcopus Joh. Finnæus anno 1777

---

45) vide F. Joh. Hist. Eccles. Per. VI. Sect. 2 Cap. 1 § 18 p. 508. Hujus articuli applicatio apparet e Rescripto dato 3 Martii 1758 ad Comitem Præfectum Rantzau, de decima e præbenda Gaulverjabæensi parte sacerdotis viduæ attribuenda, cujus paræciæ proventus 83 imp. 64 oboli æstimantur. Hæc duo Rescripta in pensionibus viduarum definiendis seqvenda declaravit Cancellariæ Epist. 18 Maii 1803.

46) cfr. Hist. Eccles. l. c.

47) Qvod etiam factum esse experientia docuit; qvamvis enim paræciarum, qvando auctæ aut plures in unum conjunctæ fuerunt, specificatio ubiqve non mutata sit, hoc tamen recentissimis temporibus ratione viduarum habita factum est, cfr. ad fin. Cap. Litr. E. et F.

48) De distributione stipendii a Rege viduis sacerdotum concessi agit Resol. Reg. 13 Maii 1785; Epist Cancell. 1 Decemb. 1789; 13 Octobr. 1804. Anno 1803 borealis et orientalis Islandiæ Præfectus St. Thorarini per litteras Cancellariam consuluit, num provincia sibi

supplicibus ad Regem litteris datis primus acqvisivit. Ad hoc stipendium non solum parochorum, verum qvoqve comministrorum illorum viduis aditum patere Epistola Canc. Regiæ 18 Apr. 1818 declaravit[49]). Alios autem, qvi dona viduis obtulerint, commemorandos non habemus, si modo exceperis *Andream Holt*, Regi a Consiliis Status, qvi per aliqvot annos haud exiguis pecuniæ summis pauperrimas Sacerdotum viduas sublevasse fertur[50]). Monendum utiqve est anni nuper commemorati 300 imperialium stipendii non omnes sine discrimine sacerdotum viduas participes fieri, sed eorum modo, qvi ab ipso Rege ad munus ecclesiasticum immediate non vocantur, id est: qvorum præbendæ ad primam classem non pertinent; qvod ex Epist. Cancell. 13 Octob. 1835 patet.

§ 26.

Diaconorum, *Exercitiariorum* sive *Elemosynariorum* officia, jura atqve status per nostram periodum tantam mutationem subierunt, ut qvi primum numero augerentur, sub exitum ejus abrogarentur. Anno 1575 die 21 Martii Rex Fridericus Secundus jusserat, ut diaconi, qvi rudiores in doctrina catechetica erudirent, ad qvodvis in Islandia monasterium gratis sustentarentur, qvod in Holana, non vero Skalholtina dioecesi receptum fuit, donec Rex Christianus Sextus Rescriptis 29 Maii 1744 Episcopum Skalholtensem et Generalem Ecclesiarum Visitatorem Ludovicum Harboe jussit, ut Diaconos ad qvodvis in utraqve dioecesi et vel ad Vidöense monasterium, ubi tunc pauperes senioqve decrepiti homines sumtibus regiis sustentabantur, illico constituendos curarent[51]) eorumqve officia et jura copiose accurateqve præscripsit. Exercitiarii sive Eleemosy-

ante abrogationem cathedræ Episcopalis Holanæ demandata stipendii a Rege concessi (ɔ: 100 imper.) inter pauperrimas ejus dioecesis sacerdotum viduas unacum Episcopo qvotannis distribuendi in posterum qvoqve tenenda esset, ita ut porro cum Episcopo Skalholtensi, qvemadmodum prius cum Holensi, hoc munere fungeretur; qvod Cancell. Epist. 1 Octob. 1803 affirmavit.

49) Hæc Epistola proxime agit de 100 imperialibus viduis sacerdotum in dioecesi Holana concessis, verum nil obstare videtur, qvominus ad reliqvos 200 imperiales viduis in dioecesi Skalholtensi attributos extendatur, cum, dioecesi utraqve in unum conjunctis, hæc divisio Islandiæ jam sublata, ipsumqve stipendium eadem Resolutione iisdemqve legibus utriqve dioecesi concessum sit.

50) cfr. *Átjándu Aldar Eptirm.* p. 553.

51) Rescriptum hac de re ad Episcopum Skalholtensem missum, defuncto J. Arnæo, L. Harboe divulgare jussus est.

narii fuere studiosi unde scholastica donati in lautioribus præbendis a parochis sustentandi, qvorum mentio facta est in Instructione Episcoporum 1 Julii 1746 Art. 39. Cum vero de horum officiis atqve juribus admodum pauca legibus essent constituta, freqventes ad Episcopos ab utraqve parte de his rebus qvæstiones atqve qverelæ venerunt; qvibus Episcopus Joh. Finnæus respondebat, tales studiosos operarii instar non esse tractandos, sed cum iis bene atqve humaniter agendum; Exercitiarios autem debere, ne desidiose vitam traducerent, pueris informandis & libris exscribendis operam dare necnon honesta qvævis laborare, ita tamen, ut literarum studia aliis rebus semper præferrentur; sacerdotum vero esse, vestes, qvibus nemo carere posset, qvamvis eam rem lex nulla iis injungeret, unum et alterum bonum librum aliaqve necessaria Exercitiariis suppeditare. Hæc Episcopi responsa Epistola Canc. Reg. 15 Augusti 1795 deinde sancita sunt, ad qvam Cancellaria biennio post Episcopum Holanum Sigurdum Stephanæum de juribus et officiis Exercitiariorum qværentem ablegavit (18 Novembris 1797), Diaconos autem ad monasteria constitutos juxta Rescript. 29 Maii 1744 tractandos esse declaravit, verum deinde ɔ: anno 1831 pro cibariis Rescripto laudato Diaconis monasteriorum attributis Diacono Mödruvallensi e reditibus monasterii qvotannis 4 Hundredas aut earum æqvamentum ad annuam mercium taxationem æstimatum concessit. Diaconorum æqve ac Exercitiariorum numerus nostra periodo sensim sensimqve imminutus est, primum enim 24 imperiales, qvi in Actis Separationis sic dictis 1765 Eleemosynario cathedræ Holensis concessi sunt, Resolutione Regia 29 Maii 1769 ad templum instaurandum adjecti fuerunt[52]; deinde Eleemosyna Vidöensis unacum nosocomio inde in villam Gufunes (Rescr. 18 Sept. 1793) 1795 traducta pastori Mosfellensi Rescripto 11 Junii 1784 concessa est, abrogato autem postea nosocomio cessavit; Eleemosynæ Oddensis et Breidabolstadensis, qvæ una 50 imperiales 48 obolos qvotannis efficiebant, in salarium Chirurgi in meridionali Islandiæ qvadrante constituti (6 Septembr. 1799) Rescripto 4 Octob. 1799 mutatæ sunt; tum qvoqve multi sacerdotes Eleemosynariorum sustentandorum immunitatem a Rege in certos annos impetrarunt; deniqve anno 1837 die 5 Aprilis Resolutione Regia Diaconi et Exercitiarii omnio abrogati, stipendiaqve illorum præbendis, qvas seqvebantur, adjecta fuerunt[53]; cujus instituti jactura tanto minus dolenda est, qvanto gravius onus Exercitiariorum

---

52) Deinde Edicto 1 Maii 1789 § 10 hæc pecunia templo ademta et Eleemosynario sustentando adhiberi jussa est.

53) vide præterea Epist. Canc. 1 Marts 1836 ad Præfectum et Episcopum Islandiæ.

sustentatio infirmis parochorum humeris imponebat; præterea hujus institutionis finis fuerat et ut optimæ præbendæ ɔ: *Breidibólstadur*, *Grenjadarstadur*, *Oddi*, *Stadastadur ac Hytardalur* ad qvinqve juvenum sustentationem et uberiorem excultionem aliqvid conferrent, qvi in erudiendis catechumenis, qva re in initio hujus periodi magnopere opus erat, sacerdotes adjuvarent, sed decrescente sensim plebis ignorantia, cum nec amplius desiderarentur, nec singularis eorum in vocandis parochis ratio haberetur, in præbendis petendis consenescere ac vitam inertem et miseram trahere solebant.

§ 27.

Qvatuor *Nosocomiorum*, qvæ anno 1650 in gratiam Elephantiasi laborantium, unum in qvavis Islandiæ qvarta, instituta sunt, eam mutationem status hac periodo subiit, qvod statim ejus initio reditus illis assignati aliqvántum aucti ipsaqve melius ordinata fuerunt, ad qvam rem efficiendam Edictum 27 Maii 1746, instigante potissimum Episcopo Ludovico Harboe, datum haud parum contulit, hoc enim certam piscaturæ aucupiiqve partem iis attribuit [54]); cujus defraudationi poenam furti intentavit, consangvineis qvoqve pro venia matrimonium ineundi et clericis concubitus reis pro restitutione impetranda tributa nosocomiis solvenda imperavit, qvorum hoc Rescr. 5 Junii 1750 § 10 ad egenas sacerdotum viduas deinde transtulit, aliud autem Rescriptum eodem anno 20 Februarii datum decimas in insulis Vestmannorum e piscatura et aucupio nosocomiis solvendas ægrotis pauperibusqve ibi degentibus sustentandis attribuit; pari modo tributum juxta Rescr. 12 Octob. 1764 a consangvineis pro speciali indulgentia matrimonium ineundi nosocomiis pendendum Constitutio 23 Maii 1800 abrogavit [55]). E causis civilibus, haud exiguæ mulctæ pecuniariæ ad nosocomia redundarunt, donec, Edicto 16 Novembr. 1764 jubente, ad thesauros, qvi a justitia nomen habent, (danice Justitskasser) pervenerunt. — In hæc nosocomia alii recipi non solent, qvam homines egeni scorbuto maligno magnopere laborantes, qvorum morbi genus deligentem ac singularem curam desiderat. Per priorem hujus periodi partem tam difficilis ad nosocomia aditus erat adeoqve paucis hospitia ibi assignabantur, ut sparsorum per provincias inter plebeiam juventutem leprosorum numerus valde auges-

[54]) Hac de re agit Rescript. 26 Maii 1824 qvod § 19 Edicti commemorati inculcat et accuratius præscribit.

[55]) Epist. Canc. Reg. 29 Julii 1809 tributa nosocomiis ex Edicto 27 Maii 1746 pro venia in gradibus prohibitis matrimonium ineundi solvenda ita determinavit, ut ab aliis ea pendenda esse negaret, qvam, qvi talem veniam per Cancellariam impetrarent.

secret ipseqve morbus per Islandiam longe lateqve diffunderetur, unde factum est, ut anno 1785 in dioecesi Skalholtina 99 leprosi invenirentur[56]); qvam hujus mali disseminationem arcere non valuit Rescriptum 28 Martii 1776, qvo cautum fuit, ne in qvibus signa lepræ apparerent, connubia contraherent, sacerdotibusqve, qvi hanc legem violarent, eadem pecuniæ mulcta irrogata, qvam Edictum 3 Junii 1746 § 2 iis intentat, qvi religionis christianæ rudium matrimonia sacro ritu confirmeut. Nosocomiorum regimen et cura, a qvo primum condita fuerunt, Episcopis et Nomophylacibus concredita est, deinde vero anno 1800, cum, instituto Tribunali superiore, munus Nomophylacum cessaret, hæ illorum partes ad Satrapam Islandiæ transierunt. Qvod pecunias nosocomiorum attinet, ex Edicto 27 Maii 1746 Art. 26, ab eo Inspectore in loculis suis conservari debent, qvi, urgente aliqva necessitate, solvendo semper par est; crescenteqve vi pecuniæ utriqve Inspectori, instituta deliberatione, id agendum est, ut sub certis pignoribus locetur et in gratiam nosocomiorum qvæstuosa reddatur. De his porro pecuniis Rescripto 18 Febr. 1757 constitutum est, uniuscujusqve nosocomii marsupia in posterum qvoqve separata esse debere, sed ab iis, qvæ residuas facultates habeant, reliqvis ope indigentibus subveniendum esse, donec hæc nosocomia, qvorum fortuna e piscatura pendeat, in tantum restituantur, ut commodata rependere qveant. Qvænam maris ejectamenta ad cathedram episcopalem, templa atqve nosocomia pertineant, Edictum 4 Maii 1778 præscripsit. Annua ad sustentationem leprosorum pecunia Edicto 27 Maii 1746 destinata, postea ad qvædam nosocomia Rescriptis 25 Septembris 1801 et 17 Maii 1805 ita aucta est, ut pro viro 30, fæmina vero 20 imperiales qvotannis efficiat. — De situ atqve numero nosocomiorum ævo hocce mutatis pauca dicenda sunt. Rescriptum qvippe 21 Jan. 1752 nosocomium Klausturholense in villam *Kaldadarnes* traduxit; in insula *Videy* aliqvamdiu etiam nosocomium fuit pauperibus senioqve decrepitis prædiorum in toparchia Gullbringensi et Kiosensi ad Regem pertinentium colonis hospitio excipiendis, donec, exstructo in hac insula ædificio murali regio Qvæstori inhabitando, in villam *Gufunes* transmigravit, ubi iterum jussu Regis die 18 Sept. 1793, tempore vernali 1795 omnino abrogatum est; postea

56) cfr. Árbók Aldar Eptirm. p. 574. Juxta Relationes Episcopi St. Jonæi ad Collegia Regia A. 1837 missas, numerus Islandorum Elephantiasi tum laborantium fuit 117 ɔ: in Boreali toparchia Mulensi nemo, in Meridionali 7, in Orientali Skaptafellensi 6, Occidentali 4, Rangarvallensi 15, Arnesensi 12, Guldbringensi et Kiosensi 22, Borgarfiördensi 4, Myrensi 9, Snæfellsnesensi 10, Dalensi 4, Bardastrandensi 3, Isafiördensi 5, Strandensi 1, Skagafiördensi 3, Eyafiördensi 6; qvorum 61 viri, 56 feminæ fuerunt.

vero 12 hominibus e toparchiis nuper dictis, qvi in fundo regio habitarent, pro sustentatione, viro 10, mulieri 6 imperiales qvotannis concessi sunt.

§ 28.

Festorum dierumqve sacrorum numerus aliqvantum imminutus est; Edicto enim 29 Maii 1744 § 23 noctis diem Christi natalem præcedentis, primi æstatis hyemisqve diei, nec non Diei votorum sic dicti celebratio abrogata est[57]. Deinde

[57]) Hic *dies votorum* vel ante annum 1740 in dioecesi Holana primo die Martis post diem Josephi mense Martio celebratus fuit. Episcopus Dr. Joh. Finnæus in libro *um Mannfækkun af Hallærum*, pag. 70, not. 109 dicit eum anno 1477 legibus sancitum fuisse. — Hujus diei abrogationem, qvi in calamitatibus publicis ad iram Dei precibus averruncandam, et ad gratias pro bonis fertilibusqve annis supplices Deo agendas destinatus esset, complures in dioecesi Holana admodum ægre tulerunt, ideoqve anno 1756, grassante in Islandia annonæ caritate variisqve malis populum vexantibus, uterqve Nomophylax, Toparchæ atqve Præpositi, suo, reliqvi Cleri plebisqve nomine Regem submisse rogarunt, ut diei istius votorum in posterum qvoqve retinendi et celebrandi veniam daret; qvæ preces ab Episcopo Gislio Magni filio licet commendatæ, exauditæ non fuerunt. Edicto 29 Maii 1744 hic dies ideo maxime abrogatus fuit, qvod novum esset inventum ex imperiosa Episcoporum auctoritate natum; rem vero ita se non habere Episcopus Gisl. Magni, missis anno 1756 ad Generale Ecclesiarum Inspectionis Collegium litteris, inde probavit, qvod in historiis antiqvis vestigia illius passim apparerent; qvorum præcipua hæc sunt: 1) In Chronico Islandiæ Magno, sive *Sturlunga Saga*, in ea Sectione, qvæ agit de Rafno Sveinbiörni filio, Cap. 166, mentio facta est *Einmánadar Samkomu* (ɔ: hujus Diei votorum) tanqvam conventus omnibus tunc temporis noti; qvæ historia ad annum Christi 1222 refertur. 2) Probari qvoqve potest ex ejusdem Chronici capitie 421, Ducem Gizurum anno 1261, qvi tum primas Reipublicæ fuit, publico Edicto jussisse, omnes solitum conventum, sive *Einmánadar Samkomu*, celebrare, certis locis vota Deo nuncupare, eodemqve conventu iram Dei et grassantem annonæ caritatem deprecari; qvem in finem Gizurus ad Sigvardum Episcopum Skalholtensem litteras dedit, qvibus illum rogavit, ut hunc conventum et actum religiosum in suam qvoqve dioecesin introduceret, qvod etiam aliqvamdiu postea factum est. Itaqve hic *Dies votorum* non solum antiqvus, sed a Primate qvoqve Reipublicæ, ab Episcopis totoqve populo sancitus ac nemine repugnante celebratus fuit, cujus pervetusta institutio eo præterea convincitur, qvod Codex Regis Magni cognomine *Lagabætir* in *Landsleigubálk* Cap. 54 *Einmánadar Samkomu* disertis verbis nominat, qvod propter locum citatum de conventu mere politico non intelligendum est, namqve ex institutione Gizuri hic conventus semper religiosus fuit. Deinde Episcopi catholici unacum Clero totaqve plebe hunc diem votorum atqve supplicationum semel atqve iterum celebrarunt, et tum omnes absentes æqve ac præsentes, sacris peractis dona voluntaria ex optimorum virorum arbitrio inter pauperrimos earum regionum incolas, qvæ in Fundationibus enumerantur, distribuenda conferre solebant. Hanc rem et imprimis solennem Diei

Edicto 26 Octob. 1770 novem dierum memoria solennis deleta est ɔ: diei tertii festi Nativitatis Christi, Paschalis ac Pentecostalis, diei decimi tertii a festo nati Christi, Purificationis Mariæ, St. Johanni, Visitationis Mariæ, Michaelis ac omnium Sanctorum. Aliqvot autem dies supplicationum instituti fuerunt, in qvorum numerum *Dies viridium* atqve *mortis Christi* Edictis 21 Aprilis 1730 et 29 Maii 1744 recepti sunt, ita tamen, ut iis pluribusqve diebus festis in magno annonæ gravitate piscando victum qværere liceret, qvam veniam Rescriptum 13 Octob. 1797 aliqva ex parte confirmavit. Anno 1756 die 22 Octobr. jussu regio Supplicationes in memoriam tutelæ divinæ, cum anno præcedente ignivomi montes terræqve motus totam fere Evropam concussissent, institutæ fuerunt; similiter anno 1766 die 24 Augusti, ad preces pro felice Regis Christiani 7mi imperio fundendas. Anno 1770 die 1 Junii Rex jussit preces ad deprecandam in Islandia luem pecudum qvavis dominica e suggestibus fieri. Anno 1749 Jubilæum pro 300 annorum regimine Stirpis Oldenburgicæ [58]) jussu regio celebratum est; necnon anno 1760 die 16 Octob. in ejus memoriam, qvod tum inde ab introducto in Daniam absoluto dominio 100 anni elapsi erant; huic qvoqve excercitio anno 1763 dies 2 Augusti pro restituta pace præsidioqve divino, Daniam in mediis totius Evropæ armis tuente, destinatus fuit.

§ 29.

Anno 1817 jubilæum in memoriam Reformationis, anno 1517 a Luthero inchoatæ, jussu regio (9 Apr. 1817) celebratum fuit: Die 31 Octob., qvi primus fuit festi illius dies, concionatores ante meridiem Joh. cap. 8 v. 12 Ephes. cap. 2 8—10 v. explicarunt, secundo Festi die ɔ: 1 Novbr. orationes latinæ in scholis habitæ fuerunt,

---

illius renovationem ab Episcopis aliisqve melioris notæ viris diversis temporibus institutam annalium monumenta testantur, ex. c. anno 1477 in villa *Grund* in Eyafiördo auspiciis Einari Abbatis Munkathveraaensis et Brandi Jonæi Nomophylacis; deinde 1562 die 14 Martii ibidem; similiter a primo post introductam in Islandiam reformationem Lutheri Episcopo Holano Olao Hjalti filio cum reliqvo clero nec non plebe in toparchia Skagafiördensi anno 1566; postea anno 1633 in villa commemorata *Grund* sub præsidio Magni Biörnii, qvi primum Toparcha, postea Nomophylax fuit; deniqve ibidem anno 1726,

58) In hujus rei memoriam vir doctissimus Eggertus Olavius carmina islandica condidit, qvæ *þad uppvaknada Island* vocata, eodem anno typis excudi curavit latina versione comitata, cui titulus est: Islandia expergefacta ad Jubilæum 1749, cfr. infra Sect. 2. Cap. 3. § 17 et 28.

tertioqve ɔ: 2 Novembr. oratores sacri ante meridiem pro concione in 1 Cor. 3, 11 v. et post meridiem in Hebr. 13, 8 v. commentari jussi sunt.

§ 30.

Cæremoniæ et ritus sacri Edicto 29 Maii 1744 accuratius qvam antea præscripti fuerunt, cujus articulo 15to sacerdotes, qvi conciones male cohærentes ex tempore memoriterqve recitare solebant, non solum, prævia Dei invocatione, orationes sacras elaborare jussi sunt, sed eas qvoqve aut certe præcipuum illarum argumentum, nisi alio labore rebusqve omnino necessariis impedirentur, litteris mandare, ut Episcopus annuam visitationem instituens, illas, qvandocunqve vellet, perlegere, aut examinandas secum auferre posset. Anno 1783 die 7 Maii nova Baptismi formula demto *Exorcismo* sacerdotibus præscripta fuit[59]; reliqva vero sacerdotum circa baptismum officia in Edicto 3 Junii 1746 comprehensa reperiuntur[60]. Edictorum publica e suggestibus sacris recitatio jussu regio 8 Octob. 1824 abrogata est (cfr. Rescr. 7 Dec. 1827). *Psalmodia* hac periodo non levem mutationem subiit. Discrepantiam, qvæ a primo Reformationis exordio in publica Islandorum liturgia, præsertim psalmodia fuerat, Friderici 2 Rescriptum 29 Apr. 1585 ad utrumqve Episcopum missum qvadantenus sustulit, sed penitus eradicavit prima *Gradualis Islandici* editio, qvæ communi Episcoporum, Gudbrandi Thorlaci et Oddi Einari consensu operaqve adornata, sed ab Oddo erudita præfatione vulgo commendata fuit. Hocce Graduale sæpius deinde recusum fuit, eaqve psalmodia per longam annorum seriem viguit, adeoqve in succum et sangvinem gentis Islandicæ versa est, ut post ducentos annos hi psalmi omnium applausu in templis canerentur. Omnium, qvantum nobis constat, primus Arnas Thorarini Episcopus Holensis, missis ad Cancellariam Regiam litteris, anno 1783 de eo qvestus est, qvod psalmodia islandica a cantu sacro in Dania recepto magnopere divergeret et compluribus vitiis laboraret; qvo factum est, ut Cancellaria illi Episcopoqve Finno Johannæo novi perfectiorisqve psalterii in usus Islandorum elaborandi curam demandaret (24 Apr. 1784), Sed nec magnam huic rei operam dedisse, nec manca tunc temporis et imperfecta officina typographica Holensis tali suscepto favisse videtur; namqve anno 1796

---

59) De hac re conferri potest Epist. Cancell. encyclica 24 Maii 1783 ad omnes Daniæ, Norvegiæ, Islandiæqve Episcopos (excepto tantum Episcopo Siælandiæ L. Harboe), qvæ jubet Episcopos de exorcismi abrogandi utilitate Sacerdotes ita monere atqve instituere, ut hi in ejus diei concione, qvo formula e suggestibus recitanda sit, sanis argumentis atqve verbis ecclesias sibi concreditas ejus rei finem & consilium edocere possint.

post mortem utriusqve hujus Episcopi, Joh. Finnæus Episcopus Skalholtensis per litteras (30 Januar) Cancellariam consuluit, num mandatum prædecessori suo de novo psalterio libroqve cæremoniarum condendo die 24 Apr. 1784 datum ad se qvoqve pertinere existimandum esset, ad qvæ Cancellaria respondit (16 Julii 1796), cum novum psalterium novusqve liber cærimoniarum in usum Daniæ atqve Norvegiæ jam elaboraretur, consultissimum videri, donec res liturgicæ in Dania instauratæ essent, hanc rem in Islandia differri. Sed paulo post (ɔ: 22 Julii 1796) Rex Societati, qvæ ab Islandia cognitione imbuenda nomen accepit: *Hid islendska Landsuppfrædíngar Felag*, novi psalterii ad usus sacros concinnandi veniam dedit; qva accepta, hæc Societas collectionem qvandam psalmorum fieri curavit, novis elaborandis, antiqvis mutandis compluribusqve e danico in sermonem islandicum vertendis, deindeqve, anno 1802 novam hujus psalterii in templa introducendi veniam a Cancellaria Regia impetravit, ea tamen lege, ut ab ecclesiis lubenter admitteretur nec ulla huic rei efficiendæ vis adhiberetur. Ceterum, qvamvis exinde sæpius editum annoqve 1819 et 1825 novis incrementis auctum fuerit, tantum tamen abest, ut vulgo arriserit, ut ne hodie qvidem ab omnibus ecclesiis receptum sit, cujus primaria causa est, qvod psalmos antiqvos mutilatos atqve inversos multis parochis æqve ac Rusticis continere visum est. Anno 1836 Episcopo Islandiæ Steingrimo Jonæo a Cancellaria Regia mandatum fuit, ut sententias Cleri de mutationibus *libri Ritualis* ad statum et conditionem Islandiæ accommodandis colligeret suoqve ipsius judicio comitatas ad Cancellariam remitteret; qva molesta utiqve provincia, etsi fructus ejus nondum germinaverint, maxima, ut solet, diligentia defunctus est. Edicto 22 Febr. 1805 cautum est, ne qvod *in templis* Daniæ aut Norvegiæ *cadaver* sepeliatur, qvæ in Islandia qvoqve inveterata consvetudo paullatim ita mutari coepit, ut, cum hujus rei apud Cancellariam Regiam obtinendæ circa annum 1824 conamen frustra factum esset [61]), hodie plane exoluerit. Edicto 4 Januarii 1799 sponsalia abrogata esse hoc loco monuisse sufficiat.

§ 31.

Ecclesiam cum Schola maximis ubiqve vinculis conjunctam esse constat et mutuum inter utramqve societatis nexum tanto arctiorem esse, qvanto magis intelli-

60) Epist. Canc. 9 Octob 1824 jubet *baptismum privatum* in templo confirmari, nisi qvando illius rei immunitas per hocce Collegium impetretur. Edictum 30 Maii 1828 de baptismu, qvod Constitutiones 19 Martii 1745 et 27 Julii 1771 mutat, de Islandia non valet.

61) De hac re agit Epist. Cancell. 4 Maii 1824.

gentia populi e statu Scholarum pendeat. Hoc vero qvam maxime de Islandia valet, ubi totius fere gentis institutio sacerdotum curæ demandata est, qvorum pleriqve e schola latina dimissi sacris muneribus præficiuntur. De intelligentia igitur plebis islandicæ disputaturo ad varium variis temporibus scholarum statum assiduo respiciendum est, ut videat, qvibusnam potissimum eruditionis præsidiis populi duces muniti gregem sibi concreditum ad veri cognitionem virtutemqve ducere potuerint. Cum vero instituti nostri ratio reqvirat, ut nonulla de scholis earumqve diversa conditione sigillatim infra dicamus, hoc loco ea modo generatim perstringemus, qvæ fatis ecclesiæ islandicæ per hoc ævum illustrandis inservire videantur. Accensa in Islandia per Reformationem Lutheri clariore evangelii luce, primi Episcopi Lutherani et nominatim Gudbrandus Thorlaci filius Episcopus Holensis, in id omne studium contulerunt, ut doctrina evangelica qvam facillime et maximo hominum emolumento in succum qvasi et sangvinem verteretur, itaqve ingentem librorum theologicorum numerum, qvorum pleriqve ab ipsis aut per alios illorum auspicio partim elaborati partim in lingvam islandicam translati sunt, in lucem emiserunt. Officina qvippe typographica, Episcopo Jona Aresonio dioecesin Holanam moderante, in Islandiam primum allata est a Sacerdote qvodam, e Sveeia oriundo, nomine Jonas Mathiæ, qvi in villa cathedrali *Breidabolstad*, intra toparchiam Hunavatnensem sita, sedem fixit; deinde vero ad filium ejus Jonam jure hæreditatis transiit, qvi eam secum in villam *Nupufell* intra toparchiam Vadlensem transportavit, postea vero in possessionem Episcopi Gudbrandi pervenit, et ab eo templo cathedrali Holensi legata est[62]), veruntamen ab ejus hæredibus Holis, Skalholti atqve Hlídarendæ diu usurpata fuit, donec illam anno 1704, cum aliqvantisper otiosa qvievisset, Biörnus Thorleifi filius Episcopus Holensis 500 imperialibus emit[63]), Holasqve reductam diligenter ad mortem usqve exercuit, ipsius autem vidua anno 1712 eam tantundem æstimatam Steino Episcopo erogavit[64]), qvi tandem hoc typographeum cathedræ Holensi postliminio restituit[65]).

---

62) cfr. F. Joh. Hist. Eccl. Isl. Tom. III. p. 381, 717.

63) ibidem p. 740.

64) ibid. p. 746.

65) Anno 1685 d. 14 Febr. Episcopo Skalholtensi Mag. Theodoro Thorlacio ejusqve hæredibus privilegium in dioecesi Skalholtensi typographeum exercendi concessum est. Anno 1688 d. 7 Apr. eidem Episcopo islandicas atqve norvegicas relationes et antiqvitates typis excudendi venia data est. Anno 1691 d. 14 Febr. ei qvoqve privilegium Codicis Sacri edendi concessum fuit, in qvam rem symbolas conferre templa jussa sunt. Anno 1701

§ 32.

Sed ut re ipsa demonstremus, qvantum periodus nostra superioris ævi Episcoporum curæ in evangelica doctrina propaganda collocatæ debeat, catalogum qvorundam librorum theologicorum, qvi circa annum 1740 manibus vulgi terebantur, oculis lectorum hic subjiciemus[66]), de qvo tamen observandum est, illum e relationibus Episcopi

---

die 26 Apr. Brinjulfo Theodoræo confirmatio privilegii a Rege Christiano 5to Episcopo Thorlacio ejusqve hæredibus dati typographiæ in Islandia exercendæ et certorum librorum publici juris faciendorum missa est. Anno 1746 d 1 Julii in Instructione Episcopi Holensis Art. 52—54 potestas illi concessa est, theologicos aliosqve usibus Islandiæ acommodatos libros typis excudendi, iis tantum exceptis, qvos Orphanotrophium Havniense aut jam edidisset aut in posterum editurum esset, cum nemini alii libros Islandicos edere liceret, siqvidem soli Episcopo Holensi libris necessariis Islandiam instruendi cura esset demandata; qvod officium si aut negligeret, aut pretium librorum plus justo augeret, ad Regem res deferenda esset.

[66]) A. Libri biblici.

1. Post reformationem e Bibliis Novum Testamentum primum publici juris factum debetur Nomophylaci Oddo Gottskalki filio, qvod ad versionem Lutheri translatum Roeskildæ anno 1540 edi curavit. rarum.
2. *Salomonis Ordsqvidir* (Proverbia) in 8. 1580. rara.
3. *Bók* (Liber) *Jesu Syrachs* in 8. Holis 1580. rara.
4. Totum Codicem Sacrum in lingvam islandicam edidit Episcopus Holensis Gudbrandus Thorlaci filius 1584 in fol. qvi partim ad versionem Lutheri partim ad Vulgatam compositus est.
5. Novum Testamentum eodem interprete 1609. 8.
6. Episcopus Thorlacus Skulii filius Gudbrandi Successor, venia a Rege impetrata, Sacrum Codicem typis excudi curavit 1644 in fol. ad versionem danicam, qvæ Christiani Qvarti dicitur, passim accommodatum.
7. Psalterium Davidis interprete Gudbrando Thorlacio edit. 1647. 8. et 1675. 8.
8. Harmonia Evangelistarum a Theodoro Thorlacio Episcopo Skalholtensi edita 1687. 8.
9. Codex Sacer a Steino Jonæo Episcopo Holensi editus 1728 fol. ad versionem Danicam sumtibus Orphanotrophii passim accommodatus.
10. Dominicale 1562 in 4. editum ab Olao Hjalti filio primo Episcopo Holensi Lutherano, deinde 1581. 8. et 1617. 8. a Gudbrando Episcopo, postea Skalholti 1686. 12. ab Episcopo Theodoro Thorlacio, et Holis 1706 ab Episcopo Biörno Thorleifi filio et 1725. 12. ab Episcopo Steino Jonæo.
11. Historia Passionis Domini edita 1558 Havniæ ad versionem Episcopi Oddi Gottskálki filii, et 1696 in 8.

B. Libri Psalmodici.

1. Primum Psalterium islandicum post Reformationem est edit. Havniæ 1555 in 12 ab Episcopo Martino Einari filio.

Ludovici Harboe, ad Generale Ecclesiarum Inspectionis Collegium missis, magna ex

---

2. Psálmabókin (collectio hymnorum) edita ab Episc. Gudbrando 1589, aliaqve ab eo edita 1589 et 1619.
3. Liber Psalmorum edit. ab Episcopo Gislio Thorlacio 1671. 8. et ab Episc. J. Arnæo. Havniæ 1742 8.
4. Psalmi Geneseos, 1664, 1665, 1679 editi a Gislio Thorlacio.
5. Anno 1742 tredecim editiones libri psalmodici Gradnale vocati in lucem prodierant, qvibus eo anno nova addita est, Evangeliorum et Epistolarum Apostolicarum pericopis aucta; qvi liber constabat partim e Lutheri, partim aliorum post Reformationem theologorum nec non islandicorum poëtarum psalmis.
6. Historia Passionis Domini in psalmos versa, sive Psalmi Passionales auctore Hallgrimo Petræo, qvorum decima editio anno 1735 in 8. prodiit.
7. Psalterium Davidis metricum auctore sacerdote Jona Thorsteini filio 8. 1662.
8. Psalmi Geneseos 1664, 1665, 1679.
9. Johanni Gerhardi meditationes in psalmos versæ a Sacerdote Sigurdo Jonæ filio, qvarum anno 1740 in 8. octava editio lucem vidit.
10. Ab eodem Gerhardi Exercitium pietatis qvotidianum in carmina islandica translatum, qvod Episc. Jonas Arnæus edi curavit.
11. Psalterium triumphale ab Episcopo Steino Jonæo compositum. 1740. 8.
12. D. Kingos psalmi matutini et vespertini cum psalmis poenitentialibus Davidis a Præposito toparchiæ Mulensis Stephano Olavio in versus islandicos versi addito clavi Paradisi, sive *Paradisar Lykill*, alias: *Forfedra Bœnabók* ab Episc. Theodoro Thorlacio Skalholti editi anno 1686 in 8.
13. *Rachlows Tárapressa*, interprete Episcopo Steino Jonæo 1719.
14. Preces a Sacerdote Theodoro Bárdi filio elaboratas toparcha Benedictus Bech in versus vertit. 1740. 12.
15. Psalmi Meditationum.
16. Psalmus: *Hver helst ljufann Gud lætur ráda.* 1713.
17. Præterea magnus psalmorum manu scriptorum nec editorum numerus, ex c. Arndtii Hortus Paradisi, Wudriani Schola crucis et complures psalmi Pauli Gerhardi a Rectore Jona Thorkillio et aliis islandice versi.

18) *Mánada Saungur* Olearii edit. 1727.

C. Libri Catechetici.

1. Lutheri minor Catechismus sæpius editus ɔ: 1594. in 8. 1656. in 12. 1705. 32. latine ac islandice 1708. 12 addita sic dicta *Hus-Tabla* sive Tabula domestica; et cum Qvæstionibus.
2. Expositiones hujus Catechismi. a. Catechismus Lutheri maior prima vice ab Episcopo Gudbrando e lingva danica in islandicam versus, edit. 1610. 1619. 1692. b. Catechismus Wittenbergensis ab Arna Thorvardi filio Præposito toparchiæ Arnesensis islandice versus, edit. ab Episcopo Theod. Thorlacio 1691. 8. c. Johanni Sigvardi

parte conscriptum esse. A subseqventibus deinde Episcopis typographia Holana satis

capita Fidei a Jona Arnæo Præposito toparchiæ Isafiördensis e lingva danica islandice versi edit. 1675. d. Catechismus Lutheri cum prolixa expositione auctore Jona Vidalino, editus Havniæ 1729. 8. et 1739. e. Alia huius Catechismi luculenta Explicatio ab Episcopo J. Arnæo concinnata et edita primum 1722 Havniæ, ac deinde sæpius. f. Brevis Lutheri Catechismi explicatio ab Episcopo Holano Gislio Thorlaci filio, edit. 1660, 1722 et 1727. Hæ tres proxime commemoratæ Fidei articulorum Expositiones in initio periodi nostræ maxime in Islandia lectitabantur.

3. Veritas ad pietatem, versa 1741.
4. *Leykmanna Biblia* (Biblia laicorum) e germanica in lingvam islandicam ab Episc. Gudbrando versa & edita 1589. 8.
5. Enchiridion D. Davidis Chytræi et Martini Chemnitii editum 1600. 8.
6. Catechismus D. Petri Palladii denuo editus 1576. 8.
7. Biblia Parva e latino in islandicum sermonem versa ab Arngrimo Jonæo, edita 1622. 8. continent 123 Qvæstiones.

D. Libri de Evangeliis.

1. Anton. Corvini Postilla ab Oddo Gottskälki filio islandice versa, edita Rostochi 1546. 8. rara.
2. Viti Theodori Summaria Bibliorum interprete Episc. Gudbrando in 4. edita (1589. 1591.) denuo 1603.
3. Andreæ Pancratii Postilla interprete Gudbr, denuo edita 1649, et 1676. 8.
4. Episcopi Gislii Thorlacii Huspostilla (Postilla domestica), tertja vice edita 1706. 4.
5. Theodorus Thorlacius Joh. Michael. Dillhersi Postillam Itinerariam edi curavit 1690.
6. Postilla Mag. Jonæ Vidalini Episc. Skalholt. tertia vice edita 1743.
7. Rostochii Postilla in Evangelia ab Episc. Jona Arnæo Havniæ edita.

E. Conciones in Historiam Passionis Domini.

1. Conciones qvædam ab Oddo Einari filio Episc. Skalh. anno 1620. 8. editæ.
2. Mölleri Sololoqvia de Passione Jesu Christi islandice ab Arngrimo Jonæo 1599, iterum editæ 1651 et 1662. 8.
3. *Krossgaungur*, est M. Hammeri Passionale, sive conciones in Passionem Domini ab Arngr. Jonæo islandice versæ, editæ in Isl. 1618. 8.
4. Joh. Arndtii Conciones in Passionem Domini a sacerdote Joh. Biörni filio isl. versæ, ed. 1673. 8.
5. 8 Conciones ejusdem argumenti a Pastore qvodam Jona Arnæo editæ 1678.
6. Septies Septem Meditationes Lassenii, editæ ab Episc. Steino Jonæ filio 1723. 8.
7. Conciones in Passionem Domini auctore Episc. I. Vidalino, editæ 1722 et 1740. 8.
8. Ejusdem Heptalogus, sive de 7 verbis Christi e cruce 1731. 8.
9. Herslebii Conciones ejusdem argumenti anno 1740 islandice qvidem versæ sed nondum typis excusæ.

diligenter tractata [67]), veruntamen maxime antiqvioribus libris recudendis adhibita fuit;

F. Libri precum.

1. Andreæ Musculi 1597. 12. 1622. 1671.
2. Alius liber precum e variis auctoribus compositus 1634 et 1670. 12.
3. Avenarii sive Havermanni preces interprete Episc. Oddo Einari filio, ed. 1621 et 1636. 12.
4. D. Joh. Gerhardi Exercitium pietatis qvotidianum, interprete Episc. Thorlaco Schulonio, ed Skalh. 1687.
5. Josuæ Stegmanni preces.
6. *Bænakver* Olearii med *ríminu*, (cum calendario) ed. Skalh. 1687.
7. Diarium Christianum Hallgr. Petræi, ed. 1693. 12.
8. *Morgun og qvöld Þánkar Sira Hallgrims*, sive: Matutinæ et vespertinæ cogitationes Sacerdotis Hallgrimi, in 12. 1692.
9. Preces Sacerdotis Theodori Bárdi filii, primum editæ 1697. 12. postrema vice 1740. 12.
10. Lassenii preces in omnes Septimanæ dies interprete Thorsteino Gunnari filio, parocho Holensi, ed. 1681.
11. Idem liber in compendium redactus, sive, Preces Hexaëmeræ ex Lassenii libro precum majore desumtæ cum versibus mane et vesperi canendis, interpr. Episc. St. Jonæo, ed. 1733. 12.
12. Liber precum Theodori, qvater editus.
13. Preces ad finem libri cujusdam de officiis hominum agentis, interpr. Episc. J. Vidalino, ed. 1738. 12. 1744.
14. *Andlegt reikelsis altari*, sive Conradi Sassi Altare suffitus spirituale, interpr. Mag. Biörno Thorleifi filio, Episcopo Holensi, ed. 1706.

---

[67]) E multis libris deinde Holis publici juris factis hic modo pauci notandi sunt: 1) Psalmi in Meditationes Gerhardi, ed. 1748. 2) Psalmi in utrumqve Samuelis librum. 1748. 2) *Stafrof handa börnum* ɔ: Alphabetum in usum puerorum, additis admonitionibus, ut se rite ad sacram coenam præparent. 1748. 3) Vetus liber cantionum, in qvo reperiuntur carmina in varias narrationes biblicas, et psalmi in Evangelia subjuncto Hallgrimi Petræi: *Aldarháttur* (ɔ: ingenium Seculi). 1748. 4) Hallgr. Petræi Psalterium Passionale. 1748 Hi libri cura Episcopi Haldori Brinjulfi filii editi sunt. Deinde ab Episc. Hol. Gislio Magni filio typis excusi fuere. 1) Heptalogus Vidalini (liber precum) 1753. 2) Psalterium passionale 1754. 3) Psalmi in Meditationes Gerhardi 1754. 4) Graduale. 1755. 5) Carmina moralia 1755. 6) Psalterium poenitentiale. 1755. 7) H. Petræi varia poëmata sacra 1755. 8) Psalterium consolatorium. 1757. 9) Nova psalmorum collectio, 1757. Deniqve anno 1770 publici juris facti sunt: 1) Postilla Vidalini in Passionem Domini. 2) Episcopi St. Jonæi Psalterium triumphale. 3) Jonæ Jonæi Meditationes triumphales, 4) Gunnlaugi Snorræi Psalterium natale. 5) Stephani Haldori filii Meditationes natales. 6) Hallgr. Petræi Psalterium passionale. 7) *A. B. G.* addito Minore Lutheri Cathechismo.

at sensim sensimqve ejus industria adeo langvescere cæpit, ut post annum 1783, cum

---

G. Alii piis usibus libri.

1. Nicolai Hemmingii *Lifsins vegur,* sive, Via vitæ, ed. 1575. 8. cum Episc. Gudbrandi Thorlacii proœmio.
2. *Aldingardur sálarinnar* (Hortus animæ) ed. 1596. 8. est explicatio trium fidei capitum, orationis dominicæ ac variorum s. scripturæ effatorum.
3. Hieron. Savanarolæ *Spegill þess siuduga* (Speculum peccatoris) interprete Gudmundo, Einari, ed, a Gudbr. 1597. in 8. continet 7 conciones.
4. *Brunnur lifsins* (Fons vitæ) ed. 1598. 8. collectio nonnullorum S. scripturæ dictorum.
5. Joh. Galli: *Um Sakramentid* (de Sacra cœna) interp. Gudbr. ed. 1598. 8.
6. *Hugguunarbæklingur*, sic dictus, continens expositionem qvorundam S. Scripturæ locorum consolantium, elaboratus a Mag. Thoma Steibero Sacerdote Schwabachensi, interpr. Gudbr. ed. 1600. 8.
7. Urbani Regii *Lækning sálarinnar* (Antidotum animæ) eodem interp. in 8. e.!. 1578. 1591.
8. Antidotum desperationis, auctore Niv. Hemmingio ed. 1600. 8.
9. *Um odaudleik sálarinnar* (De immortalitate animæ) ed. a Gudbrando 1601. 8. liber e patribus nec non Luthero, Malthesio, Miro, Gigante collectus, in duas partes divisus, qvarum prior de immortalitate animæ agit, posterior inde a pag. 392 de adventu Christi & fine mundi.
10. *Utlegging yfir Fadir vor* ɔ: Expositio orationis dominicæ, e Tractatu M. Andr. Mariageri, islandice versa, ed. 1606. 8.
11. M. Lutheri: *um andleg Hervopn* ɔ: Armatura vere Christiani, oratio Lutheri in Ephes. 6. 10—18 in 4. 1602. sed 1606 iterum edita, postqvam Viti Theodori Summariis in Prophetas 1602 aucta est.
12. Mölleri *Forfedra bænabók* (Meditationes sanctorum patrum) ab Episc. Gudbrando e germanico in islandicum sermonem translatæ. ed. 1607. 8.
13. *Spegill eilífs lífs* ɔ: Theoria vitæ æternæ, auctore D. Phil. Nicolai. interp. Gudbr. ed. 1608. 8.
14. Synda Kedian (catena peccatorum). Ex Danico transtulit Gudbrandus Episcopus. ed. 1609. 8.
15. Martini Mölleri Manuale de præparatione ad mortem, eod. interpr. 1611. 8.
16. Nicol. Palladii *um dómsdag* (de die extremi judicii) ed. 1594. 8. et 1611. 8.
17. Sigmundi Svevi: Vinaspegill (speculum amicitiæ) transtulit Sveno Simonis, ed. 1618. 8.
18. Ottonis Casimanni: sönn Gudrækni ng Kristilegur Kiærleiki (caræ pietatis et raræ caritatis incendium), interprete Jona Biarnii, ed. 1622. in 8.
19. Tomæ a Kempis de Imitatione Jesu Christi, interpr. Thorkillo Arngrimi filio, ed. 1676. 8.
20. Enchiridion Joh. Gerhardi, interprete Thorlaco Schulonio, Episc. Hol. ed. 1656. 8.
21. Ejusdem Meditationes, eod. interpr. editio sexta 1728. 8.
22. Martini Mölleri Mysterium magnum, interpr. Gudbr. ed. 1615. 8. et iterum 1727. 8.

annonæ gravitas, pestis variæqve calamitates Islandiam exinanirent, usqve ad annum

---

23. Oratio Manassis, (*ydrunar Iþrótt*) Septem conciones, auctore D. Joh. Forstero. ed. 1693. 8.
24. Mag. Érasmi Vintheri Libellus de Inferno interpr. Th. Schulonio, ed. 1641. 8. rec. 1693. 8.
25. Gisle Magnussens Gerichts Posaune ɔ: Tuba judicii, interprete toparcha Gislio Magni filio. ed. Skalh. 1691. 16.
26. Schola crucis. } interpr. Episc. Theod. Thorlacio. ed. 1694. 16.
27. Consideratio vitæ æternæ. } interpr. Episc. Theod. Thorlacio. ed. 1694. 16.
28. *Andlegur Ferdamadur* (Spiritualis viator), interpr. Thorsteino Illugi f. Præpos. top. Eyaf.
29. Thesaurus spiritualis ab eodem.
30. Qvotidiana conscientiæ examinatio, ab eodem.
31. Chitara spiritualis, ab eodem.
32. victoria spiritualis, ab eodem.
33. Viduarum et orphanorum consolatio, ab eod.
34. Ossa mortuorum florescentia, ab eod.
35. Dignitas conversionis. ab eod.
36. Probi parentes, pii liberi, ab eod.

(28–36: sunt hi libri editi Skalholti 1694. 16.)

37. Nicol. Arctandri Ydrunar spegill (speculum poenitentiæ), interpr. Gudbr. ed. 1611. 8. iterum 1694. 9.
38. Schematographia sacra ed. 1695. 8. est recentior editio libelli, qvem Episcopus Gudbr. Thorlaci filius 1598. 8. typis excudi curavit, sub titulo: Passionale, continens varia Veteris ac Novi Testamenti effata figuris illustrata.
39. Andreæ Matthiæ Hiöringi viaticum, interpr. Mag. B. Thorleifi filio, edit. 1706.
40. Orationes qvædam in primum æstatis ac hyemis diem auctore Episc. Mag. B. Thorleifi filio.
41. *Dægrastytting*, sive decurtatio dierum ed. ab Episc. St. Jonæo 1719. recus. 1728 8.
42. Anthropologia Lassenii, versa et ed. ab eodem 1716. 8.
43. Joh. Arndtii verus Catechismus, a Thorleifo Arnæo in islandicum sermonem expositus, editus Havniæ 1730. 8.
44. Pater familias christianus, interprete Præposito Biörno Marci filio, ed. Havniæ 1741.
45. Confessio August. 1642. 13.
46. Jersini Via vitæ et fidei certamen et victoria ed. 1743. 8.
47. Lassenii Nucleus biblicus (Bibliukiarni ed. 1744. 8.)
48. Signa Regenerati ed. 1744.

(45–48: interprete Joh. Thorkillio.)

Plures alios, qvam qvi hic enumerati sunt, in initio hujus periodi theologici imprimisqve moralis argumenti islandicos exstitisse libros, etsi tunc fortasse qvidam eorum rari fuerint, omnino certum esse videtur, cfr. Hist. Eccl. Isl. Tom. III. p. 378—381. 448. 677. 678. 719. 720. 727. 741. 748; veruntamen tunc manibus maxime volvebantur scripta Episcopi I. Vidalini, Episcopi Jonæ Arnæi Qvæstiones in Catechismum, Gradualia, Hall.

1799 omnino fere otiosa qviesceret, ad qvam inertiam provocandam haud parum contulisse videtur Edicti 1 Maii 1789 Cap. 2. Articulus 7, qvo constitutum fuit, sumtibus typographei libros qvidem edendos esse, residuos vero illius proventus templo cathedrali attribuendos, unde factum est, ut illius reliqviæ, cum ipsum facultatibus suis privatum, longo autem usu detritum suppleri reficiqve neqviret, ex mandato Regio 14 Junii 1799 cum officina Leirárgardensi colascerent, curæqve *Societatis Islandiæ erudiendæ* demandarentur. Præter Holanam istam officinam typographicam aliam qvoqve Rex Christianus 7 Rescripto 4 Junii 1772, Olao Olavio, qvi deinde Cameræ-Secretarius evasit, in Islandia instituendi omnesqve libros non-theologicos (ɔ: politicos veteres atqve novos, imprimis vero philosophicos, historicos, juridicos et oeconomicos) edendi veniam dedit[68]), qvam anno seqvente in insula *Hrappsey* collocatam, cum per unius anni spatium ipse exercuisset, Toparchæ M. Ketilli filio dirigendam reliqvit. Cum per aliqvot annos haud pauci inde libri prodiissent[69]), in possessionem Bogii Benedicti filii transiit, qvi a Cancellaria Regia (7 Aug. 1789) 100 imperialium templo cathedrali Skalholtensi qvotannis e reditibus typographei solvendorum remissionem impetravit; verum deinde ob sumtuosas impensas in editionem librorum faciendas, qvæ resarciri neqvibant, aliqvamdiu otiosum qvievit, donec illud anno 1794 Biörnus Gottskalki filius coëmtum Societati erudiendæ Islandiæ primum commodavit deindeqve in villa Leirárgardis sub auspiciis Nomophylacis M. Stephanæi collocatum anno 1798 vendidit. Præter 100 imperiales nuper commemoratos templo Skalholtensi qvotannis erogandos a Cancellaria remissos, angusti etiam hujus typographei termini Epist. Cancellariæ 13 Sept. 1794 dilatati sunt deindeqve, ut antea dictum est, anno 1799 cum reliqviis officinæ Holanæ coaluit[70]). Ex eo inde tempore M. Stephanæus hanc typographiam usqve ad an-

---

grimi Petræi psalterium passionale, Episcopi St. Jonæi psalmi triumphales, et Sigurdi Jonæ psalmi in Meditationes Gerhardi.

68) vide ad finem Capitis Litr. G.

69) Ex. c. 1. Annales Biörni Skardsácensis 1—2 Tom, 2. Edicta et Rescripta regia Islandiæ data. 3) Leges Norvegicæ sermone islandico. 4) Annales menstrui (danice) etc.

70) Hujus Societatis cura inter alios libros editi sunt: 1) *Sumargjöf handa Börnum* (Strena sive munus pueris prima æstatis die offerendum) ex *Tidsfordriv og Underviisning for Börn* conscripta. 2) *Qvöldvökur* (Vigiliæ vespertinæ) II Tomi auctore Episcopo Joh. Einnæo, qvæ varias relationes ad captum vulgi accommodatas, varia Historiæ Naturalis capita, Narrationes et Fabulas morales, ænigmata, Biographias, nonnullas theologiæ partes, nec non Versionem Epistolæ ad Galatas continent. 3) H. Petræi psalterium passionale.

num 1826 diligenter usurpavit [71]. Hoc autem viro 1833 defuncto, Præfecti Is-

4) Dr. Balle liber evangelicus pueris addiscendus. 5) *A. B. C.* Libellus in usum puerorum. 6) *Vinagledi* (Amicorum oblectamentum) continens varia poëtica atqve prosaica, historica, moralia, dialogos de gravioribus historiæ naturalis et astronomiæ capitibus, itineraria ad modum Campii in compendium redacta, auctore M. Stephanæo. 7) Sturmii piæ meditationes, interprete Officiali M. Magni filio. II Tomi. 8) Qvæstiones in Librum catecheticum Episcopi Balle. 9) Psalmi consolatorii ɔ: *Huggunarpsálmar i mótgángi.* 10) Psalmi triumphales auctore Præposito qvodam, addita harmonica resurrectionis Christi historia, auct. Episcop. Joh. Finnæo. 11) *Martinets Menneskets physiske Beskrivelse* interprete Chirurgo Sveino Pauli filio. 12) Concio calendis januariis habita de providentiæ divinæ in moderandis rebus humanis sapientia auctore Sacerdote J. Arngrimi filio. 13) Anonymi conciones passionales. 14) *Popes Forsög om Mennesket* interp. sacerdote Jona Thorlaci filio. 16) *Náttúruskaðárinn* dissertatio de virtute, e Sulzmii *Smaa Skrifter* a sacerdote Jona Jonæo conscripta. 17) Libellus precum auctore pastore Arngrimæo. 17) Dr. Bastholmi articuli religionis christianæ fundamentales (Den christelige Religions Hovedlærdomme til almindelig Opbyggelse, isl. Kristilegra truarbragda Höfudlærdomar etc.) a Præposito G. Jonæo islandice versæ sunt, ed. 1799. 18) Jocosa et Seria (*Gaman og Alvara*), collectio brevium dissertationum de theologicis, moralibus, juridicis, medicisqve rebus, jocosis miscellaneis adjectis. 19) Balle Sön og Hellig dages Bibellæsning, interprete parocho Arnoro Jonæo. 20. Campes *Sædelære for skikkelige Folkes Börn* (*Stuttar Sidalærdomur fyrir gódra manna börn af I. H. Campe*) unacum eo pertinentibus narratiunculis ex *Almaens Lærer* excerptis, islandice versa a Præposito Gudlaugo Sveini filio cum additamento de disciplina puerorum, auctore Mag. Hasse, interpr. Sigurdo Snorræ filio Examinato juris, in 12, ed. 1799. Hi omnes libri a Societate Islandiæ erudiendæ ante annum 1800 editi fuerunt, qvorum conspectum ex M. Stephanæi relationibus ad Collegium dirigendæ Universitati scholisqve latinis missis denotavimus; cfr. etiam *Minnisverd Tidindi* 1799—1801 Vol. 2 Sect. 2. pag 463—64. Deinde anno 1800 hujus Societatis sumtibus edita sunt: 1) Dr. Chr. Bastholmi Meditationes in usus sacra coena fruentium (*Hugleidingar fyrir Altarisgangugfólk*), interprete Thorvaldo Bödvari filio in 12. 2. I, II. Campes *Sálarfrædi* (psycologia) in 12, interprete Arngrimo Bjarni filio, Sacerdote ecclesiarum Melensis et Leiraensis in toparchia Borgarfiördensi. 3) *Tvennar Viku bænir og psálmar til gudlegrar Huss-andaktar* etc. (ɔ: Binæ hexaëmeræ preces et psalmi alendæ pietati domesticæ), qvarum priores a Dr. Lassenio concinnatæ a Mag. Episcopo St. Jonæo islandice versæ sunt, posteriores a St. Jonæo elaboratæ, in 12. 4) *Utleggingar Tilraunr af Gellerts qvædi, er kallast sá Kristni, ásamt vidbætir eptir sama.* (Tentamen vertendi carminis Gellertii, *der Krist* vocati, cum *appendice* ejusdem auctoris) interprete Thorvaldo Bödvari filio, in 12 Anno 1801. 5) *Evangelisk Kristileg messusaungs og Sálmabók, ad Konunglegri tilhlutun samantekin til almennilegrar brúkunar i Kirkium og heimahúsum, og útgéfin af þvi Konunglega islendska Landsuppfrædingar Félagi*, in 8 (ɔ: Liber cantus ecclesiastici atqve psalmorum jussu regio elaboratus communi usui in templis ædibusqve privatis, editus a Societate regia Islandiæ erudiendæ).

71) Non solum theologicos, verum etiam multos alios libros imprimi curavit; theologicorum

laudiæ Episcopiqve moderamini subjecta fuit. Præter libros theologicos, qvi hinc prodierunt, haud pauci ejusdem generis publicis privatisqve sumtibus peregre editi Islandiam permearunt et ad uberiorem religionis christianæ cognitionem pietatemqve promovendam haud parum contulerunt [72]).

---

autem omnium, qvi e prelo Videyensi deinde prodierint, etsi notitia ad nos non pervenerit aliqvot tamen hoc loco adferre juvat: 1) *Gamans og Alvöru* Pars 2da 1818 in 8vo theologica qvædam continet. 2) Nova editio psalterii, qvod vocatur; *Evangelisk Kristileg Messusaungs og Sàlmabók*, cum additamento 33 Nr. contineote 1819. 8. 3) Psalmorum atqve precum libellus, continens binas preces et psalmos hexaemĕros etc. editio 3ia 1820. 4) H. Petræi Psalterium passionale editio 20a. 1820. 5) Meditationum Sturmii Pars 1a. 1821. 6) Postilla in Evangelia, auctore Officiali Arna Helgii filio. Pars 1. 1822. Pars 2. 1823· 7) Novi Testamenti nova versio, sumtibus Societatis Bibliophilorum ed. Pars 1a. 1825. 8) Nova Editio recentissimæ psalmorum collectionis cum novo additamento. 1825. 9) H. Petræi psalterium passionale 1825. 10) Manuale sacerdotum. 1826. 11) Novi Testamenti, Pars 2da 1826. cfr. Klausturpóstinn pro annis 1819. p. 48. 176. 1820. p. 167. 1821. p. 88. 1822. p. 52. 1823. p. 114. 1825. p. 134. 152. 1826. p. 165—166.

72) Ex c. 1. Biblia islandica sumtibus Orphanotrophii Havniensis edita 1747. (Epist. Canc. 17 Febr. 1748. Jus Sacrum Codicem sermone edendi islandico Orphanotrophium exercuit, donec anno 1837 illud remisit cfr. Epist. Canc. 21 Jan. 1837). 2) *Leidarvisir til ad lesa Nya Testamentid*, auctore Dr. R. Möller, cujus libri in lingvam islandicam translati pars 2da anno 1823 edita est Havniæ. 3) *Evangelisk Smábóka rit*, ex anglica maxime, germanica ac danica lingva conscripta et islandice versa a Jona Jonæo parocho monasterii Mödruvallensis, cujus collectionis circa annum 1830 44 volumina publici juris facta Havniæqve edita fuerunt. 4) Anno 1756 vir qvidam Havniensis nomine Stiestrup multa Sacri codicis et Novi Testamenti exemplaria sumtibus Orphanotrophii 1747 et 1750 impressa coëmit et in Islandiam gratis inter cives islandicos distribuenda transmisit. 5) Societas Bibliophilorum Anglicorum per sacerdotem Ebenezerum Henderson Sacrum Codicem atqve Nova Testamenta islandice versa et anno 1813 Havniæ impressa, inter plebem islandicam partim gratis partim exiguo pretio passim distribuenda curavit. 6) Meditationes christianæ, auctore Mynster Episcopo Siællandiæ, islandice versæ et editæ Havniæ 1838, cura Th. Gudmundi filii pastori Gloeslundensis. 7) I. Vidalini Postilla in Evangelia, edita Havniæ 1826 sumtibus G. Oddi filii, Th. Gudmundæi, Th. Jonæi, Th. Helgæi, qvam istius Postillæ editionem, cev officinæ Videyensi perniciosam, M. Stephanæus, *Societatis Islandiæ erudiendæ* moderator, impedire conatus ad Cancellariam litteras misit, qvibus declaravit, hanc Postillam ex officina Holensi anno 1718 prima vice egressam concionesqve omnium festorum anni dierum ab Episcopo Skalholtensi Jona Vidalino elaboratas continentem, populi qvidem animos sibi conciliasse, sed tamen propter nimium orationis fervorem, diras freqventer occurrentes, horrendas castigationes concionumqve prolixitatem ab alio maiorem humanitatem spirante excipiendum potius videri, qvam novam illius editionem perficiendam,

§ 33.

Cum religionem nostram cum aliis, qvibus vita hominum excolitur, literis atqve scientiis arctissime cohærere persvasum habeamus, Societates, aut ad omne literarum genus, aut ad singulas earum partes promovendas institutæ, ut qvæ, si non immediate, plerumqve tamen mediate ad præsentem statum Islandiæ ecclesiasticum efformandum haud parum contulerint, hoc loco silentio non prætermittendæ sunt; nescio tamen, an societati, hujus generis, qvantum ecqvidem scio, primæ, qvæ se *Societatem invisibilem (Hid ósyuilega Félag)* appellavit et ab anno 1760 exordia sumsit, cum præter editionem Speculi Regalis *(Kóngs Skuggsjá)* memoratu dignum nihil gessisse videatur, hic locum assignem. Hæc societas, qvæ literarum in universum promovendarum et præsertim Antiqvitatum Scandinaviæ divulgandarum rationem imprimis habuit, cujusqve auctor Mag. Halfdanus Einari filius fuisse creditur, anno 1770 interiisse videtur [73]).

Alteram longe graviorem Societatem islandici musarum alumni Havniæ d. 30 Augusti 1779, *Lærdomslista Félag* vocatum, condiderunt, qvam primum Jonas Ericius Regi a Consiliis Conferentiarum ad mortem usqve d. 29 Martii 1787, deinde vero Laur. Andr. Thodal, qvi Præfectus Islandiæ antea fuerat, moderatus est. Hujus societatis opera cum 15 variorum scriptorum volumina anno 1795 *(Rit hins konunglega islendska Lærdomslista félags)* edita essent, magis magisqve langvescere coepit. Anno 1787 die 22 Junii Rex patrocinium illi pollicitus est permisitqve, ut *hid konunglega isleuzka lærdomslista félag* appellaretur. Hanc Societatem excepit: *Hid islenzka Bókmenta félag*, qvæ auctoritate celeberrimi Professoris R. Rask anno 1816 d. 30 Martii condita fuit. Hæc Societas in duas partes divisa est, qvarum una in

---

suo qvoqve judicio *Societati Islandiæ erudiendæ* Rescripto 14 Junii 1799, qvo reliqviæ typographei Holensis cum officina hujus Societatis conjunctæ essent, privilegium istius Postillæ edendæ exclusivum esse concessum; qvibus rebus adductus rogavit, ut viri supra nominati a proposito suo desistere juberentur; sed nihil efficere valuit, liberqve editus a plebe islandica ambabus ulnis exceptus est.

73) Hæc societas Speculum Regale edendum primum sibi sumsit, qvam rem illius nomine efficiendam librumqve istum danice ac latine vertendum Officialis et Rector scholæ Holensis Mag. Halfd. Einari filius in se suscepit, idqve in Ephemeridibus danicis 1764 publice promulgavit; qva re comperta, Schönning Regi a Consiliis justitiæ et Dr. Episcopus Joh. Finnæus, qvorum uterqve in hac re multum operæ collocaverat, incepto desistentes, in hoc libro edendo Halfdanum tantopere adjuverunt ut sub auspiciis Jonæ Ericii expolitus tandem et perfectus e prelo prodiret. cfr. *Atjándu Aldar Eptirmæli* pag. 763.

Islandia et nominatim Reikiavikæ, altera Havniæ sedem habet, qvarumqve illam Officialis Arnas Helgii filius, hanc F. Magnæus Præfectus Tabularii Regii Interioris et Regi a Consiliis Status hodie moderatur. Præter mensuram Islandiæ, qvam per B. Gunlögsen Adjunctum Scholæ Bessastadensis inde ab anno 1831 ineundam curavit, varia qvoqve scripta ad studium literarum in Islandia promovendum edidit, qvorum tamen pauca ad religionis doctrinam pertinent [74].

Societas dicta: *hid Konunglega islendska Landsuppfrædingar Fèlag* (Societas Islandiæ erudiendæ) anno 1794 a Justitiario Tribunalis Islandiæ superioris M. Stephanæo, Præfecto Islandiæ O. Stephanæo, Episcopo Dr Joh. Finnæo, Præfecto borealis et orientalis Islandiæ qvadrantis St. Thorarini, Assessore St. Stephanæo, Officiali M. Magnæo, atqve Biörno Gottskálki filio ad cognitionem et literas in Islandia propagandas condita est [75];

---

74) Ex qvo condita fuit, Ephemerides qvotannis edidit, ɔ: primum *Sagnablöd* (Schedas narrationum) in 4to per decennium ab anno 1817 ad 1826 incl. auctore plerumqve F. Magnæo, deinde *Skírnir* in 8. ab anno 1827—1840, variorum auctorum opera. Hæ Ephemerides, qvænam qvovis anno memoratu digna ubicunqve terrarum et gentium evenerint, breviter exponunt; continent etiam indicem librorum in Dania noperrime editorum, gravissima Societatis acta, annuas proventuum et expensarum rationes, albumqve sociorum. Præterea typis excudi curavit 1) *Sturlunga Saga*, sive Chronicon Islandiæ magnum, qvod res rum interitu Rei publicæ Islandicæ cohærentes, (Seculis 11o 12o ac 13o.) narrando perseqvitur, et vitam Episcopi Arnæ Thorlaki filii, sive hierarchiæ certamina (Seculo 14o.); 2 Tom. 4 Sectiones, 1817—1820 in 4. 2) *Árbækur*, sive annales Islandiæ, ab initio Seculi 14. ad annum 1743 10 Tomi. 1821—1833, in 4., auctore Jona Espolin Toparcha Skagafiordensi. 3) *Landaskipunarfrædi* (Geographia universalis), cum Introitu, Systema mundi Geographiamqve physicam continente, auctore G. Johnsen Regi a Consiliis Status, Th. Sveinbiörni filio Justitiario tribunalis Islandiæ Superioris ac Gunnlaugo Oddi filio, Assessore Consistoriali, 5 Tomi, 1821—1827 in 8., additis Tabulis geographicis. 4) *Stepháns Olafssonar Liódmæli*, sive carmina islandica seculo 17mo. conscripta, cum vita auctoris cura F. Magnæi, 1823 in 4. 5) *Æfisaga Jons Eirikssonar* sive Vita Jonæ Ericii Regii a Consiliis Conferentiarum auctore Sveino Pauli filio, (cum imagine), 1828 in 8. 6) *Rasks Lestrarqver*, libellus pueris legendus, 1830 in 8. 7) *Grasafrædi*, de herbis maxime islandicis agens cum usu earum oeconomico et medico, auctore Oddo Hialtalin, 1839; in 8o. 8) *Islendskt Málsháttasafn*, ɔ; Proverbia islandica in unum collecta a Præposito Gudmundo Jonæo, 2 Tomi, 1831, in 8. 9) Jonæ Thorlaki filii versio Kloppstokkii Messiæ islandica, 2 Tomi, 1835—1838, in 8. 10) Franklini et Oberlini vitæ, in sermonem islandicum translatæ a Stud. philol. J. Sivertsen et Stud. Theol. O. Paulsen, 1839, in 8 11) Liber medicus a Dr. I. Hialtalin conscriptus. De ratione, qva aqvis submersi in vitam revocari possint; de ægrotorum examinatione et de utilitate aqvæ. 12) Vita Thorvaldsonii, interprete M. Haconi filio stud. Theol., imagine artificis celeberrimi ornata prelo jam parata est.

75) Hoc deinde societatis istius nomen aliud ɔ: *Visinda stiptun* excepit.

qvæ initio satisnumerosa litterisqve Regiis anno 1800 d. 27 Junii datis, patrocinium illi promittentibus, multa, libris edendis sedulo et gnaviter incubuit, verum deinde, Episcopo Joh. Finnæo 1796 vita defuncto, annonæqve gravitate, qva Islandia primis hujus seculi annis magnopere vexabatur, animos a studiis avocante, sociorum numerus paullatim ita decrescere illorumqve opera adeo torpescere cæpit, ut ad M. Stephanæum hujus instituti moderandi indivisa potestas brevi perveniret, qvam rem Præfectus St. Thorarini ad Cancellariam Regiam indignabundus detulit, idqve effecit, ut hæc M. Stephanæum omnium, qvæ ad statum Societatis istius illustrandum spectarent, rationem reddere juberet (16 Julii 1803); qva provincia tum qvidem aliqvatenus defunctus est; verum deinde cum anno 1823 de hac Societate nil certi exponere valeret, anno seqvente Præfecto Episcopoqve Islandiæ imperatum fuit, ut e qvot ac qvibusnam sodalibus constaret, Cancellariæ indicarent, qvod mandatum Rescripto Regio 18 April. 1827 repetitum fuit; ex qvo inde tempore evanuisse, aut certe nihil memoratu dignum gessisse videtur. Societas Bibliophilorum *(Biblíufélag)* anno 1816 d. 10 Septemb. in Islandia instituta fuit, cui Rex 60 imperiales Resolutione d. 22 Aprilis 1818, conatibus ejus sublevandis qvotannis concessit, et subinde d. 5 Augusti ejusdem anni se illi in posterum patrocinaturum pollicitus est. Hujus Societatis cura annis 1825 et 1826 Novi Testamenti nova versio islandica publici juris facta est et jam Veteris Testamenti Versionem recognitam prelo subjiciendam curavit. His Societatibus, qvæ ad literarum cognitionem et amorem, non solum inter clericos, sed etiam inter rusticos fovendum spectarunt, accedunt aliæ libris colligendis et lectitandis institutæ, qvarum prima circa annum 1790 ab Officiali M. Magnæo condita 5 toparchias ɔ: Gullbringensem, Kiosensem, Arnesensem ac Rangarvallensem complexa est. Huius Societatis moderator primum Episcopus Joh. Finnæus electus est, deindeqve post mortem ejus M. Stephanæus, qvo Havniam anno 1799 profecto, tantopere elanguit, ut paullo post interiret [76]). Similem librorum collectionem anno 1792 Præfectus borealis et orientalis Islandiæ qvadrantis Stephanus Thorarini in toparchia Hunavatnensi, Skagafiördensi ac Eyafiördensi condidit [77]).

---

76) Hujus societatis librorum reliqviæ, auctione constituta, tandem divenditæ fuerunt, earumqve pretium, 121 imp. 8 sol. efficiens, juxta Resol. Canc. Regiæ 13 Apr. 1830 Bibliothecæ generali Islandiæ cessit (ɔ: Islands Stiftsbibliothek).

77) Exstant etiam aliæ minores hunc in finem institutæ societatis, nobis parum notæ, qvarum, qvæ in insula *Flatey*, intra toparchiam Bardastrandensem sita, reperiuntur, maxime me-

Bibliotheca, qvæ a dioecesi Islandiæ nomen habet, Professori Havniensi C. Rafn, Regi a Consiliis Status, viro de Antiqvitatibus septentrionalibus literisqve islandicis optime merito, originem suam debet, cujus dirigendæ munus anno 1826 die 4 Augusti, Præfectus Islandiæ Hoppe, Episcopus Steingrimus Jonæus, Medicus provincialis I. Thorsteinæus ac Mercator Ebbesen in se susceperunt, et a Rege impetrarunt, ut formulam illius constitutionis d. 15 Novemb. eodem anno confirmaret. Hujus bibliothecæ mentionem hic ideo faciendam esse putavimus, qvod illius legum articulo 1mo sancitum est, in eligendis libris non modo literatorum rationem esse habendam, sed iis qvoqve instruendam esse, qvæ intelligentiæ plebis excolendæ potissimum inservire videantur.

§ 34.

Qvantum ad animos moresqve vulgi efformandos *scholarum popularium* institutio conferat, non est qvod multis dicamus, cum hanc rem omnium excultarum gentium experientia abunde confirmet; in Islandia vero paupertas Rusticorum, tempestates, prædiorum intervalla aliæqve res huic terræ peculiares talia suscepta hucusqve plerumqve disturbarunt. Attamen nonnulla hujus rei efficiendæ conamina periodus nostra exhibere potest, namqve anno 1759 Jonas Thorkilli filius Rector scholæ Skalholtensis facultates suas omnes in prædiis et 4000 Jochamicorum summa consistentes orphanis et pauperibus pueris in toparchia Gullbringensi ea conditione moribundus legavit, ut in eorum gratiam schola ædificaretur, in qva decenter educarentur et ad vitam pie honesteqve agendam subministrarentur; ejusqve testamenti exsecutores Præfectum Islandiæ Episcopumqve Siællandiæ constituit. Hæc pecuniæ summa mox locata paullo post testatoris mortem nescio qvo casu ita diminuta est, ut anno 1783, exceptis prædiis,

---

morabiles esse putamus, scilicet: 1) *Flatey Framfora stiptun*, (institutum profectibus in Flateya promovendis) a Parocho Olao Sivertsen ejusqve uxore Johanna Friderika condita et a Rege d. 3 Octob. 1833 confirmata. Hi conjuges 100 librorum volumina totidemqve imperiales huic usui dicaverunt, ita ut profectus in literis, morum probitate aliisqve virtutibus intra paræciæ istius limites facti qvotannis remunerentur, libri autem lectitandi per paræciam freqventer dispergantur. Hæc institutio, qvam 4 viri moderantur, 800 librorum partim islandico, partim danico sermone conscriptorum volumina jam possidet, nec non 130 imperiales, qvorum 100 in ærario Regio locati sunt. 2) *Bardastrandarsyslu lestrarfélag*, societas anno 1840 in insula Flatey collocata 500 librorum volumina continet, qvæ Mercator (Agent) Gudmundus Scheving annis 1836—36 per benignitatem Danorum huuc in finem congessit.

modo 5700 imperiales efficeret, sed ad finem anni 1793 sors et usura 8750 imperiales adæqvarunt. Ejus beneficio operaqve Præfecti Islandiæ O. Stephanæi anno demum 1791 schola Hansastadis in toparchia Gullbringensi 16 pueris educandis et informandis condita, verum deinde post aliqvot annos iterum destructa fuit. Qvod reliqva istius legati fata attinet, hæc pauca monenda habemus: defuncto testatore, tota pecuniæ summa locata Episcopi Siællandiæ curæ demandata est, præter syngrapham regiam 700 imperiales efficientem, qvæ anno 1787 a mercatore Hafnarfiördensi ad Præfectum Islandiæ Levetzow ideo missa est, ut annuam illius usuram consectaretur; verum hoc ipso tempore mutata et ad alios transeunte negotiationis islandicæ forma, syngrapha per biennium sterilis qvievit, donec Præfectus anno 1789 hanc rem ad Cancellariam Regiam qveribundus detulit, qvæ Episcopum Siællandiæ Dr. Balle jussit (16 Octob. 1790) usuras hujus pecuniæ collectas sorti addere; anno 1822 (d. 30 Aprilis) Præfectus Islandiæ Moltke, statum legati ad Cancellariam referens svasor & auctor fuit ut usura pecuniæ prædiorumqve reditus nonnullis pauperibus pueris apud rusticos probitate industriaqve conspicuos sustentandis & educandis adhiberetur, in qvam sententiam Episcopus Siællandiæ Cancellariaqve discesserunt [78]). Anno 1834 Præfectus Krieger, venditionem prædiorum legato lucrosam fore ratus, de duorum in toparchia Borgarfiördensi prædiorum partibus abalienandis Episcopum Siællandiæ per litteras consuluit, qvi eum rem ad Cancellariam detulisset, id responsi retulit (13 Januar. 1835), prædia ista, si formula legati constituendi non impediret, auctionibus constitutis divendi posse, ea tamen lege, ut pretium juxta normam pecuniis pupillaribus institutorumqve publicorum in Islandia facultatibus locandis præscriptam qvæstuosum redderetur. Hæc prædiorum segmenta (ɔ: 10 Hundredæ villæ *Kialardalur* et 6 Hundredæ villæ *Eystrileirárgardar*) 160 imperialibus venierunt, qvæ venditio d. 4 Maii 1836 a Rege confirmata est; eodemqve anno villa *Kalmannstörn* intra toparchiam Gullbringensem sita 933 imper. divendita fuit, qvam rem Rex (21 Decemb. 1836) ratam esse jubens Præfecto Episcopoqve Islandiæ id negotii mandavit, ut reliqva legati prædia data occasione sensim sensimqve auctionibus constitutis vendere tentarent, factasqve licitationes cum Episcopo Siællandiæ communicari ac postea sibi approbandas mitti curarent. Deinde anno 1837 tres villæ ad hoc legatum pertinentes (ɔ: ½ *Dadastadir*, ½ *Ingveldarstadir* ac *Sveinskot*) in toparchia Skagafiördensi 1139 imperialibus alienatæ sunt, qvam licitationem Rex 5 Decemb. eodem anno confirmavit, annoqve seqvente villa

[78]) cfr. Epist. Canc. 15 Junii 1822 ad Episcopum Siællandiæ.

deserta *Litlahöfu* in toparchia Gullbringensi 314 imperialibus mutata fuit, annuente Rege 8 Aug. 1838, et paullo post prædium *Drángahlíd* in toparchia Rángarvallensi unacum qvibusdam vaccæ æqvamentis 1682 imperialibus & 28 obolis venditum fuit, qvod a Rege d. 30 Januarii 1839 ratum factum est. Circa annum 1828 Gunlaugus Oddi filius Pastor cathedræ Reikiavikensis & Assessor Consistorialis, Ulstrup Qvæstor et Assessor militaris, O. Finnæus Præfectus toparchiæ Gullbringensis, qvi deinde Assessor Tribunalis superioris evasit, necnon mercatores Ebhesen et Sivertsen in emporio *Reykiavík* scholam pueris informandis popularem, venia Præfecti et Episcopi Islandiæ impetrata, fundarunt, qvæ institutio partim pecunia a Collegio Cameræ ædificio scholæ conducendo assignata, partim auxilio a legato Thorkillini promisso, partim deniqve parentum contributionibus superstructa est. Sed cum idonei hujus ludi magistri in Islandia non reperirentur, Præfectus et Episcopus Islandiæ per litteras Cancellariam Regiam rogarunt, ut alicui in Seminariis Daniæ edocto, qvi muneri obeundo par esset, hæc provincia demandaretur, aut Islandorum aliqvis arte pædagogica imbuendus in Daniam mitteretur, qvod etiam Cancellaria permittens Præfecto et Episcopo imperavit, ut duos juvenes islandicos circa 18 annos natos eligerent eosqve in Daniam mittendos curarent, ubi in aliqvo Seminario scholis gratuitis fruerentur. (Epist. Cancell. 9 Octbr. 1830). Hanc veniam Rex deinde (ɔ: 12 Martii 1832) ita dilatavit, ut duobus istis Islandis, non solum scholæ gratuitæ, sad pretium qvoqve itineris, cibaria, qvamdiu in Seminario commorarentur, vigintiqve imperiales vestibus emendis qvotannis concederentur. Attamen Præfectus et Episcopus hucusqve, qvantum nobis constat, non nisi unum Islandum (e: Petrum Gudjoni filium) ad artem pædagogicam addiscendam in Daniam trajicere jusserunt, qvi studiis in Seminario *Jonstrup* perfunctus moderamen scholæ popularis supra commemoratæ jam in se suscepit. — In talium scholarum usum, si forte in Islandia institui possent, rogatu Episcopi Steingrimi Jonæi, Rex Fridericus Sextus d. 21 Aprilis 1825 octo plena et perfecta tabularum exemplaria unumqve libri de mutua juventutis institutione ab Abrahamson et Mönster exarati concessit. Cum vero deinde Episcopus Steingrimus Jonæus plures, ob causas ut credo antea dictas, scholas in Islandia populares non facile condi posse videret, ne tamen pueri pauperes omnibus eruditionis præsidiis distituerentur, anno 1838 d. 12 Decemb. litteris ad Cancellariam missis, rogavit, ut in gratiam singulorum, unum libelli præcepta religionis christianæ tradentis, unum Lutheri Cathechismi minoris unumqve Novi Testamenti exemplar publicis pauperibus alendis sumtibus coëmerentur, qvam rem ad tempus con-

cedendam esse Cancellaria declaravit (d. 23 April 1839[79]). Præter pecuniam a Thorkillio scholæ pueris instituendis legatam, usuram qvoqve 6000 imperialium Hanseu, Regi a Consiliis Conferentiarum, utilibus susceptis et institutionibus in Islandia, Færeyis, Finmarkia nec non Grönlandia promovendis donavit, ad qvod munus accipiendum, a Rege d. 7 Aprilis 1802 sancitum, inter alia, eximia rebus scholasticis puerisqve educandis adhibita cura aditum aperit[80]. Ducentorum qvoqve imperialium usuram, Guttormus Thorsteini filius, Præpositus Septentrionalis toparchiæ Mulcusis, iis, qvi sermone islandico bonos et populares, aut de physica, historia naturali, re rustica aut deniqve de ethica christiana libros concinnarent, legavit, qvod ad mandatum Regis anno 1837 d. 29 Decemb. a Cancellaria confirmatum fuit.

§ 35.

Cum igitur scholæ populares in Islandia vulgo condi non potuerint, ab antiqvissimis inde temporibus institutio liberorum curæ parentum atqve parochorum relicta fuit, qvorum indefessæ vigilantiæ adscribendum est, qvod per nostram periodum juventus islandica in notitia religionis, historia, imprimis patriæ, scribendi, legendiqve arte necnon arithmetica passim haud mediocres progressus fecit, adeo ut peregrini, recentioribus temporibus Islandiam invisentes fateantur vulgus islandicum nullius terræ plebi his rebus secundum esse. Qvod religionem attinet, ad subtiliorem ejus notitiam majoremqve in ea tradenda et addiscenda diligentiam provocandam haud parum contulere: Rescriptum 2 Julii 1790, qvod officia parentum huc spectantia distincte exponit severeqve inculcat; Edicta 29 Maii 1744 de catechetica juventutis institutione; 27 Maii 1746 de annua visitatione a parochis ostiatim instituenda; 29 Maii 1744 et 25 Maii 1759 de confirmatione catechumenorum; qvamvis enim initio hæc præcepta plus justo sæpius negligerentur, cum homines indocti plerumqve et rudes ea rite exseqvi parum valerent, attamen, aucto sensim sensimqve apud clericos majore literarum amore, accensaqve clariore apud plebem veritatis luce, recentioribus temporibus lætiores utiqve fructus tulerunt; qvam vero lente cunctanterqve germinaverint, documento sunt crebræ de his rebus agentes Collegiorum Regiorum Epistolæ et Episcoporum monita, cujus

---

[79]) Resolutione Regia 26 Januarii 1803 Islandus Biarnius Haldori filius in seminarium, qvod Blaagaard vocatum est, receptus fuit, verum inde nil boni ad rem Islandiæ scholasticam redundasse videtur.

[80]) vide ad finem Capitis Litr. H.

ut pauca adferamus exempla, Generale Ecclesiarum Inspectionis Collegium, litteris ad Episcopum Finnum Johannæum anno 1757 d. 24 Maii datis cavit, ne qvis dioecesis Skalholtanæ parochus ullum, qvi legendi artem non calleret, puerum ad actum confirmationis in posterum admitteret, nisi Episcopus gravioribus causis adductus aliqvem hac lege solveret; qvod præceptum ejusdem Collegii Epistolis datis 18 Maii 1758, 25 April. 1759, 10 April. 1760 porro inculcatum fuit. Cum Epistola proxime commemorata Episcopo F. Johannæo Resolutiones et Monita de hac causa edendi potestatem concederet, mox anno eodem in Synodo Generali, ad universum diæceseos suæ Clerum litteras circumferri curavit, qvibus declaravit, unicuiqve parocho, vilissimis præbendis præfecto, qvi sine Episcopi venia pueros legendo nihil aut parum exercitatos ad Confirmationem admitteret, prima vice pro singulis qvatuor, si vero aliqvam e lautioribus præbendis haberet, octo, decem, duodecim vel sedecim imperialium mulctam esse erogandam, sed eum, qvi hujus criminis bis convinceretur, secunda vice officio removendum; qvod Monitum biennio post d. 17 Maii Generale Ecclesiarum Inspectionis Collegium ratum habuit[81]. Ad aliud qvoqve vitium Sacerdotes islandici valde proclives fuerunt, præcipitantiam dico, qva ad pueros vel decem annos natos confirmatorum numero adscribendos diu ferebantur, causam interserentes, de catechumenorum confirmandorum ætate in Islandia legibus nihil esse constitutum, unde Cancellaria Regia necessum habuit, per litteras 26 Maii 1781 Præfecto Islandiæ Thodal Episcopisqve F. Johannæo ac Jonæ Teiti filio præcipere, ut Edictum 25 Maii 1759 de juventutis Confirmatione in Islandia divulgari curarent; ex qvo inde tempore cacoëtes istud magis magisqve obsolescere cœpit.

§ 36.

Periodo nostra duo potissimum libri pueris islandicis religione christiana imbuendis adhibiti fuerunt; primum qvippe Αληθεια κατ᾽ ευσεβειαν, (Sandhed til Gudfrygtighed — Sannleiki Gudhrædslunnar), sive Explicatio Catechismi, ab Erico Pontoppidano, Acad. Havn. Procancellario adornata, jussu Regis 22 Aug. 1738 in Islandiam introducta, qvæ ab Episcopo Haldoro Briniulfi filio in vernaculam primum translata annoqve 1742 Havniæ edita est, deinde ab Hugone Sigurdi Parocho Stafafellensi et Toparchiæ Skaptafellensis Præposito, postea sacerdote Breidabolstadino in *Fliotshlyd*, cujus nova tran-

[81]) cfr. etiam de hac re Rescr. 2 Julii 1790 § 9 supra pag. 185 allatum; deniqve Rescripto 14 Novemb. 1832 Episcopi Islandiæ arbitrio relictum est, privilegia ex Edicto 23 Martii 1827 nonnullis catechumenis confirmandis concedenda ad conditionem locorum temporumqve accommodare.

slatio prodiit Havniæ 1746 et Holis 1759, 1764 ac 1769. Hujus libri compendium qvoddam a Vigfusa Jonæo Parocho Miklaholtensi elaboratum Havniæqve 1770 publici juris factum Epistola Generalis Ecclesiarum Inspectionis Collegii ad Episcopos Islandiæ data 26 Martii 1772 institutioni juventutis adhiberi prohibuit; deinde vero Pontoppidani Qvæstiones Episcopi Dr. Balle liber præcepta religionis christianæ tradens excepit, cujus, Resolutione Regia 25 Sept. 1795 Islandis imperati, versio islandica sub auspiciis Episcopi Joh. Finnæi a Mag. Einaro Gudmundæo elaborata anno 1797 e prelo prodiit, qvæ tamen non statim, sed demum post qvatuor annos vulgo recepta fuit, hunc enim terminum in Resolutione nuper dicta designatum Epistola Cancell. 25 Aug. 1798 ab editione libri (ɔ: anno 1797) constituendum esse declaravit[82]).

§ 37.

Disciplina ecclesiastica severe satis exercita fuit, cum Episcoporum pleriqve, doctrina æqve ac virtutibus insignes, Clerum sibi subjectum hortando, monendo atqve castigando a vitiis avocare, et ad muneris sui officia diligenter exseqvenda adducere conati sint, nec facile in gravioribus delictis connixerint; qvin immo in priore hujus periodi parte consqve prodire solebant, ut parochos peccati alicujus convictos non tantum munere, verum etiam omnibus præbendæ reditibus statim privarent, qvo factum est, ut victu necessario destituti causam pro se dicere neqvirent. Huic rei Rescriptum Regium datum 5 Maii 1779 medelam attulit, qvod Rescriptum 8 Decemb. 1741 ad Islandiam extendens, verba legis de prævia remotione ab officio, non de reditibus, sed modo de munere intelligenda esse declarat, ita ut remotus usqve ad exitum causæ proventibus fruatur.

§ 38.

Qvod *vitam et mores* tam Sacerdotum qvam plebis islandicæ attinet, satis qvidem crebra hac periodo delicta haud secus ac antea occurrunt, attamen in totum

82) Hic liber primum sumtibus Societatis Islandiæ instituendæ editus fuit, deinde vero, omnibus exemplis divenditis operaqve Societatis istius magis magisqve langvescente, Episcopus Geirus Vidalin apud Cancellariam Regiam de hac librorum penuria qvestus, statum Societatis talem esse contendit, ut novam libri editionem curare neqviret, qvam rem, a M. Stephanæo Societatis moderatore negatam, cum argumentis historicis probasset (22 Aug. 1816), 5000 hujus libri exemplaria sumtibus Orphanotrophii Havniensis edita et per M. Stephanæum Societati Islandiæ instituendæ tradita sunt.

populum injurii essemus, si ei ut vitium regnans singulorum casus imputaremus, cum persvasum habeamus, Islandorum cogitandi agendiqve rationem hodie urbaniorem atqve magis perpolitam esse. Ad Sacerdotum aliorumqve ebrietatem coërcendam Rescripta 3 Junii 1746 et 26 Junii 1782 data fuerunt, neqve deinde, qvantum nobis constat, ullæ de hoc vitio Cleri islandici qverelæ occurrunt, donec anno 1827 Catechista qvidam ad templum St. Petri, naucleri Flensburgensis, nomine Philip Schultz, relationibus innixus ad Cancellariam Regiam detulit, compotationes diebus festis ad templum Berufiördense et alibi in Islandia obtinuisse, qvæ tamen postea criminatio, argumentis ab Episcopo Islandiæ St. Jonæo additis, omnino diluta fuit; nec majore jure Toparcha Skaptafellensis Lydus Gudmundi filius anno 1779 apud Cancellariam de eo qvestus est, qvod Pastores islandici homines concubitus reos ad usum sacræ coenæ nimis præcipitanter admittendo, mulctas peccantibus irrogatas exigendi Toparchis occasionem præciderent et in scelerihus perseverandi pervicaciam nutrirent, cum deinceps Præfectus Islandiæ Thodal Episcopusqve Finnus Johannæus luculenter probarent, præter qvam qvod legibus publicis cautum esset, ne qvis ob has causas a sacra coena abstineretur, hanc criminationem negligentiæ, qva in mulctis exigendis ipse Toparcha uteretur, originem suam debere (cfr. Epist. Canc. 29 Jan. 1780).

§ 39.

Qvamvis in Historia Islandiæ Ecclesiastica Tom. III. p. 521 Episcopus F. Johannæus status Islandorum oeconomici, qvalis Periodo superiore fuerit, mentionem aliqvam fecerit, nosqve tanti Viri, etsi non passibus æqvis, vestigiis insistere conati has qvoqve res commemorare deberemus, attamen, cum gravissima illarum momenta ad conditionem Sacerdotum constituendam et mutandam spectantia supra in § 21 tetigerimus, reliqva tanti sunt ambitus tantumqve a scopo nostro remota, ut ea hoc loco prætereunda rati, Historiæ civilis Concinnatoribus uberius enucleanda reservemus.

Litr. A.

Cancellie-Skrivelse til Biskoppen over Island ang. Ministerialböger (27 Aug. 1833).

Cancelliet har under D. D. tilskrevet samtlige Biskopper i Danmark saaledes som vedlagte Gienpart udviser. Ved at meddele Deres Höiærværdighed Underretning

herom, skulde man tienstligst udbede sig Deres gode Tanker om, hvilke af de foranförte Bestemmelser kunde finde Anvendelse i Island.

Circulaire. Til samtlige Biskopper i Danmark (Siællands undtagen).

Cancelliet har bragt i Erfaring, at uagtet den ved allerhöieste Rescript 1ste Dec. 1812 angaaende Indretningen af Ministerial Kirkebögerne, tilsigtede Orden og Fuldstændighed i disse vigtige Bögers Förelse i det hele heldigen er opnaaet, saa blive dog ikke de forskiellige Schemata, hvoraf disse Böger bestaae, overalt benyttede saaledes, at enhver Oplysning, som af Præsten kunde blive begiært om de paagiældende Individer, altid kan faaes med den Lethed og Hurtighed, som vilde giöres muelig ved en fuldkommen hensigtsmæssig Benyttelse af hine Schemata. Cancelliet skulde derfor tienstlig anmode Deres Höiærværdighed om, behageligen at ville paalægge Sognepræsterne i det Dem anbetroede Stift ved deres Ministerialbögers Förelse for Fremtiden at iagttage fölgende:

a) Præsten bör efter den Oplysning, som han i Overeensstemmelse med Plac. 19de November 1811 § 6 erholder ved Foreviisning af de udstædte Vaccinations-Attester, strax derom giöre Antegningsrubrikken der, hvor det paagiældende Individ findes anført; naar det er födt i Sognet, i Schemaerne over Födte, og i det modsatte Tilfælde, paa Tilgangs-Listerne, og hvad de Individer angaaer, som allerede inden deres Ankomst til Sognet ere vaccinerede, bör lignende Antegning giöres, saasnart han ved den befalede Foreviisning af Skudsmaal eller Skudsmaalsbog derom kommer til Kundskab. Ovenmeldte Antegning bör indeholde naar og af hvem Vaccinationen er iværksat.

b) For at Præsten med Lethed og Nöiagtighed kan give den i Canc. Circ. af 8 Oct. 1796 e foreskrevne Attest om de i et fremmed Lægd afdöde Landmilitair-Reserver, bör det i saa Henseende Fornödne og in specie den Dödes Födested og Faderens Navn anföres, ved Dödsfaldets Indtegning paa det vedkommende Schema, hvor slig Oplysning bliver at anbringe under Rubrum „Stand, Haandtering og Opholdsted.“ Ligeledes bör Oplysning om andre Afdödes Födestæder og Fædre indföres i fornævnte Rubrik, forsaavidt den uden Vidtlöftighed og Vanskelighed kan faaes.

c) I Schemaerne over Confirmerede bör i Rubriken: „Confirmandens Alder efter Dag og Datum m. v.“ tilföies, hvor Confirmanden er födt, naar Confirmationen har funden Sted, og hvis Confirmanden ei havde den lovbestemte Alder, om Dispensation i denne Henseende er given. I Rubriken:

„Dom angaaende Kundskab og Opförsel“ bör Anförsel skee om Dispensation er meddeelt i Henseende til Kundskaber.

d) I Schemaet over Copulerede bör, i Henhold til Bestemmelsen i Forordn. 30te April 1824 § 14, tilföies i Rubriken: „Anmærkninger“ naar Vielsen er forrettet i et andet Sogn, end det Bruden er Medlem af, saa bör det og i bemeldte Rubrik anföres, om foregaaende Lysning har fundet Sted eller ei og i sidste Fald Hiemmelen herfor.

e) Paa Tilgangslisten bör Aar og Datum, da Tilgangen har funden Sted, anföres i den förste Rubrik og i Rubrikken: „hvorfra ankommen“ bör tilföies, fra hvem og under hvilken Datum Personen har Skudsmaal, og endelig bör i Rubrikken „Anmærkninger“ anföres, om noget Særligt er at bemærke i Henseende til Skudsmaalets Indhold.

f) Paa Afgangslisten bör Aar og Datum, da Afgangen har fundet Sted, anföres paa den förste Rubrik og i Rubrikken: „Anmærkninger“ bör Sognepræsten tilföie sine Bemærkninger om den Afreistes Forhold i Menigheden.

Det fölger iövrigt af sig selv, at alt hvad der saaledes bliver af Præsten at indföre i det Exemplar af Kirkebogen, som han holder, ogsaa bör gaae over i det andet Exemplar, som vedkommende Kirkebetient, i Overeensstemmelse med Reser. 1 Decbr. 1812 har at före under Præstens Opsyn.

Da man desuden har Grund til at formode, at det almindelige Indförelses-Schema ikke overalt föres tilbörlig, og Cancelliet maae ansee dette Schema saa meget mere nyttigt, som det vækker Præstens Opmærksomhed paa, om hans Ministerialbog i alle dens Dele er fört med tilbörlig Fuldstændighed og Nöiagtighed, og letter de overordnede Embedsmænd den hermed fornödne Control, saa skulde Collegiet tienstlig anmode deres Höiærværdighed om, behageligen at indskiærpe Sognepræsterne i . . Stift, at de med pligtskyldig Nöiagtighed före dette Register. Deres Höiærværdighed vilde derhos behageligen paalægge de vedkommende Provster, at de ved deres Visitatser anvende særdeles Opmærksomhed paa at undersöge, hvorvidt Præsterne efterkomme deres Pligt, saavel i sidstnævnte Henseende, som i Henseende til, hvad der ellers, deels allerede forhen ifölge denne Cancelliets Skrivelse, paaligger dem ved Förelsen af Kirkernes Ministerialböger, samt i Tilfælde af nogen Forsömmelse erindre Vedkommende derom. Og maa Cancelliet ligeledes anmode Deres Höiærværdighed om, at ville ved Deres Visitatser have nöie Indseende hermed.

Litr. B.

Cancellie-Skrivelse til Biskoppen over Island, ang. Ministerialböger. (9 Junii 1835).

Efterat have modtaget Deres Höiærværdigheds behagelige Betænkning af 6 Febr. d. A. angaaende Anvendelsen i Island af de i Cancelliets Circulairskrivelse af 27 August 1833 til samtlige Biskopper i Danmark om Förelsen af Ministerialböger, indeholdte Bestemmelser, skulde Cancelliet tienstlig tilmelde Deres Höiærværdighed til b. E. og v. F. at bemeldte Circulairskrivelse af 27 Aug. 1833 bestemmes som gieldende for Island, dog saaledes:

1) at den under b nævnte Punct bortfalder, forsaavidt den omhandler Landmilitair-Reserver og 2) at e og f anvendes forsaavidt det er muligt. Med Hensyn til at Deres Höiærværdighed har yttret, at Jevnförelses-Schemaet af Præsterne paa flere forskiellige Maader föres, skulde man tienstlig tilmelde Dem, at man finder det nödvendigt, at Jevnförelsesregistret indrettes alphabetisk med fortlöbende Nummere for hvert Bogstav for sig, og at det behandles som en fortlöbende Afdeling, der ikke afbrydes, om end Ministerialbogens övrige Afdelinger faae nye Protocoller, og Cancelliet anseer det derfor rigtigst, at Jevnförelsesregistret altid indbindes for sig selv, og faaer en saadan Störrelse, at det kan benyttes til en Mængde Ministerialböger.

Litr. C.

Cancellie-Skrivelse til Stiftamtmand Stephensen ang. Forligelsesvæsenet. (25 Aug. 1798).

P. M.

Efterat have paa det nöieste overveiet de hertil indkomne Forestillinger og Forslage ang. Forligelsesvæsenets Indretning paa Island, skulde man herved tienstlig melde: at ligesom der intet kan være imod, at Sysselmændene udnævnes til Forligelses-Commissarier der i Landet paa de Steder, hvor ingen andre findes, saa paatvivles det ikke heller, at der jo maae være adskillige Præster der paa Landet, som have de Egenskaber der udkræves for at være Fredsmæglere. Iövrigt bör altid en af de forstandigste og mest agtede Mænd af Bondestanden tillige have Sæde i Commissionen. Endelig venter Cancelliet, at (Tit.) i det Dem anbetroede District vil i Overeensstemmelse med Forordningen angaaende Forligelsesvæsenet, dens Aand, Öiemærke og Forskrift, organisere Forligelsesvæsenet paa den mest fuldkomne Maade, som Landets locale Omstændigheder tillade.

Ligesaadant Brev afgik under samme Dato til Amtmand Stephen Thorarensen og Joachim Christian Wibe.

Litr. D.

Cancellie-Skrivelse 1) Til Biskoppen over Island. 2) Amtmanden over Nord- og Öster-Amtet, (19 Febr. 1822).

Afgangne Conferentsraad og Deputeret i det kongl. Rentekammer Erichsen har som (Tit.) formodentlig bekiendt, i sin Tid foranstaltet en Collect i Christianssands Stift i Norge til Fordeel for Geistligheden i Holum Stift i Island. Efterat Conferentsraad Erichsen, som i levende Live successiv havde opsendt Summer af den indsamlede Collect til Island, var afgaaet ved Döden, indlevereda hans Enke til dette Collegium 2de kongl. Obligationer til Belöb 1350 Rbd. 24 Sk. som af Erichsen vare kiöhte for en Deel af den indsamlede og ikke opsendte Capital. Ved at afhænde bemeldte tvende Obligationer og ved Hielp af de oplagte Renter er Cancelliet kommen i Besiddelse af tvende kongl. Oblig. nemlig 1) en kongl. Oblig. af 19 Juni 1821 Nr. 282, stor 1951 Rbd. 4 Sk. 2) en saakaldet Kaper-Obligation af 13 Febr. 1811 Nr. 1420, stor 100 Rbd., og begge disse Obligationer ere forsynede med Paategning, at de tilhöre det ved afgangne Conferentsraad Erichsen til Fordeel for Geistligheden i forrige Holum Stift i Island indsamlede Legat. Hvorom Canc. ikke har villet undlade herved tienstlig at meddele (Tit.) Underretning med Tilföiende, at der foruden bemeldte Legat stort 2051 Rbd. 4 Sk. Sölv, endnu haves en Rentebeholdning af 232 Rbd. 5 Mk. 1 Sk. Sedl. og Tegn.

Litr. E.

Cancellie-Skrivelse til Biskoppen over Island om Enkepension m. m. af Kalvetiörn og Utskaale Kald. (1 Marts 1817).

I Forestilling af 25de Febr. sidstl. har Deres Höiærværdighed andraget for Cancelliet, at Kalvetiörn Sognekald i Guldbringe Syssel, hvis Indtægt ifölge Specification af 1748 belöb sig til 45 Rbd. 3 Mk. ved Hvalsnæs Præstekalds Nedlæggelse og Annexet Niardvigs Forening med samme ifölge Herredsprovstens Attest derved er bleven foröget til 50 Rbd. 3 Mk. og at Utskaale Sognekald, der er specificeeret for 43 Rbd. derved at Hvalsnæs og Kirkevogs Sogne ere blevne samme anneeterede, efter Attest fra vedkommende Herredsprovst, har faaet en Tilvæxt i Indtægten af 16 Rbd. 6 Sk., saaat dets samlede visse Indkomster nu belöbe sig til 59 Rbd. 6 Sk. Med Hensyn hertil haver Deres Höiærværdighed indstillet:

1. at Kalvetiörn Sognekald herefter maae ansees blandt de middelmaadige Præstekald, hvoraf Enkepension efter Reser. 5 Junii 1750 bör svares med $\frac{1}{12}$ Deel af sammes Indkomster, der bestemmes til 50 Rbd. 3 Mk.

2. Enkepensionen af Utskaale Sognekald herefter maae erlægges som af et Kald, der er specificeret for 59 Rd. 6 Sk., samt.

3. at af hvert af disse Præstekald skal herefter, naar der paa samme ikke ere Enker, ifölge bemeldte Rescript, svares aarlig til fattigste Præsteenker 3 Rbmk. S. V. og til Pastores emeritos i Anologie af Rescriptet 14 Febr. 1705 aarligen 4 Rbmk. S. V. — I Anledning heraf skulde Cancelliet tjenstlig tilmelde deres Höiærværdighed til behagel. Efterretning, at foranförte Deres Indstilling Nr. 1, 2 og 3 bifaldes.

Litr. F.

Cancellie-Skrivelse til Biskoppen over Island (30 Octb. 1837), hvorved Stiftsövrighedens Indstilling ang. Vestmannöe Kald bifaldes, nemlig at dette Kald nu bliver at anslaae efter den ældre Specification til 76 Rbd. r. S. og

1. at Enkepensionen af bemeldte Vestmannöe Kald i Overeensstemmelse med allernaadigst Rescript af 5te Junii 1750 maae bestemmes til $\frac{1}{10}$ Deel af Kaldets visse Indtægt 76 Rbd. r. S.

2. at der, naar ingen Præste-Enke er paa Kaldet, herefter ifölge bemeldte Rescript bliver at svare 4 Mk. Specie eller 72 Sk. r. S. aarlig til de fattigste Præsteenker og i Analogie af Rescr. af 14 Mai 1705 2 Rbd. 24 Sk. aarlig til pastores emeritos.

Litr. G.

Vi Christian den Syvende af Guds Naade etc. etc. Giöre Alle vitterligt: At eftersom Studiosus Olaus Olavius hos Os allerunderdanigst haver anholdet om, at det maatte tillades ham paa et beleiligt Sted udi Skalholt Stift paa Vort Land Island at indrette et nyt Bogtrykkerie og derudi at maatte trykke alleslags *verdslige* gamle og nye Böger paa Landets eget saavelsom fremmede Sprog, samt Skoleböger, Lexica og andet deslige til almindelig Nytte; Thi have Vi efter saadan herom allerunderdanigst giorte Ansögning og Begiæring, samt den fra Vores General Kirke Inspections Collegio derover indhentede Betænkning allernaadigst bevilget og tilladt, at fornævnte Olaus Olavius maae udi Skalholt Stift paa Island indrette et nyt Bogtrykkerie. Men som der allerede er et Bogtrykkerie i Holum Stift, hvorudi det er tilladt fornden geistlige at lade trykke andre tienlige og nyttige Böger for Landet, saa skal i det nye Bogtrykkerie i Skalholt Stift, allene være tilladt at trykke alleslags verdslige gamle og nye, især philosophiske, historiske, juridiske og oeconomiske Böger og Skrifter i alle-

slags Sprog; men Skoleböger og Lexica maae det ei befatte sig med, uden saa er, at Holum Bogtrykkerie ikke, efter Stiftamtmandens skriftlige Eragtning havde Leilighed til samme i den forlangede billige Tid at aftrykke; hvorimod Holum Bogtrykkerie forbeholdes Rettighed ei allene at trykke alle geistlige og til Religionen og Gudstienesten henhörende Böger og Skrifter tilligemed Skoleböger og Lexica, men endog at have Frihed til at trykke en eller anden verdslig Bog eller Skrift, som det nye Bogtrykkerie i Skalholt Stift ikke maatte have Leilighed til i en af Authore forlangende billig Tid at trykke efter forhen af Stiftamtmanden givne skriftlig Eragtning, skal bemeldte Olaus Olavius efter hans eget Tilbud af forbemeldte ham forundte Bogtrykkerie svare til Skalholts Domkirke Eet Hundrede Rigsdaler aarlig, hvilken Afgift skal tage sin Begyndelse med Aaret 1776 og bestandig vedvare, saa og Skalholts Domkirke stedse have förste Prioritet i Bogtrykkeriet for samme aarlige Afgivt og dens Restance. Iövrigt skal forhemeldte Olaus Olavius tilforpligtet være et godt og forsvarligt Bogtrykkerie der at indrette og vedligeholde, samt sig derudi efter Loven og de om Bogtrykkerierne udgivne eller herefter udgivende Anordninger tilbörligen at rette og forholde. Forbydende etc.

Kiöbenhavn d. 4 Juni 1772.

Christian R.

Litr. H.

Kongelig Resolution (7 April. 1802) ang. 6000 Rdlr. etc.

— Afgangne Conferentsraad og forrige Deputeret i det Kongelige Rentekammer Hansens Enke tilkiendegav Finants-Collegium, at hendes afdöde Mand havde önsket, at en Capital af 6000 Rdlr. maatte overdrages den Kongelige Kasse, alene mod en aarl. Rente af 4 pCt. til hans efterlevende Enke, imod at denne Rente efter hendes Död maatte anvendes til Præmier for nyttige Foretagender og Anlæg paa Færöerne, i Finmarken, i Island og Grönland. I Henseende til Anvendelsen af disse Renter oplyser et af hende indsendt Document, at han har önsket, at de 240 Rd. aarlig maatte anvendes til Præmier og Opmuntringer og Understöttelser i ovennævnte Lande paa den Maade, at de i de förste 5 eller 10 Aar kom Færöerne alene til Nytte og derpaa i et lige Tidsrum bleve anvendte i ethvert af de andre Lande, samt at derpaa atter begyndes med Færöerne og saa fremdeles i samme Orden som forhen. Blandt en lidet formuende Almue vilde smaa Opmuntringer virke nogen Gavn, og 24 Præmier — hver paa 10 Rdlr. — eller og 4 Præmier paa 60 Rdlr. vilde sikkert ikke være uden Nytte, hvis de bleve anvendte til 1) *udmærket Flid i Skolevæsenet og Börneopdragelsen.* 2) Steenrydning og Stengierders

Opförelse. 3) Myrers eller Moradsers Udgravning, Rydning og Forbedring. 4) Fælledskabers nyttige Ophævelse og nyttige Indhegninger. 5) Öde Gaardes Optagelse. 6) Anlæg af nye Huusmændspladse, naar det tillige tilstrækkeligen bevises, at disse nye Familier kunne have tilstrækkelige Næringsveie. 7) Tuers Bortskaffelse og Engenes Planering i Island. 8) Havers Anlæg og nyttige Urters og Rödders Frembringelse. 9) Nyttig og forsynlig Anvendelse af disse Havesager og nyttige Væxter i Husholdningen. 10) Husflid hvor samme behöver Opmuntring. 11) Forsög til Anlæg af nyttige Skove eller dog til Opelskning af nyttige Træsorter. 12) Husbygning af Steen, hvor saadant findes tienligt, og nyttige Mölle Anlæg. 13) En og anden enkelt Green af Fiskerierne, som ved saa smaa Summer kunne opmuntres. Disse Præmiers Udsættelse, Bestemmelse og Tilkiendelse har Legator ogsaa yttret maaskee bedst at kunne skee ved det Kongelige Landhusholdnings Selskab. Skulde den Tid nogensinde komme, at slet ingen Præmie til disse Gienstande i disse Lande behövedes, da beder han, at Renterne maatte anvendes til *Skoleindretninger eller og til Lönningernes Forbedring for nogle faa af de Præster i Island, hvis Indkomster ikkun ere ringe.*

Resolution. — Med særdeles Velbehag modtage Vi den af afgangne Conferentsraad og Deputeret i Vort Rentekammer Hansens Enke tilbudne og af hendes afdöde Mand til Præmier for nyttige Foretagender og Anlæg paa Færöerne, Finmarken, Island og Grönland bestemte Capital af 6000 Rdlr.; og meddele Vi hende herved den Forsikkring, at hun, saalænge hun er i Live, skal oppebære sammes Renter. Vi ville derhos, at Capitalens Anvendelse til Præmier til de af afgangne Conferentsraad Hansen bestemte Giendstande overdrages Vort Landhusholdnings Selskab; og authoriseres Finants Collegium herved, at lade dette Tilbud offentligen bekiendtgiöre.

Cap. 2.

De Scholis latinis earumqve Rectoribus.

§ 1.

Ad fata Scholarum latinarum inde ab anno 1740 enarranda transituri, absqve re non esse putamus, pauca qvædam de primis illarum incunabulis superiorisqve ævi conditione præmittere, cum brevis harum rerum conspectus subseqventis vitæ scholasticæ enucleationi uno qvasi intuitu percipiendæ nonnihil conducere videatur. Religio christiana, circa annum 1000 in Islandiam introducta, incolas sensu amoreqve literarum imbuit, qvibus crebra per Angliam, Galliam atqve Germaniam itinera suscepta in artibus atqve scientiis, qvarum rudimenta primasqve notiones domi imbiberant, proficiendi occasionem præbuerunt. Jam anno 1058 Episcopus Isleifus scholam Skalholti suis sumtibus propriisqve auspiciis dirigendam aperuit. Ejus vestigia meridionalis Islandiæ viri legerunt, simulqve *Haukadalur* & *Oddi* totidem doctrinæ sedes fuerunt, ubi viri illi literarum studiis imbuti sunt, qvos memoria venerabunda posteritas prosecuta est. Hinc prodiere Ari, auctor *Schedarum*, Sæmundus, *Eddæ* collector, qvi Parisiis literis operam dedit; hinc etiam Snorri Sturlonis nomen immortale sibi acqvisivit. Hæc meridionalis Islandiæ lumina per boreales ejus partes radios qvoqve disperserunt ita ut circa annum 1108 Jonas Ögmundi filius, vir probitate doctrinaqve conspicuus, qvi in schola Skalholtensi literas didicerat cum cathedram episcopalem Holensem conscendisset, philologiam ibi poësin musicamqve tradendas felici cum successu curaret. Fundamentis ita jactis, qvibus docta juventutis islandicæ institutio superstrui posset, utraqve schola de principatu scientiarum, qvæ ad honorem dignitatemqve ducunt, invicem certarunt. Nec tamen diuturnum fuit hoc aureum Islandiæ seculum, sed cum interitu Reipublicæ cessavit, cum bella civilia qvieta musarum habitacula turbarent dominandi qve cupido ab amore literarum Episcopos magis magisqve alienaret. Unde in initio Seculi decimi sexti res scholastica in statum adeo abjectum delapsa fuit, ut ex Instructione Paulo Hvitfeldio Islandiæ Satrapæ a Rege Christiano Tertio die Dominica Reminiscere Anno 1550 data, nullæ in Islandia scholæ triviales essent et perpauci sacerdotes muneri obeundo pares reperirentur. Ut igitur cæcitas ista et ignorantia tolleretur, verbumqve divinum tradi et rite tractari posset, Rex jussit bona Episcoporum motibus atqve turbis assiduo excitatis commissa, in duas partes dividi, qvarum una templis altera scholis cederet, cum vero hæ facultates uni scholæ latinæ ad qvodvis monaste-

rium condendæ, qvod primum in animo Rex habuit, non suppeterent, Paulo Hvitfeldio mandavit, ut duas scholas triviales, unam ad templum cathedrale Skalholtense, alteram ad Holense erigi curaret, qvarum illa 40, hæc vero 24 alumnos complecteretur, utriqve vero suus Rector et Conrector præficeretur, qvi discipulos ad cantum lectionemqve biblicam impellerent, ut ecclesiis parocho destitutis ad scholas hasce templaqve cathedralia confugientibus is, qvi musis atqve virtuti diligentissime militasset vacuæ præbendæ præfici posset; et qvo melius hæc res efficeretur Hvitfeldio porro imperavit, ut in Islandiam profectus Episcopos, Præfectum atqve Qvæstorem convocaret, qvi de hac re deliberarent tantamqve pecuniam illi usui adsignarent, qvanta præceptoribus a alumnis scholarum sustentandis suppetere videretur. Huic qvidem mandato Hvitfeldius primam scholarum fundationem superstruxit, sed procul a consilio Regis discessit, cum et numerum discipulorum Skalholtensium a Rege constitutum imminueret nec ulla huic usui prædia assignaret, sed rem arbitrio Episcoporum omnino relinqveret. modo enim horum utrumqve scholam habere jussit, in qvam nec alii recipiendi essent, qvam qvi Episcopo Rectoriqve ad eam rem aptissimi viderentur, qviqve promitterent, se in studiis diligenter perseveraturos, pie victuros, suoqve tempore Deo et Ecclesiæ operaturos nec plures qvam 24, *Dei gratia*, sive stipendiis Regiis sustentandi, qvi alias Eleemosynarii Regii vocantur. Præterea Rectori cujusvis Scholæ, præter victum et habitaculum, annui salarii loco 60 Joachimicos, ejus vero Collegæ 20 ab Episcopis qvotannis solvendos assignavit. Qvam etsi scholarum fundationem a Rege ratam esse habitam ex Epistola ad Episcopum Siællandiæ Vespera St. Georgii data concludi possit, ea tamen non contentum fuisse e Rescriptis recentioribus apparet. Rescripto qvippe dato Nyburgæ die Veneris post dominicam Oculi 1553 Rectoribus scholarum certa prædia assignavit, qvorum proventus salarii loco haberent, ne conditio eorum arbitrio Episcoporum omnino relicta esset, qvod tanto majore laude dignum est, qvanto magis suspicari licet, Episcopos non semper scientias earumqve cultores rite nutriisse. Itaqve Rex utriqve Episcopo, per Resriptum Kollinghus die lunæ proxima post dominicam Judica 1554 datum, denuo imperavit, ut Rectoribus eorumqve Collegis decentem victum potumqve suppeditarent, ne, his munera sua deserere coactis, scholæ devastarentur, qvod nullo pacto fieri fas esset. Porro Rex die Mercurii proxima post dominicam Oculi 1555 Episcopis præcepit, ut scholas in posterum rite tuerentur atqve sustentarent, necnon Præceptoribus æqve ac alumnis omnia ad victum necessarium pertinentia subministrarent; et qvo melioribus Præceptoribus Scholæ instruerentur, Rectores, qvos ad tam grave munus rite gerendum aptissimos esse putarent, deligendi potestas

Episcopis concessa est, ita tamen, ut si huic officio idoneum in Islandia neminem reperirent, ex Academia Havniensi Rectorem arcesserent. Jam anno 1550 Rex jusserat, qvod e Rescripto ad Episcopum Gissurum Einari filium Gottorpiæ die lunæ proxima post Judica data apparet, Ordinationem Ecclesiasticam anno 1539 Othoniæ editam in Islandiam introduci, qvæ ideo deinde primariam scholarum Islandiæ normam effecit, donec Christianus Qvartus norvegica Ordinatione Ecclesiastica 2 Julii 1607 artem pædagogicam instauraret. Causæ, qvas hic Rex rei scholasticæ corruptionem provocasse contendit, Islandiæ qvoqve hoc nomine absqve dubio plurimum nocuerunt, qvod qvippe juventutis magistri ad suum qvisqve ingenium docendi rationem componentes diversos pro lubitu libros pueris addiscendos in scholas introduxerunt, et sic unitatem in puerorum institutione, imprimis eorum, qvi ad munera publica suo tempore capessenda præparantur, a sapientissimis legislatoribus commendatam omnino subverterent, unde parentes, qvi in re lauta erant, cum perturbationem, qva res Islandia scholastica laborabat, observarent, ad eam evitandam, liberos e scholis islandicis arcescitos perigrinis informandas tradiderunt. Ad scientias in Islandia excitandas atqve provocandas, Rex Christianus Tertius omnibus studiosis islandicis, qvi literarum causa Havniam proficisci vellent, ad stipendia Regia, qvæ *Kloster & Regents* vocantur, post qvam in album civium academicorum inscripti essent, aditum aperuit, et Rex Christianus Qvartus Rescripto dato Havniæ anno 1618 d. 1 Aprilis jussit, ex utraqve Islandiæ schola unum juvenem ad Universitatem Havniensem qvotannis mitti, qvi se in literis atqve scientiis exerceret, ut deinceps muneri publico præfici posset. Rex Fridericus Tertius patris sui exemplum secutus est, cum enim ipse doctus doctrinam ubiqve promovere studeret, Rescripto Havniæ 7 Apr. 1649 dato jussit, scientias ad mathesin pertinentes in schola Skalholtina publice doceri, docentiqve prædia nonnulla salarii loco adjecit. Qvamvis hoc Regis institutum admodum liberale ingenuumqve esset, attamen, deponente anno 1661 scholæ moderamen Gislio Einari filio, publicum hujus scientiæ in schola exercitium cessavit, paulatimqve omnino evanuit, gustus enim, qvi per longam annorum seriem literarum studia duxerat, Grammaticam latinam, Dialecticam, Rhetoricam Theologiamqve male digestam in tantis deliciis habuit, ut omnes alias scientias fastidiret. Hoc non solum de Islandia, verum qvoqve de Dania valet, cum Rex Christianus Sextus rem scholasticam instaurare cæpit. Huic regi contigit, prima harum rerum fundamenta rationi magis congrua jacere. Qvod disciplinas in Scholis, Islandiæ tradendas attinet, Edicto 3 Maii 1743 jussit: 1) incipiendum esse a notitia utriusqve lingvæ græcæ & latinæ. 2) Deinde compendium theologiæ tradendum. 3) Tum philosophiam

tam moralem qvam naturalem. 4) Mathesin et musicam vocalem. 5) deniqve historiam et generalem et patriæ cum politica, jure publico universali et juribus Majestaticis conjunctam. Hæc omnia Præceptores jussu Regis simplici atqve perspicua docendi ratione discipulis suis ita instillare debuerunt, ut præceptis non tam memoria tenendis, qvam probe intelligendis operam darent. Eosdem qvoqve libros, qvi in scholas Daniæ atqve Norvegiæ introducerentur, in scholis Islandiæ mox usurpandos esse mandatum hocce regium declaravit, docentibus imperans, ut non modo ad accuratam latinæ, sed etiam danicæ ac islandicæ lingvæ cognitionem discipulos perducerent eosqve in scribendo ac dicendo diligenter exercitarent. Qvid multa? hoc Edictum respectu temporis habito, felicissime elaboratum, nec non, rite servatum lætissimos fructus laturum fuisse videtur, cum non solum vero sanoqve, sed etiam ad peculiarem Islandiæ statum accomodato fundamento nitatur. Qvid autem vel optimæ leges efficere valent, cum obedientia illis denegatur? Initio enim hujus seculi res Islandiæ scholastica in abjectum humilemqve statum delapsa fuit, cujus hæ primariæ causæ fuisse videntur: 1) Rectoribus, senio decrepitis viribusqve destitutis, interdum permissum est, scholas per juvenes rudes et immaturos administrare, qvamvis Edicti supra commemorati Articulus 6tus jubeat, doctissimo dioecesis parocho hanc provinciam demandari, donec alii aut ex Islandia aut Universitate Havniensi arcessito committatur. 2) Juvenes, qvi scholas gratuitas affectabant, sine prævio examine justave uniuscujusqve meritorum exploratione plerunqve certe admitti solebant, licet Articulo 14mo constitutum sit, iis modo scholas gratuitas esse concedendas, qvi cum judicii sanitate et facilitate mores probos atqve castos conjungant, eam vero rem Episcopis Docentibusqve, delectu ingeniorum instituto ab omni studio partium alieno, examinandam esse, ne qvis favore in scholas temere recipiatur aut inimice ab hoc beneficio excludatur, attamen paupertatem solam docilitate honestisqve moribus non stipatam aditum ad stipendia nemini aperire. Hoc præcepto neglecto et oblivioni sæpius dato, factum est, ut multi in scholas Islandiæ latinas immerito reciperentur et contra legem stipendiis per complures annos fruerentur 4) Nec scientiæ libriqve articulo 37mo præscripti in scholas introducti ibiqve traditi fuerunt, nec earum moderatores in curam, iis in articulo 40mo imperatam, incubuerunt, ut qvæ in danicas sensim introducerentur, iisdem qvoqve præceptis scholæ islandicæ instruerentur, nec deniqve Episcopi semper hujus Edicti articulum 50um servarunt, qvi, qvo facilius statum scholæ explorare qveant, eos jubet, qvovis mense scholam bis visitare et qvem progressum discipuli fecerint, examinare. Qvin imo postqvam Schola Skalholtensis Rescripto Regio 29 Apr. 1785 Reikiavikam translata est, doc-

tissimus ille Episcopus Joh. Finnæus Skalholti remanens scholæ moderamen secundum Edicti supra commemorati Articulum 2dum Præfecto tradere coactus est.

§ 2.

Hinc nata est, cujus antea mentionem fecimus, scholarum islandicarum et nominatim scholæ Reikiavikensis ad initium hujus seculi miserrima conditio, qvæ ex instituendi ratione maxime apparet; nonnulli enim Cornelii Nepotis Homines, nonnulli Virgilii Æneidos libri, Ovidius ex Ponto, pars qvædam Novi Testamenti, molesta librorum scholasticorum latinorum ediscendorum opera, prolixa horum nomenclatura, Rhetorica, Prosodia, qvæ sermone latino tradebatur, maximam exercitiorum scholasticorum partem occuparunt, qvibus etiam destinatum tempus nimis breve fuit, cum major discipulis e schola dimittendis, qvam bonis artibus instruendis festinatio adhiberetur. In theologia per 50 annos Woldickii Positiones legebantur et a paucis intellectæ memoriter recitabantur, nec non parvum Guldbergii Theologiæ naturalis compendium calamo exaratum; in biblicis, Historia Horsteri in compendium redacta; in Historia, de qvatuor Monarchiis, Persico, Assyrico etc., deinde compendium Historiæ a Kall concinnatæ; Geographia Sommerfeldtii; Arithmeticæ docendæ munus alicui discipulorum Rectores demandare solebant; lingvæ vero islandicæ, musicæ aliarumqve scientiarum studium omnino negligebatur.

§ 3.

Oeconomiæ scholasticæ, etsi cum literis interno arctove nexu non cohæreat, cum tamen in fata scholarum islandicarum haud mediocrem vim exseruerit, hoc loco aliqva mentio facienda erit. Sub multis prioris Periodi Episcopis, qvibus reditibus cathedrarum fruentibus scholas qvoqve sustentandi officium incubuit, qvandoqve vix in mediam hyemem ob victus penuriam scholastici ali potuerunt, unde in initio Periodi nostræ, disputatione de his rebus in posterum melius disponendis orta, proventus cathedræ Skalholtinæ per biennium, Holanæ[83]) vero per qvinqvennium sumtibus regiis administrati fuerunt, e cujus temporis rationibus apparet, accepta his annis expensa plene adæqvasse. Ad victus inopiam in scholis porro effugiendam, Qvæstor Skulo

---

[83]) Anno 1741 constitutum fuit, reditus cathedræ Holanæ per triennium sumtibus Regiis administrandos esse, verum deinde hoc tempus usqve ad diem 18 Martii 1746 prorogatum est, qvod fere qvinqvennium efficit.

Magni filius, qvi a Collegio Cameræ bona cathedræ Holensis administrare et cum Generali Ecclesiarum Visitatore Ludovico Harboe, qvamdiu Holis maneret, Præfecti Lafrentii loco, de scholarum instauratione deliberare jussus fuerat, id consilii dedit, ut oeconomia scholastica ab administratione Episcoporum omnino separaretur proprioqve Oeconomo demandaretur, qvamdiu enim salaria Episcoporum scholarumqve sustentatio ex uno eodemqve fonte hàurienda essent, de harum reformatione desperandum esse credidit. Attamen hoc nomine nihil efficere potuit, namqve Episcopis Olao Gislii et Haldoro Brinjulvi filio scholæ cum cathedris traditæ sunt; verum deinde ipsi Episcopi nominatim Olaus Gislii filius, Finnus Johannæus, nec non Gislius Magni, licet aliis rationibus adducti, viam a Qvæstore Magnæo calcare et separationem istam petere cæperunt, eumqve in finem compluribus litteris de hac re ad Generales Ecclesiarum Inspectores datis, ostendere studuerunt, Episcoporum statum talem esse, ut cum ipsi omnia, peragere neqvirent, qvæ ad oeconomiam scholasticam pertinerent, per multos procuratores efficienda essent, alienis oculis qvasi videndum, aliorumqve fidei res qvam sæpissime permittendæ; huc accedere, qvod cum Episcopi annuis visitationibus instituendis plurimisqve aliis muneris sui officiis exseqvendis in multam æstatem occupati tenerentur, rei oeconomicæ arduam difficilemqve curam, ab ingenio ipsorum fortasse abhorrentem, rite gerere non possent, hujus vero rei negligentiam contemtui publicoqve detrimento esse. Qvæ qverelæ, ingravescente inde ab anno 1750 in Islandia annonæ caritate auctoqve variis calamitatibus Islandiam vexantibus cibariorum pretio, a Rege Friderico 5to exauditæ fuerunt, namqve anno 1755 novem viros oeconomiæ scholasticæ a ceteris Episcoporum muneribus separandæ constituit ɔ: Episcopum Skalholtensem Finnum Johannæum; Episcopum Holensem Gislium Magni filium; Nomophylacem Magnum Gislii filium, Præfecti Islandiæ Vicarium; Gislium Snorronis, qvi diæcesis Skalholtinæ Officialis constitutus fuerat; Jonam Magnæum Officialem cathedræ Holensis; Nomophylacem Sveinium Sölvæum, qvondam Oeconomum Skalholtensem; Biörnum Marci, Nomophylacem designatum Oeconomumqve Holanum; Qvæstorem Skulium Magnæum, cathedræ Holanæ antea Oeconomum; Toparcham Brinjulvum Sigurdi cathedræ Skalholtensis qvondam Oeconomum, qvi post novem annorum laborem *Acta Separationis* sic dicta tandem concinuarunt, qvæ a Rege Christiano 7mo d. 27 Maii 1767 rata habita fuerunt, sed tamen nunqvam plane oeconomiæ scholarum disponendæ adhibita, hanc enim dirigendam anno 1765 Episcopus Skalholtensis iterum in se suscepit, donec eam anno 1775 lue pecuaria annonæqve caritate in Islandia grassantibus abdicavit; tum enim Joh. Finnæus patri in munere Episcopali adjunctus, apud Cancel-

lariam de eo qvestus est, qvod et reditus cathedræ Skalholtensis superioribus annis valde imminuti essent, Actisqve Separationis non nisi tertia illorum pars Episcopis salarii loco adsignata fuisset, qva re cognita, Rex anno 1780 d. 23 Junii imperavit, ut septem viri ɔ: Satrapa Islandiæ Lauritz Thodal, Episcopus Dr. Finnus Johannæus, Episcopus Jonas Teiti filius, Præfectus Olaus Stephanæus, Nomophylax Biörnus Marci filius, Nomophylax designatus Stephanus Thorarini, ac Qvæstor Skulius Magnæus, de Actis Saparationis 23 Aug. 1764 elaboratis et 29 Maii 1767 a Rege confirmatis pro temporum ratione mutandis deliberarent, qvorum occupationes, cum Regi anno 1781 innotuissent, novum ipsis uberius examinandis Collegium Havniæ congregari necessarium reddiderunt, qvod rogationem sive Edictum qvoddam de Oeconomia in posterum ab administratione Episcoporum separanda per Cancellariam Regi tradendam curavit; qvod etsi Rex anno 1784 d. 29 Decemb. sanciret, nunqvam tamen publici juris factum est, his enim annis novæ calamitates Islandiam vexare cæperunt, unde jam anno seqvente schola Skalholtensis, cum pleraqve hujus cathedræ ædificia terræ motu concussa corruissent, jussu Regio d. 29 Aprilis Reikiavikam in tractu *Gullbringusyssla* sitam transmigravit.

§ 4.

Annis 1786 et 1787 ædificium scholæ juxta Rescriptum 29 April. 1785, in § præcedente commemoratum Reikiavikæ exstructum fuit e qvinqve conclavibus constans, qvorum primum discentibus, alterum Lectori Oeconomiæ et Historiæ naturalis, tertium bibliothecæ, qvartum atrio et simul culinæ qvintumqve incerto usui destinatum est; cum vero Rector ejusqve Collega ob materiæ huic usui adsignatæ vilitatem habitacula desiderarent, ille a Cancellaria cubiculum Lectoris nondum electi inhabitandi veniam impetravit [84]), hic vero conclave incerto usui, assentiente Collegio Universitati et scholis dirigendis occupavit. Alumnorum autem dormitorio summa domus, sive laqvearia constituta fuerunt, ubi 30 discipulis octo fere grabbati reperiebantur. Qvod ipsum ædificium attinet, multis utiqve vitiis laboravit, etenim in loco declivi ab emporio *Reikiavik* occasum hibernum versus exstructum et ab aliis ædificiis segregatum passimqve hians ventis atqve procellis expositum fuit, deinde qvoqve fenestræ tam paucæ atqve parvæ fuerunt, ut necessarium lumen per domum spargere neqvirent; nec deniqve caminus fumum colligere et foras emittere valuit. Ad hæc ædificii vitia accesserunt

---

84) cfr. Epist. Cancell. ad Satrapam Islandiæ Episcopumqve Skalholtensem, datam 11 Julii 1789.

alia oeconomiæ hujus scholæ adhærentia; cum enim in Formula Scholæ Reikiavikensi 1 Maii 1785 præscripta (Civilreglement) Oeconomi, qvi Alumnis victum aliaqve vitæ necessaria suppeditaret, mentio facta esset, hoc munus a Præfecto Levetzow Sutori cuidam scholæ vicino demandatum est; hic vero ut a Sutore exspectari potuit Oeconomiæ præfuit, qvare post paucos hebdomades scholasticis in circumjacentibus tuguriis passim sedem figere coactis, nec ullum deinde oeconomi acqvirendi tentamen factum est, nec ullo modo fieri potuit, cum nulla domus hunc in finem exstructa nullumqve salarium huic usui adsignatum esset; hinc factum est; 1) ut Discipuli cum e schola qvotidie sæpius exire cogerentur, nive ac pluvia freqventer permadescentes valetudinem in discrimen comitterent. 2) Ut justo statoqve tempore cibum capere neqvirent. 3) Ut cum fæce populi commercium haberent. Talem curam vivendiqve rationem variorum in Discipulis morborum causam exstare potuisse facile apparet, et revera exstitisse experientia confirmatum videmus; qvamvis autem qvovis anno complures Alumni in graves ac diuturnos morbos inciderent, e qvibus æstate demum ad autumnum vergente convalescerent, et qvidam pristinas vires nunqvam recuperarent, attamen ne valetudinarium qvidem ægrotis excipiendis schola habuit. Hæc omnia non modo Scholasticis statu miserrimo perculsis literarum amorem atqve studium ademerunt, sed oeconomiæ qvoqve scholasticæ fastidium publicamqve indignationem excitarunt, cum Parentes Tutoresqve, pueros, exiguis in studiis progressibus factis, morbis, vitam miseram prœmaturamqve mortem minantibus, infectos domum reciperent. Hæc indignatio per borealem qvoqve Islandiæ qvadrantem Rescripto Regio dato d. 2 Octob. 1801 de schola Holensi abroganda et cum Reikiavikensi conjungenda disseminata est.

§ 5.

His de Schola Skalholtina commemoratis, ad fata scholæ Holanæ enarranda revertimur. Qvemadmodum Acta Separationis oeconomiam scholasticam a muneribus Episcoporum separantia reditusqve cathedrarum in duas partes dividentia in schola Skalholtina nunqvam plane admissa fuerunt, ita nec in Holana diuturnos fructus tulerunt; namqve anno 1783 ignis subterranei eruptio, annonæ caritas, glaciesqve grönlandica mortifera morbi semina per diæcesin Holensem dispergentia ingentem hominum pecudumqve stragem ediderunt, unde numerus armentorum ad hanc cathedram pertinentium tantopere imminutus fuit, ut eorum proventus expensa in salarium Episcopi scholæqve sustentationem facienda non adæqvare possent. Qvare Episcopus Arnas Thorarini, cum post Oeconomi Jonæ Arnæi discessum, qvi 200 imperialium summam

Cathedræ debuit, nemini persvadere posset, ut Oeconomiam administrandam in se susciperet, victum Scholasticis ipse subministrare necessarium habuit; qvam ejus agendi rationem Cancellaria per Epist. 26 Aug. 1786 approbavit. Hujus Episcopi strenuitati debetur, qvod in tanta omnium alimentorum penuria schola Holis haberi potuit, namqve post mortem ejus anno 1787 novæ difficultates exortæ sunt, qvas expedire atqve amovere Constitutio 1 Maii 1789 adeo non valuit, ut longius qvam Acta Separationis a præsenti rerum statu abhorrens alio mox Edicto post biennium ɔ: 9 Septbr. 1791, dato antiqvaretur, qvo oeconomia privata ab Episcopo Arna Thorarini filio introducta iterum recepta est, ita ut singulis Discipulis partim pecunia in victum partimqve nonnulla cibaria traderentur. Hic Scholæ Holanæ status fuit, cum a Rege anno 1799 d. 12 Decemb. Grimus Jonæus Thorkelin, Regi tunc a Consiliis Justitiæ, Præfectus Stephanus Thorarini, Præfectus Joachim Christian Wibe ac Nomophylax Magnus Stephanæus congredi juberentur, ut Regem de statu rei Islandiæ scholasticæ certiorem facerent, easqve res in medium proferrent, qvibus ad tantam perfectionem evehi posset, qvantam insulæ illius conditio admitteret. In rei scholasticæ notione ita constituenda, ut et scholas latinas et vulgi institutionem, sive scholas rusticis efformandis complecteretur, hi qvidem viri consenserunt, sed cum de rei scholasticæ reformatione deliberare cæpissent, diversas vias inierunt. Thorkelin qvippe Stephanusqve Thorarini duas scholas latinas in Islandia retinendas, qvarum una Reikiavikæ esset, altera vero unacum templo catbedrali et Episcopo aut Officiali, si episcopatus Holensis abrogaretur, Holis in emporium *Akureyri* (Öcfiord) migraret, bonaqve cathedræ Holensis in hunc usum divendenda svaserunt; scholas vero Rusticorum gratuitas, 5 pueros totidemqve puellas amplectentes in singulis toparchiis condendas. E contrario Wibe atqve M. Stephanæus auctores fuerunt, ut utraqve dioecesis in unam abirent cui unus Episcopus præficeretur, et ut cathedræ scholæqve Holensis bona divenderentur; scholas autem Rusticorum nonnisi Reikiavicæ et in reliqvis Islandiæ emporiis condendas esse putaverunt; conditionem vero parochorum emendandam, qvorum curæ juventutis institutio relinqvenda esset. In hanc sententiam, qvod Cathedram episcopalem scholamqve Holensem attinet, cum a Collegiis Regiis itum esset, Rescripto Regio d. 2 Oct. 1801 dato constitutum fuit, cathedram istam in posterum abrogandam, scholam cum Reikiavikensi supra commemorata conjungendam ac bona utrinsqve auctione constituta divendenda esse, qvod rebus scholasticis exspectata emolumenta non attulit[85].

[85]) Ex Epistola Collegii, qvod res academicas et scholasticas moderatur, data 10 April. 1838 apparet, venditionem prædiorum ad cathedras episcopales scholasqve pertinentium circa

§ 6.

Cum schola Reikiavikensis adeo ruinosa esset, ut neqvaqvam inhabitari posset, Rex anno 1804 d. 14 Sept. Præfecto Episcopoqve Islandiæ imperavit, ut commodum ad scholam habendam ædificium conducerent, egenorumqve discipulorum stipendiis tantum adderent, qvanti habitationem in schola æstimandam esse censerent, si vero talis domus acqviri neqviret, ædificium scholæ qvam minimis sumtibus fieri posset, reficiendum curarent, simulqve iis Cancellaria Regia præcepit, ut unum aut plures locos designarent, ubi schola latina in usum totius Islandiæ aptissime institui posset, cumqve prædium *Bessastadir* in peninsula *Álftanes*, intra toparchiam Gullbringensem situm, huic rei maxime accomodatum esse videretur, in hanc villam Rex Scholam Reikiavikensem usqve dum instauratio rei scholasticæ ad finem perducta esset, ad tempus migrare jussit, eiqve reficiendæ 200 imperialium summam concessit, cui usui destinata materia eodem anno mense Septembri in Islandiam missa est. Præfectus vero, Episcopus scholæqve Lector villæ istius ædificia mense Julio inspicientes modum et rationem constituerunt, qva illa discipulis Oeconomoqve inhabitanda, qvantum fieri posset, reficerentur. Postqvam igitur huic unacum familia sua ædes necessariæ, duoqve ædificia scholis habendis et unum discipulis cubiculum nec non duobus Præceptoribus suum cuiqve conclave adsignata fuerunt, Lectori Steingrimo Jonæo nullum habitaculum relictum est, cui malo Isleifus Einari filius, Assessor Tribunalis superioris, occurrit, cum villam *Lambhus* Bessastadis admodum vicinam, ab Observatore *Lievog*, Havniam tum profecto, conductam Lectori inhabitandam traderet. Unde factum est, ut Collegium, qvod res academicas scholasticasqve moderatur, hoc Lectore potissimum instigante, Collegium Cameræ per litteras 6 Junii 1806 datas rogaret, ut prædium regium *Bessastadir* unacum villa *Lambhus* perpetuis hujus scholæ usibus cedendum curaret; ad qvæ Collegium Cameræ d. 10 ejusdem mensis respondit, qvod Bessastados attineret, hoc per se qvidem licere, sed de villa *Lambhus* Cancellariam Regiam, cujus jussu in usum Observatoris astronomici exstructa esset, consulendam esse, materiam qvoqve ædificiis reparandis in Islandiam se transmissurum promisit; nec ita multo post (ɔ: 7 Julii 1806) de villa Lambhus ad Cancellariam regiam litteras dedit, ex qvo Lector scholæ Bessastadensis hoc prædium inhabitavit.

235000 imperialium jacturam attulisse, qvæ 9400 imperialium annuos reditus efficit, ut alia taceamus detrimenta.

§ 7.

Jussu Regio in § præced. commemorato (17 Maii 1805) eadem æstate schola Reikiavikensis Bessastados migravit, dieqve 8 Octob., a Lectore Theologiæ, præsente Satrapa Trampe, Episcopo G. Vidalino aliisqve melioris notæ viris, oratione latina aperta fuit. Hujus ludi Magistri tunc erant: 1) Lector theologiæ Steingrimus Jonæus, 2) Guttormus Pauli, cui per qvatuor annos proxime præterlapsos Prorectoris vices a Præfecto et Episcopo demandatæ fuerant, 3) Candidatus theologiæ Jonas Jonæus, Hiorti Jonæi Norvegiam profecti vices sustinens. Discipuli autem in hanc scholam recepti (1805—1806) fuerunt numero 27 nondum in classes divisi, qvorum nemo septendecim annis inferior, maximus vero natu 28 annorum fuit. Causæ vero ætatis tam provectæ plures fuerunt; primum enim multi sero se ad literas applicaverant, deinde qvoqve aliis, prius qvam in scholam venerunt, minus apta docendi ratio adhibita fuerat, tum pleriqve magnam temporis partem pro terræ consvetudine atqve necessitatibus in re rustica consumserant, deniqve Parentes atqve Tutores scholæ Reikiavikensi pueros inviti tradiderant. Beneficia scholastica (ɔ: 38 Portiones, 30 qvippe integræ et 16 dimidiæ), qvæ Discipulis Skalholtinis atqve Holanis concessa fuerant, Resolutione 17 Maii 1805 ad 24 Portiones reducta sunt, ita tamen, ut singulæ portiones 40 imperiales efficere juberentur, cum antea (ɔ: 1767) 18 Conoratos Danicos, ad postremum vero 24 imperiales 22 obolos adæqvassent, additis 20 imperialibus, qvi a Parentibus atqve Tutoribus, si solvendo pares essent, actione subsidiaria exigerentur. Itaqve mox 24 alumni beneficiati in scholam Bessastadensem recepti sunt, verum ob paupertatem parentum modo a qvatnor additamentum stipendiorum rependi potuit. Deinde anno1815 d. 29 Aprilis jussu Collegii Academiam scholasqve moderantis ita auctum fuit, ut jam 60 imperiales efficiat.

§ 8.

Qvod oeconomiam scholæ Bessastadensis attinet, Resolutione Regia 17 Maii 1805 constitutum est, ut caupo popinarius sive Oeconomus adscisceretur, cui præter stipendium Beneficiatorum domicilium Bessastadis gratuitum nec non 150 imperiales salarii loco qvotannis concederentur. Eadem Resolutione Præfecto Episcopoqve imperatum est, ut virum spectatæ fidei huic muneri præficerent, qvas conditones ut amplecteretur cum alii nemini posset persvaderi, Arnas Jonæus, qvi in vicinia habitavit, oeconomiam administrandam in se suscepit; propterea vero qvod nulla habebatur cibationis norma, inter eum atqve Discipulos discordiæ exortæ sunt. Anno seqvente litteris

Collegii Universitatem scholasqve dirigentis d. 16 Junii ad Præfectum Episcopumqve Islandiæ datis constitutum fuit, ut in posterum schola suum Oeconomum haberet, qvi sub Lectoris auspiciis victum aliaqve necessaria juxta normam edendam discipulis prospiceret. Hanc normam cibationis, qvæ tamen non nisi ad tempus modo valeret, Præfectus Episcopusqve anno 1807 d. 27 Octob. conjunctim elaborarunt. Qvamvis autem Oeconomo in cibariis coëmendis auxilium tulissent stipendioqve uniuscujusqve discipuli in mense Februario 1808 10 imperiales addidissent, attamen ob victus inopiam Alumni scholam ad finem mensis Aprilis relinqvere coacti sunt; qvare Præfectus atqve Episcopus in prioris locum Biarnam Haldori oeconomum constituerunt. Eodem anno M. Stephanæus Regi a Consiliis Conferentiarum, Havniæ commorans, Collegio, qvod res academicas et scholasticas moderatur, auctor fuit, ut oeconomia scholæ Bessastadensis tolleretur alumnisqve pecunia in victum concederetur, qvæ propositiones (28 Junii 1808 exaratæ) d. 12 Julii ab hoc Collegio ad Præfectum Episcopumqve Islandiæ uberius examinandæ missæ sunt. Anno seqvente 9 Septemb. M. Stephanæus, qvi postqvam Comes Trampe in Angliam abreptus fuit, Satrapæ vices sustinuerat, de Oeconomia scholæ Bessastadensis annis 1808 et 1809 ad Collegium sæpius nominatum litteras misit, qvibus declaravit, a Præfecto Episcopoqve Islandiæ, postqvam publica æraria anno 1808 a viro anglico nomine Gvilpin vi ablata fuissent, nullam plures qvam 16 stipendiatos in schola Bessastadensi sustentandi rationem inveniri potuisse. Anno 1809 inde a 25to Junii usqve ad 22um diem mensis Augusti J. Jörgensen et Mercator Phelps æraria denuo exhauserunt turbasqve in Islandia moverunt; qvare omnibus tandem sub tempus exercitiorum scholasticorum in pristinum ordinem redactis, tempus ad cibaria coëmenda opportunum jamdudum præterlapsum fuit, ita ut Præfectus atqve Episcopus Oeconomo Bjarnæ Haldori filio 200 imperiales salarii loco concedere cogerentur. Ex eo inde tempore usqve ad annum 1821 oeconomia hujus scholæ varia fata subiit, plerumqve tamen Alumni victum sibi ipsi acqvisiverunt; sed 1821, instigante potissimum Præfecto Islandiæ Moltke, qvi novam cibationis normam (9 Aug. 1820) concinnari curavit, præter alia constitutum est [86]), Oeconomo in posterum plura commoda esse tribuenda [87]), Præceptoribusqve per vices mensis discipulorum accumben-

---

86) Epist. Collegii Univ. scholasqve dirig. 14 April. 1821.

87) Anno deinde 1837 Oeconomi salarium annuum 300 imperiales in posterum efficere jussum est.

dum, ex qvo, qvantum nobis constat, nec victus inopia scholastici laborarunt, nec de cibariis corruptis palam conqvesti sunt.

§ 9.

Si lingvam gallicam et germanicam exceperis, qvarum tamen huic multi privatim proprioqve Marte studere solent, iidem fere libri, qvi in scholis Daniæ traduntur, eadem præcepta atqve pensa ab Alumnis scholæ Bessastadensis, hodie leguntur atqve absolvuntur librorumqve scholasticorum copiam Collegium, qvod res academicas et scholasticas moderatur, illuc qvotannis transmittendam curat. Professores qvidem Facultatis Philosophiæ anno 1826 de eo qvesti sunt, qvod juvenes islandici rude scholastica donati, civium academicorum numero adscribendi, nec arithmeticam et geometriam eousqve professi fuissent, nec tanta scriptorum latinorum et græcorum pensa ederent, qvanta jussu Regio 10 Aug. 1818 imperata essent; sed anno seqvente Lector Jonas Jonæus, hoc crimen eo amoliri conatus est, qvod, cum inde ab anno 1823 Geometria et Arithmetica in schola Bessastadensi traditæ fuissent, huic vitio non vertendum esset, si Dimissi scientias istas profiteri recusarent; monuitqve propter varias difficultates, qvas ædificia institutioqve scholæ Bessastadensis offerret, mandatum Regium 10 Aug. 1818 ægre [qvidem servari posse, se tamen ei rei nova institutionis methodo introducenda operam esse daturum, ut post triennium huic præcepto omnino satisfieret. Qvod ipsam qverelam attinet, Professores certe inter eos, qvi e schola Bessastadensi privatimqve dimissi essent, non satis luculento discrimine facto, omnes eodem crimine promiscue involverunt.

§ 10.

Discipulos in scholam Bessastadensem anno 1805 receptos ætate valde provectos fuisse, in § 7 supra monuimus, præcipuasqve hujus rei causas attigimus, cumqve deinde de juvenibus plus 18 annis natis [88]) in scholam recipiendis crebræ ad Præfectum Episcopumqve petitiones mitterentur, hic per epistolam 5 Martii 1825 datam Collegium, qvod Universitatem scholasqve moderatur, rogavit, ut his de rebus aliqvid certi statueretur; ad qvæ deinde die 15 Aprilis subseqventis respondit: juvenes ad vicesimum usqve annum in scholam recipere arbitrio Præfecti Episcopiqve relinqvendum esse, qvando de exstantioribus illorum ingeniis, diligentia, profectibus morumqve castitate testimonia

---

[88]) Hic vero terminus in Edicto 7 Nov. 1809 constitutus est.

fide digna exstarent; si vero hanc ætatem excessisent, tales petitiones, sententia Præfecti et Episcopi comitatas, ad Collegium illud esse mittendas. Anno seqvente novum ritum in scholam Bessastadensem introduxit [89]), imperans, ut diei Regis natali qvotannis celebrando programmate præluderetur, latinaqve ab alumnorum aliqvo oratione habita, Lector ea, qvæ in schola superiore anno memoratu digna evenissent, recitaret ac discipulos diligentia maxime conspicuos laudaret, qvorum eminentissimo Episcopus librum nitide vestitum præmii loco traderet.

§ 11.

Qvando ad angustias, in qvibus res Islandiæ scholastica diu versata fuit, respicimus, non mirum erit, crebras ibi dimissiones privatas in consvetudinem abiisse, ita ut *Candidatorum theologiæ* testimoniis ornati, perinde ac si scholam publicam freqventassent, ad munera ecclesiastica adspirare potuerint; sed hinc etiam facile colligitur, qvanto abusui hic mos obnoxius fuerit, qvotqve hominibus fere indoctis officia sacerdotalia sæpius concredita sint; unde hoc certe nomine laudandum est, qvod anno **1830** constitutum fuit, ut privatim dimissi, qvi ad Universitatem Havniensem studiorum causa non proficiscerentur, prius qvam ad munera ecclesiastica admitterentur, examen qvoddam prævium absolvere deberent, qvo probarent, se et libros in schola Bessastadensi tradi solitos legisse, nec literarum peritia ex hac schola dimittendis inferiores esse [90]). Alia deinceps qverela licet alio respectu de studiosis islandicis privatim dimissis, Havniam literas colendi ergo trajicientibus, mota fuit. Cum nimirum Edicto 7 Novemb. **1809** § **106** constitutum sit, veniam juvenes ad Universitatem privatim dimittendi, a Collegio, qvod res academicas et scholasticas moderatur, impetrandam esse, anno **1836** (mense Maio) Collegium hocce Facultatem Philosophicam per litteras interrogavit, qvo jure studiosos a variis in Islandia viris publico munere præditis privatim dimissos ad *Examen artium*, nulla Articuli commemorati ratione habita, cousqve admisisset. Ad qvæ respondit, antiqvo more receptum esse, ut privatim ex Islandia dimissis, qvando testimonium ab Episcopo Islandiæ datum producerent, rationemqve librorum, qvos profiterentur, redderent, ad *Examen artium* aditus pateret. De hac re cum deinde Præfecti et Episcopi Islandiæ nec non Consistorii sententiæ auditæ essent,

89) Epistola ad Præfectum et Episcopum Islandiæ 2 Octob. 1827 data.

90) Epist. Canc. 2 Octob. 1830.

Rex anno 1837 d. 18 Augusti Collegio Universitati scholisqve dirigendis permisit, veniam privatim in Islandia dimittendi, certis legibus adscriptam, petentibus concedere, qvas videndi cupidum ad ipsam Resolutionem supra allatam ablegare liceat.

§ 12.

Qvemadmodum legibus cautum est, ne privatim dimissi, nisi qvalecunqve eruditionis suæ specimen ediderint, præbendas promiscue invadant, ita qvoqve sancitum est, ut e schola Bessastadensi dimittendi qvam diligentissime et religiosissime examinentur, cum Resolutione Regia 19 Novemb. 1830 constitutum sit, duos viros doctrina conspicuos a Præfecto et Episcopo qvotannis eligendos esse, qvi unacum Examinatoribus profectus dimittendorum literarios dijudicent. — Cum vero scholæ in Islandia latinæ e conditoris voluntate, necessitatibus terræ illius omnino congrua, *Seminarium ecclesiasticum* efficere debeant, unde ii, qvibus tota vulgi institutio concreditur, ad munera ecclesiastica mox obtinenda recta egrediuntur, scholam Bessastadensem, si vel scholis Daniæ latinis, qvæ modo juvenibus ad sublimiorem excultionem præparandis inserviunt, inferior non habenda sit, procul tamen a scopo suo distare, si tota hujus instituti ratio spectetur, neminem latebit; qvod etiam octo abhinc annis Præfectus Episcopusqve Islandiæ confessi sunt, qvamvis exinde parva aut nulla medela huic rei adferri potuerit; namqve circa annum 1830 libellus sine auctore manu scriptus qverelas de re scholastica Islandiæ continens ad Regem Fridericum Sextum pervenit, qvi Collegio Universitatem scholasqve dirigenti imperavit, ut hanc causam, a viris rerum islandicarum peritis illustratam, ad se deferret [91]. Cui mandato Collegium hocce mox obtemperans libellum commemoratum ad viros *Moltke* atqve *Hoppe*, qvorum uterqve Islandiæ præfecturam gesserant, examinandum misit; sententiisqve illorum, qverelis libelli magna ex parte congruis, compertis, a Rege veniam impetravit, cum Collegio Cameræ de impensis in reformationem scholæ Bessastadensis faciendis litteras commutandi; qva accepta, Præfectum atqve Episcopum Islandiæ de hac re per litteras (16 Apr. 1831) certiores fecit, judiciaqve illorum de tertia scholæ Classe instituenda et exercitiis palæstricis in eam introducendis expetivit; unde inter alia responsi loco (4 Febr. 1832) multa vitia, qvibus ædificium scholæ totaqve illius dispositio laborarent, innuerunt et cum Collegio, in tertia Classe condenda novoqve Præceptore adsciscendo omnino con-

---

91) Hujus libelli, qvem videre nobis contigit, cum manum bene noscamus, Baldvinum Einari filium, virum ingenii dotibus amoreqve patriæ perqvam conspicuum, sed præmatura morte abreptum, auctorem esse, pro certo affirmare sustinemus. cfr. infra Cap. 3. § 39.

senserunt. Cum vero ad sumtus in has res erogandos perventum esset et de statu scholæ numario qværeretur, rationibus 21 Julii 1834 confectis, apparere visum est, acceptis scholæ expensa annua neqvaqvam adæqvari [92]. Attamen Collegium supradictum contendit, ærario Islandiæ publico, *Jardabókakassi (Jordebogskasse)* dicto, non solum prioribus scholæ usibus satisfaciendum, verum etiam necessariam ejus instaurationem in se suscipiendam esse, cum hoc et rei ipsius natura et arctissimus, qvi inde ab antiqvissimis temporibus inter instituta publica, cathedras episcopales scholasqve Islandiæ latinas intercessisset, nexus postularet; qva re sigillatim enucleata, a Collegio Camerario (13 Januarii 1838) de eo appellatum est, ut prius qvam res ad finem perduceretur, annuam pecuniæ summam, qvam præter reditus suos schola Bessastadensis necessariam habitura esset, designaret, cumqve jam in eo esset, ut Præfectum Episcopumqve Islandiæ de hoc consuleret, litteras a Cancellaria regia 20 Martii 1838 datas accepit, qvibus declaratum est, non modo optandum, sed omnino necessarium videri, fines scholæ Bessastadensis ita proferri, ut Islandici theologiæ studiosi ad ampliorem majoremqve eruditionem emergere possent. Qvibus rebus adductum Collegium, qvod Universitatem scholasqve moderatur, (10 April. 1838) Præfecti Episcopiqve sententias expetivit, partim de ipsa schola reformanda, partim de eo, qvatenus sublimius qvoddam institutum sacerdotibus futuris et fortasse medicis efformandis condendum qvantosqve sumtus, si conderetur, postulaturum esse censerent. Hæc deinde res anno 1839 judicio Collegii, qvod jussu regio (22 Aug. 1838) ad utilitates Islandiæ pertractandas Reikiavikæ convenit, subjecta fuit; sed hic sententiis in duas partes, divisis, cum scholam nonnulli Bessastadis manere, alii Reikiavikam migrare vellent, ad Collegia Regia remissa nondum ad exitum perducta est.

§ 13.

Qvamvis autem necessariam rei scholasticæ instaurationem Periodo nostræ videre non contigerit, nonnulla tamen doctrinæ Cleri islandici promovendæ, literarum amoris fovendi, sacerdotesqve muneri suo obeundo idoneos reddendi conamina hoc tempore facta sunt, qvibus nescio an annumerem Rescriptum ad Professorem Catecheseos Havniensem *C. L. Leth* anno 1746 d. 27 Maii datum, qvo jussus est, juvenes islandicos, qvi in Universitate theologiæ studerent, catechizandi arte et omnibus omnino, qvæ ad munus sacerdotale rite gerendum pertinerent, diligenter imbuere, cum et maxima

92) De harum rationum fide hoc loco nihil dicere valemus, cum justa illarum criticaqve examinatio tanti laboris temporisqve sit, ut propriam sibi disqvisitionem reqvirat.

pars parochorum Islandiæ Havniam literarum causa nunqvam venire soleat, et hoc præceptum, qvod exercitia catechizandi attinet, oblivioni mox datum fuisse videatur. Ceterum in hunc numerum referri potest Edictum 3 Maii 1743 de annua Studiosorum examinatione (cfr. supra pag. 28—30), qvamvis ita institui non potuerit, ut certum omnino studiorum continuatorum documentum efficiat. Magnam qvoqve in Islandia institutioni scholasticæ et literarum studiis sublevandis Rescriptum 4 Maii 1750 de duobus scholarum alumnis in Daniam qvotannis mittendis et in aliqva Siællandiæ schola edocendis opem tulisset, si Islandi hanc veniam in usus suos rite vertissent; jam vero hoc Rescriptum Resolutione Regia 10 Martii 1826 ita mutatum atqve limitatum est, ut, cum antea duo Islandi in scholas Siællandiæ qvotannis mittendi essent, jam Episcopo Islandiæ permissum sit, qvando aliqvis discipulus ingenii dotibus, industria morumqve honestate commendabilis in Islandia sui excolendi occasione egeat, de hac re, non ad Episcopum Siællandiæ, sed ad Collegium Universitati scholisqve dirigendis scribere, eumqve per hujus Collegii auctoritatem in aliqvam Siællandiæ scholam recipiendum curare. Qvemadmodum bibliothecæ Societatessqve literariæ supra commemoratæ eruditionem Cleri legendiqve amorem nutriisse censendæ sunt, sic etiam hunc in finem anno 1834 *Janus Möller*, theologiæ Doctor et in Universitate Havniensi Professor compluria librorum volumina, e bibliotheca sua depromta in usus Cleri per Episcopum inter singulas toparchias distribuenda in Islandiam transmisit, unde bibliothecæ, parvæ qvidem initio natæ ex eo inde tempore magis magisqve creverunt, ita ut jam passim his legendis parochi Studiosiqve Societates inierint, qvibus in qvatuordecim toparchiis conditis Rex anno 1839 d. 25 Maii 300 imperiales per Præfectum Episcopumqve Islandiæ dispertiendos donavit.

§ 14.

Constat, qvantum Revolutio Gallofrancorum sub initium hujus seculi non modo in statum Evropæ politicum atqve civilem, verum qvoqve in omnes omnino, qvibus vita humana perpolitur, artes atqve scientias vim exseruerit, qvomodo veteres formas atqve systemata concusserit, novoqve habitu philosophiæ æqve ac theologiæ studia induerit; qvamvis enim initio, cev capitalis status præsentis hostis, divina humanaqve subvertere videretur, novum tamen cujuscunqve literarum generis æram et ordinem provocasse certo certius est; namqve cum in philosophia æqve ac theologia elementa nova et antiqva inter se conciliari neqvirent, ad unitatem sublimiorem utraqve sensim sensimqve evehenda fuerunt, qvo nomine recentioris temporis præcipueqve

Germanorum religionis et philosophiæ studio multum deberi nemo inficias ibit. Itaqve magnopere dolendum est, istam, ut ita dicam, religionis inanitatem in remotam qvoqve Islandiam penetrasse, cujus depellendæ serioris ævi doctrinæ plurima impedimenta viam præciderint. In initio qvippe hujus seculi in schola Reikiavikensi religionis tradendæ ratio caligavit (cfr. supra § 2) et circa idem tempus M. Stephanæus Regi a Consiliis Conferentiarum res islandicas castigare cæpit, cujus reformandi conamina lætos utiqve huic terræ fructus tulissent, nisi fidei ac religionis territorium attigissent, cum enim in his rebus liberioris esset judicii, inde factum est, ut antiqviores Supranaturalistæ nova qvæcunqve limis adspecta respuerent, multi vero juniores ecclesiastici, doctrina necessaria destituti, abruptas et qvasi exanimes formas rationalisticas amplecterentur, qvas deinde ærumnosis vitæ sustentandæ curis obruti profundoribus religionis aut philosophiæ haustibus irrigandi et refovendi occasionem nunqvam invenerunt. Fatendum qvidem est, religionis doctrinam in schola Islandiæ latina alium omnino habitum induisse, ex qvo primum Steingrimus Jonæus, amplissimus hodie Præsul Islandiæ deindeqve Jonas Jonæus, Lectores theologiæ constituti sunt, certis tamen libris tradendis alligati fuerunt, qvi prima potius religionis, qvam theologiæ fundamenta continent et in reliqvis Daniæ scholis juventutis institutioni adhibentur. Qvamdiu igitur, ut lingvæ vernaculæ historiæqve patriæ studium taceam, nec theologia imprimis pastoralis, nec ulla catechizandi aut concionandi exercitia, nec primæ philosophiæ lineæ, nec aliæ deniqve, qvæ cum munere pastorali rite gerendo cohærent, scientiæ in hac schola delibantur, (qvod sine cujusqvam injuria dictum sit, maximeqve Lectoris scholæ Bessastadensis, qvi ex ordine præscripto summa diligentia et religione muneris sui partes exseqvitur), usibus scholasticorum, sacerdotum totiusqve populi male consultum esse putamus; qvæ tamen ad extenuandam sacerdotum islandicorum eruditionem adeo non allata sunt, ut lubenter fateamur, complures inter hos reperiri viros egregios, qvi in latinis atqve græcis auctoribus apprime versati, fundamentis religionis in schola positis diligentem librorum lectionem superstruant et per varia impedimenta ad doctrinam haud vulgarem eluctentur. His de re scholastica monitis, ad recensum Rectorum nos conferimus.

§ 15.

Gislium Magni filium, qvi inde ab anno 1737 moderamen scholæ Skalholtinæ gesserat, deinde vero primum ad sacerdotium in paræcia Stadastadensi ac inspectionem Ecclesiarum in provincia Snæfellnesensi promotus est, posteaqve anno 1755 Episcopus Holanus evasit, in Rectoratu Scholæ nuper commemoratæ anno 1746 excepit Conrector *Ei-*

narus Jonæus, eiqve usqve ad annum 1753 præfuit, tum enim propter ophthalmiam munere suo deposito, primum Snæfellnesensis deindeqve (1768) Skaptafellensis Toparcha constitutus est. De hujus viri occupatonibus litterariis id nobis unice innotuit, qvod *Primitiva græca Pasonis* a Jona Einari, olim hujus scholæ Rectore, sub variis metris islandicis in vernaculam translata, qvibus ultima lima deerat, auxit ac emendavit et carmen lugubre dictum *Sorgardans* in obitum Gudrunæ Einari filiæ cecinit, ed. Holis 1778. Obiit anno 1781.

§ 16.

Huic successit ***Biarnius Jonæus,*** qvi cum biennium Havniæ literis operam dedisset et in Baccalauræum artium promovisset [93]) diploma Regium, qvod sibi in Rec-

93) Testimonia ejus Academica qvædam videre nobis contigit, qvorum, cum et ea, qvæ illis temporibus ab islandicis civibus academicis reqvirebantur, et qvantos in his disciplinis profectus fecerit, ostendant, subseqventia hic apponemus.

Nr. 1. Jeg haver för efter Begiæring (ɔ: 5 Apr. c. a.) attesteret om hæderlige Studiosus theologiæ Biarne Jonsen det jeg veed, at han baade i Levnet og Opförsel har vist sin Dyd og derhos in studiis en berömmelig Flid, som han og deri haver avanceret vel og lagt sig endog efter philosophiske og philologiske Studia eftersom han havde det Öjemærke eengang, om Gud og Kongen behager, at tiene sit Fædreland som en duelig Skolemand. Ovenstaaende attesteres endnu

af Jo. Christian Kall.

Kiöbenhavn den 21de October 1745.

Nr. 2. Alt det Gode, min Höitærede Collega skriver om S. Sti ministerii Candidatus Biarne Jonsen, kan jeg ligeledes med al Sandhed vidne om ham, især at han saaledes har lagt sig efter Philologien, at han til et Rectorat er ganske beqvem.

I. P. Anchersen Dr.

Kiöbenhavn den 22de October 1745.

Nr. 3. Ovenmeldte Studiosus og Baccalaureus, som baade hans privatus Præceptor Hr. Professor Kall og nuværende Decanus Philos. Hr. Anchersen bedst af Protocollen har attesteret om, kan og bör jeg ei heller nægte min Attest, som jeg deels som næstforrige Aars Decanus kan med Sandhed bevidne, at denne i Protocollen kaldet Berno Johnsen, haver, uanseet Islænderne ere allernaadigst dispenserede for examen Philosophicum, saaledes in examine fornöjet mig og alle övrige Censores, at man billigen har lagt Mærke ved hans usædvanlige profect baade med Charactere Laudabili, saa og med Baccalaurei Graden, og desuden, at Man burde udi Tilfælde recommendere ham fremfor andre, som et meget opvakt, flittigt og dydigt Menneske, der kunde fremfor andre ventes at vorde sit Fædreland til god Tieneste; deels kan jeg og med Sandhed attestere om hans Flittighed ved mine lectiones philosophicas, og som han har da tillige sustineret examen Theologicum med god Charactere, og altsaa har præsteret alt, hvad af den bedste Islænder kan forlanges, og neppe nu nogen anden er, som udi saadan reqvirerende baade

toratu scholæ skalholtinæ, cum legitime vacaret, successionem permitteret, anno 1745 expetivit, hac tamen vice Conrectori Einari Jonæo posthabitus Hypodidasculus constitutus est usqve ad annum 1753, qvo ab Officiali Snorronio Rector vocatus est, qvam spartam magnæ vigilantiæ et eruditionis laude 28 annos ornavit et 194 discipulos rude scholastica donavit; deinde vero præbendam *Gaulverjabæ* nactus anno 1781 mortuus est. Inter hunc Rectorem Episcopumqve Finnum Johannæum, scholasticæ pariter ac ecclesiasticæ disciplinæ vindicem gravissimum anno 1768 levis qvædam nec diuturna controversia inde imprimis orta est, qvod mense Decembri Episcopum de eo certiorem fecit, Discipulis propositum esse, sacra qvotidiana pluvio aëre non in templo sed in schola celebrare; qvod legibus repugnare Episcopus contendens poenam tergiversantibus intentavit, verum hac via parum efficere valuit; exercitia enim scholastica cessarunt, et qvatuor alumni Bessastados profecti rem ad Præfectum detulerunt, qvi discipulos, nisi se auctoritati Episcopi submitterent, a beneficiis scholasticis excludendos esse decrevit. Biennio deinde post, intercedente potissimum Præfecto Thodal, Episcopus et Rector, qvi a partibus scholasticorum steterat, pristinam concordiam et amicitiam renovarunt. Aliam deinde cum Oeconomo scholæ Skalholtinæ Marco Olavio Nomophylace designato de habitaculo annuoqve salario litem habuit, qvam Rescriptum Regium 14 Maii 1779 diremit [94]).

Flid, profect og Skikkelighed, ja Beqvemhed til Læreembedet, skulde kunne staae i paralell eller Comparaison med ham, saa skiönner jeg ei rettere, end denne Beruo Johnsen jo formodentlig nu bliver den bedste og önskeligste til det nu paa Island vacant værende Rectorat, ifald det allernaadigst maatte behage Deres Kongelige Majestæt ham dertil at befordre, hvilket kunde opmuntre andre hans Landsmænd, at de, uanseet den dem forundte Dispensation, dog stræbte at gaae noget videre udi Videnskaber og Sprog, som han med berömmelig Flid har giort.

Kiöbenhavn d. 23 Octbr. 1745. Christian Thestrup.

[94]) *Stiftamtmand Thodal og Biskop Doctor Finnur Johnsen ang. saavel Rector Bjarne Johnsens som Conrector Povel Jacobsens Boepæl og Löns Bestemmelse (14 Maii 1779).*

Christianus Septimus.

V. S. B. Eftersom Rector ved Skalholt latinske Skole paa Vort Land Island Bjarne Jonsen for Os allerunderdanigst haver andraget, at han paa adskillige Maader er bleven fornærmet af Bispestolens Oeconomo Vice Laugmand Marcus Olavsen, da denne 1) paastaaer ifölge Skole-Anordningens 5te Art. at have Magt til at fordrive Supplicantens Hustrue og Börn fra Bispegaarden, uagtet han selv underholder dem paa egen Bekostning, uden i nogen Maade at bebyrde Bispestolen med deres Nærværelse. 2) At han efter erhvervet Dom, uagtet Supplikantens erklærede Appel, skal ham uafvidende have ladet nedrive et Huus, som efter allernaadigst Befaling i Aaret 1752 er opbygt til Supplikantens Brug

§ 17.

Post hujus discessum *Paulus Jacobi*, qvi diu Conrector fuerat, usqve ad annum 1784 scholæ Skalholtinæ ephoriam gessit, tum enim *Gislius Theodori*

---

paa en af Bispestolens Jorder, men derfra med Vedkommendes Tilladelse og Samtykke er forflyttet til Bispegaarden, hvor det upaaanket skal have staaet i 23 Aar og paa hans egen Bekostning der være opbygt og repareret tilligemed et Födebur og Kiökken, som ligeledes paastaaes borttaget, for derved at hindre ham fra at have hans Familie hos sig. 3) Uagtet Skolelærerens Lön bestandig skal have været betalt saaledes, at en Rigsdaler er beregnet til Specie, eller 48 Fisk, hvilket og ved Skole-Anordningen af 3 Maii 1743 ydermere er fastsat, skal dog nuværende Oeconomus nægte at betale samme til mere end Kroner eller 45 Fisk pr. Rigsdaler og hvorved aarlig tabes 3 Rd. 72 ß Courant. 4. Da Supplicanten formedelst sin svagelige Helbred ikke kan forbinde sig til den ved Skole-Reglementet fastsatte Spiisning, har han derfor i de sidste 20 Aar været befriet og derimod tillagt 30 Rd. Kostpenge, som ham ere betalte i adskillige Landöre, hvilke Kostpenge fornævnte Vice-Laugmand Olavsen nu vil betage ham og paanöde ham den reglementerede Skolekost, ligesom han og 5) skal have ophævet og tilintetgiort den Accord, hvorefter Supplicanten skal i de næstafvigte 20 Aar for Kost og Lön have oppebaaret Leier eller Landskylden af visse Bispestol n tilhörende Jorder, efter derom med forrige Oeconomus giorte Accord, med viidere; Og den ved bemeldte Skole værende Conrector Paul Jacobsen, ligeledes iblandt andet har beklaget sig, at fornævnte Vice-Langmand Olavsen ikke har villet tillade ham at have sin Hustrue hos sig i sit Værelse paa hans egen Bekostning, desaarsag han har været nödt til at giöre mange besværlige Vinter-Reiser til sit Hiem, hvorved han har mistet en stor Deel af sin Underholdning, samt maattet giöre adskillige Bekostninger, og at nuværende Oeconomus ikkuns har betalt hans Lön med 30 Rhd. Croner, da samme dog hidtil bestandig skal være bleven betalt med 30 Rhd. Specie; hvorfor han ei af hans Lön har kunnet erholde mere end 28 Rbd. Specie 72 Sk. Courant, samt af hans Kostpenge 30Rbd. Croner, ikkuns 13 Rbd.; Saa er i Anledning af fornævnte Rector Biarne Jonsens og Conrector Poul Jacobsens derhos allerunderdanigst giorte Ansögninger, samt den af Dig Stiftamtmand Thodal derpaa meddelte Erklæring, saavelsom Vores General-Kirke-Inspections-Collegii derover indhentede Betænkning, og siden den nye Oeconomus paa Skalholt, ved at tage Dom over Rector til at bortflytte det lidet Huus eller Stue, han for 23 Aar siden med Biskoppens Samtykke har ladet opbygge paa Bispegaarden, hvilket han siden den Tid upaaanket har beboet, ja og ladet det nedrive i Rectors Fraværelse, uagtet han skal have appelleret til höiere Ret, har misbrugt og tilintetgiort det Haab, som Skole-Anordningen af 3 Maii 1743 dens 5te Art. giver om Superintendentens og Oeconomi Föjelighed imod Rector at have sin Hustrue og Familie paa Bispegaarden i Skoletiden, paa det at Skole-Embedet i anden Fald ikke skal blive forsömt, hermed Vores allernaadigste Villie og Befaling. 1) at paa det denne betydede Hensigt med Sikkerhed kan opnaaes, maae nærværende Rector i Skalholt, naar han om Vinteren i Skoletiden skal være paa Bispegaarden, være berettiget til at have der sin Hustrue og Börn hos sig, fölgelig og have sammesteds et Huus de kan boe

Thorlacius, omnium primus regiis hujus officii codicillis munitus (17 Sept. 1784), Rector evasit. Scholam cathedralem Havniensem puer freqventaverat, deinde cum examen theologicum absolvisset, in Islandiam reversus, aliqvot annos monasterii Thingeyrensis conductor fuerat. Cum ob ingravescentem senectutem officio Rectoris gerendo diutius non par esset, Jacobum Arnæum, deinde parochum Gaulverjabaiensem toparchiæqve Arnesensis Præpositum, sibi in munere Adjunctum adscivit, qvo ad munus ecclesiasticum promoto, anno 1801 d. 22 Septembris Episcopus Geirus Vidalinus Guttormum Pauli filium, qvi anno 1798 examen artium in Universitate Havniensi cum laude sustinuerat, subinde vero in Islandiam reversus erat, in locum Rectoris substituit. Thorlacius autem dimissionem (14 Sept. 1804) nactus ad Præpositum Jacobum Arnæum primum se contulit deindeqve anno 1805 Havniam profectus, biennio post mortuus est.

§ 18.

Ad Rectores scholæ Holanæ recensendos transeuntibus, primus nobis occurrit *Sigurdus Vigfusi filius*, qvi inde ab anno 1724 usqve ad annum 1742 mode

---

i og Sted til Fadebuur og Brænde, dog med den Indskrænkning, at denne Rettighed ei extenderes videre eller til större Frihed med Husets Opsættelse end han hidtil har havt, ikke heller at indtage andre end hans Kone og Börn, eller flere Tienestefolk, end som paa det nödvendigste behöves til hans Opvartning, hvorimod han skal være pligtig at holde god Orden iblandt sine og ikke have noget sammen med Bispegaardens övrige Folk, som kunde foraarsage Misfornøielse, ikke heller tilegne sig nogen videre Ret til andre Oeconomiens Huse, end det for ham bestemte frie Værelse med Tilbehör, uden hvad Föjelighed Oeconomus ham herudi vil viise. 2) Da Skole-Anordningens 12te Art. udtrykkelig fastsætter Rectors Lön til Species Rigsdaler a 48 Fisk, saaat Rector ved den af Oeconomo giorte Forandring har maattet miste 3 Rbd. 72 aarlig, ville Vi, at nuværende Rectors Lön fremdeles skal betales ham i Specie, ligesom han og 3) maa formedelst hans svage Helbred vedblive at nyde efter Separations-Acten 30 Rbd. aarlig for Kost og 4) skal saavel disse Kostpenge som hans Lön, hvilket Rector hidtil har oppebaaret af visse Bispestolens Jorder, ham herefter paa samme Maade forundes; Og som den af Conrector giorte Besværing over den af Oeconomo foretagne Forandring, er i Henseende til Huus, Kost og Løn af samme Beskaffenhed, som Rectors, og Skole-Anordningen befaler, at han foruden beqvem Værelse skal have i det ringeste 30 Rbd. Specie i aarlig Lön, Ville Vi og, at siden han dog skal have Værelse paa Bispegaarden i Skoletiden, maa det være ham tilladt, at have der sin Hustrue og en Tienestepige hos sig, dog med samme Indskrænkning som for Rector i den 1ste Post er anfört, samt at saavel hans Lön som Kostpenge skal betales ham i Specie; derefter &c.

ramini hujus scholæ præfuit, tunc enim, instigante Ludovico Harboe, Generali ecclesiarum Visitatore, munus istud deposuit, privatusqve vixit, donec anno 1746 Præturam Dalensem nactus est. Obiit anno 1755. (cfr. F. Joh. Hist. Eccl. Isl. T. III. p. 553).

§ 19.

Cum Rectores scholarum eligendi postestas Episcopis olim concessa esset, anno 1742 Generalis ecclesiarum Visitator Harboe in remoti Sigurdi Vigfusæi locum *Gunnarum Pauli filium*, virum doctrina conspicuum poëtamqve eximium, Rectorem substituit, qvod anno seqvente (5 Junii) a Rege sancitum est. Anno autem 1753, deposito Rectoris munere, Præbendam *Hiardarholt* nactus Toparchiæ Dalensis Præpositus evasit. Mortuus est anno 1791. Scripta ejus præcipua sunt. 1. Charis islandica (vide supra Cap. 1. § 23). 2. Encomium libri de Islandia restauranda ab J. Ericio editi. 3. *Varúdargiæla til Varúdarvísu,* sive censura carminis parænetici, in collectione carminum sacrorum Holensi editi 1769. 4. Gratulatio ad editionem Gunnlaugs-Sagæ, islandice. 5. *Matthildar-qvida*, ɔ: interpretatio gratulationis Reitzensteinii ad Carolinam Mathildam Daniæ Reginam, unacum originali Germanico ad latus et notis philologicis latino-islandicis edit. 1770 in 4. 6. carmina in Frid. V. Daniæ Regem, Ankerseninm Academ. Havn. Professorem, in Dr. F. Johannæum Episc. Skalh.; Bina carmina in mortem Gudridæ Gislii filiæ, nec non in centenarium argenti sive *Hundrad Sylfurs.* 7. Socia cum J. Ericio opera, carmina antiqva in *Gunnlaugs Ormstungu* (Vermilingvis) vita occurrentia, et in gratiam Sevirorum ad antiqvitates Septentrionales evulgandas constitutorum, carmina omnia in *Grettis Saga, Kórmaks Saga* ac *Egils Saga Skallagrimssonar*, ut et ejusdem Egilli Skallagrimii poëmata illustravit [95]. 8. Stöfunarbarn sive island. *A. B. C.* ed. in insula Hrappsey 1782. 9. *Hugdilla* edidit ibidem 1783.

§ 20.

Huic per biennium suffectus est *Stephanus* filius *Biörni* Skulonis parochi Flugumirensis (natus 15 Jan. 1730), qvi cum Havniæ literis fideliter operam dedisset,

95) cfr. Nyerups Literaturlexicon p. 453 et Mag. Halfd. Einari Hist liter. Isl. p. 30. 81. 91, ubi plura ejus carmina nondum edita enumerantur, ut: *Gryllo-talpa* et alia satyrica, nec non *Gunnarskvædi,* sive encomium Gunnari de *Hlidarenda.* Historiam qvoqve literariam Islandiæ conscripsisse dicitur.

in patriam redux anno 1763 ab Officiali Jona Magnæo, qvi defuncto Episcopo Haldoro Brinjulvi filio, Ep:scopi vices sustinebat, ad vacuum Rectoris officium vocatus est, anno autem inseqvente qvatuor scholæ alumnos, (ɔ: Christianum Jonæ, Jon. Helgii, Jonam Jonæ ac Theodorum Thoroddi) inscio invitoqve Officiali sine prævio examine rude scholastica donatos tyrocinium homileticum in templo cathedrali Holensi habere jussit; qvam rem Officialis indigne ferens ad Præfectum detulit, qvi Rectori viginti imperialium mulctam irrogavit, eiqve imperavit, ut veniam culpæ in Officialem commissæ impetraret, cui mandato cum parere detrectaret, in Synodo Provinciali, Vidvikæ anno 1755 d. 11 Junii habita, causa ita dijudicata est, ut pecuniam supra dictam et præterea 15 imperiales Officiali solvere juberetur, a qva causæ cognitione provocavit, eodemqve anno cum d. 2 Octob. ab Episcopo G. Magnæo officio remotus esset, Havniam profectus est, ubi calculator trigonometricarum mensurarum, qvas Havniensis scientiarum Societas fieri curavit, simulqve Stipendiarius Magnæanus evasit, obiit Havniæ 1798. Fuit hic vir Matheseos peritissimus, cujus rei varia monumenta reliqvit, qvorum præcipua hæc sunt: 1. De essentia consecutiva 1757. 4. 2. De effectu cometarum, in systema nostrum descendentium 1758. 3. De usu Astronomiæ in Medicina 1759. 4. Dari in corporibus coelestibus creaturas rationales, montes et aqvas 1760. 5. *Rímbegla*, sive Rudimentum computi ecclesiastici, et Annales veterum Islandorum cum versione latina, sumtibus P. F. Suhmii. Hafn. 1780. 4. 6. Introductio in tetragonometriam ibid. 1781. 7. *Hervarar Saga og Heidreks* Kóngs islandice et latine. 8. Descriptio Islandiæ chorographica. 9. Præterea varia in Scriptis Societatis islandicæ literariæ (cfr. *Rit hins isl. lærd. lista Fél.* Vol. 2. p. 1—29. Vol. 8. 9. 10 passim).

§ 21.

Hunc excepit *Halfdanus Einari* natus anno 1732 die 20 Januarii, patre Einaro Halfdanæo, Coenobii Kyrkinbæensis parocho toparchiæqve Skaptafellensis Præposito. — Adjuvante Generali Ecclesiarum Visitatore Ludovico Harboe in scholam Skalholtensem anno 1745 receptus fuit, unde A. 1749 dimissus, ab Episcopo Olao Gislii filio Diaconus ad monasterium Kyrkinbæense constitutus fuit, sed anno seqvente Havniam trajecit, et mox Examen artium sustinuit. A. 1752 Examen philosophicum

96) Hujus synodi Præses Thorvaldus Gottskalki filius, Parochus Miklabæensis constitutus fuit, Assessores autem fuerunt hi parochi: Jonas Magnæus, Grimolfus Illhugi, Eyolfus Biarnii, ac Jonas Sveini.

cum laude et biennio post theologicum absolvit, eodemqve anno unacum Episcopo Gislio Magnæo in patriam reversus, ad vacans in schola Holana Rectoris munus gerendum vocatur (1755 d. 1 Octob.). Hanc ephoriam per triginta annos haud poenitendo discentium fructu omniumqve bonorum applausu gessit. Anno 1765 in Magistrum Philosophiæ promotus, et bis Officialis munere functus est ɔ: 1779—80 et 1781—84. Pluribus doctrinæ ac diligentiæ monumentis inclaruit, qvorum tamen præcipua habenda est Sciagraphia Hist. liter. Isl. ed. Havniæ 1777, pro qva seqvente anno duos a Rege Christiano 7, et unum a Principe Friderico numos aureos accepit. Cetera illius scripta sunt: 1) Editio Speculi Regalis danice ac latine 1768. 4. 2) Horsters *bibelske Historier* in lingvam islandicam translatæ, ed. Holis 1776. 3) Nonnulli articuli in Wormii *Lexico literaturæ*, et Giessingii *Doctoribus qvinqvagenariis*. 4) Compendium Hist. eccl. sermone islandico. 5) Hallgrimi Petræi psalmos et poëmata anno 1770, Sigvardi Jonæi carmina 1772, Thorlaki Thorarini Poëmata sacra et moralia 1775 et 1780 prolegomenis vitisqve auctorum locupletata edi curavit. 6) Recensum qvoqve Parochorum dioeceseos Holanæ concinnavit, qvem tamen ad umbilicum perducere illi non contigit, cancro enim oculi anno 1785 d. 1 Febr. mortuus est, cum 53 annos ac 12 dies vixisset.

§ 22.

Post hujus mortem *Haldoro Hjalmari*. qvi inde ab anno *1773* Conrector fuerat, Rectoris vices per qvadriennium demandatæ sunt[97], anno autem 1788 *Paulo Hjalmari*, qvi biennio antea (ɔ: 29 April. 1786) Examen philologicum cum laude in Academia Havniensi absolverat, hæc sparta concredita fuit, qvam strenue gessit usqve dum schola Holana, jussu Regio 2 Octob. 1801, abolita cum Reikiavikensi coaluit; deinde vero privatus vixit, donec anno 1814 Præbendam Stad in lingula Reikianes intra toparchiam Bardastrandensem nactus est. Obiit anno 1830.

§ 23.

Supra in § 7 monuimus, scholæ latinæ, cum jussu Regio 17 Maii 1805 Reikiavika Bessastados migraret, tres Præceptores fuisse ɔ: lectorem theologiæ Steingri-

---

97) Fuit vir bene literatus plerasqve *Islendingasögur* calamo ipse exaravit; Genealogias Arnæ Thorarini Episcopi Holensis, et uxoris ejus Steinunnæ, Arnoris filiæ collegit, ed. Leirárg. 1800. Anno 1791 Conrectoris munus deposuit; anno autem 1805 d. 10 Junii obiit.

num Jonæum, Guttormum Pauli filium, Prorectoris vices prius agentem, atqve Cand. theol. Jonam Jonæum, in locum Hjorti Jonæi Norvegiam profecti substitutum.—Qvod Guttormum Pauli filium Hiortumqve Jonæum attinet, monendum est, illum deinde anno 1807 d. 29 Januarii Præbendam *Holmar* in *Reidarfyrdi*, anno autem 1821 *Vallanes* nactum esse, et Præpositum Toparchiæ Mulensis 1817 evasisse; hunc vero e Norvegia reversum anno 1807 Parochum ecclesiæ Gilsbakkensis in Toparchia Myrensi factum esse. Restat igitur, ut tam de reliqvis qvam recentioribus scholæ Bessastadensis Præceptoribus paucis sigillatim agamus.

§ 24.

Postqvam lectori theologiæ Steingrimo Jonæo sacrorum cura intra parochiam Oddensem a Rege anno 1810 d. 16 Februarii demandata est, ad *Jonam Jonæum* Lectoris munus transiit, qvi natus est anno 1777 die 31 Januarii Hvitarvallis prædio in tractu Borgarfiördo sito, patre Jona Eggerti filio, Torparcha Borgfiordensi, matre Thurida Asmundi filia. Anno 1784 mater ejus viduata in villam Bæ migravit, ibiqve usqve in annum 1787 habitavit, qvo secundas nuptias sum Officiali Marco Magni filio celebravit, cujus auspiciis Jonæus fundamentis doctrinæ fideliter positis, anno 1796 ab Episcopo Geiro Vidalino rude scholastica donatus biennio post examen Artium in Universitate Havniensi et mox deinde examen Philologico-philosophicum absolvit; ex qvo philosophiæ, imprimis Kantianæ, pariter ac theologiæ studio tam diligenter se dicavit, ut anno 1803 mense Julio examen Theologicum cum laudabili successu sustineret. Eadem æstate in patriam rediturus tempestatibus in Norvegiam delatus est, ubi hyeme pueris informandis transacta, vere seqvente in Islandiam profectus apud matrem vitricumqve usqve in annum 1805 permansit, qvo *Adjunctus* scholæ latinæ factus est. Anno 1810 Lector theologiæ constitutus fuit et qvinqvennio elapso in hoc munere a Rege confirmatus; anno deniqve 1840 ad solennia Regis Augustissimi Christiani 8vi coronandi Eqves auratus Ordinis Danebrogici creatus est. — In Lib. *Gaman og Alvara* 2 Tom. Nr. 3. 6 ac 12 e lingva danica in islandicam transtulit. Complures Epistolas Apostolorum in gratiam Societatis Bibliophilorum isl. vertit. Historiam Ecclesiasticam adhuc ineditam conscripsisse dicitur.

§ 25.

In locum Guttormi Pauli filii Collegium Universitati scholisqve dirigendis *Jonam Jonæum* alumnum Seminarii pædagogici A. 1807 die 18 Junii Adjunctum scholæ Bessastadensis substituit, qvam provinciam usqve in annum 1817 strenue gessit, qvo

Havniam profecturus in undis obiit. Exinde hanc scholam seqventes Adjuncti ornaverunt.

§ 26.

Hallgrimus Johannæus Scheving, natus Helgastadis in toparchia Thingeyensi, patre Johanne Laurentio Scheving, dictæ toparchiæ qvondam Præposito et matre Snialauga Hallgrimi toparchiæ Eyafiördensis Præpositi filia. Qvinqvennio ɔ: 1795—1800 in schola Holana transacto, a Rectore Paulo Hialmari filio rite dimissus domum patriam rediit. Anno deinde 1804 Havniam profectus Examini artium se subjecit atqve a Censoribus Laudabilis repertus est. Seqvente anno Examen philologicophilosophicum feliciter absolvit; et cum istis annis floreret Seminarium pædagogicum, formandis doctoribus scholasticis destinatum, huic Gymnasio se tradidit integrumqve triennium philologiæ græcæ latinæqve omni suo ambitu colendæ impendit, qvo exacto, præscriptum alumnis Seminarii erectioribus stadium feliciter emensus et ab hoc instituto legitime dimissus, in Islandiam rediit. A. 1810 d. 5 Junii Adjunctus scholæ Bessastadensis constitutus est et post qvinqvennium in hoc munere a Rege confirmatus (ɔ: 5 Ocbr. 1815). A. 1817 in Artium Liberalium Magistrum Doctoremqve Philosophiæ legitime promotus fuit. Ex occupationibus ejus literariis hæc nobis nota sunt: 1. annis 1807 et 1808 thema, in philologia ab Universitate Havniensi propositum: *Tetralogiæ Græcæ indolem omnemqve rationem, ex ipsis, qvæ habentur, Græcis dramatibus dramatumve fragmentis, qva fieri possit, accurate exponere*, tali cum successu tractavit, ut numum aureum et honorificam admodum Censorum sententiam reportaret. 2) Examinatio critica Stropharum qvarundam in *Völuspá* dan. in script. Societ. Scandin. 1810 p. 175—220; separatim qvoqve edita. 3) Observationes criticæ ad qvædam Bruti Ciceronis loca. Diss. inaug. Havniæ 1817. 4) *Vitskufiallid* (Mons sapientiæ) e sermone anglico et *Seliko* e gallico isl. vertit vide *Gaman og Alvara* Vol. 2. 1820. 5) *Hugsvinnsmál* cum Auctore latino notis criticis illustravit et edidit Videy 1831. 6) *Hrafnagaldur Odins* exposuit ibidem. 7) Lexicon islandico latinum, nondum publici juris factum, elaboravit. Complura qvoqve meditationis diligentisqve lectionis fructus in seriniis Viri doctissimi adhuc latere suspicamur.

§ 27.

Sveinbiörnus Egilli filius natus est anno 1791 d. 6 Martii in villa *Innri Niardvík* patre Egillo Sveinbiörni filio et matre Gudruna Oddi filia, qvi cum

anno 1801 viro celeberrimo Magno Stephanæo artibus liberalibus erudiendum tradiderunt. Anno deinde 1810 ab Officiali Arna Helgii filio honeste dimissus, A. 1814 Havniam profectus est, seqventeqve anno Examen artium cum charactere *Meget godt*, necnon philologico-philosophicum laude egregia absolvit, unde publico encomio ornatus ad theologiam colendam discessit. A. 1819 Examini theologico se subjecit, atqve a censoribus Laudabilis repertus est, eodemqve anno 27 Martii Adjunctus scholæ Bessastadensis creatus fuit. Vir ingenii acutissimi et poëta lepidissimus varia per varios libros dispersa cecinit, ex c: 1) Nonnullos psalmos in *Vidbæti nyu Messusaungsbókarinnar* (Additamento Novi Psalterii). Carmina in *Klausturpósti* 1820. p. 20. 21. 36. 38. nec non passim in *Skírni*. 2) Præterea Homeri Odyssea isl. vertit, ed. Videy 1829—1840. 8. (cfr. Cap. 3. § 42). 3. Forsetaheimt *Præpositi* Arnori Jonæi exposuit, ed. Havn. 1821. 4) Scripta historica Islandorum latine vertit, notis illustravit et carmina ibi occurrentia enodavit. Vol. I—IX Havn. 1828—1840. 5. In codicibus manu scriptis inter se conferendis et Chronico Islandiæ Magno (*Sturlúngasaga*) edendo haud parum operæ collocavit. Havn. 1817—1820. 4. cfr. Proëm. p. XVIII. 6. In *Fornmanna sögur* (Historiis veterum); Carmen dedicationis in Vol. 1; in Vol. XII æram imperii (ríkisár) regum Norvegiæ inde ab *Haraldi Hárfagra* ad Magnum *Lagabætir*, et Daniæ a Gormio *Gamla* ad Eirckum Kristofersonium; Indicem rerum maxime memorabilium in terris septentrionalibus ab A. 851 ad 1273 gestarum, nec non conspectum vocabulorum in Historiis raro occurentium concinuavit. 7) *Olafs drápa Tryggvasonar, er Hallfredur orti Vandrædaskáld Videy, 1832. 8. 8) Brot af Placidus-drápu Videy, 1833. 8.*

§ 28.

Biörnus Gunnlaugi filius natus est anno 1788 d. 28 Septemb. in villa *Tannstadir* intra tractum *Hrutafiörd* sita, patre Gunnlaugo Magnæo et matre Olava Biörnii filia, qvi postqvam primum sub institutione Gislii Magni filii Parochi Tiörnensis in lingula *Vatnsnes*, deindeqve Præpositi Haldori Amundi filii eruditionis fundamenta jecisset, anno 1808 ab Episcopo Geiro Vidalino rite dimissus est. A. 1817 Havniam profectus Examen artium cum charactere: *Godt* absolvit, et cum jam in eo esset, ut civium academicorum numero adscriberetur, thema in Mathesi ab Universitate propositum adeo ingeniose tractavit, ut numum aureum reportaret. Anno seqvente Examen philologico-philosophicum cum charactere laudabili sustinuit, nec ita multo post aliud in mathesi thema propositum eodem qvo antea successu enodavit. Integrum deinde

qvadriennium Mathesi totum se dedit eumqve in finem per biennium unacum Astronomo celeberrimo Schumacher Jothiam et Holsatiam peragravit. A. 1822 d. 14 Maii Adjunctus scholæ Bessastadensis creatus est. Anno 1831 in gratiam Societatis literarum islandicarum *(hins islenzka bókmentafélags)* mensuram Islandiæ ineundam in se suscepit (vide supra Cap. 1 § 33), ex qvo longinqva pariter ac molesta itinera qvavis æstate indefessa diligentia per deserta montesqve instituit. E scriptis ejus hæc vidimus: *Nokkrar einfaldar reglur til at ntreikna tunglsins gáng.* island. et lat. Videy 1828. Progr. in 4. De mensura Islandiæ danice ac lat. Videy. 1834. 8. Progr. *Töblur yfir Sólarinnar synilega gáng á Islandi.* Videy 1836. in 4 Progr.

Cap. 3.

De viris qvibusdam literatis, qvorum occupationes statui Islandiæ ecclesiastico omninoqve literario formando inservierunt.

§ 1.

Qvamvis persvasum habeamus, fata rei literariæ narraturo ad successivam potius uniuscujusqve disciplinæ enucleationem, qvam ad literatorum vitas respiciendum esse, ita ut historicum singularum idearum ac scientiarum statum assiduo inter se collatum scrutetur et examinando perseqvatur, nec personalis historiæ momentis intermiscendis filum narrationis identidem rescindi patiatur, hanc tamen rei exponendæ rationem et methodus in Historia Ecclesiastica F. Johannæi, qvam nos adumbrare conamur, valde dissvadet, et per singula eunti difficultates haud mediocres offerret, cum complurium virorum de literis et institutione populi ceteroqvin bene meritorum, qvorum scripta publici juris sæpius non facta sunt, vitas tenebris obvolveret. Itaqve in hoc argumento sic versari statuimus, ut vitas literatorum breviter exponamus ac simul, si qvando occasio dabitur, in singularum scientiarum fata oculos convertamus. Sed cum periodus nostra erectioris ingenii virorum, qvi monumentis qvibusdam ad posteros transmissis, locum inter eruditos qvalemcunqve sibi vindicent, tam foecunda fuerit genitrix, ut horum

omnium enumeratio, nedum eorundem vitæ descriptio fines huius opusculi longe superaret, et nos, cum in historia literaria concinnanda proprie non versemur, a scopo nostro avocatos rebus alienis implicaret, paucos tantum ac præcipuos nominabimus, etsi in tanto numero, qvo nos potissimum vertamus, suspensi hæreamus.

§ 2.

Primus, qvi præter ipsos Episcopos scholarumqve moderatores, de qvibus speciatim agetur et actum est, inter doctissimos hujus periodi *theologos* numerari debet, est *Stephanus Einari* filius parentibus pauperibus in lingula *Akranes* circa annum 1697 natus, Mag. Thorleifi Haldori filii scholæ Holanæ qvondam Rectoris e sorore nepos, qvi eum literis imbuendum scholæ suæ tradi curavit, unde dimissus per triennium toparchæ Spendrupii Amanuensis, deindeqve per qvinqvennium monasterii Mödruvallensis ac triennium Munkatveraaensis Diaconus fuit. A. 1730 præbendam Munkatveraaensem nactus est, eodemqve anno Jorunnam Steini Jonæi Episcopi Holensis filiam, toparchæ Joh. Schevingii viduam, in matrimonium duxit. A. 1734 comminister parochi Grundensis factus est, qvod officium post qvadriennium cum sacerdotio Laufaasensi commutavit. A. 1744 Ludovicus Harboe, Generalis ecclesiarum Visitator, dum ipse per dioecesin Skalholtinam proficisceretur, Stephanum Officialem Holensem constituit, eumqve deinde, qvi muneri episcopali præficeretur, dignissimum esse declaravit, unde Stephanus Havniam iter instituere jussus, supplicibus litteris ad Regem Christianum 6 (1744 d. 10 Sept.) datis, valetudinem causans, hanc dignitatem deprecatus est. A. 1748 Præpositus toparchiæ Thingeyensis evasit et A. 1752 synodo provinciali jussu Præfecti præsedit, bienniovqe post 57 annos natus obiit. Qvamvis præter *Arithmeticam* islandice conscriptam, adhuc vero ineditam, nulla doctrinæ monumenta reliqverit, omnium tamen judicio inter doctissimos sui ævi sacerdotes islandicos habetur. Huic ætate meritisqve suppar fuit *Thorleifus Skaptii* natus anno 1683 in villa *Biarnastadir* in *Unudal*, patre Skaptio Josephi filio, Judice tractus Skagafiördensis, matre Sigrida Isleifi Eyulfæi filia, qvi A. 1703 e schola Holana dimissus ad literas colendas Havniam profectus est, bienniovqe cursum academicum emensus (1705) in patriam rediit. A. 1707 pastor cathedræ Holanæ simulqve scholæ Rector, anno autem seqvente Præpositus toparchiæ Skagafiördensis constitutus est. Cum A. 1707 diploma regium successionem in parochia Mulensi, qvam primum vacaret, sibi promittens acqvisivisset, huc A. 1724 migravit annoqve 1734 toparchiæ Thingeyensis Præpositus evasit. Ter officialis fuit ɔ: 1711, 1740 ac deniqve 1745, qvæ provincia illi

a Præfecto Pingel 19 Julii e. a. demandata est. Cum magna doctrinæ laude floreret, parentes ei pueros literis erudiendos certatim tradiderunt, unde qvavis hyeme scholam domesticam habebat, ex qva multi egregii viri ipsius disciplina formati prodierunt. Obiit A. 1748, 65 annos natus. — Hujus filius *Jonas* natus Holis 1709, per sexennium Havniæ musis militavit, deindeqve primum Subminister Prestholensis (1738), mox deinde pastor cathedralis Holensis (1739), deniqve mortuo patre, parochus Mulensis (1749); vir pius et in literis bene versatus. Obiit 1776.

§ 3.

Biörnius Haldori inter primos huius periodi parochos locum sibi merito vindicat. Natus est A. 1724 d. 5 Decemb., patre Haldoro Einari Ecclesiarum Steingrimsfiördensium Antistite, matre Sigrida Jonæ Eyolfæi parochi Gilsbakkensis filia. A parentibus anno 1739 in scholam Skalholtensem missus est, unde post sexennium dimissus Olao Arnæo Toparchæ Bardastrandensi a manibus fuit, donec anno 1749 a Thorvardo Magnæo pastore Saudlauksdalense Comminister vocatus fuit, cui A 1752 defuncto in munere successit. A. 1756 Rannveigam Olai filiam, Egerhardi Olavii sororem, in matrimonium duxit eodemqve anno Præpositus toparchiæ Bardastrandensis evasit. A. 1765 nummo *pro Meritis* donatus, et A. 1770 Societati rei rusticæ ut membrum correspondens adscriptus fuit. A. 1781 præbendam Setbergensem nactus est, sed post qvadriennium visu privatus munere se abdicavit. Obiit A. 1794 d. 24 Augusti, natus annos 69, menses 9, dies 11. Qvemadmodum in munere gerendo magnam alacritatem exhibuit, sic etiam horticultura exercenda, fundo cathedrali circumscipiendo ac diligenter colendo, ædificiisqve ruinosis de integro concinne instaurandis rari aliis fuit exempli; nec minus scriptis suis popularibus profuit, namqve cum ingenii dexteritate indefessam industriam ingenuumqve patriæ amorem conjunxit, unde qvoqve ad doctrinam haud vulgarem enixus, literis colendis et cognitioni popularium augendæ horas subsecivas eo cum successu dicavit, ut scriptis illius rem rusticam spectantibus periodus nostra in hoc genere nihil præstantius exhibere valeat; fuit præterea philologus, poëta, historicus, et antiqvitatum patriæ peritissimus[98]). — Anno 1786 Rex illi annuam 60 imperialium pensionem concessit.

---

98) Scripta ejus præcipua sunt: 1) *Atli*, liber argumenti oeconomici de pecuaria e qvæstionibus et responsis constans, ed. Hrappsey 1780. 2) Grasnytiar ɔ: de usu herbarum agrestium, ed. Havn. 1783, ad cujus libri calcem Jonas Ericius Regi a Consiliis Conferentiarum

§ 4.

Jonas Magnæus, celeberrimi Skulii Magnæi, Qvæstoriis regii, frater natus est Husavikæ A. 1715, patre Mysta Magno Einari filio, matre Oddnya Jonæ filia. Defuncto patre, apud vitricum Præpositum Thorleifum Skaptii filium sexennium transegit, qvi eum primis literarum rudimentis imbutum scholæ Skalholtensi ulterius instituendum tradidit, unde post qvadriennium dimissus in Daniam trajecit, et postqvam qvatuor annos in Academia Havniensi musis impendisset Examenqve theologicum sustinuisset, in Islandiam redux A. 1747 pastor cathedræ Holanæ, anno seqvente Præpositus toparchiæ Skagafiordensis constitutus est. Officialem egit inde ab anno 1752 usqve in annum 1755, qvo præbendam *Stadastad* naetus est. Obiit A. 1796. *Vigfusus Jonæus* natus anno 1711 scholam Skalholtensem puer freqventavit, indeqve dimissus cum aliqvantisper Havniæ bonis literis operam navasset, in Islandiam rediit, annoqve 1737 præbendam *Stöd* in *Stödvarfirdi* nactus est, ubi ad mortem usqve ɔ: A. 1761, permansit. Concinnavit: 1) Carmen dictum *Barnaliod* vitæ dirigendæ regulas continens, qvod filiæ suæ dicavit. 2) *Hugvekjur utaf Kristi pínu* sive Meditationes in passionem Domini, materiam e Passionali H. Petræi mutuans, ed. *Videy* 1833. — Alter *Vigfusus Jonæus* filius Jonæ Haldori doctissimi Præpositi Hytardalensis, et Episcopi celeberrimi Finni Johannæi frater, natus est A. 1706, cursumqve scholasticum emensus A. 1736 præbendam Hytardalensem, qvam majores ejus diu tenuerant, nactus est et qvadriennio post ecclesiarum toparchiæ Myrensis inspectionem. Obiit septuagenarius A. 1776 d. 2 Jannar. Varia elaboravit et exposuit, qvalia sunt:

---

de auctore testatus est (19 Julii 1782), eum virtutibus atqve doctrina non modo in patria, Dania atqve Norvegia, verum etiam in Gallia aliisqve meridionalibus Evropæ regionibus ita inclaruisse, ut litteris commendatieiis non indigeret, se tamen id votum retinere non posse, ut hunc librum omnibus numeris absolutum in usus populares rite converterent. 3) *Æfi* (Vita) *Eggerts Olafssonar*, Hrappsey 1784. 4) *Arnbiörg*, Mscr. continet bonæ uxoris descriptionem. 5) Lexicon islandico latinum, qvod a Regia Antiqvitatum Societate anno 1786 100 imperialibus remuneratum est. 6) Commentationes qvædam juridicæ sermone islandico conscriptæ ex. c. de gradibus prohibitis, de vocabulo *teigur*, de *fiöru-nytjar*. 7) Varii libelli e germanico et danico in vernaculam translati, ut: *Paradisar jurtagardur* (hortus Paradisi), Joh. Arndtii libellus precum, Amadæi Kreuzbergi Meditationes. 8) Lachanologiam Egerhardi Olavii ad umbilicum perduxit eamqve carmine *Fiörgynar mál* ornavit, ed. Havn. 1774. (cfr. *Æfi* Sira Biörns Haldórssonar, Havn. 1799, et Minerva 1803. Vol. 1. p. 311—317). Deniqve 9) Beretninger til Landvæsenets, især Havedyrkningens Forbedring paa Island. Kiöbh. 1765.

1) *Wudriani Krossskóli.* 2) Vita Hallgrimi Petræi. 3) Annales a patre conscriptos imprimis *Lénsmanna annál* auxit, novosqve de Nomophylacibus Islandiæ inde ab A. 927 ad 1746 pertingentes condidit. 4. Instigante Generali Ecclesiarum Inspectionis Collegio Historiæ ecclesiasticæ Islandiæ danice concinnandæ operam in se suscepit, duasqve certe illius Periodos ad finem perduxit, qvas A 1752 huic Collegio misit, sed, qvantum nobis constat, publici juris nunqvam factæ sunt[99]. *Vigfusus Erlendi* natus A. 1710 patre Erlendo Jonæo, primum pastor cathedræ Skalholtensis (ɔ: 1740) et Præpositus toparchiæ Arnesensis (1745), deinde Ecclesiastes Setbergensis (1748) et tractus Snæfellnesensis Præpositus (1752). Obiit A. 1781. Concinnavit orationem funebrem in exseqviis Jonæ Arnæi Episcopi Skalholtensis impr. Holis 1748. 2) 50 Meditationes in passionem Domini isl., argumento e Psalterio passionali H. Petræi petito ed. ibid. 1773.

§ 5.

Haldorus Jonæus natus A. 1723 in insula *Grímsey*, qvi cum primum sub institutione Eyolvi Jonæi sacerdotis Vallensis, deinde per biennium in schola Havniensi, qvæ a Maria virgine nomen habuit, deniqve in Holana studia scholastica absolvisset, A. 1746 ad coenobium Thingeyrense Diaconus et post biennium pastor vocatus est, qvod munus A. 1751 cum sacerdotio Reinistadensi commutavit, anno autem 1758 Præpositus toparchiæ Skagafiördensis et mox postea pastor cathedræ Holensis evasit. Qvamvis nulla eruditionis monumenta reliqverit, a coætaneis tamen ob pietatem et singulares animi dotes laudatur. Obiit 1769. Huic adjungimus *Hallgrimum Eldjarni*, qvi natus est A. 1723. d. 1 Aug. in villa *Stórabrekka* in *Hörgárdal.* Hic e schola Holana A. 1744 dimissus eodem anno Diaconus monasterii Mödruvallensis constitutus est, anno autem seqvente Havniam profectus unum ibi annum theologiæ colendæ impendit, deindeqve in patriam redux A. 1748 Subminister Thorsteini Ketillæi parochi Hrafnagilensis ac Præpositi toparchiæ Eyafiördensis factus est, cui in munere Præpositi anno 1753 successit, postqvam biennio antea præbendam *Bægisá* obtinuerat. Hanc paræciam cum Laufaasensi 1768 commutavit, annoqve seqvente Mysta Grenjadarstadensis creatus est, ubi ultimum vitæ decennium transegit, obiit enim A. 1779 d. 12 Aprilis. Poëtis suæ ætatis melioribus annumeratur multosqve psalmos et carmina ce-

---

99) Præterea Buchwalds (*yfirsetukvenna skóli*) artem obstetriciam isl. vertit. ed. Hol. 1749. 2. Scripsit epistolam de mercatura Islandorum cum gentibus exteris. 3) Cento s. *dagvillur um islendsk eiktamörk.*

cinit[100]. *Einarus Biörnii Thorlacius* natus 1753 in Berufiordo intra toparchiam Mulensem sito, patre Biörno Einaræo, matre Sezelia Hallgrimi Thorlacii Toparchæ Mulensis filia. Qvindecim annos natus in scholam Skalholtanam missus est, ubi triennio transacto, in Daniam trajecit atqve in scholam Helsingoranam missus fuit, unde 1775 dimissus qvinqvennium in Academia Havniensi literis operam dedit, deindeqve anno 1780 præbendam Grenjadarstadensem nactus ab Episcopo Siællandiæ L. Harboe sacris initiatus est, ex qvo non nisi tres annos vixit, nam A. 1783 d. 29 Nov. vita defunctus est.

§ 6.

His qvoqve annumerandi videntur: *Gislius Jonæus* inde ab anno 1728 ad 1736 parochus Breidavikensis, deinde Utskalensis usqve ad 1743, deniqve Saurbæensis usqve ad A. 1765 († 1781); qvi nonnullos libros morales islandice vertit[101]. *Thorsteinus Ketilli*, natus 1687, patre Ketillo Eyricæo Mysta Svalbardensi, qvi cum biennium scholam Holanam freqventasset, pastor cathedræ Skalholtanæ A. 1714 factus est, deinde vero 1716 præbendam Hrafnagil nactus, A. 1725 Præpositus toparchiæ Eyafiördensis evasit, qvam provinciam usqve ad A. 1750 administravit et qvadriennio post obiit. Haud paucos diligentiæ suæ fructus reliqvit[102]; hymnosqve matutinos et vespertinos (edit. Holis 1780, Videy 1837) cecinit.

§ 7.

Jonas Jonæus natus anno 1719 in villa *Bakka*, in *Svarfadardal* sita, patre Jona Oddæo et matre Olufa Jonæ filia, cum sub institutione Jonæ Haldoræi, parochi Tiörnensis literarum fundamenta diligenter jecisset, A. 1734 in scholam Holanam venit, indeqve anno seqvente dimissus monasterii Mödrvallensis Diaconus mox evasit, postea vero A. 1750 pastor Grundensis factus est, qvam præbendam ad mortem usqve (ɔ: 1795) retinuit. Non solum in theologia, verum in aliis qvoqve literis humaniori-

---

100) 1) *Huggunarklasa utaf heilagri Ritníngu.* 2) Carmina in omnium dierum festorum Evangelia, aliaqve multa.

101) Exposuit: 1) Rambaks *Bordskik ved Christi Bord.* 2) Bangs Passionale. 3) Speculum religionis judaicæ.

102) Exposuit: 1) P. Herslebii conciones in VII verba Christi. 2) Jonæ Ramii *andleg nádarímar Kauptíd* in Ephes. 5. 12. 3) *Föstudags lánga spegill yfir* 19 *Ecce homo* edit.

bus et nominatim in arte medica apprime versatus fuit, latinamqve lingvam ligatam in deliciis habuit, qvod gratiarum actio pro symbolis a Clero Christiansandensi in usus pauperum sacerdotum islandicorum collatis (impr. Havn. 1783 cfr. supra Cap. 1 § 23) abunde testatur[103]. *Haldorus Finnæus* Episcopi Finni Johannæi filius anno 1763 pastor cathedræ Skalholtensis et post qvadriennium Præpositus toparchiæ Arnesensis evasit, qvæ munera A. 1775 (9 Febr.) cum præbenda Hytardalensi et inspectione ecclesiarum toparchiæ Myrensis commutavit. Anno deinde 1799 officium deposuit et 1814 mortuus est. Uxorem habuit Gudfinnam Torvi Erlendæi filiam, ex qva Sigridam suscepit, qvæ primum Gudmundo Thorgrimi filio, parocho Seltiarnarnesensi, deinde vero Episcopo G. Vidalino nupta fuit. Scripsit libellum *Gudsbarna Bordskikk* ed. Leirarg 1798.

§ 8.

Marcus Magni natus A. 1748. d. 2 Apr., patre Magno Teiti filio Præposito toparchiæ Isafiördensis, matre Ingibiarga Toparchæ Marci Bergsonii filia, anno 1766 in scholam Skalholtensem venit, indeqve post qvadriennium dimissus, 1771 Havniam profectus est; ubi cum literis fidelem operam dedisset Examenqve theologium absolvisset, in patriam A. 1779 reversus mox a Præposito Gudlaugo Thorgeiri filio parocho Gardensi in lingula *Álftanes* subminister vocatus fuit, qvam præbendam anno seqvente nactus est. A. 1782 Præpositus Nomarchiæ Kialarnesensis evasit, annoqve 1796 post mortem Episcopi Joh. Finnæi Officialis munus illi demandatum fuit. Ob eruditionem, facundiam atqve prudentiam inter spectatissimos hujus ævi theologos islandicos habendus est. Societatem libris lectitandis in australi Islandiæ qvarta supra commemoratam (Cap. 1. § 33) condidit, Meditationes Sturmii exposuit (edit. Leirárg. 1796—1797. Beitistadis 1818 ac sæpius), aliasqve nondum editas ipse elaboravit. Obiit A. 1825 d. 21 Aug. Huic adjungimus *Thorkillum Olai*, virum non tam scriptis suis, qvam animi viribus et singulari, qva varios vitæ casus pertulit, patientia conspicuum. Natus est A. 1738 d. 1 Aug. in villa parochiali *Oddi*, intra toparchiam

---

Havn. 1734. 4) Bujans *andlegur Pilagrimur frá fordjörfunarinnar standi til þeirrar himnesku Zion.* 5) *Plágnandar i einu husi.* 6) *Andlegar Politieforordningar*; qvæ omnia ad illius ævi ingenium accommodata allegoriis sententiisqve mysticis repleta sunt.

103) Annales tempestatis (*Veduráttufars Annáll*) in Eyafiördo ab A. 1750 ad 1790 adhuc ineditos conscripsit. 2) *Spurningabiblia*, s. Biblia qvæstionum summam sacri Codicis continentia in sermonem islandicum transtulit.

Rangarvallensem sita, patre Olao Gislii filio, qvi deinde Episcopus dioecesis Skalholtanæ factus est, matre Margreta Jacobi filia. Anno 1757 e schola Skalholtensi dimissus Diaconus ad coenobium Thykkvabæense constitutus fuit. Hoc vero munere deinceps deposito, Episcopo Finno Johannæo a manibus fuit usqve in annum 1761, qvo Havniam trajecit, exantlatisqve ibi studiis academicis, in patriam anno 1764 redux biennio post (9 Sept. 1766) sacerdotio Hvalnesensi initiatus est. Anno 1769 Præposito Haldoro Jonæo pastori cathedræ Holanæ in hoc munere ab Episcopo Gislio Magnæo suffectus fuit, annoqve 1785 Præpositus toparchiæ Skagafiordensis evasit. Officialem bis egit ɔ: post mortem Episcopi Arnæ Thorarini 1787—89 et post mortem Sigurdi Stephanæi 1798—1802. A. 1789 candidatis cathedræ Episcopalis Holanæ annumeratus fuit. Ex qvo prædia aliaqve hujus cathedræ bona alienata fuerunt et utraqve dioecesis Islandiæ in unum coaluerunt, magna annui salarii parte privato cum extrema paupertate illi luctandum fuit usqve in annum 1816, qvo Rex ei 50 imperiales pensionis loco qvotannis concessit, qvibus biennio post 100 imp. additi fuerunt. Obiit A. 1820, cum muneri sacerdotali tredecim studiosos initiasset ac in trium Episcoporum, Jonæ Teiti, Arnæ Thorarini ac Stephani Sigurdi filii totidemqve Episcoporum viduarum exseqviis conciones funebres habuisset. Nec silentio prætermittendus est *Thomas Skulii* natus *Ósi* in *Hörgárdal* A. 1736, patre Skulio Illugæ ad coenobium Mödruvallense parocho, matre Helga Thomæ filia, qvi A. 1759 e schola Holana dimissus, cum Episcopo Gislio Magnæo aliqvamdiu a manibus fuisset, 1764 ad Academiam Havniensem se contulit, ubi triennium musis militavit Examenqve theologicum absolvit. Deinde in Islandiam reversus primum Mysta Saurbæensis (1773) posteaqve Grenjadarstadensis factus est. Obiit 1808.

§ 9.

Venimus nunc ad virum in theologia aliisqve bonis artibus versatissimum, *Gislium Brinjulvi*, natum A. 1794, d. 28 Aug., patre Brinjulvo Gislii filio parocho Eidalense, et toparchiæ Mulensis meridionalis Præposito, qvi e schola Bessastadensi dimissus, A. 1815 civibus Academiæ Havniensis adscriptus est, studiisqve theologicis admodum felici successu 1819 ad finem perductis, anno 1823 dissertatione runologica in Doctorem philosophiæ bonarumqve artium Magistrum promotus est, sed paullo antea Pastor ad ecclesiam Holmensem in tractu Reidarfiördo sitam vocatus fuit, qvam vocationem d. 9 Apr. eod. a. Rex ratam esse jussit. Hunc vero patriæ florem mors acerba A. 1827 excidit. Huic addimus *Gunnlaugum Oddii*, natum 1788 d. 9 Maii in prædio *Géldingaholt*, intra topar-

chiam Skagafiördensem sito, patre ruricola Oddo Oddæo, matre Raguheida Thorsteini filia, qvi cum e schola Bessastadensi A. 1809 dimissus esset, Satrapæ Islandiæ Castenschioldio aliqvantisper a manibus fuit, qvo intercedente ad liberos fratrisejus informandos A. 1812 in Daniam profectus est, qva provincia triennium functus, civibus Academiæ Havniensis adscriptus fuit, anno autem 1821 d. 25 Julii Examen theologicum sustinuit. Per complures annos magistrum scholæ ducibus classis formandis destinatæ egit, qvo nomine a Rege A. 1825 d. 14 Januar. Consistorialis Assessoris titulo ornatus est, annoqve seqvente d. 31 Maii pastor ad cathedram Reikiavikensem vocatur, qvod munus omnium bonorum applausu usqve in annum 1835 administravit, qvo vitam cum morte commutavit. Concinnavit :1) Glossarium danico-islandicum, edit. Havn. 1819. 2) Geographiam, islandice ed. ibid. 1822. 3) Versio island. Dr. R. Mölleri *Veiledning til det N. T.* magna ex parte illi debetur. ed. ibid. 1823 [104]).

§ 10.

Arnas Helgii filius natus est Stadis in *Adalvik* anno 1777 patre Helgio Einari filio Ecclesiæ Skutulfiördensis antistite, Præpositi simul fungente ad tempus munere in toparchiæ Isafiördensis parte boreali, matre Gudruna Arnæ Olavii pastoris Gufudalensis filia. Cum per qvadriennium scholam Reikiavikensem freqventasset, honestissime inde A. 1799 dimissus, adjuvante Episcopo Geiro Vidalino, liberos Episcopi Joh. Finnæi bonis artibus imbuendi provinciam nactus est, qvam cum omnium applausu aliqvamdiu gessisset, majoris in scientiis profectus gratia Havniam A. 1804 tetendit, et mox Examen artium communi laude sustinuit, Philologico-philosophicum anno proximo et sesqvi anno serius Theologicum *egregia cum laude.* Cursum academicum emensus ad antiqvitatum patriæ studium se convertit et stipendii Arnæmagnæani particeps factus legum Frostathingensium partem priorem latine vertit ac simul qvæstionem a Facultate theologica jussu Regis A. 1807 pronuntiatam: *De vestigiis orientalis cujusdam philosophiæ in Codice Sacro vel in monumentis ævi apostoloci explicare aggressus est,* et qvamvis tumultus anglicus superveniret, qvi musarum qvoqve alumnos ad arma vocavit publicasqve bibliothecas clausit, palmam tamen reportavit. Eodem anno Seminarium pædagogicum iniit, at semestri vix præterlapso, litteris Episcopi G. Vidalini certior factus est, se ad munus sacerdotale vocari, cum præbendam Vatnsfiördum amicorum aliqvis absentis loco ambiisset, qvo comperto, iter in patriam A. 1808 paravit, qvam

[104]) De eo vide plura in Vita ejus ed. Havn. 1838.

tamen hyeme in Norvegia detentus, anno demum seqvente attigit, et Dominica 6ta post Fest. Trinit. ab Episcopo G. Vidalino muneri sacerdotali initiatus fuit. Biennio post ɔ: 24 Oct. 1811 præbendam Reinivallensem in tractu *Kiós* nactus et A. 1814 d. 27 Maii ad munus sacerdotale Reikiavikense capessendum arcessitus est, qvod dein 1825 cum Gardensi in lingula *Álftanes* commutavit. A. 1821. d. 5 Oct. Præpositus nomarchiæ vulgo: *Kialarnes þing*, electus, post mortem G. Vidalini A. 1823 biennium fere muneri Episcopali præfuit. A. 1828 a Rege Friderico Sexto ad dignitatem, qvam Edictum 14 Octob. 1746 ɔ: 5 Class. Nr. 8 Officiali attribuit, evectus paullo post (ɔ: 1 Nov. c. a.) Eqves auratus Ordinis Dannebrogici creatus est. Qvemadmodum scholas privatas qvotannis instituit, unde complures juvenes ad altiora partim in schola Islandiæ publica partim in Universitate Havniensi addiscenda prodeunt, sic etiam A. 1817—18 in schola Bessastadensi Adjuncti vicibus functus est. Societatis in Islandia Bibliophilorum Secretarius est, eamqve Societatis literarum islandicarum partem, qvæ Reikiavikæ est, moderatur. Ex occupationibus ejus literariis notissima hæc sunt: *Helgidaga predikanir árid umkring* sive Expositio Textuum Evangelicorum Anniversariorum. Tom. 1—2. ed. *Videy* 1823 et 1839. 2) Evangelii Johannis vers. isl. ed. 1827. 3) Veteris Testamenti versionis isl., qvæ prelo jam paratur, partem haud exiguam concinnavit. 4) Nonnulla in *Sagnablödum hins islendska bókmentafélags* Nr. 2. Havn. 1817. 5) Recensio N. Tti versionis islandicæ editæ 1807 in *l. Efterr. 1807 Nr. 51 (cfr. Tillæg til Nr. 52 et Nr. 55.*5) Una concio in Raskii Chrestomatiam islandicam recepta. 6) *Leidarvísir ad kénna börnum ad lesa*, in Actis anniversariis vulgo *Armann á Alþíngi* Nr. 4; 1832. 7) Varia qvoqve in *Gaman og Alvara* et *Sunnanpóstur* exaravit complurimqve epitaphiorum et concionum funebrium auctor est, e qvibus omnibus magna ingenii dexteritas elucet.

§ 11.

Jonas Jonæ parochi Grundensis in § 7 supra commemorati filius, natus est 1759, et sub institutione patris literarum fundamenta adeo fideliter jecit, ut anno 1780 a Magistro scholæqve Holanæ Rectore Halfdano Einari filio rude scholastica donaretur. A. 1783 patri coadjutor constitutus fuit eiqve 1795 in officio successit, qvod tandem A. 1839 cum præbenda monasterii Mödruvallensis commutavit. A. 1815 societatem, *hid islendska evangeliska smábókafélag* dictam, ad pietatem inter populares nutriendam condidit, (cfr. supra Cap. 1 § 32. Nota 72) cujus pleraqve scripta aut ipse

elaboravit, aut ex aliis lingvis in islandicam transtulit [105]; cum diligenti lectione et eruditione, facundiam, pietatem gravemqve morum censuram conjungit.

§ 12.

Exstiterunt præterea complures pii et satis eruditi sacerdotes, qvi libris ad religionis doctrinam pertinentibus aut condendis aut maxime in vernaculam aliunde transferendis ecclesiam ædificare studuerunt, qvales sunt: ***Gudmundus Högnii*** parochus Vestmanneyensis inde ab A. 1742 usqve ad 1795, qvi varia concinnavit et exposuit, qvorum præcipua sunt; 1) *Missiraskipta prédikanir* ed. Hrappsey 1783. 2) Septem psalmi in Diarium Jonæ Vigfusæi multaqve alia poëmata sacra. 3) Septem Epistolæ Christi ad Ecclesias Asiæ, vers. isl. cum expositione; Hrappsey 1783. 4) *Andlegt húsoffur* conscriptum e Skriveri animæ thesauro. 5) Joh. Arndtii *Christeudoms* lib. 4—5 ejusdemqve liber precationum, sive *Paradísar aldingardur.* 6) Preces in omnes Septimanæ dies e lingva germanica et aliæ e danica isl. versæ ed. Videy 1837. 5) Joh. Georgii Hiörningii Biblia Politico-moralia isl. 8) Joh. Resenii *Skrifta og Sacramentis bænir* ed. Hol. 1774. 9) Libri apocryphici Sacri Codicis e germ. in isl. serm. transl. 10) Fr. Werneri via coelestis *(Himinsvegur)* ed. Havn. 11) Carmen morale dictum *Sveinasvinna.* — ***Högnius Sigurdi*** primum Stafafellensis (1726) deinde Breidabólstadensis (1750) parochus toparchiæqve Skaptafellensis Præpositus († 1770 d. 7 Julii), librum E. Pontoppidani *Saudhed til Gudfrygtighed* diligenter exposuit, qvæ versio qvinqvies lucem publicam vidit (cfr. supra Cap. 1 § 36), ***Jonas Gudmundi*** parochus Reikiadalensis († 1770) conscripsit: *Missiraskiptaoffur* ed. Hol. 1779. Hrappsey 1794 et sæpius. — ***Stephanus Haldori*** pastor Laufaasensis († 1802). 1) Psalterium Natale Gunnlaugi Snorræi soluta paraphrasi diduxit, ed. Hol. 1770. 2) Regulas 30 ex hymnis, qvi scholam crucis W. Wudriani complectuntur, elicuit. — ***Jonas Arngrimi*** Ecclesiarum Borgensium Minister († 1798) orationem in hæc verba: *vorir tímar standa i hendi Drottins* elaboravit ed. Leirarg. 1798. — ***Thorvaldus Bödvari*** natus A. 1758 d. 21 Maii patre Bödvaro Högnæo

---

105) Varia insuper concinnavit, qvorum hæc exempli causa afferimus: 1) *Sturms gudelig tænkende Naturforsker og hans Betragtning over Dyden* isl. versa ed. Leirárg. 1798. 2) *Psálmar og bænir til 4a vikna.* ed. Havn. 1832. 3) Varii psalmi et ex his duo in *Additamento Psalterii Novi.* Argumenti oeconomici: 4) *Um jafnvægi budríginda milli sauda og útlendra matvæla,* præmio coronatum, ed. Havn. 1801. 5) *Um vallarmál,* ed. in script. *hins kgl. isl. l. l. fél.* vol. 9. pag. 24—90. 6) Carmen lugubre in obitum Præfecti St. Thorarini Regi a Consil. Confer. ed. Havn. 1824. Præter hæc multa adhuc inedita scripsit.

Ecclesiarum Holtensium Antistite, matre Gudrida Thorvaldi filia. A. 1774 rude scholastica donatus, coadjutor patruo Stephano Högnæo parocho Breidabolstadensi constituitur, qvo munere 1788 deposito, ludi Hausastadensis moderamen aliqvantisper in se suscepit. A. 1804 præbendam Reinivallensem, deinde A. 1810 Holtensem in Önundarfiördo, tum A. 1822 Melensem, deniqve 1827 Holtensem *undir Eyafiöllum* (sub insularum montibus) nactus est. Obiit A. 1836 d. 21 Nov. Vir eruditus et lingvarum antiqvarum peritus, unde multi ei liberos suos in bonis moribus et artibus liberalibus instituendos tradiderunt; poëta etiam felicissimus, præsertim si carmina sacra pangenda essent, cui testimonio sunt 61 illius in *Novo psalterio* psalmi inter optimos hujus Collectionis hymnos habendi, et multi alii inediti. Præterea illi debentur: 1) *Dr. Bastholms Andagtsövelser for Communicantere* isl. vers. ed. Leirarg. 1800. 2) Carmen Gellertii *der Krist* isl. ibid. e. a. 3) Multa carmina partim ab ipso elaborata, partim ex Hagedornio, Ovidio ac Horatio translata, qvorum nonnulla in libris *Vinagledi et Gaman og alvara* reperiuntur. ***Gudmundus Jonæ***, qvi cum aliqvantisper Episcopo Joh. Finnæo a manibus fuisset, parochus Ecclesiæ Olavsvallensis A. 1790 et biennio post Præpositus toparchiæ Arnesensis factus est, anno autem 1798 ad sacerdotium in parœcia Stadastadensi et A. 1816 ad inspectionem Ecclesiarum in provincia Snæfellsnesensi sitarum promotus est,] qvam provinciam per intervalla ad mortem usqve (ɔ: 1836) gessit. Hos diligentiæ suæ fructus publici juris factos reliqvit: 1) *Bastholms christelige Religionslærdomme* isl. ed. *Leirárg.* 1799. 2) *Sumargjöf handa börnum,* ibid. 1796. 3) *Málsháttasafn* (Adagiorum collectio) Havn. 1831. 4) *Um ílátamælir og tilbúníng* in Actis *Ármann* 1832. ***Biarnius Arngrimi*** (nat. 1768 denat. 7 Apr. 1821) Ecclesiæ Melensis et Leiraaensis minister (1796) concinnavit: 1) *Spurníngar til barnalærdomsbókarinnar* (Qvæstiones catecheticas) Leirárg 1797. 2) Libellum precationum ɔ: *Viku hátyda og missiriskipta bænir,* ibid. 1798; dein auctum sæpiusqve editum. 3) Campes psycologia (*Sálarfrædi*) isl. ibid. 1800. 4) *Nytilegt barnagull.* Beitist. 1817. Reliqva ejus scripta ad rei oeconomicæ hortorumqve curam pertinent, qvalia sunt: a) *Gardyrkinkver* impr. Beitistedir 1816. b) *Um gardyrkiunnar naudsyn og nytsemi fyrir Island,* libell. proemio coron. Havn. 1820. His adjungimus ***Jonam Jonæ*** natum *Gaulverjabæ* A. 1776 d. 5 Januar. patre Jona Teiti Episcopo Holano, matre Margreta Episcopi Finni Johannæi filia, qvi cum ab avunculo Episcopo Joh. Finnæo Skalholti educatus et cursum scholasticum emensus esset, A. 1800 præbendam Goddalensem, anno autem 1817 Audkulensem nactus est, bienuioqve post Præpositus toparchiæ Hunavatnensis constitutus fuit. Obiit

A. 1828. E viri ingeniosi occupationibus literariis lucem publicam viderunt: 1) Liber precum ed. Havn. 1832. 2) *Fylgiskial* Nr. 2 *vid Miunisverd tídiudi 2 B. 1 D.* 3) Bastholmii *Philosophie for Ulærde* isl. vertisse dicitur, qvæ versio adhuc inedita est. *Petrus Thorsteini* toparcha Mulensis (1751. Obiit 1795) P. Herslebii conciones in VII verba Christi in lingvam isl. convertit et edidit Havn. 1770 (vid. infra § 18).

§ 13.

Theologos aut sacerdotes, qvi extra patriam lares posuerint scriptisqve suis inclaruerint, haud multos commemorandos habemus, attamen hic in censum veniunt: *Egillus Thorhalli* natus in Islandia A. 1734 d. 10 Novemb. patre Thorhallo Magnæo parocho Borgensi, matre Bóthilda Egilli filia, qvi A. 1758 civibus Academiæ Havniensis adscriptus Musis strenuam operam navavit, et postqvam inde ab anno 1765 per annos bene multos Pastoris et tandem etiam Præpositi vicarii munere in Grönlandia functus est, in Daniam reversus, A. 1776 Parochus Bogomensis et regionis Skovboensis Præpositus evasit. Obiit 1789. E Grönlandia redux magnam occidentalis istius terræ partem luculenter descripsit et mapp. Geographicis illustravit, cujus etiam descriptionis specimen de veteris hoc in loco Evropæorum coloniæ reliqviis ejusqve interitu Havn. 1776 dan. in 8. edidit (Efterretninger om Rudera paa Grönland). Præterea hæc ejus opera exstant, 1) Schema conjugationis grönlandicæ verborum in *ok*, *vok* et *rpok* desinentium ibid. e. a. 2) Precationes et hymni grönlandici in singulos septimanæ dies ibid. e. a. 3) Expositio catechismi grönlandici ibid. eod. 4) Codex legum vulgo *Jónsbók* danice Havn. 1763. 8. 5) Defensio necessaria danice ed. Havn. 1765, qva versionem libri nuper dicti contra crisin Doctiss. Episc. Joh. Finnæi Novellis Havniensibus literariis Berlingianis insertam tueri conatus est. 6) *Um skinnaverkun Grænlendínga.* (De ratione coriis conficiendis a Grönlandis adhibita ed. in *Lærd. l. Fél. R.* vol. 8). — *Einarus Gudmundi* ex insulis Vestmannorum oriundus, qvi postqvam Havniæ operam literis navaverat annoqve 1793 in Magistrum promoverat, mox pastor Holmensis in dioecesi Christiansandensi at deinde A. 1802 Sörnmensis in tractu Aggershusensi, deniqve 1811 Sevtensis in Hedemarkia factus est. Obiit A. 1817. Scripsit: Vindiciæ Diocletiani contra Lactantium. Disp. partic. I—III. Havn. 1790—92. Transtulit in lingvam island. *Balles Lærebog*, librum multoties impressum (cfr. supra Cap. 1. § 36). *Björnus Jonæ* cum aliqvamdiu literis Havniæ studuisset in Magistrum

Artium promotus est. Concinnavit Tractatum historico-criticum de feriis papalibus vulgo *Gagndagar*; Havn. 1784.

§ 14.

His qvoqve adjungimus *Paulum Biarnii Vidalinum* Biarnii Haldoræi toparchæ Hunavatnensis filium, sed celeberrimi Pauli Vidalini e sorore nepotem, qvamvis inter philosophos poëtasve latinos aliis fortasse potius referendus esse videatur. A. 1744 civibus Academiæ Havniensis adscriptus aliqvantisper ibi literis operam dedit, deinde vero in Germaniam profectus Lipsiæ studia continuavit, ubi in ipso juventutis flore A. 1758 morte abreptus est, cum optimam de se spem excitasset et singularem celeberrimi Gellertii benevolentiam sibi conciliasset[106]. Doctrinæ tamen ingeniiqve haud pauca reliqvit specimina[107]; *Finnonem Thorulfi Muhle* Collegii Valkendorphiani alumnum, post Decanum in communitate regia, tandemqve anno 1776 Göttingæ, ubi regia munificentia sublevatus literis operam dedit, mortuum. 1770 *de Ente* disseruit, 1772 *examen facultatis cognoscitivæ inferioris et superioris* edidit; annoqve 1773 edere coepit *introductionem in qvædam Theologiæ dogmata ex ethnicismi latebris educta*, qvam morte præventus non absolvit; necnon *Jonam Scheving* e boreali Islandia oriundum, qvi annis 1761—1767 scholam Havniæ latinam freqventavit deindeqve ludi magister in insula *Amager* evasit. Libello danice conscripto hortatus est ad diligentem in scholis Novi Testamenti lectionem (l. Tid. 1767 Nr. 20).

---

106) Qvoties florem Islandiæ gemmas vix agentem sæva mors exciderit, non est, qvod hoc loco commemoremus, attamen non possumus non duos theologiæ studiosos *Laurentium Sigurdi* et *Skaptium Timotheum Stephani* præmatura morte nuper exstinctos lugere, cum hi optimæ spei juvenes egregiis animi dotibus ingenioqve ad studia unice nato præditi essent.

107) 1. Dispp. Havn. 4to a) De methodo mathematico-phisosophica. 1745. b) Num Philosophia Facultatis inferioris nomine recte possit appellari. 1747. c) De voluptatibus innocuis et licitis 1ma 1748. 2. Oratio in natalem Friderici 5ti Lips. 1757, qvem qvoqve Regem sub idem anni tempus præcedente anno laudavit *Ode ad Melpomenem*, pro collatis in se Regiis muneribus, qvod et singulari carmine fecit 1754. 3. Exstat qvoqve ejus Epistola ad Heroa perillustrem O. M. comitem Ranzavium, ed. Lips. 1756, et plures aliæ ad limam Horatii exactæ Lipsiæqve sigillatim editæ. 4) Commentatio ad Jon. Ericii Tentamen de nominibus propriis island. 5) Compendium Dissertationis L. Harboe de Joh. a Lasco, german. 1756. 6. Theodori Thorkellii Vidalini commentatio de montibus chrystallinis Islandiæ, german. versa et notis illustrata.

§ 15.

Cum multi hujus periodi clerici in pluribus scientiis satis bene versati fuerint, ita ut simul theologiæ, philologiæ, historiæ, poësi aliisqve literis operam dederint pauci vero in uno alteroqve doctrinæ genere præ ceteris excelluerint, de eo sæpius dubitatio movetur, ad qvam potissimum classem singuli referendi sint. Attamen ad *poëtas* transeuntes eos primum nominabimus, qvi psalmis carminibusqve sacris inclaruerunt; — Qvorum primus locus utiqve debetur *Jonæ Thorlaki* filio, qvi A. 1744 natus, primum parochus fuit Saurbæensis in toparchia Dalensi 1768, deinde Stadensis in *Grunnavík* 1772, deniqve Bægisaaensis 1788; ubi reliqvam vitam transegit. Obiit A. 1819 d. 21 Octob. 75 annos natus. Etsi eum magna egestate illi semper luctandum fuit, vitæ tamen ærumnæ tantum ingenii lumen exstingvere adeo non valuerunt, ut impedire neqviverint, qvominus carminibus suis perenne laudis monumentum sibi constituerit; horum celebriora sunt: 1) Versio metrica operis Miltonis, qvod isl. *Paradísarmissir* audit, 12 libri, qvorum tres in *Lærd. l. Fél. R.* Vol. XIII—XV et deinde omnes impr. Havn. 1828. 2) Klopstokkii *Messias* in carmina isl. transmissus ed. ibid. 1835. 3) *Popes Forsög* om *Mennesket* island. Leirárg. 1798. 4) Versio metrica carminum Tullini, adjectis aliis ab ipso elaboratis, ed. Hrappsey 1774 et 1783. 5) Decem psalmi in *Psalterio Novo*. 6) Nonnulla carmina in *Minnisverd tídindi*, *Kvöldvökur*, *Vinagedi*, *Gaman og Alvara*, *Klausturpóstur*, *Sagnablöd* etc. publici juris facta. 7) Præterea complures psalmi et varii argumenti poëmata ab eo adornata nondum edita[108].)

§ 16.

Seqvuntur magno numero: *Arnorus Jonæus*, natus A. 1772, e schola Reikiavikensi dimissus 1794, in qva deinde aliqvamdiu Proconrectoris vices egit. Qræstori Sk. Magnæo et Præfecto Islandiæ O. Stephanæo a manibus primum fuit, postea sacerdotio Hvanneyrensi 1798 (d. 7 Maii) initiatus est, anno autem 1807 toparchiæ Borgfiördensis Præpositus evasit, qvæ deinde munera cum paræcia Vatnsfiördensi (1811), et inspectione Ecclesiarum in boreali toparchiæ Isafiördensis parte sitarum (1817) commutavit. Concinnavit: 1) Varios psalmos in *Nova psalmorum Collectione* (cfr. hujus

108) Ultimis vitæ annis fortuna ejus aliqvantum delinita fuit, siqvidem liberalitas Anglorum A. 1818 124 Joachimicorum summam ei dono misit et Rex Daniæ anno seqvente d. 15 Maii 40 imperiales qvotannis illi concessit, cfr. Klausturp. 1819, p. 127.

Indicem). 2) Carmen *Forsetaheimt* ed. Havn. 1821. 3) *Nordri og Mundilföra* cfr. Klausturp. Videy 1820. 4) *Gimlisför* in obitum Præfecti Stephani Stephanæi ibid. 1822. 5) Episcopi Balle *Bibellæsning* isl. Leirarg. 1799. *Asmundus Jonæus* pastor Skogastrandensium (1732—57) Hymnos hebdomadales cecinit, ed. Holis 1780, Videy 1837. *Egillus Eldjarni* primum ad coenobium Videyense Diaconus, deinde pastor Mosfellensis 1752, Utskalensis 1758, denat. 1803, in Joh. 6. 21 versus 160 composuit, ed. Holis 1778. *Gislius Magni* parochus Tiörnensis († 1807) hymnos complures fecit. *Gislius Snorræus* Ecclesiæ Oddensis antistes et Officialis dioecesis Skalholtensis († 1780) 50 psalmos passionales composuit. Hujus frater *Gunnlaugus Snorræus* mysta Helgafellensis (1753—1781) † 1795, 1) Historiam Nativitatis Christi hymnis illustravit, ed. Hol. 1751. 2) 26 psalmos in Canticum Canticorum pepigit, ed. ibid. 1778. 3) *Vikuverk* sive opusculum hebdomadale ex Joh. Lassenii libro precum Havniæ 1696 impresso desumtum, XIV hymnis matutinis et vespertinis necnon VII poenitentialibus absolvit. 4) Alphabetum Hebraicum sive pronunciationem lingvæ Hebraicæ versibus islandicis exposuit, ed. Havn. 1775. 8. — 5) Gottfred Schultzens *Heimskringla* e germanico island. vertit ed. Hrappsey 1781. — *Hallgrimus Jonæus ad* monasterium Thingeyrense diaconus († 1836)[109]), cecinit: 1) 12 psalmos in *Additamento Psalterii Novi.* 2) Hymnos hebdomadales in No. 26 *hins isl. evang. smáb. Fél.* Havn. 1821, et unum in No. 13. ibid. 1820. *Jonas Oddi Hialtalin* natus A. 1752 in prædio *Korpúlfsstadir* in *Mosfellssveit*, primum pastor Ecclesiæ Halsensis in *Hamarsfiördo* 1777, Kálfafellensis 1780, Hvammensis 1783, Saurbæensis 1786, deniqve Breidabolstadensis inde ab anno 1811 usqve ad mortem ɔ: 1835 die 26 Dec. E carminibus ejus hæc publicam lucem viderunt: 1. Psalmi 52 in *Psalterio Novo.* 2. 93 psalmi in Meditationum Sturmii partem priorem, ed. Havn. 1835[110]). *Cristiánus Johanni* natus 8 Maii 1737 *Svalbardi*, prædio in regione Tistilfiördensi sito, patre Johanne Kristiani filio sacerdote Svalbardensi ac deinde Mælifellensi, matre Agnesa Eslendi filia. A. 1757 e schola Holana dimissus, triennio post ad Academiam Havniensem profectus est, unde 1763 in patriam redux anno seqvente patri, qvi tum præbendam Mælifellensem obtinuerat, coadjutor constituitur; deinde A. 1766 paræciam Stafholtensem et 1791 Præpositi munus in toparchia Myrensi obtinuit. Obiit A.

---

109) cfr. ifra § 29.

110) Plura inedita concinnavit, ex. c. 27 psalmos in Episcopi St. Jonæi *Dægrastytting*; psalmos vespertinos, carmina nuptialia, Epitaphia &c.

1806. Omnium judicio inter meliores sui ævi poëtas habendus est et elaboravit: 1. 25 hymnos in *Nova psalmorum Collectione*. 2. 40 psalmos triumphales, sive in Historiam resurrectionis Domini, vulgo *Sigurliod*; ed. Leirarg. 1797. Havn. 1834. 3. Epitaphium Sigridæ Stephani filiæ, ed. Leirarg. 1802. Huic suppar fuit *Magnus Einari* administratoris nosocomii Mödrufellensis filius, natus 1734, primum pastor Stærraárskógensis 1763, deinde Tiörnensis 1769. Obiit 1794 29 Novb. Cecinit: 1. Psalmos hebdomadales, ed. Holis 1780, Videy 1837. 2. Nonnulla alia poëmata publici juris facta sed plura inedita, ut carmen *Hugarfund* &c. *Petrus Biörni* natus 1723 d. 8 Maii in villa parochiali *Breidibolstadur* in *Vesturhópi*. A. 1752 d. 6 Aug. sacerdotio Tiörnensi in lingula *Vatnsnes* initiatus est, qvam paræciam 40 annos tenuit. Obiit A. 1803. Vir doctus et poëta valde felix concinnavit: 1. Complures psalmos (cfr. H. Ein. Sciagr. Hist. lit. Isl. p. 74). 2. *Samtal Biskupsstolanna*, sive colloqvia cathedrarum Episcopalium, ed. Hol. 1781. 3. Epitaphium Episc. S. Stephanæi *ibid.* 1799. *Sigfusus Jonæ* natus 1731. A. 1760 pastor Höfdensis, sed 1768 Præpositus toparchiæ Thingeyensis constitutus fuit. Obiit 1803. Cecinit psalmos unacum libro *Missiraskipta offur* Hol. 1794 editos. *Sæmundus Einari* primum pastor Storadalensis 1792, Aasensis 1797, Utskalensis 1812, obiit A. 1826. Præter duos psalmos in *additamento Psalterii Novi* impressos, varia qvoqve adhuc inedita cecinit. *Sæmundus Oddi* parochus Tiörnensis († 1833) binos hymnos hebdomadales confecit qvorum duo scriptis *hins isl. Ev. smáb. Fél.* inserti sunt. *Thorarinus Jonæ* natus 1755, primum pastor Mirkaaensis 1785, deinde monasterii Mödrufellensis 1799, deniqve Mulensis 1804. Obiit 1816. Poëta felix, præter alia inedita cecinit nonnullos *Novi psalterii* hymnos et carmen lugubre in obitum G. Magnæi Episcopi Holani, ed. Hol. 1779. *Thorgeirus Marci* pastor Uskalensis 1747, ob crimen falsi 1753 officio remotus, concinnavit: 1. *Ydrunarpsaltari* (Psalterium poenitentiæ) ed. Hol. 1755. 2. *Huggunarpsálma.* ibid. 1756. *Thorlakus Thorarini* nat. A. 1741. Qvinqvennio in schola Holana transacto, Diaconus ad monasterium Mödruvallense constitutus est, qvod munus per qvatuordecim annos gessit, usqve ad A. 1745, qvo ejusdem coenobii antistes vocatus fuit. Fato functus est 1773 d. 9 Julii. Fuit vir pius, ingeniosus, disertus, uber et fecundus poëta. Poëmata illius sacra et moralia unacum vita auctoris edidit Mag. H. Einari Holis 1775 et 1780. *Thorsteinus Sveinbiörni*, Ecclesiarum Bæensium antistes 1769 († 1815) cecinit: 1. 18 hymnos *Psalterii Novi.* 2. In *Gaman og alvara* Vol. 1 No. 14 et *Kvöldvökur* No. 32. *Thorvaldus Bödvari* vide supra § 12. *Thorvaldus Stephani* primum pastor Ei-

densis 1699, dein Hafensis 1712 († 1750) varios hymnos concinnavit, qvorum nonnulli in *novam psalmorum Collectionem* sæpius commemoratam, recepti sunt[111]).

§ 17.

Qvamvis autem horum virorum opera pios animi sensus spirantia a piis popularibus amentur ac diligenter usurpentur, magnopere tamen falleremur, si eos præstantissimis ævi nostri poëtis omnes promiscue annumerandos esse putaremus, cum alii maiore doctrina ingenioqve instructi, etsi argumenta sacra data opera raro tractaverint, multis illorum hoc etiam nomine palmam præripiant. Inter doctissimos et ingeniosissimos hujus periodi poëtas habendi sunt: *Egerhardus Olavius* (Eggert Olafson) Proprætor sive Nomophylax designatus (cfr. infra § 28) cujus egregii poëtæ carmina, qvæ supersunt, pleraqve in unum collecta edita sunt Havn. 1832. *Benedictus Jonæ Gröndal* natus A. 1762 d. 13 Nov. in prædio *Vogum* ad *Mivatn* intra borealem Islandiæ qvartam sito, patre sacerdote Jona Thorarini, matre Helga Thomæ filia. Sedecim annos natus in scholam Holanam missus est, unde 1781 dimissus bien-

---

111) Cum Versificatorum in Islandia seges propemodum infinita sit, longum foret nec operæ prætium omnes enumerare, qvi periodo nostra huic rei operam dederunt et aut nonnullos hymnos, aut carmina miscellanea, moralia, jocosa, satyrica, aut deniqve Epithaphia, Epithalamia, Evcharistica concinnarunt, imprimis cum horum omnium notitia ad nos non pervenerit. Attamen seqventes parochos silentio præterire non possumus: *Eggertum Eyrici* pastorem Glaumbæensem (nat. 1730 denat. 1819). *Eyrikum Biarnii* Stadarbakkensem, Einarum Sæmundi Setbergensem, *Gislium Olavi* Saudlauksdalensem, *Gudm. Gudmundi* Reikiadalensem, *Gudmundum Jonæ* Krossensem (in *Landeyum* † 1767) *Gudm. Thorfæum* Kaldadarnesensem, *Haconem Jonæ* Præpositum toparchiæ Isafiördensis († 1817), *Haldorum Halli* pastorem Breidabolstadensem († 1770) *Hjalmarum Gudmundi* Hallormstadensem, *Hialmarum Thorsteini* Tröllatungensem († 1819), *Hiörleifum Theodori* Præpositum toparchiæ Mulensis († 1786) *Joh. Biarnii* pastorem Ripensem († 1838), *Jonam Benedicti* toparchiæ Hunavatnensis Præpositum († 1819), *Jonam Biarnii* Rafuseyrensem († 1785)- *Jonam Thomæ* Hvanneyrensem, *Jonam Gudmundi* Hialtastadensem, *Jonam Ingialdi* Nesensem, *Jonam Jonæ Vidalinum* Præpositum toparchiæ Eiafiördensis († 1767), *Jonam Jonæum* pastorem Qviabekkensem († 1785), *Jonam Jonæum* Audkulensem († 1817), *Jonam Ormii* Præpositum toparchiæ Bardastrandensis († 1828), *Jonam Thorsteini* Mivatnensium pastorem, *Olaum Indridi* Kolfreiustadensem, *Olaum Jonæ Qviabekkensem, Paulum Biarnii* Undirfellensem († 1837), *Paulum Jonæ* Vestmanneyensem, *Snorronem Biarnii* Husafellensem († 1803), *Stephanum Thorleifi* Præpos. top. Thingeyensis († 1797), *Sæmundum Holm* pastorem Helgafellensem († 1821) *Sveinum Nielsi* Blöndudalshólensem, *Vernhardum Thorkeli* Hytarnesensem, *Ögmundum Sigurdi* Tiörnensem.

nium Holis, triennium vero apud Præfectum O. Stephanæum transegit, qvo adjuvante A. 1785 Havniam studiorum causa trajecit. A. 1791 Nomophylax australis et orientalis Islandiæ qvadrantis designatus, anno autem 1800 Tribunalis superioris Assessor creatus est, qvod officium a. 1817 d. 18 Junii deposuit. Mortuus est a. 1825, d. 30 Julii. Hujus eximii poëtæ carmina gener illius Sv. Egillsonius, scholæ Bessastadensis Adjunctus, in unum collegiit et edidit Videy 1833. Duo qvoqve *Novi psalterii* psalmi illi debentur[112]. — *Biarnius Thorarini*, natus 1787, patre Vigfuso Thorarini filio Regi a Consiliis Cancellariæ ac toparchiæ Rangarvallensis Præfecto, matre Steinunna Biarni Paulæi, Ordinarii in Islandia medici, filia, studiis Academicis ad finem perductis, primum titulo Cancellariæ Secretarii ornatus, A. 1811 Assessor Tribunalis Islandiæ Superioris designatus est, ordinarius 1817 d. 18 Junii, annoqve seqvente Regii Islandiæ Satrapæ vicibus functus est, toparcha Arnesensis 1820, iterum Assessor 1822, Regi a Consiliis justitiæ 1829 d. 1 Aug., Præfectus borealis et orientalis Islandiæ 1833 d. 10 Aug. Ingeniosissimi hujus viri elegantiorisqve poëseos in patria sua Coryphæi carmina, in unum nondum coacta, sigillatim recensere cum non valeamus, pauca modo nominabimus. 1) *Island*, *Klaust. p.* 1818. p. 161—62. 2) Carmen lugubre in obitum Adjuncti J. Jonæi ed. *Videy* 1820; aliud in obitum Præfecti St. Thorarini ed. 1824; Dr. Phil. pastoris G. Brinjulvæi cfr. *Skirn.* 1831; Th. Biarnæi, ibid. 1835. 3) Carmen in diem natalem Regis Friderici Sexti, *Kl. p.* 1822. p. 26. 4) Carmen ad nuptias Principis Frider. Caroli Christiani et Vilhelm. Mariæ. *Skirn.* 1829. 5) *Qvæði Islands vegna* cfr. *Sagnablöd* Vol. 6. ed. Havn. 1822. 6) *Veturinn* cfr. Skirn. 1832. *Finnus Magnæus*, cfr. infra § 26). *Petrus Petræus*, natus A. 1754 patre Petro Biörnii parocho Tiörnensi (§ 16), matre Gudruna Jonæ filia. A. 1787 sacerdotio Miklabæensi initiatus fuit, sed. a. 1803 toparchiæ Skagafiördensis Præpositus electus est. Qvamvis pauca hujus viri carmina lucem publicam viderint, ex iis tamen, qvæ elaboravit, tantum ingenii tantumqve omnigenæ eruditionis elucet, ut sive islandicam sive latinam orationem ligatam spectes, inter primos hujus periodi poëtas locum sibi merito vindicet. E poëmatibus ejus islandicis typis modo excusa

---

112) Præterea soluta oratione scripsit: 1) *Um bólusetningu á Islandi*, e danico translat. in script. *Isl. lærd. l. Fél.* Vol. 8. p. 1—24. 2) *Um pottösku af Þángi* ibid. p. 232—39. 3) *Ávísun ad bleikja lérept*, ibid. Vol. 9. p. 144—159. 4) *Garves Forsög til at pröve Naturgaver* isl. ibid. p. 231—262. 5) Commentat. Mülleri *om Husblas* isl. ibid. Vol. 11. p. 186—192.

sunt: carmina in obitum Episcopi G. Magnæi, Hol. 1779, et Officialis Thork. Olavii, Videy 1821. E latinis: Næniæ ad mortem Jani Mölleri in Univers. Havn. Theol. Professoris, *Skírn.* 1836. Præterea complures Horatii Odas variasqve Epistolas in versus islandicos transmisit, multaqve carmina latina miscellanea ad hujus Auctoris Emam plerumqve exacta lepidissime fudit. *Jonas Jonæ Espolin* (vide infra § 29) toparcha Skagafiördensis, poëta felicissimus, imprimis si sacra poëmata canenda essent. Illi debentur: 1) 9 psalmi in *Psalterio Novo* et alius insuper hymnorum fasciculus nondum editus. 2) Versio islandica 16 carminum danic. in *Lærd. l. Fél. R.* Vol. 12. 3) Nonnulla poëma in *Minnisv. Tid.* Vol. 2. et in *Gaman og Alvara* Vol. 1. Nr. 8 et 10[113]). *Sveinus Sölvii* Borealis et occid. Islandiæ Nomophylax superioris seculi poëta melioribus accensendus varia carmina pepigit, inter qvæ *Lavísu-Lilia,* cum paraphrasi danica editum facile eminet[114]). (vide infra § 34). *Jonas Johnsonius* e toparchia Eyafiördensi oriundus, A. 1770 in numerum civium Academiæ Havniensis receptus est, et cum aliqvamdiu in Jutlandia pueris informandis operam dedisset, Havniam reversus Stipendiarius Magnæanus factus est. A. 1796 toparcha Isafiördensis evasit, Obiit A. 1826 d. 19 Julii. E poëmatibus ejus lucem publicam viderunt: 1) *Kristiánsmál* sive Carmen laudatorium Islandorum in natalem Regis, isl. et lat. Havn. 1783. 2) *Hrínuis qvida* ibid. e. a. 3) Varia poämata, scriptis *hins isl. lærd. l. Fél.* passim inserta, inter qvæ Thaarupii *du Plet af Jord*, Tullini *Skabningens Ypperlighed*, et Ewaldi *Lykkens Tempel*[115]). *Sigurdus Petri*, natus 1759, e schola Roeskildiana dimissus civibus Academiæ Havniensis a. 1779 adscriptus est. Inde ab anno 1790 ad A. 1803 toparchiæ Gullbringensis Præfectus fuit, anno autem 1827 d. 6 Aprilis mortuus est. Poëta valde lepidus, imprimis si jocosa et satyrica tractanda essent[116]). His *Jonam Halgrimi* Candidatum philosophiæ subjungere

---

113) Inedita vero sunt: 1) Qvædam Ossiani carmina exposita. 2) Carmen lugubre ad mortem Satrapæ O. Stephanæi et Præfecti St. Stephanæi. 3) Carmina Nuptialia haud pauca. 4) *Aldar háttur* (ingenium seculi) 63 versus continens. 5) *Þorraför og Góikvöd.* etc.

114) Multa alia cecinit, ex. c. 1.) Epitaphia Comitis O. M. Rantzau et O. Thott necnon Egerhardi Olavii. 2) Epithalamia compluria. 3) Prosopopoia patriæ ad obitum Præfecti M. Gislii filii. 4) Carmen *Ládbúabragar.* 5) *Rimur af Gissuri jarli* ed. Leirarg. 1800 etc.

115) Præterea elaboravit. 1) *Vasaqver* s. librum arithmeticum, Havn. 1782. 2) Nialssagam latine vertit. 3) In 2da parte Eddæ Sæmundi edenda haud parum operæ collocavit (cfr. Proëm. p. XXIX.).

116) Soluta oratione scripsit: 1) Nonnulla in Raskii Chrestomathia islandica (cfr. Rask. Gram-

non dubitamus, qvi paucis qvidem sed ingeniosis carminibus in Actis anni versariis vulgo *Fiölnir* publici juris factis optimam de se spem excitavit, nec non *Sigfusum Arnæ* Subministrum Dvergasteinensem, præmatura morte A. 1822 abreptum, cujus poëmata, inprimis ludicra leporis salisqve plena sunt.

§ 18.

Qvamdiu leges Latinorum metricæ in scholis Islandiæ publicis tradebantur, non defuerunt, qvibus ligata oratio latina in deliciis esset, sed valde dolendum est, hanc artem recentissimis temporibus in desvetudinem magis magisqve abiisse. Qvi in hac re, meo eqvidem judicio, super alios excelluerunt, sunt: ***Sculo Theodori Thorlacius***, scholæ primum Coldingensis deindeqve Havniensis Rector Regiqve a consiliis Justitiæ, qvi variis carminibus latinis inclaruit, maximeqve poëmate, cui titulus: *Evsebie triumphans*, qvo Doctoribus theologiæ occasione nuptiarum Principis hæreditarii Friderici et Fridericæ Sophiæ creatis assurrexit, tam seorsim in 4to 1774, qvam inter Acta Academica in dictas nuptias edito (p. 67—73) et numismate in easdem excuso a Principe remunerato[117]). Concinnavit qvoqve Epicedium in obitum Friderici Principis regionum danicarum hæreditarii[118]). — Cfr. infra § 23. ***Egerhardus Olavius*** (cfr. supra § 17) ***Paulus Biörnii Vidalinus*** (cfr. supra § 14). ***Petrus Thorsteini*** toparcha Mulensis (cfr. supra § 12) oda latina in obitum Præfecti Magni Gislii filii Havn. 1771 in 8vo edita locum inter poëtas latinos meruit. ***Kolbeinus Thorsteini*** primum parochus Sandfellensis 1757, deinde Middalensis 1765, († 1783) Psalterio passionali H. Petræi vertendo musas latinas iisdem numeris adsvefecit, ed. Havniæ 1778. Ei qvoqve Charis islandica debetur (cfr. supra Cap. 1 § 23). ***Jonas Jonæus*** pastor Grundensis (cfr. Cap. 1. § 23. Cap. 3. § 7) ***Jonas Ormii*** (§ 16 Nota), ***Oddus Haldori Vidalin*** (infra § 34), ***Petrus Biörnii*** (§ 16), ***Petrus Petri*** (§ 17), ***Jonas Jonæus*** parochus Grenjadarstadensis.

§ 19.

Si jam in fata, qvæ poësis islandica nostra periodo subiit, oculos convertimus

---

mat. isl p. 234 et 239). 2) *Um ábord mykju* cfr. *Isl. lærd. l. Fél. R.* Vol. 1. p. 192—200.

117) cfr. H. Ein. Sciagr. Hist. Isl. lit. p. 94 et Nyer. Litterat. Lex. p. 610. Island i det 18de Aarh. p. 222.

118) Fallesens Maanedskr. VII. p. 126—31.

variaqve hujus temporis poëmata inter se comparamus, antiqvorum poëtarum psalmi carminaqve sacra mysticis qvidem interdum, sed piis ac fervidis plerumqve sensibus repleta sunt, cum vero res profani argumenti tractarent, carmina sua metris difficillimis adeoqve artificiosis alligare solebant, iisqve excolendis tam occupati tenebantur, ut formarum angustiæ rem ipsam sæpius circumscriberent et vim imaginationum haud raro infringerent. Qvod recentiores poëtas attinet, inter sacra aliaqve poëmata discrimen sed alio respectu faciendum est; dum enim psalmi verborum et notionum concinnitate commendantur, sensus intime moventes necnon antiqva simplicitas in iis interdum desiderantur; reliqvis vero poëseos generibus leporis et elegantiæ haud parum accessit, cum recentissimis temporibus viri ingenio doctrinaqve conspicui nativam venæ poëticæ felicitatem subtiliore lingvæ vernaculæ studio et eximiis peregrinorum operibus lectitandis excoluerint, unde nova idearum ac sententiarum copia gignitur et prisca gravitas cum recentioris temporis svavitate sociatur.

§ 20.

Qvantum studii veteres Islandi, regnante alibi literarum fastidio, septentrionalium aliarumqve terrarum historiis conservandis, exscribendis, concinnandis impenderint, non est, qvod multis dicamus, cum hæc sit præcipua gentis nostræ laus. Attamen hoc studium cum reliqvis in Islandia literis seculo decimo qvarto interiit, aut certe in sterilibus et qvasi inanimatis annalium cadaveribus obtorpuit, donec superiore periodo sensim reviviscere nostraqve iterum florescere coepit. Ex qvo autem primum Thormodus Torfæus ac deinde Arnas Magnæus antiqvas membranas et pleraqve antiqvitatis monumenta ex Islandia secum abstulerunt, immensamqve horum multitudinem, per universam Islandiam undiqve congestam, Havniæ reliqverunt, non mirum est, iis, qvi extra Islandiam lares posuerint, faciliorem ad harum rerum notitiam aditum patuisse; unde qvoqve complures Historici et Antiqvarii, qvos periodus nostra genuit qviqve eruditione sua patriæ sibiqve laudem meruerunt, in Dania et nominatim Havniæ sedem fixerunt. A re igitur alienum non esse videtur, ut horum præcipuos primum nominemus, de illis deinceps acturi, qvi in Islandia vitam transigentes, qvalicunqve subsidiorum apparatu instructi, historiam patriæ coluerint.

§ 21.

Jonas Ericius natus A. 1728 d. 31 Augusti in prædio *Skálafell* intra toparchiam Skaptafellensem sito, patre ruricola Erico Jonæo, matre Steinunna *Jonæ*

filia, anno 1743 scholæ schalholtanæ alumnis adscriptus fuit, ubi ex singularibus animi dotibus eximiisqve in literis profectibus Generalis Ecclesiarum Visitatoris Ludovici Harboe, res ecclesiasticas et scholasticas Islandiæ tunc moderantis, gratiam et amorem sibi ita conciliavit, ut ab eo 1746 ex Islandia abductus scholæ Nidarosiensi commendaretur, unde post biennium a Rectore doctissimo Dass honestissime[119]) dimissus, Artium, qvod dicitur, examen in Universitate Havniensi a 1748 d. 29 Juli annoqve seqvente

---

[119]) *Testimonium Rectoris Dass datum Jonæ Ericio Academiam Havniensem petituro.*

Magnifico, Perillustri, Summe venerabili, Nobilissimo et Amplissimo Senatui academico!

S. P. D.

Publicam scholam biennio freqventavit civitatis academicæ candidatus *Jonas Ericii filius*, qvi postqvam metas inferiorum classium contigit, in suprema compendium Theologiæ Theticæ, decem selectas Ciceronis orationes, omnes Horatii odas, sermones et epistolas, obscænis tantummodo exceptis, Virgilii Æneidos secundum et sextum librum, totum N. T. græcum, Plutarchi Pædagogiam, cum tribus Isocratis orationibus, duodecim priores libros Iliadis Homeri, opera Hesiodi, viginti qvatuor priora Geneseos Hebrææ capita, universalis et patriæ historiæ, universæ Geographiæ, Logicæ, Physicæ, Ethicæ et doctrinæ Sphæricæ compendium legit, studuit, didicit. Qvorum omnium strenuum et indefessum se monstravit cultorem, sedulitate enim et industria nemini in cætu nostro scholastico fuit secundus, sed potius qvam plurimos superavit. Cum talia ediderit profectus specimina, qvalia pauci apud nos discipuli antea exhibuerant, Græcarum imprimis literarum eam sibi comparavit notitiam, ut sine cortice nare potuerit; nam suo marte solerter legit et professus est auctores græcos in metris scholasticis non injunctos. Huc accedit, qvod Islandia ortus et ingenio excellenti atqve in studia nato ornatus, suo docuerit exemplo, in ipsa frigoris patria, ignea progigni posse ingenia, istiusqve regionis juvenes æqve ac aliarum, summo cum fructu et laude, non vero invita Minerva literis suam addicere operam. Nec candidati mores tacendi sunt, etenim uti diligentiam in perdiscendo, sic in obseqvendo observantiam, et in vivendo modestiam, integritatem probavit, ita ut, si incepto non destiterit, non solum bene sperare sed et confidere cives possunt sui, eum patriæ ornamento aliqvando futurum.

Non igitur opus est, ut multis verbis, vestræ, summi Mæcenates! gratiæ et tutelæ eum commendemus, qvi se ipse tam laudabiliter commendat; interim æqvum est, ut ei omnium bonorum benevolentiam ex animo voveamus, studia enim sua hactenus promovit omnibus opibus nudus, sed sola nutritus et adjutus munificentia Perillustris et summe Venerabilis Episcopi Ludovici Harboe, qvi suo jam abitu apud omnes bonos summum hic loci desiderium relicturus est. Favete ergo Vestrum submisse ambienti favorem, qvem etiam sibi exoptat.

Nidarosiæ die 29 Maji Anno MDCCLIIX.

Vestrorum Nominum
humillimus Cultor
Benj. Dass, Rect. sch. Cathedr.

Philosophicum sustinuit, anno autem 1750 in Baccalaureum promovit A. 1754 alumnus Collegii Borchiani et subinde mox communitatis Regiæ Decanus evasit. A. 1756 Examen juridicum cum felici successu absolvit. Elapsoqve vix triennio, ad mortem J. Goldii, Professor juris in Academia Sorana vocatus annoqve seqvente Doctoris dignitate a Facultate Juridica Havniensi ornatus fuit. Cum qvinqvennium Soræ transegisset, a Rege Friderico V (16 Junii 1764) Friderici principis hæreditarii præceptor vocatus est, qvam tamen provinciam, licet magnopere honorificam, auctoritate potissimum fautoris et amici Luxdorphii ductus abnuit. Anno 1769 Regia Scientiarum Societas Norvegica et anno seqvente Havniensis eum sodalem cooptaverunt. Anno 1771 jussu regio munere Professoris deposito, in Collegio norvegico (det norske Kammer) res transmontanas et islandicas sibi commissas administrare cæpit, qvæ deinde qvamdiu vixit ejus maxime nutu et auspicio gerebantur. A. 1772 d. 24 Sept. Commissioni Arnæmagnæanæ, cujus deinde suscepta consiliis æqve ac scriptis, cum a reliqvis muneris sui partibus gerendis vacaret, magnopere promovit. Anno 1773, cum institutiones Struensii circa Collegia regia magnam partem abolerentur et pleraqve in pristinum statum revocarentur, Generalis vectigalium necnon oeconomiæ Commerciorumqve Collegiorum ordinis superioris senator a Rege vocatus fuit, ita tamen, ut in illo inferioris qvoqve partibus fungeretur; mox deinde res ad mercaturam Islandiæ, Insularum Færoensium ac Finmarkiæ ejus curæ demandatæ sunt, Collegioqve ad commutationem mercium moderandam a 1774 instituto interesse jussus est. Variis, qvorum peragendæ partes ad eum devolutæ sunt, omissis, hoc loco tantum monuisse sufficiat, illum A. 1777 Collegii, qvod publici ærarii rationes curat, superioris ordinis senatorem factum, annoqve seqvente Commissionis rei scholasticæ dirigendæ sodalem. Anno 1779 Assessor Tribunalis supremi et biennio post Bibliothecæ regiæ Præfectus electus est. A. 1782 Commissioni ad res Academiæ Soranæ dirigendas institutæ interesse jussus, deinde autem 1784, Comite I. G. Moltke et Guldberg Regi a Consiliis Interioribus aliis muneribus occupatis, has res deinde solus moderatus est. A. 1785 Commissioni, cui Universitatis doctarumqve scholarum status instaurandus fuit, alteriqvæ ad conditionem Islandiæ examinandam et reformandam conditæ, anno autem seqvente tertiæ rei rusticæ pertractandæ et emendandæ interesse jussus est. Eodem anno Societas Londinensis, qvæ se *borealem* vocavit, eum Collegam honorarium unanimi consensu elegit. A. 1777 Regi a Consiliis Status, anno 1781 a Consiliis Conferentiæ creatus fuit. Frustra esset si omnia hujus viri merita sigillatim enumerare vellem, cujus plurimæ virtutes unam qvasi et continuam meritorum seriem efficiant,

qvæ omnia ex eodem radice, amore qvippe patriæ fervidissimo progerminantia, summo ingenii acumine, profunda doctrina, indefessa industria, et omnibus omnino, qvæ pectus animumqve humanum ornant, dotibus nutrita ac exculta arctissime inter se cohæreant, neqve his aut illis digito monstrandis, pretium illorum percipi omninove enucleari qveat, cum fructus vitæ tali modo actæ, qvamvis longe lateqve diffundantur, adeo tamen non contrahantur, ut vim vitalem ex idea in factis deposita cev e primo communiqve fonte haurientes crescendo assurgant auspicioqve Providentiæ divinæ invisibili modo florere diu perseverent. — Attamen nobis temperare non possumus, qvin flosculos qvosdam vitæ Ericii colligamus recensumqve scriptorum illius exhibeamus. Qvanta diligentia ac discentium emolumento Professoris munere in Academia Sorana per duodecim annos functus sit, non est, qvod multis dicamus, cum omnium consensu literæ in hac Academia ante id tempus lætius nunqvam floruerint [120]). Illi qvoqve Academiæ Soranæ Fundatio 29 Jan, 1782 magnam partem debetur [121]). Qvam bene de Bibliotheca Regia meritus sit, qvantumqve operæ atqve laboris in ea augenda ac disponenda collocaverit, ab aliis jamdudum satis monitum est, qvi cum hoc nomine cum Griffenfeldt, Worm, Höyer, Gram ac Schlegel compararunt [122]). In Collegiis regiis variis arduisqve muneribus sibi concreditis ita functus est, ut omnium bonorum civium favorem et benevolentiam sibi conciliaret, ejusqve auctoritas plurimum valeret, nec mirum, cum æqvitas ejus ab omni partium studio aliena, ingenii acumine, rara et recondita doctrina, indefessa diligentia, variaqve experientia comitata nemini non nota esset. Ideoqve ab æmulorum insultibus tutus fuit, usqve dum ultimis illius vitæ annis juniores qvidam viri gloriæ cupidi auctoritatem ejus labefactare conati sunt, qvod, cum vires debilitatæ contradictionum impatientem reddidissent, maxime in rebus ad Islandiam spectantibus, admodum ægre tulit. Qvam sincere hanc patriam suam amaverit, qvomodoqve, qvantum in eo fuit, commodis ejus velificatus sit, paucis exponi neqvit, qvi vero plurima unde ab anno 1770 usqve ad hujus seculi initium utilitatum Islandiæ promovendarum conamina a Regibus Daniæ aliisqve maxime peregrinis facta, necnon impensas atqve symbolas hunc in finem coactas, rite perpenderit, simulqve noverit, horum pleraqve

---

120) efr. Dr. G. L. Badens Lovkyndigheds Historie. p. 98. 102. Sneedorffs sam. Skr. 2 B. p. 278.

121) efr. Æfisaga J. Eirikss. pr. Kaupmh. 1828. p. 52. 123—24.

122) Sneed. saml. Skrift. l. c. item Wertauffs Historie om det store Kgl. Biblioth. i Kbhv. et Recension over samme Lit. Tid. 1825, Nr. 50, p. 792—95.

strenuitatis Ericii fructus et seqvelas esse, ei tantæ virtutis præcones inepti non videbimur, si contenderimus, nemini unqvam civium Islandiam plus qvam Ericio debuisse. Conditam anno 1779 Societatem Islandiæ literariam ad mortem usqve moderatus est (cfr. supra Cap. 1. § 33) eiqve mox novam qvasi vitam et vigorem addidit, controversias enim omnes summa humanitate diremit, dictis factisqve ad concordiam, diligentiam modestiamqve hortatus est, compluriumqve magni nominis virorum, ut Friderici principis hæreditarii, Guldbergii, Moltkii, Luxdorphii, Stemanni favorem et gratiam Societati conciliavit. Illius qvoqve auctoritati magna ex parte tribuendum est, qvod opera illa literaria, qvibus Islandia hodie gloriatur, lucem publicam viderunt, ex. c. F. Joh. *Hist. Isl. Eccles.*, E. Olavii et B. Paulii necnon O. Olavii *Itineraria*, Arnesonii *Islandske Rettergang* etc. Qvemadmodum literis islandicis promovendis honori patriæ consulere studuit, sic etiam rebus Islandorum politicis et oeconomicis emendandis pernox perdiusqve invigilavit instandoqve tandem evicit, ut mercium commutationis, qvæ per longam annorum seriem certis propolarum Daniæ Societatibus adscripta Islandos laceraverat, vincula relaxarentur; ideoqve admodum ægre tulit, hanc Islandiæ concessam libertatem regulis coloniarum mercaturæ constituendæ adhiberi solitis, superstrui, nec minus ex abrogatione cathedræ episcopalis Skalholtanæ bonorumqve ad eam pertinentium alienatione doloris percepit, qvarum rerum, ut illi videbatur, præcipitanter susceptarum, nocivas Islandiæ seqvelas divinavit. A. 1761 d. 11 Aug. Christinam Mariam Lundgaard in matrimonium duxit, ex qva decem liberos procreavit, qvorum septem ad maturam ætatem pervenerunt. Anno 1787 d. 29 Martii annos 58 septemqve fere menses natus acerba morte abreptus periit, sed — non perit ille, boni qvem periisse dolent.[123]) Qvemadmodum inter viros non tantum sui temporis sed

---

[123]) In Monumento Cineribus Ericianis Islandiæ nomine a Profess. Olavio dicato, hi versus a Sculone Thorlacio concinnati inter alia leguntur:

Gratia, forma, genus, tituli, nummata, potestas,
Formidant leges, mors inamata, tuas.
Cætera dum fugiunt, virtus post fata perennat
Non perit ille, boni qvem periisse dolent.
Donec honor meritis, dum laus virtute paratur,
Ericii nomen Fama loqvetur anus.

Plura de Ericii doctrina et meritis videndi cupidum ablegare liceat ad „*Æfisaga Jóns Eiríkssonar,*" a Chirurgo Sveino Pauli elaboratam, sed emendatam et auctam a Viro illustrissimo B. Thorsteini, occidentalis Islandiæ Præfecto, edit. Havn. 1828, p. 1—187, necnon Kongslew: den Danske og Norske Rets private Grunde; Soröe 1781—82. Vol. 1.

omnium fere seculorum doctissimos habetur, cujus eruditionis plurima exstant monumenta [124]), sic etiam mores ejus candidi totaqve agendi ratio honestissima fuit, in amicitia fidus sine fuco, in conversatione qvotidiana humanus, affabilis, jucundus.

---

p. 6. et Proëm, ad vol. 2. p. 4 et p. 194. — Dr. F. Joh. Hist. Eccl. Isl. Tom. 4. Proëm. Suhmii Saml. Skrift. vol. 6. p. 35, 78- vol. 15, p. 210. 221. 253. 333. Nyerupii Luxdorphiana p. 459. Sneedorff. Saml. Skr. vol. 2. p. 279. 284. C. U. D. Eggers Physic. und Statist. Beschreibung v. Island 1786 passim in Introductione. Dr. G. L. Baden Lovkyndighed. Hist., 1809, p. 98, 102, Magnus Ketilson Saml. af Isl. Forordn. vol. 3. Proëm. N. Riegels, Commentatio historica de fatis faustis et infaustis chirurgiæ. etc.

124) Præcipua illius scripta hæc sunt: 1. Tentamen philologico-antiqvarium de nominibus propriis et cognominibus Septentrionalium veterum, Havn. 1753. 2. Disqvisitiones duæ historico-antiqvariæ de Vett. Borealium inprimis Islandorum peregrinationibus et Philippia. ibid. 1755. 8. 3. Specimen juridico-antiqvarium de expositione infantum, ejusqve apud priscos Boreales causis. Havn. 1756. 4. (Retractatum et impr. ad calcem Gunnlaugs Ormstungusaga). 4. Tale paa Frid. Vtes Födselsdag, Soröe 1760. 4. 5. Tale paa Soröe Academies Stiftelsesdag 1762. ibid. 1762. 4. 6. Tale paa K. Christian 7des Födselsdag. ibid. 1769. 4. 7. Dansk Oversættelse, var. lectiones, Anmærkninger, Register og Forberedelse til Kongespeilet, Soröe 1768. 4. 8. Udtog af Laugmand Vidalins Afhandling om Islands Opkomst, kaldet: Deo, Regi, Patriæ. ibid. 1769 (L. Eft. 1769 No. 14—15. Crit. Journ. 1769 No. 12). 9. Observationum ad Antiqvitates septentrionales pertinentium specimen (de somniis et geniis) ibid. eod. (Gatterers hist. Bibl. XIII. B. p. 125—26). 10. *Sagan af Gunnlaugi Ormstungu* cum versione latina et Commentariis Havn. 1775. 11. Observationes et emendationes ulteriores in Gunlaugi Vermilingvis vitam. Havn. 1786. 4. 12. Epistola ad F. Johannæum de chronologia Gunlaugssagæ, ibid. 1778. 4. 12. Alphabetum hebraicum s. de pronunciatione lingvæ hebraicæ, versib. island. Havn. 1775 a Gunlaugo Snorræo elaboratum emendavit et edidit. 13. Forberedelse til Svar paa Landhusholdnings Selskabets Spörgsmaal om den tienligste Handelsindretning for Staten og Island indbyrdes. Kiöbh. 1783. 14. De historia et fatis seriei Torfæanæ, in Suhm. Præf. ad Torfæana. 1777. 15. Kammersekr. O. Olavii Reise over Islands nordvestlige, nordlige og nordostlige Dele. Kbh. 1780. 4; qvem librum emendavit et præfatione muniit. 16. Vita Sæmundi Multiscii auctore Arna Magnæo, qvam commentariis locupletavit ejusqve versionem adornavit. 17. Jon Loptsons Encomiast; om norske Konger fra Harald Haarfager til Kong Sverre. Kbh. 1783. 4. 18. Udsigt over Manuscriptsamlingen i det kongl. Bibliothek. ibid. 1786 (Walds Magaz. für die ält. Litterat. 3. Lieferung). 19. Udtog af C. Lunds Indberetning om Sötoge til Grönland i Aarene 1652 og 53. ibid. 1787. (L. Efterr. 1788 No. 6). 20. Proëmium, Annotationes et Additamenta ad Arnesonii *Islandske Rettergang* Soræ 1762 editi, danice. 21. Underretning om Jordskiælv og Ilds Udbredelse i Island 1755, inserta *Videnskab. Selsk. Skr.* vol. 7mo. 22. a) Forbedringer til det 3die Oplag af Holbergs Danmarks Stat, saavidt angaaer Island, samt de danske og norske Love; b) Underretning om visse Bade i Island in Rottböls Theoria balneorum. c) *Efterretning om de gamle Islænderes Agerdyrkning*, cujus compendium in Mallets Mercure Danois,

§ 22.

Jonas Olavius (Grunnaviecensis) natus A. 1705 d. 17 Aug. patre parocho Olao Jonæo, matre Thorunna Pauli filia, inde a sexto ætatis anno in domo Nomophylacis Pauli Vidalini educatus est, donec, instigante potissimum celeberrimo Arna Magnæo, patriam reliqvit annoqve 1726 d. 17 Decemb. in album civium Academiæ Havniensis receptus fuit. Deinde prædicto patrono suo, usqve ad hujus mortem, semper a manibus fuit et primus omnium stipendii Arnæmagnæani particeps factus est. Obiit Havniæ A 1778 d. 20 Januarii. Ad historiam et antiqvitates pertinentia concinnavit: 1. Commentarium de *Asis* et eorum nominibus Eddicis. 2. Alterum Commentarium in *Sólarliód*, *Völuspá* et *Hávamál*. 3. Enodationem carminum in *Grettissaga*. 4. De nomine proprio *Danmark*, de magia veterum Septentrionalium *seydr* dicta, de usu vocis *á Danska túngu*, de voce *sáld* singularibus commentationibus egit. 5. *Hattálykil* (Clavem metricam) Snorronis Sturlæi latine vertit. 6. Vitas Arnæ ac Jonæ Magnæorum necnon Ögmundi Episcopi Skalholtensis conscripsit. (in Danske Magaz. III. p. 338—52.). 7. *Om Oldtids Levninger paa Island* (in Antiqvar Annal. II. p. 157—92)[125].

1754 Aug. d. Betænkning over Recensionen af Olavii og Horrebovs Skrifter om Island, in *Nachricht. vom Zust. der Wiss.* 1 & *IV. St.* c. Kort Underretning om de Jordrystelser og Ildsprudning som anrettede Ödelæggelsen i Island 1783. 23. Annotatio de Berserkis et furore berserkico ad calcem Kristni-Sagæ 1773 editæ. 24. In Minerva illi debentur: a) Om den danske og norske Geistligheds Veldædighed mod den islandske Geistlighed. 1786 II. 497. b) Torfæi Biographie 1786. II. 1787. 1 & IV. 1788. 1. (a Nyerup ad finem perducta). 25. Duæ ad Luxdorphium epistolæ Luxdorphianis p. 459—72 insertæ, qvibus historiæ islandicæ in certas classes disponuntur. 26. Epistola ad Suhmium in vita ejus p. 333—37 impr., de: *Odins Gudelære.* 27 In scriptis societatis literariæ islandicæ (Ritum ens islendska Lærdóms lista Félags) a) *Um Saltgiörd af Sió* (Saltvirkning) in vol. 1. b) *Um Hvalaveidi* (Hvalfangst) ibid. c) *Um marsvina-rekstur* (Marsvinsjagt) vol. II. d) *Um veidi og verkun á Laxi og sild* (Fiskevirkning) vol. 3. e) um ad fá druknada og helfrosna til lífs á ny (druknedes og ihjelfrosnes Redning) vol 6. f) Proëmia ad sex priora horum scriptorum volumina. 28. Si non primus, certe tamen inter primos fuit, qvi annis 1756 et 1757 Efterretn. om ny Böger og lærde Sager ediderunt, duodecimqve, qvos Soræ transegit, annis Ephemeridibus literariis Berlingianis, varias recensiones inseruit. *Ex ineditis hæc extant.* 1. *Þánkar um austurbygd Grönlands, edr hennar fund á ny og uppsiglingu.* 2. *Um Landamerki Lappmerkur og þrætu þarum milli Dana og Russa 1772.* 3. *Athugasemdir vid Stiptamtmanns Fieldstæds þánka um Færeyar.* cfr. *Æfis. J. Eirikss.* p. 87-94. Nyer. Litterat. Lex. p. 153-54.

125) cfr. H. Ein. Sciagr. Isl. lit. p. 9. 30. 31. 169. Præterea elaboravit: 1) Lexicon islandicum,

§ 23.

Skulius Theodori (Sculo Theodori Thorlacius) natus est anno 1741 in prædio Fliotshlidensi *Teigur* intra toparchiam Islandiæ Rangarvallensem sito, patre Theodoro Briujulvi, coenobii Thykkvabaiensis Conductore, Theodori Thorlacii Episcopi Skalholtensis nepote, matre Kristina Sigurdi toparchæ Arnesensis filia. Cum prima literarum sub ductu patris fundamenta jecisset, scholæ Skalholtensi traditus fuit, unde post triennium dimissus ad Academiam Havniensem A. 1758 venit, et cum ex artium, qvod dicitur, Examine, tum philologico et philosophico, qvod A. 1760 sustinuit, ab Academicis Doctoribus laude ornatus discessit. In Baccalaureum subinde promotus, A. 1765 examen Theologicum cum laude absolvit eodemqve anno in Communitate regia Decanus evasit, deindeqve, cev alumnus Collegii Borchiani variis dissertationibus elaboratis, A. 1768 Magister artium liberalium creatus annoqve seqvente Rector scholæ Coldingensis vocatus est, qvo munere omnium applausu functus est usqve in annum 1777, qvo Rectoris ad scholam Havniæ cathedralem provincia illi demandata fuit; A. 1780 Regi a Consiliis Justitiæ creatus ad inspectionem Tabularii interioris capessendam invitatur, qvam tamen spartam deprecatus est. Ut in omni literarum genere inter viros suæ ætatis doctissimos habetur, sic etiam historiæ et antiqvitatum septentrionalium amator magnus et interpres peritissimus fuit, qvod scripta ejus abunde confirmant[126]),

---

vocum veterum et poëticarum, præ reliqvis, ratione habita. 2) Onomasticon islandicum cum expositione. 3) Adagiorum island. collectionem. 4) Recensum virorum doctorum. 5) *Ichthyographiam* islandicam.

126) Opera ejus præcipua hæc sunt: 1) Antiqvitatum borealium observationes miscellaneæ. Specimina I—VII. Hafn. 1778—99. Scholæ Programm., qvorum 1um agit de Veterum maxime Borealium historia et poësi, earumqve usu et ætatibus; 2um continet Hákonar qvida Sturlu Þórdarsonar isl. et lat.; 3ium De Hludana Germanorum gentilium Dea.; 4tum Borealium veterum Matrimonia; 5tum *Grottesangen* isl. dan. et lat.; 6tum Ethnici in laudem Thori pæanis vulgo *Höstsang* dicti, Fragmenta duo isl. et lat. cum explanatione mythico-philologica; 7um a) De Thoro Geirargardos profecto; Mythus Eddæ Snorrianæ, isl. dan. et lat. b) Thorsdrapæ, sive de eadem Gigantomachia Thori Geirrodiana carminis fragmentum continuum, autore Eilivo Gudrainæ filio, Seculi Xmi poëta. isl. dan. et lat. c) Eiusdem autoris reliqva, qvæ in Edda supersunt, fragmenta poëtica. 2) Borealium veterum Matrimonia cum Romanorum institutis collata ex monumentis historicis magnam partem inedit. illustrata. ibid. 1785. 3) *Heimskringla* Tom. 3ium edidit ibid. 1783. 4) *Om det gamle nordiske Lovsprog* in scriptis Soc. Scient. Havn. *Ny Saml*, IV. p. 169—218. 5) In Soc. litterat. Scand. a) Tillæg til Åkerblads Afhandling om Marmor-leyonet i Venedig. 1800. IV. p. 12—13. b) *Noget om Thor og hans Hammer*, de dermed

poëta vero latinus adeo eximius, ut in hac arte superiorem Islandia neminem unqvam genuerit; latinos enim poëtas ita volverat et perscrutatus fuerat, ut qvicqvid in illis amoenum est, in succum qvasi et sangvinem vertisset, octoqve illorum, qvos Coldingæ transegit, annorum magnam carminibus latinis pangendis maximeqve lyricis ad limam Horatii exigendis partem tribuit. — Qva vena poëtica viri illustrissimi Luxdorphii gratiam et amicitiam sibi conciliavit tantiqve ab eo æstimatus fuit, ut unum carminum suorum exemplum illi oblatum, his verbis inscriberet: *poëtæ omnibus numeris absoluto*[127]. A. 1770 Agatham Riisbrigh, Riisbrighii Philosophiæ in Universitate Hav-

beslægtede ældste Vaaben etc 1802. Tom. IV. p. 1—67 et V. 1—53. 6) In Annal. Antiqv. a) *Om den snoldelevske Runesteen* T. 1. p. 293—322. b) *Forklaring over de i Lovisenlunds Have opsatte slesvigske Runestene* T. II. Vol. I. p. 1—33. 7) Proëmium ad Eddæ Sæmundi tom. 1. 8) Dispp. Havn. 4to. a) De infinito, 1762. b) De lingva humana, 1765. c) De mundo, 1766. d) animæ per mortem cataracta. Part. I—II. 1767—68. 9) Evsebie triumphans cfr. supra § 18. 10) Epicedium in obitum Friderici principis regionum danicarum hæreditarii. Antiqv. Annal. VII. p. 126—31.

127) Temperare nobis non possumus, qvin speciminis instar unam illius epistolarum ad Luxdorphium datam e Minerva pro anno 1815 Nr. 13 exscriptam hic adferamus, qvæ ita se habet.

Non ditis sabulum Tagi
Fulvum, sollicitis non mea clavibus,
Indi progeniem sali,
Condit divitias arcula gemmeas.
Non priscas mihi discolor
Maiorum paries jactat imagines,
Qvamvis haud generis pudet,
Nec nostræ patriam pænituit domus.
Non est, tædia qvæ fuget,
Oblectante joco, turba sodalium.
Natales, socii, bona
Manserunt boreum trans mare, trans freta.
Nunc uxor, chorus innocens
Natorum, lepide triga tumultuans,
Sunt consangvinei, genus;
Hæc monstrat proavos effigies, meæ
Index sera propaginis
His liqvet tabulis. Est socius liber,
Cujus, si qva molestior
Multis colloqviis, vespera fallitur.
Nostras discite nunc opes:
Mens devota Deo, fraudis et abditæ
Culpæ præmetuens, diem
Postremum meditans, officii memor;
Audax ingenii qvoqve,
Est qvando saliat, vena poëtici,
Interpresqve animi chelys
Molli sub digito laudat eburnea, et
Nunc ad murmura rivuli,
Cantrices nemorum provocat incolas;
Nunc in valle recondita,
Frondenti reticet pensilis arbore.
Nullis hæc bona sensibus,
Non gazis Arabum vendiderim, neqve
Gemmis. Dum placeam bonis,
Sat dotatus ero. Cætera tollite
Fortunæ instabilis proci!
Illam si maneat, laudo; volubilem
Qvodsi transtulerit pedem,
Exhinc nescio qvo; transferat. At pia
Forsan, qvos colui, legens,
Olim cum pedicis corporis exuar,
Vatem posteritas colet,
Laura forte volet spargere delphica.

niensi Professoris Regiqve a Consiliis status, sororem in matrimonium duxit, ex qva qvatuor, qvi ad maturam ætatem pervenerunt, filios suscepit, qvorum unus fuit vir celeberrimus Birgerus Thorlacius, insignis Studiosorum islandicorum patronus. Obiit A. 1815 d. 30 Martii, 74tum ætatis annum agens.

§ 24.

Grimus Jonæ Thorkelin natus est A. 1752 d. 8 Octob. in prædio *Bær* ad sinum Hrutafiordensem in Islandia sito, patre toparcha Jona Teiti, matre Elina Einari filia, a Loptio Sæmundi, cognomine *Fródi*, filio genus ducente. Qvinqvennis patre orbatus in domum materteræ Thorunnæ Einari filiæ, ejusqve mariti Brinjulfi Jonæi prædiorum regiorum Vatnsdalensium conductoris Liauskogos migravit, qvi eum duodecim annos natum Præposito Vigfuso Erlendi filio literis imbuendum tradiderunt, deindeqve in scholam Skalholtensem miserunt ulterius instituendum. Viginti annos natus ab Episcopo Finno Johannæo scholæ Havniensi cathedrali commendatus fuit, in cujus qvarta Classe infimum locum occupavit, sed brevi tantos fecit progressus, ut post unum semestre qvintam sextamqve Classem transsiliret annoqve 1773 civium academicorum albo inscriberetur. Exantlato deinde anno seqvente laudabili cum successu Examine philosophico, et in Baccalauræum promotus, juris scientiæ simulqve antiqvitatum patriarum studio tam diligenter se dicavit, ut A. 1776 Examen juridicum cum laude absolveret eodemqve tempore criticam antiqvissimi Islandorum juris ecclesiastici 1122 elaborati editionem lectionibus variantibus, latina versione ac indice adornatam pararet. Variis deinde scriptis ad antiqvitates pertinentibus elaborandis innotuit compluriumqve magni nominis virorum, ut J. Ericæi, Harboe, Kofodii, Ancheri, Luxdorphii, Guldbergii et Suhmii gratiam sibi conciliavit, ita ut A. 1780 ad scrinia Regis interiora stationem nancisceretur trienniоqve post Professoris Extraordinarii titulo ornaretur. Nec ita multo post (ɔ: 1785) regia fultus munificentia ad reliqva Danorum Norvegorumqve monumenta examinanda iter per Angliam, Scotiam atqve Hiberniam suscepit, in qvo ab Universitate Andreopolitana Doctor Juris utriusqve creatus est et eum viris Angliæ illustrissimis familiaritatem conjunxit. Cum anno 1791 Tabularii interioris Præfectus a Rege Christiano 7mo constitutus esset, oblatam sibi ab Archiepiscopo Cantuariensi musæi britannici præfecturam abnuit eruditisqve observationibus ac honore onustus in Daniam rediit; cujus Regi triennio post primum a *Consiliis Justitiæ*, deinde *Status*, deniqve A. 1828 Conferentiarum necnon Ordinis

Dannebrogici Eqves auratus factus est. Obiit anno 1829 d. 4 Martii, 76tum ætatis annum agens [128]). Præcipuorum illius scriptorum catalogum hic subjiciemus [129]).

§ 25.

Jonas Olavius (Hypnonesius s. Svefneyensis), celeberrimi Egerhardi Olavii frater, natus est in insula Breidafiördensi *Svefney* intra occidentalem Islandiæ qvartam sita, A. 1731, patre Olao Gunnlaugi, matre Ragnhilda Sigurdi filia; qvi cum scholam Skalholtensem freqventasset, Havniam profectus, A. 1753 primum examen

---

128) cfr. *Litt. Tid. for* 1829 p. 231—40. Nyer. Litt. Lex. p. 609—10.

129) 1) *Kristinrétt Þorláks og Ketils biskupa* (jus ecclesiasticum vetus sive Thorlaco-Ketillianum) cum versione latina et annotationibus edidit Havn. 1775. 2) Jus ecclesiasticum novum Arnæanum isl. et lat. cod. a. 3) *Kónga erfda og Ríkis stiórn* ɔ: successio regia et regni administratio, isl. et lat. ibid. 1777. 8. 4) Analecta ad historiam, antiqvitates et jura regni Norvegiæ, ibid. 1778. 8. 5) Statuta provincialia, statuta synodalia, casus episcopales etc., ibid. eod. 6) *Vafþrúdnis mál* s. Odarum Eddæ Sæmundinæ una isl. et lat. ibid. 1779. 4. 7) Index geographiæ Veterum ductu scriptorum islandicorum et: Jus criminale islandicum vulgo *Vígslódi*. Hujus utriusqve scripti non nisi plagulæ qvædam, pro stipendio Collegii Medicæi 1779—80, editæ sunt. 8) Diplomatarium Arnæmagnæanum sive Collectio diplomatum historiam atqve jura Daniæ, Norvegiæ et vicinarum regionum illustrantium, Tom. I—II. Havn. 1786. 9) Fragments of english and irish History in the ninth and thent Century, tranlated from the original icelandic. London 1788. 4. 10) Edwardi Rowei Moresi de Ælfrico Doroberuensi Archiep. Commentarius. ibid. 1789. 11) Essay on the Slavetrade. ib. 1788. 12) Sketch of the Character of his royal Highness the Prince of Denmarc. To wich is added a short view of the present State of Literature and the polite arts in that country. London 1791. Second edition enlarged with an appendix. ib. eod. Qvæ in lingvam danicam a Schneider (Havn. 1793), in germanicam a Reinhard (Lips. 1793) translata sunt. 13) De Danorum rebus gestis Secul. III. et IV. Poëma danicum dialecto Anglosaxonica. Ex bibliotheca Cottoniana Musei Britannici edidit. Havn. 1815. 4. 14. *Magnus Lagabætis Gulaþíngslög*, isl. et lat. ed. Havn. 1817. 15) *Samling af Danske Kirkelove.* Havn. 1784. 4. 16) *Bevis, at de Irske i det 8de Aarhundrede fortiene en udmærket Rang blandt de mest oplyste Folk i Europa paa de Tider.* In Actis. Soc. Scient. *Ny Samling* IV. p. 550—82. 17) Epistolæ de itinere illius 1790 per orientalem Scotiæ partem suscepti in The general advertiser 1790. 18) Varii politici de Dania articuli actis diurnis anglicis inserti, plerumqve notati *Alethophilus.* 19) Appendix ad *Swintons Travels,* continens variorum vocabulorum collectionem Islandis, Danis ac Norvegis communium et in Scotia usitatorum. 20) Glossarium ad *Orkneyíngasaga* A. 1780 editam. 20) In *Ny danske Magazin* Vol. 2 et 3. qvædam scripsit. 21) Editionem N. Tti versionis islandicæ 1807 adornavit. 22) Epistola in *Minerva* 1791. 1. 168.

academicum absolvit et subinde mox philosophiam ac theologiam, sub ductu doctissimi fratris Egerhardi, colere coepit, et in lingvis orientalibus tantos fecit progressus, ut in examine Theologico, qvod cum laudabili successu anno 1765 sustinuit, versionem Novi Testamenti syriacam profiteretur. Attamen antiqvitatum septentrionalium studium in tantis deliciis habuit, ut ei totam reliqvam vitam unice dicaret, unde qvoqve factum est, ut hoc nomine de patria bene meruerit. Post discessum fratris Stipendiarius Arnæmagnæanus factus est, qva pecunia vitam parce sustentavit, donec princeps hæreditarius Fridericus, optimus literarum fautor, annuum ei 400 imper. salarium eum in finem concessit, ut socia cum Schönningio opera Snorroni edendo illaboraret. A. 1783 Regia scientiarum societas Havniensis dissertationem ejus de poësi veterum Septentrionalium præmiis remuneravit eumqve deinde variis operibus adornandis adhibuit. Obiit vir literatissimus Havniæ 1811 d. 18 Julii 82 annos natus [130]). Scripta ejus, qvorum tituli ad nos pervenerunt, in margine enumerabimus [131]).

§ 26.

Finnus Magnæus (Finnur Magnússon — Finn Magnusen) natus est A. 1781 d. 27 Augusti in prædio cathedrali *Skalholt*, patre Nomophylace Magno Olavio,

130) cfr. *Dansk Literaturt. for* 1811 Nr. 13. Encomia ejus vide in Proëmio Schöningii ad *Heimskringla* Vol. 1. p. 23. et Suhmii Præfat. ad Hist. crit. T. 4. p. 23.

131) 1) Disputatio metaphysica de nihilo Havn. 1758. 4. 2) Syntagma de baptismo sociisqve sacris ritibus in boreali qvondam ecclesia usitatis, ibid. 1770. 4. 3) Diatribe historico-ecclesiastica de cognatione spirituali a nostris qvidem majoribus observata ibid. 1772. 8. 4) *Om den gamle nordiske Digtekunst, dens Grundregler, Versarter, Sprog og Foredragsmaade, et Prisskrift. ibid. 1786. 4.* 5) Index vocum poëticarum, et qvarundam aliarum, qvæ rariores visæ, Qvi in gratiam Collegii Arnæmagnæani elaboratus additus fuit *Landnámabók* Islandiæ Havn. 1774 editæ. 6) Indicem qvoqve ad *Hungurvaka* et ad *Eyrbyggjasaga* cum prolegomenis concinnavit. 7) In Langebekkii Scriptoribus rerum danicarum latine vertit a) Fragmentum island. de Regibus Dano-norvegicis, tom. 2. p. 266. b) Fragmenta duo island. de Regibus Daniæ ibid. p. 423. c) annales Islandorum regii ibid. tom. 3. p. 2. et 31. nonnullasqve annotationes eo spectantes concinnavit. 8) *Heimskringla*, vers. dan. (cfr. ejus edit. Schönning. T. 1. Proëm. p. CXIII). 9) Annotationes criticæ ad versionem island. librorum V. Tti propheticorum, cfr. *isl. lærd. l. Fél. R.* 1781—86. 10) Præter alia opera manu scripta reliqvit: clavem poëticam sistentem *Heimskringlæ* carmina curis repetitis ad appositam verborum consecutionem explicatam et paucis glossematibus auctam; Supplementa ad *Ihris* glossarium sveogoticum dan.; volumina qvædam inter islandica, græca et imprimis latina vocabula comparationem continentia. cfr. Litteraturtid. for 1811 Nr. 13. Nyer. Litt. Lex. p. 438—9. *H. Ein. Sciagr.* p. 8. 31. 163.

celeberrimorum Egerhardi et Jonæ Magnæorum fratre, cathedræ Episcopalis scholæqve Skalholtensis tunc temporis Oeconomo, matre Ragnheida amplissimi Episcopi Finni Johannæi filia. Primum sub avunculi Episcopi Joh. Finnæi usqve ad ejus mortem 1796 solidum in literis fundamentum posuit, deindeqve illius successore Episcopo G. Vidalino doctore usus est, a qvo rude donatus Havniam majoris in studiis profectus causa tetendit, annoqve 1798 examen, qvod Artium dicitur, et mox deinde philologico-philosophicum absolvit, qvo facto, ad studium juridicum se applicuit; verum A. 1800, nuntio de morte patris accepto, in Islandiam reversus nunc apud matrem in prædio *Medalfell* habitantem, nunc Lambastadis apud Episcopum G. Vidalinum commoratus est, usqvedum A. 1803 a Frydensberg, Qvæstore in Islandia regio rev Vicarius adscisceretur trienniоqve post Procurator ad Tribunal Islandiæ superius constitueretur, qvam provinciam gessit usqve in annum 1812, qvo Reikiavikam reliqvit in Daniam trajecturus, sed in itinere Edinburgum delatus multa demum æstate Havniam attigit, ex qvo antiqvitatum studio, qvo maxime delectabatur, totum se dedit. A. 1815 die 28 Septbr. Professoris titulo a Rege ornatus, anno seqvente d. 27 Decbr. jussus est Commissioni interesse, qvæ Antiqvitatibus conservandis invigilat, anno autem 1818 pro enodatione qvæstionis a Joh. v. Bülow, Regi a Consiliis Interioribus Sodaliqve Societatis scientiarum Havniensis honorario proposita *„at oplyse Sammenhængen mellem de gamle Nordboers, især Skandinavernes og de Indisk-Persiske Nationers Religion, ved Sammenligning af disse Folkeslags Traditioner, Sprog og Mindesmærker“* [132]), magnum dictæ Societatis nummum aureum retulit. A. 1819 d. 10 Apr. ei imperatum est, antiqvissimam Septentrionis literaturam et mythologiam in Universitate Havniensi elegantiorumqve artium Academia publice docere, qvas prælectiones A. 1816 inchoatas usqve ad annum 1829 habere perrexit. Anno 1822 Commissioni Arnæmagnæanæ adscriptus, anno seqvente Grimi Jonæi Thorkelini Interioris Tabularii regii Præfecti coadjutor, annoqve 1829 d. 10 Apr. ejus in hoc munere successor a Rege vocatus fuit. A. 1828 d. 1 Nov. Ordinis Dannebrogici aurea, et 1836 d. 28 Oct. argentea cruce ornatus est, eodemqve anno Doctoris Philosophiæ diploma ab Universitate Greifswaldensi illi nec opinanti honoris causa oblatum fuit. Jussu regio Virorum Eruditorum A. 1832 ad examinanda qvædam cum Ordinum Provincialium in Daniam introductione cohærentia convocatorum Collegio interfuit, in qvorum Ordinum conventibus exinde habitis commodis Islandiæ insularumqve Færöensium prospiciendi partes ad eum devo-

132) cfr. Lit. Tid. 1818, p. 584—85.

lutæ sunt. Qvemadmodum islandicæ literarum Societatis primum inde ab anno 1816 per biennium Secretarii, deindeqve usqve ad A. 1831 Præsidis munere functus est, qvam qvoqve hodie spartam adornat, sic etiam regiæ antiqvarum Septentrionis literarum Societatis inde ab anno 1828 dux vicarius fuit. A. 1839 Regi a consiliis Status creatus est. Inter omnes excultas gentes, qvæ antiqvitates rite æstimant, nomen ejus ita notum est, plurimaqve illius de Antiqvitatibus septentrionalibus merita tanti habita, ut complures scientiarum Societates partim honorarium, partim ordinarium sodalem eum certatim cooptaverint[133]. Numerosa hujus Viri scripta partim Historiam et Geographiam spectant, partim critica sunt, partim poëtica; historica vero et geographica ad Archæologiam septentrionalem, Palæographiam ac Mythologiam potissimum pertinent; maximam vero enodandæ qvæstioni inter doctos controversæ de veterum Scandinaviæ incolarum aut, ut ipse dicere amat, Gothorum borealium, originibus ex Asia et nominatim ex oris Ponti Evxini maritimis magnoqve illo montano tractu Caucasino repetendis, eorumqve lingvis atqve dogmatibus enucleandis operam navasse videtur, qvem qvoqve in finem lingvis Asiæ meridionalis imprimis vero persicæ studuit, cujus cum antiqvissimis lingvæ Septentrionis reliqviis cognationis multa in prolixis suis ad Eddæ antiqvioris editionem glossariis exempla in medium protulit. De Mythologia septentrionali ejusqve fontibus, qvantum Magnæus, nemo alius literis mandavit, omnium qvoqve primus criticam et, qvantum fieri potuit, perfectam carminis *Völupsá* ad antiqvissimos codices membraneos exactam editionem adornavit; reliqvæ vero illius circa antiqvioris Eddæ editionem, versionem ac expositionem lucubrationes e subjecto

133) Societates qvarum sodalis est, hæ sunt: *1. honorarius*: Det Antiqvariske Selskab i Newcastle upon Tyne; det schlesiske Selskab for fædrenelandsk Cultur i Breslau. Videnskabernes Academie i Palermo; det islandske Litteraire Selskab; det Kongelige geograpbiske Selskab i London. *2. Ordinarius:* det Kongl. danske og det Kongl. norske Videnskabernes Selskab; det Kongl. Selskab til Dansk Histories og Sprogs Forbedring; Samfundet til den danske Literaturs Fremme; det Kongl. Nordiske Oldskrift-Selskab; det skandinaviske Literatur Selskab; den lærde Forening for det tydske Sprog i Frankfurt am Mayn; den thyringisk sachsiske Forening for fædrenelandske Oldsagers Forklaring og Opbevaring; det Kongl. Selskab for Skandinaviens Historie i Stockholm; det Kongl. Vitterheds-, Historie- og Antiqvitets-Academie sammesteds; det historisk-theologiske Selskab i Leipzig; det academiske literaire Selskab i Cracau; de antiqvariske Selskaber i Paris og Edinburgh; det amerikanske antiqvariske Selskab i Boston. *3. Correspondens:* det Keiserlige Russiske Videnskabernes Academie i St. Petersborg; Selskabet for Meklenborgs Historie og Oldkyndighed i Schwerin; Videnskabernes Selskaber i Berlin og Turin; Massachusetts historiske Selskab; det archæologiske Selskab i Rotbweil. cfr. Statskal. f. 1836.

scriptorum catalogo apparent[134]); in codicibus Snorronis sive recent'oris Eddæ et Skaldæ inter se conferendis multum operæ collocavit; scrutationes mythologicæ cum

[134]) 1) *Ubetydeligheder*, 1ste Deel, Kbh. 1800. 107 S. 8. (L. Eft. 1800 Nr. 10). 2) Slaget paa Skiærtorsdag 1801, ved Frederike Brun, e germanico vers. Havn. 8. 3) Krigssang for Kronprindsens Livcorps, 1801. 8. 4) *Minnisverd Tidindi frá Midsumri 1801 til Midsumars 1802. 5 Bindis 1 Deild. Leirárgördum vid Leirá.* 5) *Minnisverd Tidindi frá Midsumri 1802 til Nyárs 1804. 5 Bindis 2 D.* ibid. (cfr. *Lit. Tid.* 1821, p. 132). 6) *Sange, paa Kong Frederik den Siettes Födselsdag, afsiungne i Reikevig 1812*, dan. & isl. Leiraag. 8. 7) *Qvædi i Runum &c.* Qvad i Runer ɔ: paa Kongens og Dronningens Kroningsdag 1815. isl. dan. ac, lat. qvorum primum carmen typis runicis impressum fuit addita expositione runarum, Havn. 1815. 8) *Lilien*, Nordens ældste Messiade, carmen seculi 14ti ex islandico translatum cum proëmio, in *Liunges Dana* 1820 (p. 1—44). 9) *Udsigt over den kaukasiske Menneskestammes ældste Hiemsted og Udvandringer.* Havniæ 1818. 8, (cfr. Lit. Tid. 1819 p. 61—63). 10) *Bidrag til nordisk Archæologie, meddeelte i Forelæsninger* Havn. 1820 (cfr. etiam Ephemerid. Rahbekii *Hesperus* 1819. Lit. Tid. 1821 Nr. 23; Gött. Anz. 1821 Nr 166—67. Skilderiet 1822 Nr. 64 in lingvam Svecicam translat. a *Lilliegreen* cum proëmio. Holmiæ 1825. XII et 197. p. 8.) 11) *Udförlig Erklæring* etc. Havn. 1820. 8. et *Svar* mod. L. Jacobsens, eller Dr. G. L. Badens Forsvar. ibid. eod. 12) *Bemærkninger* ved T. Badens Skrivt om den nordiske Mythologies Ubrugbarhed for de skiönne Kunster. Havn. 1820, 8. (cfr. Lit. Tid 1820, p. 714 et Gött. Anz. 1821. p. 1121—23). 13) *Oplysning om Kilderne* til Prof. T. Badens Sammenligning mellem den nordiske og den græsk-romerske Mythologie. Havn. 1821. 4. (Lit. 1821. p. 518—21. Skilderiet 1824, Nr. 30—31). 14) De annulo aureo Runis characteribus signato, nuper in Anglia invento, et pluribus ejusdem generis brevis dissertatio. Newcastle 1820. 4. (vers. cum additamento in Antiq. Annal. T. III. Vol. 2. cfr. Lit. Tid. 1823 p. 214. 15) *Den ældre Edda.* En Samling af de nordiske Folks ældste Sagn og Sange, ved Sæmund Sigfusson, kaldet *hin Frode.* expos. et illustr I—IV. Tomi 1821—1823. (Lit. Tid. 1823 Nr. 38—39; Gött. Anz. 1825. 3 u. 4. Stück. Jen Lit. Zeit. 1824. Nov. Hermod Nr. 2. Foreign Qvarterly Review 1829 April. Champollion Bulletin des sciences historiqves, Aout 1828 cfr. Östs Arch. f. Psycol. Vol. 3, p. 62—63). 16) *Eddalæren og dens Oprindelse*, eller nöiagtig Fremstilling af de gamle Nordboers Digtninger og Meninger om Verdens, Aandernes og Menneskenes Tilblivelse, Natur og Skiæbne. A Regia scientiarum Societ. Havn. præmio coronat. Havn. 1824—26. 4. Vol. 8. 17) Fragmentum continens "kort Udsigt over Sikhernes og deres Religions Historie" in nyt Aftenblad 1824, Nr. 32—33 (Litt. Tid. 1827 Nr. 1—4; in Journal des Savans 1828 Nov., 1829 Jan.; Raskii Literat. Bl. 1829 p. 144 et 272; Champollion Bulletin des sciences historiqves, Aout 1828; Foreign Qvarterly Review, London 1828 Febr.). Eiguræ æri incisæ ad hoc scriptum pertinentes sigillatim editæ sunt cum titulo: *Oldnordisk Verdensbetragtning*, 4to. 18) *Edda Sæmundar hins Fróda.* Edda rhytmica sev antiqvior, vulgo Sæmundina dicta: Pars IIItia, continens carmina *Völuspá, Hávamál* et *Rigsmál*, cum interpretatione latina, lectionibus variis, notis, glossario vocum. Accedit priscorum Borealium theosophicæ Mythologiæ Lexicon, addito corundem gentili

studio Archæologiæ septentrionalis conjunctæ artium elegantiorum peritiæ, qvam habuerint, ratione imprimis habita, prælectiones ejus de usu, qvem nostro tempore artes

---

calendario. Havn. 1828, 4. etiam separatim, sub titulis: Poëseos vetustissimæ Scandinavorum trifolium, continens carmina *Völupsá, Hávamál* et *Rigsmál* &c. necnon; Priscæ veterum Borealium Mythologiæ Lexicon. Accedit Septentrionalium, Gothorum, Scandinavorum aut Danorum gentile calendarium. Havn 1828. 4. (cfr. Literat, Tid. 1829 Nr. 27—38; foreign Qvarterly Review, 1828 Sept., 1829 Apr. p. 102—139, the Northamerican Review, Nr. 62, Jan. 1829, p. 18—37 cfr. Raskii Literaturbl. p. 255; Champollion Bulletin des sciences hist. etc. 1828; Gött. Anz. 1829. p. 1557—59; Ferd. Wachters Forum der Kritik im Gebiete der Geschichte, 2 Bd. 1ste Abth. 1830; Hall. Lit. Zeit. 1829 Nov.; Ergänzbl. col. 977). 19) In Eddæ Sæmundi, Tomo 2do, Havn. 1818 edito latina duorum de Rege Daniæ *Helgi Hundingsbane* carminum versio illi debetur (p. 53—116) necnon: Specimen glossarii sive Index vocum; Contextus carminum; Index nominum propriorum; Index rerum memorabilium etc. p. 555—998. (cfr. Litterat. Tid. 1818. Nr. 35—36; Gött. Anz. 1819. 102 St. p. 1018—19; Hermes 1820 1 St. p. 122—24; Ferd. Wachters Forum der Kritik, 1ster Bd. 1ster Abth., Altenb. 1827.) 20) *Islands Gienlyd af Danmarks Höitidsglæde* ved den Kongl. Formæling i Kiöbenhavn, Aaret efter Asers og Gothers Tidsregning 1866; efter den christelige 1828; carmen dan. et isl. Havn. 1828. 21) *Den förste November og den förste August.* To historisk-kalendariske Undersögelser med et Tillæg om Höitidsbauner, Offerbaal, Nödild og Ilddyrkelse. Kbh. 1829. 8. cujus pars qvædam in lingvam Batavorum translata titulo: De erste November. En Geschied en tiidrekenkundig Onderzoek, Leuwarden 1835. 8. 22) *Minnisljóð um Jón Milton og Jón Þorláksson* til Hra John Heath. M. A. frá Islendingum. The Memory of John Milton and John Thorlakson to John Heath. A. M. in the name of Iceland. carm. isl. et angl. Havn. 1829. (Raskii Literat. Bl. 1829. p. 208. Kbhvnspost. 1829. p. 214). 23) *Documenterede Oplysninger* i Anledning af en antikritisk Erklæring fra Redactionen af Maanedsskr. f. Liter. imod den hidtilværende Bestyrelse af det Kgl. Nordiske Oldskr. Selskab ved J. N. B. Abrahamson og F. Magnusen. Havn. 1831. 8. (Maanedskr. f. Litt. 5 Vol. p. 286—92 cfr.. "Oplysninger i Anledning af en Artikel i Dagen 1831 Nr. 96, imod Maanedsskr. f. Litt. 1831. p. 6—7"). Præterea illi debentur: A. *In Scandinavisk Museum*: 25) det islandske Landlevnet. Lærediget i 3 Sange, efter E. Olafsens isl. Original, translat. 1803. Vol. 1; p. 171—210; 25. In hujus Societatis scriptis 1813: Forsög til Forklaring over nogle Steder af Ossian, mest vedkommende Skandinavernes Hodenold (separatim qvoqve editum, Havn. 1814. 8. cfr. Lit. Tid. 1814 Nr. 42—43. G. L. Badens hist. Bibl. p. 258—59). 26) In scriptis ejus 1816—1817. Om Picternes og deres Navns Oprindelse (seorsim Havn. 1817. 8. Lit. Tid. 1830. p. 435. in serm. Angl. tranl. in Edinburg Magazine et Literary Miscellan. 1818 Sept.) 27) In Vol. 17mo: Sneglu-Halle's Reiser og Hændelser i det 11te Aarhundrede, overs. efter isl. Haandskrifter (Separatim ed. Havn. 1820. 8). 28. In Vol. 19 p. 234—74: Udsigt over Snorre Sturlusens Liv og Levnet (in germ. lingv. transl. cfr. Mohnike vers. germ. Heimskringlæ vol. 1. Stralsund 1837. cfr. Lit. Tid. 1830. p. 439—40. B. In *Minerva*: 29) *Thules Klage.* 1802. IV. p. 327. 30) Bidrag til nöjere Kundskab

elegantiores e mythologia septentrionali percipiant, provocarunt, qvæ tamen haud mediocri contradictioni ansam dederunt, unde factum est, ut divergentibus de hac re in

om attende Olds fortiente Islændere. 1803. II. 294—334 (L. Efterr. 1807. p. 548—50). 31) Indledning til Forelæsninger over den ældre Edda, 2det Kursus. 1817. p. 53—74. (Separat. 1817. 8. efr. Lit. Tid. 1819. p. 60—61). 32) Sang til A. Kall's Jubileum. 1817. Juni. 33) Historisk-antiqvariske Bemærkninger over de hedenske Nordboers Kultur og Karakteer. 1818. Juli. p. 66—86, Sept. p. 217—32. (et separatim. efr. Dr. G. L. Badens Gienmæle, in Minerva 1818. Aug. p. 158—73, necnon separ. 1819). C. In *Læsning i blandede Æmner* vol. 4to p. 327—29. 34) *Velkomstsang til Prof. R. K. Rask.* D. In *Ny Minerva et Hesperus* 35) varia minoris momenti ab eo concinnata sunt. E. In *Athene*, præter carmen ante dictum. 36) Om Holbergs haarde Dom over Nordens Oldsager. 1. p. 187—98. 37) Indledning til Forelæsninger over den ældre Edda's mythiske og ethiske Digte, VI. p. 101—40 (Separat. Havn. 1816. 8. efr. Lit. Tid. 1819. p. 45—48). 38) Digterdrikken, en oldnordisk Mythe, med Forklaring. VI. 242—60. (Seors. Havn. 1816. 8. efr. Baggesens Danfana 1816, p. 285). 39) *Hakon den Godes Mindesang af Eyvind Skaldespilder*, transl. VIII. 310—20. (Speciat. Havn. 1817. 8.). F. In *Nyerups Magazin for Reiseiagttagelser*: 40) *Dansk Oversættelse af et islandsk Brev fra R. Rask til ham*, in Vol. 1mo, p. 432—34. 41) Optegnelser paa en Reise fra Kiöbenhavn, over Sanderumgaard, til *Jellinge*, samt giennem adskillige Egne i Siælland, Fyen og Jylland i Sommeren 1820, in Vol. 3tio, p. 1—64; 113—178. (Separat. 1821. 8. efr. Lit. Tid. 1822, p. 776—785). G. In *Antiqvariske Annaler*, præter supra commemorata: 41) Ny Forklaring af den Snoldelevske Runesteen, vol. 3tio, p. 204—7. 42) Beretning om Höiene og Runestenene i Jellinge, Bekke og Læborg, Vol. 4to, p. 64—139. 43) Om de i Gravhöje paa Sanderumgaard fundne Mærkværdigheder. ib. p. 152—58. 44) Efterretninger om en i Grönland funden Runesteen ved F. Magnusen og R. Rask. vol. 4to part. 2da p. 309—42. 45) Efterretninger om nogle endnu paa Island værende Runestene og andre gamle Monumenter, vol. IVto. part. 2. p. 343—366. H. In Tidsskrift for nordisk Oldkyndighed. 46) Sueglu-Halle, en Fortælling, overs. efter isl. Haandskr.| vol. 2do, part. 1, p. 29—53 (seors. 1826. 8). 47) Om de oldnordiske Gilders Oprindelse og Omdannelse. vol. 2. p. 100. (Separ. 1829. 8., in german. transl. In Illgens Zeitschrift für die historische Theologie, 1 B 1 St.). I. In *Nordisk Tidskrift for Oldkyndighed*: 48) Om de Engelskes Handel og Færd paa Island i det 15de Aarhundrede, især med Hensyn til Columbus's formeentlige Reise dertil i Aaret 1477 og hans Beretninger desangaaende. vol. 2, part. 1, p. 112—169. 49) Om indenlandske Helgenes Skrinlæggelse og Dyrkelse i Middelalderen hos Nordboerne. vol. 3. part. 2. p. 331—364. K. In *Annaler for nordisk Oldkyndighed.* vol. 1. 1837. 50) Undersögelse om Obelisken i Ruthwell og om de angelsachsiske Runer (in Angl. lingv. transl.). L. In *Hösts Chronos* vol. 2. p. 107—117. 51) *En Hexeproces i Jylland.* M. In *Kiöbenh. Skilderie* (inter alia) 52) Sang paa Kongens Födselsdag. 1813 Nr. 30. 53) Ved Skule Thorlacius's Död 1815 Nr. 28. 54) Ved Frederik den VItes Hiemkomst, ib. Nr. 45. 55) Om Islændernes Indflydelse paa dansk Orthographie. 1817. Nr. 1. 56) Dana til Nora. ib. Nr. 10.

utramqve partem doctorum sententiis, Societas, instigante potissimum Viro illustrissimo *Collin* Regi a Consiliis Conferentiarum, Havniæ erigeretur, qvæ præmia talibus artis

---

57) Er Zetliz kun en Versemager? ib. Nr. 58. 58) Noget om Gammel-Grönland. ib. Nr. 74—75. (Transl. in *polit. Journal Oct.* 1817 cfr. Annotat. auctoris in *Skilderiet* 1817 Nr. 95). 59) I. Espolins Friggas Spaadom dan. vers. 1819. Nr. 35. et 1836. 60) Brudstykke af et islandsk Brev fra R. Rask til ham, dan. vers. 1820. Nr. 5. La Motte Fouqvé. 1826. p. 1353—63. N. In Rafns nyt Bibliothek f. Physik etc. vol. 8. p. 404—8. 61) Svar paa Lieutenant Ohlsens Underretning om Bygningsmaaden paa Island. O. In historisk-statistiske Samlinger, udg. af Selsk. for Norges Vel, 62) Poetisk Oversættelse af 3 forskiellige Stykker i Speculum Regale. P. In Gräters Idunna und Hermode 1812 Nr. 46—47. 63) Islandsk Oversættelse af W. H. F. Abrahamsons 2de i Anledning af Krigen med Engeland 1801 forfattede Krigssange. Q In Hookers Tour in Iceland, (Lond. 1813). 64) Et islandsk Digt til Capitain Alexander Jones cum vers. lat. (Hujus fragm. in Mackenzie's Travels in Iceland). R. In Hendersons Iceland (Lond. 1818). 65) Versio latina Jonæ Thorlacii gratiarum actionis Societati Bibliophilorum Anglicæ nomine Islandiæ oblatæ. S. In Bahrdts Monumentum Pacis (Wratislaviæ 1816 et sæpius). 66) Et dansk og islandsk Digt i Anledning af Fredsslutningerne 1814—15 (cfr. Kiöbenhs Skild. 1816. Nr. 88. 89. 100.). T. In Liunges Literatur- Kunst- og Theaterblad (1821). 67) Anmeldelse af C. C. Rafns nordiske Kæmpehistorier U. In Höst's *Morgenblad* (1819), Liunges *Dana* (1820). *Juletræe* (1821) necnon in: *Sange i Anledning af Regensens anden Jubelfest* p. 20—21, in *Harpen*. 68) Smaa poetiske Bidrag og Samlinger af Selskabssange, V. In Wolf's *Journal f. Politik* etc. (1825 vol. 1. p. 173. 181). 89) Oplysninger om Dithmar Blefkens foregivne, men fuldkommen opdigtede Reise-Beretninger om Island og Grönland. X. 70) Nonnulla in *Kbhs. Morgenbl.* 1825. p. 215. Y. In *Dagen* (1826 Nr. 179). 71) Digt til J. v. Bülow. 72) Mindevers over J. v. Bülow (ib. 1828 Nr. 23. Öst's Archiv f. Psychol. Vol. 9. p. 51—52). 73) Et Bidrag om Island (ib. 1829 Nr. 2). 74) Sörgevers over Grim Thorkelin (1829), 75) — Rasmus Rask (1832), 76) — Justitsraad Jacobsen (1836). 77) Nordens Guders Raadsforsamling in Kbhvnsp. 1829. Nr. 117, *Berigtigelse* ibid pag. 566. *Gienmæle* ibid. 1830 Nr. 290. p. 976. 78) Symbolas qvasdam Skandinavisk Nytaarsgave 1828 inseruit. 79) Thules Grusz an den Freyhern Motte Fouqvé. 1826. 8. 80) In *Noregs Konunga Sögur* VI. Tom. edit. a B. Thorlacius et E. C. Werlauff (Havn. 1826 Fol. p. 1—244) continuavit J. Olavii philologicam carminum in hoc opere occurrentium expositionem (cfr. Lit. Tid. 1829 p. 115—16). 81) In *Laxdæla-Saga* (Havn. 1826. 4) varia illustravit, cfr. Lit. Tid. 1829. p. 350—51, similiter in *Gragás* (1829. 4.) et *Körmaks Saga* (1832. 8.). 82) In R. Nyerupii Verzeichnisz der in Dänemark 1824 noch vorhandenen Runensteinen, inscriptiones runicas antiqvorum in Islandia monumentorum descripsit. (cfr. Lit. Tid. 1824 p. 738). 83) In Wendts Efterretninger om Börnekopper etc. 1824, illi debentur: *Efterretninger* om Smaakoppernes Udbredelse i Island. 84) In *Hermod*, det Kongl. nordiske Oldskrifts-Selskabs Tidende i Aarene 1825, 26 og 27 nonnulla carmina. 85) In Schouws *Danske Ugeskrift* 1834, Kortfattet Underretning om Dechivreringen af den berömte Ind-

operibus proponeret, qvæ etiam a variis partim Havniæ partim Romæ manentibus ablata sunt Ut brevi præcidam, de Archæologia septentrionali disserens ostendere studuit, veteres

---

skrift paa Runemo. 86) In J. P. Millers Oversættelse af Tegnérs Frihiof-Saga, *Rings Drapa*, 21 carmina dan. vers. 87) Textum et annotationes historicas ad F. Th. Kloses islandske Prospecter lithographerede, 1835 vol. 1. Fol. cfr. Kbhvnsposten 1835 p. 263. 88) In gratiam islandicæ literarum Societatis recognovit et edidit: a) *islendsk Liódmæli 1. Deild. Kaupmh.* 1824, qvæ carmina proœmio et vita paëtæ Præpositi Stephani Olavii ornavit (cfr. Lit. Tid. 1824, p. 137) b) *islenzk Sagnablöd* 1—X Deild 1816–26 (qvorum tamen qvæ'am in vol. 2. Præfecto B. Thorsteini debentur. Lit. Tid. 1824 p. 137—38; der Eremit in Berlin, Underhaltungsblatt für Gebildete 1827 Nr. 1. 3. 4.) c) *Skírnir, ny Tidindi hins islenzka Bókmentafélags; 1sti Árgángr.* 1826. 8. (cfr. Kbhns Skild. 1827, p. 746). d) Edidit Espolini Islands Árbækur vol. 1—6. Havn. 1821—27. 4. 89) In *Literatur-Tidenden* varia scripta recensuit ex. c. Raskii Angelsaxiske Grammatik, Petersens nordiske Sprogs Historie, Stephensen om de islandske Love. 90) In *Foreign Review* Societates Islandiæ literarias descripsit. 91) Editioni historiarum *Fornmanna-Sögur* dictarum vol. 8—10 (1834—35) adornandæ socia cum aliis opera illaboravit, earundem Præfationes concinnavit, carminaqve in "Oldnordiske Sagaer" vol. 6—10 occurentia danice vertit. 92) In Antiqvitatibus Rafni Americanis nonnulla ex islandico in danicum sermonem transtulit et americana prisca qvædam monumenta illustravit. 93) Jussu regio varia Edicta et constitutiones de Islandia valentes inde ab A. 1830 isl. vertit. 94) Calendariorum ad coeli Reikiavikensis inclinationem a Prof. Olufsen computatorum versionem islandicam pro annis 1837, 38, 39, 40, 41 ac 42 elaboravit ipseqve variis annotationibus locupletavit. 95) Fáein minningarord eptir sáluga Agent G. B. Scheving, Kpmh. 1838, in 8vo. 69) Unacum Profess. Rafn, Regi a Cons. Stat. *Grönlands historiske Mindesmærker* Vol. 1—2. Havn. 1838 (et in Vol. 3, qvod prelo jam subest, collectio antiqvorum Annalium ad Grönlandiam pertinentium et vetus Diplomatarium grönlandicum etc. illi debentur). 97) In *Annaler for nordisk Oldkyndighed*: a) Om Obelisken i Ruthwell og de Angelsaxiske Runer (in lingv. Anglic. transl. a John M'Caul. Esqu. Mag. Art.); 1837, b) Om en Steenring med en Runeindskrift fra den hedenske Tid, funden i Skaane; 1838, c) Om Nordboernes ældste Gudsdyrkelsessteder, kaldede *ve* eller *vi*, samt denne Benævnelses Oprindelse og Afledninger; 1839. 98) In historisch-anthiqvarische Mittheiungen, herausgegeben von der Königlichen Gesellschaft für nordische Alterthume, Copenhagen 1835; Die Runamo-Indschrift. 99) In Memoires de la Societé Royale des Antiqvaires du Nord 1836—37 Copenhague 1838. On the ancient Scandinavians Division of the times of the Day, — with special reference to Rafn's Antiqvitates Americanæ p. 32. 33. Translated by John. M'Caul, Esqv. A. M. Oxford. 100) In Regiæ Scientiarum Societatis Havniensis hist. et philosoph. Commentat. vol. 6. Havn 1841 in 4 (cum figur.) a) kortfattet Udsigt over Runeliteraturens nærværende Standpunkt (1838) især med Hensyn til de den vedkommende nyeste Opdagelser b) Forsög til Runamo-Indskriftens palæographiske Udvikling og Forklaring med tilföjede historiske Undersögelser om dens Ophavsmænd og Anledningen til dens kunstige Charakterers Indhuggelse m. m. forbunden med en Udvikling af

Scandinaviæ incolas artium tam imperitos, qvam vulgo credantur, neqvaqvam fuisse. In Palæographia ita potissimum versatus est, ut antiqvissima et simul maxime obscura in Dania, Norvegia, Magna Britania, Islandia, Grönlandia, Americaqve septentrionali monumenta runica exposuerit. Varia danica, germanica, anglica carmina ad liniam veterum Septentrionalium exacta contexuit, primusqve observavit, hexametrum græcolatinum senariumqve Borealium *Fornyrðalag* ex uno eodemqve metro, cev communi fonte, profecta esse.

§ 27.

Gudmundus Magnæus, Magni Gudmundæi, parochi Hallormsladensis filius natus A. 1741, sed. A. 1761 e schola Skalholtensi dimissus ad Academiam Havniensem trajecit, ibiqve Stipendiarius Arnæmagnæanus factus obiit A. 1798. 1) Eddæ Sæmundi a Commissione Arnæmagnæana A. 1787 editæ partem 1am latine vertit preloqve paravit. 2) *Egils Saga* cum interpretatione latina et notis. Hafniæ 1809 (Literat. Tid. 1810 Nr. 15 cfr. Suhms Levnet, p. 123. 3) Terentius cum notis Westerhovii et aliorum, in usum scholarum Tom. 1—2. Havn. 1780. 4) Socia cum Johna Jonsonio Niálam latine vertit. *Thorsteinus Nicolaisen* ex Islandia oriundus Havniæ literis operam dedit et scripsit: De commeatu veterum Islandorum præcipue navali Diss. 1—3. Havn. 1759—62. — *Thorgeirus Gudmundi*, (cfr. supra p. 338 Nr. 72) Jonæi parochi Stadastadensis Præpositiqve toparchiæ Snæfellsnesensis (supra p. 395) filius, qvi cursum Academicum emensus primum ad ædem militiæ navalis Catecheta, hodieqve pastor Gloeslundensis, Kormaks Sagam latine vertit, indices elaboravit, codices contulit. Hodie duo Stipendiarii Arnæmagnæani *Konradus Gislii* et *Jonas Sigurdi* Antiqvitatibus septentrionalibus strenuam operam navant, qvorum ille, socia cum P. G. Thorsen a bibliotheca Universitatis, opera, criticam *Hrafnkeli Freysgoða* Sagæ editionem adornavit (Havn. 1839).

§ 28.

Ad eos transeuntibus, qvi *in Islandia* versantes et vitam ibi finientes *antiqvitatibus historiæqve patriæ* operam dederint, primus nobis occurrit *Egerhardus*

---

de ældste skandinaviske Runers Hovedarter, især de saakaldte Binderuner og en almindelig Udsigt over Runernes gamle Brug blandt flere evropæiske Folk c) Undersögelser om de med saakaldte fremmede, især tydskangelsaxiske Runer betegnede, og flere særegne palæographiske Mindesmærker, mest i de nordiske Riger, — af hvilke adskillige hidindtil have været ubekiendte, men andre ere nylig opdagede.

Olavius (Eggert Olafsson cfr. supra § 17), qvi natus est anno 1726, d. 1 Decemb. in insula *Svefney* in sinu *Breidifiördur* intra toparchiam Bardastrandensem sita, patre Olao Gunlaugi, matre Ragnhilda Sigurdi filia. Viginti annos natus e schola Skalholtensi dimissus ad Academiam Havniensem se contulit, absolutoqve ibi Examine philosophico, in Baccalaureum promotus A. 1750 unacum Biarnio Pauli naturalis historiæ studioso, per australem Islandiam ad res hujus qvartæ memorabiles lustrandas iter adornavit. Anno seqvente d. 23 Apr. Rex Fridericus 5ᵗ hos duos juvenes totam Islandiam peragrare ejusqve physico-oeconomicam descriptionem elaborare jussit, cujus itineris usqve ad annum 1757 continuati fructus est opus illud satis notum: Beskrivelse over en Reise gjennem Island ved Eggert Olafsen og Biarne Paulsen. vol. 1—2. ed. Soræ 1772. 4. (German. a Genss. Havn. 1774—75, 2 vol. 4to: gallice *par Gauthier de Lappeyronie*, tom I—V. Paris. 1802. 8). A. 1767 meridionalis et orientalis Islandiæ Nomophylax designatus est eodemqve anno propinqvam suam Ingeborgam Gudmundi filiam in matrimonium duxit. Anno autem seqvente unacum uxore et qvibusdam domesticis sinum Breidafiördensem navi transiturus, vehementi procella subito exorta, mari submersus obiit. Insigne patriæ lumen in omni literarum genere apprime versatus, poëta, philosophus, philologus, antiqvarius, juris peritus, cujus haud pauca opera unacum ipso interierunt, ea vero, qvæ aut supersunt, aut qvorum notitia habetur, hic recensemus [135]).

---

135) Ex iis, qvæ historiam et antiqvitates illustrant, præter librum supra commemoratum, hæc in censum maxime veniunt: 1) Enarrationes historicæ de Islandiæ natura et constitutione. Havn. 1749, 8. 2) Dispp. duæ de ortu et progressu superstitionis circa ignem Islandiæ subterraneum, ibid. 1751. 4. 3) Theologia gentilis populorum Septentrionalium systematice proposita. 4) Expositio latina Sn. Sturlæi Heimskríngla ad Haraldum Sigurdi *Hardráda* pertingens cum commentario. 5) Index Geographiæ veterum Islandorum, cujus unam partem Thorkelin edidit 1780. Carmina illius in unum collecta Havniæ 1832 edita esse supra in § 17 commemoratum est, in qva collectione nescio an contineantur: a, carmen dramaticum in obitum divæ Reginæ Lovisæ dan. et lat. Havn. 1752. 4. b, *Fridriksdrápa* ɔ: Epicedium in obitum Friderici Vti, prisca Danorum lingva cum versione latina, ibid. 1766. 4. c, Islandia expergefacta ad jubilæum ibid. 1749. 4. d, Bunadarbàlkur Hrappsey 1783. Præterea scripsit: 1) Librum de orthographia islandica. 2) Potologiam, sive libellum, qvem vocavit: *Drekka bidur gód áta* ɔ: de potibus Islandorum. 3) Lachanologia islandica, qvæ in compendium redacta impr. est. Havn. 1774. 4) Concio funebris in obitum toparchæ Gudmundi Sigurdi; Havn. 1755. 8. 5) *Um Landskiálfta og eldgos úr Kötlugá* 1755 unacum B. Pauli filio concinnavit, sed danice vertit J. Ericius et edidit. Deperdita sunt: 1) Collectanea vocum, sententiarum, rerum

§ 29.

Jonas Jonæ Espolin (cfr. supra § 17) natus est A. 1769 d. 22 Octob. in prædio *Stórhóll* (Espehóll) intra toparchiam Eyafiördensem sito, parentibus toparcha Jona Jacobi (§ 30) et Sigrida Stephani filia. Scholas Islandiæ publicas nunqvam freqventavit, sed privatim rude donatus, anno 1788 maioris in studiis profectus causa Havniam itinere suscepto civium Academicorum albo inscriptus est; anno seqvente Examen philosophicum laudabili cum successu et triennio post Juridicum absolvit. Subinde mox (ɔ. 19 Sept. 1792) toparcha Snæfellnesensis, deinde 1796 (d. 16 Sept.) Borgarfiördensis, deniqve 1803 Skagafiördensis evasit. Obiit A. 1836 d. 1 Augusti. Vir ιςορικωτατος et genealogiarum peritissimus, memoria tam capaci atqve fideli, ut integra plurimorum gentilium stemmata recitare et ad antiqvissima usqve tempora referre valeret; poëta eximius, cujus carmina sacra, summam, qva imbutus erat, pietatem spirant; in theologicis qvoqve et philosophicis bene versatus; — Cum domi esset, aliisqve muneris sui partibus gerendis non occupatus esset, semper aliqvid legebat aut scribebat, hominibusqve discendi cupidis magnopere delectabatur, et cum iis sermones doctrinæ ac eruditionis plenos præsertim de rebus historicis aut theologicis, lubenter habuit. Annales Islandiæ s. *Islands Árbækur* (cfr. supra Cap. § 33 Nota 74), qvos concinnavit, hujus docti et

---

memorabilium et chronotaxeos e monumentis literariis Veterum borealium desumta, qvæ collectio fundamentum effecit alterius operis similiter perditi ɔ: 2) Philosophia exemplaris veterum borealium ad historiam pro fundamento Lexedii, ad illustrationes in Oeconomia, Physica etc. 6 Tomi in 4to. 3) Index et proëmium ad Eddæ codicem regium, de originibus Eddæ ejusqve pluribus auctoribus (islandice). 4) Glossaria a, Gallico-islandicum. b, Anglico-islandicum. c. Germanico-islandicum. d, vocabularium islandico-latinum. 5) Vitæ Olai *Hvítaskáld* et fratris ejus Sturlii Nomophylacis, illiusqve poëmatum versio latina. 6) Sententiæ e Fragmento Isidori contra Judæos excerptæ, argumentis adductis, priscam Theodiscam eandem ac veterum septentrionalium lingvam fuisse. 7) Tentamen et clavicula geographiæ veterum septentrionalium. 8) Liber memorialis Bothanologiæ. 9) Collectio legum danicarum, norvegicarum ac islandicarum ɔ: utraqve *Gragás* (codex vulgaris et reformatus), *Járnsída* s. Háconarbók, *Gulaþingslög* (veter. et novæ), *Frostaþingslög* Regum Haconi et Magni, *Eidsivialög*, *Biögrvínarlög*, *Farmannalög* s. *Bjarkeyarréttur*, *Borgarréttur* Haconi regis, *Hirdskrá*, *Tunbergslög*, *Oslóarlög*, et plura harum civitatum privilegia, *Kristinréttur*, *Statutur* og *Réttarbætur*, *lög Valdemars Annars*. Has omnes leges ex optimis codicibus exscripserat et commentariis illustraverat. 8 vol. in 8vo. 10) Glossarium juridicum s. *Fornyrdi islendskra og norskra laga* cum versione latina,

laboriosi Chronographi memoriam diu servabunt; multa præterea scripsit, qvorum pauca lucem publicam adhuc viderunt[136]).

§ 30.

Magnus Stephani cfr. infra § 32. *Jonas Jonæ* natus 1749, studiis in Academia Havniensi ad finem perductis, primum Strandensis, deinde (1816) Hunavatnensis toparcha († 1831), complures historias, (ut *Fóstbrædra Saga*, *Vatnsdæla*, *Liósvetninga Saga*, Körmaks Saga), et inter alias in gratiam Langebechii *Orkneyinga Sagam* latine vertit, qvam versionem post Langebechii mortem Suhmius continuari ediqve curavit. *Jonas Jacobi* toparcha Eyafiördensis inde ab anno 1768 usqve ad mortem ɔ: 1805, vitas septentrionalis Islandiæ toparcharum, adhuc ineditas, concinnavit 3 vol. in fol.[137]). Hujus frater *Haldorus Jacobi*, qui postqvam Havniæ literis operam dederat, primum Vestmanneyensis 1757, deinde

136) Præter *Islands Árbækur* et carmina supra i § 17 commemorata, hæc eruditionis ac diligentiæ specimina reliqvit: 1) *Galettis og Kiernlfs korte Lærebog i Verdenshistorie*, isl. vers. addito conspectu Historiæ Islandiæ, ed. Leirárg. 1804. 2) Nogle Bemærkninger ved Prof. og Ridder Dr. P. E. Müllers Saga Bibliothek. Kbh 1829. 3) Kort Synchronisme over Nordens ældste Sagaer ibid. Inedita: 1) *Frammhald til Undirbnings Árbóka framveigis til 1830* ɔ: Præparatio ad continuationem Annalium islandiæ ad 1830. 2) *Einstök Árbók frá Landnámatíd til 1830* ɔ: Unum chronicon inde a tempore originum Isl. usqve ad A. 1830. 3) Populi Romani, Imperatorum Romanorum, Constantinopolitanorum, Germanicorum, necnon Evropæ Regum historiæ in compendium redactæ. vol. 4. islandice. 4) Historia Germaniæ 2 T. isl. 5) Historia Regum Daniæ. 2 T. isl. 6) Historia Svionum. 6) Chronologia inde a mundo condito ad Sæc. 19 isl. 7) Historia Persarum contracta. isl. 8) Heroum veterum vitæ expositæ, numero 41. isl. 9) Recentioris ævi Historiæ, qvales sunt: Gallofrancorum, et Batavorum, Caroli Stuart et Cromvell, Gust. Adolph et Protestantium, sive Belli tricenarii, Christinæ Sveciæ reginæ, Friderici 2di Borussiæ regis, Petri Zar cognomine Magni, Ludovici 16ti Gallofrancorum regis etc. isl. 10) Historia Ecclesiastica, cujus pars prior ex Holbergio maxime conscripta est. isl. 11) Stemmata gentilium 8. Tomi i 4to, 6949 paginæ isl. 12) Vitæ prædonum s. de expeditionibus Danorum et Norvegorum, ex Langebech magnam partem conscriptæ isl. 13) Laus Sigurdi Fofnisbani cum Giukungis versantis, Hexametris islandicis, sine metris, celebrata. 8 vol. isl. 14. *Skagfyrdinga Saga* s. Historia Skagfiördensium inde ab initio sec. 18vi usqve ad A. 1834. 15) Vita ipsius Anctoris usqve ad A. 1820. danice. 16) Multæ singulorum hominum genealogiæ. 17) Commentarius in Apocalypsin Joh. dan. et isl. 18) De Rationalistis danice. 19) Sex conciones in passionem Domini. 20) Conciones in textus Evangeliorum anniversarios. 21) Commentarius in qvædam Prophetarum Veteris Testamenti loca. isl.

137) Præterea scripsit 1. Vitam Nomophylacis Sveini Sölvæi. isl. ed. Havn. 1791. 2. *um mjólkurmat á Islandi* in *Isl. lærd. l. fél. R.* vol. 11vo.

54*

Strandensis 1758 toparcha factus est. Officio tandem ramotus, A. 1810 senio decrepitus obiit; scripsit: 1. *Heimsius Timatal*, ed. Hrappsey 1781. 4 et Havn. 1793. 2. Saga af Gaungubrólfi er inntók Normandie Havn. 1804. 3. Edidit Loptii Guttormæi *Háttalykill*[138]. ***Einarus Halfdani*** Præpositus Skaptafellensis († 1752) varia ad antiqvitates pertinentia nondum edita literis mandavit. His qvoqve addimus: ***Bogium Benedicti*** Stadarfellensem, natum 24 Sept. 1771, e schola Holana A. 1795 dimissum, qvi historiæ patriæ bene guarus vitas toparcharum Islandiæ, magnum opus nondum editum, adornasse dicitur[139], ***Hallgrimum Jonæ*** (supra § 16)[140] atqve *Olaum Snogdalin* genealogiarum valde peritum. Nec silentio prætereundi sunt ***Eggertus Jonæ Kyrkiuhvammensis, Gislius Kouradi*** et ***Einarus Biarnii***, qvi, etsi ruricolæ sint, lectionis tamen ac diligentiæ specimina publici licet juris nondum facta, ediderunt.

§ 31.

Ex hujus igitur periodi annalium islandicorum scriptoribus præcipui sunt: *Jonas Espolin* (supra § 28), *M. Stephanæus* (infra § 32) *Thorsteinus Ketilli* (supra § 6), qvi annales ab anno 1716 ad A. 1754 pertingentes (ineditos) confecit, *Biarnius Haldori*, Toparcha Hunavatuensis Annales ab A. 1750 ad A. 1772 pertingentes exaravit, *Vigfusus Johnæus* (supra § 4). *Gudlaugus Sveinii*, pastor Stadensis 1756, Kyrkjubolensis 1766, Vatusfiördensis 1780, in tribus toparchiis Præpositi munere functus († 1807 cfr. supra § 32 Nota 70) conscripsit: *Vatnsfiardarannál sídari* (Annales Vatusfiördenses posteriores) 1750—1800[141]) *Jonas Olavius* Grimstadensis annalium fragmenta 1735—64 scripsit. Exstant qvoqve annales qvidam seculi 17mi ad priorem periodi nostræ partem pertingentes[142]).

---

138) Præterea 1. Vitam toparchæ Biarnii Haldoræi isl. Havn. 1777. 2. Gratiarum actionem Friderico V. nomine patriæ persolutam ob naves cibariis onustas sub hiemem in Islandiam fame laborantem missas, Havn. s. a. fol. 3. Efterretning om de i Island itdsprudende Bierge. Kiöbh. 1757. 4. *Athugaverdt vid Utleggingar* Leirárg. 1803. Varias insuper historias ineditas conscripsit.

139) Vitas 4 maiorum suorum, stemmatibus additis, conscripsit et ed. Videy 1823.

140) Concinnavit: 1. Recensum sacerdotum in dioecesi Holana isl. e scriptis Mag. H. Einari excerptum et ad A. 1830 continuatum, inedit. 2. Historiam Isl. literariam isl., ined. 3. Annales Islandiæ usqve ad. A. 1800

141) Præterea illi debentur: 1. *Um Selstödur* in *Lærd. l. fél. R.* vol. 7. 1787. 2. *um Bæabyggingar* ibid. vol. 11. 1791. 3. Campes Sædelære isl. vers. Leirarg. 1799 cfr. supra § 32. N. 70.

142) Ex. c. *Hestsannáll* 1664—1724, qvod Chronicon Præpositus Jonas Haldori usqve ad A.

§ 32.

Frustra esset, si omnes hujus periodi juris peritos enumerare vellem, tum enim omnium, non modo Præfectorum et Nomophylacum, sed Toparcharum qvoqve catalogus contexendus esset. Qvare paucos eosqve tantum nominabimus, qui aut eruditionis juridicæ monumenta post se reliqverunt, aut juris peritiæ aliarum qvoqve literarum scientiam addiderunt. Præter Jonam Ericium, Grimum Thorkelin Egerhardumqve Olavium supra commemoratos, inter primos hujus ætatis juris consultos referri meretur *Magnus Olavius Stephensen*, qvi natus est in Islandia Leiraæ, prædio in toparchia Borgfiördensi sito, die 27 Dec. anno 1762, parentibus Olao Stephanæo per 40 annos Præfecti et Satrapæ in Islandia regii munus gerente, et Sigrida Magnæa, Præfecti Magni Gislii filia, qvi eum A. 1779 e schola Skalholtina dimissum, Episcopi Joh. Finnæi privatæ institutioni commendarunt, qva cum per biennium usus esset, A. 1781 Havniam profectus examina propædevtica cum laudabili successu absolvit, moxqve anno 1782 Collegio regio camerali ut voluntarius adscriptus est, studio simul jurisprudentiæ operam navans. Anno seqvente jussum regium accepit, ut ad effectus et seqvelas eruptionis, qva mons ignivomus *Skaptarjökull* anno superiore Islandiam afflixerat, examinandas atqve describendas patriam reviseret. Qvo mandato perfunctus Havniam A. 1784 rediit et mox Collegii camerarii scriba constitutus fuit, sed promulgato Rescripto regio, qvod scholam Skalholtensem cathedramqve episcopalem Reikiavikam transferri jussit, denuo regium accepit mandatum, ut in Islandiam rediret, sedis et scholæ cathedralis rationes et inventaria tradita acciperet, istaqve unacum prædiis eo pertinentibus, auctione constituta, pecuniis mutaret. Hoc negotio peracto, Havniam reversus A. 1788 examen juridicum cum laude sustinuit. Eodem anno borealis et occidentalis Islandiæ Nomophylax designatus annoqve seqvente ordinarius creatus est, qvibus annis ex mandato regio australem præfecturam obiit, ut, qvæ nondum venierant, sedis et scholæ cathedralis bona venderet. A. 1789 a regia literarum Norvegicarum Societate sodalis cooptatus fuit, annoqve 1793—95 Qvæstoris constituti in Islandia munus obivit. A. 1799 Havniam profectus Collegio virorum, qvi res scholasticas et

---

1734 et deinde filius ejus Vigfusus aliqvantum continuavit (supra § 4), *Fytia annáll* 1643—1719, *Annálar Biörns á Skardsá* continuati ab Haldoro Thorbergi toparchæ Skagafiördensis vicario 1645—1720, Studiosi Thorlaki Marci filii Siáfarborgensis Annales, ac Eyolvi Jonæi parochi Valtensis, qvi in anno 1745 desinunt. cfr. *Isl. i det Attende Aarh.* p. 208. 1. In multis hisce Annalibus examinatio rerum eventuumqve critica sæpius desideratur, ita ut non nisi prævio examine admitti debeant.

jura islandica componerent, adscriptus est (cfr. supra Cap. 2. § 5) annoqve seqvente d. 6 Junii Tribunalis Superioris in Islandia conditi Justitiarius creatus et Regi a Consiliis Justitiæ constitutus est, tum qvoqve Collega correspondens Societati literarum Scandinavicarum adscriptus. A. 1807 Havniam iterum petens Regi a Consiliis Status designatus fuit præsesqve constitutus Tribunalis criminalis superioris, qvod tunc in Islandia institutum ad 3ium diem Maii 1816 viguit. Eodem qvoqve anno Societates Regiæ rei veterinariæ et rusticæ illum Collegam correspondentem elegerunt. A. 1809 patriæ redditus, sedatis turbis Jörgenseniania, munere Satrapæ et australis Islandiæ Præfecti ad idus usqve Julii 1810 functus est. Anno deinde 1815 Havniam trajecit titulumqve Consiliarii Conferentiarum in patriam inde reportavit. A. 1819 Doctor juris evasit. A. 1825 Havniam ultima vice profectus, annoqve seqvente in patriam reversus est. Hunc virum magnæ lectionis, summæ diligentiæ raræqve doctrinæ fuisse in dubium nemo facile vocabit, cum tot sint hujus rei testes atqve monumenta [143]).

[143]) Scripta ejus præcipua hæc sunt: 1. Beskrivelse over den ny Vulcans Ildsprudning i Vester-Skaptefels Syssel i Aaret 1783. Kbh. 1785. (libellus post germanico sermone donatus a libero Barone de Eggers in *Philosophische Schilderung der gegenwärtigen Verfassung von Island*, et anglico in *Hookers Tour in Iceland*, Lond. 1813. 2. Oratio et carmen funebre in memoriam Episcopi Joh. Finnæi, 1796. 8 isl. 3. Laudatio in eundem, isl. 1797. 8. 4. *Vinagledi* (oblectamentum amicorum) 1797. 8. 5. *Minnisverd Tídindi* ɔ: res memorabiles complexus historiæ ab A. 1793 ad A. 1801 incl. 5 vol. in 8. isl. 6. *Gaman og Alvara* (jocosa et seria) vol. 1. 1798. vol. 2. 1818. 8. isl. qvorum priori tres tractatus juridici a se confectos inseruit ɔ: a. Num justum est aut utile in Islandia omnia demortuorum bona relicta, qvæ hæredes sui juris inter se non partiuntur, aut indivisa adeunt, auctione divendere? pag. 12—35. b. De effectu legum, qvæ de mendicis et inqvilinis agunt, de foeneratione et qvæstu mangonico, p. 53—69. c. De populi tributis et operibus lege impositis; item de mulctis pecuniariis, p. 113—161. 7. Forsvar for Islands fornærmede Övrighed samt for dets Ansögning om udvidede Handelsfriheder. Kbh. 1797. 8. (Skand. Mus. vol. 1. p. 377). 8. Collectio Edictorum et Rescriptorum etc. pro Islandia editorum ab A. 1800 cum gravissimis superiorum temporum Edictis, islandico sermone donata, curante Tribunali superiori. 9. Oratio habita cum hoc Tribunal primum institueretur A. 1801 in 8 isl. 10. *Eptirmæli Átjándu Aldar* s. memoria seculi decimi octavi, isl. Leirárg. 1806. 8. 11. *Island i det attende Aarhundrede* (idem liber, similis qvidem passim argumenti, diversa autem forma et tractatione) dan. Havn. 1808 in 8. cum tribus tabulis. 12. Nova Collectio psalmorum ecclesiasticorum, Leirarg. 1801 et deinde sæpius. 13. Instrux fyrir Hreppstiórnarmenn á Isl. (Præcepta in usum Reppagogorum) isl. 1809. 8. in danicum qvoqve sermonem translata. 14. *Handbók fyrir hvörn mann* (Enchiridion populare) isl. continet Commentarium in librum proxime nominatum. Leirárg. 1812. 8. 15. *Hugvekia til gódra innbúa á Islandi* (ɔ: Adhortatio ad bonos Is

Multis qvoqve nominibus de Islandia perbene meritus est, cum cognitioni populari promovendæ summam curam tribueret, ad qvam rem efficiendam auctoritas muneris illius diligensqve per complures annos typographei usurpatio plurimum contulerunt (cfr. supra Cap. 1. § 32); itaqve ex qvo primum nævos patriæ emendare aggressus est, multi abusus abrogati, multæ novæ ac antea ignotæ ideæ Islandiam permearunt, compluriaqve literarum genera novam qvasi speciem induerunt, qvarum rerum magna pars illi debetur. Qvemadmodum A. 1795 Societatem Islandiæ instituendæ (Landsuppfrædíngarfèlag) condidit (supra Cap. 1. § 33.) eiqve rector & præses ad mortem usqve præfuit, sic etiam nullam facile occasionem prætermisit, qvin populares ad diligentiam, laborem et omnia, qvæ bona atqve utilia ipsi videbantur, amplectenda hortaretur. Sed modus, qvem rebus reformandis adhibuit, conatibus ejus impedimenta haud raro objecit, inveteratas enim consvetudines et antiqva qvævis radicitus evellere annixus est, et cum imperiosus esset contradictionumqve impatiens, renitentes morisqve tralaticii tenaces magnopere vituperavit et in discutiendam superstitionis et ignorantiæ caliginem, patriæ incumbere visam, densa reprehensionis fulmina conjecit, qvæ a compluribus, præsertim clerici ordinis hominibus, qvi populum luce sua perfundere aut certe illi lumina præferre deberent, æqvis animis non excepta fuerunt, eorumqve offensio in animos vulgi facile penetravit. Huc accedit, qvod, cum in rebus ad religionem pertinentibus liberioris esset judicii (cfr. supra Cap. 2. § 14), et hunc etiam cogitandi tenorem introducere vellet, magnum Supranaturalistarum in Islandia numerum, a conatibus suis alienum reddidit; qvid qvod in novam psalmorum Collectionem complures veteres hymnos, qvos vulgus a teneris inde addidicerat, inversos atqve amputatos re-

---

landiæ incolas). Havn. 1808. 16. Um „Meteorer" eda Loptsiónir in *kgl. Isl. lærd. l. Fél. R.* vol. 3. 17. *Um þær til manneldis brúkanlegustu Þángtegundir* (om de til menneskeföde i Island brugelige Tangarter, in Landhush. Selsk. Skr. Ny Saml. 487—520. 18. Um algeingustu Husdyr á Islandi (om de vigtigste Husdyr i Island) in Veterinairselsk. Skr, 157—252. 19. Recensio in t. Eft. 1787 No. 23—24 illi tribuitur. 20. *Klaustur pósturinn* (Relationes menstruæ) inde ab A. 1818—1827. 9 volum. 21. *Handkver Sættastiptunarmanna* (libellus in usum Transactorum) Videy 1819. 22. Commentatio de legibus, qvæ jus islandicum hodiernum efficiant deqve emendationibus nonnullis, qvas hæ leges desiderare videantur. Diss. inaug. Havn. 1819. 23. *Hjálmar á Biargi* Videy 1819. 24. *Rannsókn Islands gyldandi laga um legordsmál* ibid. 1821. 25. *Utvaldar Smásögur* vol. 1. ibid. 1822. 26. *Heidursminning Frúr Sigr. Magnusdótur*; 1810. 27. *Minning Fröken Sigridar Magnusdóttur Stephensen, Leirárg. 1805.* 28. *Æfi* og *Utfararminning Amtmanns St. Stephensen, Videy 1822.* Præterea complurium aliorum librorum editionem adornavit.

cepit. Attamen cathedrarum episcopalium scholarumqve Skalholtinæ et Holanæ abrogatio, qvæ instituta populus magna veneratione proseqvebatur, aliæqve mutationes, Islandiæ parum salutares, qvarum auctor esse existimabatur, maximam illi invidiam contraxerunt. Non modo inter primos popularium juris consultos habendus est, sed omni qvoqve literarum genere subactus fuit, et rem Islandiæ typographicam ad novam qvasi vitam revocavit, cum antiqvos libros raro recuderet, sed novos assiduo in lucem publicam emitteret, qvo potissimum nomine mortem illius Islandia diu lugebit. Vernaculam qvidem a vocabulis peregrinis multum liberavit, sed stilo utebatur nodoso periodorumqve prolixitate ad intelligendum difficili. Carmina compluria pariter ac hymnos fudit, et si qvid eruditio ad formandum poëtam facere potest, in eo certe fecisset, verum hic etiam antiqvum illud: *poëtam non fieri, sed nasci,* experientia confirmavit.

§ 33.

Stephanus Thorarini natus A. 1754 d. 24. Aug. patre Thorarino Jonæo Toparcha Eyafiördensi, matre Sigrida Stephani filia, qvi cum in Academia Havniensi anno 1777 studia juridica laudabiliter absolvisset, biennio post sumtibus regiis ad agriculturam remqve rusticam cognoscendam iter per Norvegiam suscepit, eodemqve anno Nomophylax primum designatus et triennio post Ordinarius evasit. A. 1783 ad borealis et orientalis Islandiæ Præfecturam evectus est. A. 1804 et iterum 1810 Satrapæ Islandiæ vicibus aliqvantisper functus est. A. 1813 d. 31 Martii Regi a Consiliis Conferentiæ, biennioqve post d. 31 Julii Ordinis Dannebrogici eqves auratus creatus fuit. Obiit 12 Martii 1823. Fuit utiqve vir doctus et in munere administrando ita severus, ut ne minimos qvidem nævos sine castigatione transmitteret, qvem rigorem officii partes minus diligenter curantes ægre sæpius tulerunt. Qvam bene patriæ cupierit, qvomodoqve illius commodis velificari conatus sit, cum e compluribus ejus litteris ad Collegia regia datis, tum etiam qvam maxime ex iis partibus apparet, qvas tenuit in condendo supplici libello ad Regem sub initium hujus seculi ab Islandis misso, vulgo *Islands almindelige Ansögning*, qvo de præsenti mercaturæ statu qvesti maiorem hac in re libertatem expetiverunt. Librorum collectionis, qvam in usus septentrionalis et orientalis Islandiæ qvartæ institui curavit, supra in Cap. 1. § 33 mentio facta est. Scripta ad jurisprudentiam proprie pertinentia nulla reliqvit, si Dissert. partic. 1. De homicidio secundum leges Islandicas antiqvas (Havn. in 4to 1775) exceperis [144].

---

144) Scripta ejus oeconomici maxime argumenti sunt, ɔ: 1. Tanker om Uaar og dets Virknin-

§ 34.

Magnus Ketilli, filius Ketilli Jonæi porochi Husavikensis, doctissimis e clarissimis hujus periodi Toparchis annumerandus, qvi, absoluto in Islandia studiorum scholasticorum curriculo, in Academiam Havniensem transmisit, deindeqve A. 1754 Toparcha Dalensis evasit. Aliqvamdiu Officinam typographicam Hrappseyensem administravit (cfr, supra Cap. 1 § 32) qvam variis suis et aliorum scriptis edendis diligenter exercuit[145]. Obiit A. 1803. — Hoc scientia juris non inferior fuit *Jonas Arnæus*, qvi studiis academicis absolutis, A. 1754 factus est Toparchiæ Snæfellsnesensis Præfectus, et prædiorum Arnarstapensium Conductor, qvam provinciam ad mortem usqve gessit (ɔ: annum 1777)[146]. *Sveinus Sölvii* (supra § 17), natus anno 1722 die

---

ger, samt over Kornmagaziners Anlæggelse i Island. Kiöbh. 1792. Tanker ved Islands Ansögning om udvidede Handelsfriheder. Kiöbh. 1798. 3. Um Vatnsveitingar af myrum s. Om Myrers eller Mosers Udgravning og Anvendelse til Engbund, in *Isl. lærd l. Fél. R.* Vol. 2. p. 30—56. 4. *Um Heyfordabúr* (Höemagaziner), ibid. Vol. 13. p. 85—131. 5. *Tilraun ad ákveda gagnsmuni heyskapar á Islandi sem þar er möguleqr*, ibid. Vol. 14. 6. *Um Utbreidslu Lestrarfélaga og Lestrarlyst á Isl.* (Om Midler til at udbrede Læselyst i Island) ibid. Vol. 13. p. 249—50. 7, *Utdrag af Glahns Afhandling um ad geima Kartoflur* (Udtog af Glahns Afhandling om at forvare Kartofler). Ad finem Minnisv. Tid. Vol. 2. 8. *Ávisun um þá hentugustu maturtarækt.* Kbh. 1816.

145) 1) N. L. Libr. 5. Cap. 2. *um Erfdir* (qvatenus de ordine successionis hæreditariæ s. Arvegangsorden agit) isl. vertit et commentario illustravit; Hrappsey 1773. 2. *Hestabit er hagabót* etc. ibid. 1776. 3) *Um Saudfiárhyrdingu* (ɔ: Underviisning om den islandske Faarerögt), edit. sumt. publ. ibid. 1778. 4) *Um itölu bufiár i haga* ibid. 1776. 5) *Um ómaga frammfæri* (ɔ: om Umyndiges og Vanföres Underholdning), *Isl. lærd. l. fél. R.* Vol. 4. 6) *Athugasemdir vid Skúla Magnússonar Sveitabónda* (Anmærkninger til Skule Magnussens Oplandsbonde) ibid. Vol. 7. 7) *Um innilegu búfiár á sumrúm* (om Malkeköers og Faars Indeliggen om Sommernætter), ibid. Vol. 12 et separat. Hrappsey 1790, 8) *Tilraunir um sádtegundir og plöntur*, ibid. 1779, 9) Islandske Maanedstidender for 1774—75, danice ibid et pro initio anni 1776 Havniæ, qvibus menstruis relationibus multa ad oeconomiam patriæ spectantia inseruit. 10) P. Vidalin om Jus patronatus i Island dan. vers. ed. Sorö 1771. 11) *Bualög* cum proëmio edidit Hrappsey 1773. 12) De danske Oldenborgske Kongers Forordninger for Island. Vol. 1—3. Hrappsey et Havn. 1777 et 1778. 13) *Annálar Bjarnar á Skardsá* cum versione latina, præfatione et indice socia cum O. Olavio opera edidit Hrappsey 1774—75. et unacum eo. 14) Christiani 5ti *Norske Lov* in sermon. isl. transl. edidit ibid. 1779.

146) Concinnavit: 1) Historisk Udvikling til den gamle og ny isl. Rettergang, igiennemseet og med Anmærkninger oplyst af J, Erichsen. Kbh. 1762. 4. 2) *Hyrdstióra æfisögur á Is-*

6 Septemb.[147]), patre Sölvio Thomæ filio conductore monasterii Munkathveraaensis, qvi rude donatus Examen artium Havniæ A. 1739 sustinuit. Primum A. 1743 designatus et triennio post Ordinarius borealis et occidentalis Islandiæ Nomophylax evasit. Fuit qvidem vir satis doctus et inter optimos suæ ætatis poëtas, sed scripta ejus islandica vocabulis ac sententiis danicis ac peregrinis depravata sunt [148]). Obiit A. 1782. His adjungimus *Oddum Vidalin* (supra § 18) filium Haldori Biarnæi Toparchæ Hunavatnensis nothum, qvi, studiis in Academia Havniensi absolutis, A. 1788 Toparcha Bardastrandensis factus est, cujus jurisprudentiæ unicum exstat specimen Disp. de usu lingvæ islandicæ in terminis juris danici enodandis. Havn. 8. et *Snæbiörnum Stadfeld,* Asgeiri Jonæi Præpositi toparchiæ Strandensis filium, qvi studiis in Academia Havniensi ad finem perductis, in Dania sedem fixit, annoqve 1791 stationem Prætoris nactus, A. 1801 Doctor juris Göttingæ creatus est. A. 1804 Comarchus Randersiæ, anno autem 1809 Regi a Consiliis Justitiæ evasit, Obiit A. 1840 [149]).

§ 35.

Magnus Gíslii, Jonæ Vigfusæi Episcopi Holani e filio nepos omnium conterraneorum primus Præfectus Islandiæ (Amtmand) A. 1752 constitutus ac deinde 1757 in hoc munere confirmatus fuit, qvi qvidem scriptis ad juris scientiam spectantibus non inclaruit, nec aliud eruditionis specimen reliqvit, qvam librum argumenti oeconomici *de horticultura* in usum rusticorum islandico sermone conscriptum, magnum tamen ob vigilantiam et dexteritatem in officii sui partibus exseqvendis, inter populares nomen sibi peperit. Obiit A. 1766, d. 3 Nov. — *Skulius Magni,* natus A. 1711

---

landi frá 1762 til Henrichs Bielkis danda 1683 (ɔ: vitas Satraparum Islandiæ inde ab A. 1762 etc. ad A. 1683) inedit.

147) Nyerup. Literat. Lex. p. 595 dicit eum anno 1721 in mense Julio natum fuisse.

148) Juridica illius scripta sunt: 1) Tyro juris *edur barn i lögum.* islandice Havn. 1754 et cum additamento ibid. 1799. 2) Det islandske jus criminale. danice. ibid. 1776, Præterea concinnavit. 3) Vitam Toparchæ Jonæ Jonæi Grenivikensis, ibid. 1769. sed inedita est 4) *Um Tíund Islendinga* (de decimis Islandorum). 5) *um kugyldi edr innstædu á jördum.* 6) *Um Fólksfiölda á landi hér.* 7) *Um heitdag hinn gamla nordanlands.* 8) *Vidurauka vid lögmanns P. Vidalins alin og medalmann.* etc.

149) Scripsit: 1. Dissert. inaug. de officio judicum inferiorum in Dania. Havn. 1801 4. (L. Eft. 1807 Nr. 8). 2. Chorographisk og oeconomisk Beskrivelse over Randers. ibid. 1804. 4. (L. Eft. 1804, Nr. 20. Rad. hist. Bibl. p. 184).

d. 12 Decemb. in prædio *Kélduues* intra toparchiam Thiugeyensem sito, patre Magno Einari, parocho Husavikensi, matre Oddnya Jonæ filia. A. 1731 civibus Academiæ Havniensis adscriptus est, triennioqve post orientalis Skaptafellensis toparchiæ, sed deinde A. 1737 Skagafiördensis Præfectus evasit, qvod munus gessit usqve in annum 1749, qvo Qvæstura Islandiæ illi demandata fuit. A. 1793 officium deposuit, et anno seqvente Havniæ mortuus est. Vir efficax et strenuus, qvi semper aliqvid novi moliebatur, qvod ei cum multis maximeqve propolis danicis, qvi gentem islandicam vario modo vexabant, offensionum et controversiarum, non nisi coram supremo tribunali finiendarum, causa exstitit, unde talibus semper aliqvo modo innodatus fuit; plus qvam vicies peregre in Daniam, Norvegiam, Sveciam profectus est[150]. *Haldorus Jacobi* (cfr. supra § 30). *Isleifus Einari*, Einari Jonæi scholæ Skalholtinæ qvondam Rectoris filius, anno 1791 Toparcha Hunavatnensis evasit. A. 1801 Tribunalis Islandiæ superioris Assessor factus est, A. 1810 Regi a Consiliis Justitiæ, A. 1817 a Consiliis Status; A. 1815 Satrapæ regii Islandiæ vicibus functus est. Obiit A. 1836, 72 annos natus. Vir magnæ experientiæ et gravitatis. Opera qvidem juridica non reliqvit, sed exposuit: 1. Plutarch. de educatione puerorum (um Sveinbarna uppfóstur) in Isl. lærd. l. Fél. R. Vol. 12. 2. Acta Apostolorum, in gratiam Bibliophilorum islandicorum. *Vigfusus Ericius* natus est A. 1790 d. 9 Febr. in prædio *Hiálmholt* intra toparchiam Arnesensem sito, patre reppagogo Arna Ericio, qvi tredecim annos natus in domum Præfecti Ludovici Ericii patruelis sui venit, primaqve A. 1803—1804 sub Guttormi Paulii, scholæ Reikiavikensis Lectoris tum constituti, institutione literarum fundamenta jecit. Defuncto patruele, domum patriam rediit et A. 1805 Havniam profectus in scholam Metropolitanam receptus est, unde A. 1811 dimissus albo civium Academicorum inscriptus fuit. A. 1816 examen juridicum absolvit. Scripta ejus præcipua hæc sunt: 1) *Island og dets Justitiarius Magnus Stephensen etc.* Havn. 1827. 2) Geistlig Stat (ɔ: enumeratio omnium, qvi inde ab 7 Maii 1788 Examen theologicum

---

150) Scripta ejus ad rem oeconomicam maxime pertinent, eorum vero præcipua hæc sunt: 1) *Um garnspuna* (Garnspinding) isl. Havn. in 4to. s. a. 2) Svar til Islandophilus eller Krigsraad Gudmundsen om Handelen paa Island. Kbh. 1772 8. 3) *Sveitabóndinn* (Oplandsbonden) cum duobus additamentis isl. in *Isl. lærd l. fél. R.* Vol. 4. 5. 6. 4) *Um triávöxt* (Om Skovs Opelskning i Isl. ibid. Vol. 6. 5) Um ásigkomulag Gullbringu- og Kiósar-syslna med Landkorti og athugasemdum; nummo aureo a Societate rei rusticæ promovendæ remuneratum 1785. 6) *Um Kauphöndlun höndlunarfélagsins danska vid Island* 7) Index prædiorum qvartæ Islandiæ borealis, qvalia A. 1760 fuerunt. 5 Volum.

in Universitate Havniensi absolverunt) ibid. 1830. 3) Juridisk Stat etc., ibid. 1831. 4) Læge Stat etc., ibid. 1834.

§ 36.

Biarnius Thorsteini, natus est A. 1781 patre Thorsteino Steingrimæo, Jonæ Steingrimæi Præpositi toparchiæ Skaptafellensis fratre. A. 1800 e schola Reikiavikensi dimissus, studia Academica Havniæ A. 1804 feliciter inchoata ad laudabilem exitum A. 1807 perduxit, annoqve seqvente in Collegio regio Cameræ primum Scribæ (Copiist), stationem nactus est, deinde vero post triennium Tabularii ducis vicarius (Fuldmægtig) evasit. Postea judicis militaris (Auditeur) munere et Cancellariæ-Secretarii titulo ornatus fuit. A. 1820 d. 29 Sept. Superioris Islandiæ tribunalis Assessor evasit, qvod munus anno seqvente cum occidentalis Islandiæ præfectura commutavit. A. 1823 Regii Islandiæ Satrapæ vicibus functus est. A. 1829 d. 1 Aug. Ordinis Dannebrogici eqves auratus creatus fuit. Commissioni jussu regio 22 Aug. 1838 commodis Islandiæ pertractandis conditæ interest. E scriptis hujus viri, cujus doctrina, rerum islandicarum peritia summaqve in obeundo munere dexteritas satis laudari non possunt, publicam lucem viderunt: 1. *Om Kongelige og andre offentlige Afgifter saavelsom Jordebogs Indtægter i Island.* Kbh. 1819. 8. 2. *Om Islands Folkemængde og oeconomiske Tilstand siden Aarene 1801 og 1821 til Udgangen af Aaret 1833.* Kbh. 1834.[151])

§ 37.

Theodorus Sveinbiörni filius, primum anno 1822 Toparcha Arnesensis, deinde A. 1834 Tribunalis Islandiæ superioris Assessor et biennio post ejusdem Justitiarius, pro enodatione qvæstionis philosophicæ ab Univers. Havn. 1818 propositæ, nummum aureum retulit; præterea concinnavit: 1) Duas Geographiæ Havn. 1821—27 editæ part. ɔ: p. 78—214 (cfr. supra Cap. 1. § 33). 2. Varia qvoqve carmina contexuit, *Skírnir* & *Klausturpostur* inserta. 3) Editionem *Gragás*, adornavit. *Theodorus Jonæus* et *Jonas Jonæus*, qvi dicti Tribunalis Assessores hodie sunt, scripta juris prudentiam spectantia, qvantum eqvidem scio, nondum ediderunt, qvorum ille Relationes anniversarias *Skírnir* dictas in gratiam islandicæ literarum Societatis semel atqve

151) Præterea illi debentur: 1) Qvædam pars Ephemeridum Societatis lit. Isl. dictarum *Sagnablöd* etc. pro annis 1817—18. 2) Præfatio ad *Sturlungusagæ* Vol. 1. ed. Havn. 1817. 3) Præfatio et *Islands Arbækur* Jonæ Espolin Tom. 1, ibid. 1821. 4) Proœmium, emendatio ad additamenta ad Vitam Jonæ Ericii. ibid. 1828. 5. Proœmium ad Collectionem adagiorum Præpositi Gudm. Jonæi, ibid. 1830—31.

iterum concinnavit, hic librum argumenti oeconomici, qvi *Hugvekia* inscribitur, Havn. 1840 in 8vo edidit.

§ 38.

Qvod *medicos* attinet, nonnulli certe adferri possunt, qvorum haud incelebre in Islandia fuit nomen, qviqve monumentis literariis post se relictis locum hic sibi vindicant. Horum si non primus certe inter primos nominari debet ***Biarnius Pauli*** natus A. 1719 d. 12 Maii, patre Paulo Biarnii, parocho Uppsensi; qvi curriculo studiorum scholasticorum Holis A. 1745 absoluto, ad Academiam Havniensem se contulit, et paulo post Communitatis Collegiiqve regii alumnus evasit. Cum historiæ naturali et physicæ operam aliqvantisper dedisset, unacum Egerhardo Olavio jussu regio, iter, cujus supra (§ 28) mentio facta est, post annum 1750 per Islandiam instituit, Havniamqve reversus A 1759 examen Medicum feliciter absolvit. A. 1760, d. 18 Martii Medici Ordinarii munus in Islandia nactus est. A. 1779 d. 8 Sept. morbo, qvo diu laboraverat, comitiali exstinctus est. Vir non solum artis medicinæ et historiæ naturalis peritissimus, verum etiam de rei chirurgicæ et obstetriciæ in Islandia institutione melioreqve dispositione optime meritus [152]). Hujus successor ***Jonas Sveinii*** Sölvæi Nomophylacis (§ 17 et 34) filius, natus est A. 1752, qvi cum studia academica Havniæ absolvisset, A. 1780 Medicus Islandiæ Ordinarius evasit. Obiit A. 1803 [153]).

---

152) Scripta ejus, qvibus temporis injuria pepercit. hæc præcipua sunt: 1) Specimen Observationum circa plantarum maris Islandici et speciatim Algæ sacchariferæ, originem, partes et usus. Havn. 1749. 2. Observationes circa elevationem poli et declinationem solis acusqve magneticæ in Islandia boreali 1757, ad Professorem Kratzenstein. 3) De lepra nostrate 1777, ad Præfectum Thodal. 4) Om Jordbadene i Island, 1779. 5) De Rhodiola 1760, ad Professorem Möllmann. 6) Duæ Diss. Om Faarepesten i Island 1762 et 75. 7) Ornithologia Islandica, Ichtyologia Islandica et Specimen Floræ Islandicæ; tres Commentationes, ad Societ. Scient. Havn. verisimiliter missæ. 8) Beskrivelse over Thingöe eller Nordre-Syssel i Island, 1749 (rogatu Prof. Möllmann). 9) De Magia Islandorum, 1758 (ad eundem). — Exstant præterea complures ejus minoris momenti dissertationes, earumqve fragmenta cfr. *Æfisaga Landphysici Biarna Paulssonar, Leirarg. 1800. 8.* Minerva II. p. 317—320.

153) Concinnavit: 1) Observatio circa tineam capitis in Islandia grassantem, Havn. 1777. 8. 2) Disp. de circumspecto gargarizathus usu, ibid. 1779. 8. 3) Saxtorfs Udtog af Jordemodervidenskaben isl. vers. Kbh. 1789. 4) Um Landfarsót (Omgangssyge) in *Isl. l. lærd. l. Fél. R.* Vol. 4. p. 49—96. 5. Um Husapothek, ibid. p. 97—111. 6) Home om Skiörbug isl. vers. ibid. Vol. 12. 7) Um ódyrustu og einföldustu læknismedöl, ibid. Vol. 15.

Jonas Petri, qvi eum aliqvantisper ad monasterium Munkatveraaense Diaconus fuisset, ad Academiam Havniensem se contulit ibiqve medicinæ aliqvamdiu studuit et post perigrinationem per Ægyptum, Hispaniam et alias plures terras susceptam, A. 1776 Chirurgus in tractu Islandiæ boreali constitutus est. Obiit A. 1801 d. 9 Octob. septuaginta annos natus[154]). ***Sveinius Pauli*** eum literis Havniæ aliqvantisper operam dedissset, majoris in historia naturali profectus causa, iter per Islandiam annis 1791—93 instituit, et anno 1799 Chirurgi stationem in regionibus Islandiæ ad evronotum vergentibus assecutus est. A. 1803 per unius anni spatium Ordinarii Islandiæ medici vicibus functus est. Obiit A. 1840[155]). ***Jonas Thorsteini***, hodie Medicus in Islandia Ordinarius. (*Bibl. f. Læg. Vol. 15 p. 98.*) ***Oddus Jonæ Hjaltalin***, natus A. 1782, sedecim annos natus in scholam Reikiavikensem venit, indeqve post qvadriennium dimissus, in Academia Havniensi huic arti operam dedit, unde in patriam reversus biennium Medici Ordinarii vices egit, tandemqve A. 1827 in qvartæ Islandiæ occidentalis parte meridionali Chirurgus evasit. A. 1840 mortuus est[156]). Hujus

---

154) Scripta ejus hæc sunt; 1) Om den islandske Skiörbug. Soröe 1769. 2) Um Yktsyki, Holis 1782. Um helstu orsakir til Siukdóma á Islandi (Om Aarsagerne til Sygdomme i Island) in *Isl. lærd. l. Fél. R.* Vol. 11 et 13. 4) Um likamlega vidkvæmni (Legemets Ömfindtlighed), ibid. Vol. 13. 5) *Lækníngabók* isl. Havn. 1832. (notis Chirurgi Sveini Paulæi et Medici J. Thorsteini additis.)

155) Elaboravit: 1) Æfisaga Landlæknis Biarna Pálssonar Leirárg. 1800. 8. 2) Udtog af en Dagbog, holden paa en Reise i Island; in Naturhistorie Selsk. Skr. Vol. 2 Part 1. p. 222—34. Part 2. p. 111—46. Vol. 3 Part 1 p. 157—94. 3) Om en i Island 1803 og 1804 sig yttrende epidemisk Feber; in nyt physik. Bibliothek. Vol. VII. Part 2. 4) Fausts Sundhedscathechismus isl. vers. Havn. 1803. 5) Um Kalkverkun af jördu, steini, skeljum (Om at brænde Kalk af Jord, Steen og Muslingeskaller) *Isl. lærd, l. Fél. R* Vol. 9. p. 91—243. 6) Um at giöra Sundmagalim (Om Husblas) ibid. p. 160—76. 7) Um Sápusudu (Sæbesyderie) ibid. Vol. 10. p. 124—28. 8) Nidurlag af Büshings Nattúrnhistoriu (Slutning af etc.) ibid. Vol. 13. p. 1—84. 9) Bergman om de organiske Legemer paa Jordkloden, isl. ibid. Vol. 9 et 10. 10) Islendsk Siukdoma nöfn, ibid. 11) Enumeratio morborum in Islandia mortiferorum island. ibid. Vol. 13. 12) Um helstu einfalda Siukdóma, in *Gam. og Alvara* Vol. 1, 13) Rád vid bruna; Klaustrp, 1820. 14) Æfisaga Jons Eirikssonar, Havn. 1828, 15) Notæ ad J. Petræi *Lækníngabók* isl. 16) Martinets Menneskets physiske Beskrivelse isl. vers. Leirarg. 1798.

156) Scripta ejus hæc sunt. 1. *Rim* (Calendarium) edit. Beitistadis 1817. 2. Reglur fyrir Kuabólusetiendur (Præcepta in usum Vaccinatorum) ibid. eod. 3. Hiálparmedöl at endurlifga drukknada (Præsidia submersis in vitam revocandis) ibid. eod. 4. Um Blódtö-

frater ***Jonas Jonæ Hialtalin***, studiis chirurgicis et medicis feliciter absolutis, in Doctorem hujus utriusqve scientiæ in Universitate Kiliana promotus, concinnavit: 1. Dissert. inaug. de Radesyge, lepra etc. Elephantiasi septentrionali ed. Kiliæ 1839. (Plura ejus scripta vide supra Cap. 1 § 33 Nota 74). 2. *Dyralækníngabók*, Havn. 1837. 3. *Um blódtökur*. ibid. 1841. ***Jonas Gislii*** e tractu Kialarnesensi in Islandia oriundus (natus A. 1750 d. 20 Sept.) anno 1774 e schola Slaglosiana dimissus est, civibusqve academiæ Havniensis adscriptus Collegii Borchiani alumnus evasit. A. 1785 in Doctorem medicinæ promotus, præfecturæ in Norvegia Buskerudensis Medicus publicus factus est. Obiit A. 1804. Concinnavit: 1. Disp. I—IV. De medicina veterum Septentrionalium. Havn. 1779—82. 8vo. 2. Diss. inaug. de elephantiasi Norvegica. ibid. 1785[157]).

§ 39.

Qvam difficulter et ægre cognitione scientiarumqve amore homines imbuantur, qvamdiu illis cum extrema paupertate conflictandum, et ad sustentationem sui suorumqve acqvirendam noctu atqve interdiu laborandum, omnium temporum terrarumqve experientia confirmat; nec pauci hac periodo reperti sunt, qvi cum hanc rem probe noscerent, in statum popularium oeconomicum emendandum studii operæqve multum contulerint, exemplo pariter ac scriptis docendo, monendo, castigando. Scriptis itaqve

---

kur (De venarum sectione) in *Gam. og Alv.* Vol. 2. ibid. 1818. 5. Rád vid skurdi, fingurmein og bruna (Remedia contra vulnera, panaritia et adustionem) in Klausturp. 1819. 6. Rád vid brióstameinum (abcessus mammarum.) ibid. 1820. 7. Ávisun um endurlifgun daudfæddra barna. Videy 1820. 8. Grasafrædi (Herbaria) Havn. 1833.

157) Plures qvoqve viros nominare possemus, qvi arti chirurgicæ operam dederunt, et practicam felici successu exercuerunt, qvales sunt: Hallgrimus Bachmann, Are Arius, Eggertus Jonæus, Sculo Thorarini, Josephus Skaptii, qvi Chirurgi communiter vocantur. Complures etiam parochi reperti sunt, qvi libris diligenter lectitandis proprio plerumqve marte aliqvam harum rerum notitiam sibi acqvisiverunt, duraqve, ob Chirurgorum paucitatem, urgente necessitate, ægrotis pro viribus succurrere studuerunt, etsi nos paucos horum nominare valeamus, scilicet e mortuis non nisi Jonam Steingrimi Præpositum Skaptafellensem et Jonam Jonæum parochum Grundensem (cfr. supra § 7), e superstitibus: Jonam Jonæum Sacerdotem Grenjadarstadensem, Gunnarum Gunnari Laufasensem, Biarnium Eggerti Kvennabrekkensem, Jacobum Arnæ Præpositum toparchiæ Arnesensis, Thorleifum Jonæ Vicarium Præpositi Dalensis. Hallgrimum Thorlacium Præpositum Eyafiördensium, Guttormum Pauli Præposit. top. Mulensis, Bened. Vigfusi Præpositum Skagafiördensium.

Oeconomiam spectantibus de Islandia bene meriti, haud pauci sunt, qvorum nonnullos supra passim commemoravimus, ut *Jonam Ericium* (§ 21), *Biörnium Haldori* (§ 3), *Magnum Ketilli* (§ 34), *Skulium Magni* (§ 35), *Magnum Olavium Stephensen* (§ 32), *Stephanum Thorarini* (§ 33), *Biarnium Arngrimi* (§ 12), *Jonam Jonæ* (§ 11 Nota 105), qvibus jam alios addemus. — *Olaus Olavius*, A. 1741 in prædio *Eyri* intra toparchiam Isafiördensem sito natus, patre Olao Jonæo judice provinciali, matre Gudruna Arnæ filia. A. 1765 ad Academiam Havniensem venit. A. 1773, venia Regis impetrata, officinam typographicam in insula Hrappsey instituit, unde varii deinde libri emissi fuerunt. (cfr. supra Cap. 1. § 32). A. 1775—77 regia fultus munificentia iter per Islandiam oeconomicum instituit, et in Daniam reversus portorii administrator evasit, primum Skagensis A. 1779, deinde Mariagensis A. 1788, qvo anno mortuus est. Cameræ-secretarii titulo A. 1777 insignitus fuit [158]. *Olaus Olavii*, natus A. 1754 in prædio *Þverá* intra toparchiam Islandiæ Skagafiördensem sito, qvi eum in schola Holana fundamenta literarum jecisset, Havniam profectus A. 1777 civis Academicus factus est. A. 1781 ab Academia artium elegantiorum Havniensi ob profectus in architectura factos duobus nummis argenteis donatus est, biennioqve post delineandi Magister et Lector Matheseos ad Seminarium Regiomontanum (Kongsberg), evasit. A. 1787 Lector juris, anno autem 1794 Professor creatus fuit, variisqve deinde

158) Concinnavit: 1) *Urtagardsbók*, Havn. 1770. 2) *Um Fiskiveidar og netatilbúning*, ibid 1771. 3) Termini botanici, som Grunden til Plantelæren, ibid. 1772. 4) Troiels Afhandling om Kartofler, isl. vers., ibid. 1777. 5) Oeconomisk Reise igiennem de nordvestlige nordlige og nordostlige Kanter af Island 1—2 Del. Kbh. 1780. 4. (Germanice vers. Dresden u. Leipz. 1787. 4). 6) *Um Smiörs og Osta tilbúnad* (Om Smör- og Oste-gióren) Kbh. 1780. 8. (Qvem librum Regina Juliana Maria in Islandia suis sumtibus distribuendum curavit). 7) *Um Litunargiörd* (En Farvebog). Havn. 1786 8) In scriptis *hins isl. lærd. l. Fél.* a. islendsk urta, fugla og fiska nöfn, vol. 1. b. *Lúrnaverkun* bàtasmídi og veidibrellur Márstreudínga, vol. 2. c. Um Álaveidi, vol. 3. d. Um botnvodir, vol. 7. e. Um þá nybyrjudu fríböndlun á Islandi, vol. 8. f. Um grasategundir og fódur. 9) In scriptis Societatis rei rusticæ: Afhandling om de opmuntringsværdigste Naturproducter af Plante- og Dyreriget for Island, vol. 4. p. 1—128. 10) In *Kiöbenhavns patriot. Saml.* versio danica Commentationis I. G. Vahlbomi: Om Planternes Bryllup og Trolovelse, p. 5—109. Kiöbh. 1771. 11) Reikningsbók, Havn. 1780. 8. 12) Scripsit etiam Oeconomisk-physisk Beskrivelse over Skagens Kiöbstæd, ibid. 1787. Edidit qvoqve 13) Annales Biörnonis de Skardsá Tom. 1—2. Hrappsey 1774—75. 4. 14) *Niálssaga* isl. Havniæ 1772. 15) *Rimur af Þorsteini Uxafæti*, cum annotationibus. ibid. 1771.

aliis officiis publicis functus est. Qvemadmodum Societatis islandicæ literariæ, *Lærdóms lista Félag* dictæ, primarius fuit conditor, cujus moderamen Jonæ Ericio demandari curavit, sic etiam deinde hujus Societatis Acta oeconomicis multi usus symbolis locupletando absens patriæ prodesse studuit[159]). *Magnus Olai*, Egerhardi et Jonæ Olaviorum supra allatorum frater, sed Finni Magnæi pater, natus in insula *Svefney* A. 1728, qvi cum in Academia Havniensi scientiæ juris studuisset, in defuncti Egerhardi fratris locum meridionalis et orientalis Islandiæ Proprætor A. 1769 substitutus, et deinde A. 1791 Nomophylax harum regionum creatus fuit. Obiit A. 1800[160]). — *Jonas Snorræus*, inde ab A. 1757 ad mortem usqve ɔ: 1771 Toparcha Skagafiördensis, doctam dissertationem concinnavit, cui titulus est: *Tractatus historico-physicus de agricultura Islandorum priscis temporibus cum successu usitata, postea exoleta et jam restauranda, Havn. 1757.* *Jonas Egilli*, primum Diaconus ad coenobium Munkatveraaense A. 1734, deinde inde ab anno 1741 per 27 annos scholæ Holanæ Conrector, tandemqve pastor Laufaasensis († A. 1783, Septuagenarius) Pauli Julii librum de agricultura: *Gode Bonde*, civitate Islandica donavit. *Theodorus Thoroddi* primum monasterii Reinistadensis Diaconus, deinde in civium academicorum Havniensium numerum receptus sumtibus publicis in Sveciam profectus est, ibiqve 7 annos (ɔ: 1773—79) transegit. In Islandiam reversus obiit 1796 d. 17 Apr.[161]) de *Agricultura*, qvomodo in Islandia exerceri possit et debeat egit libro islandico Havniæ 1771 edito. *Thorarinus Sigvaldi Líliendal* alter Societatis supra in hocce § commemoratæ conditor

---

159) 1) In scriptis dictæ Societatis: a. *Um lagvad*, vol. 1. 1781. b. Um Fuglaveidina vid Drángey (Om Fuglefangsten ved Drangöe) vol. 3. (In lingvam danicam in Færoensium usum translatum sumtuqve regio editum Havn. 1784). c. Um laxaveidina i Hellufossi i Dramselfunni, ibid. d. Um límtegundir og husblas ibid. e. Um gras og penings fódur, vol. 8. f. Um liáadengingar. g. Um pottöskusudu af öskuhaugum og af henni ad giöra sápu. Vol. 11. h. Um matreidslu miólkur, ölbruggun og braudagiörd. vol. 12. 2) Beretning om en Gave til Holum Skole i Island, in Iris 1792, vol. 4, p. 187—88.

160) 1) Librum B. Haldoræi islandicum de Horticultura danice verti ediqve curavit. Havn. 1765. 8. 2) Librum Egerhardi fratris lachanologiam (Maturtabók) unacum B. Haldoræo publici juris fecit, ibid. 1774. 3) Concinnavit præterea Anmærkninger til Jonsbogens danske Oversættelse især angaaende Recensionen over samme in *l. Tid.* 1763 Nr. 30. Havn. 1765. 8.

161) cfr. Eriksens Forberedelse til Olavii Reise p. 36 p. 179—82. et p. 185—186. H. Ein. Sciagr. lit. Isl. p. 172.

(natus 1755. 1792 Constitutus toparcha Borgfiördensis. 1793 defunctus) commentationem anonymi de opificio fabrili ferroqve durando ejusdem Soc. Act. vol. 3tio a se recognitam et auctam inseruit[162]. *Biarnius Einari* occidentalis toparchiæ Bardastrandensis Præfectus († 1799) concinnavit: 1) *Rím* (calendarium) 1756. 2) *Um vatnsmillur* (Vandmöller) Havn. 1781. 3) *Um Klipfisks verkun* in Act. *isl. lærd. l. Fél* vol. 3. 4) *Um digd og elsku Þionustufólks*, ibid. vol. 5. 5) Commentationem Lindali "om den islandske Almues Udgivter og Pligter", islandice vertit, ibid. vol. 12[163]. *Thorsteinus Petri*, toparchiæ Hunavatnensis Præpositus († 1785) inter multa alia, qvorum pleraqve inedita sunt, commentationem de instauranda Islandia (1771) scripsit, qvam *Landbetrunarþánka* vocavit. *Jonas Steingrimi*, Præpositus toparchiæ Skaptafellensis, primum Prestbakkensis, deinde Kyrkinbæensis parochus († 1791) nonnulla de scaphis in æstu maris solvendis et ad littus applicandis (*Um ad ita og lenda i brimsjó*) exaravit (*Lærd.l.F.R.*)[164]. *Jonas Sveini*, Sveini Sölvii Nomophylacis filius, qvi postqvam Havniæ studia absolvisset, partis toparchiæ Mulensis meridionalis inde ab anno 1781 ad mortem usqve ɔ: 1799 Præfectus fuit, dissertationem de usu plantarum in Islandia indigenarum in arte tinctoria (Havn. 1776. 8), et plura Oeconomiam islandicam spectantia concinnavit[165]. *Jonas Olavius* Nomophylax designatus († 1778 d. 20 Januarii) libellum A. 1772 de mercatura islandica sermone danico conscripsit. *Jonas Thorlaci Kiernested*, cum in Dania studio hortensi operam aliqvamdiu dedisset, in Islandiam reversus scripsit: 1) De stercoratione nonnulla (in *Klausturp.* 1820) et 2) libellum de horticultura (Videy 1824). Mortuus est A. 1837. *Baldvinus Einari* e septentrionali Islandia oriundus, qvem, studiis juridicis in Universitate Havniensi jampridem feliciter defunctum,

---

162) Commentarium qvoqve P. Vidalini in obscura verba in codice legum islandico occurentia in compendium redegit, ac edidit ibid. in vol. 2—8.

163) Complures alii res qvasdam minoris fortasse momenti Oeconomiam islandicam spectantes Actis Societatis sæpius commemoratæ inseruerunt, ut pastor Marcus Eiolli, Sæmundus Holm, Præpositus Gudlaugus Sveini, Eyrikus Biörni, Sigurdus Thorsteini. Nec silentio prætereundum est, *Martham Mariam*, Præfecti Stephani Olavii uxorem librum de *re coqvinaria* sermone islandico conscripsisse. Leirarg. 1800 cfr. Island i det Attende Aarh. pag. 216.

164) Consummavit qvoqve Relationem Jonæ Sigurdæi de eruptione ignis e *Kötlugjá* 1755.

165) *Um vallarrækt* (Om Tunenes eller Hiemmemarkernes Rögt etc.) in lærd. l. fél. R. Vol. 1, p. 162—91.

A. 1833 d. 9 Febr. præmatura mors abripuit (cfr. supra Cap. 2 § 12). Cum magna igenii felicitate amorem patriæ sincerum cunjunxit, cujus utriusqve rei luculenta reliqvit specimina[166]. His ipsis annis duæ in Islandia Societates oeconomicæ institutæ sunt, qvarum una qvartam meridionalem complectitur, alteram B. Thorsteini occidentalis Islandiæ Præfectus condidit.

§ 40.

His subjungimus *Thorkillum Jonæ Fieldstæd*, magnæ eruditionis et experientiæ virum, qvamvis parum inde commodi ad Islandiam redundaverit. Natus est A. 1740 in prædio *Fiall* in tractu toparchiæ Skagafiördensis *Sliettuhlyd* sito, patre Jona Sigurdæo, parocho Fellensi, matre Thorbiarga Jonæ filia. A. 1758 civibus Academiæ Havniensis adscriptus est, studiisqve ad finem perductis, A. 1767 ad summum Tribunal procurator evasit; 1769 in Insulis Færoensium Nomophylax; A. 1772 Finnmarkiæ, sed 1778 Borringiæ Præfectus, 1784 Nomophylax Christiansandensis, 1795 Dioeceta Trundhemiensis; 1796 summis publici cursus curatoribus Havniensibus, qvod institutum Dani Generalpostamt appellant, adscriptus fuit, eodemqve anno obiit[167].

§ 41.

Ex qvo bonæ in Islandia literæ post Reformationem reviviscere cæperunt et scholæ cathedrales instaurari, studio philologico, imprimis tamen lingva latina Islandi qvam maxime delectati sunt, unde qvoqve non solum Epsicopi scholarumqve Rectores, sed complures etiam Ecclesiarum Antistites et politici ordinis viri hujus lingvæ bene periti fuerunt, qvos omnes hoc loco recensere supersedemus, cum et alii nulla hujus rei monumenta reliqverint, et qvæ alii hac in re præstiterint, ex eruditorum lucubrationibus supra passim allatis et Episcoporum vitis infra perstringendis perspi-

166) Concinnavit: 1) Acta anniversaria, *Ármann á Alþingi* dicta, oeconomici maxime argumenti, qvorum tria volumina edidit, qvartum vero morte auctoris abruptum Thorgeirus Gudmundi pastor Gloeslundensis edidit. Reliqva ejus scripta huc non pertinent, qvorum præcipua sunt: *Giensvar imod Giensvar imod Prof. R. Rask* etc, Havn. 1831, et *Om de danske Provindsialstænder med specielt Hensyn til Island ibid.* 1833.

167) Scripta ejus hæc exstant: 1) Om en ny Handelsindretning i Island. Kiöbh. 1784 et 1787 qvæ commentatio a Societate rei rusticæ nummo aureo coronata est. 2) Kort Begreb om Skalholt Bispegodses Salg, Kiöbh. 1785. 3) Forslag til Bögdemagaziners Oprettelse i Trondhiems Amt. Trondhiem 1792. 8. 4) Om Bornholm, in Thaarups Materialier vol. 1. p. 59—96.

euum fore putemus[168]. Philologos autem ex Islandia oriundos, sed extra patriam degentes hic adferimus *Paulum Arnæ*, qvi studiis scriptisqve philologicis inclaruit. Natus est *Breidabólstad*, villa parochiali intra toparchiam Islandiæ Snæfellnesensem sita, anno 1776 d. 21 Decb.[169]. Puer in scholam Helsingoranam venit, indeqve dimissus A. 1799 in civium Academiæ Havniensis numerum receptus est, examinaqve propædevtica egregia cum laude absolvit. E Seminario deinde pædagogico rite dimissus A. 1803 scholæ cathedralis Christianiensis primum Adjunctus ac post biennium superior lingvæ latinæ Præceptor evasit. A. 1813 doctor scholæ Slaglosianæ primarius, 1815 Rector scholæ Fridericianæ vocatus est, qvod munus post biennium deposuit et exinde scholæ Havniensis, qvæ a virtute civica nomen habet, magistrum egit[170];

---

168) E parochis tamen, qvorum mentionem supra non fecimus, commemorare liceat: *Jonam Helgii* parochum Holensium, virum in lingva latina, genealogiis, historiisqve versatissimum, qvi A. 1784 mortuus est cum 84 annos vixisset, sacerdotali vero muneri 65 præfuisset; *Gudlaugum Thorgeiri* parochum Gardensem et Præpositum Kialarnesensem († 1789), ac Cislium Jonæ qvondam scholæ Holanæ Conrectorem deinde parochum Stærriarskogensem († 1839). Complures sacerdotes hodie superstites lingvæ græcæ et latinæ peritia, classicaqve eruditione conspicui sunt; ex. e. Helgius Theodori pastor cathedræ Reikiavikensis, ut alios juniores omittam, qvi in Universitate Havniensi examen Theologicum sustinuerunt; præterea alii, qvi nuuqvam extra partriam musis militaverunt, qvorum hic paucos e multis nominabimus: ɔ: Jonam Jonæum Grenjadarstadensem, Stephanum Thorsteini Vallensem, Biörnum Haldori Gardensem Præpositum Thingeyensem, J. Konradi Præpos. honor. Mælifellensem, Bödvarum Thorvaldi Præp. hon. Stafholtensem, E. H. Thorlacium Saurbæensem, J. Gislæum Præp. Hvammensem, Th. Erlendi Hialmarsen Præp. Hitardalensem, (qvi qvidem literis Havniæ operam dedit); complures insuper adferri possent sacerdotes, maxime juniores e schola Bessastadensi dimissi docendi sollertia perqvam commendabiles. Horum certe multi lingvæ etiam germanicæ, anglicæ ac fortasse gallicæ aliqvam proprio marte sibi peritiam acqvisiverunt, qvibus hoc nomine addimus Sigurdum Jonæ pastorem emer. Goddalensem et Jonam Sigurdi Dyrafiördensem.

169) Non vero 23 Dec. 1777 cfr. Nyerups lit. Lex. p. 20.

170) Scripta, qvæ in lucem publicam emisit, hæc sunt: 1) Nogle Erindringer til den studerende Ungdoms Forældre og Opdragere. Et Indbyd. Skr. Christ. 1809 in 4. 2) Gienlyd fra Norge, helliget Christ. Augusts Minde, ibid. 1810. 4. (Kbh. Skild. 1810 Nr. 78). 3) Bidrag til at bedömme Christiania som tilkommende Sæde for Norges Universitet. Kbh. 1812. 8. 4) Höstfest, Slagelse 1814. 8. (Lit. Tid. 1815 Nr. 6). 5) Om de lærde Skoler 1ste Stykke. Et Skoleprogr. Odense 1816 in 8. 6) Græsk Læsebog for Begyndere, samlet, ordnet og bearbeidet. Kbh. 1822. (Lit. Tid. 1822 Nr. 36 p. 561—76). 7) Tale

Thorleifum Gudmundi Repp, qvi natus est A. 1794 d. 6 Julii in villa *Reykiadal*, patre Gudmundo Bödvari filio loci pastore; scholam Bessastadensem puer freqventavit, indeqve dimissus, A. 1814 civium academicorum Havniensium albo inscriptus est et mox deinde Examen philologico-philosophicum absolvit, ex qvo lingvarum, imprimis recentiorum, studio se dicavit. A. 1826 in Scotiam migravit, et undecim annos Edinburgi a bibliotheca fuit, usqvedum A. 1837 in Daniam reversus Havniæ sedem figeret[171]. Qvemadmodum duo numi aurei pro enodatione qvæstionum, philosophicæ

---

holden i Selskabet for Döttreskolen, stiftet 1791, paa dets Aarsfest 30 Apr. 1824 med et *Tillæg* af de til Festen skrevne Sange. Kbh. 1824. 8) Græsk-Dansk Ordbog. Kbh. 1830. 9) *Poëtiske Bidrag* i de förste Aargange af *Slagelse Avis*; *Kbhs Skilderie* 1819 Nr. 53, 1823 Nr. 58, 1825 Sp. 41—42; Berl. Tid. 1836: Grev Ludvig Moltke til Bregentved, Elegi.

[171]) Varia illius eruditionis monumenta exstant aut anglico aut danico sermone maxime conscripta; horum præcipua sunt: 1) Enodatio qvæstionis æstheticæ *Bör et Digt oversættes i samme Verseart hvori det er skrevet?* Havn. in 8vo. 2) Variæ Historiæ ex islandico in danicum sermonem translatæ *Minervæ* passim insertæ. 3) Profess. Niemeyeri iter per Angliam e germanico vers. 2 vol., in 8vo. 4) *Om Vandvæsenet* in Kiöbenhavnsposten 1838—39. 5) *Er det önskeligt at oprette en akademisk Lærerplads i Nordens Oldsprog og Literatur ved Kiöbenhavns Universitet?* in *Dagen* 1840 (30 Apr. — 18 Maii). 6) Commentatio de Republica Platonis danice ibid. 7) *Om Silkeavl og Silkeorme*. ibid. 1841. E compluribus ejus per Ephemerides Anglicas et Scoticas commentationibus dispersis, hic modo adferimus: De liberatione Græciæ in *Morning Herald* 1822, Præterea: 1) A Historical Treatise on Trial by Jury, Wager of Law and other coordinate Institutions in Scandinavia and in Iceland, Edinburgh 1832 in 8. (german. vers. a Profess. Buss). 2) Varia in *Penny Cyclopedia*. 8) Pars literaria Articuli *Denmark* in *Encyclopedia Britannica*. 4) On the Scottish Formula of Congratulation on New Years Eve, "*Hogmannay, Trollallay*"; in Archæologia Scotica Vol 4. in 4to, 1831. 5) A Letter to Christopher North (Professor Wilson) On certain difficult Passages in the Greek Anthologia (in Blackwoods Magazine) 8vo. 6) An Account of the Continental Universities and more especially of that of Copenhagen, 7) A Notice of Mr. Maddens (now Sir Friderik Maddens) Edition of the Ancient Poem *Havelok the Dane* (In Scot. Lit. Gazette). 8) A Notice of Mr. Negris's Edition of Pindar (In the Caledonian Mercury). 9) On the Laugnage of Palestine in the Time of Christ and the Apostles by de Rossi and Dr. Pfannkuche translated into English with Notés by Th. G. Repp. Edinburgh 1833 in 12mo. 10) Dr. Lückes Commentary on the Épistles of St. John, translated from the German with many Notes by Th. G. Repp. Edinburgh 1836, in 12mo. Opera ejus latina sunt; 1) De Sermone Tentamen, Havniæ 1826 in 8vo Dissert. inaug. 2) Epistola ad Virum Perillustrem Mount stuart de Elphinstone *De Inscriptione Ruthwellensi* (in

qvippe et æstheticæ in Universitate Havniensi illi literis studenti adjudicati fuerunt, sic etiam multis recentioribus scriptis doctrinam suam probavit.

§ 42.

Qvantum utilitatis atqve honoris e lingvæ patriæ nitore genuinaqve puritate vindicanda atqve conservanda gens Islandica percipiat, referre huc non pertinet, tantummodo hoc loco monendum, in priore hujus Periodi parte nimium sæpe serpens exotica in rebus omnibus imitandi cachoëtes lingvam qvoqve islandicam infecisse, qvod compluria illius temporis scripta, vocnlis peregrinis sententiisqve ab ingenio illius alienis referta, testatum faciunt. Ex qvo autem Societates literarum islandicarum institutæ fuerunt, florescente simul antiqvitatum septentrionalium studio, magis magisqve critica vernaculæ genuinæ puritati reddendæ cura adhiberi coepta est, de qvo, qvi harum Societatum Ephemerides consultum adierit, certior fiet [172]). Complures qvippe hujus ætatis Islandi, ut peregrinos taceam et nominatim celeberrimum R. Raskium, cuius de literis islandicis merita paucis exponi neqveunt, egregiam vernaculæ peritiam sibi acqvisiverunt, qvales sunt: Hallgrimus Scheving Dr. philos. Scholæqve Bessastadensis Adjunctus, Jonas Ericius, Finnus Magnæus, Biörnus Haldori, Jonas Espolin, Baldvinus Einari (§ 39), necnon pleriqve Antiqvariorum et Historicorum, qvos supra attulimus; e poëtis: Egerhardus Olavius, Sveinbiörnus Egilli scholæ Bessastadensis Adjunctus, Biarnius Thorarini, Jonas Thorlaci, Benedictus Gröndal. Nulla tamen hujus ætatis scripta ad genuinam vernaculæ indolem propius accessisse nativamqve illius copiam luculentius enncleasse putamus qvam versionem Homeri Odysseos a Sv. Egilli elaboratam, Actaqve literaria ***Fiölnir*** dicta, qvorum 4 volumina ediderunt ***Bryniolfus Petri*** candidat. juris, hodieqve Collegio regio camerali ut voluntarius adscriptus, ***Jonas Hallgrimi*** (supra § 17), ***Konradus Gislii*** Stipendiarius Arnæmagnæanus, et ***Thomas Sæmundi*** Præpositus toparchiæ Rangarvallensis et parochus

Archæologia Scotica) Edinburgh 1833 in 4to. 3) *Laxdæla-Saga.* Historia Laxdælensium, lat. vers. Havn. 1827 in 4to. 4) Epistola ad Virum Clarissimum Christophorum North (Prof. Wilson) de loco obscuro Callimachi (in Blackwoods Magazine Nr. 212). 5) Carmen ad Illustrissimum Comitem Carolum Grey Edinburgi 1834, in 8vo. *En græsk Epistel* ejusdem auctoris in *Kiöbenhavns Skilderie.*

172) Scilicet: Rit hins konúnglega islenzka lærdomslista fèlags; (Kvöldvökur; Vinagledi; Gaman og Alvara;) Minnisverd tídindi, Sagnablöd, Skírnir (Klausturpóstur).

Breidabolstadensis, vir doctrina et itinere per Evropam instituto clarus [173]). Hæc dictione classica adæqvat expositio Meditationum christianarum, qvarum celeberrimus Siællandiæ Episcopus Dr. Mynster auctor est, per Thorgeirum Gudmundi pastorem Gloeslunden sem A. 1838 facta (cfr. supra Cap. 1. § 32 Nota 72).

---

173) Scripsit præterea 1) Island fra den intellektuelle Side betragtet. Havn. 1832. in 8. 2) *Qvædam in Actis Fiölnir et Actis oeconomicis Islandiæ meridionalis* (Búnadarrit sunnlezka).

Sectio 5.

De Regiis Islandiæ Satrapis, et Generali Ecclesiarum Visitatore Ludovico Harboe.

Cap. 1.

De Satrapis.

§ 1.

Cum nostram, de Satrapis Islandiæ regiis lucubratiunculam adeo curtam fore prævideamus, ut parum præter nuda qvorundam nomina, eorumqve ministerii tempus exhibeat, causas huius rei præcipuas perstringere necesse ducimus, ne nimiæ in subsidiis acqvirendis riteve adhibendis incuriæ accusemur. Primum qvippe in superiore Sectione de statu Ecclesiæ, Religionis atqve Scholarum agentes, partes, qvas in forma harum rerum mutanda et constituenda Satrapæ tenuerunt, prout continuanda historiæ series reqvirere videbatur, passim commemoravimus, qvorum singula si hic iterum repetenda essent, patientia lectorum non posset non exhauriri; deinde qvoqve in priore huius Periodi parte Satrapæ Havniæ manentes in Islandiam fere nunqvam venerunt, unde factum est, ut res illius terræ parum noscerent aut curarent; ex qvo autem ibi sedem figere cæperunt, causæ non tam illorum arbitrio, qvam Collegiorum Tribunaliumqve judicio permissæ fuerunt; pleriqve tandem ad tempus modo hoc munus gesserunt, Islandiaqve post aliqvot annos relicta, aliis in Dania officiis gerendis maximam vitæ partem consecrarunt.

§ 2.

Postqvam Christianus Baro de Güldencrone satrapiam Islandiæ cum dioeceseos Viburgensis moderamine commutavit, **Henricus Oksen** Regi a Consiliis Status inde ab A. 1730 die 11 Novembris usqve ad mortem A. 1750 Satrapa Islandiæ fuit, qvi præter exsecutionem et publicationem mandatorum Regiorum, parum aut nihil memoratu dignum gessit, nec unqvam ipse in Islandiam venit, sed per Præfectos ɔ: Nicolaum

Fuhrmann, eoqve A. 1733 defuncto, per Joachimum Henrici Lafrentz, deniqve inde ab A. 1744 per Christianum Pingel, munus sibi concreditum administravit[174]).

§ 3.

Hunc in officio excepit Comes *Otto Manderup Rantzau*, qvi natus est A. 1719 d. 22 Maii, patre Comite Christiano Rantzau, primum Norvegiæ Præfecto, deinde Fionæ Dioeceta, matre Charlotta Amalia Giöe. — Cum apud exteras gentes aliqvot annos transegisset, patriæ redditus A. 1743 Claviger et Supremi Tribunalis Assessor creatus fuit deindeqve A. 1752 Ordinis Dannebrogici Eqves Auratus et Islandiæ atqve Færeyarum Satrapa necnon 1759 Regi a Consiliis interioribus evasit, qvæ munera ad mortem usqve gessit. Obiit anno 1768 d. 2 Octob. Qvamvis Islandiam nunqvam viseret, ejus tamen commodis velificatus est Islandisqve bene cupiit annis enim 1752—57, grassante magna in Islandia annonæ caritate, auctor fuit, ut cibaria illuc transmitterentur pluraqve utilia instituta ibi promovere conatus est. Scientiarum cultoribus favit et ipse literis subactus scriptis qvoqve relictis innotuit[175]). Eo Satrapiam Islandiæ gerente, in locum Christiani Pingel anno 1752 Magnus Gislii, qvi Nomophylax antea fuerat, cujusqve supra mentionem fecimus (Sect. 2. Cap. 3, § 35) omnium Islandorum primus ad præfecturam patriæ (Amtmands Embede) evectus est, ita ut primum constitutus, deindeqve inde ab A. 1757 usqve ad mortem 1766 ordinarius esset Præfectus.

§ 4.

Huic in Satrapia Islandiæ successit Baro *von Pröeck* Regi a Consiliis Conferentiæ (A. 1768 d. 1 Nov.), sed post unius anni spatium eam iterum deposuit. Ei anno 1770 suffectus est *Laurentius Andreas Thodal* Regi a Consiliis Justitiæ, qvi mox in Islandiam trajecit Bessastadisqve, ubi Præfecti antiqvitus habitabant, sedem fixit. Hic omnium consensu optimis Islandiæ Satrapis annumerandus est; magistratum enim sibi subditum humanitate et æqvitate moderatus est, justitiam exercuit, discordias

---

174) De his viris vide F. Joh Hist. T. 3. p. 479. 482. Isl. i det Att. Aarh. p. 360. 364.

175) Illi debentur: 1) Duæ orationes in obitum Regis Christiani 6ti et ad solennia coronandi Regis Friderici 5ti habitæ. Havn. 1747. 4. 2) Oratio festo seculari 1749, edita ab F. C. Schönau, ibid. 1753. 4. 3) Edda islandoise, a l'occasion de la confirmation du Prince heriditaire. ibid, 1765. 4to. 4) Stances a l'occasion du premier Cit. de justice tenu par Christ. VII. ib. 1766. 4to.

atqve lites dirimere et utilia qvævis suscepta promovere conatus est. Qvemadmodum ipse horticulturam Bessastadis cum valde læto successu tractavit, sic etiam tales ubiqve conatus adjuvit atqve excitavit. Causas leviores ad censuram morum spectantes brevi manu dijudicandi potestatem Toparchis conciliavit (Rescr. 11 Apr. 1781). Cum valetudine aliqvantisper infirma laborasset, anno 1784 (d. 5 Apr.) veniam in patriam revertendi a Rege Christiano 7mo impetravit, cum vero variis novis oneribus auctas muneris sui partes illa æstate ad finem perduci non posse videret, in Islandia hyemandi consilium cepit, qvod etiam Rex (28 Julii eod. a.) illi permisit. Seqvente anno in Daniam profectus est Islandiæ nunqvam redditus. Qvanta ejus deinde in Dania auctoritas fuerit, qvamqve bene res islandicas illiusqve commoda noverit, inde colligi potest, qvod nulla facile res gravior hanc insulam spectans a Collegiis regiis prius approbata aut mutata fuit, qvam illius judicio subjecta fuisset, qvantiqve ab Islandis æstimatus fuerit, si non aliunde, inde pateret, qvod post mortem Jonæ Ericii, Societatis islandicæ literariæ moderator cunctorum suffragiis electus fuit

§ 5.

In locum Thodali *Hans Christopher Diderich Victor v. Levetzow*, nobilis secundi ordinis Cubicularius (Kammerjunker) anno 1785 d. 27 Apr. substitutus est, qvi biennio antea in Islandiam jussu regio profectus regiones a monte ignivomo *Skaptárjökull* eodem anno devastatas inviserat, eo potissimum consilio, ut rationem, qva hominibus clade ista affectis auxilium ferri ipsaqve loca restitui possent, examinaret. Hic Satrapa valde imperiosus fuit et auctoritatem suam qvavis occasione augere studuit, unde qvoqve mox ut in Islandiam venit, varias, qvarum supra passim mentio facta est, cum Episcopo Joh. Finnæo, acerrimo dignitatis episcopalis vindice, strenuoqve Cleri islandici patrono, controversias habuit, qvas litteris mutuis ultro citroqve agitatas cum ad Cancellariam regiam dirimendas detulissent, inferior plerumqve discessit. Sacerdotes islandicos, ut homines rudes atqve agrestes, parvi fecit, et hunc ordinem minus æqve tractavit. Negari tamen non potest, eum in munere obeundo alacrem fuisse, strenuamqve disciplinæ publicæ curam gessisse. Anno 1789 d. 23 Dec. Islandiæ satrapiam cum dioeceseos Christiansandensis præfectura commutavit.

§ 6.

Huic successit *Olaus Stephani*, qvi ex Islandis solus ad Satrapiam patriæ vecctus fuit, natus anno 1731 die 3 Maii in villa parochiali *Höskuldsstadir* intra to-

parchiam Hunavatnensem sita, patre Stephano Olavio, verbi divini Ministro, matre Ragnheida Magnæa. Cum matrem sexennis, patrem sedecim annos natus amitteret, ad qvodnam se potissimum vitæ genus applicaret incertus, ad Haldorum Brynjulfi Episcopum Holanum confugit, qvi eum in scholam Holanam recepit; unde anno 1753 dimissus ad Academiam Havniensem trajecit, et cum post triennium Examen juridicum absolvisset, borealis et occidentalis Islandiæ Nomophylax designatus fuit, ita ut Sveinio Sölvii in hoc munere succederet. A. 1761 Sigridam Magni Gislii Præfecti filiam in matrimonium duxit, ex qva tres filios, Magnum, Stephanum, Biörnum unamqve filiam nomine Ragnheidam suscepit. A. 1764 (d. 14 Maii) socero in præfectura Islandiæ adjunctus fuit eiqve biennio post mortuo in hoc munere successit. Edicto 15 Maii 1770 Islandia in duas præfecturas, cum unam antea effecisset, divisa est, qvarum qvæ meridionalis et occidentalis vocata fuit, Satrapæ Thodal, borealis vero et orientalis Olao Stephanæo demandata est, cui usqve in annum 1783 præfuit, qvo (12 Maii) eam sponte deposuit. Qvadriennio elapso, cum australis et occidentalis præfectura jussu regio (6 Junii 1787) in duas partes dispesceretur, ad hanc moderandam vocatus fuit, qvam deinde A. 1792 (17 April.) cum meridionali commutavit; anno autem 1790 d. 14 Apr. Rex ei satrapiam Islandiæ demandavit. Cum deinde sinistri de ministerio ejus rumores ad Collegia regia pervenissent, anno 1803 d. 10 Junii Consiliario Cameræ Bendike et Isleifo Einari filio superioris Tribunalis Assessori a Rege mandatum fuit, ut in ejus aliorumqve in Islandia publico munere fungentium, circa justitiæ et disciplinæ publicæ curam, agendi rationem inqvirerent, intereaqve *Ludovicus Erici* Jonæ Ericii filius, in Collegio Cameræ Vicarii (Fuldmægtig) statione præditus, illi suffectus est. Hac causæ cognitione ad finem ita perducta, ut nullius criminis convinceretur, Stephanæus A. 1806 (d. 6 Junii) munere se abdicavit. — E summa paupertate obscuroqve loco felicissimi ingenii dotibus ad summos in patria honores enixus est, officiaqve sibi demandata, qvantum colligi potest, Collegiorum regiorum æqve ac popularium applausu gessit, usqve dum tandem qvorundam invidia illum in suspicionem vocaret. Qvam etiam prudens et in munere gerendo cautus fuerit, e Rescripto regio 29 Sept. 1797 satis apparet, qvod simul qvasnam in rebus ad mercaturam Islandiæ pertinentibus dijudicandis partes tenuerit luculenter ostendit[176]. Jurisprudentiæ aliarum qvoqve literarum maxime vero rei oeconomicæ scientiam addidit, compluribus societatibus literariis in Dania, Norvegia, Anglia sodalis adscriptus fuit non-

---

176) vide *Islands lögþingisbók* 1798, p. 12—39 et 36—37.

nullaqve doctrinæ monumenta reliqvit[177]; utebatur autem, ut e scriptis ejus patet, stilo simplici et plano, sed ad persvadendum composito. Qvamvis studiis et lucubrationibus deditus esset multæqve negotiorum expeditiones in plura sæpe mentem ejus necessario distraherent, diligentem tamen rei pecuniariæ curam habuit, unde qvoqve haud exiguas opes corrasit, qvibus adeo liberaliter usus est, ut multis, qvi Havniam musis militatum abirent, aliqvid viatici daret, ibiqve manentibus munera transmitteret, grassante sæpius in Islandia annonæ caritate, magno egenorum miserorumqve numero auxilium ferret, annoqve 1797 d. 30 Sept. 210 *Hundredas* prædiorum in gratiam trium viduarum, in toparchiæ Hunavatnensis tractu natali, *Vindhælishrepp* dicto, habitantium legaret, in cujus singularis munificentiæ memoriam Rex illum numo *pro meritis* aureo jam anno 1786 d. 22 Martii donaverat. Obiit anno 1812 die 11 Novembris.

§ 7.

Stephanum in munere excepit Comes *Fridericus Christopherus Trampe* natus A. 1779 d. 19 Junii, qvi in Doctorem juris promotus, cum inde a morte Ludovici Ericii per biennium occidentalis Islandiæ præfecturam gessisset, Resolutione regia 6 Junii 1806 Satrapa Islandiæ qvartæqve australis Præfectus creatus est, et biennio post Clavigeri dignitate a Rege ornatus fuit. Sed parum in Islandia memoratu dignum gessisse videtur, nam interveniente bello Anglico et turbis Jörgensonianis anno 1809 in Angliam primum abreptus, et anno seqvente d. 25 Julii dioecesis Trundhemiensis Præfectus creatus est. In Angliam deportatus litteris 29 Martii 1810 datis, juxta Rescriptum 10 Aug. 1808 munera sua islandica tribus viris ɔ: Stephano Thorarini borealis et orientalis qvartæ Præfecto, Isleifo Einari, superioris Tribunalis Assessori et Qvæstori regio Frydensberg ad tempus conjunctim administranda demandavit, qvem deinde triumviratum Rex, dum bellum sæviret, perseverare et res Islandiæ moderari jussit eiqve qvartum membrum (ɔ: Castenschiold) addidit. A. 1811 Comes Trampe Ordinis Dannebrogici eqves auratus evasit, sed anno 1832 d. 18 Julii mortuus est.

---

177) Scripta ejus publici juris facta hæc sunt: 1) *Stutt undirvísan í Reikningslistinni og Algebra, Khöfn.* 1785. (liber Arithmeticus in scholas Islandiæ latinas Rescripto 10 Febr. 1786 introductus). 2) Oeconomici generis in Actis *hins isl. lærd. l. Fél.* a) *um Ædarvarp*, in vol. 4to. b) *Um gagnsmuni af Sandfé*, vol. 5. c) *um not af nautpeningi*, vol. 6. d) *um hesta*, vol. 8. e) *um Siáfarabla* etc. *á Islandi*, vol. 7. f) *um jafnvægi biargrædisveganna* ibid. *Kort Underretning om den islandske Handels Förelse fra* 874—1788, Kbh. 1798 (*Skand. Mus.* 1798, vol. 1. p. 378).

§ 8.

Commissio, qvam in § præced. commemoravimus, Islandiam conjunctis viribus moderata est usqve in annum 1813, tum vero unum illius membrum *Johann. Carolus Thuerecht Castenschiold* Cubicularii secundi ordinis dignitate præditus, qvi in Collegio Cameræ Auscultantis stationem tenens anno 1810 d. 25 Julii australis Islandiæ præfecturam nactus erat, Satrapa Islandiæ a Rege (d. 20 Martii) creatus est, qvam provinciam sexennio præterlapso cum satrapia Ripensi commutavit. A. 1824 d. 16 Maii Claviger, anno 1828 d. 1 Nov. Ordinis Dannebrogici eqves auratus evasit; A. 1836 d. 28 Octob. ejusdem Ordinis cruce argentea donatus tandemqve Fioniæ Dioeceta creatus fuit.

§ 9.

Hunc in officio excepit (9 Octob. 1819) Comes *Ehrenreich Christopher Ludovicus Moltke,* nobilis secundi ordinis Cubicularius idqve per qvinqvennium omnium applausu gessit, namqve anno 1823 d. 10 Augusti Islandiam reliqvit, cum occidentalis Islandiæ Præfecto B. Thorsteini muneris sui partes demandasset, annoqve seqvente dioeceseos Alburgensis Satrapa creatus est. Deinde Principis hereditarii Mareschallus evasit, hodieqve Legati munere in Sveeia fungitur. Clavigeri dignitate majoribusqve Ordinis Dannebrogici ac Stellæ polaris insignibus ornatus est. Qvomodo oeconomiam scholæ Bessastadensis melius qvam antea disponi novamqve cibationis normam A. 1820 condi curaverit, supra (Sect. 2. Cap. 2. § 8) commemoratum est; exstant plures hujus Satrapæ constitutiones, qvas auctoritati Satrapis Islandiæ Resolutionibus regiis 8 Apr. 1782 et 18 Sept. 1793 concessæ innixus ad disciplinam publicam promovendam atqve stabiliendam edidit, qvarum præcipuæ sunt: 20 Novemb. 1820 de retibus in sinu Faxafiördensi jaciendis (14 Articulos comprehendens); Epistola encyclica ad omnes australis Islandiæ Toparchas data et per Episcopum Clero illius qvartæ manifestata (Artic. 1—3) de iis agens, qvi piscando maxime vivunt et islandice *Þurrabúdarmenn* vocantur; 26 Novemb. 1821 de cura pauperum publica eorumqve sustentatione; 29 Sept. 1822, qva Islandos ad auxilium toparchiæ Rángarvallensis incolis, qvibus eruptio montis ignivomi *Eyafiallajökull* cladem attulerat, ferendum invitavit.

§ 10.

Ei successit *Petrus Fieldsted Hoppe,* nobilis secundi ordinis Cubicularius (deinde vero Clavigeri dignitate ornatus) et in Collegio Cameræ Auscultans. A. 1824 d. 2. Martii australis qvartæ Præfectus et Satrapa Islandiæ designatus fuit, biennio

autem post d. 25 Apr. in hoc munere confirmatus est, deindeqve 1 Nov. 1828 Ordinis Dannebrogici cruce aurea ornatus Satrapiam Islandiæ cum præfectura Veilensi anno seqvente commutavit. Hic ut prædecessor ad emendandas res Islandiæ scholasticas animum potissimum advertit, effecitqve, ut et programmatibus diei Regis natali in schola Bessastadensi in posterum præluderetur et præmia inter discipulos diligentia atqve profectibus maxime conspicuos qvotannis distribuerentur (cfr. supra Sect. 2. Cap. 2. § 10), ille etiam auctor fuit, ut scholæ alumni diligentius curarentur maiorqve munditics in dispensationem scholasticam introduceretur.

§ 11.

In ejus locum venit *Laurentius Angelus Krieger.* Natus est Havniæ anno 1797 d. 10 Maii, patre Johanne Cornelio Krieger, Clavigeri dignitate prædito, summo militiæ Adjutore, secundo Classis primo autem armamentorum navalium Præfecto [178]. Anno 1814 a Professore I. L. Rasmussen rude donatus examina propædevtica laudabili successu absolvit, annoqve 1819 Examen juridicum ita sustinuit, ut e theoretico æqve ac practico laudabilis discederet. Eodem anno mense Octobri Cubicularii nobilis secundi ordinis dignitate præditus annoqve seqvente d. 29 Julii Judex castrensis constitutus est, qvorum superiori ordini A. 1826 adscriptus fuit. A. 1829 d. 17 Januarii præfectura Islandiæ australis Satrapæqve vices gerendæ illi demandatæ sunt, biennioqve post d. 2 Apr. Dioeceta Islandiæ creatus est. Anno 1834 d. 3 Maii Commissioni ad mercaturam islandicam examinandam conditæ adscriptus eodem anno in Daniam trajecit, hisqve negotiis ad finem perductis, seqvente æstate in Islandiam rediisset, nisi Ordinibus Provincialibus (1835 d. 1 Octob. convocatis) ad utilitates Islandiæ pertractandas interesse jussus fuisset, qvare itinere primum ad thermas Carlsbadenses valetudinis causa suscepto, officiisqve deinde in Dania peragendis defunctus anno demum 1836 in Islandiam reversus est, sed eodem anno die 24 Septemb. Satrapia præfecturaqve Alburgensis illi demandata fuit, et seqvente anno Islandiæ valedixit. Cum valetudine infirma aliqvantisper laborasset, mortuus est Alburgi anno 1838 d. 4 Maii 41um annum ætatis agens. Fuit *Krieger* acris ingenii, humanus, affabilis, qvibus virtutibus addidit magnam ingenii humani morumqve peregrinorum notitiam itineribus annis 1822 per Russiam, Poloniam, Germaniam, 1827 et 1828 per Helvetiam,

---

178) ɔ: *Generaladjutant, Contreadmiral, Overeqvipagemester ved Holmen.*

Italiam, Galliam, Angliam, Bataviam susceptis sibi comparatam, et in munere gerendo alacritatem cum exercitatione conjunctam. Islandiæ perbene cupiit, unde qvoqve rem scholasticam instaurare, cognitionem inter Islandos propagare, jus mercaturæ dilatare, omniaqve bona et utilia, qvantum in eo fuit, promovere conatus est, et cum videret, qvantum situs Islandiæ a Dania nimis remotus unicuiqve rei in melius mutandæ officeret qvantamqve negotiis peragendis tarditatem et segnitiem adferret, ei in votis fuit, ut suam Islandia curiam obtineret, cui summam illius terræ potestatem suo nomine Rex demandaret. Plures juvenes islandicos Havniæ literis operam dantes pecunia sublevavit nonnullisqve moribundus haud exiguam bonorum suorum partem legavit. Hinc non mirum est, cum omnium Islandorum animos ita sibi conciliasse, ut amore, veneratione grataqve memoria nomen ejus proseqvantur.

§ 12.

Hunc excepit *Carolus Emilius Bardenfleth,* natus A. 1807 d. 9 Maii. Studiis academicis feliciter perfunctus, anno 1827 d. 29 Decemb. ad nobilis Cubicularii secundi ordinis dignitatem evectus, anno seqvente d. 19 Augusti Principi Vilhelminæ Mariæ apparere jussus est, anno autem 1832 d. 10 Augusti Frederikssundiæ et tractus Hornensis Judex vocatus fuit, qvod munus gessit usqve in annum 1837, qvo (d. 10 Aug.) meridionalis Islandiæ Præfectus et simul Satrapa Islandiæ constitutus est et anno seqvente (d. 26 Junii) in hoc munere confirmatus. Anno 1840 d. 28 Junii ad solennia Regis Augustissimi Christiani 8vi coronandi Clavigeri dignitate ornatus fuit. Hujus Viri plurimas virtutes strenuaqve rei scholasticæ Islandiæ instaurandæ conamina facta posteritati enarranda relinqvimus.

Cap. 2.

De Ludovico Harboe.

§ 1.

Natus est anno 1709 die 16 Augusti in pago Schlesviciæ *Broager* patrem habens Johannem Harboe pastorem Broagensem et Principis Glücksburgensis tractus Præpositum, matrem Mariam Petri filiam, qvi filium primis literarum fundamentis domi

imbutum anno 1727 Gymnasio Hamburgensi commendarunt ulterius instituendum. Universitates deinde Rostochiensem, Villenbergensem, Jenensem freqventavit annoqve 1735 Havniam venit ibiqve apud Ronium pastorem germanicum, Consiliarii consistorialis titulo ornatum, magistri domestici stationem amplexus est. Anno 1738 summus ad Havniense præsidii militaris castelliqve Friderikshavniensis templum comminister evasit, annoqve seqvente primarius ejus Antistes, sed anno 1741 ut Generalis Ecclesiarum islandicarum Visitator in Islandiam missus est, cui rei ansam potissimum dedit Jonas Thorkilli filius scholæ Skalholtanæ Rector, qvi anno 1736 Havniam profectus varios de patria, præsertim vero ordine Ecclesiastico, parum honestos rumores spargens id tandem effecit, ut defuncto Steino Jonæo Episcopo Holano, Rex Christianus 6tus per summum seriniorum Magistrum Generales Inspectores juberet, viros aliqvot muneri episcopali gerendo idoneos proponere, ita ut non tam indigenarum, qvam spectatæ fidei ac pietatis hominum rationem haberent (Epist. Canc. 7 Jan. 1741).

§ 2.

Accepto hoc Regis mandato, Generales Ecclesiarum Inspectores Ludovicum Harboe ut dignissimum, cui tale munus demandaretur, unanimi consensu designarunt, qvem deinde Rex *Generalis Ecclesiarum Visitatoris titulo* præditum jussit (d. 1 Apr. 1741) in Islandiam trajicere, Holis sedem figere, utramqve dioecesin visitando obire, et in statum religionis, ecclesiarum scholarumqve latinarum inqvirere, Episcopo autem Skalholtensi Jonæ Arnæo Præfectoqve Lafrentz[179], imperavit, ut

---

179) Rescriptum Regis ad Præfectum Lafrentz hac de re 9 Junii 1741 datum ita audit:

C. 6tus. V.B.T. Eftersom Vi af Landsfaderlig Omhue for vore kiære og troe Undersaatter paa vort Land Island, deres Oplysning udi Guds sande Kundskab, og forat Vi kunde faae en paalidelig Kundskab om den Islandske Kirke Stats Beskaffenhed, allernaadigst have fundet for got med de nu herfra dertil Landet afgaaende Skibe at sende en General-Kirke-Visitator; til hvilket Embede at paatage sig og forrette, efter den Instruction, som af Os Elskelige, Vore General Kirke-Inspectoribus over Kirkerne udi vore Riger Dannemark og Norge er forfattet, Vi allernaadigst have beskikket Os Elskelig Ludvig Harboe, Garnisons Præst i Vor Citadelle Frederikshavn; Thi er hermed Vores allernaadigste Villie og Befaling: 1) at Du strax tilholder alle Geistlige, saa og Indbyggere og Menigheder i Holum Stift at kiende General-Visitatoren som Stiftets constitueret geistlig Övrighed, med lige samme Myndighed og Ret, som han kunde være deres ordineret Biskop, i den Tid han deri Landet forbliver og at give ham Oplysning om alt det han reqvirerer. 2) Haver Du tilligemed andre vore Betientere, som Du dertil haver at anholde, at gaae General-Visitatori tilhaande med Raad og Anstalt til at faae Kundskab og Forklaring

omnia, qvæ susceptis et muneribus illius promovendis inservirent, promte ac lubenter suppeditarent. Jussu itaqve Regis, Instructione a Generali Ecclesiarum Inspectionis Collegio data [180]) et schedis ac libellis necessariis [181]) munitus necnon Jona Thorkilli

saavel i Almindelighed, som *in specie* om alt det, som Bispestolen i Holum er tillagt, og hvortil det igien bliver anvendt samt hvorledes nu efter Vores Rentekammers Anordning dermed forholdes. 3) Ville Vi allernaadigst, at saavel Du Selv, som ved de nærmeste Vore paa Stedet værende baade Regnskabs- og Rettens-Betientere uvægerlig skal assistere ham i at Bisperesidentsen, Kirker og andre Bygninger, som af Biskopper bör holdes vedlige, blive satte i forsvarlig Stand, og Bröstfældighederne reparerede af Stervboet, alt saaledes, som Du Selv og de for Os ville forsvare, saasom General-Visitator er fremmed og Landets Ret og Viis ukyndig. 4) Naar General Visitator vil reise enten omkring i Holum Stift, og han giver Dig samme sit Forehavende tilkiende, haver Du at befordre hans Reise paa giörligste Maade og at lade kundgiöre hans Ankomst til Skalholt, samt ligeledes at tilholde alle og enhver at bevise ham al Velvillighed, Tieneste og Befordring, saavelsom og at gaae ham tilhaande i det, han paa Embedets vegne forlanger og reqvirerer. 5) Den af General-Visitatore, efter sin havende Myndighed, forud dicterte Mulct, om nogen af Geistligheden ikke möder paa det Sted og den Tiid, han af General-Visitatore bliver ansagt med andre at möde, haver Du at inddrive. 6) Baade Du og alle Betientere i Island skal uden Forskiel give General Visitator al den Oplysning, han forlanger, Kirken, Religionen, Geistligheden angaaende, og Copier af ergangne Ordrer, Domme, Foranstaltninger, og det frie uden Bekostning og Skriverpenge. 7) Ligemaade haver Du at foranstalte, at General-Visitator i Holum Bisperesidence faaer de Værelser, han og hans Folk behöve og at ei flere Folk opholde sig paa Bispegaarden, end dertil behöves, samt at han af Inventario faaer de Ting, der bruges baade til Hiemmen og til Reisen, som dertil kan være tienlig saavelsom og af Bispegaarden Victualier til Fornödenhed, imod hans Qvitering. 8) Forskrevne Vores General-Visitator med hans hele Fölge her fra Landet skal være frie, medens de ere deri Landet, for al Skat, personel Byrde og den Tiende, som fordres af deres Effecter, som opholde sig deri Landet over Aar og Dag og overhoved af alt Paalæg og Bebyrdelse, hvad Navn det have maae. 9) Endelig skal den efter Vores expresse allernaadigste Befaling af General-Kirke-Inspectoribus forfattede og General-Visitator under deres Hænder og Collegii Segl medgivne Instrux have *vim legis*, hvilken ikke allene Du, men endog alle og enhver i hele Landet skal holde sig efterrettelig, saavidt han deraf finder fornödent noget at kundgiöre og under sin Haand og Segl om forlanges at verificere. 10) Udi det övrige er det Vores allernaadigste Villie, at General-Visitator, saavidt hans Embede, Ærinde og Forretninger angaaer deri Landet, ikke skal staae under nogens Tiltale og Jurisdiction deri Landet, men om nogen mener sig af ham fornærmet, kan den enten selv, eller ved sin Övrighed andrage sin Besværing for General-Kirke-Inspections Collegium, eller directe for Os Selv. Derefter etc.

180) vide ad finem Cap. Litr. A.

181) *Specification paa hvis Documenter efter General-Kirke Inspections-Collegii Resolution er*

cui etiam sua Instructio data fuit[182]), legationis Secretario comitatus in Islandiam

leveret til Hr. General-Kirke-Visitator Harboe ang. Island. 1) Fortegnelse paa Præstekaldene i Skalholt og Holum Stifter i Island 2) Copier af en fra Rentekammeret indkommen Efterretning ang. de Kgl. Betientere og Kongl. Jorder paa Island med Forklaring om Tingene og Retterne samt Klosterne sammesteds etc. 3) Biskoppen i Skalholt Jon Arnesens allerunderdanigste Forklaring om Latinskolen i Skalholt af 28de Aug. 1732, er en Original. 4) Ejusdem Indberetning, hvad Feil og Mangler der kan være i boglige Kunsters Forfremmelse udi Skalholt Stift og hvorved de kunde hæmmes dat. Skalh d. 5 Sept. 1732. en Orig. 5) Ejusd. Memorial til hans Kongl. Maiestæt af 12 Sept. 1732 om den Mangel, Skolen sammesteds lider ved Tiendens urigtige Udlevering, saa og Stiftamt. Oeksens Erklæring herpaa af 29 Januar 1735. 7) Underretning om Skolens Tilstand paa Skalholt saavel hvad Læreres og Disciples Vilkaar og Tractament angaaer, som Exercitierne og Studeringerne i sig selv. 7) Forslag, hvorved Skole-Tractamentet i Island var at forbedre, af 21 Julii 1733. 8) Efterretning om catechetiske Börneskoler i Island. 9) Dto hvad Böger i Island i Almindelighed kunde behöves og være til Nytte. 10) Jon Therkelsens Skrivelse af 3 Febr. 1739 til Hr. Hofprædikant Bluhme, ang. Skolevæsenet i Island med Forslag, hvorledes det stod til at forbedre. 11) Et Forslag, hvorledes Island i Almindelighed stod til at forbedre saavidt Kirker og Skoler angaaer, 12) Fortegnelse paa hvis en Skoletiener i Island har indgivet til Skole-Commissionen i Kbhn. ang. Ungdommens Information og de Studerendes Opförsel i Skalholt Stift. 13) Copie af Rector Jon Therkelsens allerund. Ansögning til H. K. Majestæt at maae nyde fri Bopæl af Bispestolens Gods, m. v. af 13 Junii 1737 tilligemed Biskoppen Jon Arnesens allerund. Erklæring derpaa under Dato 3 Juli e. a. 14) Copie af Kong Christiani 3tii Brev til Dr. Peder Superintendent i Sælland, ang. Guds Ords Forfremmelse i Island med en Instruction for Stiftbefalingsmanden Peder Hvitfeldt ang. 2de Latinske Skolers Oprettelse sammesteds; dat. Nyborg Löverdagen efter Söndag Oculi, Aar 1553. 15) Copie af Kong Christiani Vti Bevilling, at Biskoppen i Skalholt Theodorus Thorlacius maae forflytte det paa Holum værende Trykkerie til Skalholt, dat. den 14de Febr. 1685. 16) Ejusd. Regis Tilladelse at bemeldte Biskop maa lade trykke norske og islandske Historier og Antiqviteter saa og at hans Börn Trykkeriet efter ham maa nyde, af 7de Apr. 1688. 17) Copie af Kong Fridr. 4ti Bevilling, at Mag. Steen Jonsen Biskop over Holum Stift maa nyde til Bibelens Oversættelse og Trykkelse udi det islandske Sprog 1 Rd. Spec. af hver Kirke sammesteds, af 16 Apr. 1722. 18) Extract af endeel gamle Kongel. Forordninger, hvorledes Tienden skulle betales i Island. 19) Specification paa de Jorder og Kugilder, som tilhöre Bispestolen i Holum, saaledes som de Aar 1574 har været og 1729 var forfattet af Biskoppen sammesteds Steen Jonsen den 21 Novemb. 1829. (Tilhörer Secretair Jessen). 20) Copie af Rentekammerets Skrivelse til Justitsraad og Amtmand Lafrentz af 29 Mai 1741, at han skulde lade undersöge om nogen videre Indkomster laae til Holum Bispestol end allerede er indkommet. 21) Ejusd. Skrivelse til Landfogden Christian Dreese at han aflægger rigtig Regnskab til Rentekammeret for Indkomsterne ved Holum Bispestol i de 3de Aar General-Visitator er der i Landet, af samme Dato.

182) Vide ad finem Capitis Litr. B.

trajecit, qvo ut ventum est, Holas se contulit et omnes qvatuor dioeceseos Holanæ Præpositos litteris 4 Sept. eod. a. datis de adventu suo itinerisqve consilio certiores fecit, et per eos hanc rem reliqvo clero significandam curavit, nec ita multo post chartarium cathedræ episcopalis in suam tutelam recepit (ɔ: d. 21 Sept.), et 36 discipulos in scholam Holanam admisit.

§ 3.

Hieme transacta, visitationi ecclesiarum instituendæ se accinxit, Holisqve d. 21 Junii profectus, magnam toparchiæ Skagafiördensis, Eyafiördensis ac Thingeyensis partem visitando obiit, qvarum reliqvas totiusqve toparchiæ Hunavatnensis ecclesias anno seqvente inspexit. Cum vero interea nuntium de morte Jonæ Arnæi Episcopi Skalholtensis (7 Febr. 1743) accepisset, litteris ad singulos in utraqve Islandiæ dioecesi Præpositos datis, ne qvis vacantem cathedram episcopalem petiturus Havniam trajiceret, severe interdixit. Initio qvidem a Rege constitutum fuerat, ut non nisi triennium in Islandia commoraretur, sed cum in dioecesin Skalholtensem nondum venisset, reditus in Daniam procrastinandi, usqve dum hoc munere perfunctus esset, veniam impetravit, iterqve Skalholtum anno 1744 paravit; prius vero qvam Holis discederet, chartarium Holanum in Toparchæ Skagafiördensis tutelam tradidit, et per epistolam encyclicam omnes dioeceseos Holanæ Præpositos monuit atqve hortatus est, ut officio suo cleroqve sibi subdito diligenter invigilarent, ne, qvæ ad doctrinam fidei promovendam instituta essent, vitio eorum et negligentia corrumperentur; Rectori Scholæ, pastori cathedræ necnon Præposito toparchiæ Skagafiördensis cev proximo scholæ inspectori scripto inculcavit, ut Edicto scholastico rite observando diligenter incumberent; Thorsteino

22) En af Secretair Jessen fidimeret Copie af det Kongel. Rescript til alle Biskopper i Danmark og Norge dat. 22 Aug. 1738, hvoraf General-Kirke Visitator igien meddeler fidimeret Copie til Vedkommende i Island. 23) En med det Kongel. Segl forsynet Forordning om Ungdommens Confirmation i Danmark og Norge, hvilken leveres til Biskoppen i Skalholt til at nedlægges i Stiftskisten. Samme Forordning uden Segl for Bispen Selv. 24) Samme med det Kongelige Segl forsynede Forordning til at nedlægges i Stiltskisten i Holum. Samme uden Segl til General-Visitator eller den nye Biskop. 25) Tvende Copier af Rentekammerets Skrivelser til Amtmanden og Landfogden paa Island ang. Holum Bispedömmes Revenuers Oppebörsel i 3 Aar.
Oven specificerede Documenter haver jeg af Hr. Cancellie-Secretair Jessen rigtig annammet og skal samme efter min, om Gud vil, lykkelige Hiemkomst fra Island til det Höylovlige General-Kirke-Inspections-Collegio rigtig blive tilbageleveret. Kiöbenhavn den 29de Junii 1741. Lud. Harboe.

Ketilli Toparchiæ Eyafiordensis Præposito nosocomii curam demandavit; inter sacerdotes egenos 190 coronatos danicos hunc in finem a Rege destinatos distribuit, totiqve Clero Holano, si se cousulere vellent, operam et auxilium suum pollicitus est.

His ita dispositis, Holis d. 11 Junii discessit, et post sedecim dierum iter *Vallanes*, villam parochialem in toparchia Mulensi intra dioecesin Skalholtensem sitam, pervenit eoqve pastores numero 18 convocavit; secundum in villa *Halsensi* conventum habuit ubi 5 sacerdotes apparuere, indeqve in orientalem toparchiam Skaptafellensem pergens die 16 Julii tertium in villa *Biarnarnes* synodum instituit, qvartum in *Ás in* tractu *Skáptartungur* d. 24 ejusdem, deindeqve sermonibus cum Clero toparchiæ Rangarvallensis collatis, Skalholtum tandem d. 3 Augusti pervenit, ubi Generalis Inspectionis Collegii litteras anno superiore d. 27 Junii datas accepit, qvibus comperit, se a Rege in locum Eileri Hagerup Episcopum Trundhemiæ designatum esse; attamen juxta veniam Regis supra commemoratam, unum adhuc in Islandia annum permanere decrevit, eo potissimum adductus, qvod magnam dioecesis Skalholtanæ partem nondum lustraverat, nec rem scholasticam Skalholti instauraverat. Qvum aliqvantisper Skalholti commoratus esset, interruptam visitationem continuans, mensibus Octobri et Novembri Gullbringenses et Kiosenses, Decembre autem Arnesenses Ecclesias inspexit, qvo facto, Skalholtum rediit ibiqve hyemavit. Anno seqvente ad qvartam Islandiæ occidentalem visendam iter instituit, primumqve *Stafholti* in toparchia Myrensi d. 28 Maii conventum habuit, secundum *Snóksdal* d. 9 Junii in toparchia Dalensi, qvo etiam sacerdotes Snæfellnesnesenses arcessiti fuerunt; tertium Reikholis in toparchia Bardastrandensi d. 18 Junii, ubi qvoqve parochi Strandenses apparuere; qvartum et ultimum Vatnsfyrdi in toparchia Isafiördensi. Clerum non solum præsens ad pietatem, diligentiam et alacritatem in munere gerendo hortatus est, sed scripta qvoqve monita de arte catechetica sedulo exercenda Præpositis Pastoribusqve data ubiqve reliqvit. Ita hac visitatione ad finem perducta, eadem æstate in Daniam reversus est; Præfectus vero Pingel Finnum Johannæum dioeceseos Skalholtanæ, Thorleifum Skapti Holanæ Officiales ad tempus constituit.

§ 4.

Omnium, qvæ a Rege Christiano Sextò annis 1742—45 Islandis data sunt, Edictorum rem ecclesiasticam spectantium Ludovicus Harboe auctor est, qvorum delineationem qvotannis, dum in Islandia versatus est, ad Generale Ecclesiarum Inspectionis Collegium misit, præterea qvoqve multas deinde de statu Islandiæ ecclesiastico rogationes tulit primisqve lineis designavit, qvarum qvædam acceptæ fuerunt, ut Instruc-

tiones Episcoporum et Officialium, Catechismi emendatio ejusqve pariter ac Sacri Codicis nova editio, de nosocomiis, visitatione ostiatim instituenda, disciplina domestica, conjugiis, alias vero qvasdam, qvarum præcipua de salariis sacerdotum augendis egit, perferre non valuit. Complures qvoqve abusus, qvos passim in Islandia invenisse sibi visus est, ad Generale Ecclesiarum Inspectionis Collegium delatos cohibere studuit, sic — ut præcipua hujus rei momenta adferamus — litteris A. 1744 d. 2 Septemb. ad hoc Collegium datis, de eo potissimum qvestus est, primum qvod sacerdotes paræcias unus cum altero sæpissime commutarent magnoqve religionis christianæ detrimento huc illuc vagarentur, deinde qvod sacram coenam administrantes vinum consecrare non solerent, eo tantum excepto, qvod prima vice calici infunderetur; postea qvod in libro cantui ecclesiastico destinato tres formulæ inter se qvantum qvid divergentes reperirentur, qvarum nunc una nunc altera promiscue et mixtim uterentur, tum qvod sacra examinandis iis, qvi ad coenam Dominicam accessuri essent, imprimis tempore brumali plus justo protraherentur, deniqve qvod sacerdotes pro aliis procos agerent tabulasqve nuptiales concinnarent.

Edictis Regis Christiani 6ti ad disciplinam morum remqve ecclesiasticam spectantibus, qvamdiu Ludovici Harboe in Islandia commorantis humanitas severitatem illorum mitigavit, mos ubiqve fere gestus est, qvamvis post ejus ex Islandia discessum ad mores pristinos pleraqve redirent. Attamen præsens impedire non valuit, qvominus Edicto scholarum (3 Maii 1743) publicato, nonnulli Skalholtenses discipuli scholam desererent, ita ut anno 1744 non nisi 19 alumni eam freqventarent; qvemadmodum antiqvam cibationis ac dispensationis formam mutare non potuit, ita nec Coenobiorum Conductores nuntium de Catechetis ad qvodcunqve dioecesis Skalholtanæ monasterium instituendis æqvis animis acceperunt, qvorum nonnulli Generalem Ecclesiarum Visitatorem per litteras de eo certiorem fecerunt, se invitos ac tergiversanter huic mandato obtemperaturos — Qvid de Edicto scholarum 3 Maii 1743 sentiamus, supra (Sect. 2. Cap. 2. § 1) monuimus, idem qvoqve de ceteris Constitutionibus ecclesiasticis a Ludovico Harboe elaboratis Islandisqve a Rege Christiano 6to imperatis valet, qvod, si rigorem illius ævi exceperis, sano et ad statum Islandiæ pecnliarem accommodato fundamento superstructæ fuisse videntur, unde tamen non seqvitur eas nostri temporis necessitatibus inservire, cum suam qvæcunqve ætas indolem diversis sæpe formis induendam habeat.

§ 5.

In Daniam reversus ab Episcopo Siællandiæ Hersleb anno 1746 die 25 Martii

Episcopus inauguratus est, cui, cum biennium Trundhemiæ transegisset, primum Adjunctus fuit deindeqve A. 1757 in munere successit. Anno 1766 Regius confessionum Interpres evasit triennioqve post ad dignitatem, qva Consiliarii Conferentiarum gaudent, evectus est. Uxorem habuit Fridericam Lovisam Hersleb, prædecessoris sui Episcopi Herslebii filiam. Obiit anno 1783. — Non solum Edictis et Resolutionibus regiis ad ecclesiam remqve scholasticam reformandam spectantibus eliciendis, sed factis etiam commodis Islandiæ velificatus est, namqve 200 imper. in usus pauperrimorum Islandiæ parochorum dedit (cfr. supra Sect. 2. Cap. 1. § 23). Clerum islandicum humane tractavit et cum affabilitate gravitatem conjunxit. In theologicis et historicis apprime versatus felixqve poëta latinus fuit [183]).

[183]) Scripta ejus hæc sunt: 1) Diss. de notione sanctitatis Divinæ. Witteb. 1730. 4. 2) Brevis relatio de Originæ Typographiæ de danico conversa ex libro, qvi inscribitur: Exempla litterarum Typographicarum. Inserta I. G. Wolfii Monumenta Typographica, Tom. 2. p. 965. 3) Dänische Bibliothek, oder Sammlung von alten und neven gelehrten Sachen aus Dänmarck 1—3 Tome. Kopenhagen u. Leipz. 1738—39, in 8. Hoc opus illi et Langebeebio debetur, deinde vero ad nonum usqve Tomum a Möller scholæ Flensburgensis Rectore continuatum fuit. Ex his Harboe concinnavit: a) Nachrichten von dem was wegen des Exorcismi in Dänmarck vorgefallen, in 4to Tomo p. 1—10. b) Nachricht wi die Confirmation in Island eingeführet worden, in T. 6 p. 585—600. c) Verzeichnis derer Bücher, welche im Stifte Holum zur Uebung der Gottseligkeit in den Häusern gebraucht werden, ibid. T. 7. p. 647—66. d) Nachricht von der isländischen Bibelhistorie ibid. T. 8. p. 1—156. e) Sendschreiben von Petri Palladii Confirmatio Joh. Freileri Rugianarum ecclesiarum Superintendentis etc. ibid, p. 239—56. 4) Anmærkninger til de 4 förste lutherske Biskoppers i Trondhiem Levnetsbeskrivelse, in *danske Magaz.* Tom. 6. p. 289. 316. 321. 340. 5) Nachricht was wegen des caselianischen Catechismi in der Marck 1654 vorgegangen ist, in *unschuldige Nachrichten* 1752 p. 44. 6) Duæ Diss. de Reformatione in Islandia, danice, in Vidensk. Selsk. Skrift. Tom. 5. p. 209. Tom. 7. p. 1—100; germanice, in Heinzes Hist. Afhandl. 6. 47—184. 7. 159—284. 7) Narrationes de Joh. a Lasco, (danice) in proëmio ad Iwergii siellandske Cleresie; separatim qvoqve impressæ Havn. 1753. 4. german. vers. a Mengel, ibid. 1758. 8. earumqve compendium a P. B. Vidalino insert. Unschuldige Nachrichten, Stück 5 et 6. 1746. 8. Episcopus numinis igne calefactus, in persona P. Herslebii, Episcopi Selandi, repræsentatus oratione synodali. Havn. 1757. 4. (Gött. Anz. 1758, p. 533) dan. vers. a C. M. Rottböll, et edit. a N. Rönning, Havn. 1758. 4. 9) Oratio ad Confirmationem principis hereditarii Christiani habita danice, Havn, 1765. 4. (et germ. ibid. eod. 8). 10) Oratio occasione iterati a principe Friderico foederis baptismalis, dan. ibid. 1770. 4. 11) Concio in templo Christiansborgensi habita dan. Havn. 1772. 8. 12) Novi psalterii Havn. 1778 impressi Editionem unacum O. H. Guldberg adornavit 13. Proëmia ad qvosdam libros sacri argumenti islandicos, ut: Confess. August. 1742, Scripta Jersini 1743, Lassenii Nucl. Bibl. 1744, Vidalini scholam Crucis etc.

Litr. A.

Instruction for General-Kirke-Visitator Ludvig Harboe (efter Kongelig Befaling af 5te Maii 1741).

§ 1. Den af Hans Kongelige Maiestæt allernaadigst forordnede General-Kirke-Visitator Hr. Ludvig Harboe forföjer sig med de herfra dette Aar gaaende Skibe til Island og det til det vacante Holum Stift, hvor han iagttager og besörger alle de Ting, som en Biskop tilkommer at forrette og besörge efter Loven og de deri Stiftskisten forefindende Kongel. Anordninger, og til den Ende strax efter sin Ankomst lader Geistligheden i Stiftet sin Ankomst kundgiöre, samt at ham Bispeembedets *cura* og Forretninger *ad interim* ere anbefalede.

§ 2. Han lader sig af Vedkommende Stiftskisten med rigtig Registratur overlevere, hvilken han igien siden ved hans Afreise der fra Landet haver at overlevere enten til den som bliver beskikket til at være det Steds Biskop, eller, om han ikke er udnævnt, til Rettens Middel.

§ 3. Han lader sig giöre god Rigtighed og Forklaring om alt det, som Bispestolen er tillagt, og da det Kongel. Rentekammer allernaadigst er befalet at foranstalte, at Revenuerne af Holums Bispedömme bliver oppebaaret, forsaavidt ikke deraf til Skolen eller anden gudelig Brug deri Landet er destineret, saa communiceres ham Efterretning og Copier af hvis saaledes bliver foranstaltet, paa det han kan have nöje Kundskab om alle Ting.

§ 4. I lige Maade maae han paadrive, at Bispe Residentsen, Kirker og andre Bygninger, som af Biskoppen bör holdes vedlige, blive satte i en forsvarlig Stand og Bröstfældighederne reparerede af Stervboet, hvorudi ogsaa Kongens Amtmand ved de nærmest ved Stædet værende Kongelige og Rettens Betiente bör uvægerligen assistere ham, saasom han er fremmed og Landets Ret og Viis ukyndig og det saaledes som de selv vilde være ansvarlige for.

§ 5. Efterdi han er det Islandske Sprog ukyndig, saa medgiver Hans Kongelige Maiestæt ham en Tolk, nemlig forrige Rector John Terkelsen, som tillige skal være hans Amanuensis og som Notarius ved General-Visitationen, som bör stedse være ham ved Haanden og assistere ham i alle hans Embedsforretninger, hvorudi han kan behöve hans Hielp, saa og som Biskoppelig Amanuensis före Pennen, holde Protocoller og mere som kan forefalde.

§ 6. Samme Notarius og alle andre Medhavende skal General-Kirke-Visitator give frie Kost og Tæring, saavel paa Hen- som Hiem-reisen, samt saalænge de opholde sig deri Landet, ligesom han og selv lönner alle medhavende Betientere foruden Notario, som af Hans Kongelige Maiestæt selv allernaadigst er tillagt en aarlig

Lön af 150 Rd. og som til hans egen Disposition bliver forud betalt her i Kiöbenhavn ved Paasketider tilligemed General-Visitators aarlige Lön til Hr. Kantzellieraad Harboe imod hans Qvittering.

§ 7. Til Ordinationer og andre saadanne publiqve Taler, som skal skee paa Islandsk, bruger General-KirkeVisitatoren af Provsterne, som han holder dertil beqvemmest og beleiligst, hvilken skal være pligtig efter hans Ordre saadant at forrette, hvad heller han altid vil bruge den samme, eller nu een, nu en anden.

§ 8. Den af Hans Kongel. Maiestæt allerede i Danmark og Norge anordnede og nu paa Islandsk verterede Catechismi Forklaring, söger han med Flid at introducere overalt, idet han tilholder Præsterne, at de anskaffe sig den selv, fölger den Methode, recommenderer den til deres Menighed, og tilholder alle dem, som herefter kan og bör anskaffe sig en Cathechismi Forklaring, at de ingen anden dertil anskaffe sig end denne, som der nu kan haves ligesaa let som forrige, saa den med Tiden kan blive almindelig. I de latinske Skoler maa herefter ingen anden Islandsk Catechismi Forklaring begyndes paa end denne, dog ingen tvinges til at lære den udenad uden Sprogene, men giöre Rede derfor.

§ 9. General-Kirke-Visitatoris fornemste Öjemærke skal være at faae nöje Kundskab om Guds Kirkes Tilstand deri Stiftet, Christendommens og Guds Kundskabs Tilstand, Fremgang og besynderlige Forhindringer i det Land, især Geistlighedens Duelighed og Forhold og Flid til at befordre Gudsfrygt, hvordan Gudstieneste der holdes, og hvad derved kunde være at forbedre, hvorledes de undervises og cathechiseres og hvad Flid Præsterne baade efter almindelig Praxis i Landet, saa og især af een eller anden, item hvad Omsorg Forældrene vise for deres Börns Underviisning.

§ 10. Til alt saadant des vissere at blive underrettet om, hörer han ikke alleneste deres Ord, som derom kunde give ham nogen Forklaring, men endogsaa saasnart, og saa ofte han kan, begiver sig udi Stiftet med sin Tolk og visiterer Menighederne, om ikke alle og enhver Kirke, saa dog Hovedkirkerne, hvor Annexernes Folk kan henkaldes, da han har Leilighed og Magt til, privatim med Samtale at udforske, hvad der er ved Præsten selv at giöre, om han har fornöden Kundskab og Duelighed, om han er bekymret for Guds Ords Kundskabs og Frygts Befordring, hvad for Flid han giör i sin Menighed til samme Maal at naa; hvilke pia desideria og rimelige Forslag han dertil kan vide at giöre; hvilke Böger de bruge, da han giver de mest uerfarne Raad og Anslag til slige Böger, hvoraf de kan vertere og tage deres Prædikener, indtil de selv blive mere övede, hvilke Böger de skal love at anskaffe sig og Provsterne have dermed Tilsyn, at det skeer; hvilket General-Kirke-Visitator altsammen hos sig selv optegner, saa og offentlig i Menigheden selv og ved sin Tolk udforsker, hvad Kundskab der er i Menigheden, hvordan der sörges for

Ungdommens Underviisning, om der ere gudelige Böger i Husene, om der er noget paa Præsten at klage, om der skeer Forsömmelse i Gudstienesten, om Præsten flittig ved hver Gudstieneste catechiserer og andre Ting, som han har Magt og Ret at inqvirere om. Over saadanne sine Visitatzer holder han Bog, og derefter indsender sin Relation, dog kun summarisk hvad Dag han visiterte paa hvert Sted, Præsternes Navne og Karakterer, Menighedernes *gravamina* eller *petita*, Kirkesager vedkommende, Ungdommens ungefærlige Antal og overhoved befundne Kundskab.

§ 11. Om alt saadant indsender han med de aarlig gaaende Skibe sin special Relation til den allernaadigst anordnede General-Kirke-Inspection, samt sine Forslag, efterat han dem vel har overlagt og hört andres Tanker, som ere Landet kyndige, om de ere practicable, og uden altfor stor Byrde for Landet eller Afgang i Hans Miaestæts Casse kunde sættes i Værk.

§ 12. Skulde han finde nogen Præst saa vankundig, uskikket eller og i Levnet forargelig, saa Menigheden ikke med ham kan være tient, da haver han Magt en saadan Præst strax at suspendere, da Provsten ham pro officio bör tiltale og lade fra sit Kald afdömme.

§ 13. Den heri Rigerne introducerede Confirmation for dem som förste gang gaae til Gudsbord, skal ogsaa deri Landet indföres paa de Tider om Aaret, som der kan være mest beleilig, hvorom han instruerer Præsterne i Holum Stift og hvorom nu ogsaa er expederet Kongelig Ordre til Biskoppen i Skalholt, med hvilken han skriftlig om denne Post kan conferere, angaaende Tiden af Aaret, naar saadan Confirmation beqvemmest kunde holdes.

§ 14. Kirkernes Bröstfældighed hvor han den paa Visitatser forefinder, tilholder han vedkommende strax at lade reparere, og tillige efter sin Ankomst andrager de befundne Mangler paa Kirkernes Bygning til Kongens Amtmand, at han kan lade holde derover, at de blive satte istand, eller de skyldige derfor tiltalte og straffede.

§ 15. I Særdeleshed skal han, medens han er hiemme paa Bispegaarden, lade sig den latinske Skole i Stiftet, som Seminarium, hvoraf Præster tages, være meget angelegen, at see efter den udentvivl i Stiftskisten forefindende Fundatz og Kongelige Anordninger og om de dertil givne Midler blive ret anvendte, saa Rector; Hörer og de 24 Disciple, som paa Kongelige Stiftelser der bör underholdes, nyde baade den Information og Forpleining, som dem tilkommer, examinere Docentes et Discentes, og ved befunden Uduelighed hos de förste eller Liderlighed dem afsætte og andre isteden indsætte. Til hvilken Ende ham skal blive udleveret de Documenter og Forslage, som derom enten i Cancelliet eller i General-Kirke-Inspectionen, eller den allernaadigst anordnede Commission for de latinske Skoler kan være indlöbne.

Paa disse Documenter, som ved hans Hiemkomst skal tilbageleveres, er forfattet en Specification in duplo, af hville han den ene underteguer, som her forbliver.

§ 16. Og som det fornemmes, at Skolens störste Skade kommer deraf, at de til saadan Skolens Forpleining lagte Indkomster ere beregnede under eet med Bispestolens Indkomster, saa derfor ikke giöres aparte Regnskaber, men Biskoppen, som burde være Skolens Forsvar og have Tilsyn med, at Lærere og Disciple fik forsvarlig og tilstrækkelig Underholdning, er selv Oeconomus og profiterer af det, som Skolen afgaaer, og er da ingen ved Stædet, som der kunde klages for og have Tilsyn derover; deraf ogsaa skal flyde, at mere end det halve Aar og den bedste Tid af Aaret gaaer bort da der ikke læses i Skolen, men Disciplene henvises til deres Hiem, glemme hvad de have lært og lære mere Ondt, saa maae det meget nöje overveies og giöres fuldstændig Forslag om, efter Raadföring med Amtmanden og andre retsindige Mænd, om det ikke var muligt, at visse Indkomster til Skolen kunde separeres fra Bispestolen, og en anden beskikkes til Forstander eller Oeconomus, saa at Rector dermed kunde have förste Inspection og al Mangel andrage for Biskoppen, som derpaa skulde raade Bod, saa og Regnskab aarligen aflægges til Amtmanden og Biskoppen, som af dem skulde approberes. Saa maatte der og udfindes Middel til og Mueligbed, at Informationen kunde skee det ganske Aar eller den meste Tid af Aaret, paa det ikke baade Disciple og Docentes skulde være ledige den bedste og meste Tid af Aaret. Og om end et lidt mindre Antal af Disciple da kunde underholdes, saa var det dog bedre, og kunde vindes igien derved, at Skolegangen da ikke varede nær saa mange Aar og flere efter hinanden kunde nyde Deel i det kongelige *beneficio*.

§ 17. Da Forpleiningen for Disciple, som nyde alting frit, skal være saa overmaade slet, at mange Börn derved af slet Spise, Frost og Vanrygt fordærves, men derimod antages mange andre i Skolen, som bar betalt Biskoppen for deres Kost, men intet giver til Docentes for deres Umage, hvorved skeer, at disse nyde anden Kost og bedre Forpleining, men Disciplenes Tal derved bliver större, end at Lærerne kan giöre hvad de bör med alle; derved de Kongelige Stipendiarii forsömmes, gandske sættes tilside og Docentes giöres fortrædelige, og ingen anden end de usleste og bettelfattige Börn blive antagne som Kongelige Stipendiarii, hvilke da af Vanrygt sielden emergere; saa maae giöres velbetænkt Forslag, hvorved al saadan skadelig Uorden kan forekommes, til et Reglement, hvordan Forpleining de kongelige Beneficiarii og Lærere skal nyde, saa det kan være taaleligt baade efter Landets Viis og efter Skole-Revenuernes Tilstrækkelighed, og da fastsættes et vist Antal, som det skal nyde; iligemaade fastsættes en vis Taxt, hvad andre skal betale for samme Kost, og hvad de tillige aarligen skal give til Docentes, som en liden Recognition og Opmuntring for deres Arbeide; dog at slige betalende ei maae være over et vist An-

tal, som skal spise med de andre og nyde Information og Forpleining ikke anderledes end de andre uden hvad de selv a parte kan kiöbe sig uden for Maaltiderne. Derhos maae dog tages i Agt den sidste allernaadigste Forordning om de latinske Skoler, at ganske bettelarme, som selv slet intet kan hielpe sig frem, ei maae holdes til Studeringer, uden det er kiendeligt, at de har meget skiönne *ingenia*, saa og at der bör holdes efter Loven *delectus ingeniorum*, saa at ikke blot de allerfattigste sættes paa de kongelige Koster, men heller desflere af andre, som selv kunde skyde noget til, saaat 2de sættes paa een Kost, saa at hver betaler halv og nyder det halve frit, som og frie Information.

§ 18. De *Præcepta*, som bruges i Skolen, efterseer han ogsaa om de ere tienlige og anbefaler baade Lærerne i Skolen saa og kundgiörer i Stiftet, at de som vil holde deres Börn til Studeringer, skal anskaffe sig de Skole-præcepta, som nu blive forfærdigede og i alle Skoler i Danmark og Norge skal bruges, at de samme kan med rene Blade indbindes og i stedenfor Dansken det Islandske derpaa skrives, saa at der kan være uniform Information i det gandske Land, ligesom hos dem, som blive privat informerede, saafremt de siden vil tænke til, at de skal blive antagne i den publiqve Skole og derpaa videre befordrede; hvorover ellers er meget klaget, at Lærerne i Skolen forvoldes stor Möje og Tidsspilde.

§ 19. Der maae og tænkes paa et Middel, at de, som med Testimonier fra Skolen dimitteres og ikke agte at gaae til Academiet, men deri Landet opvarte Præstekald, kan henvises til visse bekiendte, retsindige og erfarne Præster, hvor de, imod at betale, dog efter en taalelig Taxt, deres Kost, eller selv skaffe sig den uden Præstens Byrde, kan have Övelse og faae Anviisning til Embedets Förelse, især lade sig bruge af Præsten ikke alene til Prædiken i hans Forfald (dog uden at han maae misbruge denne Tieneste til egen Dovenhed), men endog til Catechisation, Ungdommens Underviisning, Syges Besögelse, og uden at saadanne med en velbekiendt og retsindig Præstes *Attest* beviise, at de i eet Aars Tid eller toe have været villige og flittige til saadan Övelse, maae de ikke emplöyeres til noget geistligt Embede, hverken kaldes af Amtmanden eller ordineres af Biskoppen, eller foreslaaes til Kongen, ikke heller de, som efter deres Dimission fra Skolen har begivet sig til verdslig Tieneste uden Övelse i det Geistlige; men saadan deres Övelse skal være i Mangel af det academiske *biennio*, som ellers alle andre Studerende i Danmark og Norge ere forbundne til.

§ 20. Der maae og tænkes paa, om ikke saadanne, der ville ansees som *Candidati Ministerii* kunde aarligen eller hvert andet Aar indfinde sig til den Tid Landemöde (*Consistorium*) holdes, at lade sig af Biskoppen i Provstens og andres Nærværelse examinere, og erfares, at de ikke glemme det, de i Skolen har lært, men meget mere, at de ved flittig Studering, Övelse i Prædikestolen og Bibelens Læsning

forfremmes, hvorfor de tillige bör giöre Rede for, hvad Böger de have læst, især pröves i Bibelen og giöre andre Specimina, som dem kan blive forelagte og hvergang forsyne sig med Beviis, at det er skeet.

§ 21. Med de om Hösten 1742 hiemgaaende Skibe, da der tænkes, at General-Kirke-Visitator har giort sig Stiftet og Geistligheden bekiendt, indsender han forinden sin anden Relation til General-Kirke-Inspectionen, ogsaa Forslag, hvem han har funden af Provsterns og Præsterne mest duelig, beqvem og retsindig og *in specie* een eller anden, som han formener at kunne betiene det der vacante Bispeembede, paa det den samme kunde blive allernaadigst udnævnt medens han endnu var der i Landet, at den samme kunde strax af ham annamme Stiftets Sager og siden forföje sig herhidtil Landet til Ordination.

§ 22. Han ville og erkyndige sig og overlægge, om de deri Landet trykte Bibeler, Christendoms- og Skoleböger, enten ere i saa tilstrækkeligt Antal som behöves, eller for saa taalelig Priis kan faaes, at Landet dermed kan være tient og endogsaa de fattige kan overkomme de nödvendigste; hvor stort Oplag der er giort af de sidste Bibler in folio trykte 1728 i Holum, hvortil hver Kirke over det hele Land har maattet give en Speeie Rigsdaler og hvor mange Exemplarer af dem endnu kan være tilovers, især om Catechismer, Psalmeböger og Nye Testamenter kan faaes nok af og kiöbes billigen, og hvis ikke, hvis Skylden da er, om det er Bogtrykkerens, eller deres som dem forhandle, og Forslag, hvordan saadant kunde remederes, og med andre overlægge, om det ikke var bedre, at slige höist nödvendige Böger bleve her i Kiöbenhavn oplagte og did oversendte i tilstrækkelig Mængde og en vis Taxt derpaa sat, over hvilken ikke maa begiæres, og ikke alleneste Kiöhmændene i Landet dem forhandle, men og Præsterne være forbundne hver et vist Antal at modtage, og i sin Menighed söge at udbringe, og til næste Aar Penge at levere, eller de usolgte Exemplarer tilbage.

§ 23. Imedens han saaledes opholder sig i Holum Stift, og der forretter, forinden hans special Öjemærke, alle Episcopalia, modtager han vel ogsaa hvad Underretning han kan faae om det andet Stift og Landet i Almindelighed, og correspondererer med Biskoppen i Skalholt. Men naar han nogenledes har lært at kiende Kirkens Tilstand og Geistligheden i Holum Stift, og giort om Bispe-Vacancen sin Relation og Forslag, saa forföier han sig til Skalholt Bispedömme, efterat han nogen Tid forhen har givet Amtmanden sit Forsæt tilkiende, som da befordrer hans Reise, kundgiör hans Ankomst til Skalholt og tilholder alle at bevise ham samme Velvillighed, Tieneste og Befordring, saa og gaae ham tilhaande i det han paa Embedets Vegne forlanger, og give ham Oplysning om alt det han reqvirerer. Underveis paa Veien til Skalholt besöger han ogsaa de nærliggende Menigheder og Præster paa samme Maade, som

för er sagt om Holum, hvortil han skal have Fuldmagt og Myndighed, ligesom han var deres Biskop, saa og erkyndige sig, naar, hvorledes og hvorofte nuværende Biskop der har visiteret.

§ 24. Men naar han kommer til Skalhott (hvor Biskoppen skal forsyne ham og hans Fölge med Logementer og Beqvemmeligheder, men Kost for Betaling, saavidt det forlanges) har han vel ikke med egentlige Biskoppelige Forretninger at giöre, som *Candidatorum examen*, *Ordinationer*, *Casualia*, Consistorialia og Rettergange, men hans speciale Ærinde skal her i alle Maader saaledes tages i Agt, som i det andet Stift, hvorom Biskoppen er bleven givet Kongelig allernaadigst Ordre, at give ham Underretning i alt det han forlanger, og fremviise ham af Stiftskisten alle Fundatzer og Stiftelser for Skoler og Hospitaler, samt andet gudeligt Brug, og Kongelige Forordninger, og Intet at forholde ham af det, som kan tiene ham til Oplysning, især forklare ham alt hvad der er lagt til Bispestolen og Kirkerne, og Skolens Regnskaber, og derhos tilholde Geistligheden at bevise ham al Lydighed.

§ 25. I Særdeleshed skal General-Kirke-Visitatoren der uden Persons Anseelse inqvirere om Skolevæsenet, Lærernes Forhold, examinere baade *Docentes og Discentes*, undersöge, hvordan de forpleies, om Forpleiningen altid har været saadan, som han nu finder den, og i alt dette om Skolen, iagttage alt det, som för om Holum Skole er meldet.

§ 26. Han har og Magt til i dette Stift, ligesom i det andet, at visitere saavidt han kan komme, og muligt er. Men efterdi det bliver vel ikke muligt at kunne komme til hver Menighed i dette vidtlöftige Stift, og der giöres alt det, som ved Visitatz bör skee, saa er det dog got, at han kommer paa eet eller flere Steder i hvert Herred, hvor han da skal have Magt til at invocere det Herreds Geistlige paa et beleiligt Sted i Herredet (hvor og enhver af dem skal være pligtig at möde under uudeblivelig forud af ham dicteret Mulct, som af Amtmanden skal inddrives) hvor han ved Samtale sonderer deres Capacitet og Omsorg for Guds Kirke, fordrer Forklaring om deres Menigheders Tilstand, deres Embedsföring, Ungdommens Overhörelse, Börnenes Skolegang, *pia desideria*, Forslag etc. og saaledes söger saavidt mueligt er at kiende deres Karakterer og udsöger om nogen kunde findes skikket til ved Vacance at beklæde Bispestolen, hvilke han da med enhvers Karakter beskriver i sin indsendende Relation.

§ 27. Men skulde Biskoppen i Skalholt Stift enten være ved Döden afgangen förend han der kommer, eller afgaae medens han der er, da forbyder han i begge Stifter nogen at reise til Kiöbenhavn, for derom at giöre Ansögning, men han selv giör Forslag paa toe eller tre *subjecta*, som han dertil holder beqvemmest med Beskrivelse paa enhvers Omstændigheder.

§ 28. Alt hvad forhen er meldet om *Candidatorum* Övelse, Beredelse og Examen, om Bogtrykkerier, Böger, Catechismi Forklaringer og andet, bliver i dette Stift at tage i Agt ligesom i det forrige.

§ 29. Han selv, hans Embede, Anstalter, Resolutioner, Ordres og Decisioner skal ikke staae under nogen Kiendelse, Stævnemaal, Domme og Jurisdiction der i Landet, men hvo som formener sig af ham fornærmet eller forurettet, kan selv eller ved Övrigheden i Landet besvære sig og andrage det for den allernaadigst anordnede General-Kirke-Inspection eller Hans Kongelige Maiestæt Selv.

§ 30. Naar han saaledes i 3 Aars Tid har giort al muelig Flid og samlet en tilstrækkelig og tilforladelig Kundskab om Kirkernes, Geistlighedens og Christendommens Tilstand paa Landet, da er det ham af Hans Kongelige Maiestæt allernaadigst permitteret at komme herover tilbage, for nærmere at forklare hans indsendte Relationer og Forslag, og give tilkiende, hvad han mere kan vide til Forbedring i Landet at foreslaae, da vi allerunderdanigst haabe, at Hans Kongelige Maiestæt haver Naade for ham til anden convenable Befordring og Underhold indtil saadant kan skee.

§ 31. Af denne sin Instruction, som ham gives efter express Kongelig allernaadigst Ordre og altsaa med fuld Auctoritet, hvilken ikke allene han, men alle skal holde sig efterrettelig, kan han giöre bekiendt saameget og saamange Articler, som han finder tienligt, samt og give hver Vedkommende Copie under sin Haand og Segl af den eller de Articler, som dem tilkommer at vide og rette sig efter, hvilken da bör troes ligesom de havde seet Originalen selv indtil de har kunnet forespörge sig, om det forholder sig saa, og han er ikke pligtig for nogen at fremvise endnu mindre til Afskrivelse udlaane den hele Instruction, men denne sidste nu een nu anden Articul kan han forevise dem som det forlanger og deres Lydighed difficulterer, eller om den ham i den Sag givne Myndighed tvivle.

Skrevet udi Kiöbenhavn i General-Kirke-Inspections-Collegio den 15de Junii Anno 1741.

Litr. B.

Instruction for Jon Terkelsen af 5 Maii 1741.

§ 1. Den af Hans Kongelige Maiestæt ved General-Kirke-Visitationen til Island allernaadigst beskikkede Notarius, Tolk og Amanuensis Joen Terkelsen skal være den af Hans Kongelige Maiestæt ligeledes allernaadigst beskikkede General-Kirke-Visitatori over Island Hr. Ludvig Harboe hörig og lydig som sin Principal og eneste Foresatte; han skal uvægerligen expedere og protocollere, alt hvad han befaler ham; Intet foretage sig uden hans Vidende og Samtykke, ingensteds reise uden hans Tilla-

delse, med ingen correspondere eller indlade sig om de Ting som gaaer General-Kirke-Visitatoris Embede og Ærende an uden hans Vidende og forud med ham overlagt Raad.

§ 2. Paa Visitatzerne og ellers skal han troelig og uden Partiskhed, Venskab eller Fiendskab interpretere det, som tales, spörges, svares, uden at lægge til eller tage fra, forbedre eller forværre Svaret, og i alle Ting saa forholde sig, at General-Kirke-Visitator ei skal have Aarsag sig over ham at beklage.

§ 3. I Særdeleshed skal han vel vogte sig for Villie og Venskab, Skienk eller Gave at aabenbare noget for andre uden General-Kirke-Visitatoris Raad og Villie, hvad ham er betroet, hvad General-Kirke-Visitator kan have optegnet, eller hvad han hidover refererer.

§ 4. Skulde General-Kirke-Visitator enten paa Hen- eller Hiemreisen eller og deri Landet efter Guds Villie döe eller komme i saadanne Omstændigheder, at han ikke selv kan see sine Papiirer bragte i Sikkerhed, da skal Notarius strax besörge, at alle hans Papirer, ja og Minuter og Copier indtil det ringeste Blad af ham og næste Sysselmænd eller andre troeværdige Mænd besegles uden nogen Giennemlæsning, og at de med förste gaaende Skibe blive hidsendte. Men General-Kirke-Visitatoris övrige Meubler og Effecter registreres paa sædvanlig Maade og af *Notario* tages i Obagt til han selv og övrige Fölge kan finde Leilighed at komme herover, da han skal före alting med sig etc.

Sectio 4.

De Episcopis Skalholtensibus.

Cap. 1.

De Olao Gislii filio.

§ 1.

Natus est anno 1690 in prædio *Nyabæ* ad Krísivíkam sito patre Gislio Niardvikensi Olai pastoris Stafnesensis filio [184]. Rude scholastica donatus Episcopo Skalholtensi Mag. Jonæ Vidalino aliqvamdiu a manibus fuit, a qvo anno 1716 pastor cathedralis vocatus est. Anno 1724 Præpositus toparchiæ Arnesensis evasit, et biennio post præbendam Oddensem nactus inspectionem ecclesiarum Rangarvallensium A. 1727 in se suscepit.

§ 2.

Ex mandato Regio anno 1744 die 29 Maii dato Ludovicus Harboe Generalis Ecclesiarum Visitator, duos sacerdotes designavit, qvi munere episcopali gerendo dignissimi ipsi visi sunt, scilicet Stephanum Einari toparchiæ Thingeyensis Præpositum et Olaum Gislii filium, qvorum illum maiore doctrina, hunc singulari probitate maxime commendari asseruit [185]. Cum vero anno demum seqvente Harboe Islandiam relinqveret, Olaus non prius de itinere Havniam hunc in finem suscipiendo jussum Regis accepit, qvam anno 1746, qvo etiam licet invitus Havniam profectus est, sed mox ut huc venit, litteras, qvibus dignitatem episcopalem deprecatus est, ad Regem supplices dedit (9 Nov. 1746) causam interserens, se ad Universitatem literis nec unqvam ope-

184) Cfr. J. *Espol. Arbæk.* vol. 9. p. 78.

185) In Epistola ad Gener. Eccl. Insp. Colleg. d. 10 Aug. 1744 data ipsius verba hæc sunt: — I Skalholt er Hr. Olaf Gislesen Provst udi Rangervalle Syssel og Præst til Odde vel bekjendt for sin Fromheds Skyld, men besidder ikke de studia som den förste (ɔ: Stephen Einarsen.).

ram dedisse [184]), nec præceptorum scholasticorum, qvæ tunc in Islandia traderentur, cum a superioris ævi instituendi ratione multum differrent, se peritum esse; huc etiam accedere, qvod arthritide et cephalalgia laboraret, variisqve aliis laboribus cum Præpositi et sacerdotali munere necnon oeconomia domestica conjunctis valetudo sua ita esset debilitata, ut molestis per dioecesin Skalholtensem itineribus faciendis se parem fore omnino desperaret; cum hæc ita essent, ad munus episcopale subeundum se nec vocationem internam sentire, nec nisi invitum oeconomiæ scholasticæ curam in se susceptururum. Attamen codicillos officii d. 24 Maii 1747 datos et Instructionem anno superiore d. 1 Julii in usus Episcopi Skalholtensis elaboratam nactus, paullo post episcopalem inaugurationem accepit.

§ 3.

Litterarum, qvibus hic Episcopus de misera sacerdotum viduarum sorte qvestus, Rescriptum 5 Junii 1750 ad conditionem earum emendandam spectans elicuit, supra pag. 319 mentionem fecimus. Annuas in Islandiam redux ecclesiarum visitationes per dioecesin Skalholtinam instituit, primum anno 1748 per toparchiam Mulensem, ex qvo itinere domum reversus epistolam monitoriam de catechisatione diligenter exercenda ad qvosdam parochos scripsit, postea A. 1749 per toparchiam Skaptafellensem, Strandensem ac Isafiordensem, tum 1750 per Arnesensem atqve Dalensem, deniqve 1751 per Gullbringensem, Myrensem, Borgarfiördensem atqve Snæfellnesensem.

§ 4.

Cum doctrina et ingenio medioeri præditus multisqve superioribus Episcopis inferior vulgo haberetur, a parochis nonnullis parvi æstimatus fuit, alii vero illius mansvetudinem, probitatem, benignitatem ac in munere obeundo diligentiam non potuerunt non magni facere. Cum omnibus pacem coluit, in qvotidiana conversatione fuit affabilis et humanus, amicis fidus, sed ultra posse officiosus; oeconomiæ parum deditus et pauper; statura procera et gracili, facie autem subfusca et parva [185]). Arti chirurgicæ operam dedisse videtur [186]). Uxorem habuit Margretbam Jacobi filiam, filios Thorkillum

---

184) Hinc apparere videtur, in *Esp. Árbæk.* vol. 9. p. 78, minus accurate dictum esse, hunc Episcopum studiis academicis operam dedisse.

185) Hæc e Chronico qvodam islandico manu scripto, qvod in Bibliotheca Universitatis Havniensis habetur, desumta sunt.

186) Moribundo enim Episcopo J. Vidalino venam incidisse fertur, cfr. *Esp. Árbæk.* Vol. 9. pag. 54. Ceterum cum de hujus Episcopi vita nil usqvam amplius memoriæ proditum invenerimus, non nisi hæc pauca eaqve hiulca hinc illinc colligere potuimus.

Officialem deinde Holensem et Gislium parochum Breidabolstadensem. Anno 1753 die 2 Januarii, cum per qvatuordecim dies plevrite vexatus ægrotasset, animam efflavit.

Cap. 2.

De Finno Johannæo

§. 1.

Finnus Johannæus natus est anno 1704 die 16 mensis Januarii in villa parochiali *Hitardal* intra toparchiam Myrensem sita, parentes habens Johannem Haldoræum, virum suæ ætatis doctissimum, qvi scholæ Skalholtanæ per qvadriennium Conrectoris, biennium Rectoris munus gesserat, deinde vero 44 annos parochus Hitardalensis, 36 annos toparchiæ Myrensis Præpositus ac his Officialis Skalholtensis fuerat, matrem Sigridam Biörni Stephanæi sacerdotis Grimsnesensis filiam. Sub institutione patris prima literarum fundamenta jecit, deindeqve scholam Skalholtensem freqventavit, unde decimum nonum ætatis annum agens dimissus biennium in domo patria transegit. Anno 1725 Havniam trajecit civiumqve academicorum albo inscriptus est. Anno seqvente alumnus Collegii Elersiani factus, biennio post Examen theologicum laudabiliter sustinuit. Cum autem in notissimo illo Havniæ incendio, qvo ingens ædificiorum numerus deflagravit, maximam librorum et vestimentorum partem amitteret, qvippe qvi in bibliotheca optimi sui patroni Arnæ Magnæi ab incendio vindicanda totus esset, anno seqvente (ɔ: 1729) in Islandiam reversus est et in domo patris studia sua continuavit. Patriæ restitutus in animo primum habuit, se ad scientiam juris applicare, deinde vero anno 1732, patruo Jona Haldoræo parocho Reikholtense defuncto, hanc præbendam, instigante potissimum patre, affectavit, votiqve compos factus, simul toparchiæ Borgarfiördensis Præpositus evasit.

§ 2.

Defuncto Episcopo Jona Arnæo 1743 jussu Præfecti Lafrentz (18 Febr. 1743), primum Officialem Dioeceseos Skalholtanæ egit, deinde anno 1745 cum Visitator ecclesiarum Generalis Ludovicus Harboe ex Islandia in Daniam reverteretur, deniqve 1753 post mortem Episcopi Olai Gislii; interea vero ad vacantem morte Haldori Brinjulvæi cathedram episcopalem Holanam capessendam a Rege (Litteris datis 11 Maii 1753)

Havniam arcessitus est, qvo ut ventum est, nuntioqve simul de morte Olai Gislii Episcopi Skalholtensis illuc perlato, in hujus locum a Rege substitutus fuit (8 Martii 1754), et ab Episcopo Mag. Hersleb die 28 mensis Aprilis 1754, secunda post festum paschale Dominica, sacris initiatus fuit.

§ 3.

Anno 1754 dum Havniæ commoratus est, a Rege Friderico 5to impetravit, ut 200 Coronatos danicos inter pauperrimos in dioecesi Skalholtana sacerdotes qvotannis distribuendos donaret, (vide supra pag. 315). In Islandiam reversus Skalholtum mox profectus est, unde Magno Gislii filio Præfecto constituto litteras Generalis Ecclesiarum Inspectionis Collegii misit, qvibus duo Toparchæ, Thorsteinus Magni et Brinjolvus Sigurdi jussi sunt cathedram episcopalem cum inventario omnibusqve illius bonis inspicere eaqve in justo statu aut cum æqva compensatione ab heredibus Episcopi Olai accipere et Finno Johannæo tradere, qvam qvoqve rem mense Junio (1754) duobus censoribus stipati perfecerunt; verum bona Episcopi relicta valorem inventarii neqvaqvam adæqvarunt, multas qvoqve res hoc nomine oblatas, cev inutiles Successor accipere recusavit, qvod cum Præfectus M. Gislii audiret, id ei valde displicuit, Toparchisqve antedictis imperavit, ut Skalholtum reverterentur novamqve Cathedræ inspectionem instituerent, qvam qvoqve ipse (d. 9 Sept. e. a.) freqventans non solum res prius oblatas, sed multo etiam plures in inviti Episcopi domum inferri jussit, e qvibus tamen omnibus inventarii pretium exigi non potuit. Hanc rem amplius Episcopus prius non commovit, qvam anno 1756, qvo (mense Decembri) vidua Episcopi Olai Gislii mortua est, tum vero a Præfecto petiit, ut hæreditas viduæ præconi subjiceretur, qvod tamen obtinere non valuit, sed taxatam recipere coactus est; attamen ex inventario et compensatione cathedræ 569 imperiales 30 sol. nondum soluti fuerunt.

§ 4.

Mox ut Cathedram ascendit, oeconomiæ scholasticæ diligenter prospicere cæpit, eumqve in finem ad præcipuos Toparchas litteras dedit, qvibus illos rogavit, ut hac in re se adjuvarent et tantam cibariorum copiam, qvantam oeconomia scholastica reqvirere videretur, coëmendam curarent, id vero responsi retulit, se suarumqve toparchiarum incolas alimentorum penuria ipsos laborare nec aliis victum suppeditare posse, qvare id consilii cepit, ut famulitium ad parvas undiqve portiones colligendas in omnes partes dimitteret, sacerdotibus amicisqve in auxilium vocatis; attamen impedire non po-

tuit, qvominus cathedra apud propolas danicos haud exiguum æs alienum contraheret. His fatigatus ad Prædecessoris sui exemplum Generales ecclesiarum Inspectores orare cæpit, ut oeconomiam scholasticam a cathedra episcopali sejungendam curarent, qvod etiam tandem obtinuit (cfr. supra Sect. 2. cap. 2 § 3). Rescripto Regio 6 Junii 1786 jussus est unacum Oeconomo Skalholtensi dimidiam singulorum vaccæ æqvamentorum Annis 1783—4 emortuorum jacturam duobus Coronatis danicis restituere.

§ 5.

Templorum inspectiones sedulo instituit [187]), reditus ecclesiasticos augeri curavit, clerum sibi subjectum zelo et auctoritate regebat, sacerdotesqve ad catechisationem diligenter instituendam et uberiorem Dei cognitionem promovendam hortatus est [188]), rem scholasticam instaurare et ad bonam frugem perducere adnixus est [189]), et, ut brevi præcidam, summa alacritate et severitate muneri episcopali gerendo invigilavit, illoqve Episcopo duæ tantum causæ ecclesiasticæ ad synodum Generalem pervenerunt.

§ 6.

Crebra annonæ gravitas et periculum inde ortum, ne reditus Cathedræ episcopalis identidem imminuerentur, patientiam illius valde exercuerunt. Circa annum 1754 rustici qvidam Grindavikenses et Krisevikenses in fundo Cathedræ habitantes solitum locarium pendere detrectarunt litterasqve ad Præfectum Magnum Gislii miserunt, qvibus se solvendo pares esse negarunt; ad qvæ Præfectus respondit, si prædiis illorum singularis qvidam casus grave detrimentum attulisset, rem primum ad Episcopum deferendam esse, si vero hac via nihil effici posset, Toparchæ prædia esse inspicienda et

---

187) Anno 1755 Mulensam et Skaptafellensem toparchiam visitavit; anno 1757 Rangarvallensem et Gullbringensem; 1758 Gullbringensem, Strandensem ac Dalensem; 1759 Myrensem ac Borgarfiördensem; 1761 Bardastrandensem ac Isafiordensem; 1768 Rangarvallensem, Skaptafellensem ac Gullbringensem; 1769 Gullbringensem et Kiosensem; 1770 Borgarfiördensem; 1771 Myrensem; et fortasse sæpius.

188) Cfr. supra Sect. 2. Cap. 1. § 35 p. 346.

189) Cum Cathedram episcopalem conscendit, disciplinam scholasticam valde laxam reperit, cujus præcipua causa mutua Rectorum discordia fuit, cum nonnulli scholæ alumni a Rectoris, alii a Conrectoris partibus starent, et qvamvis ille circa hoc tempus munus deponeret et hic illi in Rectoratu succederet, prioris discordiæ cineres diu fumare perseverarunt, ita ut sola Episcopi gravitas auctoritatem Rectoris vindicare posset; cfr. præterea supra Sect. 2. Cap. 2. § 16.

pro eorum conditione locarium æqve constituendum. Sed cum paullo post Præfectus moreretur, rustici hanc occasionem non prætermittendam rati, non ad Episcopum, sed ad Toparcham statim sese converterunt remqve judicio perseqvi cæperunt. Qva re comperta, Episcopus huic agendi rationi se opponens eam rusticis conditionem tulit, qvod si hæc prædia diutius tenere nollent, in alia migrarent, qvæ conditio, licet æqvitati legibusqve congrua, non admissa fuit, sed Toparcha precibus colonorum cedens prædia inspexit et ita taxavit, ut de locario haud parum derogaretur. Horum exemplum plures deinde coloni secuti sunt.

§ 7.

Anno 1760 cum rusticis qvibusdam et Reppagogis controversiam habuit, inde ortam, qvod decimas e pecore prædium *Brædratunga* in tractu *Biskupstungur* situm seqvente in sustentationem pauperum se prius soluturum negaverat, qvam dispensationis superiore anno factæ rationem reddidissent; qvod facere detrectarunt et Episcopum in jus vocarunt, cum vero dicam iis contrariam scripsisset, lis ita transacta est, ut ad judicium nunqvam perveniret. Similis biennio post inter eum atqve Pariatores disputatio orta est.

§ 8.

Qvamvis igitur Vir suæ ætatis in Islandia doctissimus studiis et lucubrationibus valde deditus esset, nunqvam tamen a cura rei pecuniariæ sive publicæ sive privatæ vacuus fuit nec illam damnum pati voluit, unde qvoqve haud mediocres opes prudentia et parcimonia congessit. Qvam vero exqvisitæ doctrinæ fuerit, non est qvod multis dicamus; cum in *Historia*, qvam conscripsit, *Islandiæ Ecclesiastica*, si vel nihil aliud memoriæ prodidisset, eruditionis monumentum haud facile interiturum ipse sibi constituerit, sed alia qvoqve scripsit, qvorum præcipua hic in margine subjiciemus[190].

---

190) 1. Historia doctrinæ catecheticæ in Dioecesi Skalholtina, Rambachi *monitis catecheticis* islandice versis præfixa. 2. Conspectus status ecclesiastici præsentis in Islandia. 3. Dissertatio de jure ecclesiastico Islandorum; qvam ipse in Hist. Isl. Eccles. Tom. 2. p. 152 citat. 4. Historia Monastica Islandiæ, qvæ in Hist. Eccles. Tom. 4to reperitur, et seorsim edita Havn. 1775 in 4to. 5. Vita Snorronis Sturlæi, in editione Snorronis Schöningiana ad caput Tomi 1mi, Havn. 1777. in fol. 6. Responsio apologetica ad Joh. Erici Epistolam de chronologia Gunnlaugs-Sagæ, ibid. 1780. 4. 7. Sciagraphia Horologii Islandici; impr. ad calcem Rímbeglæ Havn. 1780. 4. 8. De noctis præ die naturali prærogativa aut dubia aut nulla. Havn. 1782. 8, cura Commissionis Arnæmagnæanæ. 9. Symbolæ ad Giessingii *Jubillærere* (cfr. Vol. 2. p. 348). Præterea varia concinnavit, qvæ lucem publicam non

Rogatu Generalis Ecclesiarum Inspectionis Collegii adductus anno 1746 Hist. Isl. Ecclesiasticam antedictam concinnare cæpit, annoqve seqvente magnam primi tomi partem perfecerat, et qvotannis deinde, qvæ elaboravit, ad Collegium nuper dictum Havniam transmisit; ipsius vero operis editio anno demum 1772 inchoata est, qvo Tom. 1 lucem publicam vidit; Tom. 2. ibid. 1774; Tom, 3 ibid. 1775; denique Tom. 4 ibid. 1778 in 4to. Hoc potissimum opere adeo inclaruit, ut cum anno 1774 Principis Friderici et Sophiæ Friderichæ nuptiæ celebrarentur, et Rex Christianus 7 omnis generis Doctores creari juberet, hunc Episcopum solum nominaret, cui Doctoris Theologiæ dignitas offerretur; et sic illi omnium Islandorum primo titulus ille honorificus contigit. Havniæ literis studens gratiam virorum doctissimorum sibi conciliaverat, nominatim celeberrimi Gram et Arnæ Magnæi, cujus domum qvotidie freqventavit et ab ore ejus attentus sæpe pependit (cfr. Hist. Eccl. Isl. T. 3. p. 576); in theologia doctores habuit Confessionarium Regium Lintrup, Professorem Steinbuch, imprimis vero audiebat Professorem Kisbye, qvi eum ob eximios in literis profectus in deliciis habuit; nec minus deinde postqvam scriptis inclarescere cæpit, a coætaneis magni factus est, cujus Historiam Ecclesiasticam Luxdorph et Suhm propter subsidiorum copiam totamqve illius operis oeconomiam admodum laudarunt.

§ 9.

Anno 1734 in matrimonium duxit, Gudridam Gislii filiam ex optimis Islandiæ familiis oriundam, ex qva sex liberos procreavit, ɔ: duas filias, Margaretam et Ragnheidam, qvarum illa Jonæ Teiti filio Episcopo Holensi, hæc Magno Olavio Nomophylaci designato nupsit; filios qvatuor, Haldorum parochum Hitardalensem et toparchiæ Myrensis Præpositum, Jonam sacerdotem Hrunensem, Johannem, qvi patri in episcopatu successit, ac Steindorum toparchiæ Arnesensis Præfectum. Obiit anno 1789 die 23

viderunt, ex. c. a) *Um Kristinnrétt Islendínga* (De Jure christiano Islandorum). b) *um tíundargiörd islenzkra* (De Islandorum decimarum solutione; cujus utriusqve Scripti præcipua momenta in Hist. Isl. Ecclesiasticam recepta sunt) c) *Um leigukugyldi* (De pecore locato, cujus pars qvædam libro *Büalög* inserta est) d) Vitæ Sturlungorum et Haucadalensium. e) Anatome Bergthoriana, sive *um Bergþórs Statutu.* f) *Um Skattgjald Embættis- og Nefndarmanna á Islandi* (De vectigale publico munere ornatis meliorisqve notæ in Islandia viris solvendo). g) Scepticismus *eda um Odinn og timareikning Islendinga.* h) *Nafnabók Nya Testamentisins* (Nomenclatura Ni. Tti.) i) *Utlegging yfir vöndustu ord og greinir Nya Testamentisins* (Expositio difficillimorum Novi Testamenti vocabulorum atqve locorum, qvam ad finem non perduxerat).

Julii, 85 annos, sex menses totidemqve dies natus, cum plus qvam 57 annos Præpositi, sed 35 Episcopi munus gessisset, 121 pastores sacris initiasset, 25 Præpositos constituisset.

Cap. 3.

De Johanne Finnæo.

§ 1.

Patri in officio episcopali successit Johannes Finnæus (Hans Finsen) natus *Reikholti* anno 1739 die 8 Maii, qvi cum sub institutione patris literarum fundamenta fideliter posuisset, anno 1753 scholam Skalholtinam freqventare cæpit, unde post biennium dimissus, anno 1755 albo Studiosorum Havniensium inscriptus est. 1757 examen philologico-philosophicum cum laude absolvit et mox in Baccalaureum promotus est. Præter Gunnerum Communitatis Regiæ Præpositum, qvi deinde Episcopus Trundhemiæ evasit, doctores habuit Horrebow, Ziegenbalg, Kratzenstein, Schlegel atqve Kall, qvorum ductu philologiæ ac philosophiæ indefessam operam navavit et cum scientia rei herbariæ delectaretur, scholas qvoqve Ascanii et Holmii assiduo freqventavit. Anno 1758 ad parentes invisendos in Islandiam trajecit, sed mox eadem æstate ad studia continuanda Havniam rediit.

§ 2.

Anno seqvente *Kristinrétt Víkveria* sive jus Ecclesiasticum Vicensium versione latina doctisqve annotationibus locupletatum edidit, qvod opus tantum honoris illi peperit, ut anno seqvente ad solennia in memoriam absoluti in Daniam introducti dominii publica non solum præmia, qvæ jussu regio præstantissimo academicæ eruditionis specimini proposita erant, a Facultate Theologica illi adjudicarentur, verum in exteris ephemeridibus magna cum laude nominaretur, et Professor Janus Schelderup Sneedorph auctorem sibi ignotum arcesseret eiqve locum in Collegio Elersiano offeret, qvem qvoqve anno 1762 occupavit. Hujus deinde operis novam editionem Magister Beronius postea inter nobiles nomine de Biörenstierna receptus, instigante Consiliario Cancellariæ Professore Uppsaliensi Ihre, adornavit. Anno 1763 Examen theologicum laudabiliter absolvit et circa idem tempus curas posteriores in Jus Ecclesiasticum Vi-

censium, et paullo post earandem continuationem edidit, dissertationem historico-literariam de Speculo Regali (*Kóngs-Skuggsiá*) edidit, qvæ ipsi qvoqve libro triennio post præfixa publici denno juris facta est, et in ephemeridibus literariis Lipsiensibus valde laudata; pariter de conflagratione Heklæ 1766 tractatum danice conscriptum in lucem emisit, in lingvam deinde gallicam et germanicam translatum. His occupationibus literariis ita inclaruit, ut anno 1765 Collegii Elersiani Inspector constitueretur, parentesqve illi pueros bonis liter's imbuendos certatim traderent; in horum numero fuere Holm Regi a Consiliis Conferentiarum et Wohlert Regii a Consiliis Justitiæ, qvorum erga se benevolentiam grata semper memoria recoluit, qvorumqve ille nostro in Islandiam deinde reverso litteras ac munera misit; Anno 1766 cum nobilium qvorundam juvenum aulicorum Reginæ viduæ Sophiæ Magdalenæ apparentium informandorum curam in se suscepisset eumqve in finem Chr. Horrebow Regi a Consiliis Conferentiæ et Mathes. Professori peritiam suam disciplinæ mathematicæ probasset, nuntium de morte matris accepit et a patre litteras, qvibus eum rogavit, ut domum ad se rediret, cui mox paruit, et Havnia relicta, in Islandiam trajecit dieqve 16 Julii 1767 Skalholtum venit; ubi paucis diebus transactis, comperit, sibi pro enodatione qvæstionis in Historia superiore anno a Professoribus Havniensibus propositæ, præmia publica esse adjudicata[191]. Hac vice triennium pueris informandis, studioqve Antiqvitatum septentrionalium colendo in Islandia transegit, magnum qvoqve patri jam senescenti in multis officii partibus expediendis auxilium tulit, qvod ipsi etiam rerum eccles'asticarum munerisqve episcopalis notitiam conciliavit. Multa hoc temporis intervallo ad Antiqvitates spectantia litteris mandavit (ex. c. adversus Professorem Mallet de causis, cur literæ atqve scientiæ inde ab A. 1056 ad A. 1264 in Islandia maxime floruerint, tum etiam Lexicon Islandico-latinum concinnare aggressus, cujus modo primam partem ad finem perduxit. Societatis agriculturæ exercendæ in Islandia circa hoc tempus conditæ primarius auctor fuit, qva occasione epistolas conscripsit, qvibus probavit, emortuam jamdudum in Islandia agriculturam iterum renasci posse, qvæ ab amicorum aliqvo ex islandico in sermonem danicum translatæ et Havn. 1772 editæ sunt.

§ 3.

Anno 1770 a Comite Ottone Thott aliisqve patronis nova illi nec opinanti

---

191) Qværebatur autem utrum Arnefastus Episcopus Arbusiensis Christophorum Daniæ Regem in sacra cœna veneno occidisset? qvod factum esse negavit.

honoris via aperta fuit, si Havniam rediret Antiqvitatibusqve illustrandis operam navare vellet; qva re adductus eodem anno sub hyemem iter Havniam suscepit, cum vero subinde Struensii ministerium Daniam ita concuteret, ut multi e summis honoribus dejicerentur et Comes Thott munere privatus in prædium suum rure positum migraret, in patriam mox reverti coactus fuisset, nisi Episcopus Harboe ei subvenisset virorumqve celeberrimorum Luxdorphii et Suhmii gratiam illi conciliasset, qvorum hic ei *Islands landnámabók* ɔ: librum originum Islandiæ versione latina et indicibus illustrandum tradidit, qvem deinde sumtibus suis Havniæ 1774 excudi curavit; tum qvoqve Generalis Ecclesiarum Inspectionis Collegii rogatu adductus Historiam Islandiæ Ecclesiasticam a patre conscriptam prelo parare cæpit; qvod munus ita absolvit, ut Historiam multis locupletaret, qvæ partim e bibliotheca Arnæmagnæana eruit, partim in tabulario Cancellariæ danicæ, partim in Holmiano antiqvitatum tabulario deprehendit. Anno enim 1772 Kofodus Anker Regi a Consiliis Conferentiarum ad antiqvarum legum danicarum Codices inspiciendos Holmiam et Uppsaliam jussu regio profecturus, Johannem Finnæum comitem et Amanuensem sibi adscivit, cui, præter fructus qvos e colloqviis cum viro doctissimo qvotidianis percepit, varia qvoqve ad historiam veterum Septentrionalium illustrandam spectantia, de qvibus jamdudum conclamatum erat, invenire contigit et inter ea Heidarvíga Sagam, unum ex antiqvissimis Islandorum scriptis, qvæ omnino deperdita esse credebatur; horum pleraqve partim in Suhmii *Danske critiske Historie*, partim in Langebekii *Scriptor. Rer. Dan. medii ævi*, partim deniqve, ut nuper monuimus, in F. Johannæi Hist. Isl. Ecclesiastica publici juris facta sunt. In hoc etiam itinere variis in Svecia viris doctis innotuit, qvibuscum deinde litteras commutavit. Eodem anno cum Rex Daniæ sex viros antiqvitatum septentrionalium peritissimos Commissionem perpetuam efficere juberet, qvi codicibus antiqvitates patriæ illustrantibus in lucem publicam emittendis testamentum Professoris Arnæ Magnæi exseqverentur, ab iis Finnæus mox electus est, qvi sub ipsorum auspicio huic rei operam navaret, cui qvoqve tam diligenter incubuit, ut Rex, intercedente Commissione, salario primum constituto per biennium ducentos imperiales adderet. — In domos illustrissimorum Havniæ virorum liber illi aditus patuit ɔ: Hielmstiernii Regi a Consiliis Interioribus, Klevenfeldi Consiliarii Conferentiarum, Ovii Höegh Guldbergi Regi a Cons. Int., Mölmanni Regi a Canc. Status, maxime vero Langebekii, Schöningii, Kofodi Ankeri, Ericii, Suhmii, Luxdorphii atqve Comitis Thott.

§ 4.

Anno 1775 cum frater ejus natu maximus Præpositus Haldorus Finnæus præbendam *Hitardal* nancisceretur, (anno eodem die 13 Maii) pastor cathedralis a patre vocatus est, qvam conditionem, etsi sæpius deprecatus fuisset, liberqve jam ad majores honores aditus illi pateret, attamen, ut patri in munere obeundo opem ferret, mox paruit et Confirmationem vocationis regiam d. 13 Oct. eod a. datam nactus est, qva Rex eum qvoqve Officialem dioecesis Skalholtinæ constituit, eiqve exspectationem præbendæ Oddensis aut Stadastadensis qvam primum alterutra legitime vacaret, simul dedit, hac tamen lege, ut aliqvantisper Havniæ occupationes, qvibus vacaverat, perseqveretur. Anno 1776 die 22 Martii, venia Regis impetrata, ab Episcopo Harboe muneri sacerdotali initiatus est, annoqve seqvente die 12 Martii patri in munere episcopali cum successione adjunctus, d. 11 Maii ab Harboe Episcopus inauguratus fuit.

§ 5.

Mox ut Episcopus evasit, litteris supplicibus a Rege impetravit, ut inter egenas in dioecesi Skalholtina sacerdotum viduas ducentorum imperialium annua pensio distribueretur (cfr. supra p. 320), deindeqve in Islandiam reversus haud exiguam oneris patri impositi partem in se devolvi passus est, imprimis qvæ singularem laborem exigerent; ideoqve ad visitandas ecclesias per [toparchiam Arnesensem anno 1778 iter primum suscepit deindeqve hæc itinera per universam dioecesin Skalholtinam sæpius instituit, aliaqve socia cum patre opera muneris officia absolvit, donec hic senio decrepitus anno tandem 1785 onus deponeret, ex qvo indivisa dioecesis gubernatio ad eum transiit. Qvanta alacritate dignitatem episcopalem juraqve Cleri vindicare conatus sit, supra passim monitum est (cfr. pag. 284, 287, 291, 292, 293, 298), nec minore cura atqve vigilantia ecclesiam sibi concreditam moderatus est, omnes enim in id nervos intendit, ut uberior veri boniqve cognitio inter populares qvam maxime promoveretur; e conditoribus societatis, qvæ sibi hanc metam proposuit, unus fuit (cfr. supra p. 340), et, ut in omni literarum genere doctissimus fuit, sic etiam ipse scriptis veritatis lucem per Islandiam diffundere studebat, qvod, cum stylo succincto simplici ac plano uteretur, singulari qvadam dexteritate ad captum vulgi descendere sciret et ad antiqva qvævis mutanda lento gradu accedere videretur, ei bene successit. Lingvarum, Historiæ atqve Antiqvitatum post theologiam peritissimus, doctorqve juventutis optimus fuit; qvanta

autem hujus Viri doctrina ingeniiqve dexteritas fuit, tanta qvoqve erat morum castitas, veritatis amor, modestia, humanitas, qvæ virtutes cum gravitate in munere gerendo conjunctæ eum omnibus honoratum et carum reddiderunt. Qvemadmodum domi virtutis doctrinæqve singulari laude floruit, sic etiam foris et in Dania et apud alias gentes exteras, ubi compluribus scientiarum societatibus adscriptus fuit et cum viris doctissimis litterarum commercium exercuit [192]. Cum Princeps Fridericus regni heres anno 1790 die 31 Julii nuptias cum Maria Sophia Friderica Caroli Landgravii Hassiani filia celebraret, in eorum numero fuit, qvi jussu regio Doctores theologiæ creati sunt [193].

---

192) Qvanta apud Principem hereditarium Fridericum gratia polluerit, e seqvente Epistola Cancellariæ Regiæ apparet: P. M. Forsaavidt den med Succession adjungerede Biskop i Skalholt Stift paa Island Hr. Hans Finsen udi hosfölgende Memorial anholder om no gen Forbedring i den Biskops-Embedet tillagte Lön, i det mindste indtil Jordegodset ved samme igjen er kommen istand, skulde man ikke undlade Ansögningen paa det Bedste at recommendere til det Kongelige Finants Collegii behagelige Forsorg. hvorom *Hans Kongelige Höihed Prinds Friderich* ellers ved naadigst Skrivelse til Cancelliet saaledes har udladt sig: *Biskop Finsen er saa retskaffen en Mand, og hans Ansögning saa billig, at den fortiener al mulig Understöttelse.* Canc. d. 24 Maii 1777.

193) Catalogum operum ejus hic sistimus: 1) Norvegiæ jus ecclesiasticum, qvod Vicensium sive; priscum vulgo vocant, versione latina et notis auctum. Diss. 1—2. Havn. 1759—60 in 4to et Curæ posteriores (bipartitæ), ibid. 1762 et 1765. Diss. historico litteraria de Speculo Regali, ibid. 1766 in 8vo (deinde ipsi libro inserta Soræ 1768 in 4to). 3) *Efterretninger om Tildragelserne ved Bierget Hekla i Aaret 1766,* Kbhvn 1767 in 8. 4) *Breve om Agerdyrkningens Mulighed i Island,* ibid. 1772. 8. 5) *Islands Landnámabók* ɔ: liber originum Islandiæ versione latina et indicibus illustratus, ibid. 1774 in 4to, 5) *Qvöldvöknr* (vigiliæ vespertinæ) Vol. 1—2. Leirargardis 1794—96. 6) Historia Resurrectionis Christi, præfixa psalterio Præpositi Christ. Johannæi vulgo *Sigurljód*, ibid. 1796. 7) *Um Sandatilskipun Færeyinga* germanice vertit, 1760, 8) *In Ritum hins konungl. isl. lærd. l. Fél.* illi debentur: a) *um brennisteins nám og kaupverdslun á Islandi,* Vol. 4, p. 1—48. b) *Prestatal i Skálholts Stipti árid 1789;* Vol. 11 p. 1—106. c) *Manntals Töblur yfir sumanvigda, fermda fædda og dauda i Skálholts stipti árid 1789,* ibid et Vol. 14. p. 30—226; d) *Um barnadauda á Islandi, et um mannfækkun af hallærum* ibid. 9) Fragmentum vitæ Regis Magni Haconi filii. Havn. 1784. 10) In Langebechii Scriptor. Rer. Dan. Tom. 2. p. 177 Annalium islandicorum insertorum versionem latinam concinnavit, et notas ad Necrologium Islando-Norvegicum, ibid p. 503. 11) Annotationes ad Hungurvakam, et Indices veterum vocabulorum in *Kristnisaga* et *Gunnlangssaga* occurrentium concinnavit. 12) Censuram versionis danicæ Codicis Magnæani, *Jónsbok* vulgo dicti, qvam Egillus Thorballi verbi divini præco apud Grönlandos confecerat, cfr. L. Eft. 1765 Nr. 18 et 30. elaboravit. 13) Epistolam ad Episcopum Balle, qvam Möller ad calcem Vitæ Balle publici juris fecit.

§ 6.

Conjugium bis iniit, primum cum Thorunna Olai filia anno 1780 d. 28 Junii, ex qva duos filios suscepit, qvi in tenera ætate occubuerunt; alterum 1789 d. 16 Septemb. cum Valgerda Jonæ filia, ex qva duos etiam filios totidemqve filias procreavit. Plevritide sæpius tentatus fuit, primum qvippe Havniæ 1762, deinde Skalholti 1767, tum 1780, deniqve anno 1796, qvo anno d. 4 Aug. svaviter obdormiit, cum vixisset annos 57, tres menses totidemqve dies, sed ante viginti annos pastoris præpositiqve munus suscepisset, Episcopus autem fuisset 19 annos et tres menses, et præter alia officii munia 82 ministerii candidatos sacris initiasset.

Sectio 5.

De Episcopis Holensibus.

Cap. 1.

De Haldoro Brynjulvi filio.

§ 1.

Natus est Haldorus Brynjulvæns Anno 1692 die 15 Apr. in prædio *Saurum* intra dioecesin Skalholtinam sito, patre Brynjulvo Dicasterii generalis Assessore Asmundi Eyolvæi Breidabolstadensis toparchiæqve Snæfellnesensis Præpositi filio, matre Vilborga sacerdotis Arnæ Clauii parochi Vestmanneyensis filia; puer scholam Holanam freqventavit, indeqve dimissus A. 1715 civibus Academiæ Havniensis adscriptus fuit; anno autem seqvente præbendam Utskaalensem nactus est, qvam deinde A. 1736 cum paræcia Stadastadensi commutavit bienniogve post toparchiæ Snæfellnesensis Præpositus evasit.

§ 2.

Vacantem post obitum Steini Jonæi cathedram episcopalem Holanam petiturus Haldorus A. 1740 Havniam trajecit, ubi ei competitor obvenit parochus Bergstadensis toparchiæqve Hunavatnensis Præpositus Biörnus Magni filius, Episcopi Jonæ Vigfusæi ex filia nepos [194]), qvorum utriqve cum mandatum esset, ut libros e sermone danico, in lingvam islandicam vertendis eruditionis suæ specimina exhiberent, Haldorus librum Ἀληθεια κατ᾽ ἐυσεβειαν sive Explicationem Catechismi ab Erico Pontoppidano Acad. Havn. Procancellario adornatam (cfr. supra p. 346), Biörnius vero Joh. Windekildi,

194) Natus est Espiholi A. 1701 d. 21 Dec. primaqve sub institutione Jonæ Sæmundæi parochi Mödrufellensis literarum fundamenta jecit, deinde vero scholam Holanam freqventavit et 21 annos natus inde dimissus paullo post Havniam profectus est, ubi biennium musis militavit, A. 1726 parochus Bergstadensis, 1732 Præpositus toparchiæ Hunavatnensis evasit, 1742 præbendam Grenjadarstadensem nactus est, sed 1766 obiit.

Paterfamilias Christianus civitate islandica donavit; qvæ versiones anno seqvente in lucem publicam Havniæ emissæ sunt. Attamen hac vice neuter voti compos factus est, jam enim Ludovicus Harboe Generalis Ecclesiarum Visitator ad res ecclesiasticas et scholasticas instaurandas in Islandiam missus fuit (cfr. supra Sect. 3. Cap. 2. § 1), qvapropter re infecta seqvente æstate in patriam redierunt.

§ 3.

Cum Stephanus Einari pastor Laufaasensis toparchiæqve Thingeyensis Præpositus oblatum sibi episcopatum Holanum abnueret (cfr. supra Sect. 2. Cap. 3. § 2 et Sect. 4. Cap. 1. § 2), Ludovicus Harboe Præpositum Haldorum Brynjulvæum huic muneri capessendo aptissimum nominavit, qvi jussu regio Havniam profectus codicillos officii d. 18 Martii 1746 datos accepit et d. 25 ejusd. mens. unacum Ludovico Harboe ab Episcopo Hersleb inauguratus est [195].

§ 4.

In patriam redux sedem Episcopalem templumqve cathedrale in mense Octobri 1746 a Skulio Magni filio, qvi reditus cathedræ Holanæ inde ab anno 1741 administraverat (cfr. supra p. 360—61) per Toparchas Biarnium Haldori et Gudnium Sigurdi jussu regio (17 Junii 1746) accepit, de qvibus tum qvidem partes amice transegisse videntur ut et de bonis cathedralibus, qvæ discedens accipienti ad tenorem Indicis anno 1741 confecti constituta erogavit; sed anno seqvente Episcopus litteris ad Generales Ecclesiarum Inspectores datis de injuria sibi a Qvæstore Magnæo illata qvestus est, cum in inventario tradendo bona fide non egisset, sed ejus loco ferrum omnino inutile sibi obtrusisset, qvi, re ad Regem delata, Rescriptum 11 Maii 1748 elicuerunt, qvo Magnæus 500 imperiales Episcopo restituere jussus est [196]), qvod cum supplicibus litteris ad

195) cfr. Epist. Cancell. ad Episcop. Hersleb 10 Mart. 1746.

196) Rescriptum ita audit: Da Vi ere komne i Erfaring, at den Tid Holum Bispestol ved tvende dertil alternaadigst forordnede Betientere er leveret fra Dig, som dens forhen beskikkede Administrator, til Os Elskelig Hr Haldor Brinjolfsen, Superintendent over bemeldte Holum Stift, skal dens Inventarium efter dens egen Angivelse, og Os Elskelig Hr. Ludvig Harboe Biskop over Siællands Stift derpaa grundede Relation have bestaaet af 772½ Rdlr. for afdöde Qvilder, men at Du istedenfor samme Summe har allene ud betalt 110 Rdlr i Penge og i gammelt, tildeels ustemplet Sölv 120 Rbd. 5 Mk.; men for de övrige 541 Rbd. 4 Mk. skal Du have paanödt Biskoppen 400 Pd. unyttig Jern, som Du dog selv tilforn havde kiendt udygtig, gamle udslæbede Heste, ubrugelig Tömmer,

Regem redditis facere detrectaret [197]), Rex rogatu Episcopi commotus Satrapam Is-

og andre saadanne Ting. Da som Du ved saadan Omgang haver foraarsaget, at Biskoppen Hr Haldór Brinjolfson ei i den foreskrevne Tid har kunnet foretage den allernaadigst anbefalede Skolens Bygning og ikke heller i sin Tid kan svare til de 772½ Rbd., som Bispestolens faststaaende Inventarium, Saa er hermed Vores alvorlige allerhöieste Villie og Befaling, at Du ufortövet leverer de udi bemeldte Inventarii Penge feilende 500 Rbd. til Biskop Brinjolfsen og derfor indsender hans Beviis med de i dette Aar tilbagekommende Skibe, medmindre Du vil vente, at din herudinden brugte Omgang lovligen vorder undersögt og paadömt til vedhörlig Straf og Uudgjeldelse; derefter Du Dig allerunderdanigst haver at rette, og indberettes Os ellers af Dig, at Du denne Vores allernaadigste Ordre haver bekommet og samme stricte og med allerunderdanigst Hörsommelighed efterlevet. Befalendes Dig Gud!

Skrevet paa Vort Slot Fredensborg den 11te Maii Anno 1748.

under Vor Kongel. Haand og Signet

Friderich R.

197) Stormægtigste Monarch!

Allernaadigste Arve Konge og Herre!

Eftersom jeg den 7de hujus allerunderdanigst haver erholdt Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Befaling af 11te Maii indeværende Aar, at jeg som forværende beskikket Holum Bispestoels Administrator ufortövet skal udlevere til Superintendenten over samme Stift Hr. Haldor Brinjolfsen 500 Rbd. som udi Bispestolens Inventarii Udlevering i Særdeleshed afdöde Qvilders Afbetaling skulde feile, hvilket af velbemeldte Biskop Brinjolfsen ugrundet og uden al Föje maae være for Eders Kongelige Maiestæt andraget, og jeg umueligen allerunderdanigst kan efterleve, formedelst fölgende Omstændigheder, hvorom underdanigst forhaabes at kunne erholde min foresatte Övrigheds Erklæringer. 1) Er Sagen ikke allene mig selv, men endogsaa Deres Kongelige Majestæts höye Interesse paarörende, eftersom Bispestolen er imodtaget, administeret og udleveret for Deres Kongel. Majestæts Regning, og saaledes vil hensigte, naar det ellers, efter Biskoppens Foregivende skulde procederes, til höistbemeldte Interesses Skade. 2) I den Dyrtid saavel af Föde som den grasserende Svaghed, der overströmmede Island udi Biskop Mag. Biörn Thorlevsens Tider, ere de anmeldte Qvilder paa Jordegodset fra 1698 til 1711 uddöde og have aldrig siden igien kunnet indsættes, hvorudover de ere af hans Stervboe betalte til Biskop Steen Johnsen med Jordegods og andre Lösöre og kan umueligen af de den Tid forrettede Acter erfares, at for deres Afbetaling 1 Al. i rede Penge er udleveret. 3) Acterne af dato 1741 eg 1742, som fra mig allerede til Deres Maiestæts Höilovlige Cammer-Collegium, hvis Gienparter ere udi Biskoppens Hænder, ere insinuerede, og ifölge Höikongelig Befaling forrettede af 3de Sysselmænd, udi daværende General Kirke Visitator Hr. Biskop Harboes Overværelse ved min Administrations Tiltrædelse til Bispestolen, udvise klarligen, at slet ingen rede Penge, saanær som 10 Rbd., fölge eller bör fölge med Holum Bispestoel som Inventarium, og langt mindre ere nogle Penge in natura til mig leverede, men allene for manqverende Inventarium, uddöde Qvilder og bröstfældige

landiæ Henricum Ocksen Rescripto 15 Maii 1750[198]) duumviros ad hanc rem ulterius cognoscendam et diiudicandam eligere jussit, qvi Nomophylaci Magno Gislii et

Bygningers Aahod, af sal. Biskop Steen Johnsens fattige Stervboe, endeel Jordegods og adskillige Lösöre efter Landets Maade og Leilighed, hvorudover den Capital af 772½ Rdlr. for uddöde Lejeqvilder, forstaaes at være bestaaende af Jordegods og Lösöre, der, naar det skulde paagielde og blev befalet til rede Penge let kan anvendes. Og anderledes veed jeg det ikke af mig, hverken til Biskop Harboe, eller til Biskop Brinjolfsen at være angivet. 4) Haver Biskop Brinjolfsen ved sin Tiltrædelse til Bispestolen udvirket Kongelig allernaadigst Befaling af 17 Junii 1746 til Sysselmand Biarne Haldorsen og Laugsagner Gudne Sivertsen at udtage Bispestolen af mig og til sig overlevere, hvilket ved en Act i Octobri samme Aar allerunderdanigst er efterlevet og derudi iudfört alt hvis jeg for Bispestolens Bröstfældigheder, Inventarium og meerbemeldte Qvilder til dem leverede, med en fuldstændig Qvittering uden nogen Protest af Biskoppen, hvilken Act af ham selv som vedkommende undertegnet og forseglet til Höistbemeldte Cammer-Collegium er indsendt, tilligemed en af de alleruaadigst forordnede Betientere mig meddeelt Generalqvittering for Bispestolen og dens Tilhörendes Udlevering. 5) Af meerbemeldte Act ved Bispestolens Udlevering erfares, at Hr. Biskop Brinjolfsen til sin egen uforbigængelig Tieneste haver imodtaget allene Fisketal og Fisketals Vahrer, der altid renderer her i Landet og imod rede contante Penge til 947 Rdlr., samt Jordegods og Lejeqvilder, som aarlig importerer 32 Rdlr. med billigste Vurdering, ansat for 493 Rbd. — giör 1440 Rd., hvilken Summa langt overgaaer meerbemeldte 500 Rd. og Biskoppen vel haver udi sit allerunderdanigste Andragende forbigaaet, langt mindre observeret, at til Aaboedens Afbetaling er ikke til ham flere Heste leverede, end jeg ved min Tiltrædelse havde imodtaget og ere i Henseende til Skolens Oeconomie ganske umistelige, saavelsom de övrige Meubler og Boeskab, som i Acterne specificeres, kan ikke heller efter saa lang Tid fra ham igien ubeskadiget leveres. 6) Angaaende de 400 Pd. unyttig Jern, der var af selvsamme Sort, som hele Landets Indbyggere det Aar nödtes til at være fornöjede med, da haver jeg dog strax in Martio 1747 tilbudt Biskoppen rede Penge for Jernets Værdie imod dets Tilbageleverance, hvortil han ikke har villet beqvemme sig, men forbrugt det og til sin egen Tieneste ladet consumere, og det er udisputeerligt, at det af mig leverte, men af Biskoppen saaledes foregivne ubrugelige Tömmer, er ikke allene got og vel brugeligt, men endogsaa til den allernaadigst anbefalede Skolens Bygning meget tieuligt, naar Biskoppen det ikkun dertil behagede at forbruge. Saa supplicceres herved allerunderdanigst til Deres Kongelige Majestæt, at jeg for min Person kunde herudinden allernaadigst pardoneres, samt som Deres Kongelige Majestæts beskikket Administrator over Holum Bispedömme fra denne Biskop Brinjolfsens ubillige og fingerede Prætension fritages, paa det at Deres Majestæts höie Interesse herved ingen Skade skulde tilföies. etc.

Ökrum udi Skagefiords Syssel den 30te Augusti 1748.

198) Fridericus Qvintus.

V. S. B. T. Af indkomne Forestilling fra Os Elskelige Vores tilforordnede udi General

Biörno Marci filio Nomophylaci designato eam provinciam demandavit. Hi in Comitiis Generalibus anno seqvente d. 21 Julii sententiam Episcopo parum faventem tule-

Kirke Inspections Collegio er Os allerunderdanigst bleven refereret, hvorledes Biskoppen over Holum Stift paa Vort Land Island Os Elskelig Haldor Brinjolfsen, da Bispestolens Inventarium ved tvende Vore dertil committerede, var bleven ham overleveret, bar strax for bemeldte Collegio anmeldt sig med Klager over, at udi bemeldte Inventario fandtes anseelig Mangel, saaat istedenfor 257½ Qvilder, som efterhaanden vare uddöde, ved Bispestolen skulle findes deres Værdie, der ere anslaaet i Penge 772½ Rigsdaler, ham at samme Penge ei var tilstillet mere end omtrent et par Hundrede Rigsdaler, uden at han vidste, hvor det övrige var bleven af, desligeste at ham var bleven leveret endeel uduelig Jern, Tömmer og andet deslige istedenfor got og brugeligt. Forunden at ham ei var leveret 12 Sölvskeer af een Sort, som opvejede 29 Lod, men derimod 6 ulige, der ikkun vejede 19 Lod 2¼ Qvintin, og at dermed alle fattedes en Sölvskaal paa 21 Lod 1 Qvintin, en puklet Kande paa 24 Lod, et Krus med Sölvlaag til 9 Lod, og Bæger omtrent af 7 Lod, saaat der især skulle fattes 112 Lod 3 Qvintin Sölv, beregnet udi Penge 56 Rd. 2 Mk. 4 Sk. Udi hvilken Anledning bemeldte Vores General Kirke Inspectores skal herom have tilskrevet saavel Os Elskelig Johan Christian Pingel Amtmand paa bemeldte Island, som og Bispestolens forrige Administrator, Sysselmand Skule Magnusen, som skal have givet til Svar, at Biskoppen havde faaet hvad han skulde have, havde og selv derfor qvitteret. Men at Biskoppen efterat sligt ham var blevet tilmeldet, derimod atter har protesteret og nægtet nogen Tid at have givet sin Qvittering derfor, men alene med flere andre at have underskrevet Afleverings Acten, som Vedkommende til Vitterlighed, desaarsag for bemeldte Vores General Kirke Inspectores allerunderdanigst have indstillet, om ikke denne Sag, som saaledes efter trende Aars Correspondence ei har været at afgiöre, maatte foretages for en paa Stedet allernaadigst anbefalende Commission, som Sagen kunde undersöge og udföre Parternes Paastand. Thi er, efter saadan herom allerunderdanigst Forstilling, hermed Vores allernaadigste Befaling, at Du udi Vores Navn beskikker tvende upartiske Mænd af Vore Betientere paa Landet, for hvilke Biskoppen Haldor Brinjolfsen, Sysselmand Skule Magnusen, som Bispestolens forrige Administrator og de tvende Personer, som til Biskoppen have afleveret Holum Bispestols Inventarium, nemlig Sysselmand Biarne Haldorsen og Laugsagneren Gudne Sivertsen, skulle möde, Biskoppen for at anbringe sine havende Besværinger om den ved Bispestolens Tiltrædelse forefundne Mangel, og de andre at svare til hans Paastand og til deres Forretningers lovlige Fuldbyrdelse, hvorover de bemeldte committerede, efter Sagens befindende Omstændigheder have at forfatte deres allerunderdanigste Eragtning efter Lands Lov og Ret, og Os samme næst tilstundende Aar at oversende til nærmere allernaadigste Resolution; Derefter Du Dig allernaadigt kandst vide at rette og til denne Vores allernaadigste Villies Efterlevelse strax foruöden Anstalt at lade feje. Befalendes Dig Gud.

Skrevet paa Vort Slot Fredensborg den 15de Maii 1750.

Under vor Kongelige Haand og Signet Frederik R.

Holstein.

runt, id enim modo evincere potuit, ut nonnullorum armentorum ad cathedram episcopalem pertinentium proventus resarcirentur, cætera vero, cum novam cathedræ ejusqve bonorum inspectionem a Præfecto prius non expetivisset, remittere coactus est.

§ 5.

Cathedram episcopalem, templum scholamqve ruinosa accepit, qvorum instaurationem materiæ huic usui destinatæ vilitas impediit; visitationes ecclesiarum diligenter instituit, typographeum haud desidiose usurpavit (cfr. supra p. 333 Nota 67), usibusqve scholæ satis bene consuluit, si annum 1748 exceperis, qvo alumni d. 24 Februarii propter alimentorum inopiam dimissi sunt, nisi 4 aut 5, qvi ob itineris longitudinem domum redire non potuerunt.

§ 6.

Statura fuit mediocri et justa membrisqve decentibus, ingenio acri et ad discendum literas apto, liberalis, orator, facundus, sed, ut qvibusdam videtur, nimiam artem sapiens. Ex occupationibus ejus literariis hæ publicam lucem viderunt: 1) Brevis in Arithmeticam Introductio secundum E Hattonis Arithmeticam, island. Holis 1746. 2) *Pontoppidans Catechismi Forklaring* isl. versa ed. Havn. 1741 (cfr. supra § 2). 3) Petri Molinæi Canon. Cantuariensis et aulæ Regiæ Anglicanæ Ecclesiastis, Tractatus de præparatione ad s. Cænam, in vernaculam transl. ed. Holis 1747. 4) Veterem psalmorum collectionem odis Kingovianis auctam a Stephano Olavio versis edidit Hol. 1751, aliamqve collectionem hymnorum et carminum sacri argumenti bipartitam, adjectis aliqvot carminibus Hallgrimi Petræi, inter qvæ carmen *Aldarháttur*, genium superiorum et recentiorum seculorum ob oculos ponens, Hol. 1748 (cfr. supra p. 333 Nota 67).

§ 7.

Anno 1752 Episcopus Haldorus Bryniolvæus, postqvam Biarnius Haldoræus

Til Stiftbefalingsmand Henderich Ocksen ang. udi Hans Majestæts Navn at beskikke tvende upartiske Mænd af Betienterne paa Island, som kan foretage sig en Sag imellem Biskop Haldor Brinjolfsen paa den eene og Bispestolens forrige Administrator Sysselmand Schule Magnussen med flere paa den anden Side, angaaende nogle Penge og endeel Inventarium, som Biskop Briujolfsen ved Bispestolens Modtagelse ikke skal have bekommet, og derudi efter Sagens Omstændigheder og Lands Lov og Ret at forfatte deres Eragtning, som de udi næsttilstundende Aar til Hans Maiestæts nærmere allernaadigste Resolution har at oversende.

Toparcha Hunavatnensis oeconomiam scholasticam Jonas autem Magnæus toparchiæ Skagafiordensis præpositus jussu Præfecti M. Gislii filii (21 Sept. eod. a.) munera episcopalia in se susceperant, Havniam iter instituit, medelam anginæ, qva laborabat, comparaturus, sed in itinere d. 28 Octob. e. a. mortuus est. Uxorem habuit Thoram Præpositi Biörnii Thorlacii, parochi Gardensis filiam, ex qva sex filias et qvatuor filios procreavit[199]).

Cap. 2.

De Gislio Magni filio.

§ 1.

Natus est anno 1712 die 12 Septembris Grenjadarstadi, villa parochiali intra toparchiam Islandiæ Thingeyensem sita, patre Magno Marci filio, pastore loci, qvi antea per sexennium (1702—1708) scholæ Skalholtinæ ephoriam gesserat, matre Gudruna Oddi filia. Matrem puer amisit, prima vero literarum fundamenta apud patrem jecit, qvi cum deinde Præposito Thorleifo Skaptii filio Ecclesiæ Mulensis Antistiti, doctrina et informandi sollertia perqvam conspicuo (cfr. supra Sect. 2. Cap. 3. § 2) ulterius instituendum tradidit. Ab eo post aliqvot annos rude donatus, majoris in literis maturitatis acqvirendæ causa A. 1731 Academiam Havniensem adiit alboqve civium Academicorum inscriptus, instigante patre, ad theologiæ studium se applicuit, Professoresqve theologiæ imprimis Steenbuch et Wöldike, diligenter audiit. Cum deinde post biennium Examen theologicum sustinuisset, A. 1734 in patriam reversus est, acceptoqve de morte patris nuntio Grenjardastadum se contulit, ubi concesso hæredibus anno gratiæ transacto, cathedram pastoralem atqve templum successori patris Theodoro Gudmundi filio tradidit, ipse vero A. 1736 tempore vernali ad affinem Sigurdum Einari amitamqve Christinam Marci filiam, in prædio *Geitaskard* intra toparchiam Hunavatnensem sito habitantes, se contulit, veniaqve Regis impetrata, In-

---

199) ɔ: Jorunnam, Vilborgam, Groam, Elinam, Margretham ac Thrudam, Snæbiörnum, Brynjolvum, Paulum et *Biörnum.*

gibiargam Sigurdi filiam consangvinitate sibi junctam in matrimonium duxit, ex qva sex liberos suscepit, qvorum tres in tenera juventute occubuernut, reliqvi autem fuerunt, Magnus toparchiæ Hunavatnensis Præfectus, Oddus sacerdos Miklabæensis, atqve Christina qvæ Mag. Halfdano Einari scholæ Holanæ Rectori nupsit.

§ 2.

Cum Jonas Thorkilli filius anno 1736 deposito munere ad exteros abiret, Gislius Magnæus ab Episcopo Mag. Jona Arnæo ei in Rectoratu scholæ Skalholtinæ suffectus fuit (cfr. supra Sect. 2, Cap. 2 § 15 p. 373), qvam provinciam usqve in annum 1746 felici successu obiit, tune autem ad sacerdotium in paræcia Stadastadensi et mox ad inspectionem Ecclesiarum in provincia Snæfellsnesensi sitarum promotus est. Acceptis regiis officii codicillis (d. 3 Junii 1746 datis), ab Officiali Finno Johannæo Dominica 18va post festum Trinitatis muneri sacerdotali initiatus est, eademqve æstate Stadastadum se contulit, sed anno demum seqvente (1747) uxorem, liberos ac rem familiarem Haukadalo, ubi antea habitaverat, ad se arcessivit; Templum Stadastadense cathedramqve pastoralem, qvæ ruinosa acceperat, a fundamentis adeo firmiter exstrui curavit, ut ad nostra usqve tempora haud pauca illius laboris vestigia permanserint, magnaqve officiis suis fama præfuit.

§ 3.

Defuncto A. 1752 Haldoro Brynjulvi filio Episcopo Holano, Finnus Johannæus, jussu regio, cum haud dubie in finem, ut Haldoro succederet (vide supra Sect. 4, Cap. 2, § 2) Havniam iter suscepit; at cum Olaus Gislii Episcopus Skalholtensis ineunte anno 1753 e vita decederet (supra Sect. 4, Cap. 1, § 4) in ejus locum Johannæus substitutus fuit; Gislius vero Magni filius literis Generalis Ecclesiarum Inspectionis Collegii Havniam proficisci jussus est[200]); qvo ut ventum est, A. 1755 die 29 Martii Episcopus dioecesis Holanæ a Rege constitutus et d. 5 Maii e. a. ab Episcopo L. Harboe inauguratus est. Patriæ deinde restitutus, templo Stadastadensi cathedraqve pastorali cum inventario atqve bonis Præposito Jonæ Magni filio successori

[200]) Præter eum episcopatus Holensis candidatis hi annumerati fuerunt: Vigfusus Jonæus Episcopi Finni Johannæi frater (cfr. supra p. 387), Gudlaugus Thorgeiri Præpositus et pastor Gardensis (p. 444, Nota 168), Jonas Teiti (cfr. infra Cap. 3), Vigfusus Erlendi (supra p. 388) Gislius Snorrii (p. 399), Jonas Magnæus (p. 387), Stephanus Einari (p. 385), Jonas Thorleifi (p. 386).

suo (d. 21 Aug.) traditis, itineri Holas suscipiendo se accinxit eoqve d. 3 Septembris pervenit.

§ 4.

Anno 1753 (mense Julio) nuncius de morte Episcopi *Haldori Brynjulvæi* mandatumqve Regium in Islandiam allata sunt, ut Præfectus bona Episcopi relicta et cathedram episcopalem administrationi subjicienda curaret; qvare Magnus Gislii filius Præfecti vices sustinens, mox Nomopylacem Sveinum Sölvæum et Toparcham Biarnium Haldoræum cathedram episcopalem lustrare eiqve ex hæreditate Episcopi justam vitiorum compensationem prospicere, Toparcham vero Thorarinum Jonæ illius administrationem in se suscipere jussit, Officialem autem Jonam Magnæum familiæ herciscundæ arbitrum constituit; qvi qvoqve statim (ɔ: d. 27 Julii) indicem harum rerum confecit. Nec ita multo post (ɔ: in mense Septembri) Sölvius et Haldoræus Holas venerunt; cum vero Thorarinus Jonæus non appareret, sed per litteras se a provincia sibi demandata subtraheret, cathedram tantum inspexerunt vivumqve illius inventarium descripserunt. In mense Octobri Biörnius Marci filius Nomophylax designatus Holas venit et administrationem atqve oeconomiam cathedralem in se recepit, sed hyemis seqventis sævitie factum est, ut magna armentorum ad cathedram pertinentium pars periret. Anno 1754 d. 10 Junii Sölvæus et Haldoræus cathedram Holanam denuo inspexerunt, et compensationem vitiorum 2003 imp. 27 obol. æstimarunt; jam vero ea qvæstione exorta, qvatenus heredes Episcopi hanc pecuniam solvere deberent, Biörnius Marci filius hæreditatis divisioni ab Officiali d. 17 Junii se opposuit, qvare hic ab incepto destitit. A. 1755 d. 30 Sept. Sölvæus et Haldoræus jussu Præfecti M. Gislii filii, ad discordias inter heredes Episcopi Biörniumqve Marci filium dijudicandas Holas profecti sunt, qvas ita transegerunt, ut viduæ Episcopi ejusqve coheredibus 699 imp. 33 sol. pendendos esse declararent. Anno tandem 1756 die 30 Aug. Toparcha Thorarinus Jonæ, proprio ut videtur instinctu, Holas iter suscepit novaqve Cathedræ inspectione instituta, priori compensationi 218 imp. 30 obol. addidit, qvos Vidua Episcopi Brynjulvæi ejusqve coheredes pendere detrectarunt.

§ 5.

Annis 1755—1757 tanta borealem maxime Islandiam afflixit annonæ et omnium ad vitæ sustentationem necessariorum penuria (cfr. supra pag. 313—14), ut præter complures, qvi qvo vitæ consulerent in alias regiones aufugerunt, A. 1757 1102 homines fame ac frigore vexati perirent, unde factum est, ut magna qvoqve

armentorum ad Cathedram Holanam pertinentium pars corrueret prædiaqve passim desolarentur[201]); cui rei ut medela aliqva adferri posset, Episcopus Gislius Magnæus a Rege Friderico 5 impetravit, ut symbolæ in Dania atqve Norvegia cogerentur[202]),

---

[201]) Ifölge de til Tinge tagne lovmæssige Tingsviduer ere af det med det saakaldte Fliote-Ombud fölgende 160½ Qvilder i disse strænge Aaringer hos Bönderne uddöde, som man nu til visse afveed, ialt 100½ Qvilde; udi Svinedals Ombud fra 15 til 20 Qvilder; Jorderne overalt ligge öde, men de som ere ved deres Gaarde, ere dog ikke i stand til at betale noget hverken i Landgylde eller Lejer efter de overblevne Qvilder, som er af nogen Betydenhed etc. *Hof* den 19 Sept. 1757. B. Marcússon.

Hoc porro apparet e litteris decem rusticorum in tractu Fliotensi ad Episcopum G. Magnæum A. 1757 datis, qvas hic subjungimus: Eptir þvi ad vér undirskrifadir Hóla Stóls Landsetar i Flióta Repp höfum i þessum stóru Hardindum mist vorn Kvikfénad og sumir af oss fellt öll vor Innstædu Kugylldi, so vær kunnum ekki neidarlaust ad lifa lángt sídur fullar leigur ad gjalda eptir þau föllnu Kugylldi, né heldur svara fullum Landskuldum eptir vorar Ábílisjardir, þared vér nutum ei Jardanna Gagnsmuna sakir mjög svo naums Heyskapar tima og sífeldra óþurka; En Umbodshaldariun Mr. Sveirn Petursson stendur fast uppá og heimtar ad oss fullt Eptirgiald Jarda og Kugyllda sem i gódri Árferdistíd, hvörju vér þó ómögulega svara kunnum, þared hvörki syndu Kugyll-din þad gagn, ad þau inni til fullrar Leigu, ei heldur Tun nie Eingi, ad nógleg Heibiörg fengist fyrir þau. Þarfyrir afsökum vér oss audmiuklega ad svara fullu Eptirgialdi vorra Ábílisjarda og þeirra Kugyllda fyrir þessi tvö næstlidin Ár 1755 og 1756. Setjum vér so i Undirgéfni þessa vora audmiuka Afsökun til Ydar Háæruverdugheita Urlausnar bidjandi audmiuklega ydar Herradóm ad referere Þetta vort aumlegt Ásigkomulag Hans Kounglega Maiestæt vorum allranádugasta arva Konungi og Herra Fridriki Fimta; þvi án Guds Nádar og Konungsins Miskunar kunnum vér ei framvegis ad haldast vid vorar Ábílisjardir og ei heldur Kugylldum Jardanna upp aptur ad koma, þared vér erum allir so örfátækir og félausir vordnir, ad valla fáum voru lifi biargad etc.

[202]) Rescriptum Regium de hac re agens (18 Martii 1757) ita se habet:

Vi Frederik den 5te etc. giöre alle vitterligt, at eftersom for Os allerunderdanigst er bleven andraget, hvorledes begge Bispestolene paa Vort Land Island have taget stort Tab ved de det gandske Land siden 1754 overgangne vanskelige og haarde Aar, saa at deres meste Jordegods er bleven ruineret, det levende Inventarium af Qvæg tilligemed Qvilderne uddödt og Bönderne saa forarmede, at de ei formaae at betale deres Landskyld til störste Skade og Hinder udi de adskillige föjede Foranstaltninger, saavel for de latinske Skoler, som andre publiqve Ting: Men især Holum Bispestol, som udi forrige Aars Vinter havde lidt meget, nu at trues med aldeles Undergang, deels formedelst Isen udi afvigte Aar havde hindret Fiskeriet i hele Stiftet, deels da den langvarige Kulde havde foraarsaget Mangel paa Græs, hvorover de faa overblevne Kreature ere bortdöde, samt mange af Indbyggerne have lidt yderste Trang og Nöd for Livets Ophold; Da paa det at denne saa höit og mest trængende Bispestol kunde nogenledes igien vorde sat istand og befries fra fore-

qvemadmodum idem Rex biennio antea, precibus ejusdem Episcopi motus, 100 imperialium annuum munus vilissimis dioecesis Holanæ paræciis concesserat (cfr. supra pag. 315.).

§ 6.

Aliud qvoqve Rescriptum Regium (7 Maii 1756) 203) de symbolis in instan-

---

staaende Ödelæggelse, have Vi foruden den Hielp og Undsætning, Vi Selv allernaadigst maatte vorde betænkte paa at lade Vort Land Island i Almindelighed vederfare, allernaadigst funden for got at anordne og bevilge, at der til Hielp for bemeldte Holum Bispestol og Skole, samt derved værende Indretninger maa saavel udi Vores Kongelige Residentz Stad Kiöbenhavn og Christianshavn, som og i alle andre Kiöbstæder udi begge Vore Riger Danmark og Norge udi Husene ombæres Collectböger, for derved at indsamle hvad enhver efter Stand og Vilkaar til dette saa gudelige som nyttige Brug af en christelig Medlidenhed maatte finde for got at ville forunde og give. Til hvilken Ende Vi og allernaadigst ville have anbefalet, at de i saa Maade indrettende Collectböger skulle paa ethvert Sted ombæres af anseelige og agtede Borgermænd, samt udi bemeldte Vores Kongelige Residence-Stad Kiöbenhavn og Christianshavn af Os Elskelige Vores Ober Præsident Borgmester og Raad sammesteds, og i de andre Stifter udi begge Riger af hver Stiftbefalingsmand og Biskop, för de ombæres, være igiennemdragne, numererede og forseglede, paa det enhver, som dermed besögendes vorder, derudi kunde tegne, hvad de til ommeldte gudelige Brug have skienket og givet; hvorefter etc.

203) *Til Geheimeraad og Stiftbefalingsmand Holger Scheel og Biskop Hr. Peder Hersleb saavel som de övrige Stiftbefalingsmænd og Biskopper i Danmark og Norge.*

Fridericus Qvintus etc.

V. S. G. T. Eftersom Vores General Kirke Inspections Collegium Os under den 29de Aprilis næstafvigte allerunderdanigst haver forestilt, hvorledes den ældgamle Domkirke paa Holum i Vort Land Island tilligemed Bispegaarden og övrige dertilhörende Bygninger skal være aldeles forfaldne og trænge til en meget stor Reparation, og at Domkirken især saa got som af nye vil opbygges, hvilket hverken Stiftet eller Landet skal formaae at bestride; Altsaa, siden de paa Island nu havte syv haarde Aaringer skal have trykket Landet og formindsket Bispestolens Indkomster saaledes at aldeles ingen Udveje vides til at faae denne ældgamle Kirke med dens tilhörige Bygninger igien istandsat, give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi efter slig Beskaffenhed, allernaadigst have bevilget, at der til Hielp for det förste til forskrevne Holum Domkirkes og deraf dependerende Bygningers Reparation, af hver Kirke baade i Kiöbstæderne og paa Landet udi det Eder allernaadigst anbetroede Stift maa betales i Penge toe Mark Danske, ligesom Londons Contingent, hvilke Penge af Eder efter det den 12te Juli Anno 1690 allernaadigst ergangne Rescript, skal lignes; og ville Vi derhos allernaadigst, at disse Contingenter, som skal udredes af alle Kiöbstæders og Landsbye Kirker i Vore Riger Danmark og Norge, skal forsaavidt Kirkerne i Danmark angaaer til Dig Biskop Hersleb med en Designation over Kirkerne

rationem templi Holani et Cathedræ episcopalis e Daniæ Norvegiæqve templis erogandis elicuit effecitqve, ut Mandatis Regiis 19 Maii 1758 et 23 Maii 1760 templo exstruendo opera gratuita plebi dioecesis Holanæ præstanda injungeretur, qvod qvoqve deinde magnis sumtibus Annis 1757—63 instauratum fuit [204]. Præterea omnia fere sedis episcopalis ædificia partim refecit partim a fundamentis exstruxit. Nec minorem curam et vigilantiam oeconomiæ scholasticæ administrandæ bonisqve Cathedræ conservandis adhibuit, licet crebra annonæ gravitas haud exigua illi impedimenta offerret. Primum qvippe oeconomiam scholasticam, ad exemplum Episcopi Olai Gislii et Finni Johannæi (cfr. supra p. 361) ab administratione Episcoporum separari voluit, cuius rei efficiendæ negotium A. 1755 a Rege Frederico 5 novem viris demandatum est, qvi post novem annorum laborem Acta Separationis confecerunt; deinde vero satius esse putavit, harum rerum curam ob diuturnam, qvæ Islandiam vexaverat, annonæ gravitatem, unius moderamini subesse. Anno autem 1766 mons ignivomus Hekla novis calamitatibus Islandiam invasit, et paullo post lues pecuaria grassari cæpit, qvæ totum fere inventarium Holanum præsertim vaccas et agnas lactarias cum villis ad Cathedram pertinentibus locari solitas exstirpavit, ad qvod damnum resarciendum typographeum, qvod aliqvamdiu otiosum qvieverat, diligenter exercere cæpit, variosqve libros per Islandiam longe lateqve emitti curavit; haud exiguam qvoqve bonorum suorum annuiqve salarii partem Cathedræ episcopali, scholæ piisqve corporibus conservandis impendit. Qvomodo parochis, qvibus habitacula intra paræciæ limites sita deessent, emolumenta ista conciliaverit, supra pag. 310 commemoratum est, ex qvibus omnibus apparet in statum Cleri emendandum haud parum studii eum contulisse; eadem etiam alacritate et intemerata fide ephoriam sibi concreditam moderatus est; inspectiones Ecclesiarum diligenter instituit; clerum sibi subditum assiduo monuit atqve hortatus est, ut officia sacerdotalia impigre exseqverentur, ædes sacras atqve coemeteria strenue pieqve curarent, et præter alia id

---

indsendes i det seneste mod dette Aars Udgang, ligesom og de Contingenter for Kirkerne baade i Kiöbstæderne og paa Landet i Norge, det snareste mueligt er, ligeledes med en Designation over hvert Stifts Kirker til Dig Biskop Hersleb skal addresseres, da Du for ethvert Stifts Kirkers Contingent i Danmark og Norge din Qvittering haver at meddele; derefter etc.

204) Præter alias impensas huic usui Cancellaria Regia 5000 imperiales in Islandiam transmisisse fertur cfr. *Island i det 18de Aarh. p. 354.* Huic operi cæmentarius nomine Johan Christian Sabinsky e Germania oriundus, et faber tignarius Christen Willumsen natione Danus præfuerunt.

effecit, ut, ipso ad clavum sedente, 45 templa in dioecesi Holana vestulate nutantia restaurarentur.

§ 7.

Circa annum 1758 litem habuit cum Benedicto Pauli parocho Miklagardensi [205]), qvi uxorem qvandam puerperam sacro ritu in templum introducere detrectavit, qvare Episcopus illi primum duorum imperialium mulctam egenis sacerdotum viduis solvendam irrogavit, qvam cum pendere recusaret, Præposito Thingeyensi Jonæ Vidalino imperavit, ut in Synodo provinciali causam cognosceret, qvi parocho 8 imperialium mulctam solvendam et præterea uxorem in templum introducendam esse decrevit; a qva causæ cognitione ad Synodum Generalem provocavit. Interea Episcopus rem ad Generale Ecclesiarum Inspectionis Collegium deferens litteras (27 Maii 1761 datas) elicuit, qvibus Sacerdos officium suum sine mora exseqvi jussus fuit, de qvo ab Episcopo in Synodo eod. a. habita certior factus est. Cum vero adhuc tergiversaretur, Episcopus ei 16 imp. mulctam irrogavit [206]), sed ne ita qvidem sacerdotem ad officium revocare valuit. Hinc Rescriptum Regium 3 Junii 1763 de uxoribus puerperis sacro ritu in templa introducendis natum est, anno autem seqvente parochus iste munere privatus fuit.

§ 8.

Fuit Gislius plerisqve animi et corporis dotibus ornatus, ingenio literis subacto, facundia, splendore sermonis vocisqve jucunditate conspicuus, præterea gravis et officio invigilans, affabilis, urbanus, et erga pauperes misericors, statura justa, membris decentibus facie formosissima et virili. Ultimis vitæ annis adversa valetudine, oculorum qvippe et aurium hebetudine pedumqve dolore laboravit. Obiit A. 1779 d. 8 Martii cum fere 24 annos Episcopus fuisset, 52 sacerdotes sacris inaugurasset, 7 Præpositos, unum Rectorem, duos Conrectores constituisset, sed 22 Diaconos ad monasteria misisset [206]).

205) Natus est Uppsis in *Snarfadardal* A. 1723, patre Paulo Biarnæo pastore loci; qvi cum per novennium scholam Holanam freqventasset, a fratre Gunnaro Pauli A. 1745 rude donatus est; deinde Diaconus Munkatveraaensis factus est, sed A. 1748 pastor Miklagardensis. Anno 1764 officio remotus postea vero restitutionem nactus, primum Comminister parochi Hvammensis, deinde A. 1767 parochus Tröllatungensis, 1771 Stadensis in *Reikianes*. Obiit 1813 89 annos natus. Fuit eximius musicus, sed mirum caput.

206) Doctrinæ suæ, qvantum nobis constat, monumentum publici juris factum nullum reliqvit, si præfationem exceperis, qvam Editioni libri *Saudhed til Gudfrygtighed*, qvæ prodiit Holis 1759, adjecit, ubi varia recensentur opera in lingva patria edita, qvæ Lutheri Catechismum explicant.

Cap. 3.

De Jona Teiti filio.

§ 1.

Hunc excepit Jonas Teiti filius, natus A. 1716 d. 8 Aug. Eyri in Skutulsfiördo intra toparchiam Isafiördensem sito; patrem habuit Teitum Pauli parochum Eyrensem, matrem Ragnheidam Sigurdi Jonæi dictæ toparchiæ Præpositi filiam; tredecimum ætatis annum agens patrem amisit, deinde vero sub institutione Jonæ Sigurdi, qvi patri ejus in munere successerat, rudimentis literarum imbutus, in scholam Skalholtinam a matre missus est, qvam cum per biennium freqventasset, a Rectore Jona Thorkilli filio A. 1736 rude donatus est. Anno 1740 præbendam Otrardalensem nactus est, cum vero nondum viginti qvinqve annos natus esset, sacris demum anno seqvente ab Episcopo Mag. Jona Arnæo initiatus fuit biennioqve post Præpositus toparchiæ Bardastrandensis constitutus est; qvam provinciam cum deinde Episcopus Olaus Gislii visitando obiisset, Jonam Teiti filium ob singularem in munere administrando diligentiam Generali Ecclesiarum Inspectionis Collegio magnopere commendavit; qvare A. 1754, Gislio Magnæo ad capessendum episcopatum Holanum, Havniam arcessito, præbendam Stadastadensem affectaturus in Daniam iter instituit, qvamvis autem re infecta rediret, eum tamen itineris fructum reportavit, ut Præfectus Magnus Gislii filius, qvam e *melioribus mediocribus* præbendam peteret, ei conferre juberetur, unde anno seqvente ɔ: (8 Decemb. 1755 in locum Ingimundi Gunnari filii parochus Gaulverjabæensis vocatus et 17 Dec. 1756 in hoc munere a Rege confirmatus est. Anno 1775 toparchiæ Arnesensis Præpositus evasit eodemqve anno toparchiam Snæfellnesensem et Hnappadalensem, sed A. 1776 Bardastrandensem in gratiam Episcopi Finni Johannæi visitando obiit.

§ 2.

Rescripto regio 26 Maii 1779 Satrapa Thodal et Episcopus Finnus Johannæus jussi sunt Jonam Teiti aut Arnam Thorarini eligere, qvi in defuncti Episcopi Holani Gislii Magnæi locum substitueretur, et cum sors illius prior exiret, eadem æstate Havniam profectus est, annoqve seqvente d. 24 Apr. Codicillos officii nactus, d. 7 Maii ab Episcopo Ludovico Harboe inauguratus est. Eodem anno Societatis rei rusticæ *correspondens* et Societatis islandicæ literariæ tum nuper conditæ ordinarius sodalis cooptatus est. In Episcopatu pauca gessit memoratu digna, postqvam enim aliqvot toparchiæ Skagafiördensis et Eyafiördensis Ecclesias inspexisset, Synodum provincialem

Flugumyri habuisset, nnumqve sacerdotem initiasset, A. 1781 d. 16 Novemb. dierum satur placide, ut vixerat, obdormiit.

§ 3.

Caujugium bis iniit, primum cum sobrina sua Haldora Sigurdi filia, ex qva tres liberos suscepit, secundum cum Margreta Episcopi Finni Johannæi filia, ex qva decem liberos procreavit [207]).

Cap 4.

De Arna Thorarini filio.

§ 1.

Natus est anno 1741 d. 19 Augusti in villa parochiali *Hiardarholt* patre Thorarino Jonæ pastore loci et toparchiæ Dalensis Præposito. Matrem biennis, patrem vero tredecim annos natus amisit, qvo defuncto, in domum Arnori Jonæi toparchæ Borgfiördensis receptus est, et sub institutione Erici Brynjulvæi parochi Middalensis per triennium prima literarum fundamenta jecit, deindeqve Studioso Theodoro Arnori filio biennium informatore usus in scholam Skalholtinam venit, unde post biennium A. 1760 dimissus anno seqvente majoris in studiis maturitatis aeqvirendæ causa Havniam trajecit, et cum Examina propædevtica laudabiliter absolvisset in Baccalaureum promovit, deindeqve ad theologiæ studium se applicuit, annoqve 1766 Examen theologicum ita absolvit, ut laudabilis inde discederet, qvo tempore duas jam dissertationes elaboraverat, qvarum una *de fide servanda* egit, altera *dictum Genes. 6. v. 5.* enucleavit.

§ 2.

Anno 1767 patriæ restitutus primum *Belgsholt* ad Toparcham Arnorum Jonæum migravit, deinde vero tribus Lassenii cujusdam mercatoris Eyrarbakkensis filiis literis imbuendis vitam per biennium sustentavit, donec A. 1769 d. 13 Junii Eccle-

---

207) cfr. *Likpredikun yfir Biskupi Joni Teitssyni* pr. Hol. 1782.

siarum Seltjarnarnesensium parochus vocatus, d. 2 Julii e. a. sacris initiatus est Lambastadisqve sedem fixit. A. 1781 d. 16 Junii tractus, qvi vulgo *Kialarnessþing* vocatur, Præpositus evasit eodemqve anno (ɔ: 4 Julii 1781) præbendam Oddensem nactus est, qvo statim se contulit; cum vero eadem æstate a Rege Episcopus Holanus vocaretur, subseqvente anno, Havniam itinere suscepto, A. 1784 die 2da Festi Paschalis ab Episcopo Dr. Balle inauguratus est, deindeqve in Islandiam reversus omnia sua secum asportans Holas d. 24 Augusti pervenit.

§ 3.

Jam inde ab anno 1783 tanta annonæ gravitas ex eruptione montis ignivomi *Skapturjökull* profecta totam Islandiam exinaniverat, qvanta post hominum memoriam antea nunqvam (cfr. supra pag. 314 et 363), qvare singulari hujus Episcopi strenuitati debetur, qvod subseqventibus annis schola Holis haberi potuit (cfr. p. 363—64 [208]) eadem qvoqve alacritate cetera Episcopi officia administravit, etsi qvæ potissimum egerit, sigillatim enumerare non valeamus, nec enim temporis angustia, sev unum triennium, qvod officio præfuit, multa gerere permisit. Anno qvippe 1781 phtisi laborare cæpit, ex qva A. 1787 d. 5 Julii exstinctus est.

§ 4.

Inter doctissimos Islandiæ Episcopos numeratur, et præter ea, qvæ in § 1 commemorata sunt, commentationem concinnavit, qvæ inscribitur: *Velmeente Tanker om geistlig Gavmildhed i Anledning af Kirkerne og Præsteskabet paa Island, deres nærværende Tilstand, Kbn. 1770;* novam vero psalmorum Collectionem, qvam condere cæperat, morte præventus ad finem non perduxit (cfr. supra pag. 327). Anno 1770 d. 1 Junii Steinunnam Arnori filiam sobrinam suam in matrimonium duxit, ex qva novem liberos procreavit, qvorum septem ad maturam ætatem pervenerunt.

---

208) De hac re agunt duæ Epistolæ Cancell, Reg, 26 Aug. 1786.

Cap. 5.

De Sigurdo Stephani filio.

§ 1.

Natus est A. 1744 in villa parochiali *Höskuldsstadir* intra toparchiam Hunavatnensem sita, patre Stephano Olavio pastore loci, matre Sigrida Sigurdi filia [209]). Qvatnordecim annos natus scholam Holanam freqventare cœpit, indeqve post septennium (ɔ: 1765) dimissus in Academiam Havniensem transiit, et studiis theologicis ad finem perductis, A. 1767 in patriam reversus est, annoqve seqvente scholæ Holanæ Conrector constitutus fuit, qvod munus usqve in annum 1773 administravit, qvo monasterii Mödruvallensis pastor evasit; sed A. 1781 præbendam Helgafellensem nactus, anno seqvente inspectionem Ecclesiarum intra toparchiam Snæfellnesensem sitarum in se suscepit. Defuncto Episcopo Arna Thorarini filio, ad dioecesin Holanam moderandam A. 1788 Havniam vocatus est, codicillosqve officii (27 Martii 1789 datos) nactus ab Episcopo Balle inauguratus fuit.

§ 2.

Qvid præter ordinaria Episcopi munia, ordinationem nempe Sacerdotum et visitationes Ecclesiarum peregerit, nobis non innotuit, nisi qvod Geirum Vidalinum muneri episcopali A. 1797 initiavit. Fuit vir sedati ingenii, pius, probus atqve popularis, qvæ virtutes ei bonorum omnium, præsertim vero subditi cleri, amorem conciliarunt, nam doctrina mediocritatem non superasse videtur [210]). Anno 1771 Gudridam Haldori Paulæi parochi Hnappstadensis filiam in matrimonium duxit. Anno 1798 svaviter et pie obdormiit.

---

209) Fuit nimirum Satrapæ Olai Stephanæi frater, cfr. Sect. 3. Cap. 1. § 6.

210) Vita ejus impr. est Holis 1799.

Sectio 6.

De Episcopis totius Islandiæ.

Cap. 1.

De Geiro Jonæo Vidalino.

§ 1.

Natus est *Laufási*, villa parochiali intra borealem Islandiæ plagam sita, anno 1761 d. 27 Octob. patre Jona Jonæ Vidalino parocho Laufasensi et Ecclesiarum toparchiæ Thingeyensis Præposito matre Sigrida Magni filia, qvorum utrumqve una hebdomade puer vix qvinqvennis amisit. Cum itaqve tam parentibus qvam patrimonio orbus esset, Arnas qvidam Biarnii, ruricola pauper sed pius, pro intima, qva patri ejus junctus erat, amicitia, eum ad proprios lares suscepit, nulliqve operæ pepercit, qvin educationem bonam nancisceretur, imo cum ætas ferret, propriis sumtibus ad liberaliores disciplinas colendas ablegavit. Dein 14 annos natus (1775) scholæ Holanæ adscriptus fuit, ibiqve per qvinqve hyemes primum Conrectoris Haldori Hialmari filii, deinde Rectoris Mag. Halfdani Einaræi institutione usus est, æstates vero apud nutricium transegit illiqve in opere rustico auxilium tulit. Hortante vero avunculo Skulio Magnæo, redituum in Islandia Qvæstore regio, svadenteqve Rectore in Havniam trajecit, testimonio vitæ ornatus, eo fine, ut juxta privilegium Regium ludis literariis Islandiæ concessum in aliqvam Sælandiæ scholam reciperetur indeqve legitime dimissus civiumqve Academicorum albo inscriptus, haberet qvo vitam sustentare studiaqve continuare posset. Huc vero cum ventum esset, profectibus illius exploratis, svaserunt amici, ut ope privatæ institutionis qvod deesse adhuc videbatur addisceret, idqve auxilio Sveinii Sanderi Collegii tunc Borchiani alumni adeo feliciter successit, ut eadem hyeme rude illum donare non dubitaret. Anno itaqve 1781 mense Martio publicum Examen sustinuit omnibusqve examinatorum calculis characterem Laudabilem nactus, anno seqvente examini philosophico se submisit, characteremqve Laudabilem communi examinatorum consensu reportavit singularis insuper distinctionis notis in philosophia theoretica et mathesi adplicata

ornatus; his qvasi in limine salutatis scientiis, utriusqve amore captus maiorem illis curam impendere decrevit, eumqve in finem anno seqvente Geussium matheseos Professorem mathesin sublimiorem privatim explicantem audiit librorumqve his in scientiis præstantissimorum lectioni se addixit. Interea gravissimum progressibus ejus in re literaria objiciebatur impedimentum, mors nempe fratris, qvi mercatoris regii in Islandia vicarius erat eumqve huensqve facultatibus suis sublevaverat; ne itaqve re familiari destituente Universitatem Havniensem re infecta deserere cogeretur, id consilii cepit ut philosophiæ studiosis tam in mathesi qvam in philosophia opem ferret prælectionibusqve Professorum repetendis et inculcandis victui necessario consuleret. Nihilo tamen minus inceptum philologiæ studium excoluit partim proprio marte antiqvitatis monumenta lustrando, partim Professorum Kalliorum imprimis et Badeni lectiones diligenter audiendo annoqve 1784 publico examini se submisit et characterem Laudabilem consentientibus omnibus retulit, singularis insuper distinctionis notis in latinis et græcis ornatus. Qvo facto ad studium theologicum totis viribus se adplicavit; interea vero res familiaris nimis augusta aliorum institutioni multum temporis impendere coëgit, qvam tamen locus inter alumnos Collegii Valchendorphiani concessus aliqvantum sublevavit. Professorum interea theologiæ scholas diligenter coluit, Jansonium, Hornemannum et imprimis Moldenhaverum freqvens audiit. Mercatoris vero in Islandia regii cujusdam, qvi sororem ejus uxorem duxerat, repentina mors patriam illum A. 1788 repetere coëgit, eodem tamen autumno Havniam reversus, anno seqvente examen theologicum sustinuit et characterem Laude dignissimum communi censorum et examinatorum suffragio retulit, qvo facto in patriam redire spes inprimis muneris sacerdotalis Helgafellensis pepulit, qvæ tamen fefellit.

§ 2.

Anno itaqve 1789 litteris Cancellariæ Regiæ commendaticiis (27 Junii 1789), munitus [211]), post varios errores maritimos naufragio finitos in patriam reversus est

211) Epistola Cancellariæ ad Satrapam Levetzow, Episcopum Finnæum et Stephanæum de hac re agens ita audit:

P. M.

Candidatus Theologiæ Geir Jonsen Vidalin, som efter de ham meddelte Attester har paa den mest udmærkede Maade taget Examen theologicum, og forresten stedse saalænge han har været ved Academiet, viist sig som en duelig og værdig Mand, har anmodet Cancelliet om sammes Recommendation til Hr. Kammerherre og Deres Höiærværdigheder, for at

bienniumqve apud avunculum Skulium Magnæum transegit, donec A. 1791 d. 8 Januar. ab Episcopo Johanne Finnæo ad munus sacerdotale Reikiavikense capessendum arcessitus est, qvam ejus vocationem cum Rex 27 Maii eod. a ralam esse jussisset, a laudato Episcopo d. 11 Sept. sacris initiatus fuit. Anno deinde 1797 d. 10 Maii Episcopus dioeceseos Skalholtinæ vocatus a Sigurdo Stephanæo Episcopo Holano inauguratus fuit; qvo defuncto abrogataqve cathedra episcopali Holana, totius Islandiæ moderamen A. 1801 d. 2 Octob. illi a Rege demandatum est.

§ 3.

Fuit Vidalinus Vir eleganter doctus, ingenio præditus felicissimo animo et facie mascula, gravis et officio invigilans, affabilis præterea, hilaris, popularis adeoqve hospitalis et erga pressos atqve pauperes largus, ut oeconomiæ reiqve familiaris minor cura haberi posset. Inspectionem Ecclesiarum raro instituit, sed templorum cleriqve jura, si qvando opus fuit, fortiter et mascule defendit. Anno 1817 d. 28 Octob. Ordinis Dannebrogici eqves auratus a Rege creatus fuit. Islandicam Bibliophilorum Societatem ad mortem usqve moderatus est; Societati Islandiæ erudiendæ et islandicæ literarum Societati sodalis adscriptus fuit. Socia cum M. Stephanæo opera novam psalmorum Collectionem condidit; tres priores Evangelistas islandice vertit. ed. Videy 1825; Arithmeticam adhuc ineditam conscripsit.

§ 4.

Anno 1792 d. 25 Julii Sigridam Haldori filiam prædecessoris sui in sacerdotio Seltiarnarnesensi Gudmundi Thorgrimæi viduam in matrimonium duxit (cfr. Sect. 2. Cap. 3. § 7), ex qva qvatuor filios suscepit, qvorum unus maturam ætatem attigit. Obiit anno 1823 d. 20 Sept.

---

kunne. paa nærmere Ansögning erholde ved Vacance et af de Kald, som De haver Rettighed til at bortgive, især Hitterdal, Holt under Eiafielde, Gaulverjabæ, Helgafell, Setberg, Selardal, Gardar paa Alftanæs, Reykholt og Holt i Önundarfiord alle i Skalholt Stift, og Laufas samt Breidebolstad i Holum Stift. Da nu Cancelliet meget önsker en med saa mange gode Vidnesbyrd forsynet Mand befordret i sit Fædreneland, baade for hans egen Skyld til Belönning for den anvendte Flid og for Landets Skyld, at han kan gavne Medborgerne ved hans gode Talenter, samt endelig for at opmuntre andre til lige Duelighed og Arbeidsomhed, saa skulle man tienstligst anmode Hr. Kammerherre og Deres Höiærværdigheder at ville ved forefaldne Leiligheder bringe ham i Forslag og paa Valg efter bemeldte hans Ansögning. Cancell. d. 27 Juni 1789.

Cap. 2.

De Steingrimo Jonæo.

§ 1.

Steingrimus Jonæus natus est anno 1769 d. 14 Augusti, Myris, villa pastorali, intra Skaptafellensem, qvæ ad occidentem vergit, Islandiæ toparchiam, patre Jona Jonæo, primum Thycbabæensi, deinde Holtensi ad *Eyafiöll* verbi divini Ministro, matre Helga Steingrimi filia. Cum prima sub auspiciis patris, qvi ad ingenuam decem liberorum educationem nulli operæ pepercit, literarum fundamenta jecisset, duodecennis in scholam Skalholtensem missus fuit, ibiqve per duo semestria hyberna Conrectoris ad interim H. Sigurdii institutione usus æstates pro more et necessitate nostratium inter ruralia plerumqve opera apud patrem transegit. Obdormiit tunc Skalholti schola patriæ literaria, post biennium vero Reikiavikæ resuscitata illum iterum recepit, et post duo semestria, a ludi magistro G. Thorlacio legitimæ dimissionis testimonio cohonestatum ad patrios penates remisit. Biennium deinde inter negotia ad rem parentum familiarem pertinentia et literarum studia recolenda usqve ad annum 1790 consumsit, qvo Episcopus Joh. Finnæus eum sibi a famulitio et epistolis ministraturum adscivit, cujus amanuensem sexennio egit (ɔ: ad mortem ejus 1796). Per seqvens qvadriennium duobus laudati Episcopi filiis et aliis informandis operam navans in domibus viduæ ejus permansit. A. 1800 ulterioris in literis profectus et perfectionis desiderio ductus Havniam se contulit, et paucis postqvam illuc ventum est, diebus, publico artium examini se submisit, unde charactere Laudabili notatus civium academicorum albo inscriptus est locumqve in Communitate regia et Collegio regio obtinuit. Anno seqvente Examen philologico-philosophicum eo cum successu absolvit, ut charactere Laudabili, et singulari insuper distinctionis nota in philosophia tam theoretica qvam practica necnon mathesi superiore ornaretur. Ad studium deinde theologicum se applicavit, exactoqve sesqvianno, examen publicum A. 1803 cum laude *et qvidem egregie* ex communi censorum suffragio sustinuit.

§ 2.

Pro stipendio exinde Arnæmagnæano partim historias islandicas calamo scripsit, partim leges qvasdam antiqviores Norvegicas latine vertit; interim qvoqve a Præside Regiæ Cancellariæ Danicæ scriba voluntarius admissus, in conscribendis epistolis vires exercuit aditumqve ad Cancellariæ tabularium habuit. Acceptis deinde Regiis

literis, datis d. 26 Apr. 1805, pro obtinenda, qvam vacuam primum in patria affectaret, sparta ecclesiastica [212]), in patriam rediturus Lector theologiæ ad scholam Islandiæ latinam a Rege d. 17 Maii e. a. vocatus fuit et qvi hujus scholæ jam tum Reikiavika Bessastados migraturæ moderamen participaret (cfr. supra Sect. 2. Cap. 2. § 7 et 23). Qvod deinde munus cum per qvinqvennium gessisset, Rex illi A. 1810 d. 16 Febr. sacrorum curam intra parochiam Oddensem demandavit (cfr. l. c. § 24), annoqve seqvente d. 21 Apr. ab Episcopo Geiro Vidalino sacris initiatus fuit. A. 1812 d. 23 Januar. toparchiæ Rangarvallensis Præpositus evasit, anno autem 1824 d. 12 Maii, ad mortem Geiri Vidalini, Episcopus Islandiæ a Rege vocatus fuit, eademqve æstate Havniam profectus die 2do festi Christi nati ab Episcopo Sælandiæ Münter inauguratus est. A. 1828 d. 1 Nov. Ordinis Dannebrogici cruce aurea, anno autem 1836 d. 28 Octob. ejusdem Ordinis argentea cruce a Rege donatus fuit. Islandicæ literarum Societatis sodalis honorarius est, Regiæ vero Antiqvitatum septentrionalium Societatis ordinarius et Bibliophilorum islandicorum præses. Anno 1836 pretiosa illi munera Rex Gallofrancorum Ludovicus Philippus honoris causa misit eodemqve anno Societatis qvæ vocatur: *la societé generale des naufrages et de l'union des nations*, præses honorarius cooptatus fuit. Qvatuordecim annorum spatio, qvo Oddæ mansit munusqve

---

212) Stiftamtm. og Biskoppen over Island ang. Anbefaling for Cand. Johnsen til Præsteembede. Candidatus Theologiæ Steingrim Johnsen har anholdt om Anbefaling til Stiftsövrigheden i Island, at ham fremfor andre maatte forundes et af de af dem bortgivende Præste-Embeder, som han maatte ansöge. Da fornævnte Candidat Johnsen for Examen artium og philosophicum har erholdt bedste Karacther og for theologisk Attestats bedste Karacther med Udmærkelse, da ham af de theologiske Professorer er meddeelt særdeles hædrende Vidnesbyrd om grundede theologiske Kundskaber, övet Tænksomhed og Færdighed i det latinske Sprog, og han, som i 2de Aar har arbeidet i Cancelliets 1ste Departement som Voluntair, desuden er dette Collegium bekiendt som en ung Mand af megen Duelighed og en elskværdig-moralsk Karakter, samt da det ikke synes ubilligt, at en Candidat, der med saa megen Hæder har tilbagelagt den academiske Bane her ved Universitetet, nyder Fortrin for sine Landsmænd, der ikke kunne paaberaabe sig disse Grunde, har dette Collegium saaledes allerunderdanigst foredraget Hans Maiestæt denne Sag. Det har derpaa under 26de f. M. allernaadigst behaget Allerhöistsamme at resolvere:

At Stiftsövrigheden i Island skulde tillægges allernaadigst Befaling at meddele fornævnte Candidat Steingrim Johnsen eet af de förste ledige geistlige Embeder i Island, som han maatte ansöge.

Denne Kongelige Resolution skulde Man herved tienstligst tilmelde Hr. Amtmand og Deres Höiærværdighed til behagelig Efterretning.

Cancelliet, den 11te Maii 1805.

sacerdotale gessit, scholas domesticas qvavis hyeme habuit compluresqve juvenes literis et artibus liberalibus imbuit [213]), Iis, qvæ de summa hujus Episcopi in munere obeundo alacritate supra passim in Sectione 2da delibata sunt, addi qvoqve possent, crebræ Ecclesiarum inspectiones per magnam Islandiæ partem jam institutæ, eximia chartarii episcopalis dispositio aliaqve multa, ineptum enim videri posset, hæc vel illa in eo monstrare, cujus tota publica privataqve vita Episcopi, qvalem nobis fingimus, numeris omnibus absoluti, imaginem ad vivum exprimit; itaqve, ne forte in assentationis culpam incidamus, in hisce subsistemus, toto ex pectore Deum T. O. M. orantes, ut Ecclesiam islandicam salvam et sospitem qvam diutissime servet.

---

213) De occupationibus ejus literariis id tantum nobis constat, qvod 1) conscripsit vitam Jonæ Jonæi Therkelsen philologiæ studiosi, edit. Havn. 1825. 2) Epistolam Pauli ad Romanos in gratiam Bibliophilorum islandicorum isl. vertit ed. Videy 1826. 3) Carmina in obitum fratris sui Stephani studiosi theol. A. 1805 cecinit. 4) Stemmata gentilium collegit, qvæ jam in 11 Tomos in 4to 5970 paginas complectentes excreverunt.

Errata.

Pag. 1, linea 4 lege: Sectio, lin. 25 lege: Edicta. pag. 2, l. 5, lege: Maii. p. 84, l. 24. lege: non. p. 99, l. 8, lege: alle. p. 100, l. 4, lege: eller. p. 104, l. 7, lege: 1 Sept. 1786. p. 105, l. 5, Epistola Cancellariæ 20 Julii 1786 et alia p. 107, l. 14: 21 Maii 1825 in Rescripta perperam irrepserunt. p. 134, l. 25, lege: maae. p. 167, l. 28, lege: anordnet. p. 184, l. 23, lege: 10 Hdr. Jordegods. p. 193, l. 28, lege: maa. p. 199, l. 12, lege: Ceremonie, — l. 32. lege: Forestilling. p. 207, l. 27, lege: Polytheenicum. p. 209, l. 25 lege: Proprietarii. p. 210, l. 20, lege: 7 Nover. 1827. p. 211, l. 9, lege: accommodare. p. 212, l. 5, lege: 22 Aug. 1838. p. 289, l. 5, lege: possent, — l. 7, lege: simul. p. 290, l. 1, lege: Sectio 2. p. 291, l. 21, lege: Johannem. p. 292, l. 17, lege: difficultatem. p. 293, l. 31, lege: severius. p. 294, l. 22, lege: sumtuose. p. 295, l. 29, lege: 9 Sept. 1836. p. 296, l. 26, lege: conjugia Edicto dato. p. 303. l. 2, lege: 3 Maii 1743. p. 313, l. 15, lege: immunitate. p. 316. l. 16, lege: Regi. p. 323, l. 6, lege: sacerdotes. p. 325, l. 25, lege: capite. p. 329, l. 7, lege: concreditum. p. 336, l. 7, lege: coalescerent. p. 339, l. 16. lege: vocatam. p. 340, l. 9, lege: Stephanæo p. 341, l. 2, lege: satis numerosa; — l. 8, lege: incubuit. p. 342, l. 18, lege: Joachimicorum. p. 344, l. 20, lege: sed. p. 350, l. 4, lege: Schemaet. p. 356. l, 30, lege: reperirentur. p. 357, l. 10, lege: et: — l 34. lege: subministrarent. p. 358, l. 14, lege: Islandiæ; — l. 18, lege: postqvam; l. 23, lege: ubique. p. 359. l. 13, lege: accommodato; — l. 21, lege: plerumqve; ibid. lege: constitutum. p. 361, l. 18. lege: omnia peragere. p. 372, l. 31, lege: novam. p. 373, l. 1, lege: Cap. 2; — l. 12, lege: profundioribus. p. 381, l. 28, lege: transtulit, p. 382. l. 21, lege: dramatumqve. p. 384, l. 3. lege: Jutlandiam. p. 387. l. 3, lege: Qvæstoris. p 393, l. 5, lege: arcessitus. p. 403, l. 25, lege: Hallgrimi. p. 407. l. 34, lege: esset. p. 408. l. 2, lege eodem; — l. 27, lege: inde. p. 413, l. 26, lege: Qvamvis. p. 417, l, 22, lege: retulit. p. 421, l. 2, lege: elegantiores. p. 425. l. 4, lege: matre. p. 428, l. 2, lege: remotus. p. 433, l. 3, lege: doctissimis et. p. 436, l. 33, lege: et additamenta. p. 438, l. 9, lege: anni. p. 441, l. 19, lege: Islandiam, p. 448. l. 8, lege: nostram de etc. p. 449, l. 12, lege: cupiit. p. 45, l. ult. lege: evectus. p. 461, l. 2. lege: emendatio. p, 463, l. 10, lege: cura. p. 476, l. 23, lege: Mulensem. p. 480, l. 9, lege: Regi. p. 491, l. 17, lege: Academiam. p. 492, l. 25, l. ventum. p. 493, l. 29, lege: afflixit. p. 498, l. 21, lege: (8 Dec. 1755).

